

שבוע פרשת צו

(17 - 23 March 13)

ו' - י"ב ניסן ה'תשנ"ג

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם: יִבְרֹךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: וַיֵּשֶׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ

הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בָּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָה וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנִתְּנוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנוּם אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ בְּמוֹךְ מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות ב"ל"ה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה תהיה כולו יתפך ל"חדר ובית של צדקה".

ב"ה יום שני יו"ד שבט ה'תשע"ג

רישום כמנויים ל"דבר מלכות"

לכל הרוצים והמעוניינים

שלום וברכה!

בתקופה הקרובה תחל התארגנות שונה בהפצת ה"דבר מלכות"

כל המעוניין ב"דבר מלכות" יירשם באתר

www.dvarmalchus.org/Register.aspx

או ישלח אימייל ל: Israel@DvarMalchus.org

וימלא את הפרטים הנחוצים

כל המעוניין לקבל לביתו חוברת "דבר מלכות" בודדת מידי שבוע
יחוייב ב - 25 ש"ח לחודש.

כל המעוניין לקבל כמויות גדולות כפי שהיה עד עכשיו (עלידי העיתון
ידיעות אחרונות כרגיל) יצטרך להזמין לפחות 5 חוברות "דבר מלכות"
לשבוע כאשר העלות החדשית לכל חוברת תהיה 10 ש"ח לחודש.

נא לשים לב: כרגע עד שיתבהר המצב הרי משלוחים הביתה הם רק
לחברת אחת (אלא אם רוצים כמה משלוחים לאותה כתובת) ואילו
האפשרות כמו שהייתה עד היום על ידי העיתון ידיעות אחרונות היא
מ - 5 חוברות והלאה. וכמובן צריכים לציין ולסכם עם אותם חנויות
שיסכימו לקבל עבורכם. ולשלוח לנו את הכתובת שלהם.

בשאר חלקי העולם נודיע ספציפית לכל מקום ומקום.

היות ואנו רק גוף בשר ודם ויכול להיות שתהיה תקופת הרצה שאיננו
בטוחים שהכול יהיה כפי שצריך כך שאם תהיינה טעויות אנו מבקשים
מראש את סליחתכם.

ב"ה יום שני יו"ד שבט ה'תשע"ג

שלום וברכה!

כדי לעודד את הלימוד והעיון ב"דבר מלכות"

הרי בקרוב נצא בעז"ה עם

פרסי עידוד ומלגות

מידי חודש בחודשו

לא לז' שיירשמו כמנויים ויכתבו באופן רציני

על מה שמזופיע ב"דבר מלכות".

המלגות יהיו על תורתו של הרבי בסכומים:

10,000 ₪

5,000 ₪

2,000 ₪

על שאר דברי התורה

יינתנו בעז"ה מלגות חדשיות בסכומים הבאים:

5,000 ₪

3,000 ₪

1,000 ₪

מעבר לכך תהיה הגרלה לכל המנויים בארץ ישראל על

3 כרטיסי טיסה לרבי.

כל האמור לעיל ייעשה רק לאחר בדיקה וכו' שתעמוד בחוקי המדינה

וכו' ועל כך תינתן בעז"ה ידיעה מאוחר יותר.

בהצלחה

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֲדָר פָּעִלוּ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָכַר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמִת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לַעֲמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכֻמָּה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תַּהַלְתּוֹ עֲמִידַת לָעֵד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יִרְאֵה אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפֵץ מֵאֵד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצֵי יְהוָה זֶרְעוּ דוֹר
יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָיִם חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲלַק וְנֶמֶס תַּאֲוֹת רָשָׁעִים תֹּאבֵד:

קיד

בו יסופר נפלאות מיציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
ג מִמְּזֶרֶח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵז מְהִלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רֵם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
ה מִי בִיהוָה יִלְהִינּוּ הַמִּגְבִּיחַ לְשֹׁכֵת: ו הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאשֵׁי בְשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעֲרָפָה
דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקָרַת הַבֵּית
אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּיָהּ:

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיא, קיב, קיג ה
- (ג) מאמר ד"ה החודש הזה לכם
שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו ז
- (ד) שיחת ש"פ צו
שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו טו
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת צו
(בלה"ק) כרך יב כב
- (ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה
לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כט
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת כד-כה, תרגום מאידיש ל
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת צו לב
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת צו לג
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו נא
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת צו נב
- (יב) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן סב
- (יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת צו סה
- (יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם סז
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת צו ע
- (טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת צו קו
- (יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת צו קטו
- (יח) נביאים וכתובים
מלכים א פרק י, תהלים פרק עז קטז
- (יט) משניות – מסכת בבא קמא
ביאור קהתי קיח
- (כ) עין יעקב מסכת יומא קכה
- (כא) מסכת עירובין עם ביאורים
מדף ט עד דף טו קכו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קסג
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קסג
- (כד) תורה אור
אדמו"ר הזקן קסד
- (כה) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קסט
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קסט
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קע
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש קע
- (כט) ספר המאמרים קונטרסים
אדמו"ר מוהר"ש קעא
- (ל) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ש קעג
- (לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן
אדמו"ר מוהר"ש קעד
- (לב) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש קעה
- (לג) חומש לקריאה בציבור קעו
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת צו קפב
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קפג

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי
2 הַשָּׁנָה. וּמִבָּאֵר כ"ק אֲדַמּוּר ה'צִמַח צֶדֶק בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּר-
3 הַמִּתְחִיל זֶה, הַפּוֹתַח בִּפְסוּק זֶה שֶׁאֲמָרוֹ בְּיָמִים שְׁלֹפְנֵי הַסִּתְּלָקוּתוֹ
4 לְפָנֵי מֵאָה שָׁנָה, אֲדַמּוּר
5 ה'צִמַח צֶדֶק' נִסְתַּלַּק ב"ג נִיסָן
6 תֵּרַכ"ו, מֵאָה שָׁנָה לְפָנֵי אֲמִירַת
7 מֵאֲמָר זֶה ב"ב נִיסָן תִּשְׁכ"ו,²
8 וְהַבִּיאוֹר עָלָיו מְדוּבָר כָּאֵן נֵאמָר
9 בְּמֵאֲמָר שֶׁאֲמָרוֹ בְּיָמִים הַסְמוּכִים
10 לְהַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁם מְבֹאֵר אֹדוּת
11 גּוֹדֵל מַעֲלַת חוֹדֶשׁ נִיסָן.³
12 וְנִקּוּדַת הָעֲנִיָּן, בְּאוֹתוֹ מֵאֲמָר
13 הִיא, שֶׁחוֹדֶשׁ נִיסָן הוּא
14 הָרִאשׁ (הַיְיִנו שְׁכּוֹלֵל אֶת
15 הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה
16 כְּלוּמָר, אֵין הַכוּוּנָה רַק לְרֹאשׁ
17 בְּמוֹכֵן שֶׁל הַתְּחִלָּה אֵלָּא כִּשֶׁם
18 שֶׁהָרִאשׁ שֶׁל הָאָדָם מִשְׁפִּיעַ חַיּוֹת
19 לְכָל הַגּוֹר, כִּךְ חוֹדֶשׁ נִיסָן הוּא
20 ה'רִאשׁ' שְׁכּוֹלֵל בְּתוֹכּוֹ אֶת הַחַיּוֹת
21 שֶׁל כָּל שָׂאֵר חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה)
22 בְּנוֹגֵעַ לְעֲנִיָּנִים שְׁלֹמְעֵלָה
23 מִסֵּדֶר הַשְּׁתַּלְשׁוּת, בִּדְרוֹךְ
24 כָּלִל הָאוֹר הָאֱלוֹקִי נִמְשָׁךְ
25 מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה וְבֵא לְעוֹלָם
26 ב'סֵדֶר הַשְּׁתַּלְשׁוּת' שְׁבוּ הָאוֹר
27 יוֹרֵד בְּצוּרָה הִדְרָגִית מְסוּדֶרֶת
28 וְנִמְשָׁךְ מִדְּרָגָה לְדְרָגָה (כְּמוֹ
29 טְבַעוֹת שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲרוֹכָה
30 שֶׁאֲחֻזּוֹת זֶה בְּזוֹ) וְסֵדֶר
31 הַשְּׁתַּלְשׁוּת' זֶה הוּא הָאוֹפֵן שְׁבוּ
32 הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ תָּמִיד
33 לְבִרְאוֹ וְלִהְנִיחַ אֶת הָעוֹלָם כְּפִי
34 סִדְרֵי הַטֵּבַע וְאֵילוֹ חוֹדֶשׁ נִיסָן הוּא ה'רִאשׁ' שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה בִּיחֹס לְגִילּוֹי אֱלוֹקוֹת
35 שְׁלֹא כְּפִי הַסֵּדֶר הַרְגִּיל שֶׁל הַתְּהַלּוֹת הָעוֹלָם וְהַבְּרִיאָה שֶׁזֶּהוּ עֲנֵיָן הַנְּסִים
36 שְׁלֹמְעֵלָה מִהֻטְבֵּעַ, וְעַד לְנְסֵי נְסִים, נִיסִים בְּתוֹךְ הַנִּיסִים עֲצָמָם
37 בְּמֵרְמָז גַּם בְּשִׁמּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ נִיסָן, שִׁישׁ בּוּ ב' נִוְנִיָּן,⁴
38 כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא לְגַבִּי הָרֹאֵה ב' נִוְנִיָּן בְּחִלּוּם שְׁרוּמָז לְנְסֵי נְסִים.⁵

בס"ד. שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם
לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה.¹ וּמִבָּאֵר כ"ק אֲדַמּוּר ה'צִמַח
צֶדֶק' בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּר-הַמִּתְחִיל זֶה, שֶׁאֲמָרוֹ בְּיָמִים שְׁלֹפְנֵי
הַסִּתְּלָקוּתוֹ² לְפָנֵי מֵאָה שָׁנָה,³ גּוֹדֵל מַעֲלַת חוֹדֶשׁ נִיסָן.
וְנִקּוּדַת הָעֲנִיָּן, שֶׁחוֹדֶשׁ נִיסָן הוּא הָרִאשׁ (הַיְיִנו שְׁכּוֹלֵל
אֶת הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה)⁴ בְּנוֹגֵעַ לְעֲנִיָּנִים שְׁלֹמְעֵלָה
מִסֵּדֶר הַשְּׁתַּלְשׁוּת, שֶׁזֶּהוּ עֲנֵיָן הַנְּסִים שְׁלֹמְעֵלָה מִהֻטְבֵּעַ,
וְעַד לְנְסֵי נְסִים, בְּמֵרְמָז גַּם בְּשִׁמּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ נִיסָן, שִׁישׁ
בּוּ ב' נִוְנִיָּן,⁵ כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא⁶ שְׁרוּמָז לְנְסֵי נְסִים.

וְלִהְעִיר שְׁעָנִין זֶה שִׁיף גַּם לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ, גּוֹאֵל רִאשׁוֹן,
שְׁעַל-יָדוֹ הֵיטָה הַגָּאוּלָּה מִמְּצָרִים בְּחוֹדֶשׁ
נִיסָן. דִּהְיָה אֲמָרוֹ רַבּוּתֵינוּ ו"ל⁶ מֹשֶׁה נִיסָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
דְּכִתִּיב⁷ לְכָל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים גּו' אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה,
וְיָמִי הוּא נְסוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הֶקֶב"ה, שֶׁנֶּאֱמָר⁸ וַיִּבֶן מֹשֶׁה
מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי. וְכִינֵן שְׁמֹשָׁה הוּא רוּעָה וְנִשְׂיָא
יִשְׂרָאֵל, שְׁמִמְשִׁיף לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל עֲנִיָּנָיו, וְעַל-
דְּרָף-זֶה נִשְׂיָא יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבְכָלֵל גַּם בְּעַל
הַהִלּוּלָא, שְׁמִמְשִׁיכִים לְצֹאן מְרִיעֵתָם אֶת כָּל עֲנִיָּיָהֶם,
וְהַמְשָׁכָה זֶה הִיא גַּם לְאַחֲרֵי הַהַסְתַּלְקוּת, כְּדֹאִיתָא
בְּתַנְיָא⁹ שֶׁזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ הַמֵּאִיר מִתַּחַת לְאַרְץ לְשִׁשִּׁים

זוֹ שֶׁל עֲנִיָּי הָדוֹר עַל יְדֵי נִשְׂיָא הָדוֹר הִיא גַּם לְאַחֲרֵי
הַהַסְתַּלְקוּת, כְּדֹאִיתָא בְּתַנְיָא בִּאגְרַת הַקּוּדֶשׁ שֶׁרְבִנוּ הִזְקֵן כָּתֵב לְאַרְץ
הַקּוּדֶשׁ לְנַחֲמָם לְאַחֵר הַסְתַּלְקוּת רַבִּי מִנְחֵם מִעֲנֵדֶל מוּוִיטְבֶּסְק, בִּה מְבֹאֵר לְגַבִּי
הַשְּׁפַעַת הַצִּדִּיק לְאַחֵר הַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ הַמֵּאִיר מִתַּחַת
לְאַרְץ לְשִׁשִּׁים רַבּוֹא פּוֹכְכִים, וְכִלְשׁוֹן רַבְּנוּ הִזְקֵן בְּתַנְיָא שֶׁם שֶׁהָאָרָה

וְלִהְעִיר שְׁעָנִין זֶה שֶׁל הַנְּהַגָה נִיסִית לְמַעֲלָה מִסִּדְרֵי הַטֵּבַע הַרְגִּילִים שִׁיף
גַּם לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ, גּוֹאֵל רִאשׁוֹן, שֶׁהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגֹאֲלָה
מִהַגְלוֹת הָרִאשׁוֹנָה, גְּלוֹת מִצְרַיִם שְׁעַל-יָדוֹ הֵיטָה הַגָּאוּלָּה מִמְּצָרִים
בְּחוֹדֶשׁ נִיסָן. דִּהְיָה אֲמָרוֹ רַבּוּתֵינוּ ו"ל מֹשֶׁה נִיסָן הִנֵּס שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, דְּכִתִּיב כְּפִי
שִׁמְפּוּרֶשׁ בְּסִיּוֹם הַתּוֹרָה לְכָל
הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים גּו' אֲשֶׁר
עָשָׂה מֹשֶׁה, הִינֵנו
שִׁמְשָׁה הַנְּהַיֵּג אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּנִיסִים ("אוֹתוֹת" ו"מוֹפְתִים")
וְיָמִי הוּא נְסוֹ הִנֵּס שֶׁל
מֹשֶׁה, הֶקֶב"ה, שֶׁנֶּאֱמָר
וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ מֹשֶׁה קָרָא לְמוֹזָבַח בְּשֵׁם
ה' נְסִי. וְכִינֵן שְׁמֹשָׁה
הוּא רוּעָה וְנִשְׂיָא
יִשְׂרָאֵל, שְׁמִמְשִׁיף לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל עֲנִיָּנָיו, כִּי
הַנְּשִׂא שֶׁל הָדוֹר הוּא זֶה שֶׁדְּרָכּוֹ
נִמְשָׁכַת הַהִשְׁפָּעָה הָאֱלוֹקִית לְכָל
אֲנָשִׁי הָדוֹר וְעַל-דְּרָף-זֶה
נִשְׂיָא יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דּוֹר
וָדוֹר, כְּדִבְרֵי הַזֹּהָר הַמּוֹבָאִים
פְּעָמִים רַבּוֹת בְּתוֹרַת הַחִסְדוֹת
שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ נִשְׂיָא הָדוֹר
שֶׁהוּא "אֲתַפְשׁוּתָא דְּמֹשֶׁה",
הַתְּפַשׁוּת וְהַתְּגַלּוֹת מְסוּיֶמֶת
מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ וּבְכָלֵל גַּם
בְּעַל הַהִלּוּלָא, אֲדַמּוּר
ה'צִמַח צֶדֶק' שִׁיּוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ
חַל ב"ג נִיסָן, שְׁמִמְשִׁיכִים
לְצֹאן מְרִיעֵתָם אֶת כָּל
עֲנִיָּיָהֶם, וְכִלְשׁוֹן רַבְּנוּ הִזְקֵן לְצֹאן
מְרִיעֵתוֹ שֶׁל הַצִּדִּיק עוֹבֵרֶת דְּרָכּוֹ
וְהַמְשָׁכָה זֶה שֶׁל עֲנִיָּי הָדוֹר עַל יְדֵי נִשְׂיָא הָדוֹר הִיא גַּם לְאַחֲרֵי
הַהַסְתַּלְקוּת, כְּדֹאִיתָא בְּתַנְיָא בִּאגְרַת הַקּוּדֶשׁ שֶׁרְבִנוּ הִזְקֵן כָּתֵב לְאַרְץ
הַקּוּדֶשׁ לְנַחֲמָם לְאַחֵר הַסְתַּלְקוּת רַבִּי מִנְחֵם מִעֲנֵדֶל מוּוִיטְבֶּסְק, בִּה מְבֹאֵר לְגַבִּי
הַשְּׁפַעַת הַצִּדִּיק לְאַחֵר הַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ הַמֵּאִיר מִתַּחַת
לְאַרְץ לְשִׁשִּׁים רַבּוֹא פּוֹכְכִים, וְכִלְשׁוֹן רַבְּנוּ הִזְקֵן בְּתַנְיָא שֶׁם שֶׁהָאָרָה

(1 בא יב, ב. 2) י"ג ניסן — והרי עניני יום זה מתחילים כבר ביום הש"ק לאחר חצות, רעוא דרעוין. (3) נדפס באוה"ת בא ע' רסד ואילך, ובקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) — בתוספת איזה הערות ומ"מ מכ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסו בהתחלת הקונטרס. וראה גם השיחה בקשר להמאמר (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ו ע' 234 ואילך). (4) ראה עטרת ראש שער ר"ה פ"א ואילך. (5) ברכות נו, רע"א ובפרש"י. וראה חד"א ג מהרש"א שם. (6) ב"ר פנ"ט, ה. (7) ברכה לז, יא"ב. (8) בשלח יז, טו. (9) אגה"ק סו"ס זך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 המאירה על תלמידיו של הצדיק לאחר הסתלקותו "היא בהעלם והסתור גדול
2 כמו שמש המאיר לכוכבים מתחת לארץ, כדאיתא בתיקונים על משה רבינו
3 על-ידי השלום שאחרי פטירתו מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לשישים ריבוא
4 נשמות כמו שמש המאיר מתחת לארץ לשישים ריבוא כוכבים", היינו
5 שהשפעת הצדיק נמשכת לכל

6 אנשי הדור, הרי מוכן, 1
7 שנוסף לך שמשוה הוא 2
8 ניסן הנס של ישראל, הרי 3
9 הוא ממשוה לבני ישראל 4
10 גם את הנס שלו, שהוא 5
11 הקדוש ברוך הוא הרי נסי. 6
12 ונמצא, שעל-ידי משה 7
13 נמשך לבני ישראל 8
14 בחינת נסי נסים נס בתוך נס 9
15 — הנס של משה עצמו והנס של 10
16 הקדוש ברוך הוא שנמצא 11
17 בתוכו. 12

18 ועל זה נאמר בתורה 13
19 בפסוק זה החודש הזה 14
20 לכם ראש חדשים 15
21 ראשון הוא לכם לחדשי 16
22 השנה, שגם בחדשי 17
23 השנה כולה, מלבד חודש 18
24 ניסן, שהם עניני הטבע, 19
25 שהרי רק בחודש ניסן ההנהגה 20
26 היא בניסי ניסים, אבל מכל- 21
27 מקום גם בהם, בתוך עניני 22
28 הטבע ובתוך גודי הטבע, 23
29 נמשך ענינו של החודש 24
30 הזה, שהוא ענין הנס 25
31 שלמעלה מהטבע, ולא 26
32 רק נסים, אלא גם נסי 27
33 נסים והטבע לא מעלים 28
34 ומסתיר על אלוות אלא 29

35 שעניני האלוות יהיו ניכרים ומורגשים בטבע עצמו.

36 (ב) וממשוה בענין מעלת חודש ניסן אפילו על חודש
37 תשרי, עם כל מעלותיו של חודש תשרי שלכן בגלל המעלה המיוחדת
38 של חודש ניסן לגבי כל שאר חדשי השנה ואפילו לגבי חודש תשרי אמרו
39 רבותינו ז"ל שבניסן עתידין להגאל, בגאולה העתידה לבוא, כשם
40 שהגאולה ממצרים הייתה בחודש ניסן ומבאר בזה במאמר הנזכר של
41 אדמו"ר ה'צמח צדק' בפה טעמים מדוע הגאולה העתידה תהיה בחודש
42 ניסן, ומסיים: ועוד יש טעם שבניסן עתידין להגאל, על-פי

43 מה שכתוב ב'תורה אור' לרבנו חזקן פ'רשת מקץ, סוף
44 דבור-המתחיל רני ושמחי בת ציון, דרוש מאמר חסידות
45 הראשון מבין שניים באותו דיבור המתחיל, בענין ג' בחינות דלא
46 זו מחבבה עד שקראת בתי כו' אחותי כו' אמי, מצינו לשונות
47 שונים של חיבה שבהם הקדוש-

48 ברוך הוא קורא לכנסת ישראל
49 ועל-פי לשונות הפסוקים מבואר
50 במדרש שיש בענין זה שלוש
51 בחינות, מלמטה למעלה "בתי",
52 "אחותי" ו"אמי" ובזמן הזה

53 כנסת ישראל נקראת "בת ציון"
54 והיא למטה מ"אחותי" ולמטה
55 מ"אמי" ולעתיד לבא
56 תתעלה בחינת בת ביתר
57 שאת למעלה מבחינת
58 בעטרה שעטרה לו אמו,
59 אלא על-דרך אשת חיל
60 עטרת בעלה, בדומה לכך
61 שבזמן הזה הבעל (הזכר,
62 המשפיע) הוא בדרגה יותר
63 גבוהה מהאשה (הנקבה,
64 המקבל) אבל לעתיד לבוא
65 האשה תהיה נעלית מבעלה כמו
66 עטרה שמעל הראש ותשרי
67 הוא בחינת אימא עילאה
68 (בינה) ספירת הבינה העליונה
69 שהיא המולידה את המידות
70 שכלב ונקראת "אם הבנים"),
71 וניסן זהו מדרגה
72 שנקראת בת וכיוון שלעתיד
73 לבוא, מדרגת בת תהיה יותר
74 נעלית ממדרגת "אימא", לכן
75 הגאולה תהיה בחודש ניסן ולא
76 בחודש תשרי.

77 ולאחרי שמיסים ה'צמח צדק' במאמר הנזכר לבאר את הטעמים
78 לכן שבניסן עתידין להגאל, מתחיל לבאר מעלת חודש
79 תשרי, חודש השביעי, דכל השביעיין חביבין, כדברי המדרש
80 לגבי מעלתו של משה רבנו שהוא השביעי לאברהם אבינו שיש בו בחודש
81 תשרי, במובן מסויים בחינה עליונה מחודש ניסן בדומה למעלה
82 השביעי על הראשון (כמבואר במקום אחר שאמנם מעלת השביעי היא היותר
83 שביעי לראשון, בכל זאת יש יתרון בשביעי שלא קיים בראשון ולכן "כל
84 השביעיין חביבין").

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְעֵינַי יֵשׁ מִקּוֹם לִסְפֹּק אִם זֶהוּ הַקָּטָע בּוֹ מְבוֹאֵרַת הַמַּעֲלָה שֶׁל חוֹדֶשׁ
 2 תִּשְׁרִי הַמֶּשֶׁשׁ הַמֵּאָמֶר שְׁעוֹסֵק בְּבִיאוֹר הַמַּעֲלָה שֶׁל חוֹדֶשׁ נִסָּן, אִם
 3 הוֹסְפָה לְהַמְאָמֶר, בְּרוֹר דְּבָרִים וְשִׁקְלָא-וְטָרְיָא דִּין בְּעֵינַי נִסָּן
 4 וְתִשְׁרִי. וּבְכָל אוֹפֶן בֵּין אִם קָטָע זֶה הוּא הַמֶּשֶׁךְ הַמֵּאֲמָר עֲצֻמוֹ וּבֵין אִם
 5 הוּא תוֹסֶפֶת בִּיּוֹר וּדִין אֵינִי
 6 מוֹכֵן מֵהָ רֵאָה הַצִּמְחָה צִדְק' 1
 7 לְהוֹסִיף כִּאֵן אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ
 8 בַּמַּעֲלָה חוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי עַל חוֹדֶשׁ
 9 נִסָּן, שֶׁהָרִי זֶה בְּסִתְרָה
 10 לְכָל הַמֶּשֶׁךְ הַמֵּאָמֶר
 11 שְׁנֵתִּבָּאֵר לְעֵיל בַּמַּעֲלָה
 12 נִסָּן עַל תִּשְׁרִי? 2
 13 (ג) וַיּוֹכֵן עַל-פִּי מֵאָמֶר
 14 כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר 3
 15 הַרִי"צ, חֲמִיו שֶׁל הָרָבִי
 16 דְּבוֹר-הַמַּתְחִיל הַחוֹדֶשׁ
 17 הַזֶּה לְכֶם ה'ש"ת
 18 (שְׁאֵמְרוּ) בְּבוֹאוֹ לְמִדְיָה
 19 ז"ל, הָרָבִי הַרִי"צ בֵּא לְאַרְצוֹת
 20 הַבְּרִית בִּט' בְּאֹדֶר שֵׁנִי ת"ש וְאֵת
 21 הַמֵּאֲמָר דִּיבּוֹר-הַמַּתְחִיל "הַחוֹדֶשׁ
 22 הַזֶּה לְכֶם" שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה אִמֵּר
 23 זִמְנָן קָצֵר לְאַחֵר (בוֹאוּ), שֶׁגַּם
 24 שָׁם בַּמֵּאֲמָר זֶה מְבָאֵר
 25 מַעֲלָת חוֹדֶשׁ נִסָּן עַל
 26 חוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, שֶׁלֹּכֵן בְּגַל
 27 מַעֲלָת חוֹדֶשׁ נִסָּן עַל חוֹדֶשׁ
 28 תִּשְׁרִי הַכֶּרֶעַת הַמִּדְרָשׁ הִיא
 29 שְׁבִנִּינָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל, וּמְבָאֵר הָרָבִי הַרִי"צ בַּמֵּאֲמָר הַנּוֹכַח מִשְׁנַת
 30 ה'ש"ת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה בַּמַּעֲלָתוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ נִסָּן כְּמָה טַעְמִים, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ
 31 וּמִפְרֹט.
 32 טַעַם הָא', שְׁבִעֵינָן הַסְפִּירוֹת, עֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהֵם עֶשֶׂר
 33 כּוֹחוֹת שְׁבִעֵינָנוּ הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹעֵל וּמִשְׁפִּיעַ בְּעוֹלָמוֹת הַגֶּהֱנָה נִסָּן
 34 הוּא חֶסֶד בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן מִידַת הַחֶסֶד פּוֹעֵל בִּיתָר שֶׁאֵת וְבוֹ הֵיוּ נִסִּים וּבְנֵי
 35 יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְבוֹ עֲתִידִין לְהִגָּאֵל וְתִשְׁרִי גְבוּרָה, וְאֵילּוּ בְּחוֹדֶשׁ
 36 תִּשְׁרִי יֵשׁ פְּעוּלָה חֲזָקָה יוֹתֵר שֶׁל מִידַת הַגְּבוּרָה וְהוּא זִמְנָן הַדִּין וּמִשְׁפָּט
 37 כו', כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁרָאָה הַשָּׁנָה הוּא יוֹם הַדִּין שְׁבוּ נִקְבַּע מֵהָ יָהִיָּה עִם
 38 הָאָדָם וְהָעוֹלָם בְּמַהֲלָךְ כָּל הַשָּׁנָה וְהַדִּין בֵּא מִמִּידַת הַגְּבוּרָה וְהִגָּם שְׁעַל-יָדֵי
 39 מִצְוֹת תְּקִיעַת שׁוֹפָר שְׁעֵינָנוּהָ תְּשׁוּבָה פּוֹעֲלִים לְהִיּוֹת עוֹמֵד
 40 מִכְּפָסָא דִּין וַיּוֹשֵׁב עַל כְּפָסָא רַחֲמִים וּמִרְחָם עַל עֲמּוֹ, וּמִידַת
 41 הַרְחָמִים הִיא הַיָּפֶךְ הַדִּין, אֵין זֶה סִתְרָה לִכְן שְׁחוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי שִׁיךְ לְמִידַת

ביאור בדרך אפשר

42 הַגְּבוּרָה כִּי הִגָּה עִם כָּל זֶה לְמִירוֹת הַתַּעֲוִרוֹת מִידַת הַרְחָמִים עַל יָדֵי
 43 תְּקִיעַת שׁוֹפָר הָרִי עִצָּם הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן הַזִּמְנָן
 44 תְּקִיעַת שׁוֹפָר הוּא זִמְנָן הַדִּין וּמִשְׁפָּט, דְּכָל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים
 45 לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ בְּדִין וּמִשְׁפָּט, אֲלֵא שֶׁהַדִּין וּמִשְׁפָּט גּוֹפָא עֲצֻמוֹ
 46 הוּא בְּאוֹפֶן שֶׁל רַחֲמִים.
 47 וְעַל כֵּן מֵאַחֵר שְׁמִידַת הַחֶסֶד
 48 מֵאִירָה בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן תְּהִיָּה
 49 הַגְּאוּלָּה בְּנִסָּן שֶׁהוּא
 50 בְּחִינַת חֶסֶד.
 51 וְכִפִּי שְׁנֵתִּבָּאֵר בַּמֵּאֲמָר דִּיבּוֹר-
 52 הַמַּתְחִיל הַחוֹדֶשׁ שְׁנֵאֲמֵר בַּשָּׁבָת
 53 פֶּרֶשֶׁת וּקְהֵל-פָּקוּדֵי, פֶּרֶשֶׁת
 54 הַחוֹדֶשׁ, שָׁנָה זוֹ, תִּשְׁכ"ו (שָׁנָה)
 55 הוּא מִיּוֹסֵד עַל הַמֵּאֲמָר דִּיבּוֹר-
 56 הַמַּתְחִיל שֶׁל אֲדָמוֹר הַצִּמְחָה
 57 צִדְק' בְּשָׁנָה תִּשְׁכ"ו יוֹצֵא לְאוֹר
 58 עִם בִּיאוֹר בְּדֶרֶךְ אִפְשָׁר ב'דָּבָר
 59 מַלְכוּת לְפֶרֶשֶׁת וּקְהֵל-פָּקוּדֵי
 60 הַשָּׁנָה) בְּטַעַם הַדְּבָר שָׁנָה לְאַחֵר
 61 תְּקִיעַת שׁוֹפָר שְׁפּוֹעֵלַת הַתַּעֲוִרוֹת
 62 רַחֲמִים עֲדִינָן רֵאָה הַשָּׁנָה הוּא
 63 זִמְנָן דִּין וּמִשְׁפָּט כִּי הַתַּעֲוִרוֹת
 64 וְהַתְּגַלּוֹת הַרְחָמִים הִיא בְּדֶרֶךְ
 65 מִשְׁפָּט, בְּהַתָּאָם לְעִבּוּדַת הָאָדָם
 66 וְלִכְן זֶה הַתַּעֲוִרוֹת רַחֲמִים
 67 מוֹגְבֵּלָת, עַד כְּמָה שְׁבִיכּוֹלַת
 68 הָאָדָם לְהַבִּין וְלִהְיוֹת וְכֵד, וְלֵא
 69 יוֹתֵר, כְּשֶׁם שְׁמִצְנוֹ בְּבִרְיָה שָׁנָה
 70 לְאַחֵר שֶׁהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא שִׁתֵּף אֶת מִידַת הַרְחָמִים עִם מִידַת הַדִּין עֲדִינָן נִבְרָא
 71 וְנִשְׁאָר בְּמַהוּתוֹ עוֹלָם מְדוּד וּמוֹגְבֵּל, אֶף-עַל-פִּי שֶׁקֵּם מִידַת הַדִּין הִיא מִידָה שֶׁל
 72 צִמְצוּם וְהַגְּבֵלָה, כִּי מִידַת הַרְחָמִים מְתַלְבֶּשֶׁת וּפּוֹעֵלַת בְּתוֹךְ הַמִּוִּידָה וְהַהִגְבֵּלָה,
 73 וְכֵן גַּם בְּעֵינֵינוּ זֶה – הַהִתְגַּלּוֹת וְהַהִתְעוֹרוֹת שֶׁל מִידַת הַרְחָמִים בְּרֵאָה הַשָּׁנָה,
 74 לְאַחֵר תְּקִיעַת שׁוֹפָר, לֹא מִשְׁנָה אֶת מַהוּתוֹ שֶׁל יוֹם זֶה כִּיּוֹם דִּין, אֲבָל הַתְּגַלּוֹת
 75 וְהַתַּעֲוִרוֹת הַרְחָמִים בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן הִיא לֹא מִצַּד זְכוּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא מִצַּד
 76 חֲסָדוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְלִכְן גִּילּוֹי הָאֱלּוּקוֹת מִלְּמַעְלָה וְהַפְּעוּלָה
 77 וְהַהִשְׁפָּעָה שֶׁל עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם בִּיצִיַּת מִצְרַיִם בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן הִיא לְמַעַל
 78 מִהַגְּדִירִים וְהַהִגְבֵּלוֹת שֶׁל הָאָדָם וְהָעוֹלָם.
 79 וְטַעַם הָב', לִכְן שִׁיִּצִּיַּת מִצְרַיִם וְהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה הֵם בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן
 80 דְּהִגָּה, הַגִּלּוֹי דְּפִסְחָה הִיא בְּאַתְעָרוּתָא-דְּלֵעִילָא הַתַּעֲוִרוֹת
 81 מִלְּמַעְלָה, מֵאֱלּוּקוֹת, מִצַּד עֲצָמָה שֶׁל נִגְרָמָה עֲלֵי-יָדֵי "אַתְעָרוּתָא דִּלְתַּתָּא",
 82 הַתַּעֲוִרוֹת מִלְּמַטָּה מִצַּד הָאָדָם (מֵה-שְׁאִין-כֵּן תִּשְׁרִי שֶׁגַּם זִמְנָן שֶׁל

החודש הזה לכם ראש חדשים

ביאור בדרך אפשר

1 התגלות אלוקית מלמעלה אבל שְׁעִנְנוּ הוא אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא
2 שְׁבָאָה עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְתָּא בעקבות עבודת התשובה מצד
3 האדם (בחודש אלול), וּכְפִי שְׁמִכָּאָר, הרבי הרי"צ במאמר הנזכר
4 שְׁבָאָתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא שבאופן כללי עניינה הוא התגלות אלוקית
5 מלמעלה למטה בהתעוררות
6 מלמעלה, יֵשׁ בפרטיות יותר ב' **בְּחִינֹת וּמְדֻרְגּוֹת, הָא',**
7 **אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא**
8 **הַבָּאָה עַל-יְדֵי (בְּסִבַּת**
9 **וּלְאַחֵר) אֲתַעְרוּתָא**
10 **דְּלַתְתָּא,** התעוררות מלמעלה
11 שקדמה לה התעוררות מלמטה
12 שגרמה אותה וְהִב' הבחינה
13 השנייה **הִיא אֲתַעְרוּתָא**
14 **דְּלַעֲיָלָא מִצַּד-עֲצָמָה**
15 **שְׂאִין אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְתָּא**
16 **מִגַּעַת לְשֵׁם כָּלֵל,** זוהי
17 "אתערותא דלעילא" ממקור
18 הרבה יותר נעלה, עד כדי כך
19 ששום התעוררות מלמטה לא
20 יכולה להיות הכנה והקדמה
21 אליה ולא יכולה להיות הגורם
22 לה, כי זו דרגה כל כך נעלית
23 שהתעוררות מלמטה (שגם)
24 בדרגה הכי גבוהה שלה היא
25 מוגבלת לפי כוחו ויכולתו ולפי
26 דרגתו של האדם) לא מגעת לשם
27 ואין לה יכולת השפעה על דרגה
28 כל כך גבוהה וּגְלוּי כְּזֶה של
29 "אתערותא דלעילא" שלעבודת
30 האדם אין בה כל השפעה הִיָּה
31 **בְּפִסָּח,** שאז היתה הארה והתגלות של **בְּחִינַת אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא**
32 **מִצַּד עֲצָמָה** למרות שבני ישראל מצידם היו שקועים בטומאת מצרים ולא
33 הייתה פעולה מצידם שתגורם ותביא את המתעוררות וההתגלות מלמעלה.
34 **וְלִכֵּן הִנֵּה הַגָּאוּלָּה הַעֲתִידָה תִּהְיֶה בְּנִיסָן שֶׁהוּא זְמַן**
35 **הָאֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא מִצַּד-עֲצָמָה** הנעלית יותר מ"אתערותא
36 דלעילא" שבאה כתוצאה מעבודת האדם.
37 **וְיֵשׁ לְהוֹסִיף כְּזֶה,** עניין נוסף במעלה ה"אתערותא דלעילא" של חודש
38 ניסן דְּהִנֵּה יָדוּעַ בתורת החסידות אשר למרות האמור לעיל ש"אתערותא
39 דלעילא" שלא באה על הקדמה של "אתערותא דלתתא" היא נעלית יותר, כי
40 פעולת האדם מוגבלת לפי כוחו ויכולתו, מצד שני מבואר שִׁישׁ מַעֲלָה

ביאור בדרך אפשר

42 ויתרון בְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא שְׁבָאָה עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְתָּא
43 דְּוָקָא, דְּכִינּוּן שְׁבָאָה עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם, ובעקבות התעוררות
44 מצידו הָרִי הוּא האדם בְּבְחִינַת כְּלִי ראוי ומוכשר לְאוֹר שְׁנִמְשָׁךְ
45 מְלַמְעָלָה והאדם יכול לקלוט אותו ולהכיל אותו בתוכו, וְעַד שְׁמִתָּאָחֵד
46 עֲמוֹ קליטה עד כדי כך שהאור
47 האלוקי חודר בו בפנימיות
48 ומתאחד אתו, וְלִכֵּן הָרִי זֶה
49 בְּאוֹפֶן שֶׁל קִיּוּם תמידי.
50 מִזֶּה-שְׂאִין-כֵּן
51 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא
52 שְׁבָאָה מִצַּד-עֲצָמָה, ללא
53 הקדמה והכנה של "אתערותא
54 דלתתא" הִנֵּה אָף שְׁגָדְלָה
55 מַעֲלַת הָאוֹר למרות
56 שמבחינת המעלה, הדרגה, של
57 האור, זהו אור בדרגה גבוהה
58 יותר ונעלה יותר מאשר האור
59 שבא בעקבות "אתערותא
60 דלעילא" (שְׁהָאוֹר שְׁנִמְשָׁךְ
61 מִצַּד-עֲצָמָה
62 הוּא לְמַעֲלָה יותר בדרגה
63 גבוהה יותר ונמשך ממקור נעלה
64 יותר מְהָאוֹר שְׁנִמְשָׁךְ עַל-
65 יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם), מְכַל-
66 מְקוֹם, כִּינּוּן שֶׁלֹּא נִמְשָׁךְ
67 עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַמַּשָּׂה ולא
68 קדמה לו "אתערותא דלתתא",
69 הָרִי הַמַּשָּׂה האדם והעולם
70 שבהם האור נמשך ומתגלה
71 אֵינוֹ כְּלִי ראוי ומוכשר לְאוֹר
72 זֶה, והאור לא חודר ונקלט בו
73 בצורה פנימית וְלִכֵּן יָכוֹל לְהִיטֵּל הָאוֹר יְהִיָּה נְפִסָּק כו',
74 כעבור זמן קצר. וְכִידוּעַ בְּעִנְיָן מִתַּן-תּוֹרָה, דְּכִינּוּן שְׁהִיָּה הַגָּלוּי
75 של האור האלוקי הנעלה מאד מְלַמְעָלָה, וְלֹא מִצַּד עֲבוּדָה, ובני
76 ישראל והעולם מצידם לא היו כלים ראויים לקליטת האור הגבוהה והנעלה
77 לִכֵּן נאמר בתורה שאף שלגבי שעת מתן תורה הייתה אוהרה חמורה לא
78 להתקרב להר סיני, בכל זאת בְּמִשּׁוֹךְ הַיּוֹבֵל גו', לאחר שנשמעה תקיעת
79 שופר של סיום מעמד מתן תורה, נסתלקה השכינה מהמקום, והותר לגשת
80 להר סיני ולעלות עליו, כיוון שְׁנִפְסָק גְלוּי הָאוֹר (וְעַד כְּדֵי כָּךְ,
81 הפסקת ההתגלות והסתלקות השכינה הייתה עד כדי כך שְׁלֹא-תִרְי-זֶה
82 כעבור זמן קצר יחסית של ארבעים יום הִיָּה יָכוֹל לְהִיטֵּל חֲטָא הַעֲגָל,

(22) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ועוד. (23) ראה לקו"ת פ' ראה כח, ב. המשך תרס"ו ע' שנג. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל ואילך. סה"מ תרע"ח ע' עג. תרח"ץ ע' קמח. (24) יתרו יט, יג.

ביאור בדרך אפשר

1 עניין של עבודה זרה שְׁזָהוּ עֵנִין הַפִּי מִמֶּתֶן-תּוֹרָה שהיה גילוי
2 אלוקות בעולם ואז נאמר "אנכי ה' אלוהיך... לא יהיה לך אלוהים אחרים...".
3 וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, למרות שלפי האמור יש לכאורה חיסרון ב"אתערותא
4 דלעילא" שלא קדמה לה "אתערותא דלתתא", בכל זאת הִנֵּה הַגָּאוּלָּה
5 הַעֲתִידָה שְׁתֵּהִיָּה בְּנִסָּן,

6 בְּאוֹפֶן שֶׁל אֲתַעְרוּתָא- 1
7 דְּלַעֲיָלָא מִצַּד-עֲצָמָה 2
8 (בַּנִּל), שהיא למעלה 3
9 מ"אתערותא דלעילא" שהאדם 4
10 מסוגל לעורר ולהמשיך 5
11 ב"אתערותא דלתתא" תהיה 6
12 גְּאוּלָּה שְׁלֵמָה שְׁאִין 7
13 אַחֲרֶיהָ גְּלוּת חֶסֶד-וְשְׁלוֹם, 8
14 עֵנִין שֶׁל קִנְיָא בשונה 9
15 מ"אתערותא דלעילא" שללא 10
16 "אתערותא דלתתא" בדרך כלל 11
17 שהיא כאמור ברת-חלוף, ואפילו 12
18 במתן תורה ההתגלות הייתה 13
19 זמנית בלבד, ולכאורה הרי זו 20
21 שוב "אתערותא דלעילא" מסוג זה 22
23 (למרות שיש בה התגלות אור 24
25 גבוה ונעלה) יש חיסרון. על כך 26
27 בא המענה וְהִינֵנוּ לְפִי 28
29 שְׁתֵּהִיָּה ה"אתערותא דלעילא" 30
31 שתומשך ותתגלה בגאולה 32
33 השלימה והנצחית מִבְּחִינָה 34
35 הַיּוֹתֵר נְעִלִית הגבוהה ביותר 36
37 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא 38
39 שְׁאִין אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְתָּא מַגְעַת לְשֵׁם כָּלֵל, וכיוון שאין שום
40 אפשרות של "אתערותא דלתתא" תהיה איוו השפעה בדרגה הגבוהה הזו, אם
41 כן חסרונה של "אתערותא דלתתא" לא נחשב חיסרון אלא שְׁאִין כאשר יש
42 התגלות של "אתערותא דלעילא" כל כך נעלית הִנֵּה גַם בְּאֲשֶׁר אִישׁ
43 מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה וההתעוררות היא מצד הזכר, היינו המשפיע מלמעלה
44 (אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא מִצַּד-עֲצָמָה) אִזִּי יוֹלֵדֶת זָכָר בניגוד למצב
45 הרגיל של השפעת "אתערותא דלעילא" בדרגה לא כל-כך גבוהה שאז דווקא
46 כאשר "אשה מזרעת תחילה" והתחלת ההתעוררות היא מצד המקבל, אזי
47 "יולדת זכר", לידה שיש לה תוקף וקיום, ואילו כאשר "איש מזרע תחילה"
48 אזי "יולדת נקבה" [וּכְפִי שְׁמִבְיָא הַצִּמְחָ צֶדֶק] במאמר דיבור-
49 המתחיל החודש הנזכר לעיל, שְׁעַל-זֶה על התגלות אלוקית בדרגה הגבוהה
50 ביותר שעליה מדובר כאן נֶאֱמַר הפסוק אִישׁ וְאִשׁ יוֹלֵד בָּהּ, הִינֵנוּ,
51 שְׁבָאִיָּה אוֹפֶן שְׁתֵּהִיָּה, כתוצאה משני סוגי ההשפעה וההתגלות

ביאור בדרך אפשר

43 המבוארים לעיל הֵן בְּאוֹפֶן שֶׁל השפעה שנגרמת על-ידי אֲתַעְרוּתָא-
44 דְּלַתְתָּא, מצד האדם למטה, המקבל, אִשָּׁה מְזַרֵּעַת תַּחֲלָה, וְהֵן
45 בְּאוֹפֶן שֶׁל השפעה בדרך אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא מצד המשפיע עצמו,
46 אִישׁ מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה, תִּהְיֶה יוֹלֵדֶת זָכָר, ובשני המקרים תהיה הולדה
47 של "איש", וְלָכֵן תִּהְיֶה

48 הַגָּאוּלָּה הַעֲתִידָה בְּאוֹפֶן
49 שֶׁל קִנְיָא ונצחיות, למרות
50 שהיא התעוררות מלמעלה
51 (שבמצב רגיל לא נקלטת
52 בפנימיות והיא ברת-חלוף,
53 כמבואר לעיל). וְהִינֵנוּ, שְׁתֵּהִיָּה
54 בְּזֶה בהתגלות מלמעלה לעתיד
55 לבוא ב' הַמַּעֲלוֹת גם יחד,
56 הֵן מַעֲלֵת הָאוֹר, שִׁיהִיָּה אור
57 נעלה ביותר כיון שְׁהוּא בְּלִתי
58 מְדוּד וּמוֹגְבֵל, כִּיּוֹן שְׁבָא
59 מְקוּם שְׁאִין אֲתַעְרוּתָא-
60 דְּלַתְתָּא מַגְעַת שֵׁם ולכן
61 אינו מותאם לפי ערכה של
62 ההתעוררות מלמטה אלא הוא
63 למעלה מכל מדרה והגבלה,
64 וְהֵן מַעֲלֵת הַפְּנִימִיּוּת,
65 שיחידור באדם ובעולם
66 ובפנימיות ויהיה לו קיום נצחי
67 יוֹלֵדֶת זָכָר. וּבְדִגְמָת
68 מַעֲלֵת אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא
69 שְׁבָאָה לְאַחֲרֵי שְׁלֵמוֹת
70 הָעֲבוּדָה דְּאֲתַעְרוּתָא-
71 דְּלַתְתָּא וְאֲתַעְרוּתָא-
72 דְּלַעֲיָלָא שְׁעַל-יָדָה כאמור, ב"אתערותא דלעילא" שתהיה בימות המשיח
73 יהיו שני היתרונות גם יחד – היא תהיה ממקור נעלה מאד (בהיותה "אתערותא
74 דלעילא" שלא תלויה ב"אתערותא דלתתא") וגם תחדור בפנימיות ותהיה
75 נצחית (כמו "אתערותא דלעילא" שבאה בעקבות "אתערותא דלתתא"), ויש
76 דוגמא לדבר: מבואר בחסידות שלמעשה יש ב"אתערותא דלעילא" שלושה
77 אופנים. א' שנמשכת מעצמה. ב' שנמשכת אחרי "אתערותא דלתתא". וג'
78 שבאה ממקור נעלה ש"אתערותא דלתתא" לא מגעת לשם ועם זאת ההתגלות
79 שלה היא רק לאחר שמצבו של המטה כבר מושלם (כי קדמה לכך השפעה
80 של "אתערותא דלעילא" שכן מותאמת לפי "אתערותא דלתתא") וכיון שכך
81 יש בה את שתי המעלות, וענין זה הוא דוגמה להתעוררות והתגלות שתהיה
82 לעתיד לבוא שאף בה יהיו שתי המעלות גם יחד, כמבואר לעיל בהרחבה.
83 וְטַעַם הַג' לכך שהגאולה העתידה תהיה בחודש ניסן, דִּהְיֶה, מַעֲלֵת
84 חוֹדֶשׁ תְּשִׁרִי לגבי חודש ניסן היא העובדה שְׁהוּא חוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְכָל הַשְּׂבִיעִין חִבִּיבִין¹⁶. וְהֵנָּה, מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַשְּׂבִיעִי הִיא
2 לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, וְהֵינּוּ, שְׁגָם בְּמַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי הֵנָּה
3 הָרֹאשׁוֹן הוּא הָעֶקֶר, וְנִמְצָא שֶׁהַמַּעֲלָה וְהִיתָרוֹן וְהַחֲבִיבוּת שֶׁל חוֹדֶשׁ
4 תִּשְׂרִי, הַחוֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי, הִיא בַעֲצֵם מַעֲלָה וְהִיתָרוֹן שֶׁל חוֹדֶשׁ נִסָּן, הַחוֹדֶשׁ

5 הָרֹאשׁוֹן כִּי מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַשְּׂבִיעִי

6 נֹבַעַת מִכָּךְ שֶׁהוּא שְׂבִיעִי 1
7 לְרֹאשׁוֹן. וְכִמּוֹ בְּאֲבוֹת, הֵנָּה 2
8 הַשְּׂבִיעִי מֵהָאֲבוֹת שֶׁהוּא 3
9 הַחֲבִיב בְּגִלּוֹל הִיטוֹ שְׂבִיעִי 4
10 הוּא מִשֶּׁהָ רַבִּינוּ עֲלִיזָה 5
11 הַשְּׁלֹמֹה, שֶׁהוּא שְׂבִיעִי 6
12 לְאַבְרָהָם (אַבְרָהָם, יִצְחָק, 7
13 יַעֲקֹב, לֵוִי, קָהֵת, עֶזְרָא, מִשֶּׁהָ. 8
14 דָּאֲבָרָהּ הוּא הָרֹאשׁוֹן, 9
15 וּמִשֶּׁהָ רַבִּינוּ עֲלִיזָה 10
16 הַשְּׁלֹמֹה הוּא הַשְּׂבִיעִי, 11
17 הָרִי שֶׁמַּעֲלָתוֹ הִיא 12
18 לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן 13
19 כִּךְ שֶׁגַם מַעֲלָתוֹ וְהַחֲבִיבוּתוֹ 14
20 כַּשְּׂבִיעִי הִיא בַעֲצֵם בִּיטּוֹ 15
21 לְמַעֲלָתוֹ שֶׁל הָרֹאשׁוֹן, אֲבָרָהָם 16
22 אֲבִינוּ. 17

23 וְעַל-דִּרְדָּרָהּ מוֹכֵן בְּנוֹגֵעַ 18
24 לְחוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, חוֹדֶשׁ 19
25 הַשְּׂבִיעִי, שֶׁהוּא שְׂבִיעִי 20
26 לְנִסָּן, הַחוֹדֶשׁ הָרֹאשׁוֹן 21
27 וְהֵינּוּ, שְׁגָם בְּמַעֲלָתוֹ 22
28 חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, בְּחוֹדֶשׁ הַחוֹדֶשׁ 23
29 הַשְּׂבִיעִי מִדְּגֵשׁ שְׁחוּדָשׁ 24
30 נִסָּן הוּא הָעֶקֶר, וְלָכֵן 25
31 תִּהְיֶה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה 26
32 בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן דְּוָקָא הַחוֹדֶשׁ 27
33 הָרֹאשׁוֹן וְהָעֶקֶר. 28

34 (ד) וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן שְׁמָה 29
35 שֶׁכֶּתֵב ה'צִמְח צֶדֶק' 30
36 בְּסִיּוֹם הַמֶּאֱמָר אֲדוּת 31
37 מַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, אֵינוֹ 32
38 בְּסִתְרִיהָ לְתוֹכָן פְּלִלוֹת 33
39 הַמֶּאֱמָר אֲדוּת מַעֲלַת 34

40 חוֹדֶשׁ נִסָּן, וּמִיּוֹשֶׁבֶת הַשְּׂאֵלָה עַל כֵּךְ שֶׁנִּשְׁאָלָה בְּתַחֲלִיל הַמַּאֲמָר כִּי
41 מַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי עֲצָמוֹ הִיא מִפְּנֵי הִיטוֹ חוֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי,
42 וְכִינֹן שֶׁכֵּן אֵין סִתְרִיהָ בֵּין הַדְּגִשָּׁת מַעֲלָתוֹ שֶׁל
43 חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי וּבֵין הַתּוֹכָן הַכִּלְלִי שֶׁל הַמַּאֲמָר שֶׁהוּא הַדְּגִשָּׁת הַמַּעֲלָה שֶׁל חוֹדֶשׁ

שֶׁל הַשְּׂבִיעִי הִיא לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, וְהֵינּוּ, שְׁגָם
בְּמַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי הֵנָּה הָרֹאשׁוֹן הוּא הָעֶקֶר. וְכִמּוֹ בְּאֲבוֹת,
הֵנָּה הַשְּׂבִיעִי הַחֲבִיב הוּא מִשֶּׁהָ רַבִּינוּ עֲלִיזָה-הַשְּׁלֹמֹה,
שֶׁהוּא שְׂבִיעִי לְאַבְרָהָם. דָּאֲבָרָהּ הוּא הָרֹאשׁוֹן, וּמִשֶּׁהָ
רַבִּינוּ עֲלִיזָה-הַשְּׁלֹמֹה הוּא הַשְּׂבִיעִי, הָרִי שֶׁמַּעֲלָתוֹ הִיא
לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן. וְעַל-דִּרְדָּרָהּ מוֹכֵן בְּנוֹגֵעַ
לְחוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, חוֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי, שֶׁהוּא שְׂבִיעִי לְנִסָּן,
וְהֵינּוּ, שְׁגָם בְּמַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, מִדְּגֵשׁ שְׁחוּדָשׁ נִסָּן
הוּא הָעֶקֶר, וְלָכֵן תִּהְיֶה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה בְּחוֹדֶשׁ נִסָּן
דְּוָקָא.

(ד) וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן שְׁמָה שֶׁכֶּתֵב ה'צִמְח צֶדֶק' בְּסִיּוֹם
הַמֶּאֱמָר אֲדוּת מַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי,
אֵינוֹ בְּסִתְרִיהָ לְתוֹכָן פְּלִלוֹת הַמֶּאֱמָר אֲדוּת מַעֲלַת חוֹדֶשׁ
נִסָּן, כִּי מַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׂרִי הִיא מִפְּנֵי הִיטוֹ חוֹדֶשׁ
הַשְּׂבִיעִי, וְכָל הַשְּׂבִיעִין חִבִּיבִין, וְהֵינּוּ בְּעֵינֵי זֶה גּוֹפֵא
מִדְּגֵשׁ שְׁחוּדָשׁ נִסָּן הוּא הָעֶקֶר, כִּי מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי הִיא
לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, כִּי לֵינּוּ, שְׁנִינִסָּן הוּא
הָרֹאשׁוֹן וְהָרֹאשׁ, וְכִי פְּלִיל (בְּהַעֲלֵם) גַּם מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי.
וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (סְעִיף א) בְּעֵינֵי רֹאשׁוֹן הוּא
לְכֵם לְחִדְשֵׁי הַשָּׁנָה, שְׁנִינִסָּן פּוֹעֵל גַּם בְּעֵינֵי דְשָׁנָה, אָף
שֶׁמִּצְדֵּ-עֲצָמָם שִׁיכִים הֵם לְתִשְׂרִי, כִּי גַם הָעֵינֵינִים
דְּתִשְׂרִי מֵתַחֲלִיל מִנִּסָּן, לְהִיטוֹ הָרֹאשׁוֹן שֶׁבּוֹ פְּלִלוֹת
כָּל הָעֵינֵינִים, וְעַד שְׁגָם מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי שֶׁכֶּתֵב לְפִילָה
בְּנִסָּן, כִּי לֵינּוּ.

(ה) וּבְזֶה יוֹכֵן גַּם מֵה שֶׁכֶּתֵב בְּגִמְרָא בְּמִסְכַּת רֹאשׁ-
הַשָּׁנָה¹⁸, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר מִנֵּין שְׂבִינִסָּן נִבְרָא
הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר²⁹ וְתוֹצֵא הָאֶרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מְזִרִיעַ זֶרַע
וְעֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי, אֵיזֶהוּ חוֹדֶשׁ שֶׁהָאֶרֶץ מְלֵאָה דְשָׁאִים
וְאֵילָן מוֹצִיא פְּרוֹת, הֵי אֹמֵר זֶה נִסָּן, וְאוֹתוֹ הִפְרָק זְמַן
מִנֵּין שְׂבִינִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר בְּתוֹרָה בְּסִפּוֹר הַבְּרִיאָה בִּשְׁשַׁת
יָמִי בְּרֵאשִׁית וְתוֹצֵא הָאֶרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מְזִרִיעַ זֶרַע וְעֵץ עוֹשֶׂה
פְּרִי, אֵיזֶהוּ חוֹדֶשׁ מִבֵּין חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה שֶׁהָאֶרֶץ מְלֵאָה דְשָׁאִים
וְאֵילָן מוֹצִיא פְּרוֹת, הֵי אֹמֵר זֶה נִסָּן, חוֹדֶשׁ הָאֲבִיב שִׁישׁ בּוֹ

נִסָּן וְהֵינּוּ בְּעֵינֵי זֶה גּוֹפֵא בְּעֵינֵי זֶה עֲצָמוֹ שְׁחוּדָשׁ תִּשְׂרִי הוּא הַחוֹדֶשׁ
הַשְּׂבִיעִי מִדְּגֵשׁ שְׁחוּדָשׁ נִסָּן הוּא הָעֶקֶר, כִּי מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי
הִיא לְהִיטוֹ שְׂבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, כִּי לֵינּוּ לְגַבִּי הִיטוֹ מִשֶּׁהָ רַבִּינוּ הַשְּׂבִיעִי
שׁוֹ אֲכָן מַעֲלָה וְחֲבִיבוּת מִיּוֹחֲדָת אֲבָל בּוֹה עֲצָמוֹ יֵשׁ דְּגֵשׁ עַל מַעֲלַת הָרֹאשׁוֹן.
וְהֵינּוּ, אֲשֶׁר לְפִי הַמִּשְׁמַעוֹת
הַפְּנִמִּית שֶׁל הַדְּבָרִים הַכּוּוֹנָה
הִיא שְׁנִינִסָּן הוּא הָרֹאשׁוֹן
וְהָרֹאשׁ, וְכִי פְּלִיל
(בְּהַעֲלֵם) גַּם מַעֲלַת
הַשְּׂבִיעִי (כַּאֲמוֹר בְּתַחֲלִיל
הַמַּאֲמָר שֶׁהַדְּבָר דּוּמָה לְרֹאשׁ
הָאָדָם שְׁכּוֹל בְּתוֹכּוֹ אֶת הַחַיּוֹת
שֶׁל כָּל הַגּוֹף).

וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר
לְעִיל (סְעִיף א) בְּעֵינֵי
רֹאשׁוֹן הוּא לְכֵם לְחִדְשֵׁי
הַשָּׁנָה, שְׁנִינִסָּן פּוֹעֵל גַּם
בְּעֵינֵינִים דְשָׁנָה, הֵינּוּ הַנְּהַגָּת
הָעוֹלָם עַל-פִּי סְדֵרֵי הַטִּבֵּעַ וְיֵשׁ לוֹ
הַשְּׁפָעָה גַם עַל כָּל יְמֵי הַשָּׁנָה
אָף שֶׁמִּצְדֵּ-עֲצָמָם
שִׁיכִים הֵם לְתִשְׂרִי, שְׂבִי
הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְעֵינֵי הַנְּהַגָּה
עַל-פִּי הַטִּבֵּעַ כִּי בַעֲצֵם, לְאִמְתּוֹ
שֶׁל דְּבָר גַּם הָעֵינֵינִים
דְּתִשְׂרִי מֵתַחֲלִיל מִנִּסָּן,
לְהִיטוֹ הָרֹאשׁוֹן בְּחִנְת
"רֹאשׁ" שְׂבִי פְּלִילִים כָּל
הָעֵינֵינִים, וְעַד שְׁגָם
מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי שֶׁכֶּתֵב לְפִילָה
כָּל הָעֵינֵינִים, וְעַד שְׁגָם מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי שֶׁכֶּתֵב לְפִילָה
(ה) וּבְזֶה יוֹכֵן גַּם מֵה
שֶׁכֶּתֵב בְּגִמְרָא בְּמִסְכַּת
רֹאשׁ-הַשָּׁנָה¹⁸ (וּרְאָה לְהֵלֵךְ
שֶׁהַעוֹבָדָה כִּי עֵינֵי זֶה נִדּוֹן
בְּמִסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא בַעֲלַת
מִשְׁמַעוֹת), לְגַבִּי מִחֲלֻקַּת רַבִּי
אֲלֵעִזָּר וּרְבִי יְהוֹשֻׁעַ מִתִּי נִבְרָא
הָעוֹלָם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר
מִנֵּין שְׂבִינִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר בְּתוֹרָה בְּסִפּוֹר הַבְּרִיאָה בִּשְׁשַׁת
יָמִי בְּרֵאשִׁית וְתוֹצֵא הָאֶרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מְזִרִיעַ זֶרַע וְעֵץ עוֹשֶׂה
פְּרִי, אֵיזֶהוּ חוֹדֶשׁ מִבֵּין חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה שֶׁהָאֶרֶץ מְלֵאָה דְשָׁאִים
וְאֵילָן מוֹצִיא פְּרוֹת, הֵי אֹמֵר זֶה נִסָּן, חוֹדֶשׁ הָאֲבִיב שִׁישׁ בּוֹ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 פריחה וצמיחה של הדשא והאילנות וְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק אותה תקופה בשנה
2 היא גם זמן בְּהֵמָה וְחֵיהָ וְעוֹף שָׁמַיִם וְדוּגְיָן זֶה אֶצֶל זֶה, שְׁנֵאֲמַר
3 כפי שמוכן מהפסוק לְבָשׁוּ כָרִים הַצֵּאֵן וְגו' — כפי שִׁמְפָּרֵשׁ
4 רַש"י לְעֵיל מִיָּגִיה, לפני כן (בסוגיא קודמת במסכת ראש השנה) מְקַרָּא
5 הוּא בְּסֵפֶר תְּהִלִּים, לְבָשׁוּ
6 כָרִים הַצֵּאֵן וְעִמְקִים 1
7 יַעֲטֹפוּ בָּר יִתְרוּעְעוּ אֶף 2
8 יִשְׁרִיו. פָּרוּשׁ, לְבָשׁוּ 3
9 כָרִים הַצֵּאֵן, מִתְּלַבְּשׁוֹת 4
10 הַכְּבָשִׁים שִׁמְתַּעֲבֹרוֹת, 5
11 וְעִמְקִים יַעֲטֹפוּ בָּר, 6
12 שֶׁהִזְרִיעָה צוּמַחַת וְנִפְרָת יָפָה, יִתְרוּעְעוּ אֶף יִשְׁרִיו, 7
13 כְּשִׁנְיָע זָמָן 8
14 בְּנִיטָן, כְּשִׁנְיָע זָמָן 9
15 הַקָּצִיר, וְהַתְּבוּאָה בְּקָשִׁים 10
16 שָׁלָה, שִׁכְבָּר נִגְמָר בִּישׁוּל 11
17 הַתְּבוּאָה וְהָרִיחַ מִנְּשֵׁבֶת 12
18 וְהֵן הַשְּׂבִלִים נוֹקְשִׁים זֶה עַל 13
19 זֶה, נִשְׁמָע הַקּוֹל, וְנִרְאוֹת 14
20 כְּמִשׁוּרְרוֹת, וְהָרִי מִזְמוֹר 15
21 זֶה גְבִי בְרִיאַת הָעוֹלָם 16
22 כְּתִיב, דְּכָתִיב לְעֵיל מִיָּגִיה 17
23 קוֹדֵם לִכֵּן בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּתַהֲלִים 18
24 מִכֵּין הָרִים בְּכַחוֹ, שֶׁהָרִים 19
25 הוֹכְנוּ וְנִבְרְאוּ בְּכַחוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ- 20
26 בְּרוּךְ-הוּא וּמִזֶּה מוֹכַח כְּדַעַת 21
27 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁבְּנִיטָן נִבְרָא 22
28 הָעוֹלָם. 23
29 וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, 24
30 מִהִי הַנְּתִינִת מְקוֹם' 25
31 לֹאמֵר שֶׁבְּנִיטָן נִבְרָא 26
32 הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא עוֹלָם גִּשְׁמִי 27
33 מִדְּרוֹד וּמוֹגֵבֵל, הָרִי עֲנִינוֹ 28
34 שֶׁל נִיטָן הוּא יִצְיָאָה 29
35 מִצָּרִים, שֶׁהוּא עֲנִינוֹ 30
36 שֶׁלְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם וְיִצְיָאָה 31
37 וְהַתְּעַלּוֹת מִגִּדְרֵי הָעוֹלָם 32
38 (בְּמִבְּאֵר בְּמִאֲמָר הַנִּלְ, 33
39 וּבְכֻמָּה מְקוֹמוֹת) וְאֵיךְ 34

43 נִתְבָּאֲרוּ עֲנִינֵי וּמַעֲלֹת חוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לְמִרּוֹת
44 שֶׁהִנּוּשָׁא הַמְדוּבָר הוּא מַעֲלַת חוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי הוּבָא פָּאן מִאֲמָרוֹ שֶׁל רַבִּי
45 יְהוֹשֻׁעַ שֶׁבְּנִיטָן נִבְרָא הָעוֹלָם?
46 אֶף הָעֲנִינוֹ הוּא, עַל-פִּי מִה שֶׁנִּתְבָּאֲרָ לְעֵיל שְׁגָם עֲנִינֵי תִּשְׁרִי
47 פְּלוּלִים בְּנִיטָן, כִּי גַם
48 הַשְּׂבִיעִי כָּלֹל בְּרִאשׁוֹן וְלָכֵן,
49 גַּם עֲנִינוֹ בְּרִיאַת הָעוֹלָם
50 וְכָלֹת הַהִנְהָגָה עַל-פִּי סִדְרֵי
51 הַטֵּבָע שֶׁשִּׁיף לְתִשְׁרִי, יִשְׁנוּ
52 בַּעֲצֵם בְּנִיטָן, אֲלֵא שֶׁעֲנִינוֹ
53 בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁבְּחֹדֶשׁ
54 נִיטָן (בְּנִיטָן) נִבְרָא
55 הָעוֹלָם) הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל
56 יִצְיָאָה מִמִּצְרִים
57 וְהַגְּבֻלוֹת וּבִישׁוּל גִּדְרֵי הַטֵּבָע.
58 וְהִנּוּ, שְׁאֵף-עַל-פִּי
59 שֶׁבְּרִיאַת הָעוֹלָם מִצָּר-
60 עֲצָמָה הוּא עֲנִינוֹ שֶׁל
61 הַגְּבֻלָּה וְטֵבָע, הָרִי מִצָּד
62 הַפְּעוּלָה דְּנִיטָן גַּם בְּעִנְיָנוֹ
63 הַשָּׁנָה, כִּי שְׁגָם בַּטֵּבָע עֲצָמוֹ
64 יִהְיֶה נִכְרֵם הַנֶּסֶם וְהַלְמַעֲלָה מִהַטֵּבָע
65 יִשְׁנוּ גַּם עֲנִינוֹ בְּרִיאַת
66 הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן
67 שֶׁל יִצְיָאָה מִמִּצְרִים
68 וְהַגְּבֻלוֹת כִּי שֶׁהָעוֹלָם נִשְׁאָר
69 בְּקִיּוּמוֹ, וּבְכָל זֹאת יֵשׁ יִצְיָאָה
70 מִגִּדְרֵי הָעוֹלָם וְהַתְּעַלּוֹת אוֹר
71 אֱלוֹקֵי שְׁלֵמַעֲלָה מִהָעוֹלָם, כְּפִי
72 שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
73 וְהָעֲנִינוֹ בְּזֶה, דָּאֵף
74 שֶׁכְּלָלוֹת עֲנִינוֹ הַבְּרִיאָה
75 שֶׁל עוֹלָם גִּשְׁמִי מִדְּרוֹד וּמוֹגֵבֵל
76 הוּא עַל-יְדֵי צִמְצוּם
77 הָרִאשׁוֹן עַל-יְדֵי כִּי שֶׁהָאֵוֹר
78 הָאֱלוֹקִי הָאִינְסוֹפִי הַבְּלִי מוֹגֵבֵל
79 עֲבַר סִדְרָה שֶׁל צִמְצוּמִים
80 שְׁעִינִים הַסִּתְרָה וְהַגְּבֻלָּה שֶׁל
81 הָאוֹר, הַחֹל מִה"צִמְצוּם הָרִאשׁוֹן"
82 שְׁבוּ הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סִילֵק אֶת אוֹרוֹ הַגְּדוֹל הַבְּלִי מוֹגֵבֵל הַצִּידָה, כְּבִיכּוֹל,
83 כְּדִי לְבְרֹא עוֹלָם מוֹגֵבֵל (בְּחִינַת צִמְצוּם וּמִיִּצְרָ, עֲנִינוֹ הַגְּבֻלוֹ), וְעַד
84 שְׁגָם לְפָנֵי הַצִּמְצוּם בְּפוּעֵל, הָרִי מַעֲצֵם הָעֲנִינוֹ שֶׁעָלָה בְּרִצּוֹנוֹ לְבְרֹא עוֹלָם

אפשר להבין שהעולם נברא בניסן?

41 וְתִמְהִיָּה גְדוֹלָה יוֹתֵר, מִלִּבְדֵּי הַתְּמִיּהָה בַּעֲצֵם הַדְּבָר, שֶׁעֲנִינוֹ זֶה עַל
42 מַעֲלֹתֵינוּ הַיִּיחודִיּוֹת שֶׁל חוֹדֶשׁ נִיטָן נִבְרָא בְּמִסְכַּת רִאשֵׁי-הַשָּׁנָה, שֶׁבָּהּ

ביאור בדרך אפשר

1 כזה עם נבראים בעלי-גבול **כָּבֵד שִׁיעֵר בְּעֵצְמוֹ בְּכֹחַ כָּל מַה שֶּׁעָתִיד**
 2 **לִהְיוֹת בְּפוּעַל** כך שענין הצמצום וההגבלה מושרש בקדוש-ברוך-הוא
 3 בעצמו גם לפני הצמצום והבריאה בפועל, **מִכָּל-מָקוֹם הַתְּחִלַּת כָּל**
 4 **הָעֲנִינִים** כללות התהליך שהביא בסופו של דבר את הבריאה (**שְׁמֵהָ בָּא**

5 **גַּם עֲנִין הַהִשְׁעָרָה בְּכֹחַ**

6 **וְעֲנִין הַצְּמֻצוֹם** שהם אכן 1
 7 עניינים של מיעוט והעלם 2
 8 והגבלה של האור האלוני 3
 9 **היא מִפְּנֵי שְׁחַפְּץ חֶסֶד** 4
 10 **הוא,** הכול נובע מכך 5
 11 שהקדוש-ברוך-הוא "חפץ חסד" 6
 12 ורצונו לגלות, להאיר ולהשפיע 7
 13 **שָׁזָהוּ עֲנִין הַגְּלוּי (הַפֶּךְ** 8
 14 **הַצְּמֻצוֹם), כְּלִי גָבוֹל כִּי** 9
 15 שגם הצמצום וההסתרה 10
 16 וההתלבשות בגדרי הטבע, הם 11
 17 בסופו של דבר, ביטוי של האור 12
 18 האינסופי הבלתי מוגבל. **וְהָרִי** 13
 19 **הָעֲנִין דְּחַפְּץ חֶסֶד הוּא** 14
 20 **(שְׁמֵמָנוּ מִתְחִיל וְנוֹבֵעַ** 15
 21 **כָּלּוֹת עֲנִין הַבְּרִיָּאָה)** 16
 22 **שִׁיף לְנִיסָן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר** 17
 23 **לְעִיל (סְעִיף ג) שֶׁתִּשְׁרִי** 18
 24 **הוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה,** 19
 25 **לְהִיּוֹתוֹ זְמַן הַדִּין** 20
 26 **וּמִשְׁפָּט, וְאַף שְׁעַל-יָדֵי** 21
 27 **תְּקִיעַת שׁוֹפָר פּוֹעֲלִים** 22
 28 **לְהִיּוֹת** הקדוש-ברוך-הוא 23
 29 **עוֹמֵד מִכֶּסֶּא דִּין וְיוֹשֵׁב** 24
 30 **עַל כֶּסֶּא רַחֲמִים, הָרִי זֶה** 25
 31 **עֲנִין שֶׁל רַחֲמִים שֶׁקְּשׁוֹר** 26
 32 **עִם דִּין וּמִשְׁפָּט וְהַתְּעוֹרְרוֹת** 27
 33 הרחמים היא בענין הדין ומשפט עצמו (ובהתאם למעשיו ופעולותיו של
 34 האדם, כמבואר לעיל). **שֶׁלֹּכֵן הִנֵּה גַם כְּאֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא**
 35 **רַחֲמִים, הָרִי זֶה עֲדִין עֲנִין שֶׁל מִשְׁפָּט** וקשור במידת הגבורה.
 36 **מֵה-שְּׂאִין-כֵּן נִיסָן הוּא בְּחִינַת חֶסֶד מִצַּד-עֲצָמוֹ, בְּאוֹפֶן שְׂאִין**
 37 **מָקוֹם כָּלֵל לְעֲנִין שֶׁל דִּין. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שֶׁהָעֲנִין דְּכִי חַפֵּץ**
 38 **חֶסֶד שִׁיף לְחוֹדֶשׁ נִיסָן** ומעתה מיושבת השאלה מה מקומה של הבריאה
 39 של עולם מוגבל בחודש ניסן שעניינו יציאה מהגדרים וההגבלות, כי אדרבה,

ביאור בדרך אפשר

40 השורש והמקור לבריאה הוא מבחינת "חפץ חסד" ששייכת דווקא לחודש ניסן
 41 (ולא לחודש תשרי). **וּבִכְפָּרֵט שְׁזָזָה בְּחִינַת כִּי חַפֵּץ חֶסֶד, שֶׁבְּחֶסֶד**
 42 **גּוֹפָא עֲצָמוֹ הָרִי זֶה** הדרגה של "חפץ חסד" שעניינה רצון פנימי ועמוק
 43 במידת החסד **חֶסֶד בְּלִתי מִגְבָּל, הֵינִנוּ, לֹא רַק מִדַּת הַחֶסֶד כְּפִי**
 44 **שְׁהִיא מִצַּד הַשֶּׁכֶּל או**

45 **אפילו כפי שמידת החסד היא**
 46 **מִצַּד הָרָצוֹן, אֲלֵא כְּפִי**
 47 **שמידת החסד היא מִצַּד**
 48 **בְּחִינַת הַחֶפֶץ דּוֹקָא**
 49 **שְׁלִמְעֵלָה מִהָרָצוֹן. וְזֶהוּ**
 50 **עֲנִין בְּרִיאַת הָעוֹלָם כְּפִי**
 51 **שְׁהִיא בְּנִיסָן, כְּפִי**
 52 **שֶׁהַבְּרִיָּאָה הִיא מִצַּד**
 53 **בְּחִינַת כִּי חַפֵּץ חֶסֶד הוּא**
 54 **שממנה נובע ענין האור והגילוי**
 55 **שמאיר בעולם למעלה מגדרי**
 56 **העולם ופועל את יציאת מצרים**
 57 **("בניסן נגאלו") ואת הגאולה**
 58 **העתידה ("בניסן עתידין**
 59 **להיגאל").**

60 **וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם הַפְּנִימִי עַל**
 61 **מַה שֶׁבְּנוֹגֵעַ לְתַחֲלַת**
 62 **הַהִתְהַוּוֹת וְהַבְּרִיָּאָה שֶׁל**
 63 **הָעוֹלָם, אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**
 64 **בְּמִי נִמְלָךְ הַתִּיעֵץ הַקְּדוֹשׁ-**
 65 **בְּרוּךְ הוּא, כְּבִיכּוֹל,**
 66 **בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים,**
 67 **צַדִּיקִים דּוֹקָא, וְלֹא בְּעִלִּי**
 68 **תְּשׁוּבָה, שֶׁזֶּהוּ הַחֲלּוּק**
 69 **הַהִבְדֵּל בֵּין נִיסָן לְתִשְׁרִי,**
 70 **כִּידוּעַ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת**
 71 **שֶׁתִּשְׁרִי שָׁבָא אַחֲרֵי חוֹדֶשׁ**
 72 **אלול ובו חלים ראש השנה, יום הכיפורים ועשרת ימי תשובה הוּא עֲנִין**
 73 **עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁעִיקְרָה עֲבוֹדַת ה' בְּדֶרֶךְ "אַתְעֲרוּתָא דְּלִתְתָּא" מִתּוֹךְ**
 74 **גִּדְרֵי הָאָדָם וְהָעוֹלָם וְנִיסָן הוּא עֲנִין עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁעִיקְרָה עֲבוֹדַת**
 75 **ה' בְּדֶרֶךְ "אַתְעֲרוּתָא דְּלִעֲלֵא", הַתְּגַלּוֹת אוֹר אֱלוֹקֵי שְׁלִמְעֵלָה מִהָעוֹלָם, וְלִכֵּן**
 76 **בְּהַתְּחַלַּת הַהִתְהַוּוֹת וְהַבְּרִיָּאָה "נִמְלָךְ בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים", כִּי גַם הַבְּרִיָּאָה**
 77 **בְּפוּעַל שֶׁל עוֹלָם מוּגֵדֵר וּמוֹגָבֵל נּוֹבֵעַת מִכֵּן שֶׁבְּחוֹדֶשׁ נִיסָן יֵשׁ הַתְּעוֹרְרוֹת**
 78 **וְהָאֵרָה מִבְּחִינַת "חַפֵּץ חֶסֶד" שֶׁלִּמְעֵלָה מִגְּדְרֵי הָעוֹלָם.**

שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת בְּפוּעַל³⁴, מִכָּל-מָקוֹם הַתְּחִלַּת כָּל הָעֲנִינִים
(שְׁמֵהָ בָּא גַם עֲנִין הַהִשְׁעָרָה בְּכֹחַ וְעֲנִין הַצְּמֻצוֹם) הִיא
מִפְּנֵי שְׁחַפְּץ חֶסֶד הוּא³⁵, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין הַגְּלוּי (הַפֶּךְ
הַצְּמֻצוֹם), כְּלִי גָבוֹל. וְהָרִי הָעֲנִין דְּחַפְּץ חֶסֶד הוּא
(שְׁמֵמָנוּ מִתְחִיל כָּלּוֹת עֲנִין הַבְּרִיָּאָה) שִׁיף לְנִיסָן, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּרַר לְעִיל (סְעִיף ג) שֶׁתִּשְׁרִי הוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה,
לְהִיּוֹתוֹ זְמַן הַדִּין וּמִשְׁפָּט, וְאַף שְׁעַל-יָדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר
פּוֹעֲלִים לְהִיּוֹת עוֹמֵד מִכֶּסֶּא דִּין וְיוֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רַחֲמִים,
הָרִי זֶה עֲנִין שֶׁל רַחֲמִים שֶׁקְּשׁוֹר עִם דִּין וּמִשְׁפָּט. שֶׁלֹּכֵן
הִנֵּה גַם כְּאֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רַחֲמִים, הָרִי זֶה עֲדִין עֲנִין
שֶׁל מִשְׁפָּט. מֵה-שְּׂאִין-כֵּן נִיסָן הוּא בְּחִינַת חֶסֶד מִצַּד-
עֲצָמוֹ, בְּאוֹפֶן שְׂאִין מָקוֹם כָּלֵל לְעֲנִין שֶׁל דִּין. וּמִזֶּה
מוֹכֵן, שֶׁהָעֲנִין דְּכִי חַפֵּץ חֶסֶד שִׁיף לְחוֹדֶשׁ נִיסָן. וּבִכְפָּרֵט
שְׁזָזָה בְּחִינַת כִּי חַפֵּץ חֶסֶד, שֶׁבְּחֶסֶד גּוֹפָא הָרִי זֶה חֶסֶד
בְּלִתי מִגְבָּל, הֵינִנוּ, לֹא רַק מִדַּת הַחֶסֶד כְּפִי שְׁהִיא מִצַּד
הַשֶּׁכֶּל או מִצַּד הָרָצוֹן, אֲלֵא מִצַּד בְּחִינַת הַחֶפֶץ דּוֹקָא
שְׁלִמְעֵלָה מִהָרָצוֹן. וְזֶהוּ עֲנִין בְּרִיאַת הָעוֹלָם כְּפִי שְׁהִיא
בְּנִיסָן, כְּפִי שֶׁהַבְּרִיָּאָה הִיא מִצַּד בְּחִינַת כִּי חַפֵּץ חֶסֶד
הוּא. וְזֶהוּ גַם מַה שֶׁבְּנוֹגֵעַ לְתַחֲלַת הַהִתְהַוּוֹת, אֲמָרוּ
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁶ בְּמִי נִמְלָךְ בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים,
צַדִּיקִים דּוֹקָא, וְלֹא בְּעִלִּי תְּשׁוּבָה, שֶׁזֶּהוּ הַחֲלּוּק בֵּין נִיסָן
לְתִשְׁרִי, כִּידוּעַ³⁷ שֶׁתִּשְׁרִי הוּא עֲנִין עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה,
וְנִיסָן הוּא עֲנִין עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים.

(34) ראה עץ חיים שער א (שער עגולים ויושר) ענף א' בתחילתו. מק"מ לזח"א טו, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' שכד ואילך. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פ"י ואילך. ועוד. (35) מיכה ז, יח. (36) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג. (37) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג ואילך. וראה גם ד"ה החודש דמוצש"ק זה פ"ה (סה"מ תשכ"ו ע' קסח ואילך).

בס"ד. שיחת ש"פ צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. מאמר (כעין שיחה) ד"ה החודש הזה לכם.

* * *

ב. בקאפיטל תהלים¹ הנזכר לעיל (במאמר²) נאמר³: "משביח שאון ימים שאון גליהם וגו'".

ומבאר הצ"צ - שיום ההילולא המאה שלו הוא ביום המחרת, שמתחיל כבר ביום הש"ק לאחר חצות (כנ"ל במאמר⁴) - ברשימותיו לתהלים על הפסוק⁵, ש"ים" ("ימים") הו"ע עולם התהו [וכמבואר במ"א⁶ בפירוש דברי המדרש⁷ על הפסוק⁸ "יקוו המים", בענין "דורות אלמים"], וזהו"ע "שאון ימים" - התגברות גלי הים, מצד שרשם בתהו שלמעלה מתיקון. אך עז"נ "משביח שאון ימים שאון גליהם", כי אף שהם מבחי' גבוה, היינו מעולם התהו, ולכן מתגברים, אך הוא ית' משביח שאון ימים, כי אצלו, גם ריבוי האור דעולם התהו כלא חשיב".

ועפ"ז מבאר מ"ש במדרש⁹ "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"¹⁰, מים רבים אלו עובדי כוכבים, שנאמר¹¹ כהמות ימים יהמיון כו', לא יוכלו לכבות את האהבה כו' ואוהב את יעקב כו' - כי, שרש אוה"ע שנמשלו לשאון מים כבירים הוא מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון, ולכן רוצים להתגבר על בני' ששרשם מעולם התיקון; ואעפ"כ, "לא יוכלו לכבות את האהבה", כיון שהקב"ה "משביח שאון ימים", ע"י המשכת בחי' האור שלמעלה גם מעולם התהו.

וזהו גם מ"ש¹² "הלא אח עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי" - שאפילו במדרגה שבה נאמר "הלא אח עשו ליעקב", כיון שלמעלה מהשתלשלות (ריבוי האור דתהו) אין תפיסת מקום גם ליעקב, שהרי "אם צדקת מה תתן לו גו'¹³, הנה מצד פנימיות הכוונה - "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי". וכיון ש"ואוהב את יעקב" הוא מצד עצמותו ית', שלמעלה מתהו, לכן הנה גם "מים רבים (שמצד בחי' התהו) לא יוכלו לכבות את האהבה".

ויש לקשר ענין זה עם המוזכר לעיל (במאמר²) אודות הפסוק "לבשו כרים הצאן וגו'" שבקאפיטל הנ"ל¹⁴, שממנו למדים ש"בניסן נברא העולם"¹⁵, כדלקמן.

ג. ובהקדמה:

נתבאר לעיל (במאמר¹⁶) העילוי דחודש ניסן לגבי חודש תשרי, שבחודש תשרי ההמשכה היא בנוגע להנהגת העולמות בדרך הטבע, ובחודש ניסן שבו היתה היציאה ממצרים נמשכת ההנהגה שלמעלה מהעולם ולמעלה מהטבע.

ובעבודת האדם - הרי זה החילוק שבין עבד ובן:

תשרי - מדרגת העולם - הו"ע עבודת עבד, כי, התהוות העולמות היא מספירת המלכות, שהרי "אין מלך בלא עם"¹⁷, מלשון עוממות¹⁸, שלכן נתהוו מספירת המלכות עולמות נפרדים. וזהו גם ענינו של עבד - שהוא דבר נפרד מהאדון והמלך.

(11) ישעי' יז, יב.

(12) מלאכי א, ב"ג.

(13) איוב לה, ז.

(14) פסוק יד.

(15) ר"ה יא, א.

(16) פ"ב ואילך (תורת מנחם שם ע' 240 ואילך).

(17) רבינו בחיי עה"פ וישב לח, ל. ועוד. תניא שעהיה"א רפ"ז.

ובכ"מ (נסמן בתורת מנחם סה"מ תשרי ע' רלד הערה 86).

(18) שעהיה"א שם.

(1) מזמור ס"ה — שהתחילו לאמרו ב"א ניסן השתא.

(2) פ"ה (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ו ע' 242).

(3) פסוק ח.

(4) הערה 2 (תורת מנחם שם ע' 239).

(5) יהל אור ע' רכד ואילך.

(6) ראה סה"מ תרכ"ז בתחלתו. וש"נ.

(7) ב"ר רפ"ה.

(8) בראשית א, ט.

(9) שמור"ר רפמ"ט.

(10) שה"ש ח, ז.

- 1 משא"כ ניסן - מדריגה שלמעלה מהעולם - הו"ע הבן, שהוא קשור עם האב, ואינו נפרד ממנו.
- 2 ובפרט ע"פ המבואר בלקו"ת¹⁹ בענין מעלת הנשמה, שעלי' נאמר²⁰ "בנים אתם לה' אלקיכם", שאין זה
- 3 "כמו הבן שנלקח ממנו האב ונפרד ממנו אח"כ", וכאשר יש צורך בענין של מסירת נפש בשביל אהבת אביו,
- 4 הרי "אינו מחויב ע"פ הדין, כי חייך קודמין²¹, ואבידתו ואביו אבידתו קודמת כו"²², וזה מחמת שהוא
- 5 נהי' מהות בפ"ע. אך הנשמה אינו כך, רק כולא חד, ואינה נפרדת ממנו ית' כלל",
- 6 - וכידוע מ"ש באגרת הקודש דכ"ק מו"ח אדמו"ר²³ בביאור לשון התניא²⁴ "חלק אלקה ממעל ממש",
- 7 שבתית "ממש" יש ב' ענינים הפכיים לכאורה: (א) "ממש" - מלשון ממשות (מציאות), היינו, דקאי על הנשמה
- 8 כפי שנעשית מציאות נברא, ועד כפי שירדה למטה ונתלבשה בגוף גשמי, (ב) "ממש" - קאי אדלעיל מיני' -
- 9 חלק אלקה ממעל, היינו, שהנשמה היא ממש חלק אלקה ממעל. ושניהם קשורים זב"ז: גם לאחר שהנשמה
- 10 נעשית בבחי' מציאות, "ממש" מלשון ממשות - גם אז היא חלק אלקה ממעל ממש -
- 11 "לכן מוכרח להיות לה אהבה אפילו בכל לבבך ובכל נפשך²⁵, במס"נ ממש".
- 12 וא"כ מובן בודאי שבחי' בן היא למעלה מעולמות, כי, עולמות ענינם שהם נבראים נפרדים, ובעבודת האדם
- 13 הרי זה בחי' עבודת עבד, משא"כ בן הוא בבחי' דביקות.
- 14 וזוהי מעלת חודש ניסן על חודש תשרי - שבתשרי העבודה היא באופן של קבלת עול, עבודת עבד, ואילו
- 15 בניסן העבודה היא בבחי' בן.
- 16 ד. ולהעיר, שאף שמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו²⁶ גודל המעלה דעבודת עבד, וכן מבואר בתניא²⁷ שעבודת
- 17 עבד דוקא היא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" - אין הכוונה שתכלית העילוי היא בעבודת עבד כשלעצמה,
- 18 שהרי אדרבה: עיקר המעלה היא בחי' בן, וכנ"ל שעבד הוא נפרד, ואילו בן הוא דבוק, אלא, כדי שתהי' אמיתית
- 19 השלימות של בן, צריכה להיות גם העבודה דקבלת עול, עבודת עבד, וכאשר ישנו לא רק הענין דבן כשלעצמו,
- 20 אלא גם ענין העבד, "בן שהוא ג"כ עבד²⁸", הרי זה אמיתית העילוי של הבן.
- 21 וע"ד מ"ש הצמח-צדק (וכאמור לעיל (במאמר²⁹) שביום הש"ק זה מתחיל כבר ענינו של יום ההילולא, והשנה
- 22 היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו) במאמרי מחר חודש²⁹ בענין ירושה ומתנה, שירושא אין לה הפסק
- 23 ומתנה יש לה הפסק (כפי שמציין לגמרא ושו"ע חו"מ³⁰), ולאידך יש גם מעלה בענין המתנה, שבאה ממקום
- 24 גבוה - מכח הנותן, אמנם, כאשר נתינת המתנה היא למי שראוי ליורשו אזי אין לה הפסק, ואז ישנם ב' המעלות
- 25 - שבאה ממקום גבוה, ואין לה הפסק.
- 26 ועד"ז גם בענין בן ועבד:
- 27 עיקר המעלה היא בחי' בן, שהוא בדביקות, ואינו נפרד - בחי' ירושה שאין לה הפסק. אלא כיון שצריך
- 28 להיות גם ענין קבלת-עול, שהיא ראשית העבודה כו', כי, דוקא קבלת עול, מצד הביטול שבה, הרי היא מגעת
- 29 למעלה יותר - בדוגמת ענין המתנה שבאה מכח הנותן, לכן, הנה אמיתית המעלה היא בבן שהוא גם עבד,
- 30 שאז ישנן ב' המעלות - בדוגמת מתנה למי שראוי ליורשו.
- 31 ה. ע"פ הנ"ל יובן גם מ"ש בהפטר פרשת החודש - ההפטר ששייכת לחודש ניסן, בחי' בן - בתחילתה
- 32 וסיומה, בחלק שאמירתו היא ע"י הנשיאים³¹:
- 33 התחלת ההפטר - "כל העם הארץ יהיו אל התרומה הזאת לנשיא בישראל"³²: "עם" - מלשון עוממות¹⁸,
- 34 שהם דברים נפרדים. ו"כל העם גוי' אל התרומה גוי' לנשיא" - הו"ע ההעלאה והרוממות (כידוע³³ ש"תרומה
- 35 לשון רוממות) של העם אל הנשיא.

(19) דרושי ר"ה סב, ד.

(20) פ' ראה יד, א.

(21) ב"מ סב, א.

(22) שם לג, א (במשנה).

(23) ראה אג"ק שלו ח"ד ע' תד ואילך.

(24) רפ"ב. וראה ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות ו"לקוטי

פירושים" לתניא שם (ע' לד ואילך). ושנ"י.

(25) ואתחנן ו, ה.

(26) ע' שט ואילך.

(27) רפ"מ"א.

(28) תניא שם (גז, א).

(29) אוה"ת בראשית יז, רע"א.

(30) "ב"ב פ"ג (= פרק יש נוחלין) דקכ"ט ע"ב ודקל"ג סע"א

ובח"מ סי' רמ"ח.

(31) ראה תורת מנחם — רשימת היומן ע' תטו. ושנ"י.

(32) יחזקאל מה, טז.

(33) תו"א ויקהל פח, ד. ובכ"מ.

- וע"ד מ"ש³⁴ "ארוממך אלקי המלך", שהו"ע העלאה מלמטה למעלה³⁵, לרומם ולהעלות את בחי' אלקי המלך, כח הפועל שבנפעל שמספירת המלכות, לבחי' רוממות העצמי.
- ולאח"ז באה ההמשכה מלמעלה למטה - כהפירוש השני³⁵ ב"ארוממך אלקי המלך" - להמשיך בחי' רוממות העצמי בבחי' "אלקי המלך".
- והמשכה זו היא בב' אופנים שאודותם מדובר בסיום ההפטרה: (א) "כי יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו נחלתו היא לבניו תהי' אחוזתם היא בנחלה"³⁶, וכנ"ל שירושה אין לה הפסק; (ב) "וכי יתן מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו והיתה לו עד שנת הדרור ושבת לנשיא"³⁷, והיינו לפי שעבד הוא בחי' נפרד, ולכן אין זה ענין תמיד, וכנ"ל שמתנה יש לה הפסק.
- ומסיים³⁷: "אך נחלתו בניו להם תהי'". ולכאורה אינו מובן: מדוע חוזר וכופל ענין זה - לאחר שכבר נתפרטו ב' האופנים הנ"ל?
- אך הענין הוא - שבזה מוסיף שאמיתית מעלת הבן היא כאשר ישנו גם מעלת העבד:
- "כי יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו גו'" - הרי זו מעלת הבן מצד עצמו. אבל עדיין אין כאן מעלת העבד. ולכן ממשיך: "וכי יתן מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו וגו'". ולאחרי כן חוזר ומסיים "אך נחלתו בניו להם תהי'" - שכאן מדובר אודות בן שיש לו גם מעלת העבד: עבד שהוא בן או בן שהוא עבד³⁸, שאז ישנן ב' המעלות, כנ"ל.
- ו. ובה יובן גם מ"ש בסיום הפטרת פרשת השבוע - פרשת צו - "אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו'"³⁹:
- לכאורה אינו מובן: כיון שהתורה קוראת אותו בשם "חכם" "גבור" ו"עשיר", הרי מובן, שהוא אכן חכם גבור ועשיר באמת, והיינו, שאין זה באופן שרק נדמה לו שהוא חכם גבור ועשיר, אלא כן הוא ע"פ תורת אמת. וא"כ, מדוע "אל יתהלל גו'" - הרי חכמה גבורה ועשירות הם מעלות אמיתיות, שלכן אמרו רז"ל⁴⁰ "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר", וכידוע שמעלות אלו הם בג' הקוין⁴¹: חכמה - בקו הימין, גבורה - בקו השמאל, ועשירות - בקו האמצעי (שעולה עד הכתר⁴², ולכן הרי זה ענין של עשירות, בלי גבול), וא"כ, מדוע "אל יתהלל גו'"?
- וידוע הביאור בזה במאמרו של רבינו הזקן⁴³, שאין כוונת הכתוב לומר שענין ההילול צריך להיות רק ב"השכל וידוע אותי" ("בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי"), ואילו בחכמה גבורה ועשירות לא צריך להיות ענין ההילול כלל, אלא הפירוש הוא: "אל יתהלל חכם בחכמתו .. הגבור בגבורתו .. עשיר בעשרו", בחכמה וגבורה ועשירות בלבד; "כי אם בזאת יתהלל המתהלל גו'", שכאשר ישנו הענין ד"בזאת", שהו"ע הקבלת עול שבעבודת עבד - כדאיתא בזהר⁴⁴ על הפסוק⁴⁵ "בזאת יבוא אהרן גו'", "דא תרעא לאעלאה" - אזי "יתהלל המתהלל" גם "בחכמתו .. בגבורתו .. בעשרו".
- וע"ד האמור לעיל שכאשר ישנו הענין דעבודת עבד, אזי גם הבחי' של בן היא בתכלית העילוי.
- ז. וע"פ האמור לעיל, יש לבאר הקשר והשייכות בין הענין ד"בניסן נברא העולם" והענין ד"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", שלמדים מהפסוקים שבקאפיטל הנ"ל:
- ענינו של חודש ניסן הוא העבודה דבחי' בן דוקא, שזהו"ע עבודת הצדיקים - שזהו מה שמושרש בפנימיות הכוונה, וכנ"ל (במאמר⁴⁶) בענין "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים"⁴⁷.

(41) ראה שער האמונה פי"ב. פי"ח. שערי אורה שער החנוכה ד"ה רני ושמחי פט"ו. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' תב.
(42) ראה המשך תער"ב ח"א ע' רכ ואילך. ועוד.
(43) ראה ד"ה אל יתהלל גו' (הנחות הר"פ ע' עח. סה"מ תקס"ח ע' מא). וראה גם לקו"ש חיי"ט ע' 85 הערה * 31. ועוד.
(44) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 122. וש"נ.
(45) אחרי טז, ג.
(46) בסופו (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ו ע' 243).
(47) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(34) תהלים קמה, א.
(35) ראה תו"א מקץ מ, ג ואילך. ויקהל שם ואילך. ובארוכה — המשך תער"ב ח"א פש"ה ואילך. ח"ב פש"מ"ז ואילך. תורת מנחם — התוועדויות חמ"א ע' 4 ואילך; ע' 73 ואילך.
(36) יחזקאל מו, טז.
(37) שם, יז.
(38) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז ע' ט.
(39) ירמ" ט, כב-כג.
(40) שבת צב, א. וש"נ.

- 1 ועד כדי כך, שגם בנוגע לבריאת העולם, הנה מה ש"בניסן נברא העולם" הרי זה כפי שהעולם הוא מצד
- 2 בחי' "כי חפץ חסד הוא"⁴⁸, וכפי שהעולם הוא בעת שנמלך אודותיו בנשמותיהם של צדיקים.
- 3 וזוהי גם הסיבה לכך ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" - כי, כללות ענין קדימת עולם התהו לעולם
- 4 התיקון, שמצד זה נעשה ה"שאון ימים", הרי זה רק בדרגא ששייכת לעולמות כפי שהם באופן של מיצר והגבלה
- 5 כו', שזהו כפי "שבתשרי נברא העולם"¹⁵; אבל כאשר מדובר אודות בריאת העולם כפי שהוא מצד ניסן, היינו,
- 6 כפי שהעולם הוא מצד "כי חפץ חסד הוא", ומצד ההמלכה בנשמותיהם של צדיקים - אזי נרגשת מעלת הבן,
- 7 שזהו ענינם של נש"י כפי שמושרשים בעצמותו ית', שלכן "ואוהב את יעקב" דוקא.
- 8 ח. עפ"ז יובן גם מה שמפרש רש"י⁴⁹ על הפסוק¹⁴ "יתרועעו אף ישירו", "בניסן כשיגיע זמן הקציר והתבואה
- 9 בקשים שלה, והרוח מנשבת והן נוקשים זו על זו, נשמע הקול, ונראות כמשוררות":
- 10 לכאורה אינו מובן: מדוע נעשית השירה דוקא עי"ז ש"הן נוקשים זו על זו", ולא ע"י כל אחד בפני עצמו?
- 11 אך הענין הוא - ע"פ הידוע בענין ההפרש בין תהו לתיקון⁵⁰, שבתהו היו ענפין מתפרדין, שכל אחד הי'
- 12 אומר "אנא אמלוך", מבלי לתת מקום לזולתו; לא זו בלבד שלא הי' סובל את זולתו, אלא עוד זאת, שהזולת
- 13 אינו במציאות אצלו כלל. משא"כ בעולם התיקון ישנו ענין של התכללות, והיינו, שלא זו בלבד שמכיר בכך
- 14 שישנה גם מציאותו של הזולת, אלא עוד זאת, שסובל את הזולת ומשפיע לו כו', ועד שנרגש אצלו שהשלימות
- 15 שלו היא דוקא ע"י הזולת.
- 16 ומזה מובן גם בנוגע לשירת הקשים:
- 17 ובהקדמה - שע"פ נגלה, הרי זה רק באופן ש"נראות כמשוררות", כלשון רש"י, אבל ע"פ פנימיות התורה,
- 18 הרי זה ענין של שירה ממש, כפשטות לשון הכתוב: "אף ישירו".
- 19 וענין שירת הקשים באופן ש"הן נוקשים זו על זו" דוקא, הוא - שכל אחד מרגיש שבהיותו בפני עצמו אין
- 20 לו שלימות, אלא דוקא ע"י ההתכללות עם זולתו, "יתרועעו", אזי "אף ישירו".
- 21 וענין זה קשור עם כללות ענין השירה, שהו"ע הביטול במציאות, כמבואר בלקו"ת⁵¹ בענין שירת המלאכים.
- 22 והרי ענין הביטול קשור עם ענין ההתכללות - שלעצמו אינו מציאות, וכדי שיהי' בבחי' מציאות, הרי זה ע"י
- 23 הזולת דוקא.
- 24 וזהו ההמשך של הפסוק "לבשו כרים הצאן גו' יתרועעו אף ישירו" עם הפסוק "משביח שאון ימים גו'":
- 25 "ימים" - הו"ע התהו, ומצד קדימת התהו לתיקון נעשה "שאון ימים", שזהו"ע ה"מים רבים" שרוצים לכבות
- 26 ח"ו את האהבה.
- 27 אך עז"נ "יתרועעו אף ישירו" - שע"י ההנהגה של התכללות ואחדות, בחי' התיקון, מעוררים את פנימיות
- 28 הכוונה ששם הרצון הוא בבחי' התיקון דוקא, "ואוהב את יעקב" דוקא, ולכן הנה "מים רבים לא יוכלו לכבות
- 29 את האהבה".
- 30 ט. ענין הנ"ל קשור גם עם מ"ש¹⁴ "ועמקים יעטפו בר", כפירוש רש"י⁴⁹ "שהזריעה צומחת":
- 31 זריעה - הו"ע הביטול, שהרי הזריעה היא באופן שהגרעין והתבואה הנזרעים צריכים להירקב. וזהו גם מה
- 32 שהזריעה היא בארץ דוקא, שארץ מורה על ענין הביטול, וכמ"ש⁵² "ונפשי כעפר לכל תהי'".
- 33 ודוקא ע"י הביטול דזריעה נעשית אח"כ הצמיחה בתוספת מרובה על העיקר, כי הביטול דתיקון מושרש
- 34 בדרגא נעלית ביותר, שלמעלה מתהו ותיקון, ששם היא פנימיות הכוונה באופן ד"ואוהב את יעקב", ולכן באה
- 35 משם הצמיחה בתוספת מרובה לאין שיעור.
- 36 וענין הזריעה והצמיחה שייך לגלות מצרים ויציאת מצרים - כנ"ל (במאמר²) שהזמן ש"לבשו כרים הצאן

י"ד ואילך). וש"נ.

(48) מיכה ז, יח.

(51) ברכה צח, א ואילך.

(49) ר"ה ח, א.

(52) ברכת "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).

(50) ראה ספר הלוקטים (דא"ח להצ"צ) ערך תהו, תיקון (ס"ע)

וגו' הוא בחודש ניסן - כידוע בפירוש הפסוקים "וזרעתי" לי בארץ⁵³, "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל"⁵⁴ (כפי שהצ"צ מבאר בארוכה⁵⁵ בהגהותיו לד"ה הבאים ישרש יעקב⁵⁶), דקאי על גלות מצרים ויציאת מצרים, שע"י הביטול של הזריעה וההשרשה בארץ, "כי תהיו אתם ארץ חפץ"⁵⁷, דהיינו, שבנ"י הם בבחי' ביטול בדוגמת הארץ שהכל דורסין עלי', הנה עי"ז דוקא נעשית הצמיחה דיציאת מצרים ומתן תורה.

והביאור בזה:

הענין דיציאת מצרים וחג הפסח הוא בחי' בן (כנ"ל ס"ג), שזוהי הבחי' ד"ואוהב את יעקב", שרש התיקון. ולכן באה הגאולה דיצי"מ ע"י ענין הביטול, זריעה בארץ דוקא, בחי' התיקון.

לולי ענין הזריעה בארץ, הביטול דתיקון - הרי מצד הענין ד"שאון ימים", יכולים ה"מים רבים" לכבות ח"ו כו'. ולכן הנה דוקא ע"י הביטול וההתכללות דתיקון, שזה מעורר את בחי' האור שלמעלה מריבוי האור דתהו, ששם "ואוהב את יעקב" - הנה עי"ז באה הגאולה.

י. בהמשך השיחה נתבאר מה שמביא רש"י⁵⁸ ממדרש⁵⁹ שמשה רבינו "דאג על שראה בישראל רשעים דלטורין אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל", שדוקא החטא דלשון הרע מעכב את הגאולה יותר מכל שאר החטאים (אפילו חטא ע"ז, אף שחטא לשון הרע הוא רק "כאילו כפר בעיקר"⁶⁰) - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"א ע' 8 ואילך.

יא. וזהו גם הטעם לכך שרבותינו נשיאינו - החל מרבינו הזקן - עוררו ודרשו בלהט רב ("האָבן זיך אַזויפיל געקאַכט") ע"ד ענין האחדות,

- כמבואר במאמר ד"ה החלצו לרבינו הזקן⁶¹, והרביים שלאחריו⁶², ועד למאמר ד"ה החלצו לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶³, וכן המאמר של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁴ -

כיון שדוקא ההנהגה באופן של אחדות והתכללות מעוררת את הענין ד"ואוהב את יעקב", ופועלת את הגאולה.

וכן תהי' לנו - "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶⁵, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"⁶⁶, בקרוב ממש.

* * *

יב. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁶⁶ "המשיח תחתיו מבניו", "המשיח מבניו תחתיו", "כליל תקטר", "אין נקמצת להיות שירי נאכלין אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי'", "כליל", "כולה שוה לגבוה",

- שחביתי כה"ג (שמת) מביא רק הכה"ג שנתמנה תחתיו, "המשיח מבניו תחתיו"⁶⁷, ולא בניו סתם⁶⁸ (ולא

כדעת ר' יהודה⁶⁹ שחביתי כה"ג שמת שבאים "משל יורשים" (סתם), "דהכי משמע, הכהן המשיח כשמת, תחתיו

אחד מבניו יעשה אותה"⁷⁰), כיון שזהו קרבן ששייך לכה"ג שמביאו בתור שליח של כלל ישראל, כעין קרבן

ציבור.

(65) מיכה ז, טו.

(66) פרשתנו ו, טו-טז.

(67) דלכאורה י"ל שכשם שבתחלת הפרשה נאמר (שם, ב) "זה קרבן אהרן ובניו", הן אהרן והן בניו, הנה גם כאן מדובר אודות שניהם: "הכהן המשיח" — כנגד "אהרן", ו"תחתיו מבניו" — כנגד "בניו". ואף שבפירוש זה יש קושי שכאן נאמר "מבניו", ולא "בניו" — הנה כנגד קושי זה, ישנו הקושי שצריך לסרס את המקרא ולפרש "המשיח מבניו תחתיו", במקום "המשיח תחתיו מבניו".

(68) וכיון שהכתוב קאי רק במנחת כה"ג, ולא במנחת כהן סתם — צריך רש"י להוסיף ולהבהיר "וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי'", אלא שיש חילוק ביניהם בנוגע להקמיצה, כדלקמן בפנים.

(69) מנחות נא, ריש ע"ב (במשנה).

(70) ח"י הרשב"א שם.

(53) הושע ב, כה.

(54) ישע' כז, ו.

(55) אוה"ת שמות ע' עז ואילך.

(56) לתו"א שמות נג, ג ואילך.

(57) מלאכי ג, יב.

(58) שמות ב, יד.

(59) שמור"ר פ"א, ל.

(60) ערכין טו, ב.

(61) לקו"ת מטות פה, סע"ד ואילך.

(62) מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ה ע' א'תשלט ואילך. וראה גם

אוה"ת מטות ס"ע א'שלו. ובהוספות ס"ע 47 ואילך.

(63) סה"מ תרנ"ט ס"ע נג ואילך.

(64) ד"ה איתא בזה"ג כו' שנדפס בסה"מ תרנ"ט בהוספות.

- 1 ולכן: מנחת כה"ג - "כליל תקטר", ש"אין נקמצת להיות שירי' נאכלין", אלא נקמצת באופן ש"כולה כליל",
 2 הקומץ לעצמו והשירים לעצמן, כי, להיותה ע"ד מנחת ציבור, חייבת בקמיצה, ככל המנחות; וכאילו מנחת
 3 כהן סתם, אינה נקמצת כלל, אלא "כולה שוה לגבוה", שנשארת בהווייתה ללא קמיצה⁷¹ -
 4 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁷² בלקו"ש חכ"ב ע' 21 ואילך.
- 5 יג. ובהמשך לזה יש לבאר גם פירוש רש"י בפ' ויקרא⁷³ - "(ואם לא תשיג ידו גו' והביא את קרבנו אשר
 6 חטא עשירית האיפה סולת וגו') והיתה לכהן כמנחה", "ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי' נאכלין, זהו לפי
 7 פשוטו. ורבותינו דרשו, והיתה לכהן, ואם חוטא זה כהן הוא, תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהוא בכליל תהי'
 8 לא תאכל":
- 9 לפי פשוטו שבא ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי' נאכלין - אינו מובן: מהו הצורך בלימוד זה, בה בשעה
 10 שמפורש הדבר בפרשת צו⁷⁴: "וכל מנחה בלולה בשמן וחזרבה (זו מנחת חוטא . . שאין בהם שמן - פרש"י) לכל
 11 בני אהרן תהי'?"
- 12 ולכן מוסיף רש"י "ורבותינו דרשו . . אם חוטא זה כהן הוא וכו'", שדין זה לא נתפרש בפ' צו, שבה מדובר
 13 רק אודות מנחת נדבת כהן, ולא אודות מנחה שמקריב הכהן על חטאו, ולכן יש צורך בלימוד מיוחד מהכתוב
 14 "והיתה לכהן כמנחה", שגם מנחת כהן חוטא דינה "כשאר מנחת נדבת כהן שהוא בכליל תהי' לא תאכל".
- 15 יד. ויש להוסיף ולבאר ההוראה מפירושי רש"י הנ"ל - בעבודת האדם לקונו, בשייכות לכאו"א מישראל,
 16 שנקרא "כהן", כמ"ש⁷⁵ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים":
- 17 ובהקדם ביאור מעלת מנחת כהן שהיא ב"כליל תהי'" לגבי מנחה ששירי' נאכלין - דאף שאכילת כהנים
 18 הו"ע נעלה, שהרי "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים"⁷⁶, אפילו אכילת כהן הדיוט, ועאכ"כ סגן כה"ג ועד
 19 לכה"ג עצמו, מ"מ, ישנו עילוי גדול יותר - "כליל תהי'".
- 20 ובענין זה ישנו חידוש במנחת חוטא - ע"פ דרשת רבותינו ("רבותינו דרשו") - ש"אם חוטא זה כהן הוא",
 21 אין שירי' נאכלין כמו כל מנחת חוטא, אלא "תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל", היינו, שאצל כהן,
 22 הנה גם מנחת חוטא יש בה העילוי ד"כליל".
- 23 טו. והענין בזה:
- 24 לכאורה אינו מובן איך יתכן מציאות של כהן חוטא?!
- 25 ועאכ"כ כה"ג בנו של כה"ג - "הכהן המשיח תחתיו מבניו" (וכפירוש רש"י: "המשיח מבניו תחתיו"),
 26 שיש אצלו הן המעלה שנמשח בשמן המשחה (כמבואר בלקו"ת⁷⁷ גודל העילוי דשמן המשחה, שהוא ממוצע
 27 בין פנימי למקיף כו'), והן המעלה שעומד תחת אביו ויורש ממנו את הכל⁷⁸; ומצד גודל מעלת הכה"ג - אינו
 28 מובן: איך שייך מ"ש⁷⁹ "אם הכהן המשיח יחטא"?!
- 29 [ועד"ז בנוגע לנשיא⁸⁰, עליו נאמר⁸¹ "אנכי עומד בין ה' ובניכם"].
- 30 אך הענין הוא - כהמשך הכתוב - "אם הכהן המשיח יחטא (הרי זה) לאשמת העם", היינו, שאין זה מצד
 31 עצמו, שהרי להיותו כהן, ובפרט "הכהן המשיח", אינו שייך לענין של חטא, וכל האפשרות לענין של חטא
 32 אינה אלא מצד "אשמת העם"⁸².

(76) פרש"י שמיני יו"ד, יז.

(77) נשא כט, ב.

(78) ראה תורת מנחם — התועודיות חל"ז ע' 239. וש"נ.

(79) ויקרא ד, ג.

(80) ראה שם, כב.

(81) ואתחנן ה, ה.

(82) ראה ראב"ע וספורנו עה"פ.

(71) ועפ"ז יש לפרש כפל הלשון "כליל תהי' לא תאכל" (בפשטות הכתובים*) — שלא זו בלבד שאינה נקמצת להיות שירי' נאכלין, שהרי "לא תאכל", אלא עוד זאת, ש"כליל תהי'", ללא קמיצה כלל

(72) בשילוב שיחת מוצאי ש"פ צו תשל"ח.

(73) ה, יא ואילך.

(74) ז, יו"ד.

(75) יתרו יט, ו.

(* נוסף על הפירוש ע"ד ההלכה — "ליתן לא תעשה על אכילתו" (ראה מנחות שם סע"ב. ושם ער, סע"א ואילך).

אמנם, אע"פ שאין זה אלא מצד "אשמת העם", הרי זה⁸³ חטא של הכהן המשיח... "הכהן המשיח יחטא"...
 והוא זה שלוקה ("שמיסן - שמיסט מען איס")...
 וכידוע הסיפור אודות הצמח-צדק⁸⁴, שבסוף ימיו ביקש ממנו ר' הלל לאמר דא"ח, ואמר, שאינו יכול...
 ובפשטות ה' זה מצד חלישות הגוף. ואח"כ ראו זאת גם אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבשנותיו האחרונות סבל
 יסורים... - שזהו מצד "אשמת העם" שהוא ה"נשיא" שלהם, ובלשון הכתוב⁸⁵: "והוא מחולל מפשעו"..
 ואעפ"כ, "רבותינו דרשו", שמצד גודל מעלת הכהן, הנה גם "אם חוטא", אין שירי מנחתו נאכלין, אלא
 "תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל תהי' לא תאכל", כפי שנתפרש בדיני מנחת כהן שבפרשתנו.
 טז. ויש להוסיף ולבאר הטעם שבפרשת ויקרא לא נתפרש ונתבאר ענין זה באריכות ובפרטיות, אלא בקיצור
 וברמז - "והיתה לכהן כמנחה", ורק "רבותינו דרשו: והיתה לכהן, ואם חוטא זה כהן הוא וכו'":
 בפרשת ויקרא - די בכך שנזכרה האפשרות "אם הכהן המשיח יחטא (ביחד עם ההבהרה שזהו רק) לאשמת
 העם", אבל אם ימשיכו להאריך בענין זה - "וועט זיין ביטער"..
 ואם רוצים לידע פרטי הדברים - אומר רש"י - יש לעיין בפ' צו [שממנה למדים שכתוב זה לא בא ללמד
 "על מנחת חוטא (סתם) שהיו שירי' נאכלין", שהרי ענין זה נתפרש להדיא בפ' צו (כנ"ל סי"ג), אלא ש"אם
 חוטא זה כהן הוא וכו'"], כי בפרשת צו מדובר אודות הקמת המשכן, שבו ה' העילוי היותר גדול ד"ושכנתי
 בתוכם"⁸⁶, ובה נתבאר גם גודל העילוי של מנחת כהן, ש"כליל תהי' לא תאכל", "כולה שוה לגבוהה" - שזהו
 מצד גודל מעלת הכהן (כנ"ל סי"ד); ולכן, ממנה יכולים רבותינו לדרוש ולבאר, שגם כהן חוטא, "תהא (מנחתו)
 כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל תהי' לא תאכל" (וכנ"ל⁸⁷), שלא זו בלבד שאין שירי' נאכלין, "לא תאכל",
 אלא ש"כליל תהי'", ללא קמיצה כלל).
 יז. ובענין זה יש לימוד והוראה ל"כהנים" - כל בני' שנקראו "ממלכת כהנים" - שעבודתם צריכה להיות
 באופן ד"כליל", "כולה שוה לגבוהה", היינו, שלא ישאר שום דבר לעצמו (אפילו לא אכילת כה"ג שגדלה מעלתה
 ביותר, כנ"ל), כיון שאינו מציאות לעצמו כלל!
 אלא שבענין זה גופא יש חילוק בין כה"ג לשאר הכהנים:
 אצל כה"ג - צ"ל הענין ד"כליל תקטר" באופן תמידי, "בכל יום, שנאמר מנחה תמיד .. חק עולם"⁸⁸; אבל
 בנוגע לשאר הכהנים - אי אפשר לתבוע מהם שהענין ד"כליל תקטר", ביטול במציאות, יהי' אצלם באופן
 תמידי, אלא רק בהתחלת העבודה ("ביום שהן מתחנכין לעבודה"⁸⁸).
 [וע"ד שגם אצל הכה"ג גופא ישנם חילוקים:
 בכניסתו לקדש הקדשים ביוהכ"פ, לא ה' הכה"ג מציאות לעצמו כלל, כי אם שלוחם של כל ישראל,
 - כולל גם אלו שהיו במדרגה הכי תחתונה, שיש להם שייכות עם אלו שלמטה מכל ה"עשרה יוחסין"⁸⁹,
 וכמו בענין הקטורת שהיו בה "י"א סממנים"⁹⁰ (כמבואר הענין בזה בדרושי חסידות⁹¹), וביניהם גם "חלבנה"
 (סממן הי"א שלמטה מהעשרה סממנים, בדוגמת אלו שיש להם שייכות עם אלו שלמטה מהעשרה יוחסין)⁹²,
 ואם חסר אחד מכל סממני' - אפילו חלבנה - חייב מיתה⁹³, היפך ענינו של הכה"ג שהוא "מחי' חיים"⁹⁴ -
 משא"כ לאחר גמר עבודתו בצאתו מן הקודש, אזי היו אצלו חילוקי דרגות - "בבוקר"⁹⁵ .. בערב" כו'⁹⁶.

(91) ראה תורת מנחם סה"מ תשרי ע' קסה ואילך. כסלו ס"ע שמ. וש"נ.

(92) ראה כריתות ו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח רסתר"ט. פרש"י שם.
 (93) כריתות שם, א. ירושלמי יומא פ"א ה"ה. פ"ד ה"ה. רמב"ם
 הל' כלי המקדש פ"ב ה"ח.

(94) יומא ע"א, א.

(95) פרשתנו שם.

(96) חסר סיום ההתועדות.
 בסיום ההתועדות צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א להרחמ"א חדוקב
 שיכריזו שהערב בשעה 11 תתקיים התועדות בקשר עם שנת המאה
 להסתלקות ה"צמח צדק" (המו"ל).

(83) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר מתוך התרגשות גדולה ובקול
 חנוק מבכי (המו"ל).

(84) ראה תורת מנחם — רשימת היומן ע' שצא.

(85) ישע"י נג, ה.

(86) תרומה כה, ח.

(87) הערה 71.

(88) פרש"י פרשתנו שם, יג.

(89) ברשימת א' השומעים: כמוזכר בתפלת הכה"ג בקד"ק (ואולי
 הכוונה לפיסקא ש"לא יטרכו עמך בית ישראל .. לעם אחר"
 (המו"ל)).

(90) פרש"י תשא ל, לד.

לקוטי שיחות פרשת צו כרך יב

1 א. רש"י בפרשתנו מעתיק מן הכתוב¹ את התיבות "אם
2 על תודה יקריבנו" ומפרש: "אם על דבר הודאה על נס
3 שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית
4 האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכים להודות שכתוב
5 בהן² יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי
6 תודה, אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלמי תודה
7 הן וטעונות לחם האמור בענין ואינן נאכלין אלא ליום
8 ולילה כמו שמפורש כאן".

9 וצריך להבין:

10 א) הלא "תודה" פירושה הודאה סתם – ומנ"ל לרש"י
11 לדייק ש"אם על" תודה" הכתוב כאן היינו "הודאה על
12 נס" דוקא?

13 ב) אפילו אם יש לו לרש"י איזה הכרח שאין הכוונה
14 אלא להודאה על נס – מאין דיוקו שנכללים בזה רק ד'
15 נסים אלו ולא יותר? ואם נאמר שהוכחתו מהכתוב
16 בתהלים (שרש"י מביא תומ"י בפירושו) "יודו לה' חסדו"
17 וקחשיב רק ד' סוגי נס – מנ"ל, בפשוטו של מקרא, שכוונת
18 הפסוק דרק על נסים אלו חייבים קרבן תודה – הרי אפ"ל
19 שחייבים על כל הנסים, והכתוב מביא דוגמאות מסוגים
20 שונים – דהרי א"א שימנה הכתוב את כל הנסים
21 האפשריים?

22 ג) גם אם מן הכתוב מוכח שרק על ד' נסים אלו
23 חייבים בקרבן תודה, למה הוצרך רש"י בפירושו כאן
24 (שאינו ס' הלכות) לפרט את כולם, והרי מספיק להבנת
25 פשוטו של מקרא שיביא א' מהם בתור דוגמא (ולרמוז
26 לשאר ג' הנסים בתיבת "וכו" ולסיים "שהכתוב בהן
27 וכו'"), כפי הרגיל בכגון דא בכו"כ מקומות בפרש"י
28 עה"ת?

29 ד) מהי כוונת רש"י בהוסיפו, לאחר שמפרט את הד'
30 נסים: "אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלמי תודה
31 הן וכו'" – הרי כל זה הוא פשוט פירוש התיבות "אם
32 על תודה יקריבנו גו'"?

33 ה) ארבעה אלו שצריכין להודות, מביאם רש"י בסדר:
34 "יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה
35 שנתרפא" – ואינו מובן: למה שינה רש"י מהסדר "שכתוב
36 בהן" – כלשון רש"י – בתהלים: הולכי מדבריות, חבושי
37 בית האסורים, חולה שנתרפא ויורדי הים?

38 ואין לומר ששינוי זה בפירש"י הוא מפני שע"פ סברא
39 הפשוטה צ"ל סידור הנסים (או כיו"ב) באופן להקדים
40 מילתא דשכיחא יותר³, משא"כ בקרא – כי מצינו שאין זה
41 הסדר דשכיח יותר: דהנה בגמ'⁴ הובאו בסדר שונה
42 (מבתהלים וגם מבפירש"י שלפנינו): "יורדי הים הולכי
43 מדבריות ומי שהי' חולה ונתרפא ומי שהי' חבוש בבית
44 האסורים ויצא" והקשו ע"ז בתוס'⁵: "ובתהלים לא חשיב
45 כזה הסדר אלא חשיב הולכי המדבר ראשון – (ותירצו)
46 דקרא נקט סדר המסוכנין יותר תחלה וגמרא נקט המצויין
47 תחלה" – הרי שסידורן ברש"י אינו בסדר ד"מצויין
48 תחלה" הנאמר בגמרא⁶.

49 ולפי"ז יוקשה עוד יותר הסדר בפירש"י, מכיון דאינו
50 לא כסדר ה"מסוכנין יותר תחלה" דבקרא ולא כסדר
51 ה"מצויין תחלה" שבגמרא⁷!

52 ו) למה נקט רש"י "חולה שנתרפא" בלשון יחיד, ושאר
53 הג' סוגים – בלשון רבים? נוסף לזה, הרי גם שינה בזה
54 מלשון הגמ': "יורדי הים, הולכי מדבריות (בלשון רבים)
55 ומי שהי' חולה ונתרפא ומי שהי' חבוש בבית האסורים
56 ויצא" (בלשון יחיד). ואדרבא בפשטות מובן דוקא הלי'
57 שבגמ': מהנוהג שבעולם דאין אדם הולך במדבר יחיד,
58 אלא בשיירא, וכן הוא ב"יורדי הים באניות" שלא יתכן
59 אלא בקבוצת אנשים דוקא⁸ – לכן נקטם בלשון רבים;
60 משא"כ חולה וחבוש שע"ד הרגיל – היא צרה הבאה על
61 היחיד, לכן נאמר בלשון יחיד. וא"כ הרי כש"כ שדוקא
62 נוסח זה צ"ל בפירש"י, שהוא לפי פשוטו של מקרא?

63 ב. הביאור בכהנ"ל: בפ' צו המדובר בקרבנות כאלו,
64 שבעיקרם כבר נתפרשו בפ' ויקרא, אלא שבפרשתנו

6) ובדבר שבמציאות פשוט שאין לומר שע"פ פשוטו של מקרא הוא
באופן שונה – מכפי שהוא ע"פ הלכה.

7) ולהעיר שגם אי"ז כפי הסדר ברמב"ם (הל' ברכות פ"י ה"ח), ולא כפי
הסדר בטור ושו"ע (אור"ח ריש סי' ריט) וסדר ברה"נ של אדה"ז (פי"ג ה"ב).

8) ולהעיר שהתירו להתפלל קודם זמנו בכדי שלא יצטרך לילך בעצמו
בלא שיירא (שו"ע אדה"ז חאו"ח סי' פט סעי' ט) וכן התירו לחלל שבת כדי
שלא ישאר במדבר יחיד (שם סי' רמח סי"גיד). ועוד.

1) ז, יב.

2) תהלים קז, ח. טו. כא"כב. לא.

3) ולהעיר מהכלל שכתבו רש"י כ"פ לפני פ' צו (משפטים כא, כח. כב,
יז. כא. כב, ל) "דיבר הכתוב בהווה" (שער"ז מסתבר לומר גם בנוגע לקדימה
בסדר – ובתהלים עכצ"ל שישנו טעם מיוחד שנקטם בסדר אחר. ויתרה מזו
מצינו בתהלים (עח) – שמשנה סדר המכות. ועוד).

4) ברכות נד, ב.

5) ד"ה ארבעה.

1 נתוספו בכל קרבן וקרבן עוד פרטים שלא נתבארו קודם;
2 ומה שכתוב בכא"א "וזאת תורת וגו'" המכוון הוא רק
3 לפרטים נוספים אלו. ע"ד המפורש בפירש"י בתחלת פ' זו
4 עה"פ "זאת תורת העולה וגו'" – "הרי הענין זה בא ללמד
5 על הקטר חלבים ואיברים וכו'", היינו שבשביל פרטים
6 אלו חזר הכתוב לומר "וזאת תורת העולה וגו'"; וכן הוא
7 בשאר הקרבנות, שכוונת הפרשה היא להוסיף בהם פרטים
8 בלתי ידועים עדיין, כמפורש בפירש"י בכמה מהם.
9 אמנם בנוגע לקרבן שלמים איננו מוצאים לכאורה שום
10 פרט נוסף בפ' זו, שהרי לאחר הכתוב "זאת תורת זבח
11 השלמים אשר יקריב לה" נאמר מיד: "אם על תודה
12 יקריבנו וגו'" – וא"כ הרי מ"ש "וזאת תורת זבח השלמים
13 וגו'" מיותר הוא לכאורה, והו"ל להתחיל "אם על תודה
14 יקריב וגו'", או כיו"ב.
15 ושולל רש"י תמי' זו ומפרש "אם על דבר הודאה . .
16 נדר שלמים הללו שלמי תודה הן וטעונות וכו'" – כוונתו
17 לומר ש"אם על תודה" בא בהמשך למ"ש "וזאת תורת
18 זבח השלמים", היינו שבפרשה זו בא הכתוב להוסיף עוד
19 סוג ופרט ב"זבח השלמים" עליו דובר בפ' ויקרא – קרבן
20 תודה, שישנם בו כמה פרטי דינים שאינם בשאר שלמים:
21 "טעונות? לחם האמור בענין ואינן נאכלין אלא ליום ולילה
22 כמו שמפורש כאן¹⁰.
23 ופירוש זה מוכח ממ"ש "אם על תודה יקריבנו וגו'"
24 (ולא "יקריב" סתם), שפירושו יקריב אותו – "זבח
25 השלמים" האמור בכתוב לפני זה, וכאלו כתוב "אם על
26 תודה יקריב את זבח השלמים", דינו כך וכך.
27 ומכיון שההוכחה לפירושו היא מתיבת "יקריבנו", וגם
28 הקושיא הנ"ל אינה מתעוררת (על הפסוק "וזאת תורת זבח
29 השלמים") אלא לאחר שבאים ל(פסוק שלאחריו) "אם על
30 תודה יקריבנו וגו'" – (כי אז משמע לפום ריהטא שהכתוב

(9) ומפרט רש"י דינים אלו בתחלת הענין – ע"ד פ' בשאר הקרבנות שבפ' זו – שמפרש בתחלת הפ' הדינים שניתוספו בהפרשה.
(10) ומ"ש רש"י "נדר שלמים הללו" אף שחובה היא – י"ל: החיוב הוא לאחר שנעשה הנס – אבל מצינו שיעקב אבינו נדר להקריב קרבן (בתור הודאה) עוד בהיותו בהעת צרה, כמ"ש (ויצא כח, כ) "וידר יעקב נדר לאמר אם וגו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי בית אלקים" (וכ"ה בינה (ב, י): "ואני בקול תודה אוזבחה לך אשר נדרתי אשלמה וגו'" – ובכ"מ) – לכן (מכיון שע"ד הרגיל כן הוא) כותב רש"י "נדר" כי בודאי נדר הקרבן עוד לפני זה. [ועפ"ז יש להוסיף רמז בהתיבה "יקריבנו" (ולא "יקריב" סתם) – אותו שכבר נדר].

(11) ומה שחזר עוה"פ "אם על אחת מאלה" [דלכא"ו הרי כבר כתב בתחלת דבריו "אם על דבר הודאה וכו'" והו"ל " . . תודה – נדר שלמים הללו כו'"], הוא ע"פ פרש"י בכ"מ אפילו בנוגע ללשון הכתוב (ראה וראה ו, כט. וכ"כ בר"פ ויצא ובכ"מ) "הוא הדובר עצמו האמור למעלה כו' אלא מתוך

31 מתחיל לבאר קרבן אחר, לא של שלמים) – לכן מפרש
32 רש"י את פירושו (לא על הפסוק "וזאת תורת . .
33 השלמים", אלא) על הפסוק "אם על תודה וגו'"¹¹.
34 ג. והנה אף שענין זה הוא עיקר החידוש בפירושו על
35 הכתוב, מ"מ מפרש רש"י בדרך אגב¹² (בתוך דברי
36 הפירוש הנ"ל) גם דבר המובן בפשטות בלא פירושו¹³
37 (מצד ההכרח המבואר בדברי רש"י גופא, וכדלהלן), והוא:
38 שהחייב להביא קרבן תודה הוא רק על ד' נסים אלו
39 [ומטעם זה אין רש"י מפרשו כדיבור בפ"ע (כהכלל
40 (המדובר כמה פעמים) שבמקום שמפרש בתיבה אחת ב'
41 ענינים נפרדים, מעתיק רש"י אותה התיבה פעם נוספת כדי
42 לחלק בין ענין לענין) – כי באמת מובן הוא מעצמו, ורק
43 בדרך אגב מפרשו¹⁴].
44 וההכרח לזה: מובן בפשטות (וכ"ה ע"ד ההלכה
45 והדרש¹⁵) שתמיד צריכים להודות להקב"ה על כל הטוב
46 שהוא גומל לכל יחיד ויחיד, כי כאו"א מבנ"י מאמין בה'
47 ויודע שכל מה שיש לו, גם אם בא לו בדרך הטבע, הרי
48 זה בא מהקב"ה¹⁶ – וכדברי אברהם אבינו לכל העולם
49 "ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם
50 – משל מי שאמר והי' העולם אכלתם"¹⁷. וכמו שיש
51 להודות לכל נותן מתנה טובה יהי' מי שיהי', על אחת
52 כו"כ שחייבים להודות לממה"מ הקב"ה על מתנותיו הרבות
53 לכל או"א בכל יום תמיד. ולכן סידרו חז"ל להודות ולהלל
54 ולשבח להקב"ה בכל יום ויום בתפלות וברכות וכו'. ודבר
55 זה מצינו בסיפורי התורה כמה וכמה פעמים (גם לפני פ'
56 צו) אפילו רק על הבשורה שייטיב, כגון: "ויבן שם מזבח
57 לה' וגו'"¹⁸, ופרש"י: "על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ
58 ישראל"; וכן "ויאמן העם וגו' ויקדו וישתחוו"¹⁹. וכיו"ב
59 עוד רבות פעמים.
60 עפ"ז נמצא, לכאורה, שכל אחד מבנ"י יתחייב להביא

שהפסיק הענין כו' חזר הענין עליו להתחיל בו".

(12) וגם בכדי שלא לטעות בכמה מהפרטים – כדלהלן בפנים.

(13) וכדמוכח מלשון רש"י: "אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון . . שהם צריכין להודות וכו'" – היינו שזהו דין הידוע כבר (דאל"כ הו"ל בלשון חידוש "הם צריכין להודות" (בלא שי"ן)).

(14) וע"ד המבואר בלקו"ש חי"א ע' 29 סעי' ה' בנוגע לפרש"י (וארא ח, יז) "כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרים בערבוביא".

(15) כמאדו"ל (ב"ר פי"ד, ט): "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא כו'".

(16) ראה תוס' (ד"ה אמונת – שבת לא, א) בשם הירוש' שיהודי "מאמין

בחי העולמים וזו"ע" (וראה לקו"ש ח"א ע' 216, 240).

(17) פרש"י ורא כא, לד.

(18) לך יב, ז.

(19) שמות ד, לא.

1 קרבן תודה בכל יום ויום (או כ"פ ביום) – והרי זה דבר
2 בלתי מתקבל על הדעת, ואפילו את"ל שמספיק אחת
3 בשנה על כל השנה – ג"ז הוא חידוש גדול שהיתה התורה
4 צריכה לפרשו.

5 לכן גם בפשוטו של מקרא מוכרח לומר שלא על כל
6 הודאה חייבים קרבן תודה, כ"א על הודאה שאינה רגילה
7 (ולכן גם אינו יוצא בברכה – כמו שיוצא בנוגע לאכילה
8 (הבאה ע"י שנתברך בפרנסה וכו')) – היינו שהתודה באה
9 רק "על דבר הודאה על נס שנעשה לו".

10 אבל עדיין אינו מובן: הרי כבר מסופר לפני זה שבמשך
11 הארבעים שנה²⁰ שהיו ישראל במדבר נתן להם הקב"ה
12 בכל יום לחם מן השמים באופן נס, כמ"ש²¹ "הנני ממטיר
13 לכם לחם מן השמים וגו'"; כן ה' להם בארה של מרים,
14 כמפורש²² "והכית בצור ויצא ממנו מים ושתה העם"; וכן
15 ה' להם ענן תמיד לשמרם מכל הענינים הבלתי רצויים,
16 כמ"ש רש"י²³ "צא והלחם – צא מן הענן והלחם בו" –
17 שכל אלו ה"ה נס²⁴. ואם על כל נס מחוייבים להביא קרבן,
18 נמצא שכל אחד ואחד מיותר דס' ריבוא מישראל בהיותם
19 במדבר – נתחייבו (ובמילא – גם הקריבו) קרבן תודה בכל
20 יום ויום – דבר שאין לאומרו כלל.

21 לכן מוכרח לומר שלא על כל נס חייבים בקרבן תודה,
22 כ"א על נסים מסוימים – ומכיון שבכתובים "יודו לה'
23 חסדו וגו'" שבתהלים מובאים כמה סוגי נסים, ומפרש שם
24 "ויזבחו זבחי תודה", הרי מובן שזהו בדוקא – שקרבן
25 תודה מביאים רק על הנסים המפורשים שם.

26 ז.א. מאחר שמוכרח לומר שלא על כל נס מביאים קרבן
27 תודה, כ"א רק על נס מיוחד; ואף שבכתובי החומש לא
28 נתבאר על איזה נס מביאים את הקרבן – הרי מכיון
29 שבתהלים נתפרשו כמה נסים, מסתבר לומר (שאינם רק

30 בתור דוגמא בעלמא, אלא) שהם בדוקא, שרק על נסים
31 הללו מביאים קרבן תודה [ובפרט שנקט ארבעה נסים –
32 ולא א' או ב' לדוגמא].

33 ואעפ"כ אין רש"י מסתפק בהביאו הכתוב מבלי פירוש
34 הדברים, כי כתוב זה "ויזבחו זבחי תודה" נאמר בפירוש
35 אצל חולה שנתרפא, והי' מקום לומר שקאי רק על חולה
36 שנתרפא – לכן מפרט רש"י שבכל הד' המובאים שם
37 חייבים קרבן תודה²⁵. וגם לא די שיכתוב "חולה שנתרפא
38 וכו'"²⁶, כי מזה היינו למדים להוסיף רק מה שכתוב לאח"כ,
39 היינו יורדי הים ולא יותר – ובמילא הרי צריך להוסיף גם
40 זה שלפניו "הולכי מדבריות וכו'", א"כ הרי בכל אופן
41 יצטרך להזכיר כל הד' ("הולכי מדבריות וכו' חולה
42 שנתרפא וכו'") – לכן כותב רש"י בפירושו כל הד'
43 שצריכים להודות²⁷.

44 ד. והנה מאחר שרש"י מפרט כל הד' נסים, הנה צריך
45 הוא לפרטם דוקא בסדר שמביאים:
46 בפשטות מובן שכאשר מטילים על האדם איזה חיוב
47 בקשר למאורע מסוים, הנה אם "בדידי" הוי עובדא, נקל
48 לו ביותר להבין פרטי הענין, טעם החיוב וכו'²⁸. עפ"ז
49 מובן שכאשר הגידו לבנ"י החיוב להביא קרבן תודה על
50 נסים מסוימים, הנה מסתבר לומר שלראשונה אמרו ע"ד
51 החיוב על אותו הנס שאירע להם בעצמם. כן מובן שאם
52 נעשו להם כמה מהנסים שעליהם חייבים קרבן תודה –
53 צריך להזכירם ע"פ הסדר שנעשו להם, ורק אח"כ להגיד
54 חיוב קרבן על נס (שעדיין) לא נעשה אתם.

55 והנה מהד' נסים שעליהם חייבים קרבן תודה נעשו
56 לבנ"י שלשה – ובהסדר שמונה אותם רש"י:
57 עברו את הים, אח"כ הלכו במדבר²⁹ ואח"כ גזר הקב"ה
58 עליהם להיות סגורים במדבר

(20) בשלח טז, לה.

(21) שם, ד.

(22) שם יז, ו. ובפשטות שמו נסים אלו כל ימי היותם במדבר, כי לא
מצינו שילוננו בנ"י בשביל מים (עד מיתת מרים) אף שלפנ"ו התלוננו ע"ז ב'
פעמים (שם טז, כד, יז, ב). וגם: הרי מפורש ברש"י (חוקת כ, ב) "מכאן שכל
מ' שנה ה' להם הבאר בזכות מרים" [ומל' זה מובן שהחידוש בפרש"י שם
הוא שהי' להם הבאר בזכות מרים, אבל על עצם מציאות הבאר במשך
הארבעים שנה כבר ידוע. וכמובן גם מדיוקן של רש"י "הבאר" (בה"א
הידיעה): שהבאר שידוע כבר שהי' להם במשך מ' שנה – באה להם בזכות
מרים].

(23) שם, ט.

(24) ואפילו את"ל (בדוחק עכ"פ) בנוגע להענן והבאר שמכיון שהיו לבנ"י
כל הזמן בלי הפסק, אין לחייבם בקרבן תודה כ"א בהתחלה (אף שהבאר
הענן היו הולכים עמהם – שג"ז נס) – הרי במן ראו כמה נסים בכל יום.

(25) וההכרח לזה – דאין טעם וסברא לחלק בין הנסים המובאים שם כיון
שעל כולם נאמר: הודו לה' גו' גאולי ה' גו' (אבל רש"י בפירושו – מפרטם
כדי שלא ליתן מקום לטעות).

(26) ומובן שאין לכתוב "חולה שנתרפא וכיו"ב" – כי אז אפ"ל שהפי'
הוא כיו"ב דחולה ד"כל אוכל תתעב נפשו".

(27) ועי"ל: אחר פרשה זו כתוב (פסוק טז) "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו
גו'" ופרש"י: "שלא הביאה על הודאה של נס". ולכאורה למה הקדימה תורה
פ' תודה לפ' זו – והרי כלל הוא בפרש"י (נסמן לעיל הערה 3) "דיבר הכתוב
בהווה", ובפשטות הרי הודאה על נס אינו "הווה" כ"כ כמו אם מביא סתם
נדר או נדבה? לכן מפרט רש"י שבהודאה על נס נכללים כל ד' סוגים אלו,
ולכן י"ל דשכיח יותר מנדר או נדבה סתם.

(28) ראה פרש"י שלח יג, כט.

(29) כי איתם ה' בקצה המדבר (בשלח יג, כ). וראה מסעי (לג, ח).

לנחותם הדרך³⁶, ובודאי שא"א שתהי' בזה איזו סכנה –
אלא שע"י המאורעות שאירעו להם, מובן הי' להם שבדרך
הטבע במצב דומה – יש בזה סכנה, ולכן היציאה ממצב
זה מחייבת קרבן תודה.
ה. אמנם לכאורה אינו מובן: הרי היותם במצרים הי'
כעין "חבושי בית האסורים"³⁷, ועל פי זה הול"ל לרש"י
"חבושי בית האסורים" בראשונה, כי יציאת מצרים הרי
היתה תחלה לכל, לפני קרי"ס.
[ואף שעל יציאתם ממצרים לא היו חייבים קרבן תודה
גם אם היתה ארץ מצרים בית האסורים, כי משם יצאו עוד
לפני הציווי דהבאת קרבן תודה³⁸, ובמילא עדיין לא חל
עליהם חיוב³⁹ קרבן תודה (וכן בקרי"ס)⁴⁰, מ"מ הרי
כאמור, אין הכוונה שעל מה שאירע להם חייבים הם
בקרבן תודה, כנ"ל, כ"א רק להבינם בנקל המצב וכו'].
ויובן בהקדם להמתיק⁴¹ לשון רש"י "והחבושי" בית
האסורים – דלכא' הי' מספיק אם הי' כותב "חבושי"
סתם⁴², ומעצמו הי' מובן שהכוונה לחבושי בית האסורים?
אמנם רצונו של רש"י בזה לדייק שדוקא חבוש בבית
האסורים מחוייב להביא קרבן תודה, משא"כ חבוש בבית
וכיו"ב. ומקורו מפשטות הפסוק בתהלים שם – שמזכיר

1 [רק בניהם יצאו ממנו לאחר) ארבעים שנה. [וידעו
2 מזה – ע"פ פרש"י³⁰ עה"פ³¹ "תביאמו ותטעמו וגו'". ואף
3 שאומר "נתנבא משה שלא יכנס (ולא "יכנסו") לארץ", הרי
4 אח"ז שרו כן כל בני' כנאמר ישיר משה ובנ". אבל כ"ז
5 הוא לפלפול ולחידודא, כי מסתבר לומר בפרש"י שם
6 (כדמשמע מפשטות הכתובים) שאף שנתנבא משה "לא
7 ידע מה ניבא"³². וא"צ לכ"ז כי פשוט] – שכאשר נאמר
8 לבנ"י שיתעכבו במדבר סיני מ' יום עד רדת משה מן ההר
9 – הרי הרגישו בעצמם מעין "חבוש בחשך וצלמות" כו'].
10 ולכן מובן שנאמרו לבנ"י בהסדר: "יורדי הים³³ והולכי
11 מדבריות וחבושי בית האסורים" ואח"כ אמר להם הסוג
12 הד' – שלא אירע להם: "וחולה שנתרפא", שגם על זה
13 חייבים בקרבן תודה³⁴.
14 עפ"ז מובן ג"כ למה כותב רש"י ג' הענינים הראשונים
15 בלשון רבים, והרביעי בלשון יחיד – כי ג' הנסים
16 הראשונים אירעו לכל בני', משא"כ הסוג הרביעי³⁵.
17 אולם אין הכוונה בזה שהם בעצמם נתחייבו להביא
18 קרבן תודה על נסים אלו שאירעו להם, דהרי בהמאורעות
19 האלו כפי שהיו אצל בני' א, לא הי' בהם שום חשש
20 סכנה, דהרי הלכו "ע"פ הוי"ו" – "והוי' הולך לפניהם גו'

30) אאפ"ל שידעו זה ממש"נ בבשלח (טז, לה): מ' שנה עד בואם אל
ארץ נושבת – כי עכצ"ל דמפרש"י (משפטים כד, ז) דבספר הברית הי' כתוב
"מבראשית ועד מ"ת", אין כוונתו לכתובים כגון הנ"ל, שהרי מפורש
בהתחלתו: ובנ"י אכלו (ל' עבר) את המן מ' שנה גו' – דמוכח שנכתב בסוף
מ' שנה (אלא שהעמידו משה אז בפרשה שלו – פ' המן. וע"ד וישלח לב,
לג. שם לו, לא. ועוד. ואכ"מ).
31) בשלח טו, יז.
32) ראה מפרשי רש"י שם. והוא ע"ד פרש"י מקץ (מב, א). ולהעיר ג"כ
מפרש"י בא (י, י').
33) עפ"ז יומתק* למה לא כתב רש"י "יורדי הים באניות" כלשון הכתוב,
כי הרמו והכוונה בזה היא לקרי"ס, שלא עברו את הים באניות.
34) ער"ז יש לבאר למה נקט כ"ק מו"ח אדמו"ר בד"ה ברוך הגומל (ב')
תרפ"ז (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 368) הד' שצריכים להודות לא כסדרם
בגמ' ופוסקים ולא כפרש"י, כ"א מתחיל ב"חולה שנתרפא וחבוש שיצא מבית
האסורים" – כי מונה אותם כפי הסדר שאירעו לו אז.
35) והטעם למה ב"חולה" מוסיף רש"י "שנתרפא", דלא כבשאר הג'
שאינו כותב "שעלו" ומיו"ב – כי כאן איירי בהקרבת קרבן תודה שצ"ל
בביהמ"ק, ומובן מעצמו שא"א להביא קרבן בהיותו בים וכו', משא"כ בחולה
מקום לומר שתיקף שישנה קצת הטבה מביא קרבן תודה – לכן מוסיף רש"י
"שנתרפא" (וכדמוכח בקרא "ישלח דברו וירפאהו"), שרק אז חייב בקרבן
תודה; משא"כ בגמ' ובפוסקים שאיירי בנוגע לברכת הגומל, הרי גם בחבוש
צריכים לפרש "שיצא", דא"כ יש מקום לומר שגם בהיותו בבית האסורים, אם
הקילו משפטו מעליו קצת, צריך לברך ברכת הגומל, משא"כ ביורדי הים
והולכי מדבריות גם בנוגע לברכת הגומל אין צריך לפרש, כי בד"כ נמצאים
באותה הסכנה כל משך זמן היותם במדבר ובים. ואכמ"ל.

* אבל אינה קושיא, כי מובן שיורדים בים ע"י אניות – ולכן אין צריך רש"י לפרשו.

36) בשלח יג, כא.

37) להעיר מפרש"י עה"פ מוציא אסירים (תהלים סח, ז. וכן בפרש"י בא
יג, ד. והוא ממכילתא ותנחומא שם) דקאי על בני' במצרים.
38) ומובן שאי"ז שייך להשאלה דאם א' בסכנה בזמן שאינו במצות ויצא
מהסכנה בזמן שנתחייב במצות (נתגדל אז נתגיייר וכו') אם הולכים בתר זמן
הסכנה ופסוק מקרבן תודה, או בתר זמן היציאה וחייב בק"ת – כי בנדר"ד גם
היציאה היתה בזמן הפטור.
39) מה שצוה הקב"ה לנח (נח ז, ב) "מכל הבהמה הטהורה תקח לך
שבעה בשבע וגו'" ופרש"י "כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו" (וכ"ה בפרש"י
שם ח, כ) אינו מוכרח לומר שזוה ציווי בקרבן תודה – וי"ל שבעיקר הי' בזה
היתר נטילת נשמה דבהמה בשביל קרבן (ואעפ"כ הי' צריך להחיות ד"לכם
יהי' לאכלה" (נח ט, ג), כי היתר זה הי' רק להקריבה ולא לאכילה). ועוד
(ועיקר): לא מצינו שזה יהי' ציווי לדורות. – ועפ"ז מובן הא ד"לא הקריב
(אברהם) לפניך פר אחד כו'" (רש"י וירא כב, א).
40) בנוגע להיציאה משאר הגליות (וכן גלות זה האחרון) י"ל דבכלל אין
שייך חיוב דקרבן תודה (כחבוש בביהמ"ק) – כי רק כלל ישראל (כצבור)
חבושים בגלות, משא"כ כל יחיד בפ"ע. ועצ"ע בנוגע ליציאה מבבל (כתובות
ק, סע"ב) – ואולי שאני דחבוש מפני העשה. וראה בפנים שבלא"ה י"ל דאין
חיוב כי אינו באופן של "יושבי חושך וצלמות". ולהעיר מעורא ח, לה. הוריות
ו, א. ואכ"מ.
41) קושיא ממש אינה – כי גם בש"ס מצינו: אין חבוש מתיר עצמו מבית
האסורים (ברכות ה, ב).
42) משא"כ בפרש"י שבתהלים (קז, י) דנקט ל' דקרא שם "אסורים" –
מוכרח להוסיף "בבית הסוהר" – דאי לא הכי יל"פ אסירי ככלי ברזל – כסיום
הכתוב שם.

תודה, כי המקור לחייב ד' אלו בברכת הגומל הוא מזה
שאלו הם החייבים בקרבן תודה⁵¹ – וא"כ איך אפ"ל⁵²
שמצרים היתה בית האסורים והרי ישבו בארץ גושן וכו',
וכנ"ל?⁵³

ז. וי"ל בזה בהקדים עוד קושיא: אדמוה"ז כותב⁵⁴:
"ונוהגין במדינות אלו שלא לאומרה (מזמור לתודה)
בשבת ויו"ט מפני שאין תודה קריבה בהן, וכן בימי הפסח
אין תודה קריבה משום חמץ שבה וכן בע"פ וכו'", הרי
מפורש שאין לעשות זכר לקרבן תודה בפסח אפילו ע"י
דיבור וכו', וא"כ איך "נוהגים במדינות אלו" לעשות פעולה
זכר לקרבן תודה בליל פסח?

והרי הדברים ק"ו: טעם הדעה שצריכים לומר מזמור
לתודה גם בשבת ויו"ט דפסח וכו' מפורש בטור⁵⁵:
"דליכא למיחש דילמא אתו להקריבה כשיבנה ביהמ"ק,
דלא טעו אינשי בהכ"י, ומפרש בב"י⁵⁶: "משום דמזמור
זה אין אנו אומרים אותו לשם קרבן תודה אלא בשם
הודאה", ובב"ח שם: "וניתקנה משום דארז"ל⁵⁷ כל
השירות עתידות ליבטל חוץ ממזמור לתודה, על כן אין
צריך למנעו" – הרי משמע שהסוברים שאין אומרים אותו
בשבת ויו"ט דפסח וכו' דעתם שניתקנה לשם קרבן תודה

- וכן משמע לכאורה דעת אדמוה"ז, דהוא כותב⁵⁸:
"צריך לומר פ' הקרבנות מעומד וכן מזמור לתודה דוגמת
הקרבנות שהיתה מעומד"; ובנוגע לפ' הקרבנות מפרש⁵⁹:
"אמרו חכמים⁶⁰ כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב
עולה וכו' לפיכך טוב לומר בכל יום פ' העולה ומנחה
ושלמים ותודה⁶¹ וחטאת ואשם ודאי ואשם תלוי וקרבן
עולה ויורד וכו'". הרי משמע שגם אמירת מזמור לתודה

1 כאן: "יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל" – דמפורש
2 שרק חבוסים במקום "חושך וצלמות"⁴³ חייבים בקרבן
3 תודה.

4 עפ"ז מובן שא"א למנות "חבוסים בית האסורים"
5 בתחלה וירמוזו למצרים, כי היותם במצרים לא נחשב "בית
6 האסורים" לחייבם בקרבן תודה, כי לא היתה ישיבתם שם
7 באופן של "יושבי חושך וצלמות"; אדרבא ישבו בארץ
8 גושן "טוב ארץ מצרים"⁴⁴ וכו', ומה שעבדו בהם בפרך,
9 הרי זהו ענין לעצמו [ואינו מהד' שעליהם צריכים
10 להודות], ולא נעשית ע"ז ישיבתם במצרים כחבוסים
11 בבית האסורים (מקום של "חושך וצלמות"). משא"כ
12 במדבר, הרי הוא מקום סכנה, כמ"ש⁴⁵ "במדבר הגדול
13 והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"⁴⁶, ולכן
14 מובן שהסגור במדבר ואינו יכול לצאת ממנו ה"ה
15 מה"יושבי חושך וצלמות"⁴⁷.

16 ו. אמנם יש להקשות על הנ"ל ממ"ש אדמוה"ז
17 בשלחנו⁴⁸: "נוהגין במדינות אלו שהג' מצות של מצוה הן
18 נעשין מעשרון א' קמח כעין לחמי תודה שהיו ג' חלות
19 נעשות מעשרון א' וכו' לפיכך אנו עושין ג"כ ג' מצות
20 לעשרון זכר ללחמי תודה שהיוצא מבית האסורין חייב
21 להביא תודה, ואנו בפסח יצאנו מבית האסורין משעבוד
22 מצרים לפיכך אנו עושין זכר ללחמי תודה" – הרי שגם
23 מצרים נחשבת כבית האסורין המחייב קרבן תודה⁴⁹?
24 אבל באמת כד דייקת שפיר הקושיא היא לאידך גיסא:
25 הרי אדמוה"ז פוסק⁵⁰ ש"מי שהי' חבוש בבית האסורים
26 על ידי עסקי נפשות ויצא או על עסקי ממון אם הי' מעונה
27 בכבלי ברזל" חייב בברכת הגומל [וכן הוא בחיוב קרבן

(56) מהדו"ק סי' א סעי' יד.

(57) שם סעי' יא.

(58) סוף מנחות.

(59) ואין הכוונה בפ' תודה למזמור לתודה (כי אין זו פרשת תודה) – כ"א
הכוונה להפרשה דילן. וכדמוכח עוד יותר מזה שבמהדו"ב (שם ס"ט) קורא
בשם "פ' הקרבנות" גם לפ' תודה. וכאן הרי כותב "פ' הקרבנות" ואח"כ
מוסיף "וכן מזמור לתודה". ודוחק לומר שגם זה א' מהחילוקים בין מהדו"ק
ומהדו"ב. ועפ"ז (שבפ' תודה אין הכוונה למזמור לתודה) י"ל שמ"ש
במהדו"ב (שם) "אבל אצ"ל מעומד כמו הכהן שהי' עובד מעומד מאחר שהוא
איננו כהן העובד אלא שבקריאתו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב לו הכהן",
וחזר בו ממ"ש במהדו"ק שצריך לומר פ' הקרבנות מעומד – הרי זה רק בנוגע
לפ' הקרבנות, אבל לא בנוגע למזמור לתודה, כי ע"פ הנ"ל לא הוזכר שם
במהדו"ב מזמור לתודה כלל. ואף שלכאורה הטעם שייך גם בנוגע למזמור
לתודה, מ"מ ע"פ מש"כ לקמן בפנים שאין טעם אמירת מזמור לתודה כדי
שהי' כאילו הקריב קרבן תודה, כ"א "לפי שכל השירות וכו'", ורק לפי שזה
עכ"פ מזכיר על הקרבן תודה לכן צריכים לאומרה מעומד (להמהדו"ק), א"כ
אין לדייק בזה "אלא שבקריאתו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב לו הכהן",
דהרי גם מה שהוא אומר מזכיר על (כללות הקרבן, ובמילא גם על) הקרבנות
הכהן.

(43) וצ"ע (להלכה למעשה) בדין חבוש על עסקי נפשות במאסר בייתי –
דאולי אפ"ל דלהיותו נוגע בנפש ה"ה יושב ב"צלמות". ועיי"כ שם שער
הכולל פכ"ג.

(44) יגש מה, יח. ובפרש"י.

(45) עקב ח, טו.

(46) ואף שפסוק זה כתוב לאחר פ' צו – מ"מ מובן בפשטות שעד"ז הוא
במדבר.

(47) ומובן שלא הי' אפשר להביא דוגמא לחבוסים בית האסורים מזה
ש"נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר" (בשלח יד, ג) שהכוונה בזה היא
"כלואים ומושקעים" (פרש"י שם) מל' בית הכלא* – כי זו היתה טענתו של
פרעה, אבל באמת לא היו כלואים כלל.

(48) סי' תנח סעי' ה. וכו"ה ברמ"א סי' תעה סעי' ז.

(49) וע"ד הנ"ל הערה 6 שבדבר שבמציאות אין לחלק בין פשוטו של
מקרא לדרך ההלכה – אף שאינו דומה לגמרי.

(50) סדר ברכת הנהנין פי"ג ה"ב.

(51) רא"ש פ"ט דברכות ס"ג.

(52) סי' נא ס"א. סתכ"ט ס"ג.

(53) סי' נא.

(54) סי' רפא.

(55) נסמן בביתאור הגר"א סי' נא סעי' ט.

* ההכרח לפי זה הוא מסיים הכתוב "סגר עליהם המדבר".

לחם עוני, ואח"כ מוסיף: "ונהגו באשכנז ובצרפת לעשות
מעשרון אחד זכר ללחמי תודה שהיוצא מבית האסורין
מביא לחמי תודה ולחמי תודה באין ג' מינין של מצה
(חלות) ריקין ורבוכה, ושלש חלות עושין מעשרון א'
וכ'".

אולם המרדכי כותב: "לכן צריך שלש מצות, זכר
ללחמי תודה כדאמר' ד' צריכין להודות כו' ובלחמי תודה
היו ג' מיני מצה, ואע"ג דבלחמי תודה היו ארבעים חלות,
מ"מ אם אפאן בדיעבד ד' חלות יצא, והשלשה היא ממצה
והד' מחמץ".

הרי שחילוק בין הרא"ש ומרדכי: על דין שלוקחין ג'
מצות כותב הרא"ש טעם אחד, וטעם זכר לתודה הוא רק
על זה שג' אלו עושים מעשרון אחד. משא"כ להמרדכי
הרי זהו הטעם לג' מצות.⁶⁷

ועפ"ז לפענ"ד אין לומר כמ"ש הקרבן נתנאל על
הרא"ש, דמקשה על הרא"ש, "ואע"ג דבלחמי תודה יש
ארבעים חלות ולמצה מגיעה שלשים", ומתרץ, "מ"מ אם
אפאן בדיעבד ד' יצא, כדאיתא בנדרים דף יב, נמצא על
שלשה מיני מצה שלש חלות" ומציין להמרדכי.

אמנם עפ"י הנ"ל – מעיקרא לא קשה על הרא"ש, כי
לדעתו צ"ל ג' מצות מטעם אחר, אלא שג' אלו עושים
מעשרון אחד כמו שהיו עושים ג' לחמי תודה. וגם אם
הדין של שלשים למצה הי' מעכב בדיעבד – ג"כ מובנים
דברי הרא"ש, כי לדעתו הזכר לקרבן תודה אינו במספר

1 היא לפי ש"כל העוסק בתורת עולה וכו'"; ולפי זה מובן
2 הטעם שפוסק שאין אומרים אותו בשבת ויו"ט ופסח וכו'.
3 אבל באמת אינו כן, כי מפורש כותב אדמו"ר⁶⁰: "ויש
4 מקומות שנוהגין להוסיף וכו' מזמור לתודה לפי שכל
5 השירות עתידין להיבטל חוץ ממזמור לתודה, ולכן יש
6 למשוך אותה בנגינה" – הרי שגם הוא דעתו שלא ניתקנה
7 לשם קרבן תודה, כ"א "לפי שכל השירות וכו'" – וא"כ
8 למה פוסק שאין לאומרה בשבת ויו"ט ופסח וכו'?⁶¹

9 ומוכרח לומר סברתו שאף שאין אומרים את המזמור
10 לשם קרבן, מ"מ מכיון שמזכירים ע"י האמירה את הקרבן
11 תודה⁶², אין לאומרו בזמן שלא הקריבו קרבן תודה בזמן
12 שביהמ"ק הי' קיים – ומטעם זה סובר ג"כ (במהדו"ק
13 עכ"פ⁶³) שצריכים לאומרו מעומד, מכיון שמזכיר עכ"פ
14 את קרבן התודה –

15 וא"כ, אם אין לומר בפסח בדיבור מזמור כזה המזכיר
16 בדרך אגב את הקרבן תודה [אף שלא ניתקן בשביל זה],
17 על אכ"כ שאין לעשות פנולה שהיא זכר הקרבן תודה
18 מומש – וא"כ איך עושים הג' מצות בליל פסח מעשרון
19 אחד, זכר לקרבן תודה?⁶⁴

20 ח. ויובן כ"ז בהקדים דמקור דין זה לעשות השלש
21 מצות מעשרון א' הוא בכלל מהרא"ש⁶⁵ והמרדכי⁶⁶. אמנם
22 טעמם של הרא"ש והמרדכי שונה זמ"ז:
23 בהרא"ש – שצריכים ג' מצות בליל פסח כדי שתהיינה
24 ב' שלימות כבכל יו"ט ומוסיף עליהם פרוסה כדי שתהי'

(60) ס"י נא סע"א.

(61) בנוגע להמחבר, שגם הוא מביא (ס"י נא ס"ט) המאד"ל "שכל
השירות וכו' יש לומר שאע"פ כן סובר שאין לאמרו בשבת ויו"ט ופסח וכו'
(ואין מן ההכרח לומר שהרמ"א חולק עליו בזה), כי הוא כותב: "מזמור
לתודה יש לאומרו בנגינה שכל השירות עתידות ליבטל חוץ ממזמור לתודה",
היינו שזהו טעם למה צריכים לאומרו בנגינה, ולא איירי בטעם אמירת מזמור
לתודה בכלל – ואולי סובר שהוא לשם קרבן תודה, ולכן אין לאומרה בשבת
ויו"ט ופסח וכו'. וכ"מ קצת ממש"כ בבי"ש: "כתוב בספר א"ח שמזמור
לתודה מצוה למשוך אותו בנגינה ולנגן כדאמרינן כל השירות וכו'", היינו
שזהו רק טעם לזה ש"מצוה למשוך אותו בנגינה". ומוכח כן מהמשך שם
בבי"ד כתב עוד בא"ח דבשבת אומר מזמור שיר ליה"ש כו'. – אלא שבשור"ע
לא רצה להכריע בזה ויל"ע בכללות השור"ע.

- משא"כ בשלחן ערוך אדמו"ר הוקן הרי ענין זה שצריכים "למשוך
אותה בנגינה" הוא באופן של "עוד ענין" הנמשך מזה "שכל השירות וכו'",
אבל עיקר טעם הבאת מאד"ל זה הוא כטעם לאמירת מזמור לתודה בכלל*.
(62) בפרט לפרש"י תהלים (ק, א): "מזמור לתודה – להודי, לאומרו על
זבחי התודה" [וכ"ה בתורה מזמורא (ע"ז כד, ב). תנחומא ס"פ נח. וראה
פרש"י שבועות (טו, ב). אבל ראה ירושלמי שבועות (פ"א סה"ה) שהוא ע"ש
"והתודה עליי"] – הרי בודאי ש(אף שאין זה במקום קרבן תודה, מ"מ הרי)

זה מזכיר עליו, מכיון שעל קרבן זה אמרו מזמור זה.
וי"ל שזוהי כוונת האבודרהם (בסדר שחרית של שבת) במ"ש "בצרפת
נהגו שלא לומר בשבתות וימים טובים מזמור לתודה לפי שאין מביאין קרבן
תודה בשבת, ואמרינן בשבועות כי על קרבן תודה היו אומרים אותו וכו'" –
היינו (שאין זה במקום קרבן תודה, כ"א) שמכיון שאמרו זה על קרבן תודה
ה"ז מזכיר עליו. וראה מגן גבורים ס"י נא ס"ק יו"ד.
(63) אבל ראה לעיל הערה 59.
(64) ואין לתרץ שמכיון שהזכר הוא רק להמצות שבזה לכן מותר, דהרי
מבואר בפנים שאם זה מזכיר את הקרבן תודה אין לאומרו אז. ועוד: א"כ
למה לא נאמר גם מזמור לתודה זכר להמצות שבזה.
(65) ערבי פסחים ס"י ל.
(66) סוף פסחים.

(67) וכן מוכח ג"כ מהגהות מיימוני (הל' חומ"פ פ"ח ה"ו), שגם הוא כותב
שהזכר לקרבן תודה הוא מה שעושים הג' מצות מעשרון א', ובנוגע לטעם ג'
מצות בכלל, כותב טעם אחר: לפי שנותנים אחד מכל מין לכהן (הרי נותנים
לכהן ג' מצות). [אבל מובן שההפרש שבין טעם הרא"ש לטעם המרדכי
שנבאר לקמן, אין שייך למ"ש להגה"מ, כי אף שסובר כהרא"ש, מ"מ גם
לטעמו בנוגע לג' מצות, עושים הזכר לקרבן תודה בגלוי].

* ומוכרח לומר כן, כי זהו כל המשך הסעי' שם: מתחילתו ש"תקנו לומר פסוקי דמורה בכל יום וכו' ואח"כ מפרש "ולמה בחרו במזמורים אלו וכו' והולך ומפרש טעם אמירת כל
המזמורים. וכשמביא שיש מקומות שמוסיפים מזמור לתודה, צריך הוא לפרש גם טעם אמירת מזמור זה – והנה הוא מפרש ע"פ המאד"ל "כל השירות וכו'" (ורק מוסיף שמטעם
זה צריכים ג"כ "למשוך אותה בנגינה").

1 המצות, אלא בכמות הקמח, היינו שכמות הקמח (שממנו
2 עושים ג' המצות בפסח) שזה הוא לכמות הקמח (שממנו
3 עושים ג' מצות) בקרבן תודה אבל אין הזכר למספר
4 המצות של קרבן תודה. משא"כ להמרדכי שהזכר לקרבן
5 תודה הוא במספר הג' מצות, הרי אם בדיעבד מעכב דין
6 שלשים, אין מקום למספר ג' מצות.

7 ועוד: איך אפ"ל שלהרא"ש הטעם שעושים הג' מצות
8 מעשרון אחד הוא לפי שאם אפאן בדיעבד ארבעה יצא,
9 דהרי דין זה הוא דוקא אם אפה את הג' מצות מעשרה
10 עשרונים⁶⁸, ובנדוד"ד הרי עושים את הג' מצות מעשרון
11 אחד. (משא"כ להמרדכי שזהו רק טעם ע"ז שצ"ל ג' מצות,
12 ובהזכר ללחמי תודה לא נחתנין לכמות הקמח, לא איכפת
13 לן מה שצריכים לאפות הג' מצות מעשרה עשרונים, כי
14 נוגע רק מספר המצות).

15 ט. עפ"י הנ"ל מובן שחילוק גדול בין טעם הרא"ש
16 וטעם המרדכי (בנוגע לענינו): להמרדכי מספר המצות
17 הוא הזכר לקרבן תודה, א"כ הרי עושים בפועל ובגלוי זכר
18 לקרבן תודה, משא"כ להרא"ש מספר המצות הוא מטעם
19 אחר, אלא שעושים ג' אלו מכמות מסוימת של קמח, הרי
20 בגלוי אין ניכר שום זכר לקרבן תודה, כי בגלוי אינה ניכרת
21 הכמות שממנה נעשו הג' מצות.

22 והנה אדמוה"ז הרי כותב⁶⁹ בטעם לקיחת ג' מצות
23 כהרא"ש – "שמלבד ב' מצות שלימות שצריך לבצוע
24 עליהן כמו בשאר יו"ט צריך להיות עוד פרוסה אחת משום
25 לחם עני", וא"כ לא ס"ל טעם המרדכי בזה, ולדעתו הזכר
26 לקרבן תודה הוא רק בזה שעושים ג' מצות אלו מעשרון
27 קמח אחד. נמצא שגם שיטת אדמוה"ז היא שאין עושים
28 זכר גלוי לקרבן תודה.

29 ועפ"ז מובן שאין סתירה לזה מהפס"ד שאין אומרים
30 מזמור לתודה בפסח, כי מזמור לתודה מזכיר בגלוי את

הקרבן תודה, לכן נמנעים מלאומרו ביום שאין מקריבים
קרבן תודה, משא"כ בנדוד"ד מכיון שאין נראה הזכר, לא
איכפת לן מה שנרמז בזה בהעלם זכר לקרבן תודה⁷⁰.

י. ע"פ הנ"ל, שלדעת אדמוה"ז (והרא"ש) אין הזכר
ללחמי תודה זכר גמור – י"ל שמ"ש "ואנו בפסח יצאנו
מבית האסורין" הוא ג"כ עד"ז: מצרים ה"ה רק כעין בית
האסורים⁷¹ ולא בית האסורים המחייב קרבן תודה; ופירש
דבריו: "לפיכך אנו עושים ג"כ ג' מצות לעשרון זכר (-רמז
בלבד) ללחמי תודה. . ואנו בפסח יצאנו מבית האסורין"
(שהוא רק כעין בית האסורים – רמז בלבד ולא ממש בית
האסורים המחייב להביא תודה).

ותומתק עפ"ז הוספת אדמוה"ז "משעבוד מצרים" –
דלכא' מכיון שכותב "ואנו בפסח יצאנו מבית האסורין",
מאי כוונת ההוספה "משעבוד מצרים"? אלא שרוצה בזה
לפרש שאין הכוונה שמצרים היתה בית האסורים ממש,
כ"א רק שהיו תחת שעבוד מצרים⁷².

יא. ההוראה מהנ"ל:
כל זמן שנמצא אדם מישראל ב"שעבוד מצרים",
בגלות, הנק' בשם "מצרים"⁷³, הנה למרות כל הטוב וכו'
שיש לו, עדיין חבוש הוא בבית האסורים, עד שיש לדמותו
(בדרך דוגמא עכ"פ) לבית האסורים של "יושבי חושך
וצלמות" המחייב להביא קרבן תודה.

כי באמת כל זמן שהוא נמצא עדיין בגלות, שאז אינו
מאיר אלקות בגלוי, הרי האלקות שאצלו הוא כביכול
בבית האסורים⁷⁴ אצל ה"חושך" והקליפה שנק'
"(צל)מות"⁷⁵.

ובמילא מובן שתמיד בכל יום אחכה⁷⁶ לו שיבוא
ויוציאנו מבית האסורים הרוחני ומבית האסורים הגשמי,
ויוליכנו קוממיות לארצנו.

(משיחות חודש ניסן, תשכ"ח)

(68) רש"י ד"ה שאפאן – נדה ו, ב.

(69) ס' תעה ס"ג.

(70) וי"ל (בדוחק עכ"פ) שזהו הטעם מה שמוסיף אדה"ז בסוף הסעיף
עוה"פ "לפיכך אנו עושים זכר ללחמי תודה" – דלכא' מיותר הוא – כי רצונו
להדגיש שלפיכך מותרים לעשות זכר ללחמי תודה.

(71) ע"ד הפי' במוציא אסירים – ראה הערה 37.

(72) ואף שבר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים (ר"ה יא, ב) – השעבוד
לא בטל עד טו ניסן שאז הוציאם "משעבוד לגאולה" (פסחים פ"י, מ"ה).

(73) כמאד"ל (ב"ר פט"ז, ה) "כל המלכיות נק' ע"ש מצרים ע"ש שהם
מצירות לישראל".

(74) ראה זח"ג (רמז, א).

(75) וכמאד"ל (ברכות יח, ב. ב"ר פל"ט, ז. תנחומא ר"פ יתרו. ס"פ ברכה.
זח"ב ק, ב) "רשעים שבחיהם קרוין מתים".

(76) וע"ד הפי' ביעשה למחכה לו (ישעי' סד, ג): אינו דחקין למלה
דחכמתא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירו דמלה ואשתמודע למאריהון
(זח"א קל, ב. ב. נת' בר"ה ואברהם זקן תרס"ו ואילך).

מתוך פניני לוי יצחק על התורה

כט

ג'ן עד"ן¹⁵ עם ה' אותיותיו הוא מספר יעקב, ויעקב הוא מדת התפארת¹⁶, וזהו מה שכשנכנס¹⁷ יעקב אצל אביו נכנסה עמו גן עדן וכשנכנס עשו נכנסה עמו גיהנם כדאיתא במדרש רבה¹⁸ תולדות פרשה ס"ה ספ"ב עיין שם. כי יעקב הוא מדת התפארת לכן נכנסה עמו גן עדן שמבחי' תפארת, ועשו הנק' ¹⁹אדמני הוא מבחי' פסולת²⁰ הגבורה, לכן נכנסה עמו גיהנם שממדת הגבורה.

אור כסא הכבוד, נצח, כמו שכתוב²¹ והוכן בחדס כסאו, ונצח הוא ענף החדס²², והוא כסא הכבוד דוקא וכו'.

אור בית המקדש, הוד, כמאמר רז"ל בברכות²³ בפרק הרואה וההוד זה בנין בית המקדש ונצח זה ירושלים כדאיתא שם, היינו בחי' כסא הכבוד שהוא נצח וכמו שכתוב בירמי' סימן ג'²⁴ יקראו לירושלים כסא ה'.

ומה שנצח נקרא כסא, הוא כי האדם היושב על הכסא הוא תפארת הנקרא אדם כמו שכתוב²⁵ כתפארת אדם, והכסא שתחתיו הוא נצח שאחר תפארת. ומה שכתוב²⁶ כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו, כסא כבוד הוא נצח, מקום מקדשינו הוא הוד, וכסא כבוד נצח הוא מרום וגבוה ממקדש הוד וכו'.

אור תשובה, מלכות, כי מלכות היא תשובה סתם תשוב ה' תתאה²⁷, היפך מן ובפשעכם שולחה אמכם²⁸.

הז' נהורין הם. לנגד הז' מדות.

אור תורה, חסד, כמו שכתוב² מימינו אש דת, ימין הוא חסד וכמו שכתוב בתניא סוף פרק ד'³, ותורה נקראת אור כמו שכתוב⁴ ותורה אור, ואור נברא ביום ראשון שלנגד מדת החסד⁵.

אור גיהנם, גבורה, כי גיהנם⁶ נברא ביום שני שלנגד מדת הגבורה⁷.

אור גן עדן, תפארת, כי כמו שביום שלישי, שלנגד מדת התפארת נבראו אז כל האילנות, עץ פרי עשה פרי למינו, כמו שכתוב⁸ תדשא הארץ כו' עץ פרי עשה פרי כו', וכתוב⁹ ותוצא הארץ כו' ועץ עשה פרי כו', וכתוב מתחלה מהקוות המים יקוו המים אל מקום אחד¹⁰ שהי' ביום ג', (כי הקוות המים שייך לצמיחת האילנות והפירות, כי מים¹¹ מצמיחים כל מיני תענוג).

כמו כן גן עדן בפרט, שהוא גן שנטע בו ה' כל עץ נחמד למראה כו' ועץ החיים כו'¹², ועשה ה' בו נהר להשקותו כמו שכתוב¹³ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהוא על דרך הקוות המים ביום ג', הוא שייך למדת התפארת, וזהו העץ חיים שבהגן, העץ חיים הוא¹⁴ תפארת.

(1) ראה ספר הערכים חלק ד' עמוד רכא-רכב.

(2) דברים לג, ב.

(3) וז"ל... כמ"ש וימינו תחבקני שהיא התורה שנתנה מימין שהיא בחי' חסד ומים.

(4) משלי ו, כג.

(5) ראה תניא – שער היחוד והאמונה פרק י'. אור התורה פרשת ואתחנן עמוד רט-י.

(6) (בראשית רבה פרשה ד, ו) למה אין כתיב בשני כי טוב, ר' יוחנן תני לה בשם ר' יוסי ב"ר חלפתא שבו נבראת גיהנם שנא' (ישעי' ל, לג) "כי ערוך מאתמול תפתה", יום שיש בו אתמול ואין בו שלשום:

ופירוש מהרז"ו, וז"ל: כי ערוך מאתמול תפתה, ואמר שהגיהנם ערוך מאתמול, הרי לא פירש איזה יום הי' שנדע איזו אתמול, ולא בא לסתום אלא לפרש, על כן דרש מאתמול יום שנוכל לומר בו אתמול היינו יום ב' ליום ראשון ולא שלשום שלא הי' לפנינו יום אחר. (תפתה, גיהנם דכתיב בההוא קרא מדורותה אש ועצים הרבה (רש"י עירובין יט.) ועיין ערובין שם שכל המפתה ביצרו נופל שם) עכ"ל.

[וכמובן שיש חילוק בין "אור גיהנם" שנברא קודם בריאת העולם, ובין "גיהנם" שנברא ביום ב' (ראה פסחים נד.) וד"ל].

(7) ראה לקוטי תורה אמור ל, ד. תורת חיים בראשית ח, ד.

(8) בראשית א, יא.

(9) שם פסוק יב.

(10) שם פסוק ט.

(11) תניא פרק א.

(12) שם פרק ב, פסוק ט.

(13) שם פסוק י.

(14) ראה תורת חיים פרשת נח נו, ב בסופו.

(15) ג'ן בגי' (53) + עד"ן (124) + 5 אותיות = 182, כמנין יעקב.

(16) ראה זהר חלק א דף קנז, ב. חלק ג דף שב, א. לקוטי תורה ואתחנן ה, ב.

(17) בראשית כז, כג.

(18) וז"ל (פסקא כב) וירח את ריח בגדיו, א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עזים ואת אמרת וירח את ריח בגדיו ויברכהו, אלא בשעה שנכנס אבינו יעקב אצל אביו נכנסה עמו גן עדן, הדא הוא דא"ל ראה ריח בני כריח שדה, ובשעה שנכנס עשו אצל אביו נכנסה עמו גיהנם וכו'.

(19) בראשית כה, כה.

(20) זהר חלק ב דף רכז, ב. חלק א קלז, ב. תורה אור כ, ב. ספר המאמרים תקס"ב עמוד לג. תקס"ה עמוד כ. ועוד.

(21) ישעי' טז, ה.

(22) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר חלק ג עמוד א' קלג ואילך. המשך תער"ב חלק ג סוף עמוד א' שע. ועוד.

(23) דף נח.

(24) פסוק יז.

(25) ישעי' מד, יג.

(26) ירמי' יז, יב.

(27) ראה תניא אגרת התשובה פרק ד. וסוף פרק ו.

(28) ישעי' נ, א (ראה אגרת התשובה פרק ו).

קביעת נוסח המצבה

לאחר שהושלמה מלאכה זו במלואה, החלו דיונים בשאלה מה לכתוב על האבן. הספקות לא היו לגבי התואר המתאים, אלא לגבי הסכנה שבפרסום. המתדיינים הראו לי תמיד את ההצעות שנכתבו, ולבסוף הוחלט: לא לכתוב את שם המשפחה ("השם השני", כפי שהוא נקרא כאן), אלא את השם הפרטי "בן פלוני", וכן לא לכתוב את שם העיר שבה כיהן, אלא "פה נטמן הרה"ח המפורסם פלוני בן פלוני" ותאריך הפטירה⁷⁸. ידידינו מצאו אומן שביצע את המלאכה היטב. הם נהגו ללכת לשם לעתים קרובות. בצום גדליה היו שם אנשים רבים.

* * *

כך באו אל קיצם חייו של בעלי עלי אדמות. קשה היתה הדרך שעבר בחייו. תמיד נאבק. אדם שאינו שייך לפשורות כלשהן. את המושג "חצי שלי וחצי שלך" – לא הכיר. הדבר עלה לו ביוקר, אבל מעולם לא ויתר. בתחילה היו לו תמיד מתנגדים רבים, אבל לבסוף הם היו נעשים חסידיו ואוהביו. בעלי נסתלק מן העולם, וזכותו יגן על בניו שיאריכו ימים על בני-ביתם ויחיו חיים טובים ברוחניות ובגשמיות ויצליחו בכל מעשיהם בכל הפרטים.

חוברת כה

חופה באישון לילה

אני נזכרת במקרה שאירע בימי חייו של בעלי, בשנת 1935. פעם, בשעה אחת-עשרה בלילה, נכנסה לביתנו אשה, הביטה סביבה כדי לוודא שאין אנשים זרים, ופנתה אל בעלי בקול חרישי: "רבי! באתי אליכם מעיר רחוקה מאוד, לא אומר לכם מאין. בעוד שעה – כלומר: בשעה שתים-עשרה בלילה – תבוא לכאן בתי, ועמה איש צעיר. שניהם תופסים משרות בכירות, וחופה כדת משה וישראל מהווה עבורם סכנה אמיתית. אך בעקבות תחנוניי ודמעותיי, הבטיחו לי שאצלכם מוכנים הם לערוך חופה, אבל אצל מישוהו אחר – לא יעשו זאת בשום אופן!" בשעה שתים-עשרה הגיעו השניים, פני הנערה מכוסות כדי שלא ניתן יהיה לראותה. מיד הולכתי אותם אל חדר עבודתו של בעלי, כדי שלא יבחינו בהם. בשלב זה החל בעלי בהכנות לחופה. לכל-לראש – יש להשיג מניין; אחרת לא היה בעלי מסכים לסדר את הקידושין. היה צורך למצוא עוד שמונה אנשים שיהיו בבחינת "רואים ואינם נראים", ומהימנים בכל מאת האחוזים, כדי שלא ילשינו לאחר-מכן. בתוך חצי-שעה הצטבר מניין, אבל עשירי – כמו תמיד – היה חסר. בעלי שלח אפוא אחרי מנהל הבניין, שהיה יהודי, ולא עוד אלא צעיר בשנים. רשמית היה זה מתפקידו של מנהל הבניין לבלוש אחרי ביתנו ולבדוק אם אנשים רבים מגיעים לבקר, ואם הרב מנהל בבית טקסים דתיים. עם כניסתו של מנהל הבניין לביתנו, אמר לו בעלי: "עליך להיות עשירי למניין – שאם לא-כן אסור לי לערוך את החופה!"⁷⁹ האיש הביט בבעלי במבט מוזר, מבט שכולו תדהמה: "אני?! – שאל, ומיד סגר היטב את התריסים, נעל את דלת הבית מבפנים, והתיישב על מקומו.

78) נוסח המצבה כפי שנחרט בפועל: פ' נ' ונגנו הרב הגאון ר' לוי יצחק בהרב ר' ברוך שניאור שנפטר כ' לחודש מנ' אב שנת ת'שד' לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

79) ראה רמב"ם הל' אישות פ"י ה"ה.

החלו ההכנות לחופה עצמה. הבאתי מפת-שולחן כהה, עשויה פילוסין⁸⁰, שדמתה ליריעה של חופה. ארבעה צעירים מתוך ה"מניין", שהיו גבוהים בקומתם מהשאר, אחזו בקצות המפה במקום מוטות. משנסתיימה כתיבת הכתובה, נקראו החתן והכלה מחדר העבודה החשוך. הם פחדו כל-כך שיבחינו בהם ויגלו את זהותם, עד שלא הניחו לנו להדליק אבוקות אש כנהוג⁸¹. הכלה יצאה מהחופה כשפניה מכוסות, בדיוק כפי שנכנסה, ואיש לא ראה את פניה. נערכו שבע "הקפות". החתן – צעיר גבוה לבוש מעיל עור, שנראה כקצין-בולשת, ואולי באמת היה משהו ממין זה – ציית לכל הוראותיו של בעלי, אמר "הרי את מקודשת" וכו'. בשעה אחת וחצי בלילה מיהרו החתן והכלה לעזוב את ביתנו. בין "אורחינו" – כלומר: משתתפי ה"מניין" – היו שניים שהחזיקו בכרטיסי חבר במפלגה הקומוניסטית. לאחר החופה הם התיישבו לשולחן, הניחו עליו את כרטיסי החבר שלהם, ואמרו בהתרגשות רבה: "עכשיו, רבי, אנו נמצאים יחד עמכם כיהודים, ואין רצוננו להיפרד מכם!" הם הצביעו על הפנקסים, כרטיסי החבר, ואמרו: "כשאנו נמצאים במחיצתכם – כל זה הוא חסר ערך!" למעשה, הבחנתי בתגובות כאלה מאנשים רבים.

(80) מין אריג שעיר, דומה לקטיפה אך שעיר ממנה.

(81) ראה מטה משה הלכות הכנסת כלה ס"ב.

אגרות קודש

ב"ה, ט' אדר ב', ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר ישראל שי' סדן

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מכ"ט אדר א' ולהודיע שכבר עלה לשלום לאה"ק ת"י. ות"ח על הודעתו שמסר את עקרי שיחתנו לחבריו, ובטח כוונתו גם בהנוגע לנקודה העקרית של אי-פשרות ביהדות. ובפרט במקצוע החינוך והעמדת תלמידים הרבה, שהרי צריך לקחת בחשבון השפעת הסביבה, ואף כי אחרי עזבם וצאתם מדי אמות של בית המדרש.

ולכן צריך שהתלמיד והתלמידה יקבלו חינוכם במדה כה גדושה, שיוכלו לעמוד בפני כל הרוחות שבעולם, לרבות רוחות בלתי מצויות המנשבות ברחוב.

ויהי רצון שיפעלו הדברים פעולתם, וכשם שכותב ע"ד מסירתם כן יזכה לבשר טוב בעיניים שבפועל והרי המעשה עיקר.

ובימים אלו שלפני פורים, הרי גם זה מהוראות פורים, שסיפרו חכמינו ז"ל שכ"ב אלף תינוקות נתחנכו על ידי ראשון של סנהדרין מרדכי היהודי, לימדם ענין בתורה שלכאורה לא הי' לו שום שייכות לענין שבפועל, היינו הלכות קמיצת העומר, כיון שהיו בגולה ונפסקה העבודה בבית המקדש, ועל אחת כמה וכמה שלא הי' נראה בלימוד זה כל מקום להשפעה על אחרושו ולביטול גזרת המן. ודוקא לימוד זה ביטל הגזרה ומכל היהודים אשר בכל ק"ז מדינות המלך.

והנני מאחל לו ולחבריו חג הפורים באורה ושמחה וששון ויקר.

בכבוד ובברכה לבשו"ט וגם בנוגע לבריאיות.

כתיב לילה ולא כתיב עד הבקר. וי"ל עד הבקר לע"ל ועד בכלל שאז ג"כ יקריבו קרבנות אע"ג דלא שייך אז הטעם דשייך השתא דהיינו לשלול אמונות ע"ז כמ"ש למעלה. א"נ כמ"ש בס' ויקרא ע"פ וערבה לה' דאף שלע"ל אינם נרדפים אלו המינים עכ"ז הוו כלשעבר בשנים קדמוניות שהיו נרדפים.

מ"ש הריב"ז ז"ל דזאת תורת העולה היא העולה ר"ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה קשה איך יפורש לפי זה כל הנמשך. ונ"ל לפי שהקרבן צריך כמה דברים ומצינו דכלהו איתנהו בעוסק בתורה, דאמרינן בסוף מגילה (כט.) ר"א הקפר אומר עתידין ב"ה וב"מ שיקבעו בא"י שנאמר כי כחבר בהרים כו' ב"כ וב"מ שקורין בהם ומרביצין כל התורה בהם עאכ"ו א"כ הרי שנעשה כאלו הוא בא"י.

ובסוף מנחות אמר לעולם זאת על ישראל אר"י אלו ת"ח העוסקים בה' עבודה ומע"ה כאלו נבנה מקדש בימיהם, הרי כאן א"י ומקדש, ובפ' ה' קורא ארחב"א אר"י כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מע"ה כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, א"ל רבה לא ס"ל מר כאלו טבל א"ל שפיר קאמרת דכתיב ארחץ ולא כתיב ארחץ כו', א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וטבילה וקרבן.

ועוד שם אמר רחב"א אר"י כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים פרש"י כאלו הקריב עולה שחייבו הכתוב להקריב עמה מנחת נסכים אף זה הקורא אינו מקיים ואינו גומר את המצוה ולישנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים וה"ה דמצי למימר עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים, א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וקרבן וטבילה ומנחה ונסכים, וז"ש על מוקדה על המזבח ר"ל ככל משפטי העולה.

ובזה יובן מ"ש בסוף מגילה ואהי' להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם א"ר שמואל בר יצחק אלו ב"כ וב"מ שבבבל, ר"ל שהוא כא"י שהוא הקדושה היותר קטנה שבעשר קדושות שמונה בפ"ק דכלים דהראשונה היא קדושת א"י וגדולה ממנה עיירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון ומפ' ואזיל עד קדש הקדשים לכ"א מקדש מעט סתם ולא פי' כמה מעט לפי שהוא כא"י שהיא היותר קטנה מכל העשר.

ובזה ידוקדק מ"ש בפ' בתרא דתעניות שאמר הקב"ה לאברהם כבר תקנתי להם לישראל סדר קרבנות בזמן שקורין בהם לפני מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני דקשה לפני לפני למ"ל אלא ר"ל שקורין בהם בב"כ ובב"מ שהוא לפני הקב"ה מצוי בב"כ שהוא כא"י מעלה אני כאלו הקריבום לפני דהיינו ע"ג המזבח.

צמח דוד

ו, ב – צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

מביא הוכחה מפ' הטיבה ברצונך את ציון וגו' לשיטת הרמב"ן דטעם הקרבנות לשבור לב האדם וכו', דלטעם הרמב"ם להרחיק מע"ז, והרי לע"ל לא יהיו ע"ז דאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ומבאר בזה המדרש "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם (כימי נח), וכשנים קדמוניות (כימי הבל)"

במדרש וערבה לה' מנחת יהודה וכו' כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כימי הבל רבנן אמרי כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כימי נח.

ונלענ"ד דהנה הרמב"ם ז"ל כתב בטעם הקרבנות משום שהיו רגילין בעבודה זו דהיינו להקריב לע"ז וע"ז ה' בעת ההוא בקר וצאן לכך צוה הקב"ה שיקריבו לפני ה' בקר וצאן, ובאמת שכן מבואר בספרי.

ורמב"ן דחה דבר זה וכתב בטעם הקרבן לשבור לב האדם שרואה שור שחוט לפניו והדם נזרק והקרב והכרעיים נשרפין ויחשוב בלבו שהוא ראוי לזה והקב"ה ברוב רחמיו מקבל קרבן הבהמה בשביל גוף הבהמה.

והנה באמת כי דברי רמב"ן נכונים דהרי לעתיד כשיעבור רוח הטומאה ויהפך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם המיוחד ועי"ז יבוטל ואעפ"כ יביאו קרבן לה' והיינו משום לשבור לב האדם כשיטת הרמב"ן.

עוד הביא הרמב"ן רא"י מקרבן נח שאחר המבול לא ה' בעולם רק הוא ובניו ולא ה' שום ע"א בעולם וכמו כן בימי הבל בודאי לא ה' ע"ז דהרי בימי אנוש צץ האפקורסות לקרוא בשם ע"ז ואעפ"כ הביאו קרבן.

והנה בזה פרשתי מאמר הכתוב זבחי אלקים רוח נשברה דהיינו כשיטת הרמב"ן והרא"י הטיבה ברצונך את ציון כו' אז תחפוץ זבחי צדק וכו' והיינו משום שבירת הלב.

וזה ביאור המדרש וערבה לה' וכו' דהיינו בזמן ביאת משיח צסקנו יהיו הקרבנות כימי נח וכימי הבל דהיינו רק לב נשבר. ישועות יעקב

רמז במ"ש "כל הלילה עד הבקר", "הליל" – הגלות, "הבקר" – הגאולה, דגם לע"ל יקריבו קרבנות, אף שבטל הטעמים, א' לשלול אמונות ע"ז, ב' דלע"ל אינם נרדפים מינים אלו וכו', עכ"ז יקריבו קרבנות בבנין העתיד וכו'

זאת תורת העולה כו' כל הלילה עד הבקר. הקשו המפרשים ז"ל מה אצטרך לומר עד הבקר דבכמה דוכתי

♦ יום ראשון ו' ניסן ♦

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את־אֹהֲרֶיךָ וְאֶת־בְּנֵיךָ לֵאמֹר זאת תֹּרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל־מִזְבֵּחַ עַל־הַלֵּילָה עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח בּוֹ:

ב פקד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אורייתא דעלתא היא עלתא על דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא תהא יקדא בה:

כז"י צו את אֹהֲרֶיךָ (ת"כ) אֵין "צו", אֵלא לְשׁוֹן גִּירוֹ מִיד וּלְדוֹרוֹת. אֵמר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּיוֹתֵר צָרִיךְ הַכְּתוּב לְגַזֵּר בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֶסֶד וְכֶסֶד. זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה וְגו' . הָרִי הַעֲנִין הִזָּה בֹּא לְלַמֵּד עַל הַקָּטָר חֲלָבִים וְאִיבָרִים שֶׁיֵּהָא כָּשֶׁר כָּל הַלֵּילָה, וּלְלַמֵּד עַל הַפְּסוּלִין, אֵיזָה אִם עֵלָה – יֵרֵד, וְאֵיזָה אִם עֵלָה – לֹא יֵרֵד; שְׁכָל 'תֹּרָה' לְרַבּוֹת הִוא בֹּא, לֹאמֵר: תֹּרָה אַחַת לְכָל הָעוֹלָם, וְאַפְלוּ פְּסוּלִין, שְׁאֵם עָלוּ לֹא יֵרֵדוּ. הִוא הָעֹלָה. לְמַעַט אֵת הָרוֹבֵעַ וְאֵת הַנֶּרְבֵּעַ וְכִיּוּצָא בְּהֵן, שְׁלֹא הִזָּה פְּסוּלִין בְּקִדְשׁ, שֶׁנִּפְסְלוּ קִדְשׁ שֶׁבֹּאוּ לְעִזְרָה. (כָּל הַעֲנִין בְּחֹרֶת כְּהֵנִים וְזָבָחִים פָּרָק ג וּפָרָק ד). אֵבן עֲזָרָא.

(ג) וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בָד וּמִכְנֶסֶיִבֶד וְלִבְשׁ עַל־בִּשְׂרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־ הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

ג וילבש כהנא לבושיין דביון ומכנסין דביון ילבש על כסרה ונפרש ית קטמא די תיכול אשתא ית עלתא על מדבחא וישונה כסטר מדבחא:

כז"י מִדּוֹ בָד . הִיא הַכְּתָנִת; וְמֵה תִלְמוּד לֹאמֵר: "מִדּוֹ"? שֶׁתִּהְיֶה כְּמִדָּתוֹ . עַל־בִּשְׂרוֹ . שְׁלֹא יֵהָא דְּכָר חוּצָץ בֵּינָתִים (ת"כ ערכין ג). וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן . הִזָּה חוֹתֶה מִלֹּא הַמַּחֲתָה מִן הַמֵּאֲפְלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וְנוֹתֵן בְּמִזְבְּחוֹ שֶׁל כָּבֶשׂ (תמיד כד). הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה . וְעִשָּׂאתָהּ דֶּשֶׁן, מֵאֲתוֹ דֶּשֶׁן יָרִים תְּרוּמָה. וְשִׁמּוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ . [עַל הַמִּזְבֵּחַ . מִצָּא אִיבָרִים שֶׁעֲדִין לֹא נִתְּאֲפְלוּ, מִחֲדוּרָן עַל הַמִּזְבֵּחַ, לְאַחַר שֶׁחֲתָה גְּחָלִים אֵילָף וְאֵילָף וְנִטַּל מִן הַפְּנִימִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ", בְּרִשׁ"י יְשׁוּן]. אֵבן עֲזָרָא.

(ד) וּפִשְׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־ הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר:

ד וישלח ית לבושוהי וילבש לבושיין אחרניין ונפק ית קטמא למבדא למשריתא לאתר דבי:

כז"י וּפִשְׁט אֶת־בְּגָדָיו . (יזמא כג) אֵין זֶה חוּבָה אֵלא דְּרָף־אֶרֶץ, שְׁלֹא יִלְכָּף בְּהוֹצָאת הַדֶּשֶׁן בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן תְּמִיד. בְּגָדִים שֶׁבִּשְׁל בָּהֶן קִדְרָה לְרַבּוֹ, אֵל יִמְזֹג בָּהֶן כּוֹס לְרַבּוֹ, לְכָף: "וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים", פְּחוּתִין מִקֵּה. וְהוֹצִיא־אֶת הַדֶּשֶׁן . (תמיד כח) הַצָּבֹר בַּתְּפוּחַ, כִּשְׁהוּא רַבָּה וְאֵין מָקוֹם לְמַעַרְכָּהּ, מוֹצִיאֻ מִשָּׁם. וְאֵין זֶה חוּבָה בְּכָל יוֹם, אֲבָל הַתְּרוּמָה חוּבָה בְּכָל יוֹם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק לו, עמוד 1 – מתוך 'לקראת שבת')

תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן – חוּבָה אוֹ רְשׁוּת

וּפִשְׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה

וּפִשְׁט אֶת בְּגָדָיו – אֵין זֶה חוּבָה אֵלא דְּרָף אֶרֶץ, שְׁלֹא יִלְכָּף בְּהוֹצָאת הַדֶּשֶׁן בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן תְּמִיד, בְּגָדִים שֶׁבִּשְׁל בָּהֶן קִדְרָה לְרַבּוֹ אֵל יִמְזֹג בָּהֶן כּוֹס לְרַבּוֹ, לְכָף וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים, פְּחוּתִין מִקֵּה. (ו, ד. ובפירושו רש"י) בְּרַמְבַּ"ן הִקְשָׁה: מִנֵּא־לִיהּ לְרִשׁ"י שֶׁדִּבְרֵי הַפֶּסוּק "וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים" אֵינָן חוּבָה כִּי אִם דְּרָף אֶרֶץ? וּבִמְפָרְשִׁים מְצִינוּ בְּזֶה כְּמָה יִכְמֹה בִּיאֻרִים.

וְיֵשׁ לֹאמֵר בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁמְקוּרוֹ שֶׁל רִשׁ"י הוּא מִקָּה גּוּפָא שֶׁבִּפְרִשְׁתָּ "וְעִשִּׂיתָ בְּגָדִי קוֹדֵשׁ" שֶׁבִּפְרִשְׁתָּ תַצְוָה, לֹא נִצְטוּה מֹשֶׁה עַל עִשִּׂיתָ בְּגָדִים פְּחוּתִים לְבָנֵי אֹהֲרֶן עֲבוּר הוֹצָאת הַדֶּשֶׁן. וּמִזָּה מְכַרִּית רִשׁ"י שֶׁאֵין חוּבָה בְּלִבִּישַׁת בְּגָדִים אֵלוּ, וְרַק דְּרָף אֶרֶץ שְׁלֹא לְלַכָּף אֶת הַבְּגָדִים בָּהֶם מְשַׁרְתָּ תְּמִיד.

אֵבן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

מִדָּתוֹ: עַל בִּשְׂרוֹ. כְּנִי לְעִרְוָה. וְכֵן זָב מִבִּשְׂרוֹ: אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ. הַנִּשְׁאָר מֵאֲכִילַת הָאֵשׁ: אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ. מַחֲוִיז לְפָתַת מִזְרָח:

וְהָ"א מוֹקְדָה, נֹסֶפֶה. אוֹ מוֹקֵד וּמוֹקְדָה, הֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת: וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח בּוֹ. וְלֹא חוּץ מִמֶּנּוּ: ג מִדּוֹ. חֲלוּקִים. וְחֻכָּמִים אֵמְרוּ שֶׁהוּא חֲנוּקָה כְּנֶגֶד

ב הִיא הָעוֹלָה. נִקְרָאת כֵּן בְּעִבּוּר שֶׁהִיא עוֹלָה כֵּלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ. וּבִכְתּוּב רַמְזוֹ שְׁלֹא יַעֲלֶה עוֹלָה בְּלִילָה, רַק הִיא תִּהְיֶה עַל מוֹקְדָה כָּל הַלֵּילָה.

בישול קדירה ומזיגת הכוס אחר הן

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן גו'

שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשול בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לךך ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן (ו, ד. ובפירוש רש"י)

לכאורה צריך באור, הרי בדרך-כלל "המבשל קדירה" "המוזג כוס" אינם רק בבגדים שונים, אלא עבודות אלו נעשות על ידי שני סוגי עבדים. ואם כן גם כאן, מדוע נעשית "הוצאת הדשן" רק בבגדים אחרים, ולא על-ידי ב' כהנים שונים?

ויש לומר בזה בדרך הדרוש:

כלל זה, דמזיגת כוס ובשול קדירה נעשים על-ידי שני סוגי אנשים, הוא רק בעבודת עבד לרבו. דהמוזג כוס אין זה לפי כבודו להתעסק בבשול קדירה. אף בעבודת הבוֹרָא, אין חילוק כלל בין סוגי העבודה, וכל כהן ראוי לו לעבוד כל סוג עבודה. וכמאמר רבותינו ז"ל (תנחומא עקב ב) "אל תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה... קלה שבקלות... וחמורה שבחמורות... הרי הן שוין".

דהרי העיקר בעבודת ה' הוא קיום רצונו יתברך, מתוך קבלת עול מלכות שמים, ככל אשר יצוה עלינו. וכאשר האדם מקים את המצוות רק כדי למלאת רצונו יתברך, אין חילוק בעיניו בין עבודה כ"מזיגת כוס" או "בישול קדירה", דהרי העיקר הוא מלוי רצונו, ומה לי באיזה אופן יתקיים רצונו. ורק בענין הבגדים יש שינוי ביניהם, כדברי רש"י.

(ה) והאש על-המזבח תוקד-בו לא תכבהה ובער עליה
הבהן עצים בבקר בבקר וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים:

כ"י"א והאש על-המזבח תוקד-בו. רבה כאן יקידות הרבה: "על מוקדה", "ואש המזבח תוקד בו", "והאש על-המזבח תוקד בו", "אש תמיד תוקד על-המזבח". כלן נדרשו במסכת יומא (דף כח) שגחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם. וערף עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח). (ברש"י י"שן: ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר? תלמוד לומר: העלה, עולה ראשונה). חלבי השלמים. אם גביאו שם שלמים. ורבותינו (שם) למדו מכאן: "עליה", על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאחר לתמיד של בין הערבים. אבן עזרא.

(ו) אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבהה: ש
ואששת תדירא תהי יקדא על מדבחה לא
תטפי: (יומא מד) אש שנאמר בה "תמיד", היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה (שמות כו יג): "להעלות נר תמיד". אף היא מעל המזבח החיצון תוקד. לא תכבהה. המקבה אש על המזבח עובר בשני לאוין.

רגשי התלהבות בכל מצב

אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבהה: (ו, ו)

תמיד – אפילו בשבת. תמיד – אפילו בטומאה (בירושלמי יומא פרק ד הלכה ו)

יש לפרש לימוד זה בדרך עבודת האדם לקונו:

ה'אש תמיד' היא התלהבות הלב, המתלהט ברגשי קודש להקב"ה. ועל האדם ליהרר שאש זו תוקד ותבעיר את לבו בכל עת, ולא תכבה חס ושלום.

והנה בשבת שהיא יום המוקדש כולו לעבודת ה', עלול האדם לחשב שצריך הוא להשקיע כל כולו במחשבה עמוקה והתבוננות, שהיא עבודת המוח, ואין לו לעורר בעצמו את רגשי הלב. וזהו "תמיד" – אפילו בשבת, שאפילו בהיות האדם שקוע בהשגת הבוֹרָא, גם אז עליו לעורר בעצמו רגשי התשוקה להקב"ה.

ומאידך, גם הרחוק חס ושלום מעבודת הבוֹרָא, ו"טמא" הוא, אין לו לחשוב שכבר "אבוד" הוא, ואי-אפשר לו להתקרב אל

שיעור יומי ליום ראשון ו' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ו – פרשת צו

הבורא, אלא "תמיד – אפילו בטומאה" דגם על הטומא לעורר את עצמו ולעשות את כל התלוי בו שה"אש תמיד" – "לא תכבה" חסד ושלום, אלא תמשיך לבדור ולהלהיב לבו לעבודת הבורא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 55)

אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י ו, ו) בגמרא (יומא מה, ב) אמרו "אש תמיד שאמרתי לך, לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון", והינו שהוא דין המנוחה (שהיא צריכה להדלק מהמזבח), ואם אין אש במזבח לא נתן להדליקה ("לא תהא אלא"). אף לרש"י זה דין במזבח (שממנו צריכים להדליק את המנוחה): בנוסף לשאר הדינים שבאש המזבח, היא צריכה להיות זו שממנה מדליקים את המנוחה ("אף היא"), ובהעדר אש במזבח – אפשר להדליק את המנוחה מאש אחרת. **אבן עזרא**

(ו) וזאת תורת המנוחה הקרב אתה בני-אֶהרֶן לִפְנֵי יְהוָה
אֶל-פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

ה"י וזאת תורת המנוחה. תורה אחת לכלל להטעין שמן ולבונה האמורין בענין. שיכול, אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת. מנחת כהנים שהיא כליל, מנין? תלמוד לומר: "תורת". **הקרב אתה**. היא הגשה בקרן דרומית מערבית. **לפני ה'.** הוא מערב, שהוא לצד אהל מועד. **אל פני המזבח.** הוא הדרום, שהוא פניו של מזבח, שהפך נתון לאותו הרוח. **אבן עזרא.**

(ח) והרים ממנו בקמצו מסלת המנוחה ומשמנה ואת כל-הלבנה אשר על-המנוחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה:

ה"י והרים ממנו. מהמחבר, שיהא עשרון שלם בבת אחת בשעת קמיצה. **ברש"י יטן).** בקמצו. שלא יעשה מדה לקמץ (יומא מה). **מסלת המנוחה ומשמנה.** מכאן, שקומץ מקום שנתרבה שמנה (סוטה יד). **המנוחה.** שלא תהא מערבת באחרת (ז"ת). **ואת כל-הלבנה אשר על-המנוחה והקטיר.** שמלקט את לבונה לאחר קמיצה ומקטירו; ולפי שלא פרש בן אלא באחת מן המנוחות ב"ויקרא", הצרך לשנות פרשה זו, לכלל כל המנוחות כמשפטן (ז"ת).

(ט) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל-מועד יאכלוה:

ה"י במקום קדש. ואיזהו? בחצר אהל-מועד. **אבן עזרא.**

(י) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם:

ה"י לא תאפה חמץ חלקם. אף השירים אסורים בחמץ. **כחטאת וכאשם.** (שם ב') מנחת חוטא הרי היא כחטאת. לפיכך, קמצה שלא לשמה – פסולה; מנחת נדבה הרי היא כאשם. לפיכך, קמצה שלא לשמה – כשרה. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

ו אש תמיד תוקד. טעם זה הפסוק, להוסיף אותה בני אהרן. וטעמו, אחד מבני אהרן. על כן, והרים ממנו. והוספת זאת הפרשה על הפתובה בפרשת ויקרא: וטעם לא תאפה. הוא העקר במצות פסח: ט מצות תאכל במקום קדוש. והנה שנים, מצות. וכל זכר, שלישית: י וטעם לא תאפה. הוא העקר במצות פסח:

(יא) **כְּלִי-זָכָר בְּבִנְיָ אֱהֲרֹן יֵאָכְלָה חֶקְעוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם**
מֵאִשֵּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר־יָגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: פ

כ"י"א **כְּלִי-זָכָר** • אֲפִלוּ בַעַל מוֹם. לָמָּה נֶאֱמַר? אִם לְאֲכִילָה, הֲרִי כָּכָר אָמור (ויקרא כא כב): "לָחֶם אֱלֹהֵי מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדְשִׁים וְגו'" אֵלָּא לְרִבּוּת בַּעֲלֵי מוֹמִין לְמַחֲלָקָה (ובחים קב). **כֹּל אֲשֶׁר־יָגַע וְגו'** • קֹדְשִׁים קָלִים אוּ חֲלִין שִׁינְעוּ בָּהּ וַיִּבְלְעוּ מִמֶּנָּה (ת"כ). **יִקְדָּשׁ** • לֵהִיּוֹת כְּמוֹתָ, שֶׁאִם פְּסוּלָה, יִפְסְלוּ, וְאִם כְּשֶׁרָה, יֵאָכְלוּ כְּחֹמֶר הַמִּנְחָה (ת"כ). **אֲבָן עֲזָרָא**.

♦ יום שני ז' ניסן ♦

יב ומליל יי עם משה למימר:

(יב) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:**

יג דין קרבן אהרן ובניו די יקריבו קדם יי
 ביוםא דרביאיו יתה חד מן עסרא בתלת
 סאין סלמא מנחתא תדירא פלגותה בצפרא
 ופלגותה ברמשא:

(יג) **זֶה קָרְבַּן אֱהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח**
אֹתוֹ עֲשִׂירֶת הָאֵפֶה סֵלֶת מִנְחָה תָּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר
וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב:

כ"י"ב **זֶה קָרְבַּן אֱהֲרֹן וּבָנָיו** • (מנחות עח) אִף הַהֲדִיטוֹת מִקְרִיבִין עֲשִׂירֶת הָאֵפֶה בְּיוֹם שֶׁהֵן מִתְחַנְכִּין לַעֲבוּדָה, אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִנְחָה תָּמִיד וְגו'", וְהִלָּכֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנָיו חֶקְעוֹלָם וְגו'". **אֲבָן עֲזָרָא**.

יד על מסרימא במשח תתעבד רביכא
 תינתנה תופיני מנחת בצועין תקרב
 לאתקבלא ברעוא קדם יי:

(יד) **עַל־מַחֲבֹת בִּשְׁמֹן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי**
מִנְחַת פִּתִּים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה:

כ"י"ג **מִרְבֶּכֶת** • חֲלוּטָה בְּרוֹתְחִין כֹּל צֶרֶפָה (ת"כ). **תְּפִינִי** • אֲפוּיָה אֲפִיּוֹת הַרְבֵּה, שֶׁאֲחַר חֲלִיטָתָהּ, אוֹפָה בַתּוֹר וְחוּזר וּמִטְגָּנָה בַּמַּחֲבֹת. **מִנְחַת פִּתִּים** • מְלֻמֵּד שֶׁטְעוֹנָה פְּתִיתָהּ. (ברש"י י"שן: וְלֹא פְתִיתָהּ מִמֶּשׁ בְּצִיעִין וּפְרוּרִין לְפִי שְׂאִינָה נִקְמָצָה, אֵלָּא כּוֹפְלָה לְשָׁנִים, וְחוּזר וְכוּפְלָה לְאַרְבַּע שְׁתֵּי־עָרֵב וְאִינוּ מְבָדִיל. וְכֵן מְקַטֵּיר לְאִשִּׁים, בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מִפְּרָשׁ לָהּ). **אֲבָן עֲזָרָא**.

טו וכהנא דמרבא תחותיה מבנהי יעבד
 יתה קדם עלם קדם יי גמיר תתסק:

(טו) **וְהִפְלִין הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶקְעוֹלָם**
לַיהוָה כְּלִיל תִּקְטֹר:

כ"י"ד **הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנָיו** • הַמְּשִׁיחַ מִבְּנָיו, תַּחֲתֵי. **כְּלִיל תִּקְטֹר** • אֵין נִקְמָצָה לֵהִיּוֹת שְׁנֵייהָ נֶאֱכָלִין, אֵלָּא בְּלֹא כְּלִיל. וְכֵן כֹּל מִנְחַת כֹּהֵן שֶׁל גְּדֻכָּה כְּלִיל תִּהְיֶה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 24)

אֵין נִקְמָצָה לֵהִיּוֹת שְׁנֵייהָ נֶאֱכָלִין אֵלָּא בְּלֹא כְּלִיל . . **בְּלֹא שׁוֹה לְגִבּוֹה** (רש"י ו, טו"ז) רש"י בֹּא לְבָאֵר אֵת שְׁנֵי הַלְשׁוֹן בֵּין מִנְחַת חֲבִיתִין לְמִנְחַת כֹּהֵן. **כְּלִיל תִּקְטֹר** – מִנְחַת חֲבִיתִין נִקְמָצָה, אִף כְּמִצְתָהּ אֵינָה מִתְּרַת אֵת שְׁאֵר הַמִּנְחָה לְאֲכִילָה, אֵלָּא נִקְטֹרֶת 'כְּלִיל' עַל הַמִּזְבֵּחַ, הַקֹּמֵץ וְהַשִּׁירִים. **כְּלִיל תִּהְיֶה** – מִנְחַת כֹּהֵן אֵינָה נִקְמָצָה, הִיא נִשְׁאֶרֶת כְּלִיל בְּמִשְׁפַּח כֹּל הַהִקְרָבָה וּמִקְטֹרֶת בְּלֹא כֶּאֱחָת: **בְּלֹא שׁוֹה לְגִבּוֹה** – אֵין בָּהּ הִפְרָדָה בֵּין הַקֹּמֵץ לְשִׁירִים אֵלָּא בְּלֹא מִקְטֹרֶת בְּשׁוֹה. **אֲבָן עֲזָרָא**.

אבן עזרא על התורה

תקון. ואין רע לו. והקדמונים אמרו שהיא
 שתי מלות, תאפה נא. ויאמר רבי יונה
 המדקדק שהוא על משקל דוכיפת. וזה
 המשקל מעקל:
 טו כליל. כמו בלה. כליל תהיה לשם:

והשעם, כי מיום המשח אותו, הגה זה חזק
 להקריב תמיד מנחתו:
 יד מרבכת. אין לו אח. ויש מי שאומרים
 רבה. ויש מי שאומרים במהרה. ותי"ו
 תביאנה, סימן לאהרן. וכן תי"ו תקריב.
 ועל דעתי כי בן הוא תי"ו תפיני. וטעמו,

כחשאת וכאשם. בן המנחה:
 יא כל אשר יגע. במנחה ובחשאת ובאשם,
 הוא קדש לשם:
 יג זה קרבן אהרן. או אחד מבניו תחתיו:
 ביום המשח אותו. אשר יצק על ראשו שמן
 המשחה. ורבים אמרו כי זה ב"ת תחת מ"ם.

שיעור יומי ליום שני ז' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ו – פרשת צו

וְכָל־מִנְחַת בֹּהֶן כָּלִיל תִּהְיֶה לָּא תֹאכַל: פ (מז)
טו וְכָל מִנְחָתָא דְכִהְנָא גְמִיר תִּהְיֶה לָּא תִתְאַכַּל: (רש"י) כָּלִיל • כָּלָה שְׁנָה לְגִבְתָּהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

וְכָל מִנְחַת בֹּהֶן כָּלִיל תִּהְיֶה (ו, טז)

מִנְחָה, שְׂבָאָה מִקֻּמָּח, רוֹמֶזֶת לְצִרְכֵי הָאָדָם (כְּמֵאמֹר אִם אֵין קֻמָּח כו'). בְּמִנְחַת **יִשְׂרָאֵל** - בַּעַל עֶסֶק, הַשִּׁירָה לְעוֹלָם, מְקַרְיָבִים רַק אֶת הַקֻּמָּץ כָּלִיל לַה', הֵינּוּ זְמַן תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְזֶה מְקַדֵּשׁ וּמְתִיר בְּאִכְלָה אֶת הַשִּׁירָה (עַל דֶּרֶךְ 'לֵה' הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ" וְרַק עַל יְדֵי בְרָכָה "וְהָאֶרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם"). אַף בְּמִנְחַת **בֹּהֶן** - יוֹשֵׁב אֶהָל, הַמְבָדֵל מִן הָעוֹלָם, כָּל הַקֻּמָּח נִשְׂרָף כָּלִיל. **אֲבָן עֲזָרָא.**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז)
יז וּמְלִיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:

יח דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאֹת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאֹת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא: **אֲבָן עֲזָרָא.**

יט הַכֹּהֵן הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכַל בַּחֲצֵר אֶהָל מוֹעֵד:

כ אֲשֶׁר־יִגַע בַּבִּשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזְהַ מִדָּמָה עַל־הַבָּגֶד אֲשֶׁר יִזְהַ עָלָיָה תִכְבֶּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ: (זכריה) הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה • (זכריה) הַרְאֵי לְעִבּוּדָהּ, יֵצֵא טָמֵא בִשְׁעַת זְרִיקַת דָּמִים, שְׂאִינוֹ חוֹלֵק בַּבִּשְׂרָה. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׂאוֹסֵר שְׂאֵר כִּהְנִים בְּאִכְלָתָהּ, חוּץ מִן הַזֹּרֵק דָּמָה, שֶׁהֵרִי נֹאמֵר לְמֹשֶׁה: "כָּל־זָכָר בַּכִּהְנִים יֹאכַל אֹתָהּ". **אֲבָן עֲזָרָא.**

כא כָּל דֵּי יִקְרַב בַּבִּשְׂרָה יִתְקַדֵּשׁ וְדֵי יִזְהַ מִדָּמָה עַל לְבוּשׁוֹ דֵּי יִזְהַ עָלָה תִתְחַוֵּר בְּאֶתֶר קֹדֶשׁ:

כב כָּל אֲשֶׁר־יִגַע בַּבִּשְׂרָה • (שם טז) כָּל דִּבְרֵי אֶכָּל אֲשֶׁר יִגַע וְיִכְלַע מִמֶּנָּה. יִקְדָּשׁ • לְהִיּוֹת כְּמוֹהֶ: אִם פְּסוּלָה – תִּפְסֵל, וְאִם הִיא כִשְׂרָה – תֹּאכַל פַּחְמֵר שְׂבִיָּה. וְאֲשֶׁר יִזְהַ מִדָּמָה עַל־הַבָּגֶד • וְאִם הִיא מִדָּמָה עַל הַבָּגֶד (ת"ס), אוֹתוֹ מָקוֹם דָּם (הַבָּגֶד אֲשֶׁר יִזְהַ עָלָיָה), תִּכְבֶּס בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה. אֲשֶׁר יִזְהַ • יִזְהַ נִזְהַ, כְּמוֹ (אִיּוֹב טו כט): "וְלֹא יִשָּׂה לְאָרֶץ מְנָלָם", יִזְהַ נְטוּי. **אֲבָן עֲזָרָא.**

כג וְכָל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל־בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם־כָּבֵל נִחְשֶׁת בִּשְׂלָה וּמִרְק וְשִׁטָּף בָּמִים:

כד אֲשֶׁר־יִשְׁבֵּר • לִפִּי שֶׁהַבְּלִיעָה שֶׁנִּבְלַעַת בּוֹ נַעֲשֶׂה נֹתֵר, וְהוּא הַדִּין לְכָל הַקֹּדְשִׁים. וּמִרְק • לְשׁוֹן "תִּמְרוּקֵי הַנְּשִׁים" (אסתר ב יב). אֲשֶׁר־יִרְבֵּי בְּלַעֲזוֹ. וּמִרְק וְשִׁטָּף • לְפָלֵט אֶת בְּלִיעָתוֹ. אֶכָּל כָּלִי חֶרֶס, לְמִדָּה הַכְּתוּב כָּאן, שְׂאִינוֹ יוֹצֵא מִיַּד דְּפִיּוֹ לְעוֹלָם. **אֲבָן עֲזָרָא.**

אֲבָן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

א. וְהַטָּעָם, אוֹ אִם יִזְהַ אַחֵר עָלָיָה, שְׂהוּא הַבִּשְׂרָה, יִכְבֶּס הַבִּשְׂרָה הַכֹּהֵן, וְאַחֵר כָּף יֹאכְלָנָה. אוֹ פְּרוֹשׁוֹ, הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִזְהַ מִדָּמָם, תִּכְבֶּס. וְיִהְיֶה כְּגֹד, לְשׁוֹן מִקְבָּה וְזָכָר. וְכְמוֹהוּ, אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יְדוֹ. וְתִי"ו תִּכְבֶּס לִכְתֹּן: כ. תִּבְשַׁל בּוֹ. גַּם בִּשְׂלָה וּמִרְק וְשִׁטָּף, מִבְּנֵי שְׂלָא נִקְרָא שֵׁם פְּעֻלוֹ. וְכָא וּמִרְק כְּחוֹלֵם, כְּעִבּוּר הַרִי"ש שְׂלָא תִדְגֵּשׁ כִּי אִם בְּמִקְוֹת מוֹעֲטִים, בְּמִשְׁקָל לֹא זוֹרֵק עָלָיו. מְגֻזֶּרֶת מִרְקוֹ הַמְּחִימִים, כִּי הַמִּי שֶׁשָּׁרַשׁ:

כ. אֲחִיו: יִזְהַ. אֲמַר רַבִּי מֹשֶׁה הַכֹּהֵן שְׂהוּא כְּמוֹ יִשָּׁה, מִבְּנֵי קָל. וּבִפְתָחוֹת הַי"ד, מִהַכְּבֹד. וְהָאוֹת הַמְּבֻקָּלֶע, נו"ן. וְכֵן וִיז מִדָּמָה אֶל הַקִּיר בְּחִיר"ק, עִם וִיז בְּפִתְחָהּ. רַק בְּמִלַּת נְטָה מִרְאָה עַל הַקִּיר בְּחִיר"ק, עִם וִיז הוּא בְּצִר"י בְּבִנְיָן הַקָּל. וְכֵן מְצָאנוּ וִיז נִצְחָם מִבְּנֵי הַקָּל, וְנִפְּה דִקְדָּק. וּבְעִבּוּר שֶׁהַחֲטָאֹת קֹדֶשׁ, צִוָּה הַשֵּׁם לְכַבֵּס הַמָּקוֹם שֶׁנִּפְּל מִדָּמָה עַל הַבָּגֶד בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ, הוּא חֲצֵר אֶהָל מוֹעֵד. כִּי יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין קֹדֶשׁ וְשִׁטָּף: אֲשֶׁר יִזְהַ עָלָיָה. יִחְסֹר מָקוֹם

טז לֹא תֹאכַל. כָּל הַמִּנְחָוֹת. כִּי אִף יֹאכַל הַכֹּהֵן מִנְחָתוֹ אוֹ חֲטָאוֹתוֹ. מָקוֹם שְׁחִיטָה כָּל חֲטָאֹת, צְפוּנָה: יח קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים. כִּי הוּא כְּאֶתֶר הַקֹּדְשִׁים: יט הַכֹּהֵן הַמַּחֲטֵא. טַעְמוֹ, הַזֹּרֵק דָּם. כְּאִילוֹ אֲמַר הַמַּסִּיר חֲטָא חֲחוּטָא. וְרַבִּי הַמְּפָרֵשׁ אֲמָרוֹ כִּי טַעַם הַמַּחֲטֵא, רוֹחֵץ אוֹ מְטַהֵר. וְכֵן תִּחְשָׁאנִי בְּאֻזֹּב וְאֻטָּהָר: כ. כָּל אֲשֶׁר יִגַע. בְּבִשְׂרָה הַחֲטָאֹת, יִהְיֶה קֹדֶשׁ לְשֵׁם. וְהַכֹּהֵן יֹאכְלָנָה, לְכֵן חֵלֶק הַזֹּרֵק בְּחֵלֶק

(כב) **כָּל־זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא:** כב כָּל דְּכוּרָא בְּכֹהֲנֵי יָכוֹל יְתֵה קֹדֶשׁ קֳדָשִׁין הִיא:

כ"י"א **כָּל־זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ** • הָא לְמִדָּת, שֶׁהַמַּחֲטָא אוֹתָהּ הָאִמּוּר לְמַעַלָּה – לֹא לְהוֹצִיא שָׂאָר הַכֹּהֲנִים, אֲלָא לְהוֹצִיא אֶת שְׂאִינוֹ רָאוּי לְחֻטּוֹי. **אבן עזרא.**

(כג) **וְכָל־חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכְל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: פ** כג וְכָל חֲטָאתָא דִּי יִתְעַל מִדָּמָה לְמַשְׁכָּן זִמְנָא לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא לֹא תִתְאַכַּל בְּנוֹרָא תַתּוּקָד:

כ"י"א **וְכָל־חֲטָאת וְגו'** • (ובחים פב) שָׂאֵם הַכִּנִּיס מִדָּם חֲטָאת הַחִיצוֹנָה לְפָנִים – פְּסוּלָה. וְכָל • לְרִבּוֹת שָׂאָר קֳדָשִׁים. **אבן עזרא.**

ז (א) **וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשֵׁם קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא:** א וְזֹאת אוֹרִיתָא דְּאֲשֻׁמָּא קֹדֶשׁ קֳדָשִׁין הִוא: כ"י"א **קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא** • (תמורה יח. ת"כ) הִוא קָרֵב, וְאֵין תַּמּוּרָתוֹ קָרְבָּה. **אבן עזרא.**

(ב) **בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹטוּ אֶת־הַעֲלֹה יִשְׁחֹטוּ אֶת־הָאֲשֵׁם וְאֶת־דָּמּוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:** ב בְּאַתְרָא דִּי יִכְסוּן יֵת עֲלֵתָא יִכְסוּן יֵת אֲשֻׁמָּא וְיֵת דָּמָה יִזְרֹק עַל מִדְּבָחָא סָחוּר סָחוּר:

כ"י"א **יִשְׁחֹטוּ** • רַבָּה לָנוּ שְׁחִיטוֹת הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁמִּצְוֵנוּ אֲשֵׁם בְּצַבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר "יִשְׁחֹטוּ" רַבִּים, וְהִלָּלוּ בְּעוֹלָה, לְהַבִּיא עוֹלֹת צַבּוּר לַצִּפּוֹן.

(ג) **וְזֹאת כָּל־חֻלְבּוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיָּה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקָּרֵב:** ג וְזֵית כָּל תְּרִבָּה יִפְרֹשׁ מִנָּה יֵת אֲלִיתָא וְיֵת תְּרִבָּא דְּחָפִי יֵת גִּזָּא: הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקָּרֵב:

כ"י"א **וְזֹאת כָּל־חֻלְבּוֹ וְגו'** • עַד כָּאֵן לֹא נִתְפָּרְשׁוּ אִמּוּרֵין בְּאֲשֵׁם, לְכַף הַצֵּרֶף לְפָרֶשֶׁם כָּאֵן, אֲכָל חֲטָאת – כָּכָר נִתְפָּרְשׁוּ בִּיה בְּפִרְשֵׁת "וַיִּקְרָא". אֵת הָאֵלֶּיָּה • לְפִי שֶׁאֲשֵׁם אֵינוֹ בָּא אֲלָא אֵיל אוֹ כֶּבֶשׂ, וְאֵיל וְכֶבֶשׂ נִתְרַבּוּ בְּאֵלֶּיָּה.

(ד) **וְזֹאת שְׁתֵּי הַכֶּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הִיתָרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכֶּלִּיֹּת יִסְרֹנָה:** ד וְזֵית תְּרִפִּין כְּלִין וְיֵת תְּרִבָּא דִּי עָלֶיהֶן דִּי עַל גִּסְסִינָא וְיֵת חֲצָרָא דְּעַל כִּבְדָּא עַל כְּלִיתָא יַעֲדָנָה:

(ה) **וְהַקֶּטֶר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אֲשֵׁם הִוא:** ה וְיִסַּק יִתְהוּן כֹּהֲנָא לְמִדְּבָחָא קָרְבָּנָא קָדֵם יֵי אֲשֻׁמָּא הִוא:

כ"י"א **אֲשֵׁם הִוא** • עַד שֶׁיִּנְתַּק שְׁמוֹ מִמֶּנּוּ. לְמַד עַל אֲשֵׁם שֶׁמִּתּוֹ בְּעָלִיו אוֹ שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ בְּעָלִיו בְּאַחֵר, אַף־עַל־פִּי שְׁעוֹמֵד לְהִיּוֹת דָּמִיו עוֹלָה לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ, אִם שִׁחֲטוּ סֶתֶם, אֵינוֹ כָּשֶׁר לְעוֹלָה קָדֵם שֶׁנִּתַּק לְרַעֲיָה. וְאֵינוֹ בָּא לְלַמֵּד עַל הָאֲשֵׁם שֶׁיֵּהָא פְּסוּל שְׁלֹא לְשֻׁמוֹ, כִּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ – "הִוא" הַכָּתוּב בְּחֲטָאת, לְפִי שֶׁאֲשֵׁם לֹא נֶאֱמַר בּוֹ: "אֲשֵׁם הִוא", אֲלָא לְאַחֵר הַקֶּטֶר אִמּוּרֵין. וְהִוא עֲצָמוֹ שְׁלֹא הַקֶּטֶר אִמּוּרֵין – כָּשֶׁר (ובחים דף ד. וצ"ח ב"ש"י) •

(ו) **כָּל־זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכְלֻנּוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ יֹאכֵל קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא:** ו כָּל דְּכוּרָא בְּכֹהֲנֵי יִיכְלֵנָה בְּאַתְרֵי קֳדִישׁ יִתְאַכַּל קֹדֶשׁ קֳדָשִׁין הִוא:

כ"י"א **קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא** • בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים הִוא נִדְרָשׁ.

אבן עזרא על התורה

א וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשֵׁם. כָּכָר הוֹדַעְתִּיךָ הַתְּפִירָא בֵּין חֲטָאת וְאֲשֵׁם. אַף עַל פִּי שֶׁהַתְּפִירָא יֹאמַר בְּחֲטָאת אֲשֵׁם, וּבְאֲשֵׁם חֲטָאת. וְטַעַם לְהוֹצִיר זֹאת הַתְּפִירָא, לְהוֹצִיר הַתְּפִירָא שֶׁאֵין לָהֶם זָכָר בְּתוֹרַת חֲטָאת:

בְּקֹדֶשׁ. וְהִנֵּה מָקוֹם הַפִּרְכָּת יִקְרָא קֹדֶשׁ, כִּי הַחֲצֵר וְאִם הִיא קֹדֶשׁ, כִּנְגֵד אֹהֶל מוֹעֵד, חוּל. וְהִנֵּה גַם יִקְרָא לְפָנִים הַפִּרְכָּת קֹדֶשׁ, כִּנְגֵד אֹהֶל מוֹעֵד. כִּמוֹ בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְזֹאת חֲטָאתָא, הִיא חֲטָאת כֹּהֵן הַגָּדוֹל אוֹ הַקָּהֵל:

כב וְטַעַם קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הִוא. עִם כָּל זָכָר, שֶׁאֵין רָאוּי לְאָכֹל חֲטָאת שֶׁהַקִּרְבֹּן מִמֶּנָּה וְהוּבָא לְכַפֵּר, כִּי אִם הַתְּמִימִים. וְהַזָּכָר תָּמִים מִהֵנָּכָה. וְאִפְּלוּ קָטָן יִקְרָא זָכָר. וְהַזָּכָר שֶׁהִוא כֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, בְּאֲשֶׁר הִעֲתִיקוּ אֲבוֹתֵינוּ: כג וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה וְגו' לְכַפֵּר

שיעור יומי ליום שלישי ח' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ז – פרשת צו

(י) כַּחֲטָאתָּא פֶּאֶשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הִכֵּהוּ אֲשֶׁר יִכְפֹּרֶבּוּ
לוֹ יִהְיֶה:
זכחטאתא פאשםא אורייתא חדא להון
כהנא די יכפר בה דילה יהא:

כש"י תורה אחת להם • בדבר זה • הכהן אשר יכפר בו • הראוי לכפרה חולק בו, פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן.

(ח) וְהִכֵּהוּ הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עֹזֵר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב
לִפְנֵי לֹו יִהְיֶה:
ח וכהנא דמקרב ית עלת גבר משף עלתא
די יקרב לכהנא דילה יהא:

כש"י עוזר העלה אשר הקריב לפהן לו יהיה • פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן, שאינן חולקים בעזרות (זכחים קג) • אבן עזרא.

(ט) וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתְּנוּר וְכָל־נֶעֱשֶׂה בַּמִּרְחֶשֶׁת
וְעַל־מִחֶבֶת לִפְנֵי הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה:
ט וכל מנחא אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת
דתתעבד בירחא ועל מסריחא לכהנא
דמקרב יתה דילה תהא:

כש"י לפהן המקריב אותה וגו' • יכול לו לבדו? תלמוד לומר: "לכל בני אהרן תהיה". יכול לכלן? תלמוד לומר: "לפנהן המקריב". הא ביצד? לבית אב של אותו יום שמקריבין אותה (ת"י) • אבן עזרא.

(י) וְכָל־מִנְחָה בְּלוּלָה־בְּשֶׁמֶן וַחֲרֻבָּה לְכָל־בְּנֵי אֹהֶרֶן תִּהְיֶה
אִישׁ בְּאַחֲיוֹ: פ
י וכל מנחא בפילא דפילא במשח ודלא פילא
לכל בני אהרן תהי גבר באחיה:

כש"י בלוילה בשמן • זו מנחת נדבה • וחרבה • זו מנחת חוטא ומנחת קנאות, שאין בהן שמן • אבן עזרא.

• יום שלישי ח' ניסן •

(יא) וְזֹאת תּוֹרַת זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה:
יב) אם על־תודה יקריבנו והקריב • על־זבח התודה חלות
מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת
מרפכת חלת בלולת בשמן:

כש"י אם על־תודה יקריבנו • אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא – שהם צריכין להודות, שכתוב בהן (תהלים קו כא-כב): "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזכרו זכרי תודה", אם על אחת מאלה נדר, שלמים הללו – שלמי תודה הן, וטענות להם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפרש כאן. והקריב על־זבח התודה • ארבעה מיני לחם: חלות ורקיקין ורבוקה – שלשה מיני מצה, וקתיב: "על־חלת לחם חמץ וגו'", וכל מין ומין עשר חלות; כך מפרש במנחות (דף נז), ושיעורן חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות, כ' עשרון • מרפכת • לחם חלוט ברותחין כל צרכו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ בלק תשמ"ה)

אם על תודה יקריבנו (י, יב)

ה'טור' נתן סימן למי שצריך להודות: "וכל החיים יודוך סלה" (חוללה, יסורים, ים, מדבר). ויש להבין, מדוע נרמזו מצבים של סכנת חיים במלה 'חיים'. ויש לומר, שכן הספנה שחלפה מגבירה את עצמת החיים; הם עברו אותה והתגברו עליה. ועל דרך

אבן עזרא על התורה

אחד:

י וחרבה. כמנחת היורד ומנחת הקנאות:

העור לכהן אחר:

ט וכל נעשה. שם התאר, לשון נקבה. כמו אין
אין נראה. כי לשון זכר ואשר היה נעשה ליום

ח עולת איש. מלעיל, בעבור היות השעם

בראשית המלה האחרונה במשפט: וטעם לו.
אחר שאמר לכהן, תוספת באור, שלא יחמן

מה שמצינו, ששטר שציא עליו ערעור והתקיים בבית דין שוב לא נתן לערער עליו (היינו שהערעור מחזק את השטר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 20)

יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחוליה שנתרפא (רש"י ז, יב) צווי זה, שנאמר לבני דור המדבר, נאמר לפי הסדר שבו ארעו הדברים להם עצמם. **ים** – קריעת ים סוף. **מדבר** – הליכתם במדבר. **חבוש** – הגזרה שנגזרה עליהם להיות פלואים במדבר. **חוליה** – גם שלא מצינו שנוקדו לו כלל ולכן נקט לשון יחיד, כי הנסים הראשונים ארעו לכל ישראל, מה שאין כן גם זה). **אבן עזרא**.

(יג) על-חלת לחם חמין יקריב קרבנו על-זבח תורת שלמיו:
יג על גריצן דלחם חמיע קרב קרבנה על נקסת תורת נקסת קידשוהי:

כש"כ יקריב קרבנו על-זבח • (שם דף עו, ת"כ) מגיד, שאין הלחם קדוש בקדשת הגוף לפסל ביוצא וטבול-יום ומלצאת לחלין בפדיון, עד שישחט הזבח. **אבן עזרא**.

(יד) והקריב ממנו אחד מפל-קרבן תרומה ליהוה לבנה הזרק את-דם השלמים לו יהיה:
יד ויקרב מנה חד מפל קרבנא אפרשותא קדם יי לכהנא דיזרק ית דם נקסת קידשוהי דיליה יהי:

כש"כ אחד מפל-קרבן • לחם אחד מפל מין ומין של תרומה לפהן העובד עבודתה. והשאר נאכל לבעלים ובשרה לבעלים, חוץ מחזה ושוק שבה, כמו שמפרש למטה תנופת חזה ושוק בשלמים, והתודה קרויה "שלמים". **אבן עזרא**.

(טו) ובשר זבח תורת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא-יניח ממנו עד-בקר:
טו ובסר נקסת תורת נקסת קידשוהי ביום קרבנה יתאכל לא יצנע מנה עד צפרא:

כש"כ ובשר זבח תורת שלמיו • (ובחים לו, ת"כ) יש כאן רבויין הרבה: לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר ונחגיגת י"ד, שיהיו נאכלין ליום ולילה. ביום קרבנו יאכל • וכן בשרה – זמן לחמה. לא-יניח ממנו עד-בקר • אכל אוכל הוא כל הלילה. אם-כן, למה אמרו 'עד חצות'? כדי להרחיק האדם מן העברה (ריש ברכות) •

(טז) ואם-יגדר או גרבה זבח קרבנו ביום הקריבו את-זבחו יאכל וממחרת והגותר ממנו יאכל:
טז ואם גדר או גרבה זבח קרבנא או גרבתא נקסת קרבנה ביומא די קרב נקסתה יתאכל וביומא דבתרדחי ודאשתאר מנה יתאכל:

כש"כ ואם-יגדר או גרבה • שלא הביאה על הדאה של גס, אינה טעונה לחם, ונאכלת לשני ימים, כמו שמפרש בענין. וממחרת והגותר ממנו • בראשון יאכל (ספרים אחרים: והגותר ממנו יאכל). ו"ו זו תרה היא, ויש פמזה הרבה במקרא, כגון: "ואלה בני צבעון ואיה וענה" (בראשית לו כד), "תת וקדש וצבא מרמס" (דניאל ח יג). **אבן עזרא**.

(יז) והגותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. אבן עזרא.

(יח) ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא:
יח ואם אתאכלא יתאכל מבסר נקסת קידשוהי ביומא תליתאה לא יהא לרענא דמקרב תהא לא יתחשב לה מרחק יהא ואנש דתיכול מנה חובה קבל:

אבן עזרא על התורה

לגדר ולא לתודה: ביום הקריבו. שם הפעל מהבנין הפכד הנוסף. וממחרת אותו היום. וי"ו והגותר ממנו. כפ"א רפ"ה בלשון ישמעאל. וכמוהו, ונעזב את עבדו. גם, והקריב הקתה תהו ובהו:

יז באש ישרף. באשר נשרפו האמורים. רק לא ישרף על גבי המזבח:

יד והקריב ממנו אחד מפל קרבן. הנה ארבע חלות בפחותים. והאמת שהם עשרה: טו ביום קרבנו יאכל. שיאכלנו המקריב אותו, וביתו ומי שהוא טהור. כי גם השלמים קדש, ואם הם קדשים קלים:

טז ואם גדר. שבטא בשפתיו בצר לו: ונגרבה שנגרבה רוחו אותו להביא זבח לשם, לא

יב אם על תודה. טעמו שיתן תודה לשם שנמלט מצרה: חלות מצות. כרצונו, אך לא פחותים משנים. וכן קריקי מצות: מרפקת. הנבחר בפרושים בעיניו שהיא מבחרת. וחלות מצות קריקים אפויים וחלת המרפקת, אינה כן: יג על חלת. כמו ויבאו הקנשים על הנשים. והטעם, עם חלות:

רש"י: וְאֵם הָאָכַל יָגוֹ', (ת"כ) בְּמַחֲשָׁב בְּשִׁחִיטָה לְאָכְלוּ בְּשָׁלִישִׁי הַכֶּתוּב מְדַבֵּר. יָכוֹל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ בְּשָׁלִישִׁי יִפְסֹל לְמַפְרָע? תַּלְמוּד לומר: "הַמְקָרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב" – בְּשַׁעַת הַקֶּרֶבָה הוּא נִפְסָל וְאִינוּ נִפְסָל בְּשָׁלִישִׁי. וְכֵן פִּרְשׁוּ: בְּשַׁעַת הַקֶּרֶבָה לֹא תַעֲלֶה זֹאת בְּמַחֲשָׁבָה, וְאִם חָשַׁב – פָּגוּל יִהְיֶה. וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ • אִפְלוּ בְּתוֹךְ הַזֶּמֶן עֲוֹנָה תִּשָּׂא. אֲבָן עֲזָרָא.

(יט) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכַל־טָמֵא לֹא יֵאָכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַבֶּשֶׂר כָּל־טָהוֹר יֵאָכַל בְּשׂוֹר:

רש"י: וְהַבֶּשֶׂר • שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלֵמִים אֲשֶׁר יִגַּע בְּכַל־טָמֵא, לֹא יֵאָכַל. וְהַבֶּשֶׂר • לְרִבּוֹת אֵיבָר שֶׁיִּצָּא מִקְצָתוֹ, שֶׁהַפְּנִימִי מֵתוֹר. כָּל־טָהוֹר יֵאָכַל בְּשׂוֹר. (פסחים עט) מַה תַּלְמוּד לומר? לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב כז): "וְדָם זֶבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ יָגוֹ' וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֵה", יָכוֹל לֹא יֵאָכְלוּ שְׁלֵמִים אֲלָא הַבְּעָלִים? לָכֵךְ נֶאֱמַר: "כָּל־טָהוֹר יֵאָכַל בְּשׂוֹר". (וְהַבֶּשֶׂר כָּל־טָהוֹר יֵאָכַל בְּשׂוֹר • כְּלוּמָר: כָּל מַה שֶּׁאֶסְרֵתִי לָךְ בְּחִטָּאת וְאֲשֶׁם, שֶׁאִם יֵצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים – אֲסוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "בַּחֲצֵר אֶהְל מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ", בְּבֶשֶׂר זֶה אֲנִי אוֹמֵר לָךְ: "כָּל טָהוֹר יֵאָכַל בְּשׂוֹר", אִפְלוּ בְּכָל הָעִיר).

(כ) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל בְּשׂוֹר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּי:

רש"י: וְטָמְאָתוֹ עָלָיו • (דברים מג, ת"כ) בְּטָמְאָת הַגּוֹף הַכֶּתוּב מְדַבֵּר, אֲכָל טָהוֹר שֶׁאֲכַל אֶת הַטָּמֵא אִינוּ עֲנוּשׁ כֶּרֶת אֲלָא אֲזַהְרָה "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר־יִגַּע בְּכַל־טָמֵא יָגוֹ'". וְאֲזַהְרֶת טָמֵא שֶׁאֲכַל אֶת הַטָּהוֹר אֵינָה מִפְּרִשַׁת בְּתוּרָה, אֲלָא חֲכָמִים לְמַדוּהָ בְּגִזְרָה שְׁנִיָּה. (ת"כ) ג' כֶּרֶתוֹת אֲמִירוֹת בְּאוֹכְלֵי קֹדָשִׁים בְּטָמְאָת הַגּוֹף, וְדִרְשׁוּהָ רִבּוּתִינוּ בְּשִׁבּוּעוֹת (דף ט) אַחַת לְכָלֵל, וְאַחַת לִפְרָט וְאַחַת לְלַמֵּד עַל קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיִזְרֵד, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֲלָא עַל טָמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו. אֲבָן עֲזָרָא.

(כא) וְנֶפֶשׁ כִּי־תִגַּע בְּכַל־טָמֵא בְּטָמְאָת אָדָם אוֹ בְּבַהֲמָה טָמְאָה אוֹ בְּכָל־שֶׁקֶץ טָמֵא וְאֵכַל מִבְּשָׂר־זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּי:

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

כב ומליל יי עם משה למימר:

אֲבָן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

כִּי כָל אוֹכַל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה, לְהוֹצִיא חֵלֶב כָּל בֶּשֶׂר שֶׁאֵינָנו קָרִיב לְשָׁלְמִים. וְהַכָּל בֶּשֶׂר חוּל, עַל כֵּן הִזְקִיר בַּפֶּרֶשָׁה הַזֹּאת וְחֵלֶב נִבְלָה וְחֵלֶב טָרֶפֶה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֵאָכְלוּהוּ. וְיִדְוַע כִּי בֶשֶׂר הַנִּבְלָה וְהַטָּרֶפֶה אֲסוּרוֹת. וְהָאֲסוּר הוּא הַבֶּשֶׂר. וּבַעֲבוּר שְׁאִין הַחֵלֶב קָרִיב לִגְבִי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁמָּא יִחָשֵׁב אָדָם שֶׁהוּא מֵתוֹר, עַל כֵּן הִזְקִיר וְאָכֹל לֹא תֵאָכְלוּהוּ. וּבַעֲבוּר זֶה לֹא הִזְקִיר הַדָּם. וּבָאָה זֹאת הַפֶּרֶשָׁה לְבָאָר עֹנֵשׁ הָאוֹכֵל חֵלֶב בֶּשֶׂר קֹדֶשׁ. וְכֵן כָּל דָּם הוֹסִיף לַעֲוֹף. עַל כֵּן חֵלֶב הָעוֹף מֵתוֹר. וְהִרְאָה הַגְּמִירוֹת, שֶׁאֲמַר בְּסֵפֶר אֵלֶּה הַדְּבָרִים, בְּבֶשֶׂר תֹּאכֶה שֶׁהוּא חוּל, שִׁיאֲכַלְנוּ כָּלֵל. וְלֹא הוֹצִיא רַק אֶת דָּמוֹ לְבָדוּ בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, וְאִין זָכַר לְחֵלֶב כָּלֵל. אֲזַ פָּקַח הַדּוֹקִי עֵינָיו, וּפָצָה בְּשִׁפְתָיו שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ עַל דִּעְתּוֹ בְּפִירוּשׁ הַמִּצְוֹת, רַק יִשְׁעוֹ עַל הַעֲתָקַת הַפִּירוּשִׁים:

וּמִצְרָע. אוֹ בְּבַהֲמָה טָמְאָה שֶׁאֵינָה נִאֲכָלֶת, וְשֶׁקֶץ טָמֵא מִהָעוֹף וְהַשָּׁרֵץ. וּפַעַם אַחַת כָּא אֵלֵי צְדוֹקִי אֶחָד וְשֶׁאֲלַנִּי אִם הָאֵלִיָּה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. וְאָעֵן וְאוֹמַר, אֲמַת כִּי הָאֵלִיָּה תִקְרָא חֵלֶב, כִּי כֵן כְּתוּב חֵלְבוֹ הָאֵלִיָּה תְּמִימָה, רַק קְדָמוֹנִינוּ הַתִּירוּסָה, וְאֶסְרוּ כָּל חֵלֶב. אֲזַ עָנָה, הֲלֹא כָּל חֵלֶב אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, כִּי כֵן כְּתוּב כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֵאָכְלוּ, וּבְהַחֲלָה כְּתוּב חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיכֶם. גַּם אֲנִי עֲנִיתִי כִּי זֶה הַפֶּסֶק דְּבָק עִם זֶבַח הַשְּׁלָמִים, וְאִין מֵלֶת חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם וְרִאֲיָה גְמוּרָה. כִּי הִנֵּה כְּתוּב וְחָסֵם וְקָלִי וְכִרְמֵל לֹא תֵאָכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הַבִּיאָכֶם אֶת קֶרֶבֶן אֱלֹהֵיכֶם, וְשֶׁם כְּתוּב חֶקֶת עוֹלָם, וְאִם כֵּן לֹא נֵאֱכָל לְחֵם בְּגִלוּת, כִּי לֹא הִקְרַבְנוּ קֶרֶבֶן הָעֶמֶר. וְגַם הוּא הַשִּׁיב, כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז לֹא תֵאָכְלוּ. גַּם אֲנִי הַשִּׁיבֹתִי, כִּי גַם זֶה הַפֶּסֶק דְּבָק עִם זֶבַח הַשְּׁלָמִים. וְהָעִיר,

יח וטעם המקריב אותו לא יחשב. אחר שיהיו האמורים קרבים לזבוח, הנה כל הנשאר קדש. וכן אבגי המזבח, שאחר שהם קדושים, אין ראוי שישרא ממנו לחול. על כן אבגים שלמות: פגול. כדברי המפרש ארמית. וכן ומקד פגולים עליהם. ויש שואלים, אחר שעלה ריח ניחוח, איך לא יחשב. והטעם על המחשבה, כי משפט השלמים להיות קדש, והפגול אינו קדש. ועוד, בעבור שלא שמר את המצוה, יצא שברו בהפסדו אם הוא שלמים. ואם נדר, תתחדש עליו עון כנגד הראשון, אם לא ישלם נדרו: עוונה תשא. ענש. ולא הזכירו הכתוב, וכרת על טמא שיאכל בשר קדש:

כ וטעם וטמאתו. להיותו טמא מעצמו, כזב ומצרע. גם בעבור מקרה לילה, כי כן כתוב כי אמר מקרה הוא. או שיהיה טמא בעבור אחר, כטמאת אדם מת או חי, והוא זב

(בג) **וַדַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז
לֹא תֹאכְלוּ:**

(כד) **וְחֶלֶב גְּבִלָה וְחֶלֶב טֶרֶף יַעֲשֶׂה לְכָל־מִלָּאכָה וְאָכַל
לֹא תֹאכְלֶהוּ:**

כ"י • **יַעֲשֶׂה לְכָל־מִלָּאכָה** • (פסחים כג, ת"ס) בָּא וְלָמַד עַל הַחֶלֶב, שְׁאֵינוֹ מִטְמֵא טְמֵאת גְּבִלוֹת. וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ •
(חולין פרק גיד הנשה) אָמְרָה תוֹרָה: יָבוֹא אֲסוּר גְּבִלָה וְטֶרֶף וַיִּחֹל עַל אֲסוּר חֶלֶב, שְׁאֵם אָכְלוֹ, יִתְחַיֵּב אִף עַל לֹא שֶׁל
גְּבִלָה, וְלֹא תֹאמַר: אֵין אֲסוּר חָל עַל אֲסוּר.

(כה) **כִּי כָל־אָכַל חֶלֶב מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה
אִשָּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַאֲכָלָת מַעֲמִיָּה:**

(כו) **וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לָעוֹף וּלְבְּהֵמָה:
כ"י • לָעוֹף וּלְבְּהֵמָה • (שם ט) פָּרַט לְדָם דְּגִים וְחִגְבִּים. בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם •
לְפִי שֶׁהָיָא חוֹבַת הַגּוֹף וְאִינָה חוֹבַת קַרְקַע, נוֹהֲגָת בְּכָל מוֹשְׁבוֹת. וּבְמַסָּכַת קְדוּשִׁין בְּפָרָק א' (דף לו) מְפָרֵשׁ לָמָּה
הַצָּרָף לֹמַר.**

(כז) **כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מַעֲמִיָּה:**

(כח) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:**

(כט) **וַדַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת־זֶבַח שְׁלָמוֹ
לַיהוָה יָבִיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמוֹ:**

(ל) **יָדִיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אִשִּׁי יְהוָה אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹהֶלֶת
יְבִיאֲנוּ אֶת הַחֹהֶלֶת לְהַנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:**

כ"י • **יָדִיו תְּבִיאֶנָּה וגו'** • (מנחות ס"א) שְׁתֵּהָא יָד הַבְּעָלִים מְלַמְעָלָה וְהַחֶלֶב וְהַחֲזוֹת נְתוּנִין בָּהּ, וְיָד כֶּהֱן מְלַמְטָה
וּמְנִיפָן. אֶת אִשִּׁי ה' • וּמָה הֵן הָאִשִּׁים? "אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹהֶלֶת". יְבִיאֲנוּ • פֶּשֶׁם־בִּיאָו מִבֵּית הַמִּטְבָּחִים נוֹתֵן הַחֶלֶב
עַל הַחֹהֶלֶת, וּכְשֶׁנּוֹתְנוֹ לְיָד הַכֹּהֵן הַמְנִיף, נִמְצָא הַחֹהֶלֶת לְמַעַל הַחֶלֶב לְמִטָּה. וְזֶהוּ הָאֲמוּר בְּמִקּוֹם אַחֵר (לִקְמ"ו): "שׁוֹק
הַתְּרוּמָה וְזֶה הַתְּנוּפָה עַל אִשִּׁי הַחֶלֶבִים יְבִיאֵו לְהַנִּיף וגו'"; וְלֹאֲחֵר הַתְּנוּפָה נוֹתְנוֹ לְכֶהֱן הַמִּקְטִיר, וְנִמְצָא הַחֹהֶלֶת
לְמִטָּה, וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר (שם ט כ): "וַיִּשְׁיִמוּ אֶת־הַחֶלֶבִים עַל־הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֶלֶבִים הַמְּזֻבָּחָה". לְמַדְנוּ, שֶׁשְּׁלֹשָׁה כֶּהֱנִים
זֻקְקִין לָהּ; כִּךְ מְפָרֵשׁ בְּמִנְחוֹת (דף סב). אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַחֹהֶלֶת יְבִיאֲנוּ • וְאֵת הַחֹהֶלֶת לָמָּה מְבִיא? לְהַנִּיף אוֹתוֹ הוּא
מְבִיאֵו, וְלֹא שֶׁיֵּהָא הוּא מִן הָאִשִּׁים. לְפִי שְׁנֵאמַר: "אֶת אִשִּׁי ה' אֶת־הַחֶלֶב עַל הַחֹהֶלֶת", יָכוֹל שֶׁיֵּהָא אִף הַחֹהֶלֶת
לְאִשִּׁים, לְכַךְ נֵאמַר: "אֶת הַחֹהֶלֶת לְהַנִּיף וגו'".

(לא) **וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֶלֶב הַמְּזֻבָּחָה וְהָיָה הַחֹהֶלֶת
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:**

כ"י • **וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֶלֶב** • וְאַחֵר כִּךְ "וְהָיָה הַחֹהֶלֶת לְאַהֲרֹן", (ת"כ) לְמַדְנוּ שֶׁאֵין הַבָּשָׂר נֶאֱכָל בְּעוֹד שֶׁהָאֲמוּרִים
לְמִטָּה מִן הַמְּזֻבָּח.

(לב) וְאֵת שֹׁק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לְכַהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלֹמֵיכֶם: לַכֹּהֵן מִנְכַּסְת קוֹדֶשִׁיכוֹן: כַּסֵּי שֹׁק • מִן הַפָּרֶק שֶׁל אֲרֻכָּה הַנִּמְכָּרֶת עִם הָרֹאשׁ עַד הַפָּרֶק הָאֲמֻצִּי, שֶׁהוּא סִבָּן שֶׁל יָרֵךְ.

(לג) הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֶלֶב מִבְּנֵי אֹהֶרֶן לֹא תִהְיֶה שֹׁק הַיָּמִין לְמִנְה: לַג דִּמְקָרֵב יֵת דָּם נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא וְיֵת תְּרָבָא מִבְּנֵי אֹהֶרֶן דִּילָה תְּהִי שֹׁקָא דְּמִינָא לְחֵלֶק:

כַּסֵּי הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם וְגו', (פסחים נט) מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְזָרִיקָתוֹ וְלִהְיֶיתוֹ חֶלֶבִּי; יֵצֵא טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים אוֹ בְּשַׁעַת הַקָּטֹר חֶלְבִּים, שְׂאִינוֹ חֹלֶק בְּבִשּׁוֹר. אבן עזרא.

(לד) כִּי אֶת־חֹזֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת שֹׁק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיהֶם וְאֶתֶּן אֹתָם לְאֹהֶרֶן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כַּסֵּי הַתְּנוּפָה. הַתְּרוּמָה • (סוכה לו) מוֹלִיךְ וּמִבִּיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד.

(לה) זֹאת מִשְׁחַת אֹהֶרֶן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקָּרִיב אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה: אבן עזרא.

(לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: אבן עזרא.

(לז) זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לַמִּנְחָה וּלְחֻטָּאת וּלְאִשֵּׁם וּלְמִלּוּאִים וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים: כַּסֵּי וּלְמִלּוּאִים • לְיוֹם חֲנוּךְ הַכֹּהֵנָה. אבן עזרא.

(לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנֵיהֶם לַיהוָה בַּמִּדְבָּר סִינַי: אבן עזרא. פ

♦ יום רביעי ט' ניסן ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

ב קרב ית אהרן וית בנוהי עמה וית לבושיא וית משקא דרבנותא וית תורא דחטאתא וית תריין דכרין וית סלא דפטיריא:

ח (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

(ב) קח את־אהרן ואת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת פֶּר הַחֻטָּאת וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֵת סֵל הַמִּצּוֹת:

אבן עזרא על התורה

כֵּן אָמַר הַנְּבִיא, הַנְּבָחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתָּם לִי בַּמִּדְבָּר אֲרֻכָּעִים שְׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל. גַּם לֹא עָשׂוּ פֶסַח כִּי אִם בַּמִּצְרִים, וְשָׁנִית בְּהַר סִינַי, כִּי בַּמִּדְבָּר לֹא הָיוּ לָהֶם מִקְנֶה. וְאַחֵר שָׁנְסֵעוּ מִהַר סִינַי, לֹא מָלוּ בַּדֶּרֶךְ, וְהָנִיחַ רַבִּם עֲרִלִּים. וּבְעֶבֶר אֲכִילַת פֶּסַח מִלְּאוֹתָם יְהוֹשֻׁעַ:

לֹח לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לַה' בַּמִּדְבָּר סִינַי. כִּי לֹא הִקְרִיבוּ קֶרֶבֶד עַד שֶׁבָּאוּ אֶל הַר סִינַי. וּבְכָר הִקְרִיבוּ שְׁנֵי מִנְחָה מִשְׁחָה עַל חֲלוּשֶׁת עֲמָלֶק, הוּא בְּחֹרֵב וְהוּא הַר סִינַי. וְשֵׁם לְשִׁבוּי יִשְׂרָאֵל שְׁנָה פָּחוֹת עֲשָׂרָה יָמִים, כִּי בֵּן כְּתוּב. וּבַמִּדְבָּר לֹא הִקְרִיבוּ עוֹלוֹת, כִּי

לֹג שֹׁק הַיָּמִין. לְזוּרֵק הַדָּם, וְהַחֲזִיז לְכָל הַכֹּהֲנִים:

לֵה זֹאת. זֹאת שֶׁכֵּר מִשְׁחַת אֹהֶרֶן אוֹ מִשְׁחַת בָּנָיו נְגִידוֹת:

לֹ בְיוֹם מִשְׁחוֹ. מִיּוֹם. וְכֵן בְּבִשּׁוֹר וּבְלֶחֶם: לֹ וּלְמִלּוּאִים. כְּכַתוּב בְּפָרָשַׁת וְאֵתָה תִּצְוֶה:

כ"י קח את־אֶהָרֹן • פָּרָשָׁה זוֹ נִאֲמָרָה שְׁבַעַת יָמִים קִדְּם הֶקְמַת הַמִּשְׁכָּן, שָׁאִין מִקִּדְּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה. קח את־אֶהָרֹן • קִחְנוּ בְּדִבְרִים וּמִשְׁכְּהוּ. וְאֵת פֶּר הַחֹטָאֹת וְגו' • אֵלֹו הָאֲמֹוּרִים בְּעִנְיָן צִנְאֹת הַמִּלּוּאִים ב' וְאֵתָה תִּצְוֶה" (שמות כז); וְעַכְשָׁו בְּיוֹם רֵאשׁוֹן לַמִּלּוּאִים חֲזַר וְחֲזַר בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה. אבן עזרא.

(א) וְאֵת בְּלִיַּהֲעֲדָה הִקְהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיָת כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּנִשׁ לְתַרְע מִשְׁכָּן זִמְנָא: כ"י הִקְהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • זֶה אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהַחֲזִיק מֵעַט אֶת הַמִּרְבֵּה. אבן עזרא.

(ד) וַיַּעַשׂ מִשֶּׁה בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהֵל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ד' וְעַבְד מִשֶּׁה כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְתָה וְאַתְּכִנִּישַׁת כְּנִשְׁתָּא לְתַרְע מִשְׁכָּן זִמְנָא:

(ה) וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: ה' וְאֹמֶר מִשֶּׁה לְכִנְשְׁתָּא דִּין פִּתְגָמָא דִּי פִקִּיד יְיָ לְמַעַבְד:

כ"י זֶה הַדָּבָר • דְּבָרִים שֶׁתִּרְאוּ שָׁאִין עוֹשֶׂה לְפָנֶיכֶם – צִנְיָ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לַעֲשׂוֹת, וְאֵל תֹּאמְרוּ לְכַבֹּדִי וְלְכַבֹּד אַחִי אֲנִי עוֹשֶׂה. כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה דְּפָרְשַׁת הַמִּלּוּאִים פֶּרֶשְׁתִּי ב' וְאֵתָה תִּצְוֶה" (שם).

(ו) וַיִּקְרַב מִשֶּׁה אֶת־אֶהָרֹן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם בַּמִּים: וַיִּקְרַב מִשֶּׁה יְתָ אֶהָרֹן וְיָת כְּנֹוֹהִי וְאַסְפִּיחִי יְתָהוֹן בְּמִיָּא:

(ז) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֵנֶת וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בַּאֲבִנֹט וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ אֶת־הַמַּעֲלִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֹפֶד וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֹפֶד וַיֹּאפֶד לוֹ בֹּו: חצי התורה בפסוקים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 197)

וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֹפֶד וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֹפֶד • • וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת הַחֹשֶׁן (ח, זח) נחלקו הראשונים: להִרְמֵב"ם הסִדֵּר הוּא אֹפֶד, חֹשֶׁן, חֹשֶׁב הָאֹפֶד (כְּכַתוּב בְּפָרְשַׁת תִּצְוֶה); וְלִהְרֵמְב"ן - אֹפֶד, חֹשֶׁב הָאֹפֶד, חֹשֶׁן (כְּכַתוּב כָּאן). וַיִּשׁ לֹמַר: לִהְרֵמְב"ן חֹשֶׁן וְאֹפֶד הֵם שְׁנֵי בְּגָדִים שׁוֹנִים, וְלִכֵּן לֹבָשִׁים אֶת הָאֹפֶד וְחִגְיָתוֹ וְלֵאחֵר מִכֵּן אֶת הַחֹשֶׁן. אֶף לִהְרֵמְב"ם הֵם בְּגָד בְּגָד אֶחָד שֶׁחֲלָקוֹ מִלְּפָנָיו וְחֲלָקוֹ מֵאַחֲרָיו, וְלִכֵּן לֹבָשִׁים אֶת הָאֹפֶד וְהַחֹשֶׁן (בְּגָד אֶחָד) וְחִגְרִים - גִּמְר לְבִישַׁת שְׁנֵיהֶם.

(ח) וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִים: ח וְשׁוּי עֲלוֹהִי יְתָ חוֹשְׁנָא וְיָהֵב כְּחוֹשְׁנָא יְתָ אוּרִיא וְיָת תְּמִיא:

כ"י אֶת־הָאוּרִים • כְּתָב שֶׁל שֵׁם הַמִּפְרָשׁ:

(ט) וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹוֹל פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גִּזְר הַקֹּדֶשׁ בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מִשֶּׁה: ט וְשׁוּי יְתָ מִצְנֶפֶתָא עַל רִישָׁה וְשׁוּי עַל מִצְנֶפֶתָא לְקַבֵּל אִפּוֹהִי יְתָ צִיצָא דְּזָהָבָא כְּלִילָא דְּקוֹדֶשָׁא כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְתָ מִשֶּׁה:

כ"י וַיִּשֶׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת • פְּתִילֵי תְּכֵלֶת הַקְּבוּעִים בְּצִיץ נֶתָן עַל הַמִּצְנֶפֶת. נִמְצָא הַצִּיץ תְּלוּי בַּמִּצְנֶפֶת.

שיעור יומי ליום חמישי י' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ח – פרשת צו

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־אֲשֵׁר־בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם: אבן עזרא.

וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַ פַּעֲמִים וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כֵּנוֹ לְקֹדֶשׁ:
רש"י וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ • לא ידעתי היכן נצטנה בהזאות הללו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 264)

לֹא יָדַעְתִּי הִיכָן נִצְטָנָה בַּהֲזָאוֹת הַלָּלוּ (ח, יא) פֶּתַח הַרְמִיב"ן "וּכְבֹּר הָרִאשִׁית כִּי בְמִקְוֹמוֹת רַבִּים פַּעַם יֵאָרִץ בְּדַבּוּר ה' אֶל מֹשֶׁה וַיִּקְצַר בְּסִפּוּר מֹשֶׁה, וּפַעַם יַעֲשֶׂה בְּהִפּוֹ, וּלְפַעֲמִים לֹא יִזְכֹּר הָאֶחָד כָּלֵל". וְהִנֵּנוּ שֶׁלֹּא בְּכָל פַּעַם נֶאֱמָר הַצּוּי בַּתּוֹרָה. וַיֵּשׁ לֹמֵר שֶׁכָּאֵן שְׁאֵנִי, שֶׁהֵרִי בַּעֲנָנוּ זֶה מִפְּרֹשׁ בַּצּוּי ה' בְּפִרְשֵׁת תַּצְנָה (כט, א וְאֵילָךְ) בְּפִרְשֵׁית סֵדֶר הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמֵי הַמִּלּוּאִים.

וַיִּצַק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ
לְקֹדֶשׁ:
רש"י וַיִּצַק. וַיִּמָּשַׁח • בַּתְּחִלָּה יוֹצֵק עַל רֹאשׁוֹ, וְאַחֲרֵכֶּךָ נֹתֵן בֵּין רִיסי עֵינָיו וּמוֹשֵׁף בְּאַצְבָּעוֹ מִזֶּה לָזֶה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם תפארת לז"צ ג עמ' מז)

וַיִּמָּשַׁח אוֹתוֹ לְקֹדֶשׁ (ח, יב) יֵשׁ לְבָאֵר הַטֶּעַם לָכֵן שֶׁמִּשְׁמִיחַת אֶהֱרֹן לְכַהֲנָה הִיחָה דוֹקָא עַל יָדֵי מֹשֶׁה: מֹשֶׁה הוּא כִּנְגֵד תּוֹרָה, כְּתוּב "זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי", וְאֶהֱרֹן הוּא כִּנְגֵד תַּפְּלָה, כִּי תַפְלוֹת כִּנְגֵד תַּמִּידִין תַּקְנִיּוֹם. וְהַתַּפְּלָה צְרִיכָה לְבֹא מִכַּח הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא שֶׁשֶׁשׁ הַכֹּל וְכוּלֵּת הַכֹּל, "הִפּוֹ בָּהּ וְהִפּוֹ בָּהּ דְּכוּלָּא בָּהּ".

וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּלְבָּשֵׁם כִּתְנֹת וַיַּחְגֵּר אֹתָם
אֲבֵנִים וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
רש"י וַיַּחֲבֹשׁ • לְשׁוֹן קְשִׁירָה • אבן עזרא.

♦ יום חמישי י' ניסן ♦

וַיִּגַּשׁ אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת וַיִּסְמֹךְ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֲטָאֹת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 416)

וַיִּגַּשׁ אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת (ח, יד) אָמְרוּ רַז"ל (שבת יב, ב) שֶׁרַבִּי יִשְׁמַעֲל "כָּתַב עַל פּוֹקְסוֹ . . . לְכַשְׁיָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָבִיא חֲטָאֹת שְׁמִנָּה". וּבִאֲנָצִיקְלוֹפֵדִיא תַלְמוּדִית עָרַךְ חֲטָאֹת כּוֹתֵב בְּפִשְׁטוּת, שֶׁאֵף בְּזִמְנֵה הַזֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לְכַתֵּב חִיּוּבֵי חֲטָאֹת שְׁלוֹ, ע"כ. וְלֹא רָאִינוּ זֶה כָּלֵל (וְאֵף שֶׁלֹּא רָאִינוּ אִינוּ רָאִיָּה – בְּדִבְרֵי הַרְגִּיל זֶה כֵּן רָאִיָּה), וְגַם אֲבוּתֵינוּ לֹא סִפְרוּ לָנוּ.

וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק
אֶל־יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדָּשׁוּ לְכַפֵּר עֲלָיו:

רש"י וַיַּחֲטֵא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ • חֲטָאֹ וְטָהֵרוּ מִזְרוֹת לְפָנֶי לְקַדְּשָׁהּ. וַיִּקְדָּשׁוּ • בַּעֲבוּדָה זוֹ. לְכַפֵּר עֲלָיו • מַעֲתָה כָּל הַכִּפּוּרוֹת. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

י וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. טַעְמוֹ וַיִּקְרַב לְקַח, קֹדֶם מִשְׁמִיחַת אֶהֱרֹן:
יג וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי אֶהֱרֹן. פַּעַם שְׁנִית, בַּעֲבוּר שֶׁאֲרָכּוֹ הַדְּבָרִים. או טַעְמוֹ, כַּאֲשֶׁר הַקָּרִיב מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי אֶהֱרֹן, הַלְבִּישָׁם כִּתְנֹת. וּמִלַּת וַיִּלְבִּישָׁם, יוֹצֵאָה לְשָׁנִים פּוֹעֲלִים:

מה
וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁחָה דְּרִבּוּתָא וְרַבִּי יְת
מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל דִּי בָּהּ וְקָדִישׁ יְתֵהוּן:

יֵא וְאֵדִי מִנָּה עַל מִדְּבָחָא שִׁבְעַ זְמָנִין וְרַבִּי יְת
מִדְּבָחָא וְיֵת כָּל מְנוּחֵי וְיֵת פִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה
לְקַדְּשׁוּתֵהוּן:

יב וְאֵרִיק מִמִּשְׁחָה דְּרִבּוּתָא עַל רִישָׁא דְּאֶהֱרֹן
וְרַבִּי יְתֵה לְקַדְּשׁוּתָהּ:

יג וְקָרִיב מֹשֶׁה יְת בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאֵלְפָשׁוּן
כְּתוּבִין וְזָרִי יְתֵהוּן הַמְּגִנִּין וְאֵתְמָן לְהוֹן
כּוֹבְעִין כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה:

יד וַיִּקְרַב יְת תּוֹרָא דְּחֲטָאֹת וּסְמֹךְ אֶהֱרֹן
וּבְנוֹהֵי יְת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרָא דְּחֲטָאֹת:

טו וַיִּקְס וַיִּסְבֵּי מֹשֶׁה יְת דְּמָא וַיַּחֲבֵב עַל קַרְנֵת
מִדְּבָחָא סְחוּר סְחוּר בְּאַצְבָּעָה וְדָפִי יְת
מִדְּבָחָא וְיֵת דְּמָא אֵרִיק לִיְסוּדָא דְּמִדְּבָחָא
וְקָדָשָׁה לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי:

טו וַיַּחֲטֵא. כָּבֵר פִּרְשִׁיתוֹ: וַיִּקְדָּשׁוּ. לְכַפֵּר
עֲלָיו כָּל הַעֲוֹנוֹת:

(יז) וַיִּקַּח אֶת-כָּל-הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל-הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרַת הַכֹּהֵן
וְאֶת-שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֶת-חֲלֻבֵּהֶן וַיִּקְטֹר מִשָּׁה מְזֻבָּחָה:

(י) וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת־עֵרוֹ וְאֶת־בִּשְׂרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ שָׂרַף בְּאֵשׁ
מִחוּץ לַמִּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: אבן עזרא.

(יח) וַיִּקְרָב אֶת אֵיל הָעֵלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֶל־וּבְנוּ אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

(יט) וַיִּשְׁחַט וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

(ב) וְאֶת־הָאֵל לַנֶּתַח וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶת־הָרֹאשׁ
וְאֶת־הַנְּתִיחִים וְאֶת־הַפָּדֶר:

(כא) וְאֶת־הַקָּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים רָחַץ בַּמַּיִם וַיִּקְמָר מִשָּׁה
אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמְּזֻבָּחַ עָלָהּ הוּא לְרִיחַ־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא
לִיהוָה בְּאִשֶּׁר צוּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

(כב) וַיִּקְרַב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֵּאִים וַיִּסְמְכוּ אֶהָרָן
וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

(כג) וַיִּשְׁחָט׃ וַיִּקַּח מִשָּׁה מִדָּמָו וַיִּתֵּן עַל־תְּנוּךְ אֲזִיז־אֱהֵרֹן הַיִּמָּנִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַיִּמָּנִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַיְמָנִית רָגְלוֹ הַיִּמָּנִית׃

(כד) וַיִּקְרָב אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם עַל־תְּנוּךְ אֶזְנוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

טו ויִקַּח אֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הָעֶרְבֹה. וּכְתוּב
בַּתְּחִלָּה הַמִּכְסָּה אֶת הָעֶרְבֹה, וּכְתוּב אַחֵר אוֹמֵר
הַמִּכְסָּה אֶת הָעֶרְבֹה וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל
הָעֶרְבֹה. דַּע כִּי הַחֵלֶב הַמִּכְסָּה הוּא רֹב מְאֹד,
וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הָעֶרְבֹה הוּא מְעַט
מְּפֹה וּמְפֹה. גַּם הַמִּכְסָּה הוּא עַל הָעֶרְבֹה. לָכֵן
הַכְּתוּב אֵחָד דֶּרֶךְ קִצְרָה:

כה ונסים ית תרפא וית אליה וית כל תרפא
די על גוא וית חצר פבדא וית תרמין פלון
וית תרבה וית שוקא דמינא :

כז ומסלא דפטיריא די קדם יי נסיב גרצתא
פטירא חדא וגרצתא דלחם משה חדא
ואספוג חד ושווי על תרפא ועל שוקא
דמינא :

זש"י ויחלת לחם שמן • היא רבוכה, שהיה מרבה בה שמן כנגד הסלות והרקיקין, כך מפרש במנחות. אבן עזרא.

כז ויהב ית פלא על ידי אהרן ועל ידי בנויה
וארם יתרון ארמא קדם יי :

(כה) וַיִּקַּח אֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הָאֵלֶּיּוֹ וְאֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלִית וְאֶת־
חֻלְבֵּהן וְאֶת שֹׁק הַיָּמִין:

(כו) וּמִסַּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה לֶקַח חֶלֶת מִצָּה
אֶחָת וְחֶלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אֶחָת וְרִיקִק אֶחָד וַיִּשֹּׂם
עַל־הַחֻלְבִּים וְעַל שֹׁק הַיָּמִין:

(כז) וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּח אֹתָם
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: אבן עזרא.

כח ונסים משה ויהוה מעל פיהם ויקטר המזבחה
למדבחה על עלתא קרבנא אגון לאתקבלא
ברצא קרבנא הוא קדם יי :

זש"י ויקטר המזבחה • משה שמש כל שבעת ימי המלוואים בחלוק לכן. על-העלה • אחר העלה, ולא מצינו
שוק של שלמים קרב בכל מקום, חוץ מזה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 95)

ויקטר המזבחה (ח, כח) משה שמש . . בחלוק לבן (רש"י ח, כח) לבן הוא גון 'פשוט', וכמבאר בחסידות, שהוא "בחינת עצמיות
של הדבר, ואין כאן דבר נוסף, רק עצם הדבר לבד, מה שאין פן שאר הגוונים, שהם צבע שצובעים בו . . שהצבע . . הוא דבר
נוסף על עצם הדבר . . הרפכה על עצם הדבר, מה שאין פן גון לבן, שהוא עצמי ואינו צבע".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 28)

משה שמש . . בחלוק לבן (רש"י ח, כח) עקר תפקידו של משה היה קבלת דבר ה' ומסירתו לישראל, ואף שמושו בכהנה היה
חלק מתפקיד זה (תפקיד שדרש ממונו, במקרים מסוימים, גם שמושו בכהנה). וכשם שלא הצרף לבגדים מיוחדים כדי לשמע את
דבר ה', לא היה לו צרף בבגדים מיוחדים גם בשעה ששמש בכהנה.

כט ונסים משה ית חדיא וארימה ארמא
קדם יי מדבר קרבנא למשה הוה לחלק
קמא די פקיד יי ית משה :

(כט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַחֹזֶה וַיְנִיפֵהוּ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמֹנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

♦ שבת קודש י"ב ניסן ♦

ל ונסים משה ממשח ומן-הדם אשר על-המזבח
על מדבחה ואדי על אהרן על לבושה
ועל בנויה ועל לבושי בנויה עמה וקדיש ית
אהרן ית לבושה וית בנויה וית לבושי
בנויה עמה :

(ל) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּז עַל־אֶהֱרֹן וְעַל־בָּגְדָיו וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בָּגְדֵי בָנָיו אֹתוֹ
וַיִּקְדֹּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בָּגְדָיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בָּגְדֵי בָנָיו
אֹתוֹ:

אבן עזרא על התורה

חלב, רק האליה היא חלב:
כז וינח אותם. הניח אהרן ובניו, כאשר יניח
אהרן את הלוחם:

הכבד והקליות, פי היתרת היא קטנה. ופרוש
המלה, כמו מה יתרון לאדם. והקליות הם
על חלביהן, פי לא יתכן שיקראו הקליות

כו חלת מצה אחת. היא כפר לחם אחת.
ויתכן היות כפר משקל, ואינו כמשקל הסוף
ויתקב: וישם על החלבים. ולא הזכיר יתרת

(לא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוֹ אֶת־הַבָּשָׂר
 פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
 בַּסֵּל הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן וּבָנָיו
 יֹאכְלֻהוּ: אֲבֵן עֲזָרָא.

לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו בְּשָׁלוֹ יֵת
 בַּסֵּרָא בְּתֵרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא וְתִמְנָ תִּיכְלוּן יֵתָה
 וְיֵת לַחֲמָא דִּי בַסֵּל קְרִבְנִיָּא כְּמָא דִּי פִקְדִית
 לְמִימַר אַהֲרֹן וּבָנָיו יִיכְלֻהּ:

לב וַיִּדְאֲשֶׁתָּאָר בְּבִשְׂרָא וּבְלַחֲמָא בְּנוֹרָא
 תּוֹקְדִין:

לב ומִתְרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא לֹא תִפְקִין שְׂבָעָא
 יוֹמִין עַד יוֹם מִשְׁלָם יוֹמִי קְרִבְנִיכּוֹן אַרִי
 שְׂבָעָא יוֹמִין יִקְרַב יֵת קְרִבְנִיכּוֹן:

(לב) וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: אֲבֵן עֲזָרָא.

(לג) וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם
 מִלֻּאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא
 אֶת־יִדְכֶם: אֲבֵן עֲזָרָא.

לד כְּמָא דִּי עֲבַד כְּיוֹמָא הַדִּין פִּקִּיד יֵי
 לְמַעַבַּד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכּוֹן:

(לד) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צֹוּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר
 עֲלֵיכֶם:

הש"י צֹוּה ה' לַעֲשׂוֹת. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה דְרָשׁוּ: "לַעֲשׂוֹת" – זֶה מַעֲשֵׂה פָּרָה, "לְכַפֵּר" –
 זֶה מַעֲשֵׂה יוֹם־הַכִּפּוּרִים; וּלְלַמֵּד, שֶׁכֵּהֵן גָּדוֹל טַעֲוֹן פְּרִישָׁה קִדְּם יוֹם הַכִּפּוּרִים שִׁבְעַת יָמִים וְכֵן הִכָּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת
 הַפָּרָה. אֲבֵן עֲזָרָא.

לה וּבִתְרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא תִּיתְבּוֹן יָמָם וְלַיְלָא
 שְׂבָעָא יוֹמִין וְתִטְרֹון יֵת מִטְרַת מִימְרָא דִּי
 וְלֹא תִמּוּתוֹן אַרִי כֵן אֶתְפִּקְדִית:

(לה) וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָא שִׁבְעַת יָמִים
 וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ בִּיָּדֵי צִוִּיתִי:
 הש"י וְלֹא תָמוּתוּ. הָא אִם לֹא תַעֲשׂוּ כֵן, הָרִי אֶתֶם חִיבִים מִיָּתָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ט)

וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָא שִׁבְעַת יָמִים (ח, לה) יוֹשֵׁב אֹהֶל חֵיב לִשְׁבֹּת בְּאַהֲלָה שֶׁל תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, בְּשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי
 (שָׁהֵם יָמִים מִן־חֲדָשִׁים) וּבִשְׁאָר יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, בְּשִׁבְתָּ וּבַחֲל. וְאַף שֶׁמִּכְרָחִים לְהַפְסִיק כְּדִי לֵאכֹל וְלִישֹׁן וְכַדּוּמָה – הֵנָּה עַל זֶה נֶאֱמַר
 וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ – מִי שְׂאוּכֵל וְיִשָּׁן כְּדִי שִׁיְהִיָּה חֲזָק וּבְרִיא וְיִוָּכַל לַחְזוֹר לְלִמּוּדוֹ, מִצּוֹי גַם בַּעַת הָאֲכִילָה וְהַשִּׁנְיָה לִיד 'פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד'; הוּא 'עוֹמֵד לִיד הַפֶּתַח' וּמִתְפַּנֵּן לְהִכָּנֵס שׁוּב. אֲבֵן עֲזָרָא.

אֲבֵן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

הַמִּלּוּאִים. וְעוֹד, שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל
 הַמּוֹצָא, וְלֹא הִזְכִּיר אֶת שְׁנֵי הָאֵלִים, כִּי אֶחָד
 דֶּרֶךְ קִצְרָה. וְדַעַת רַבִּים, כִּי פֶר חֲטָאֵת לְבַדּוֹ
 יַעֲשֶׂה כָּכָל יוֹם. וּלְפִי דַעַתִּי, שֶׁשֶּׁעַם לְהִזְכִּיר
 הַפֶּר בְּעִבּוּר שְׁנֵיתָן מִדֶּם אֵיל הַעוֹלָה עַל אַהֲרֹן
 וּבָנָיו, וְהָאֵיל הַשְּׁנִי יֵאָכֵל בְּשׁוּר, רַק פֶּר חֲטָאֵת
 הוּא לְכַפֵּר עַל הַמּוֹצָא. וְכֵן כְּתוּב, עַל הַכִּפּוּרִים.
 וְטַעֲמוֹ, בְּעִבּוּר כִּפּוּרִים:

לֵה וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ. לְהִזְכִּיר וְלֹא
 תָמוּתוּ: צִוִּיתִי. פֶּעַל שְׁלֹא נִקְרָא שֵׁם פֶּעַל.
 וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי כֵן צִוִּיתִי, זֶהוּ כָּכָל אֲשֶׁר
 צִוִּיתִי אוֹתְכֶם. וְאִם לֹא פִרַשׁ שֵׁם לִשְׁבֹּת פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד:

וְלַיְלָה. וְהַטָּעַם, שְׁלֹא יִתְעַסְקוּ בְּדִבְרֵי וְלֹא יִלְכוּ
 אֶל מְקוֹם אַחֵר. וְכֵן מִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא,
 כַּאֲשֶׁר אָפְרָשׁ:

לֵד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה. פְּרוּשׁ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה
 בַּיּוֹם הַזֶּה מֹשֶׁה, כֵּן צֹוּה ה' לַעֲשׂוֹת שִׁבְעַת
 יָמֵי הַמִּלּוּאִים. וְהִנֵּה רְאוּי לְהִיטֵב כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי,
 אֲלֵא כִּי כֵן דֶּרֶךְ לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. כִּמוֹ וְהִנֵּה
 יִחְזַקְאֵל לָכֵם וְאֵת יִפְתָּח וְאֵת שְׁמוּאֵל. וְהַעֲד
 שְׁפָרוּשׁ צֹוּה ה' לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן
 וּלְבָנָיו כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתְכֶה, שִׁבְעַת
 יָמִים. וְעוֹד, וּפֶר חֲטָאֵת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם. כִּמוֹ
 שְׁנֵים לַיּוֹם עוֹלָה תָמִיד. וְכַתִּיב שֵׁם, וְחֲטָאֵת
 עַל הַמּוֹצָא וּמִשְׁחָה אוֹתוֹ, כָּכָל יוֹם עַד סוֹף

לֹא בְשָׁלוֹ אֶת הַבָּשָׂר. הֵם בְּעֶצְמָם, כִּי וּבִשְׁלֹת
 אֶת בְּשָׂרוֹ, בְּצוּרִי:

לֵב וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם. עַד בֹּקֶר, כִּי כֵן
 כְּתוּב:

לֵג יִמְלֵא אֶת יִדְכֶם. תִּחְסֹר מִלֵּת קִץ. כַּאֲשֶׁר
 אָמַר, כִּי קִץ שִׁבְעַת יָמִים אוֹ זִמְנָן. יֵשׁ אוֹמְרִים,
 לֹא תֵצֵאוּ שִׁבְעַת יָמִים, וּבַלַּיְלָה הָיוּ יוֹצְאִים
 לְצִרְכָּם. וְהַנִּזְכָּר בְּעִנְיָ שִׁיִּצְאוּ בְשִׁעַת הַצּוֹרֵף
 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וְחֲכָם גָּדוֹל אָמַר כִּי חֲפָרִי מְקוֹם
 בְּחִצְרֵי אֹהֶל מוֹעֵד. וְזֶהוּ רַחוּק. וְהַכְּתוּב אָמַר
 וַיִּכְבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה שְׁלֹשִׁים יוֹם,
 כַּאֲשֶׁר אֵין שֵׁם רַגַע שְׁלֹא הָיוּ בּוֹכִים. רַק
 הַכְּתוּב דִּבֵּר שִׁיִּשְׁבּוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד יוֹם

(לו) וַיַּעַשׂ אֶהָרֶן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
 לוֹ וַעֲבַד אֶהָרֶן וּבָנָיו יְת כָּל פְּתוּמָיָא דִּי
 פְּקִיד יִי בִידָא דְמִשָּׁה: ס ס ס
 בִּיד־מִשָּׁה:

כז"י וַיַּעַשׂ אֶהָרֶן וּבָנָיו • לְהַגִּיד שְׁבָחָן שְׁלֹא הָטוּ יָמִין וּשְׁמָאל.

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן. חסלת פרשת צו

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ה)

להגיד שבחן, שלא הטו ימין ושמאל (רש"י ה, לו) מִטְרַתֶּם שֶׁל יָמִי הַמְלוּאִים הָיְתָה לַחֲנוּךְ וּלְהַרְגִיל אֶת אֶהָרֶן וּבָנָיו בַּעֲבוּדַת הַקִּרְבָּנוֹת. וְהַכְּתוּב מְסַפֵּר בְּשִׁבְחָם, שְׁמִיד **בְּתַחֲלַת** הַעֲבוּדָה, עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִתְרַגְּלוּ וְהִתְאַמְּנוּ, הַצְּלִיחוּ לַעֲשׂוֹתָהּ כְּרָאוּי. וְלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁלֹא **טָעוּ** (בְּדָבָר מוֹהוּתִי), אֲלֵא אֵף לֹא הָטוּ (כְּטִיָּה קִלְה), לֹא לְיָמִין – הוֹסֵפֶת דָּבָר שְׁלֹא נִצְטוּ, וְלֹא **לְשְׁמָאל** – הַחֲסֵרֶת דָּבָר שֶׁנִּצְטוּ.

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים ע"פ שי למורא

(ד) וְעִרְבָה לָהּ, בּוֹמֵן הַגָּאֹלָה, וְעִרְבָה לָהּ וַיִּקְבֹּל בְּרָצוֹן. מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם, הַמִּנְחֹת וְהַקִּרְבָּנוֹת שֶׁיִּקְרִיבוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם שְׁבִיהֶדָּה. בְּיָמֵי עוֹלָם, הֵם יָמֵי מִשָּׁה רַבֵּנוּ. וּכְשֵׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת, הַשָּׁנִים הַקְּדוּמוֹת שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, שֶׁקָּבַל הַקִּבְלָה קְרִבְנוּתֵיהֶם בְּרָצוֹן וְהִרְדָּה הָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְאִכְלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ. (ה) וְקִרְבָּתִי אֲלֵיכֶם, לְדוֹר שִׁיחִיה בְּיוֹם הַהוּא. וְכֵן הַדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ בְּכָר, אִם לֹא קָבְלוּ דִּינָם בְּעוֹלָם הַהוּא, וְקָבְלוּ בְּעוֹלָם הַבָּא. וְהִיִּיתִי עַד מְמָהֵר, בְּלוֹמַר, לֹא יִתְמַהֵמָה הַמִּשְׁפָּט עַד שֶׁיַּחֲקְרוּ אֶת הָעֲדִים, בִּי אֲנִי בַּעֲצֵמִי אֲחִיה עַד מְמָהֵר לְהַגִּיד הַדְּבָרִים. וּמִפִּי גַר, מִטִּים מִשְׁפָּט הָגֵר לְחִיבוֹ בְּחָנָם. (ו) בִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי, אֵף עַל פִּי שֶׁאֲנִי מֵאֲרִיד אִפִּי, לֹא הִשְׁתַּנְּתָה דַּעְתִּי מִבְּרֵאשׁוֹנָה לְאַהֲבָה אֶת הָרַע וּלְשׂוֹאֵת אֶת הַטּוֹב. וְאַתֶּם בְּנֵי יִעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם, אֵף עַל פִּי שֶׁהַרְשָׁעִים שֶׁבָּכֶם מִתִּים בְּרִשְׁעִים וְלֹא קָבְלוּ עָנָשׁ בְּחִיָּהֶם, הָרִי לֹא כְּלִיתֶם מִלִּפְנֵי וְאוֹכַל לְגִבּוֹת דִּינֵי מִהַנְּפֹשֹׁת בְּנִיהֶם. וְרו"ל פֶּרֶשׁוֹ, "אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי", לֹא הִכִּיתִי אִמָּה וּשְׁנִיתִי לְהַכּוֹת בָּהּ. אֲבָל "אַתֶּם בְּנֵי יִעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם", כִּי אַחֵר הַפְּרַעְנוּת הַעַמֻּדִית אֲתֶכֶם הַרְבֵּה, וְחֲצִי כְּלִים וְאַתֶּם אֵינְכֶם כְּלִים. (ז) שׁוּבוּ אֵלַי, לְשׁוּבוֹ מִצּוּתִי. וְאַשׁוּבָה אֲלֵיכֶם, לְחִיטִּיב עַמְּכֶם כְּמָאֵן. וְאַמְרַתֶּם בְּמָה נָשׁוּבָה, וְהִעֲזוּ פְּנֵיכֶם

"אֵין אומרים הפטרת "וערבה" רק כשחל ערב פסח בשבת קודש. אבל ביחידות

אומרים ב' ההפטרות. וכן בשבת ראש חודש וכהאי גוונא.

רשימות היומן/ עמ' שצו, מב' ניסן תרח"צ, פאריז:

הפטרת שבת הגדול לשמו"ת מלאכי פרק ג

ד וְעִרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם בְּיָמֵי עוֹלָם וּכְשֵׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת: ה וְקִרְבָּתִי אֲלֵיכֶם לְמִשְׁפָּט וְהִיִּיתִי עַד מְמָהֵר בְּמִכְשָׁפִים וּבְמִנְאָפִים וּבְנִשְׁבָּעִים לְשַׁקֵּר וּבְעֲשָׂקִי שְׂכַר־שְׂכִיר אֲלַמְנָה וַיִּתֹּם וּמִפִּי־גֵר וְלֹא יֵרָאוּנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ו בִּי אֲנִי יְהוָה לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם: ז לְמִימֵי אֲבֹתֵיכֶם סִרְתֶּם מַחֲקִי וְלֹא שְׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי וְאַשׁוּבָה אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְאַמְרַתֶּם בְּמָה נָשׁוּבָה: ח הִיקַבְעַ אָדָם אֱלֹהִים בִּי אַתֶּם קָבָעִים אֲתִי וְאַמְרַתֶּם בְּמָה קָבָעְנוּךְ הַמַּעֲשֶׂה וְהִתְרוּמָה: ט בְּמִאֲרָה אַתֶּם נֹאֲרִים וְאַתִּי אַתֶּם קָבָעִים הַגּוֹי כָּלֹ: י הִבִּיאוּ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֶל־בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי מִרְרָה בְּבִיתִי וּבְחֲנוּנֵי נֹא בֹזֵאת אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד־בְּלִי־דֵי: יא וְנִפְתַּחְתִּי לָכֶם בְּאֵזֶל וְלֹא־יִשְׁחַת לָכֶם

לוֹמַר, בַּעֲבוּר מָה נָשׁוּבָה, בְּמָה חֲטָאוּ. (ח) הִיקַבְעַ אָדָם אֱלֹהִים, הָאֵם הִגּוֹן הַדָּבָר שֶׁעֲשָׂה אָדָם אֶת אֱלֹהִים. בִּי אַתֶּם קָבָעִים אוֹתִי, שְׁהִרִי אַתֶּם עוֹשִׂים אוֹתִי. וְאַמְרַתֶּם בְּמָה קָבָעְנוּךְ, וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ בְּמָה עֲשִׂינוּ אוֹתִי. הַמַּעֲשֶׂה וְהִתְרוּמָה, מָה שֶׁאֵינְכֶם נוֹתְנִים אֶת הַמַּעֲשֶׂה לְלוֹהִים וְאֶת הַתְּרוּמָה לַכֹּהֲנִים, וְהוּא הַעֲשֶׂה שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים אוֹתִי. (ט) בְּמִאֲרָה אַתֶּם נֹאֲרִים, הֲלֹא בַּעֲבוּר זֶה אַתֶּם מְקַלְלִים בְּקִלְלָה, כִּי אֵין הָאָרֶץ נוֹתֶנֶת וְיִבְלֶה. וְאוֹתִי אַתֶּם קָבָעִים, וְעַם כָּל זֶה לֹא תִּקְחוּ מוֹסֵר וְאַתֶּם עוֹשִׂים אוֹתִי. הַגּוֹי כָּלֹ, כָּל הָעָם, כִּי אֵין אֶחָד מִכֶּם שִׁיתֵּן הַמַּעֲשֶׂה וְהִתְרוּמָה. (י) הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֶל בֵּית הָאוֹצֵר, מַעֲתָה הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֶל בֵּית הָאוֹצֵר הַעֲשִׂי לְכָד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "אֵת מַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה לְבֵית אֱלֹהֵינוּ אֶל הַלְּשָׁכוֹת לְבֵית הָאוֹצֵר..." (נחמיה יג:...). וַיְהִי מִרְרָה בְּבִיתִי, כִּדִּי שִׁיתֶיה חֲמוּזִן מִצּוֹי לְאִנְשֵׁי בֵיתִי, הֵם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם. וּבְחֲנוּנֵי נֹא בֹזֵאת, כְּתוּב אוֹתִי בְּמִצּוֹת הַזֹּאת אִם אֲנִי מִשְׁלֵם גְּמוּלָה מִצּוֹת. אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם, עֲנֹן שְׂבוּעָה הוּא, הָרִי תִּקְרוּ אִם לֹא יְהִיה דָּבָר זֶה שֶׁאֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם. "אֲרָבוֹת", חִלּוּנוֹת, כְּמוֹ "וְאֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתַּחוּ" (בראשית יא). וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דֵי, וְאַשְׁפַּךְ לָכֶם בְּרָכָה עַד שְׁלֹא יְהִיה דֵּי מְקוֹם בְּנִרְנוּת לְהַחֲזִיק אֶת הַכֵּל. פֶּרֶשׁוֹ אַחֵר פֶּרֶשׁוֹ רו"ל, עַד שִׁיבְלוּ

אֶת־פְּרִי הָאֲדָמָה וְלֹא־תִשְׁכַּל לָכֶם הַגֶּפֶן בַּשָּׂדֶה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת: יֵב וְאִשְׁרוּ אַתְּכֶם כָּל־הַגּוֹיִם בִּי־תִהְיוּ אַתֶּם אֶרֶץ חֹפֶץ אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת: יִגְחֲזְקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם אָמַר יְהוָה וְאִמְרֹתֶם מַה־
נִדְּבַרְנוּ עָלַי: יִדְאִמְרֹתֶם שׁוּא עֲבַד אֱלֹהִים וּמַה־בָּצַע כִּי שָׁמַרְנוּ
מִשְׁמֵרֹתָיו וְכִי הִלְכְנוּ קִדְרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת: מו וְעַתָּה אֲנַחְנוּ
מֵאֲשֵׁרִים וְזִדִּים גַּם־נִבְנוּ עֲשֵׂי רָשָׁעָה גַם בָּחֲנוּ אֱלֹהִים וַיִּמְלָטוּ:
זו אֲזִי נִדְּבָרוּ יִרְאִי יְהוָה אִישׁ אֶל־רַעְיוֹ וַיִּקְשֹׁב יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיִּפְתָּב
סֶפֶר זָכָרוֹן לִפְנֵי לִירְאֵי יְהוָה וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ: יז וְהָיוּ לִי אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל
אִישׁ עַל־בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ: יח וְשִׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע בֵּין
עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשֶּׁר לֹא עָבָדוּ: יט בִּי־הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְּעַר בִּתְנוּר
וְהָיוּ כָל־יֹדִים וְכָל־עֹשֶׂה רָשָׁעָה קֵשׁ וְלֹחֵט אַתֶּם הַיּוֹם תִּפֹּא אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף: כ וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאִי
שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בִּכְנֻפֶיהָ וַיִּצְאֲתֶם וּפִשְׁתֶּם בְּעָגְלִי מִרְבֵּק:
כא וְעִסְוֹתֶם רָשָׁעִים בִּי־הָיוּ אֲפֹר תַּחַת כַּפּוֹת רִגְלֵיכֶם בַּיּוֹם
אֲשֶׁר־אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: כב זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֶרֶב עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: כג הִנֵּה
אֲנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא: כד וְהָשִׁיב לִב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם
פֶּן־אֲבֹא וְהִפִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ חֶרֶם: כה הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת

אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:

הַפְטָרָה לַפְּרָשָׁה צו לְשֵׁמוֹת נִדְפְסָה בַּעֲמ' קפ

שְׁפֹתֵיכֶם מְלֹמֶר דִּי. יא) וְנִעְרַתִּי לָכֶם
בְּאֵבֶל, בַּעֲבוּרְכֶם אֲנִיעַר בְּאַרְבֶּה הָאוֹכֵל אֶת
הַתְּבוּאָה, וְלֹא יִשְׁחִית וְגו'. וְלֹא תִשְׁכַּל לָכֶם
הַגֶּפֶן, בְּלֹמֶר, לֹא תִחַסֵּר אֶת פְּרִיָּה.
יב) וְאִשְׁרוּ אַתְּכֶם כָּל הַגּוֹיִם, כָּל הַגּוֹיִם
וְאִשְׁרוּ שְׂאֵנִי חֹפֶץ בָּכֶם וּבְאַרְצְכֶם. כִּי תִהְיוּ
אַתֶּם אֶרֶץ חֹפֶץ, שְׁתִּהְיוּ אַתֶּם יוֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ
חֹפֶץ שְׁחֹפֶץ ה' לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ בָּהּ, וְתַעֲשׂוּ בָּהּ
רְצוֹנִי. יג) חֲזָקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם, כָּאִן שֶׁב
הַנְּבִיא מְלֹאכִי לְהוֹכִיחַם עַל מַה שֶּׁהָיוּ אוֹמְרִים
שְׂאֵנִי דִין וְאִין דִּין. וְאָמַר, דְּבָרֵיכֶם חֲזָקִים וְקָשִׁים
עָלַי. יד) שׁוּא עֲבַד אֱלֹהִים, עַל חֲסֵם נַעֲבָדְנוּ,
כִּי לֹא נִקְבַּל שָׂכָר. קִדְרָנִית, בְּשֹׁפֶל רוּחַ וְהִכְנָעָה
מִפְּנֵי ה'. טו) וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֵׁרִים וְזִדִּים,
הִנֵּה עֹשִׂיו אֲנַחְנוּ מִשְׁבָּחִים אֶת הָאֲנָשִׁים הַזֵּדִים
שֶׁלֹּא חָשְׁשׁוּ עַל מִשְׁמֵרֹת הַתּוֹרָה. גַּם נִבְנוּ
עוֹשֵׂי רָשָׁעָה, בְּלֹמֶר, טוֹבָה כְּפֹלָה הִיְתָה
לָהֶם, שֶׁהֵם קָמִים בְּכַנּוּן, וְ"גַם בָּחֲנוּ אֱלֹהִים
וַיִּמְלָטוּ", בָּחֲנוּ לְדַעַת אִם יוּכַל לַתֵּת עֲנָשׁ עַל
עוֹן, וְהִנֵּה נִמְלָטוּ מִן הָעֲנָשׁ וְלֹא הִשְׁיָגוּ. טז) אֲזִי
נִדְּבָרוּ וְגו', אֲנִי מוֹשִׁיב עַל דְּבָרֵיהֶם, שְׂאִי נִדְּבָרוּ
יִרְאֵי ה' שֶׁלֹּא לְהִדְבֵּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. וַיִּפְתָּב
סֶפֶר זָכָרוֹן לִפְנֵי, אֵף עַל פִּי שְׂאִנִּי מִמַּהֲר
לְהָשִׁיב גְּמוּלָה, צוֹיִתִּי לִכְתֹּב לָהֶם סֶפֶר זָכָרוֹן,
וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, הֵם חֲכָמִי לֵב יוֹדְעֵי סוֹד שְׁמוֹ
הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא. (אֲבֹן עוֹדָא.) יז) וְהָיוּ לִי, וְהָיוּ
לִי דְבָרֵיהֶם מִקְמִים, לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה
סִגְלָה, לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲצַדֵּק כִּמּוֹ בְּאוֹצֵר וְהַנִּחְתִּי
לְשֹׁלֵם בּוֹ גְּמוּלָה, וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם וְגו'. עַל
בְּנוֹ הָעֶבֶד אוֹתוֹ, עַל בְּנוֹ הַנּוֹקֵר בַּעֲבוּרָתוֹ.
יח) וְשִׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם וְגו', הִנֵּה אֲזִי תּוֹשֹׁבוּ
וְתִרְאוּ הַתִּפְרָשׁ בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע. יט) הַיּוֹם בָּא,
יוֹם הַמִּשְׁפָּט בָּא. שָׂרֵשׁ וְעֵנָף, בְּלֹמֶר, בָּנִים
וּבְנֵי בָנִים. כ) שֶׁמֶשׁ צִדְקָה, בְּלֹמֶר, הַצִּדְקָה
שֶׁעֲשִׂיתֶם תֹּאִיר לָכֶם בְּשֶׁמֶשׁ. שְׁמֻצוֹת הַצִּדְקָה
בְּעֶצְמָה תִּשְׁלַם לָכֶם גְּמוּלָה טוֹב. וּמִרְפָּא
בְּכַנְפֶיהָ, בְּזִרְחָתָה תִּהְיֶה לָכֶם רְפוּאָה וְתַעֲנוּג.

וַיִּצְאֲתֶם וּפִשְׁתֶּם, כָּכָל אֲשֶׁר תִּצְאוּ וְתִבְאוּ תִפְרוּ וְתִבְרוּ. "וּפִשְׁתֶּם", עֲנִין רַבּוּי, כִּמּוֹ "וּפִשְׁוּ פִּרְשִׁיו" (חֲבֻרָה א.ח.). בְּעָגְלִי מִרְבֵּק, בְּעָגְלִים
הַנִּכְנָסִים לְדִיר לִפְטָמִם. כא) וְעִסְוֹתֶם רָשָׁעִים, וְתִכְבְּשׁוּ אֶת הָרָשָׁעִים. "וְעִסְוֹתֶם", עֲנִין מַעֲרִיב וְכַבּוּשׁ, מִלְשׁוֹן "מַעֲסִים רְמוּנִי" (שִׁיר הַשִּׁירִים
ב.ח.). בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה, בַּיּוֹם הַמִּשְׁפָּט שְׂאֵנִי שׁוֹפֵטִם. כב) זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי, זָכְרוּ וְשִׁמְרוּ לְקִיּוּמָהּ, כִּי הִיא תִלְמִדְכֶּם
דֶּרֶךְ יִרְאֵת ה', וּבִבְאוֹ הַיּוֹם הַנּוֹקֵר תִּמְלָטוּ. כג) הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא וְגו', בּוֹכִית לְמוֹד וְקוִיִּים הַתּוֹרָה, אֲשֶׁלַח
לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהָשִׁיב לֵב אֲבוֹת עַל בָּנִים, וְהוּא יוֹשִׁיב אֶת לֵב הָאֲבוֹת לְהַקְבִּילָהּ עַל יְדֵי
בָּנִים, שִׂיאֵמֶר לְבָנִים דֶּרֶךְ אֲחֵבָה וְרַצּוֹן "לָכוּ וְדַבְּרוּ אֶל אֲבוֹתֵיכֶם לֵאמֹר דְּרָכֵי הַקִּבֵּל ה'". וְכֵן לֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם, שִׂיאֵמֶר לְאֲבוֹת וכו'.
וְרו"ל דְּרָשׁוּהוּ, שֶׁאֵלֵיהוּ יָבוֹא לְשׁוֹם שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. כד) פֶּן אֲבֹא וְהִפִּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֶרֶם, וְלָכֵן אֲשֶׁלַח אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בֹא
יוֹם ה', שֶׁאִם אֲבֹא בַיּוֹם הַהוּא לְשֹׁלֵם גְּמוּלָה וְעֵדִין לֹא שָׁבוּ, אֲפָה אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בְּחֶרֶם וְאִבְדוֹן, לָכֵן אֲשֶׁלַח אֶת אֱלֹהֵי קֶדֶם לָכֵן
לְהָשִׁיב אוֹתָם אֵלֶי לְהוֹיֵת נְכוּנִים לְקַבֵּל הַגְּמוּלָה הַטּוֹב.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש
שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנחם
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש),
ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**,
לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו
ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת
יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ט' ניסן פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד	יום ראשון - ו' ניסן פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח
יום חמישי - י' ניסן פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט	יום שני - ז' ניסן פרק כ מפרק לט עד סוף פרק מג
יום שישי - י"א ניסן פרק כ מפרק ס עד סוף פרק סה	יום שלישי - ח' ניסן פרק כ מפרק מד עד סוף פרק מח
שבת קודש - י"ב ניסן פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח	

יום ראשון ו' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נא, כי מי שדעתו יפה... עד עמ' 102, כנו"ל:

ליקוטי אמרים

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה'

ולתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה
במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו להיות נפשו
צמאה לה' לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן
המשכת והארת אור א"ס ב"ה על נפשו לדבקה בו
ובכוונה זו הוא לומד ומקיים המצוות וכן בכוונה זו
מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת
המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובעת ידבר ומי
שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה
להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו וכן היראה
במוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה
הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מהעלם והסתר
הלב אל הגילוי במוח עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו
ותעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת
לאמיתו למסו' נפשו בפועל ממש על יחוד ה' כדי לדבק'
בו נפשו האלהית ולבושיה ולכללן ביחודו ואחדותו
שהוא רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצוות
כנ"ל וגם היראה כלולה בה לקבל מלכותו שלא למרוד
בו ח"ו ובכוונה זו הוא סור מרע ועושה טוב ולומד
ומתפלל ומברך בפירוש המלות לבדו בלא דחילו
ורחימו בהתגלות לבו ומוחו הרי כוונה זו עד"מ כמו

1 כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדולתו יתברך,
2 ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני
3 שבלבו, - בו משכן הנפש האלקית ואהבתה הגלויה להקב"ה,
4 להיות נפשו צמאה לה', לדבקה בו על ידי קיום התורה
5 והמצוות, שהן - התורה
6 והמצוות, המשכת והארת
7 אור-אין-סוף ברוך-הוא 1
8 על נפשו - לדבקה בו, - 2
9 כלומר: כוונתו לרצות 3
10 להתדבק בהקב"ה, על ידי 4
11 לימוד תורה וקיום מצוות, 5
12 באה מכך, שהתבונן תחילה 6
13 בגדולת ה'. התבוננות זו 7
14 יצרה בו יראה ואהבה - 8
15 צמאון להיות דבוק בהקב"ה; 9
16 ומכיוון שהדרך להתדבקות 10
17 בה' היא רק על ידי לימוד 11
18 תורה וקיום מצוות - לכן 12
19 הוא רוצה ללמוד תורה 13
20 ולקיים מצוות מתוך כוונה 14
21 להתדבק עם הקב"ה, 15
22 ובכונה זו הוא לומד 16
23 ומקיים המצוות, וכן בכונה 17
24 זו מתפלל ומברך - הרי 18
25 כוונה זו, על דרך משל, 19
26 כמו נשמת המדבר, שהוא 20
27 - המדבר, בעל שכל 21
28 ובחירה ובעת ידבר. -

29 כך גם ה"כוונה" שלו, להיות דבוק בהקב"ה - באה מדעתו ובחירתו.
30 שכן, הרי בשכלו הוא יצר בנפשו את הרצון והתשוקה להיות דבוק
31 בהקב"ה. ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת אין-סוף
32 ברוך-הוא, להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו, - מי שאינו
33 מסוגל להוליד אהבה לה' בלבו כתוצאה מהתבוננות בגדולתו
34 יתברך, שכן דעתו קצרה לשם כך; וכן - אין הוא יכול ליצור את
35 היראה במוחו ופחד ה' בלבו, - כי, שכלו קצר מכדי לעורר על
36 ידי התבוננות, רגשי אהבה ופחד בלבו (ויראה במוחו) - כיצד,
37 איפוא, אדם כזה מקיים תורה ומצוות, הרי, שלימות קיומה של
38 מצוות-עשה, היא דוקא על ידי אהבת ה', ושלימות ההישמרות
39 מלעבור על מצוות-לא-תעשה, באה על ידי יראת ה' - מסביר רבנו
40 הזקן, שקיומו תורה ומצוות בא לאדם כזה מהאהבה המסותרת
41 שבלב כל אחד מישראל להקב"ה. אהבה מסותרת זו, כוללת בקרבה
42 גם יראה (כפי שלמדנו בפרק י"ח ובפרק י"ט). כלומר: הוא מקיים
43 תורה ומצוות, על ידי שהוא מעורר בתוכו את האהבה המסותרת.
44 ולמרות שאין הוא יכול להביא את האהבה המסותרת ולהפכה
45 לאהבה גלויה בלבו - היא, אבל, מתגלה במוחו, ופירוש הדבר
46 שבמוחו קיים רצון גלוי להתדבק בהקב"ה. דבר זה מביא אותו
47 ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי שתהיה לו, על ידי כך, דביקות

48 בהקב"ה. ומכיוון שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו משכלו
49 והתבוננותו, כי אם על ידי התעוררות האהבה הטבעית (המסותרת)
50 שבנשמתו - הרי זה, משום כך, למשל, כנשמת בעל חי, שאינו בעל
51 שכל, ואהבתו ויראתו הן טבעיות (ולא "נולדות" משכלו) - זוהי
52 משמעות הדברים שזה עתה
53 למדנו - שמי שדעתו קצרה
54 להוליד בתוכו, על ידי
55 התבוננותו, אהבה
56 "בהתגלות לבו" ו"יראה
57 במוחו ופחד ה' בלבו" - רק
58 שזוכר ומעורר את
59 האהבה הטבעית
60 המסותרת בלבו, ומוציאה
61 מהעלם והסתר הלב אל
62 הגילוי במוחו על-כף-פנים,
63 - אם אין בכוחו להביא
64 להרגשת אהבה גלויה
65 להקב"ה בלבו, הרי, על כל
66 פנים, במוחו הוא מגלה
67 אהבה זו, שיהיה רצונו
68 שבמוחו ותעלומות לבו
69 מסכים ומתרצה בריצוי
70 גמור באמת לאמתו,
71 למסור נפשו בפועל ממש
72 על יחוד ה', - כלומר,
73 מבחינת ההנחה שלו במוחו,
74 וכן מן הבחינה של תעלומות
75 לבו, של האהבה המסותרת
76 שבלב, נוצר רצון כן ואמיתי למסור נפשו על יחוד ה'. וזאת - כפי
77 לדבקה בו נפשו האלהית ולבושיה, - מחשבה, דיבור ומעשה,
78 וכללן ביחודו ואחדותו, שהוא רצון העליון המלכש בתלמוד
79 תורה ובקיום המצוות, - כי על ידי לימוד תורה וקיום מצוות -
80 מתאחדים הנפש האלקית ולבושיה עם הקב"ה, כנזכר לעיל; -
81 שהיות ורצון הנשמה הוא להיות דבוק בהקב"ה, ולא להיות נפרד
82 ממנו, הרי בשעה שמעוררים ומגלים את האהבה המסותרת, היא
83 מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות, כדי לבצע את רצונו, להיות
84 דבוק בהקב"ה; וגם היראה - הנדרשת כדי להישמר מלעבור על
85 מצוות-לא-תעשה, כלולה בה, - באהבה מסותרת זו, לקבל - על
86 עצמו, עול מלכותו שלא למרד בו חס-ישראל; - על ידי עבירה
87 של מצוות-לא-תעשה; ובכונה זו - הבאה מהאהבה והיראה
88 הטבעיות שבנשמת כל יהודי, הוא סר מרע - הוא שומר עצמו
89 מלעבור עבירה, ועושה טוב, - בקיום מצוות עשה, ולומד ומתפלל
90 ומברך בפירוש המלות לבדו, בלא דחילו ורחימו - בלי שתהיה
91 לו יראה ואהבה, בהתגלות לבו ומוחו - שכן, אם היו לו יראה
92 ואהבה בלבו ובמוחו, היו אז לימודו ותפילתו לא רק בפירוש המלות,
93 כי אם גם בהרגש החיות של אהבה ויראה - הרי כוונה זו - שיש
94 לו בשעת לימוד התורה וקיום המצוות, כדי להתדבק עם הקב"ה,

1 שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו, כאמור, מתוך אהבה ויראה
 2 שמצד השכל וההתבוננות, כי אם מן האהבה המסותרת, הרי זה
 3 על־הֶדְד־מִשָּׁל כְּמוֹ נִשְׁמַת הַחַי שְׁאִינוֹ בַּעַל שֶׁכָּל וּבְחִירָה, וְכָל
 4 מְדוּתָיו, – של הבעל חי, שֶׁהֵן יְרֵאָתוֹ מְדַבְּרִים הַמְּיָקִים אוֹתוֹ
 5 וְאַהֲבָתוֹ לְדַבְּרִים
 6 הַנֶּאֱהָבִים אֵצֶל, הֵן –
 7 המדות הללו, רק מְבַעֵי
 8 אֵצֶל – אצל בעל חי, וְלֹא
 9 – ואינן באות מְבִינָיו
 10 וְדַעְתּוֹ; וְכֵן הֵן עַל הֶדְד־
 11 מִשָּׁל הִירָאָה וְהַאֲהָבָה
 12 הַמְּבַעֵי הַמְּסֻתָּרוֹת בְּלֵב
 13 בֶּל יִשְׂרָאֵל, – גם הן אינן
 14 "תוצר" של שכל ובחירה,
 15 אלא קיימות באופן טבעי בנשמתו של כל אחד מישראל, בִּי הֵן
 16 יִרְשָׁה לָנוּ מַאֲבֹתֵינוּ, וְכֵמוֹ טִבֵּעַ בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ, בְּנוֹבֵר לְעֵיל –

ליקוטי אמרים

נשמת החי שאינו בעל שכל ובחירה וכל מדותיו
 שהן יראתו מדברים המזיקים אותו ואהבתו לדברים
 הנאהבים אצלו הן רק טבעיים אצלו ולא מבינתו ודעתו
 וכך הן על ד"מ היראה והאהבה הטבעיות המסותרות
 בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע
 בנפשותינו כנו"ל:

17 בפרק י"ח, שהאבות הורישו לכל אחד מילדיהם ("עד עולם") –
 18 נשמה של קדושה, ובאותה נשמה ישנה האהבה (המסותרת)
 19 והכוללת בתוכה גם יראה) להקב"ה. ומכיוון שאהבה זו אינה
 20 שכלית, כי אם טבעית, לכן היא נמשלת לנשמה של בעל חי, הרי,
 21 שבגוף המצוות, ישנן שתי
 22 מדריגות: מצוות מעשיות
 23 ומצוות שבדיבור ומחשבה,
 24 המשולות לדומם ולצומח;
 25 ובכוונת המצוות גם כן שני
 26 ענינים: חי ומדבר. הכוונה
 27 הבאה מן השכל
 28 וההתבוננות היא כמו
 29 נשמתו של "מדבר", שהוא
 30 בעל שכל ובחירה, והכוונה
 31 הבאה מן האהבה המסותרת (ובה כלולה גם יראה) – היא, על דרך
 32 משל, כמו נשמתו של בעל חי.

יום שני ז' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 102, פרק לט ומפני... עד עמ' נב, ויקהל.

55 וּמִפְּנֵי זֶה גַם בֵּין נִקְרָאִים הַמְּלָאכִים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת,
 56 בְּדַבְּתֵיב: – כמו שכתוב: "וּפְנֵי אֲרִיָּה אֵל הַיָּמִין וְגו' וּפְנֵי שֹׁר
 57 מִהַשְּׂמַאל" וְגו', – המדובר ב"פני אריה" ו"פני שור" שב"מרכבה"
 58 העליונה. הרי שהמלאכים נקראים "אריה" ו"שור". ואלה הם שמות
 59 של חיות ובהמות. וכל כך
 60 למה? – לְפִי שְׁאִינָם –
 61 "חיות הקדוש" – המלאכים
 62 אינם בְּעָלֵי בְחִירָה, – אין
 63 להם הבחירה החפשית
 64 הקיימת באדם, לבחור בטוב
 65 או ברע, וְיִרְאָתָם וְאַהֲבָתָם
 66 – להקב"ה, הִיא טִבְעִית
 67 לָהֶם, – ואין הם צריכים
 68 לעורר אותן, על ידי הבנתם השכלית בגדלות ה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 69 בְּ"רֵיָא מְהִימְנָא" פֶּרֶשֶׁת פִּינְחָס. – ומכיוון שיראתם ואהבתם
 70 קבועות בהם בטבע, לכן הם משולים למדותיהן הטבעיות של חיות
 71 ובהמות. וְלִבְנֵן מַעֲלָת – ומדריגת, הַצִּדִּיקִים גְּדוּלָּה מֶהֶם, –
 72 מהמלאכים², בִּי מְדוּר נִשְׁמֹת הַצִּדִּיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה,
 73 וּמְדוּר הַמְּלָאכִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה. – ו"עולם הבריאה" הוא
 74 למעלה מ"עולם היצירה", כפי שיוסבר להלן, שהאהבה והיראה
 75 הבאות מן השכל, שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה
 76 וההבנה; ואילו אהבה ויראה טבעיות שייכות ל"עולם היצירה",

33 פֶּרֶק לט. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, מדוע חכמינו ז"ל, מודמים
 34 את עשיית המצוה ל"גוף", ואת כוונת המצוה – ל"נשמה". כן הסביר
 35 שישנן שתי מדריגות בכוונת המצוות, כשם שישנן שתי מדריגות של
 36 נשמה בעצמים חיים: הנשמה שבבעל חי והנשמה שבאדם. כשהכוונה
 37 והרצון במצוה, להיות דבוק
 38 בהקב"ה על ידי עשיית
 39 המצוה, נוצרו באדם על ידי
 40 שכלו והתבוננותו בגדלות ה',
 41 בעוררם בו את האהבה בגילוי
 42 בלבו, ורצון להתאחד עם
 43 הקב"ה על ידי תורה ומצוות –
 44 הרי כוונה זו ורצון זה, הם,
 45 למשל, כנשמה של אדם,
 46 "מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה; ואילו, אם שכלו קצר מדאי ואין בכוח
 47 ה"התבוננות" שלו, לעורר אהבה כזו ורצון כזה – ורצונו וכוונתו (כלומר:
 48 ה"נשמה" שבקיום המצוות שלו), באים מהתעוררות ה"אהבה מסותרת"
 49 שבו, אותה אהבה טבעית ומסותרת להקב"ה שבירושה מהאבות בכל
 50 אחד מישראל – הרי רצון זה וכוונה זו, הם, למשל, כנשמה של בעל
 51 חי, שכל מדותיו, אהבתו ויראתו, אינן "גולדות" משכל והבנה, כי אם –
 52 טבעיות. בפרק זה, אותו אנו עומדים ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שמפני
 53 אותו טעם, הרי גם מלאכים – שאהבתם ויראתם הן טבעיות ולא נוצרות
 54 מהשכל – נקראים בשם חיות ובהמות.

1. יחזקאל א, י. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מבאר כאן בנוגע למלאכים – שאי"ז כלל מענין שש"ב – בכדי להדגיש גודל מעלת העובדים בדו"ר שכליים שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקדוש. וי"ל בדא"פ שעוד ענין למדנו – במעלת העובדים בדו"ר טבעיים [שהם נוגע יותר לשש"ב, שנקודתו לבאר איך שקרוב אליך – לכאור'א] שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף כמו הדו"ר שכליים [ובמילא גם ה"לעשותו" שלהם (שנמשכת מהדו"ר – כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו'] – ולזה מבאר שדו"ר טבעיים ה"ז מדרי' המלאכים דהמרכבה דפני ארי' כו'. ומובן תוקף עבודתם (אלא שזהו עבודת המדות ולא דמוחין) כו'. ומזה מובן דקריב אליך לכאור'א בלבבך (דו"ר) – הוא לא רק שבכאור'א

1 שהוא עולם המדות. ב"הגהה" הבאה, מסביר רבנו הזקן, שמה
2 שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה", המדובר במלאכים סתם.
3 אך, ישנם גם מלאכים שמקומם ב"עולם הבריאה", שכן, אופן
4 עבודתם, הוא באהבה ויראה הבאות מהבנתם הגדולה בגדלות ה'.

5 הגהה *וְהִינוּ - מה
6 שלמדנו שהמלאכים הם
7 ב"עולם היצירה", המדובר
8 הוא: בְּסֵתָם מְלָאכִים, אֲבָל
9 יֵשׁ מְלָאכִים עֲלִיזִים
10 בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה - היינו
11 מאלה שְׁעֲבֹדָתָם בְּדַחֲלוֹ
12 וּרְחִימוֹ שְׂכָלִיִּים, - יראה
13 ואהבה שכליות, כְּמוֹ
14 שְׁפָתוֹב בְּ"רֵעִיא מְהִימָנָא
15 שֶׁם, שֵׁשׁ שָׁנֵי מִינֵי חַיִּוֹת
16 הַקֶּדֶשׁ: מְכַעֲסִים -
17 שעבודתם היא מתוך אהבה
18 ויראה טבעיות, וּשְׂכָלִיִּים, -
19 שעבודתם היא מתוך אהבה
20 ויראה שכליות, וְכֵמוֹ
21 שְׁפָתוֹב בְּעֵץ חַיִּים: - עד

22 כאן למדנו, שמקומן של נשמות הצדיקים, שעבודתם באהבה ויראה
23 שכליות, הוא ב"עולם הבריאה"; ומקום המלאכים, שאהבתם
24 ויראתם "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה". להלן - תוסבר השייכות
25 של אהבה ויראה שכליות, ל"עולם הבריאה", ושייכות אהבה ויראה
26 טבעיות, ל"עולם היצירה": וְהַהֲבֵדֵל שְׁפִינִיָּהֶם - בין "עולם
27 הבריאה" ל"עולם היצירה", הוא, כִּי בְּעוֹלָם הַיְצִירָה מְאִירוֹת שֶׁם
28 מְדוּתָיו שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְבָדֵן, - ולא בחינות חכמה-בינה
29 דעת של אין סוף ברוך הוא. שֶׁהֵן - המדות: אֲהֲבָתוֹ וּפְחָדוֹ וִירְאָתוֹ
30 כו', - אהבה, פחד ויראה, הן מדות של "חסד" ו"גבורה". כך
31 מאירות שם גם שאר המדות של אין־סוף ב"ה. וְכֵמוֹ שְׁפָתוֹב
32 [בְּתִקּוּנֵים - ב"תיקוני זוהר", וְעֵץ חַיִּים] דְּשִׁית סְפִירֵין מְקַנְנִין
33 בַּיְצִירָה. - שש הספירות, מ"חסד" עד "יסוד" מקננות, מאירות,
34 ב"עולם היצירה", שכן, ארבעה הפרצופים של "עולם האצילות",
35 כלומר, עשר הספירות כפי שהן מתחלקות לארבעה חלקים כלליים

ליקוטי אמרים

הגהה

(והיינו בסתם מלאכים אבל יש
מלאכים עליונים בעולם הבריאה
שעבודתם בדחילו ורחימו שכליים
כמ"ש בר"מ שם שיש שני מיני
חיות הקדש טבעיים ושכליים
וכמ"ש בע"ה):

ספירין מקננין ביצירה ולכן זאת היא עבודת המלאכים
תמיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו'
והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה
מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות
שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור
ומדורות ואם ושרש להן וכדאיתא בתיקונים דאימא

36 - (א) חכמה, (ב) בינה, (ג) "זעיר אנפין" (=מדות), (ד) מלכות -
37 מאירים בארבעת העולמות: "אצילות", "בריאה", "יצירה", "עשיה",
38 והם מהווים האלקות שבכל עולם: ב"עולם האצילות" מאירה ספירת
39 ה"חכמה" - ולכן, תכלית הביטול לאלקות, היא ב"עולם האצילות",
40 שכן, שם מורגש שאין־סוף
41 ברוך־הוא, הוא לבדו ואין
42 זולתו. הרגשה זו באה
43 מ"חכמה", כפי שלמדנו
44 בהגהה בפרק ל"ה; ב"עולם
45 הבריאה", הנקרא "עולם
46 הכסא", מאירה ספירת
47 ה"בינה", ולכן הוא עולם
48 ההשגה, שהנשמות
49 והמלאכים שבאותו עולם
50 הם בעלי השגה גדולים;
51 ב"עולם היצירה", מאירות
52 שש הספירות של "עולם
53 האצילות", "זעיר אנפין",
54 ולכן עבודת הנבראים של
55 "עולם היצירה" - היא
56 עבודת המדות; ב"עולם
57 העשיה", מאירה ספירת ה"מלכות", והעבודה שם באה מתוך קבלת
58 עול מלכות שמים. - הרי, שב"עולם היצירה" מאירות המדות של
59 אין סוף ברוך הוא. וְלָכֵן, וְזֹאת הִיא עֲבֹדַת הַמְּלָאכִים - שמקומם
60 ב"עולם היצירה": תָּמִיד, יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁקוּטוּ, לְעֲמֹד בְּיְרֵאָה
61 וּפְחָד וכו', - לפני הקב"ה, וְהִינוּ כָּל מַחֲנֵה גַבְרִיאֵל שְׁמַהֲשֻׁמָּל,
62 - שמבחינת ה"גבורה" הנקראת "שמאל" - שמחנה גבריאל עובד
63 עבודתו מתוך יראה ופחד; וְעֲבֹדַת מַחֲנֵה מִיכָאֵל הִיא אֲהֲבָה
64 כו'. - ועבודת מחנה מיכאל, היא תמיד מתוך אהבה להקב"ה, שכן,
65 כאמור, ב"עולם היצירה" מאירות מדותיו של אין־סוף ברוך הוא,
66 ולכן, גם עבודתם של הנבראים והמלאכים של "עולם היצירה", היא
67 תמיד בענין המדות. אֲבָל בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה מְאִירוֹת שֶׁם חֲכָמָתוֹ
68 וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, - בחינות חכמה-בינה
69 דעת של "עולם האצילות", שֶׁהֵן - חכמה-בינה-דעת, מְקוֹר הַמְּדוּת
70 וְאִם וְשָׁרֵשׁ לָהֶן, - למדות, כפי שלמדנו בפרק ג'. וְכֵדָאִיתָא

יש דו"ר, אלא שבכאן קרוב שיה' דו"ר בתוקף כו' וגם לעשותו בתוקף כו'. כלומר: לכאורה אינו מובן: מדוע מתעכב כאן רבנו הזקן בענין
עבודת המלאכים? הרי אין זה כלל ענינו של ספר ה"תניא", "ספר של בינונים", להסביר ענין עבודת המלאכים. ענינו של ספר ה"תניא" הוא
להסביר את העבודה ששייכת לבני ישראל ולכל אחד מישראל. אלא הענין הוא, שהכוונה היא להדגיש את המעלה המעולה של עבודת קיום
התורה והמצוות מתוך חיות של אהבה ויראה שכליות, שהיא למעלה אף מעבודת המלאכים וחיות הקודש. כך מובנים הדברים בפשטות. ואילו
לאמיתו של דבר - ממשיך הרבי שליט"א - אפשר לומר, שרבנו הזקן מלמד אותנו בכך ענין נוסף: להדגיש מעלתם של אלה שעבודתם היא
מתוך אהבה ויראה טבעיות, מתוך האהבה המסתורת - דבר זה כבר נוגע באופן ממש לתוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן
להסביר כיצד "קרוב אליך", כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה'; שאדם
לא יטעה לחשוב שאהבתו ויראתו - אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר,
קיומו תורה ומצוות, הבא מ"בלבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף - לכן מסביר כאן רבנו הזקן ומדגיש שעבודה זו
של אהבה ויראה טבעיות היא עבודתם של המלאכים וחיות המרכבה. שמכאן מובן גדולתה ותוקפה של עבודה זו: אלא - זוהי עבודה של
מדות ולא של מוחין, וממילא מובן, ש"קרוב אליך" - בלבבך", שלכל אחד קרוב הענין של אהבה ויראה - לא זו בלבד שבכל אחד ואחד ישנן
אהבה (מסתורת) ויראה, אלא שלגבי כל אחד ואחד "קרוב הדבר", שהאהבה והיראה תהיינה בתוקף. שכן, האהבה והיראה הטבעיות בבני
ישראל הן על דרך האהבה והיראה של המלאכים וחיות הקודש שבמרכבה, וממילא יכול גם ה"לעשותו" להיות בתוקף, שכל אחד מישראל
יכיים תורה ומצוות בחיות וברגש פנימי של אהבת ה' ויראת ה'.

1 בְּתִקּוּנֵים – וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר": דְּאִימָא עֲלָאָה – ספירת
2 "בינה" דאצילות, מְקַנְנָא – מקננת ומאירה ב"עולם הבריאה",
3 הנקרא "בורסיה", עולם הכסא, בְּתִלְתְּ סְפִירָן בְּכִרְסִיא, שְׁהוּא
4 עוֹלָם הַבְּרִיאָה. – ואילו הן חכמה-בינה-דעת שב"אצילות". וְלִכְּנָן –

5 מפני שב"עולם הבריאה"

6 מאירות בחינות חכמה

7 בינה-דעת של אינסוף, לכן

8 הוא – "עולם הבריאה",

9 מְדוּר נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים,

10 עוֹבְדֵי ה' בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמֵי,

11 – ביראה ואהבה,

12 הַנִּמְשָׁכוֹת מִן הַבִּינָה וְדַעַת

13 דְּגִדְלוֹת אִינְסוֹף פְּרוּד

14 הוּא, שְׁאֵהָבָה זֶה נִקְרָא "רְעוּתָא דְּלִבָּא", – רצון שמן הלב,

15 שנתעורר על ידי השכל, ושלא כמו הרצון שלמעלה מהשכל,

16 בְּנוֹכַח לְעִיל; וּמִ"רְעוּתָא דְּלִבָּא" נִעֲשֶׂה לְבוֹשׁ לְנִשְׁמָה בְּעוֹלָם

17 הַבְּרִיאָה, שְׁהוּא זֶה עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, בְּדִלְקָמָן, – כפי שיתבאר להלן,

18 וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזוֹהַר – פֶּרֶשׁת וְיִקְהֵל. – הרי, שהנשמות שעבודתם

19 מתוך אהבה ויראה הבאות מן השכל וההתבוננות בגדלות ה' –

20 מקומן ב"עולם הבריאה", שהוא "גן עדן העליון", שכן, "גן עדן

21 התחתון" הוא ב"עולם היצירה", ר"גן עדן העליון" – ב"עולם

22 הבריאה", וכפי הידוע, ענינו של "גן עדן" הוא, ש"יושבין ונהנין מזיו

ליקוטי אמרים

עילאה מקננא בתלת ספירן בכרסיה שהוא עולם
הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה'
בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת דגדולת א"ס
ב"ה שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כנ"ל ומרעותא
דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם הבריאה שהוא
גן עדן העליון כדלקמן וכמ"ש בזהר ויקהל

23 השכינה". תענוג זה בא מהבתם והשגתם גדלות ה' – וזהו השכר
24 עבור העבודה הקשורה בהשגה והתבוננות בגדלות ה', להלן,
25 מסביר רבנו הזקן, שבכך מתכוונים לאותן נשמות שהן במדריגת
26 נשמה ממש – אלה שהשגתם הנעלה ביותר מתוארת כבחינת

27 "מוחין דגדלות"; ולא רק

28 השגתם ושכלם יש להם

29 שייכות ל"עולם הבריאה",

30 כי אם גם מדותיהם, אהבתם

31 ויראתם, יש להן שייכות

32 ל"עולם הבריאה". כי, גם

33 מדותיהן נכללות במוחין

34 ובשכל שלהם, עד שכל

35 עבודתם מתוארת כ"עבודת

36 מוחין". ואילו, נשמות שהשגתם איננה נעלה כזו, הרי למרות

37 שאהבתן ויראתן באות על ידי התבוננות ושכל, הרי זה רק שהשכל

38 משמש לעורר וליצור את מדות האהבה והיראה, אבל עיקר

39 עבודתן היא "עבודת המדות" – ולכן, שייכות נשמות אלו, ל"עולם

40 היצירה", שהוא עולם המדות. ומכל-שכן שאותן נשמות שעבודתן

41 היא מתוך "אהבה מסותרת" – המדות הטבעיות, שאינן באות מן

42 השכל ומן המוחין, בודאי ובודאי שמקומן הוא ב"עולם היצירה";

43 רק בזמנים מסויימים עולות גם נשמות אלו ב"גן עדן העליון",

44 ב"עולם הבריאה".

יום שלישי ח' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נב, אך היינו דוקא... עד עמ' 104, מצוה עצמה:

52 שייכים למדות, בשמשם כמעוררי המדות. וכן שאר כל נשמות
53 ישראל שעבדו את ה' בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמֵי – ביראה ואהבה,
54 הַמְּסַתְרוֹת בְּלִבְּ כָּלֵל וְיִשְׂרָאֵל – ולא מתוך אהבה ויראה הבאות
55 מן השכל – אֵין עוֹלוֹת לְשָׁם, – ל"גן עדן העליון" שב"עולם
56 הבריאה", רַק בְּשִׁפְתָּה

57 וְרַאשֵׁי-חֲדָשׁ לְבָבָה, – שבת

58 וראש חודש הם הזמן

59 לעליית כל העולמות,

60 ככתוב (בסוף ספר ישעיה):

61 "והיה מדי חודש בחדשו

62 ומדי שבת בשבתו, יבוא כל

63 בשר להשתחוות וגו'" –

64 בזמנים אלה עולות גם

65 נשמות אלו ל"גן עדן

66 העליון", דְּרַךְ הָעֲמֹד שְׁמִינָן

67 עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן לְגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שְׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה הַנִּקְרָא זֶה

68 עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, לְהַתְעַנֵּג עַל ה' וְלַהֲנוֹת מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, – התענוג

45 אֵךְ – מה שלמדנו, ש"מדור" נשמות הצדיקים, הוא ב"בריאה", הִינוּ

46 דְּנִקְרָא נְשָׁמוֹת מְקֻשָּׁ, – ו"נשמה" היא הרי ענין השכל, כמו שכתוב:

47 "ונשמת שדי תבינם", שְׁהֵן בְּחִינַת מַחֲיִין דְּגִדְלוֹת אִינְסוֹף פְּרוּד

48 הוּא, – השגתן היא באופן של "מוחין דגדלות", שהן מבינות אלקות

49 כמו שהוא, בלי לבושי

50 השגה ובלי משלים של

51 הסברה. ועבודתן היא, לכן,

52 "עבודת המוחין", שיש לה

53 שייכות ל"עולם הבריאה",

54 ול"גן עדן העליון" שב"עולם

55 הבריאה". אֲבָל בְּחִינַת

56 תְּרוּמַת שָׁל הַצְּדִיקִים, –

57 שעבודתם היא עבודת

58 ה"רוח", עבודת המדות.

59 שכן, גם השגתם בגדלות ה',

60 אינה מגיעה לאופן ההשגה של אלה שהם בדרגה של "נשמה", כך

61 שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת המדות", כי, גם המוחין שלהם

3. איוב לב, ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה איך אפשרית שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע) אלא שהוא ע"י עמוד (ומזה גם רא"י דעכצ"ל דאף שהן ב' מדריגות אפשרית עלי' כו'". כלומר: דברי רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד", מסלקות קושי שיש להקשות לכאורה, כיצד אפשרית העליה מ"חיי" (גן עדן התחתון) ל"מדבר" (גן עדן העליון) – ואומר רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד"; ומכאן גם ראייה שמן ההכרח לומר שאם כי הם שתי מדריגות – אפשרית העליה מאחת לשניה.

1 וההנאה מאלקות הם בעיקר ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה"
2 – עולם ההשגה, שכן, התענוג שיש לנשמה מאלקות, בא מהשגתה
3 והבנתה אלקות, עד כמה שאפשר להשיג – ; **בִּי אֵין הִנָּאָה וְתַעֲנוּג**
4 **לְשֹׁכֵל נִבְרָא אֱלָא כְּמָה שְׁמִשְׁכִּיל וּמִבֵּין יוֹדֵעַ וּמְשִׁיג בְּשִׁכְלוֹ**
5 **וּבִינָתוֹ**, – "משכיל", "מבין",
6 "יודע" – מכוונות לכוחות

ליקוטי אמרים

במה שמשכיל ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה
שאפשר לו להבין ולהשיג מאור א"ס ב"ה ע"י חכמתו
ובינתו ית' המאירות שם בעולם הבריאה ומה שזוכות
נשמות אלו לעלות למעלה מהמלאכים אף שעבדו
בדחילו ורחימו טבעיים לבד היינו מפני שע"י דחילו
ורחימו שלהם אתכפא ס"א המלוכשת בגופם בין
בבחי' סור מרע לכבוש התאוות ולשברן ובין בבחי'
ועשה טוב כנ"ל והם היו בעלי בחירה לבחור ברע ח"ו
ובחרו בטוב לאכפא לס"א לאסתלקא יקרא דקב"ה
כו' כיתרון האור כו' כנ"ל והנה כל זה הוא במדור
הנשמות ומקום עמידתן אך תורתן ועבודתן נכללות
ממש ב"ס שהן בחי' אלהות ואור א"ס מתייחד בהן
בתכלית היחוד והיינו ב"ס דבריאה ע"י דחילו ורחימו
שכליים וב"ס דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעיים ובתוכן
מלוכשות ו"ס דאצי' ומיוחדות בהן בתכלית ו"ס דאצי'
מיוחדות בתכלית במאצילן א"ס ב"ה משא"כ הנשמו'

7 חכמה בינה דעת, מה
8 שֶׁאֵפְשֵׁר לוֹ לְהִבֵּן וּלְהַשִּׁיג
9 מֵאֹרֶן אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא,
10 – ומה שנשמות אלו מבינות
11 בשכל ומשיגות אור אינ-סוף
12 ברוך-הוא ב"גן עדן העליון"
13 שב"עולם הבריאה", בא: עַל
14 יְדֵי חֲכָמָתוֹ וּבִינָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ
15 – על ידי ספירות ה"חכמה"
16 וד"בינה" של "עולם"
17 האצילות", הנקראות
18 חכמתו ובינתו, הַמְאִירוֹת
19 שֶׁם בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. –
20 ב"עולם הבריאה" מאירות,
21 כאמור, ספירות "חכמה"
22 ו"בינה" ד"אצילות", ולכן
23 הנשמות שב"גן עדן העליון"
24 מבינות ומשיגות אור אין

25 סוף ברוך הוא, ומזה בא ה"תענוג" שלהן. ובשבת וראש חודש עולות
26 גם שאר הנשמות ל"גן עדן העליון", כדי שגם הן יהיה להן התענוג
27 הבא מהשגה. ומה שזוכות נשמות אלו – שעבדו את השי"ת
28 מתוך מדות אהבה ויראה טבעיות, לַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִתְּמַלְאָכִים, –
29 מקומם של המלאכים הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", בגלל עבודתם
30 במדות טבעיות, ואין אנו אומרים שאי-פעם הם עולים ל"עולם
31 הבריאה" – אֵף שֶׁעָבְדוּ – אותן נשמות, בְּדִחִילוֹ וּרְחִימוֹ – ביראה
32 ואהבה, טְבַעִיִּים לְבָד, – באותו סוג אהבה ויראה טבעיות כמו
33 המלאכים – מדוע, איפוא, ביחס לנשמות אלו, אנו אומרים שהן
34 עולות בזמנים מיוחדים ל"עולם הבריאה"? אלא – הֵינּוּ, מִפְּנֵי שֶׁעַל
35 יְדֵי דִחִילוֹ וּרְחִימוֹ שִׁלְהֶם – יראה ואהבה של אותן נשמות,
36 אֲתַכְפִּיא – נכפתה, סְטָרָא אַחֲרָא הַמְּלַכְשֶׁת בְּגוֹפָם, בֵּין בְּבִחִיַּת
37 "סור מרע" – להימנע מלעשות רע, ועל ידי כך, לְכַבֵּשׁ הַתְּאוֹת
38 וּלְשַׁבֵּרָן, – התאווה נשברת כשלא נותנים לה לבוא לידי פועל
39 במעשה, בדיבור או אפילו במחשבה של עבירה – דבר שבא
40 כתוצאה מהיראה שלהן, וּבֵין בְּבִחִיַּת "וַעֲשֵׂה טוֹב" – לעשות
41 מצוות ומעשים טובים כנגד הטבע והרצון של הנפש הבהמית, שהיא
42 נפש של "סטרא אחרא". ענין ה"ועשה טוב" בא להן בעיקר מאהבתן
43 להקב"ה, בְּנִזְכָּר לְעִיל, וְהֵם – הנשמות בהיותן בעולם הזה, הֵיוּ
44 בְּעִלֵי בְּחִירָה לְבָחֹר בְּרַע חֲסִידוֹשְׁלוֹם וּבְחֹרוֹ בְּטוֹב, לְאַכְפִּיא
45 לְסְטָרָא אַחֲרָא – לכפות את ה"סטרא אחרא", לְאַסְתַּלְקָא יְקָרָא
46 דְּקָדְשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא כו', – שיתרומם כבודו של הקב"ה, כביכול,
47 בכל העולמות, בְּיִתְרוֹן הָאֹר כו', – כיתרון האור הבא מן החושך
48 דוקא, שכן על ידי שבירתן את החושך של ה"סטרא אחרא", המשיכו
49 יתרון באור הקדושה, בְּנִזְכָּר לְעִיל. – הרי, למרות שהאהבה ויראה,

באותן נשמות, היו טבעיות ולא שכליות, אך, כיון שקיומן תורה
ומצוות באהבתן ויראתן, בא להן על ידי בחירה, לכן עבודתן היא
למעלה מעבודתם של המלאכים שאינם בעלי בחירה. ומכאן זכותן
לעלות, בזמנים מסוימים, ב"גן עדן העליון", דבר שאין המלאכים
זוכים לו. להלן, יסביר רבנו
הזקן, שמה שלמדנו שמקומן
של הנשמות בעלות האהבה
והיראה השכליות, הוא
בעולם הבריאה, ומקומן של
הנשמות בעלות האהבה
והיראה הטבעיות, הוא
בעולם היצירה – מדובר
ביחס לנשמות עצמן. ואילו,
התורה והעבודה של
הנשמות, נכללות בעשר
הספירות, של העולם בו עלו
אותה תורה ואותה עבודה.
עשר הספירות הן אלקות,
ועל ידי העליה בעשר
הספירות של העולם – הן
מתאחדות באינ-סוף ב"ה
ממש. ואילו מקומן של
הנשמות הוא ב"היכלות"
של העולמות, שהם ענין של
"עולם" ולא של אלקות, ותענוגן הוא מזיו השכינה בלבד של אותו
עולם – כלומר: מתגלה לאותן נשמות "זיו" מהתורה שהן למדו
ומהמצוות שהן קיימו בהיותן למטה בעולם הזה. והן מבינות אותו
"זיו" בהשגה אמיתית, הן מבינות את מהות ההארה, וזה יוצר בהן
את התענוג הנפלא של "גן עדן". ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, כָּל זֶה
הוא בְּמִדּוֹר הַנְּשָׁמוֹת וּמְקוֹם עֲמִידָתָן, – לפעמים במקום
שלמעלה ממקום עמידתן הקבוע – כמו בשעת עלייתן ב"עולם
הבריאה" בימי שבתות וראשי חודשים. ובלשון כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "מקום עמידתן – שזהו לפעמים לא במדורן (וכמו בשבת
ור"ח דעולות לבריאה אף שמדורן ביצירה)". אֵף תוֹרָתָן וְעִבְדוּתָן
נְכַלְלוֹת מִמֶּשֶׁ בִּי סְפִירוֹת, שֶׁהֵן – עשר הספירות, בְּחִיַּת
אֱלֹהוֹת, וְאֹרֶן אֵינְסוֹף מְתַיַּחַד בָּהֶן – בעשר הספירות, בְּתַכְלִית
הַיְחָדוּת; – האור האין סופי המאיר בעולם, מתאחד עם הספירות של
אותו עולם בתכלית היחוד; וְהֵינּוּ – מה שאנו אומרים שהתורה
והעבודה עולות ונכללות בעשר הספירות, הרי זה בִּי סְפִירוֹת
דְּבְרִיאָה עַל יְדֵי דִחִילוֹ וּרְחִימוֹ שְׁכָלִיִּים, – יראה ואהבה שכליות.
כשהתורה והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה שכליות, הן נכללות
אז בעשר הספירות של "עולם הבריאה", וּבִי סְפִירוֹת דִּיצִירָה עַל
יְדֵי דִחִילוֹ וּרְחִימוֹ טְבַעִיִּים; – יראה ואהבה טבעיות, כשהתורה
והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה טבעיות, הן נכללות אז בעשר
הספירות של "עולם היצירה", וּבְתוֹכָן מְלַכְשׁוֹת י סְפִירוֹת
דְּאֲצִילוֹת וּמִיחָדוֹת בָּהֶן בְּתַכְלִית, – עשר הספירות של "עולם
האצילות", מתלבשות ומתאחדות בתכלית, בעשר ספירות "עולם
הבריאה", ועל ידן גם בעשר ספירות "עולם היצירה", וְי סְפִירוֹת
דְּאֲצִילוֹת מִיחָדוֹת בְּתַכְלִית בְּמַאצִּילָן אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא. –

1 שהאציל וגילה את עשר ספירות "עולם האצילות" – כמו
2 שאומרים לגבי נבראים ובוראם, כך אומרים לגבי נאצלים
3 ומאצילים – שעשר ספירות "עולם האצילות" מאוחדות בתכלית
4 עם מאצילן, הרי, שהתורה והעבודה של הנשמות בהיותן בעולם
5 הזה, על ידי שהן נבללות
6 בעשר ספירות "עולם
7 היצירה", או "עולם
8 הבריאה" – הן מתאחדות
9 עם האין־סוף ברוך הוא. **כֹּה**
10 **שָׂאִין בְּנִשְׁמוֹת, –**
11 כשלעצמן, ולא תורתן
12 ועבודתן, **אֵינָן נִבְלָלוֹת**

13 **בְּאַלְהוּת דִּי סְפִירוֹת, אֲלֵא עוֹמְדוֹת בְּהִיכְלוֹת וּמְדוּרֵין**
14 **דְּבְרִיאָה אוֹ יִצִּירָה, –** "היכלות" ו"מדורים" הם ענין של "עולם"
15 ו"יש", ואינם בבחינת ביטול והתאחדות כמו הספירות, **וְנִהְיִין –**
16 הנשמות, **מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, הוּא אוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא הַמְּיֻחָד**
17 **בִּי סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה אוֹ יִצִּירָה, –** "זיו השכינה" ממנו הן
18 "נהנין" – הוא אוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא המאוחד בעשר ספירות
19 "עולם הבריאה" או בעשר ספירות "עולם היצירה", **וְהוּא זִיו**
20 **תּוֹרָתָן וְעִבְדוּתָן מִמֶּשׁ –** הזיו של תורתן ועבודתן של אותן
21 נשמות, **[עֵין זְהר וְיִקְהֵל דָּף רי], בִּי שְׁכָר מַצּוּה – הִיא מַצּוּה**
22 **עֲצֻמָּה: –** שמהתורה והמצוות שאדם קיים, ושמהאחדות עם אין
23 סוף ברוך הוא, נמשך ומתגלה "זיו", לנשמה בגן עדן – והתענוג
24 הוא השכר של קיום התורה והמצוות. מכאן אפשר להבין גדלותה
25 ויקרותה של מצוה שיהודי מקיים בעולם הזה, ושל לימודו תורה
26 ועבודתו את הקב"ה – אם מזיו והארה בלבד של תורה ועבודה,
27 יש לנשמה תענוג נפלא כזה בגן עדן! גדלות התענוג אנו למדים
28 ממה שחכמינו ז"ל אומרים בנוגע ל"אחר", שמוטב שידונו אותו
29 בגיהנום, כדי שיוכל לבוא ל"עלמא דאתי", לעולם הבא – לשכר
30 של "גן עדן". כלומר: כדאים כל יסורי גיהנום (עליהם אומר הרמב"ן
31 שכל יסורי איוב במשך שבעים שנה, אין להם ערך כלל ליסורי

ליקוטי אמרים

אֵינָן נִבְלָלוֹת בְּאַלְהוּת דִּי"ס אֲלֵא עוֹמְדוֹת בְּהִיכְלוֹת
וּמְדוּרֵין דְּבְרִיאָה אוֹ יִצִּירָה וְנִהְיִין מִזֵּי הַשְּׂכִינָה הוּא
אוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא הַמְּיֻחָד בִּי סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה אוֹ יִצִּירָה
תּוֹרָתָן וְעִבְדוּתָן מִמֶּשׁ [ע' זְהר וְיִקְהֵל דר"י] כִּי שְׁכָר מַצּוּה
הִיא מַצּוּה עֲצֻמָּה:

32 הנפש בגיהנום אפילו שעה אחת (וכדלקמן "אגרת התשובה" פרק
33 י"ב), ובלבד שיוכלו לאחר מכן להגיע לתענוג הנפלא שב"גן עדן".
34 וכאמור, מתבטא תענוג זה בכך, שהנשמה נהנית מ"זיו" ו"הארה"
35 של התורה והעבודה. שכן, את עצם התורה והמצוה לא היה בכוח
36 הנשמה לקלוט ב"גן עדן",
37 היא היתה מתבטלת לגמרי
38 לעומתן. ה"עצם" של
39 התורה והמצוות שהנשמה
40 קיימה בעולם הזה, יתגלה
41 רק לעתיד לבוא. ב"גן עדן"
42 מאיר, כאמור, זיו והארה
43 בלבד. בכך מובן מאמר
44 חכמינו ז"ל⁵: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
45 מכל חיי העולם הבא", שכן בעולם הבא, ב"גן עדן", נהנית הנשמה
46 מזיו והארה בלבד של תורתה ועבודתה, ואילו, בהיותה בעולם
47 הזה, יש לה את ה"עצם" של התורה והעבודה, שעלידו היא
48 מתאחדת עם הקב"ה עצמו. המעלה שבגן עדן מתבטאת רק בכך
49 ששם היא קולטת את ה"זיו" בהשגה אמיתית, היא משיגה שם את
50 מהותו של הזיו – והשגת המהות של אלקות, גורמת תענוג נפלא.
51 זהו פירוש מאמר חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם
52 הבא מכל חיי עולם הזה" – כולל, קורת הרוח מהתורה והעבודה
53 בעולם הזה – שכן, קורת הרוח והתענוג האמיתי קיים ב"גן עדן".
54 דוקא, שם הנשמה משיגה ומבינה אלקות בהשגת המהות. אחרי
55 שרבנו הזקן הסביר, ש"עולם הבריאה" הוא מקום הנשמות
56 שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה שכליות, ו"עולם היצירה" –
57 מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה טבעיות – הוא
58 ממשך להסביר ש"עולם האצילות" הוא מקום הנשמות של
59 צדיקים גדולים שעבודתם היא למעלה גם מאהבה ויראה שכליות.
60 עבודתם של אותם צדיקים היא בבחינת "מרכבה", שכל עניניהם
61 היו בתכלית הביטול להקב"ה, ולא היה קיים בהם רצון אחר כלל,
62 כי אם מה שהוא רצון העליון בלבד.

יום רביעי ט' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 104, ועולם האצילות שהוא... עד עמ' נג, ל"ח]:

63 דעת של "עולם האצילות", הנקראות "חכמות ובינות ודעות של
64 אין סוף ברוך הוא", מאירות ב"עולם הבריאה", רק אחרי
65 שהצטמצמו במדה כזו, **כִּי**
66 **שְׂיֻכְלוּ שְׂכָלִים נִבְרָאִים –**
67 השכל של הנשמות
68 והמלאכים של "עולם
69 הבריאה", **לְקַבֵּל מִהֵן –**
70 ענין של, **חֲכָמָה־בִּינָה**
71 **דַּעַת, לִידַע אֶת ה',**
72 **וְלִהְיוֹת וְלִהְיוֹת אֵין־סוֹף**
73 **בְּרוּךְ־הוּא, כִּפִּי בְּחַ**
74 **שְׂכָלִים נִבְרָאִים, שֶׁהֵם כְּעָלִי גָבוֹל וְתַכְלִית, שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ**
75 חכמה־בינה – חכמה־בינה

ליקוטי אמרים

ועולם האצילות שהוא למעלה
מהשכל וההשגה וההבנה
ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה מיוחדות שם בו בתכלית
היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ
מבעולם הבריאה כי שם ירדו להאיר בבחי' צמצום
כדי שיוכלו שכלים נבראי' לקבל מהן חב"ד לידע את
ה' ולהבין ולהשיג איוז השגה באור א"ס ב"ה כפי כח
ב"עולם הבריאה", ירדו להאיר בבחינת צמצום, – חכמה־בינה

63 **וְעוֹלָם הָאֲצִילוֹת שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַשְּׂכָל וְהַהֲשָׁגָה וְהַהֲבָנָה**
64 **לְשֹׁכֵל נִבְרָא, –** שכן, גם נברא רוחני, כמו למשל נשמה של "עולם
65 הבריאה", הוא בכל זאת
66 "נברא", ו"עולם האצילות"
67 הוא למעלה גם מהשגתו.
68 טעמו של דבר: **כִּי חֲכָמָתוֹ**
69 **וְדַעַתוֹ שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מִיְחֻדוֹת**
70 **שֶׁם בּוֹ תַּכְלִיתִית הַיְחָד, –**
71 **בִּיחֻד עֲצוּם וְנִפְלָא, בִּיתֵר**
72 **שֶׁאֵת וְיִתֵּר עֵז לְאֵין־סוֹף**
73 **מִבְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, בִּי שֶׁם**
74 **ב"עולם הבריאה", ירדו להאיר בבחינת צמצום, – חכמה־בינה**

1 במציאותם, - בלי הצמצום האמור, ויתירה מזו: ולא יהיו בגדר
2 נבראים כלל, רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא פנינת אלהות
3 ממש. - אילו ספירות חכמה-בינה-דעת של "עולם האצילות", היו
4 מאירות ב"עולם הבריאה", בלי צמצום, והנבראים של "עולם
5 הבריאה" היו מקבלים מהן
6 השגה להבין אלקות כפי
7 שהיא מצד ספירות "עולם
8 האצילות" כמו שהן בעצם
9 - היו אז אותם נבראים
10 בטלים במציאות, כי אין
11 בכוח השגתם "לקלוט" אור
12 נעלה כזה. לכן היה
13 הצמצום בתהליך ירידת
14 והארת חכמה-בינה-דעת
15 של "אצילות", ב"עולם
16 הבריאה". ורק על ידי
17 הצמצום, יש בכוח שכלו
18 של הנברא, לקבל ולקלוט
19 שכל והבנה באור אינסוף
20 ברוך הוא, עד כמה ששכל
21 של נברא יכול להשיג
22 ולהבין אור אינסוף. אך,
23 ב"עולם האצילות", בו
24 ספירות חכמה-בינה-דעת
25 הן, כמו שהן בעצם - אין
26 בכוח שכלם של נבראים
27 לקבל מהן השגה באור אין
28 סוף ברוך הוא - ובלשון
29 רבנו הזקן: והנה, צמצום
30 זה - מה שספירות חכמה-בינה-דעת של "אצילות" נצטמצמו, כדי
31 להאיר ב"עולם הבריאה", היא סבת ההארה שמאירות שם
32 חכמה-בינה-דעת של אינסוף ברוך הוא - חכמה-בינה-דעת
33 של "עולם האצילות", לנשמות אלו בעולם הבריאה, - שכן,
34 בגלל שהאור בא על ידי צמצום - יכולות הנשמות לקבל ממנו,
35 שתהיה להן השגה באור אין סוף ברוך הוא. מה שאין בן
36 באצילות, שאינם - ספירות חכמה-בינה-דעת שב"אצילות", אינן
37 בפנינת צמצום כל כך - כפי שהדבר ב"עולם הבריאה". שהרי,
38 בכל זאת, בהיותן ענין של "ספירות", יש כבר בכך משום צמצום
39 מסויים, אלא לא צמצום כזה כמו שהוא ב"עולם הבריאה", ולכן אי
40 אפשר לשכלים נבראים לקבל מהן, - מהספירות שב"אצילות".
41 ולכן לית מחשבתא דילחון תפיסא שם כלל. - אין למחשבה
42 של הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל. המחשבה וההשגה של
43 נבראים אינן יכולות כלל "לקלוט" את האור המאיר ב"אצילות".
44 לכן הוא - "עולם האצילות", מודר לצדיקים הגדולים,

ליקוטי אמרים

שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית שלא
יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל רק
יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחי' אלהות ממש.
והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם
חב"ד של א"ס ב"ה לנשמות אלו בעולם הבריאה.
משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ א"א
לשכלים נבראים לקבל מהן ולכן לית מחשבתא
דילחון תפיסא שם כלל לכן הוא מודר לצדיקי' הגדולים
שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו
הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולתו ית' כמו שעולם
האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל
נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס
ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם
וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצוות ע"ד שאמרו
האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה
זאת עבודתם. אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל
עבודה תמה זו ליבטל ולהכלל באורו ית' בעבודתו
בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה
וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט
בהשתחווא' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות
[כמו"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו
ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אזי ג"כ עיקר קביעות

שעבודתם היא למעלה מעלה אפלו מבחינת דחילו ורחימו -
יראה ואהבה, הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולתו יתברך, כמו
שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחינת בינה ודעת
לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא הרבה למעלה מהאבה
והיראה הבאות מן השכל;
אלא עבודתם היתה
בבחינת מרכבה ממש
לאינסוף ברוך הוא,
ולבטל אליו במציאות,
ולהכלל באורו יתברך,
הם וכל אשר להם, על ידי
קיום התורה והמצוות,
על-דרך שאמרו: - חכמינו
ז"ל: "האבות הן הן
המרכבה", והינו - מה
שהאבות מתוארים
כ"מרכבה", הוא: לפי שכל
ימיהם היתה זאת
עבודתם. - האבות היו
תמיד בהתבטלות של
"מרכבה": על ידי קיומם
תורה ומצוות, הם יוצרים,
על עצמם ועל כל עניניהם
את דרגת ההתבטלות
העליונה ביותר להקב"ה, כך
שאינו להם רצון אחר כלל,
כי אם רק מה שהוא רצון ה'
- ולכן מקומם של צדיקים
אלה הוא ב"עולם
האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול.
אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל עבודה תמה זו, - של בחינת
"מרכבה", לבטל ולהכלל באורו יתברך בעבודתו בקביעות, -
לעמוד תמיד בביטול והתבטלות באורו יתברך, רק לפרקים ועתים
שהם עת רצון למעלה, וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא
באצילות, - שכן ארבעת השלבים שבסולם התפילה, הם כנגד
ארבעת העולמות: חלק התפילה עד "ברוך שאמר", הוא בבחינת
"עולם העשיה", "פסוקי דזמרה" - בבחינת "עולם היצירה", "קריאת
שמע" - בבחינת "עולם הבריאה": "שמונה עשרה" - בבחינת "עולם
האצילות", ובפרט בהשתחוואות שבה, - כשוכרעים בשמונה
עשרה, שכל השתחוואה היא בבחינת אצילות [כמו שכתוב
ב'פרי עץ חיים' בקבלת שפת - שהשתחוואות הן בבחינת
"אצילות"], כי היא - ההשתחוואה היא, ענין בטול באורו יתברך,
להיות חשיב קמיה כלא ממש, - להיות חשוב לפני הקב"ה, כלא
ממש; אזי גם בן - כשעומד בבחינת ביטול גמור רק לפרקים ועתים",

6. ולא שזה (ש"ל יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממציאותם), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממציאותם, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "וליבטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 7. "לכאורה צ"ל 'היא' וכלפני זה" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 8. בראשית רבה מז, ו. זהו ח"א רי, ב.

ליקוטי אמרים

- 1 כמו למשל בשעת "שמונה
2 עשרה" בכלל,
3 ובהשתחוואות שב"שמונה
4 עשרה" בפרט, עקר קביעות
5 נשמתו הוא בעולם
6 הבריאה — שכן, מדובר כאן בקשר לנשמה, ששייכותה היא ל"עולם
7 הבריאה", [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות
8 בבחינת "מין נוקבין", פירוש לירדני ח"ן]: — רק בשעת רצון,
- תעלה נשמתו ל"עולם
האצילות", על ידי
התעוררות מלמטה, כפי
הידוע ללומדי תורת הקבלה.
עד כאן למדנו על שלשה
הבדלים בקשר למקומן של הנשמות, בהם הן מקבלות את שבר
עבודתן. להלן, מסביר רבנו הזקן, שמהשכר שהנשמות מקבלות עבור
עבודתן, נבין את מהות העבודה עצמה:

יום חמישי י' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נג, והנה 'שכר מצוה... עד עמ' 106, קדם ה'.

- 17 והנה, "שכר מצוה — מצוה", — השכר אינו דבר נפרד ונוסף על
18 המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה — כמו, למשל, כסף
19 שאדם מקבל עבור עבודה מסוימת שביצע — שאז, אין אנו יכולים
20 לדעת מהשכר, את מהות
21 העבודה; אלא שכר המצוה
22 הוא הרי, כאמור, ההארה
23 של המצוה המתגלה
24 לנשמה ב"גן עדן", פירוש
25 שמשכרה — של המצוה,
26 נדע מהותה ומדרגתה —
27 של המצוה. שלפי אופן
28 השכר וההתגלות
29 שמהמצוה לנשמה — אפשר
30 לדעת מהות ומדרגת
31 המצוה. ואין לנו עסק
32 בנסתרות — להסביר את
33 הענינים הנסתרים, שהם
34 צדיקים הגדולים, שהם —
35 שעבודתם היא, בבחינת
36 מרבה, — עבודה
37 שלמעלה משכל, ואשר
38 משום כך היא נקראת
39 "נסתרות", רק הנגלות לנו, שאחריהם כל אדם ימשך, — רק אל
40 אופני עבודה אלה, בענינים הגלויים, על כל אחד להימשך ולשאוף
41 ולהגיע אליהם, לידע נאמנה — לדעת באמת, מהות ומדרגת
42 עבודת ה' בדחילו ורחימו — ביראה ואהבה, בהתגלות לבו,
43 הנמשכות מן הכינה ודעת בגדלת אינסוף ברוך-הוא — הערת
44 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה בעולם הבריאה, מזה נדע
45 שהעבודה (מצוה) מקומה ב"ס דבריהא". כלומר: שכר עבודה זו,
46 הוא, כאמור, ב"עולם הבריאה", הרי שנדע מכך, שהעבודה (המצוה)
47 — מקומה ב"ס פירות דבריהא, ועבודה בדחילו ורחימו — ביראה
48 ואהבה, הטבעיים שפמחו — אהבה ויראה שאינן גלויות ומורגשות
49 בלב, אלא הן בעיקר במוח, שהאדם זוכר ומעורר במוחו אהבה
- מסותרת. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה ביצירה מזה
נדע שהעבודה מקומה ב"ס דיצירה". כלומר: שכר עבודה זו,
כאמור, ב"עולם היצירה", הרי שנדע מכך שמקומה של עבודה זו
הוא ב"ס פירות דיצירה.
אבל עבודה בלי
התעוררות דחילו ורחימו
— יראה ואהבה, אפילו
במוחו אין האהבה והיראה
בהתגלות, דחינו לעורר
האהבה הטבעית
המסתרת בלב, להוציאה
מהעולם והסתר הלב אל
הגלוי, אפילו במוחו
ותעלומות לבו על-כל
פנים, — כלומר: לא זו בלבד
שאינן בכוחו לעורר אהבה
גלויה ומורגשת בלב, אלא
הוא גם אינו יכול לעורר את
האהבה הטבעית
המסותרת, שתורגש לפחות
בהתגלות במוחו, ותהיה
בהתעוררות בתעלומות לבו, דבר המביא ליצירת רצון במוחו,
לקיים תורה ומצוות, כדי להידיבק, על ידן, עם הקב"ה, רק היא —
האהבה, נשארת מסתרת בלב בתולדתה במו שהיתה קדם
העבודה — כשהאהבה להקב"ה מוסתרת לגמרי, ואינה מעוררת
ענין העבודה — הרי עבודה זו — שהוא עובד בלי התעוררות רגשי
אהבה ויראה, נשארת למטה בעולם הפרוץ, הנקרא "חיצוניות
העולמות"¹⁰, — "פנימיות העולמות" היא ה"ספירות", שהן האלקות
של העולמות. ואילו הדרגה שאנו עוסקים בה עתה היא בקשר למה
שנקרא "חיצוניות העולמות", ואין בה — בעבודה זו, כח לעלות
ולכלל ביחודו ותפארתו, שהן עשר ספירות הקדושות, וכמו
שכתוב בתקונים דכלא דחילו ורחימו — לא פרחא לעילא, —

9. "ראה לקמן רפ"מ — שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצ"ע שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
10. "ע"פ הנ"ל מובן 'העולמות' — לשון רבים, עש' ויצירה". — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

1 וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר", שבלי יראה ואהבה, אין הן פורחות
2 למעלה. שכן, כפי שיוסבר להלן, נמשלות אהבה ויראה לכנפיים,
3 בהן עפה הציפור למעלה – כך גם, על דרך משל, האהבה והיראה
4 הן ה"כנפיים", שעל ידן עולות התורה והעבודה למעלה. ואילו,
5 בעבודה בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה
6 למעלה, וְלֹא יִכְלָא לְסִלְקָא וְלִמְיָקָם קָדָם ה'. – ואין עבודה זו
7 יכולה לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא מתוך

8 אהבה ויראה – היא עולה למעלה לפני ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן,
9 שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין בכוח העבודה
10 לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא עוסק בעבודה לשם
11 פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק בעבודה בלי שום פניה, כי אם
12 באופן סתמי, "כמצוות אנשים מלומדה" – מפני שהוא רגיל
13 מקטנותו לקיים את המצוות – הרי גם עבודה זו נקראת "שלא
14 לשמוה", כי חסר בה ה"לשמה" של אהבה ויראה.

יום שישי י"א ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 106, והיינו אפילו אם... עד עמ' 106, לקמן.

15 וְהֵינּוּ אֲפִילוּ אִם אֵינוּ עוֹסְקִים – בתורה ומצוות, שְׁלֹא לְשִׁמְהָ
16 מִמֶּשׁ, לְשׁוֹם אִיזוֹ פְּנִיָּה חֲסִידִי שְׁלֹוֹם, – כשהוא עוסק בעבודה
17 מתוך פניה עצמית, לא זו בלבד שחסר אז ה"לשמה", אלא קיים כאן
18 ה"היפך" מלשמה, שהרי הוא עושה זאת בגלל הפניה העצמית שלו:
19 אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹¹:

20 "וְתָהִי יִרְאָתָם אוֹתִי מִצֹּת
21 אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה", פֶּרֶשׁ¹
22 מִחֲמַת הַרְגֵל שֶׁהָרַגֵל²
23 מִקְטְנוֹתוֹ¹², שֶׁהָרַגֵל³
24 וְלִמְדוֹ אֲבִיו וְרָבּוֹ לִירָא⁴
25 אֶת ה' וְלַעֲבֹדוֹ. וְאֵינוּ⁵
26 עוֹסְקִים – בתורה ובמצוות,
27 לְשִׁמְהָ מִמֶּשׁ, כִּי – לעסוק
28 בעבודה לְשִׁמְהָ מִמֶּשׁ אִי⁸
29 אֲפֹשֶׁר בְּלֹא הִתְעוֹרְרוֹת⁹
30 דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵי – יראה¹⁰
31 ואהבה הַטְּבָעִיִּים עַל־כֹּל¹¹
32 פְּנִיָּם, לְהוֹצִיאֵן מִהֶסֶתֶר¹²
33 הַלֵּב אֶל הַגִּילּוֹי בְּמַחַ¹³
34 וְתַעֲלֹמוֹת לְבֹו עַל־כֹּל¹⁴
35 פְּנִיָּם, – אם אין בכוחו
36 ליצור ולעורר אהבה גלויה

ליקוני אמרים

37 בלבו, שהלב ירגיש את האהבה – עליו, כאמור, לעורר לכל הפחות
38 את האהבה המסותרת, שתורגש במוחו ובהעלם לבו. גם אהבה כזו
39 מעוררת בו רצון ונכונות ללמוד תורה ולקיים מצוות. הרי שגם
40 התעוררותה של האהבה המסותרת, מהווה סיבה לעבודה זו, שכן,
41 הנכונות לעסוק בעבודה זו, באה כתוצאה מהאהבה המסותרת.
42 ברם, כשהוא אינו מעורר את האהבה המסותרת, למרות שהיא
43 קיימת בתעלומות לבו, אין היא מהווה סיבה לעוררו לעסוק בעבודה
44 – וממילא חסר ה"לשמה" בעבודה זו, וכל כך למה? – כִּי כְּמוֹ שֶׁאֵין

אֲפִי¹ אִם אֵינוּ עוֹסְקִים שְׁלֹא לְשִׁמְהָ מִמֶּשׁ לְשׁוֹם אִיזוֹ פְּנִיָּה
ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי מלומדה
פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו
אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה
ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו
ורחמו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל
הגילוי במוח ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם
עושה דבר בשביל חיבורו למלאת רצונו אא"כ אוהבו
או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת
למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו
ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ
וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה
תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש
לְקַמֵּן¹⁵

מִסְתַּתֶּרֶת בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, – כלומר: העבודה שהוא עושה מתוך
התעוררות אהבה בלבד, בלי הרגש היראה, אינה נקראת בשם
עבודה; אמנם יש כאן ה"לשמה", שהרי הוא עושה זאת מתוך אהבת
ה', ובכל זאת אין היא יכולה להיחשב ל"עבודה". שכן, עבודה
משמעה – כעבד המשרת את אדונו, שעבודתו באה בעיקר מתוך
יראתו את אדונו; שלא כמו בן שממלא רצון אביו בעיקר מתוך
אהבתו אליו. ומכיון שחסרה היראה – אין זה נחשב ל"עבודה" כְּמוֹ
שֶׁתִּתְבָּאֵר לְקַמֵּן. – בפרק מ"א.

11. ישע"י כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגיל עצמו) בגדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) – שאז י"ל שהלשמה תתחלת עבודתו מעלה ג"ז, וכמו בתפילה מלוקטת (שבסוף הפ'). וצ"ע. וי"ל דנקט בקטנותו – מפני שזהו נמצא בכא"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושנתנם לבניך גו'".

יום שבת קודש י"ב ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 106, וכשעוסק שלא לשמה... עד עמ' נד, בזהר:

32 סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה - אין הדבר תלוי
33 בתשובה, אלא מיד שחזור ולומר דבר זה לשמה, הרי גם
34 מה שלמד בסתם, מתחבר ומצטרף ללמוד זה ופירחא לעילא,
35 - ועולה למעלה, מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה
36 דננה. - שהרי, הוא לא
37 למד מתוך פניה עצמית
38 (ולכן לימוד התורה
39 הראשון שלו, לא היה
40 בגלות בקליפת נוגה) היה
41 חסר כאן רק ה"לשמה", לכן
42 זה עולה כעת, כשהוא חוזר
43 על אותו לימוד לשמה.
44 ולכן "לעולם יעסק אדם
45 בו". - בתורה, גם כאשר
46 חסרה הכוונה לשמה, כי,
47 מזה"שלא לשמה" יגיע
48 הלימוד עצמו ל"לשמה"
49 (ולאו דוקא על ידי תשובה,
50 המעלה את מה שלמד
51 שלא לשמה, אלא) על ידי
52 שילמד מחדש אותו דבר
53 ומתוך לשמה. וכן הענין
54 בתפילה שלא בכונה, - שאם הוא מתפלל לאחר מכן, אותה
55 תפילה מתוך כוונה - עולה גם התפילה הקודמת שהיה חסר בה
56 הכוונה, כמו שכתוב בזהר¹⁴: באשר לתפילה, כתוב להלן
57 ב"קונטרס אחרון", שמכיוון שכוונתו (בתפילה) היא לשמים, לכן
58 מספיק הדבר, שבמשך כל השנה, תצטרף, מכל התפילות של כל
59 השנה, תפילה אחת מתוך כוונה (יום אחד הוא התפלל חלק זה
60 בכוונה; יום אחר - חלק אחר, עד שבמשך כל השנה, מצטרפת
61 תפילה אחת שלמה בכוונה) עולות אז למעלה כל התפילות
62 שהתפלל במשך כל השנה.

1 וכשעוסק שלא לשמה ממש, - שלא זו בלבד שחסר בעבודה
2 זו ה"לשמה" של אהבה ויראה, אלא, שהעבודה נעשית בפירוש
3 שלא לשמה, רק לשום איזו פניה לכבוד עצמו, כגון להיות
4 תלמיד חכם וכהאי גוונא - וכדומה, אזי אותה פניה שמצד
5 הקליפה דננה מתלבשת
6 בתורתו, והתורה - שלמד
7 מתוך אותה פניה, היא
8 בבהינת גלות בתוך
9 הקליפות לפי שעה, -
10 הגלות היא רק לפי שעה,
11 עד אשר יעשה תשובה,
12 שמביאה רפואה לעולם,
13 ששבו אל ה' - גם
14 תורתו - שלמד מתוך פניה
15 של קליפה, שבה עמו.
16 ולכן אמרו רבותינו
17 זכרונם לברכה¹³: "לעולם
18 יעסק אדם וכו'" - בתורה,
19 אפילו שלא לשמה, שמתוך
20 שלא לשמה פא לשמה
21 בודאי, שבודאי סופו
22 לעשות תשובה בגלגול
23 זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו נדח. - גם מי שהיה
24 בזמן מסויים "נדח" מהקב"ה, לא ישאר נידח, אלא, סוף סוף יחזור
25 בתשובה; ובשעה שיעשה תשובה, תחזור לקדושה גם התורה
26 שלמד מתוך פניה - הרי שאז הוא יגיע ל"לשמה". הרי שפירוש
27 המאמר הוא לא ש"שלא לשמה" הוא יכול להגיע ל"לשמה",
28 אלא שהוא בודאי יגיע ל"לשמה". "ויתירה מזו, גם מה שלמד שלא
29 לשמה - יעשה למצב (יעלה) כאילו נלמד מלכתחילה לשמה" -
30 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל האמור הוא כשהלימוד הוא
31 ממש שלא לשמה, לשם פניה של כבוד עצמי. אך בשעושה

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מ"ב נשיאים. וביום י"ג זאת חנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהי רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום ראשון, ו' ניסן

ביום הששי נשיא לבני נד אליסף בן־דעואל: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן־בקר איל אחד בבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה בבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליסף בן־דעואל:

יום שני, ז' ניסן

ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן־עמיהוד: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן־בקר איל אחד בבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה בבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן־עמיהוד:

יום שלישי, ח' ניסן

ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן־פדהצור: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן־בקר איל אחד בבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה בבשים בני־שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן־פדהצור:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזאת. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שלישי ח' ניסן
מנשה

ליום שני ז' ניסן
אפרים

ליום ראשון ו' ניסן
נד

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו גא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אמן:

יום רביעי, ט' ניסן

ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבירן בן־גדעני: קרפנו קצרת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אבירן בן־גדעני:

יום חמישי, י' ניסן

ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן־עמישדי: קרפנו קצרת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן־עמישדי:

יום שישי י"א ניסן

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן־עכרן: קרפנו קצרת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן פגעיאל בן־עכרן:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזלתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום רביעי ט' ניסן

אשר

ליום חמישי י' ניסן

דן

ליום שישי י"א ניסן

בנימין

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נוצצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרעי מעתה ועד עולם אמן:

שבת קודש י"ב ניסן

ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע בן-עין: קרפנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתרים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אחירע בן-עין:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משכמ

לשבת קודש י"ב ניסן

נפתלי

שקראתי בתורתך פרה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השכט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני ורעי ורעי מעתה ועד עולם אמן:

אגרות קודש

בי"ה, כ' אדי"ש, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה יחיאל מיכל שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ז אדי"ש, בו כותב אודות מצב רוחו וכו' שלכן אין ביכולתו לעשות מה בהנוגע

לעולי רומיניא.

והנה בד"א באם יביט על הנ"ל כענין של מעמסה ועבודה קשה, משא"כ כשיראה הענין לאמיתתו, שזהו ענין משמח שיכול לפעול לטובה לכו"כ מבניי, ושגם בזה נאמר לא עליך המלאכה לגמור, אז בקל יכול לעשות בזה כפי יכולתו ובאופן דלאט לאט והליכה מדרגא לדרגא מן הקל אל הפחות קל, ובאופן שלא יתייגע ביותר, ובודאי שהרופא המטפל בו, לא רק שישכים על זה אלא שגם יעודדו ויחזקו, וגם העבודה האמורה מביאה חיזוק בריאות הגוף כפשוטו נוסף על שאר הוראות הרופא,

וכיון שנמצאים אנו בחדש אדר דמרבין בשמחה, ומסמך גאולה לגאולה מחדש אדר לניסן, גאולה מכל דברים המעכבים עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב, הנה יבשי"ט בכל הענינים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

יום ראשון	יום ראשון	ו ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: להלח. תניא: הגהה (ושם . . . 110 רצון זו). הנסיין הראה, אשר כשמצמטים בחקירות, ועובדים בסדר ובתקף על פי הנעימות של תורה, ימין מקרבת ושמאל דוחה, אזי פועלים בודאי, ובפרט בענינים העקרים מעקרי הדת.			

יום שני	יום שני	ז ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, שני עם פירש"י. תהלים: לט"מג. תניא: ובזה יובן . . . 110 בר"מ. גוסס "ויהי בנסע": וכרצון כל צמד בית ישראל. כנוי משפחה של רבנו הזקן: ברוכאוויטש. כנוי משפחה של בנו אדמו"ר האמצעי: שניאורי. כנוי משפחה של ה"צמח צדק": שניאורסאהן.			

יום שלישי	יום שלישי	ח ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, שלישי עם פירש"י. תהלים: מד"מח. תניא: כי כמו . . . נו בפע"ח. כל נשמה יש לה עבודה פרטית במחין ומדות כפי טבעה וענינה. וכתיב "מאיכי תחכמני", מההטיות הרעות שמרגיש במדותיו הטבעיות, מזה מתחכם ויודע איך לכלכל תקון מדותיו ושעבוד הנחות שלו בעבודת ה' יתברך.			

יום רביעי	יום רביעי	ט ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, רביעי עם פירש"י. תהלים: מט"נד. תניא: והנה אף דדחילו . . . באריכות. ניט הייזער און געלד איז דער אידישער רייכטום. דער אידישער אייביקער רייכטום איז, אז מען איז אידען וואס היטען אפ תורה און מצות, און מ'בריינגט אויף דער וועלט קינדער און אייניקלאך וואס היטען אפ תורה און מצות.			

לא בתים וממון הם העשר היהודי. העשר היהודי. הנצחי הוא, שאנו יהודים השומרים תורה ומצות, ומביאים לעולם בנים ונכדים השומרים תורה ומצות.

יום
חמישי

יום חמישי

י ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מצורע, חמישי עם פירש"י.

תהלים: נה-נט.

תניא: פרק מא. ברם . . . עבודת עבד.

בדבר התעמולה בענין טהרת המשפחה במושבו, יתבונן בזה: אלו יציר, אשר ה' אנה לידו להציל מושב יהודים מכליון, רחמנא לצלן, הנה בטח היה מוסר נפשו על זה, והיה מהלל ומשבח את ה' יתברך, על גדל החסד לזכותו בזכות גדול כזה. כן ויותר מכך היא תעמולה זו, שהיא הצלת נפשות ממש.

יום
שישי

יום שישי

יא ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מצורע, שישי עם פירש"י.

תהלים: ס-סה.

תניא: והנה ה' . . . 112 ותפילין.

ביום ההלכות, על האדם להתבודד, ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תקון ותשובה ישוב ויתקנם.

שבת
קודש

שבת

יב ניסן, שבת הגדול

ה'תש"ג

הפטורה: וארבעה אנשים. במנחה: עברים היינו.

שיעורים. חומש: מצורע, שביעי עם פירש"י.

תהלים: סר-סח.

תניא: וגם יתבונן . . . 112 והמוח כו'.

מזמן יציאת מצרים נקראו בני ישראל "צבאות ה'". ההפרש בין עבדים – שנקראו כן בני ישראל – וצבאות, הוא: עבד עושה עבודת רבו – ובזה כמה דרגות, נוקב מרגליות, עושה שאר מלאכות, עושה מלאכות פשוטות – ויש בזה יגיעה ועמל רב, אבל אין זה ענין של מסירת נפש. צבא הם עבדים שעובדים ביגיעה רבה ועמל ובמסירת נפש, הן במלחמת הגנה והן במלחמת תנופה, ועומדים על משמרתם בתכלית התקף מבלי התפעל מהמנגד ושונא, ועבודתם זו אינה ענין של השגה, כי הם מתנהגים על פי הוראת מצביאם.

והנה נשמות ישראל במצרים היו בתכלית השפלות בעינינו קשים ומרים, ועם זה לא שנו שמם ולשונם ולבושיהם, ועמדו על משמרתם בתכלית החזק, כי ידעו שהקדוש ברוך הוא הבטיח לגאל אותם, והמתנהג כזה במצב זה הוא מצבא ה', דה' עוזרו בדרך מלמעלה מן הטבע בטבע.

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ג

רשות הרבים

לזמן הזה שבו המדבר שומם ואינו נחשב לרשות הרבים. והתוספות (ד"ה כאן) מחדשים: "משמע קצת דאינה רשות הרבים אלא אם כן מצויין שם ששים רבוא כמו במדבר".

כלומר: מדברי אב"י עצמו אפשר היה ללמוד רק שכדי שהמדבר יחשב רשות הרבים צריך שיהיה מקום שבני אדם מהלכים בו, והתוספות מחדשים שיש צורך בשישים רבוא בני אדם כדי להגדיר מקום כרשות הרבים, כמו המדבר בזמן שהיו בו ישראל.

דעה זו הובאה גם ברש"י (עירובין נט, א) וברא"ש (עירובין פרק א) ונפסקה כדעת "יש אומרים" ב'שלחן ערוך' (או"ח סי' שמה, ס"ג). והמקור לשיטה זו הוא כתשובה של שר שלום גאון שהיה אחד מהגאונים הראשונים (הובאה ב"חמדה גנוזה" סי' ע).

אמנם לדעת רוב הראשונים, וכן דעת הרמב"ם, רשות הרבים היא גם אם אין מצויים בה שישים רבוא.

הלכות שבת פרק יד, הלכה א: איזו היא רשות הרבים? מדברות ויערים ושרות, ודרכים המפולשין להן; וכלכל שיהיה רחב הדרך שש עשרה אמה, ולא תהיה עליו תקרה.

הברייתא (שבת ו, א) מגדירה את רשות הרבים: "סרטיא ופלטא גדולה, ומבואות המפולשין זו היא רשות הרבים גמורה". 'סרטיא' היא דרך ראשית שמחברת שתי ערים, ו'פלטא' היא כיכר באמצע העיר. והגמרא מוסיפה שרשות הרבים היא ברוחב ט"ז אמות לפחות.

ובהמשך הסוגיה (שם) מקשה הגמרא מדוע לא הזכירה הברייתא בין שאר הדוגמאות גם את המדבר: "ולחשוב נמי מדבר, דהא תנא: איזו היא רשות הרבים - סרטיא ופלטא גדולה, ומבואות המפולשין, והמדבר!".

והגמרא עונה: אמר אב"י שיש לחלק בין הזמן שבו בני ישראל היו שרויים במדבר שאז נחשב המדבר כרשות הרבים,

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ג

מחיצה מסדינים ומאנשים

גדלו וייעודו הוא דומה לרשות הרבים (על אף שמדין תורה כל מקום שמוקף מחיצות הרי הוא רשות היחיד) ועל כך נאמר שאם מחיצותיו אינן קבועות אין זה רשות היחיד, אך במקום קטן מבית סאתים גם מחיצות אלו מועילות. ולדעה זו הקושיות דלעיל מיושבות כי אף מחיצת סדינים או אנשים שאיננה קבועה מועילה במקום שאינו בגודל בית סאתים.

אך לדברי הרמב"ם שכלל דין זה עם שאר מחיצות הפסולות משמע שמחיצות אלו אינן מועילות כלל מעיקר הדין, עדיין קשה.

ויש לומר:

החיסרון במחיצה עראית הוא רק כאשר לא ייעדו אותה לשם מחיצה להתיר את הטלטול, אך אם יועדה לכך מועילה, ולכן מחיצה מסדינים ומבני אדם שהעמידם לכך מועילה אף שהם עצמם אינם מודעים לכך, כמבואר להלן (הכ"ג).

(בבין שולט אר"ח י)

הלכות שבת פרק טז, הלכה טז: וכל מחיצה שאינה עשויה לנחת, אינה מחיצה.

יש מפרשים "מחיצה שאינה עשויה לנחת", היינו שאינה מיועדת להניח עליה דבר או לנוח עליה (מגיד משנה) ויש מפרשים שאינה עשויה בקביעות אלא ארעי.

ויש להקשות: הרי מבואר בגמרא (עירובין פו, ב) שאפילו סדינים נחשבים מחיצה ובוודאי אין הדרך לעשות מחיצה מסדינים בקביעות! ועוד: להלן (הכ"א) פסק הרמב"ם "בכל עושין מחיצה, בין בכלים בין באוכלין בין באדם", ואדם בוודאי אינו עשוי להישאר במקום אחד תמיד (וכן לא להניח עליו דברים) ואיך יחשב מחיצה?

ואכן נחלקו ראשונים בביאור הלכה זו: הרשב"א (הובא במ"מ כאן) מפרש שמעיקר הדין מחיצות אלו הן מחיצות גמורות אלא שמדובר במקום גדול יותר מבית סאתים, שכאשר אינו מיועד לדירה אלא למחסן וכד' גזור חכמים לא לטלטל בתוכו כי מפני

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ג

התפילין כתכשיט

הם תכשיט, ולכן מותר ללבוש שני זוגות יחד כי יש מקום בראש ובזרוע לשני זוגות תפילין.

וכיון ששיטת הרמב"ם היא ששבת לאו זמן תפילין (הל' תפילין פ"ד ה"ט) ואם כן אין כאן מצוה ואין כאן 'בל תוסיף' למה אינו מתיר להכניס שני זוגות תפילין בבת אחת?

ותירץ ה'מגן אברהם' (א"ח סי' ש"א סק"ד):

כיון שאין אנו יודעים לכיון את המקום המדויק שעליו צריך להניח את התפילין יש לחשוש שלא יניח את הזוג השני במקום הנכון ואזי הרי הוא כמשא ולכן התירו להוציא בפעם אחת רק זוג אחד.

ועוד: "כיון שבחול אין לובש לעולם שני זוגות, אם כן זוג השני אינו נקרא דרך לבישה אלא כמשוי הוא, ולא התירו

הלכות שבת פרק יט, הלכה כג: המוציא תפילין בשבת ברשות הרבים, ביצר הוא עושה? לובשן בדרך, מניח של ראש בראשו ושל יד בידו, ונקנם, וחולצין פניה; וחוזר ויוצא ולובש זוג שני וחולצו, עד שיכניס את כלן.

והקשה ה'תוספות יום טוב' (עירובין פ"י מ"א)

למסקנת הגמרא (עירובין צו, א) תנא קמא סובר ששבת זמן תפילין ולכן המוציא תפילין בשבת ברשות הרבים מכניסם לבית, כל זוג בפני עצמו, כי ההיתר ללבושם ברשות הרבים הוא משום שבהנחתם מקיים את המצוה, ולקיום המצוה לא התירו ללבוש יותר מזוג אחד בכל פעם כי יש בזה איסור 'בל תוסיף'. ואילו רבן גמליאל סובר ששבת לאו זמן תפילין וההיתר ללבוש התפילין ולהכניסם הוא משום שמכניסם דרך מלבוש והתפילין

חכמים משום בזיון התפילין אלא זוג אחד שהוא כדרך לבישה בחול ואינו נראה כמשור" (שור"ע אדה"ז שם סע' נ"א, מהמ"א).
"וכל זה באיש, אבל אשה שמצאה תפילין... לא תכניסן לעיר

דרך מלבוש, שכיון שאין הנשים מניחות תפילין בחול אינן מלבוש להן אלא משוי גמור" (שם). וכן אסורה ללבוש ברשות הרבים טלית מצויצת, כי חוטי הציצית הם כמשא (שם סע' מה).

'בפירות' או 'בפירור'

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ג

טחינה בפירות", ולפירושו הדבר מוסב על הדין שאסור לרסק את השחת "מפני שנראה כטוחן" – כי מחמת "שאיין טחינה בפירות" פטור על הריסוק והאיסור הוא רק "מפני שנראה כטוחן"; אלא שלפי זה הנימוק "איין טחינה בפירות" מתייחס לדין שלפני-פניו.

וה'קצות השולחן' (ס" קכט סק"ב) כתב שאולי יש להגיה בדברי הרמב"ם: "שאיין טחינה אלא בפירור" ולפי זה הנימוק בסוף ההלכה הוא הטעם לכל המשך הדינים שבהלכה זו: א. אסור לחתוך את הירק דק דק; ב. אסור לרסק את השחת; ג. מותר לחתוך את הדלועין והנבלה כי טחינה היא דווקא בפירור וריסוק אבל לא בחתיכות גדולות.

סימוכין להשערה זו מצא הגרש"י ז"ל (סופרים וספרים, פסקים, עמ' 25) בדברי הרמב"ם המופיעים בספר 'מעשה רוקח' (נציה, תק"ב) שבמקום המילה 'בפירות' – כתוב שם: 'בפירור' (סוף המילה חסירה). והעיר: "קרוב מאד שגם בנוסחות העתיקות היה כתוב כך, והמעתיקים שלאחריהם השלימו את סוף המילה בתי"ו, ויצא להם 'פירות' במקום 'פירור'".

הלכות שבת פרק כא, הלכה יח: המחתך את הירק דק דק כדי לכושלו – הרי זה תולדת טוחן, וחוב; לפיכך, אין מרסקין לא את השחת ולא את החורבין לפני בהמה, בין דקה בין גסה – מפני שנראה כטוחן. אבל מחתכין את הדלועין לפני בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים – שאין טחינה בפירות.

ויש להבין את סיום דברי הרמב"ם (לפי גירסת המגיד משנה) "שאיין טחינה אלא בפירות" – וכי דלועין אינן פירות, והרי חיתוך הירק דק דק הוא תולדת טוחן, ומדוע מותר לחתוך את הדלועין?

ואכן ב'מגיד משנה' הביא גירסה אחרת בדברי הרמב"ם: "שאיין טחינה בפירות", ולפי זה מובן שמותר לחתוך את הדלועין כי הם פירות ולא ירקות, אבל לפי גירסה זו לא מובן מדוע אסור לרסק את השחת והחורבין לפני בהמה? והרי שחת וחורבין הם פירות ואם "איין טחינה בפירות" מדוע "קא אסור לחתכם משום דנראה כטוחן" (כסף-משנה)? ומסיים ה'מגיד-משנה': "ולא הבנתי אחת מן הנוסחאות, אבל הראשונה נראית עיקר".

אך ה'כסף-משנה' נקט לעיקר את כגירסה השניה "שאיין

ביקור בגינה בשבת

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ג

ממשיך, ניכר שעיקר הילוכו היה לשם כך ולכן אסור (תוספות שבת קג, ב, מובא במ"מ כאן – עפ"י ביאור אדה"ז ס"י שו"ס"ג).
ויש מחלקים:

בדין הראשון הולך 'לעשות חפצו' ובוזחן מה השדה צריכה אך בדין השני ההליכה היא כדי לקטוף את הפירות במוצאי שבת וההליכה רק מסייעת לו למלא חפצו, ולכן בדין הראשון ההילוך אסור מעיקר הדין אף כאשר אין ניכר שנעשה לשם כך, אך בדין השני האיסור הוא רק כשניכר (נשמת אדם כלל ס סק"א).
ועוד יש לחלק:

בדין הראשון כותב הרמב"ם "אסור לאדם לפקוד גנותיו ושודותיו בשבת כדי לראות מה הן צריכין או היאך הן פירותיהן" ומדייק ה'צמח צדק' (פסקי דינים אור"ח ס"י שו) שאף כשאינו מזמן את עצמו בהילוך זה למלאכה אסור שהרי בא לבדוק את מצב הפירות ואסור כי זהו בגדר בקשת חפצו ממש.

אך במהלך בשבת עד סוף התחום מפרש הרמב"ם שהאיסור הוא רק כשהולך לצורך מלאכה האסורה בשבת, כגון תלישת פירות, כי ההילוך הוא רק הכנה לבקשת צרכיו, ולכן אסור רק כאשר מתכוון למלאכה האסורה בשבת.

הלכות שבת פרק כד, הלכות ב-ג: אסור לאדם לפקד גנותיו ושודותיו בשבת, כדי לראות מה הן צריכין, או היאך הן פירותיהן – שהרי זה מהלך לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שייצא בשבת עד סוף התחום וישב שם עד שתחשך, כדי שיתיה קרוב לעשות חפציו במוצאי שבת – שהרי נמצא הלוכו בשבת לעשות חפציו. במה דברים אמורים? בשתחשף על התחום לעשות דבר שאסור לעשות בשבת; אבל אם תחשף לעשות דבר שמתיר לעשותו בשבת, הרי זה מותר. ביצר? אין מחשיבין על התחום להביא פירות מחברין, או לשכר פועלין.

בחלקה השני של ההלכה נאסר כשהולך 'עד סוף התחום' ומשמע שמותר ללכת למקום שבתוך התחום ולחכות עד הלילה כדי לקטוף פירות. ולמה אם כן בהולך לפקוד גינותיו אין הבדל בין תוך התחום למחוץ לתחום?

והביאור:

בהולך לפקוד גנותיו ניכר שהולך כדי לראות מה הן צריכין ולכן אסור אף בתוך התחום אך ההולך לקטוף פירות ואינו נכנס לתוך השדה אין ניכר לשם הוא הוא הולך ויתכן שרק לאחר שהגיע למקום במקרה נמלך להישאר כדי לקטוף את הפירות בערב. אך כשהולך בשבת עד סוף התחום ובמוצאי שבת

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ג

'תחומין' ביום טוב

נפש בלבד' ומדוע יש הבדל בין שבת ליום-טוב בדין תחומין? והביאור:

על דברי הרמב"ם (בתחילת הל' שבת) "שבתה בשביעי ממלאכה מצוות עשה, שנאמר וביום השביעי תשבות" כתב הרגצ'ובי שהתורה ציוותה לשבות בשבת באופן כללי, אפילו מדברים שאינם מלאכה, כי מלבד איסור מלאכה יש מצוות עשה של שבתה, היינו הימנעות מטרחה, וכן כתב ה'חתם סופר' (חור"מ סי' קצה).

וכיון שהציווי "תשבות" נאמר רק בשבת ולא ביום טוב יש לומר שישוד איסור תחומין אינו מלאכה אלא טרחה ולכן איסור מן התורה רק בשבת ואילו ביום טוב שאסור במלאכה אך לא בטרחה) אין איסור תחומין מן התורה אלא מדרבנן. ומה שאמרו 'אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד' הוא רק לעניין איסור מלאכה ולא לענין השביתה שנאמרה בשבת ולא ביו"ט.

(יין מלכות ז"א עמ' 144)

הלכות שבת פרק כז, הלכה א: היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת - לוקה, שנאמר: "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"... ולא נתנה תורה שיעור לתחום זה; אבל חכמים העתיקו, שתחום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל... ומדברי סופרים, שלא יצא אדם חוץ לעיר, אלא עד אלפים אמה. לדעת הרמב"ם כאן איסור תחומין מן התורה הוא שנים עשר מיל ומדברי סופרים אלפיים אמה.

ומה הדין לגבי איסור תחומין ביום טוב, האם לדעתו יש לו עיקר מן התורה?

וכתב הגאון הרגצ'ובי: "מלשון רבינו [היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת לוקה, שנאמר אל יצא איש ממקומו ביום השביעי] משמע דוקא בשבת סבירא ליה דתחומין דאורייתא. ועיין מה שכתב רבינו בפרק י"ט מהלכות סנהדרין [היוצא מחוץ לתחום שבת, העושה מלאכה ביום טוב], ומשמע שביים טוב רק עשיית מלאכה אסורה מן התורה ולא יציאה מחוץ לתחום.

ויש לשאול: הלא אמרו 'אין בין שבת ליו"ט אלא אוכל

שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ג

מדוע אסור לצום בשבת?

ח. יט) התאריך של התענית, אלא צוינו החדשים בהם נקבעו הצומות: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי"; אמנם, לאחר חורבן בית שני עמדו חכמים ובחרו יום מיוחד בכל אחד מארבעה החדשים שיקבע ליום התענית.

ולפי זה מובן שכאשר יום התענית חל בשבת אין התענית יכולה לדחות את מצות עונג שבת – כי החיוב להתענות ביום זה דוקא אינו מדברי קבלה, אלא חיובו הוא מתקנת חכמים שאינו דוחה את עונג שבת שהוא מדברי קבלה.

אמנם, כבר כתב הרשב"א (תשובות, סי' תריד) שהאיסור להתענות בשבת הוא איסור מן התורה, והוכיח כן מדברי הרמב"ם עצמו בהלכות שבועות (פ"א ה"ו) שהנשבע "שיתענה בשבתות ובימים טובים" - היא שבועת שוא, מפני שנשבע לבטל את המצוה. ומובן אם כן שהאיסור להתענות בשבת אינו נובע מדין 'עונג שבת' שהוא מדברי קבלה. ולכן החיוב להתענות, שהוא מדברי קבלה אינו דוחה את איסור התענית בשבת, שהוא מן התורה (המועדים בהלכה עמ' תיו).

הלכות שבת פרק ל הלכה א: וְשִׁנְתָּהּ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים - כְּבוֹד וְעֶנְיָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְקִרְאתָ לְשַׁבַּת עֲנִי, לְקֹדֶשׁ ה' מְכֻבָּד".

כאשר תענית חלה בשבת (מלבד עשרה בטבת) – אין התענית דוחה את השבת (ראש השנה יט, א). ותמה על זה ה'מנחת-חינוך' (מצוה שא): כיון שלפי דברי הרמב"ם כאן 'עונג שבת' חיובו מדברי קבלה (ישעיה נח, יג) וזהו מקור האיסור להתענות בשבת (ראה באור הלכה או"ח סי' רפח ד"ה אסור) אם כן "כיון שהוא [הצום] מדברי קבלה שהוא כדברי תורה, למה לא ידחה התענית שבת ויום טוב.. כיון דהתענית מדברי קבלה וגם עונג שבת מדברי קבלה".

ומבאר:

קביעת הצומות מדברי קבלה מלכתחילה לא היתה ביום מיוחד בחודש (בתשעה לחודש אב וכיוצא בזה), אלא רק "על אלו החדשים, דבטבת ותמוז ואב ותשרי מחוייבים להתענות בהם יום אחד, אבל לא נתייחד יום מיוחד, רק איזה יום שירצה יוכל להתענות, רק באלו החדשים". ולכן לא נכתב בפסוק (זכריה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ו'י"ב ניסן ה'תשע"ג

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ג

הלכות שבת

פרק יב

א. המבעיר כל שהוא, חיב; והוא שיהא צריך לאפר; אבל אם הבעיר דרך השחתה - פטור, מפני שהוא מקלקל. והמבעיר גדישו של חברו, או השורף דירתו - חיב, אף על פי שהוא משחית; מפני שפונתו להנצקם משונאו, והרי נתקננה [נתיישבה] דעתו ושכבה חמתו, ונעשה קדורע על מתו או בחמתו, שהוא חיב, וכחובל בחברו בשעת מריבה - שכל אלו מתקנין הן אצל יצרן הרע. וכן המדליק את הנר או את העצים, בין להתחמם בין להאיר - הרי זה חיב. המחמם את הבדולח כדי לצרפו [לחזקו] במים - הרי זה תולדת מבעיר, וחיב.

ב. המכבה כל שהוא, חיב. אחד המכבה את הנר, ואחד המכבה את הגחלת של עץ. אבל המכבה גחלת של מתכת, פטור; ואם נתפנו לצרף - חיב, שכן לוטשי הבדולח עושים, מחמין את הבדולח עד שיעשה גחלת, ומכבין אותו במים כדי לחסמו; וזה הוא לצרף, שהעושה אותו חיב, והוא תולדת המכבה. ומתר לכבות גחלת של מתכת ברשות הרבים, כדי שלא יזקו בה רבים. הנותן שמן לתוך הנר הדלוק, חיב משום מבעיר; והמסתפק [נוטל] מן השמן שפגור, חיב משום מכבה.

ג. דלקה שנפלה בשבת - המכבה אותה מפני אבוד המזון, חיב; שאין אבוד המזון דוחה שבת, אלא אבוד נפשות. לפיכך, יצאו בני אדם כדי שלא ימותו, ויניחו האש תלהט, ואפלו שורפת כל המדינה בלה.

ד. ומתר לעשות מחיצה בכל הפלים, בין מלאים בין ריקנים, כדי שלא תעבר הדלקה. אפלו כלי חרש חדשים מלאים מים - עושין מהן מחיצה, אף על פי שודאי מתבקעין ומכבין; שגורם כבוי, מתר. וכופין קערה על גבי הנר, בשביל שלא תאחז בקורה.

ה. תכה שדה [תיבה קטנה] ומגדל [ארון] שאחז בהן האור - מביא עור גדי וכיוצא בו מדברים שאין האור מלהטת אותן, ופורשו על הקצה שעדין לא נשרף, כדי שלא תעבר לו האש.

ו. טלית שאחז בה האור, פושטה ומתפסה בה; ואם כבתה, כבתה. וכן ספר תורה שאחז בו האור, פושטו וקורא בו; ואם כבה, כבה. ונותן מים מן הצד שעדין לא נתלית בו האור; ואם כבתה, כבתה. שכח נר דלוק על גבי הטבלה, נוצר את הטבלה והוא נופל; ואם כבה, כבה; אבל אם הניחו מבערב - אף על פי שכתה, אסור לטלטלו.

ז. נכרי שבא לכבות - אין אומרים לו 'כבה' ו'אל תכבה', מפני שאין שבייתתו עלינו. אבל קטן שבא לכבות, אין שומעין לו - והוא, שיהיה עושה על דעת אביו [ומבין שהכיבוי להנאת אביו]; אבל מדעת עצמו, אין בית דין מצוין עליו להפרישו. ובדלקה התירו לומר: 'כל המכבה אינו מפסיד'.

ח. ההוצאה מרשות לרשות, מלאכה מאבות המלאכות היא. ואף על פי שדבר זה, עם כל גופי תורה, מפי משה מסיני נאמרו - הרי הוא אומר בתורה: "איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש, ויפלא העם מהביא"; ה' למדת, שהתבא - 'מלאכה' קורא אותה. וכן למדו מפי השמועה, שהמבעיר ברשות הרבים מתחלת ארבע לסוף ארבע - הרי הוא כמוציא מרשות לרשות, וחיב.

ט. אין המוציא מרשות לרשות חיב, עד שיוציא כשעור המועיל, מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד; ויעקר מרשות זו, ויניח ברשות שניה. אבל אם עקר ולא הניח, או הניח ולא עקר, או שהוציא פחות מכשעור - פטור. וכן המבעיר מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים - אינו חיב עד שיעקר כשעור מצד זה, ויניחו בצד אחרת.

י. הזורק מרשות לרשות, או המושיט - הרי זה תולדת מוציא, וחיב. וכן הזורק או המושיט מתחלת ארבע לסוף ארבע - הרי זה תולדת מוציא, וחיב. והזורק כלאחר יד [שלא כדור], פטור.

יא. המוציא מקצת החפץ מרשות משתי רשות אלו [רה"י או רה"ר] לרשות שניה - פטור, עד שיוציא את כל החפץ בלו, מרשות זו לרשות זו. קפה שהיא מלאה חפצים, אפלו מלאה [גרעין] חרדל, והוציא רבה מרשות זו לרשות זו - פטור, עד שיוציא את כל הקפה. וכן כל הדומה לזה. שהפלי משים [- מחשיב] כל שיש בו בחפץ אחד. יב. המוציא בין בימינו, בין בשמאלו, בין בתוך חיקו, או שיצא במעות צוררין לו בסדינו - חיב, מפני שהוציא כדרך המוציאין. וכן המוציא על כתפו - חיב, אף על פי שהמשאוי למעלה מעשרה ברשות הרבים; שכן היה משא בגי קהת במשכן למעלה מעשרה, שנאמר: "בפתח ישאו"; וכל המלאכות, ממשכן לומדין אותן.

יג. אבל המוציא לאחר ידו [שלא כדור], בפיו, ובמרפקו, באזנו, ובשערו, ובכיס שתפור בבגדו ופי הכיס למטה, בין בגד ובגד, בפי בגדו, במנעלו, ובסנדלו - פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין.

יד. המוציא משאוי על ראשו - אם היה משאוי כבד, כגון שק מלא או תכה ומגדל [ארון] וכיוצא בהן, שהוא משים על ראשו ותופש בידו - חיב; שכן דרך המוציאין, ונמצא כמוציא על כתפו או בידו. אבל אם לקח חפץ קל, כגון

אדם אחר העומד ברשות שניה - ח"ב. וכן אם היה עומד
באחת משתי רשויות אלו, ופשט ידו לרשות שניה ועקר
החפץ ממנה, או מיד אדם העומד בה, והחזיר ידו אליו -
ח"ב; ואף על פי שלא הניח החפץ במקום שהוא עומד בו,
הואיל והוא בידו, הרי הוא כמנח בארץ.
ג. היה אוכל ויצא מרשות לרשות, וחשב להוציא האכל
שכפיו מרשות לרשות - ח"ב; מפני שמחשבתו משימה פיו
[מחשיבה את -] מקום, אף על פי שלא הוציא כדרכו
המוציאין. וכן מי שהיה עומד באחת משתי רשויות אלו,
והשתין מים או רקק [ידיק] ברשות שניה - ח"ב; שהרי עקר
מרשות, והניח ברשות שניה, ומחשבתו עושה אותו כאלו
עקר מעל גבי מקום. היה עומד ברשות זו, ופי אמה ברשות
שניה, והשתין בה - פטור.
ד. היה עומד באחת משתי רשויות, ופשט ידו לרשות שניה,
ונטל משם מים מעל גבי גמה מלאה מים, והוציאן - ח"ב;
שהמים בלן, כאלו הן מנחין על הארץ. אבל אם היה כלי
צף על גבי המים, ופרות על גבי הכלי, ופשט ידו ולקח מן
הפרות, והוציא - פטור; שהרי לא נחו הפרות על גבי
הארץ, ונמצא שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה. ואין צריך
לומר, אם היו הפרות צפין על פני המים, והוציאן - שהוא
פטור. וכן אם היה שמן צף על גבי המים, וקלט מן השמן,
והוציא - פטור.
ה. כבר אמרנו, שאין המוציא מרשות לרשות ח"ב, עד
שיעקר ויניח; אבל אם עקר ולא הניח, או הניח ולא עקר
- פטור. לפיכך, מי שהיה עומד באחת משתי רשויות, ופשט
ידו לרשות שניה וחפץ בידו, ונטלו אחד ממנו; או שנתן
אחד לידו חפץ, והחזיר ידיו אליו [כלפי עצמו] - שניהם
פטורים; מפני שזה עקר, וזה הניח.
ו. במה דברים אמורים? בשהיתה ידו למעלה משלשה;
אבל אם היתה ידו בתוך שלשה סמוך לארץ - הרי זה כמי
שהניח בארץ, וח"ב.
ז. היה עומד באחת משתי רשויות אלו, ופשט חבירו ידו
מרשות שניה, ונטל חפץ מיד זה העומד ברשות זו, והכניסו
אצלו; או שהוציא חפץ מאצלו, והניחו ביד זה העומד -
זה העומד לא עשה כלום, שהרי חבירו נתן בידו, או נטל
מידו; וחבירו ח"ב - שהרי עקר והניח.
ח. היה עומד באחת משתי רשויות אלו, ונתן חבירו חפץ
בידו או על גביו, ויצא באותו החפץ לרשות שניה, ועמד
שם - ח"ב; מפני שעקירת גופו בחפץ שעליו, כעקירת
החפץ מאותה רשות; ונעמידהו באותו החפץ, כהנחת החפץ
בקרנע שעמד בה. לפיכך, אם יצא בחפץ שבידו, או על
גביו, ולא עמד ברשות שניה, אלא חזר ונכנס והוא בידו -
אפלו יצא ונכנס כל היום כלו, עד שיצא היום - פטור; לפי
שעקר ולא הניח. ואפלו עמד לתקן המשאוי עליו, עד
פטור הוא - עד שיעמד לנוח.
ט. וכן מי שהיתה חבילתו על כתפו - רץ בה אפלו כל
היום, ואינו ח"ב עד שיעמד; והוא, שיהיה רץ בה; אבל

שהניח בגדר או ספין או ספר על ראשו, והוציאו, והוא אינו
אוחז בידיו - הרי זה פטור; שלא הוציא כדרכו המוציאין,
שאין דרכו רב העולם להוציא החפצין מנחין על ראשיתן.
המעביר חפץ מתחת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים -
אף על פי שהעבירו למעלה מראשו, ח"ב.
טו. מתר לאדם לטלטל ברשות הרבים, בתוך ארבע אמות
על ארבע אמות שהוא עומד בצדן; ויש לו לטלטל בכל
המרבץ הזה. ובאמה שלו מודדין לו; ואם היה ננס
באבריו, נותנין לו ארבע אמות בבינוניות של כל אדם. ומפי
הקבלה [ממשה רבינו] אמרו, שזה שנגאמר בתורה "שבו
איש תחתיו" - שלא יטלטל חוץ למרבץ זה; אבל במרבץ
זה, שהוא כמדת ארץ האדם כשיפשט ידיו ורגליו - בו
בלבד יש לו לטלטל.
טז. היו שנים, מקצת ארבע אמות של זה לתוך ארבע
אמות של זה - מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא
זה מתוך שלו לתוך של חבירו; ואם היו שלשה, והאמצעי
מבלע ביניהם [- ד' אמותיו הם בין ח' האמות שלהם] - הוא
מתר [לאכול] עמקם והם מתרין עמו, ושנים הציצונים
אסורים זה עם זה.
יז. לפיכך, מתר לאדם לעקר חפץ מרשות הרבים, ולהניח
לחבירו שעמו בתוך ארבע אמות; וכן חבירו לחבירו האחר
שבצדו, אפלו הן מאה; ואף על פי שהחפץ הולך כמה
מילין בשבת - מתר, מפני שכל אחד מהם לא טלטל אלא
בתוך ארבע אמות שלו.
יח. הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל המרבץ שהוא ארבע
אמות על ארבע אמות, נמצא מטלטל בארץ אלכסונו של
מרבץ זה, חמש אמות ושלשה חמשי אמה. לפיכך, אין
המעביר או הזורק ברשות הרבים ח"ב, עד שיעביר חוץ
לחמש אמות ושלשה חמשי אמה. וכל מקום שאמרנו
מתחת ארבע לסוף ארבע, או המעביר ארבע אמות
ח"ב - הוא מתחת האלכסון של ארבע אמות, עד סופו;
ואם העביר פחות מזה, פטור.
יט. נמצא כאן שלש מדות. ביצד? העוקר חפץ מרשות
הרבים ממקום זה, והניחו במקום אחר ברשות הרבים -
אם היה בין שני המקומות עד ארבע אמות, הרי זה מתר;
היה ביניהן יתר מארבע אמות ועדין הן בתוך חמש אמות
ושלשה חמשי אמה, פטור; היה ביניהן חמש אמות
ושלשה חמשי אמה בשנה - הרי זה ח"ב, שהרי העביר
החפץ חוץ לאלכסונו של מרבץ.
פרק יג
א. אין המוציא מרשות לרשות או המעביר ברשות הרבים
חוץ לארבע אמות ח"ב, עד שיעקר מעל גבי מקום שיש בו
ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר, ויניח על גבי
מקום שיש בו ארבעה על ארבעה.
ב. ידו של אדם, חשוכה לו כארבעה על ארבעה; לפיכך,
אם עקר החפץ מיד אדם העומד ברשות זו, והניחו ביד

מתוך מהדורת חזק

1 אם הלך מעט מעט - הרי זה כעוקר ומניח, ואסור. לפיכך,
2 מי שקדש עליו היום, וחבילתו על כתפו - רץ בה עד
3 שיגיע לביתו, וזריקה שם פלאחר יד.
4 י. עקר חפץ מרשות הרבים, והלך בו פחות מארבע אמות
5 ועמד, וחזר והלך פחות מארבע אמות ועמד - אפלו כל
6 היום בלו - מותר. במה דברים אמורים? בשעמד לנוח; אבל
7 אם עמד לתקן משאו, הרי זה כמחלף, וכשיעמד חוץ
8 לארבע האמות, חייב; והוא שיעמד חוץ לארבע אמות
9 לנוח, אבל אם יעמד לתקן משאו, עדין הוא כמחלף, ואינו
10 חייב עד שיעמד לנוח חוץ לארבע האמות.
11 יא. היה קנה או רמח וכיוצא בו מנח על הארץ, והגביה
12 הקצה האחד, והיה הקצה השני מנח בארץ, והשליכו
13 לפניו, וחזר והגביה הקצה שהיה מנח והשליכו לפניו על
14 הרף זו, עד שהעביר החפץ במה מילין - פטור; לפי שלא
15 עקר החפץ בלו מעל גבי הארץ. ואם משך החפץ וגררו על
16 הארץ מתחת ארבע לסוף ארבע - חייב; שהמגלגל, עוקר
17 הוא.
18 יב. עקר חפץ מזוית זו להניחו בזוית אחרת [באותו בית],
19 שגממאט זו העקירה עקירה המתרת, ונמלך בדרך, והוציאו
20 לרשות שניה - פטור; מפני שלא היתה עקירה ראשונה
21 לכה, ונמצאת פאן הנחה בלא עקירה. וכן העוקר חפץ
22 והניחו על חברו כשהוא מחלף, ובשעת שירצה חברו לעמוד,
23 נוטלו מעל גבי חברו - הרי זה פטור; שהרי יש פאן עקירה
24 בלא הנחה.
25 יג. הזורק חפץ מרשות לרשות, או מתחת ארבע לסוף
26 ארבע ברשות הרבים, וקדם שיניח קלטו [תפשו] אחר בידו,
27 או קלטו בלבו, או נשרף - פטור; מפני שאין זו הנחה
28 שנתפון לה. לפיכך, אם נתפון בשעת זריקה לכה - חייב.
29 יד. הזורק חפץ מרשות לרשות, והיה קשור בחבל ואגרו
30 [- תופס אותו] בידו - אם יכול למשך החפץ אצלו, פטור;
31 שהרי אין פאן הנחה גמורה, ונמצא כמי שעקר ולא הניח.
32 טו. הזורק, ונתה בתוך ידו של חברו - אם עמד חברו
33 במקומו וקבלה - הזורק חייב, שהרי עקר והניח; ואם נעקר
34 חברו ממקומו וקבלה - פטור. זרק, ורץ הזורק עצמו אחר
35 החפץ, וקבלו בידו ברשות אחרת, או חוץ לארבע אמות -
36 פטור, כאלו נעקר אחר וקבלו; שאין ההנחה הגמורה, אלא
37 שיניח החפץ במקום שהיה לו לנוח בשעת עקירה.
38 טז. הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד, ורשות הרבים
39 באמצע - אף על פי שעבר החפץ באויר רשות הרבים,
40 פטור; והוא, שיעבר למעלה משלשה טפחים; אבל אם
41 עבר בפחות משלשה סמוך לארץ, ונח על גבי משהו - אף
42 על פי שגעוקר או נתגלגל, ויצא החפץ לרשות היחיד
43 האחרת - הרי הוא כמי שגשאר עומד ברשות הרבים,
44 ולפיכך חייב. וכן הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים,
45 ורשות היחיד באמצע - פטור; ואם עבר החפץ בפחות
46 משלשה סמוך לארץ, ונח על גבי משהו - אף על פי שחזר

47 ונתגלגל, ויצא לרשות הרבים השניה - הרי הוא כמי
48 שגשאר עומד ברשות היחיד, ולפיכך חייב.
49 יז. המעביר ארבע אמות ברשות הרבים זו עם רשות
50 הרבים השניה - חייב; מפני שארבע אמות בשתי רשויות
51 הרבים מצטרפים, מפני שלא נח החפץ ברשות שביניהן.
52 יח. המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד, ורשות הרבים
53 באמצע - חייב, ואפלו הושיט למעלה מאויר רשות הרבים
54 [למעלה י' טפחים]; שכן היתה עבודת הלויים במשכן -
55 מושיטין את הקרשים מעגלה לעגלה, ורשות הרבים בין
56 שתי העגלות, וכל עגלה ועגלה רשות היחיד היא.
57 יט. במה דברים אמורים? בשחיו שתי רשויות היחיד בארץ
58 רשות הרבים, כמו שהעגלות מהלכות ברשות הרבים, זו
59 אחר זו; אבל אם היו שתי הרשויות בשני צדי רשות הרבים
60 - אף המושיט מרשות היחיד זו לרשות היחיד שכנגדה,
61 פטור.
62 כ. שכח ופשט ידו והיא מלאה פרות, והוציאה מחצר זו
63 להכניסה לחצר שבצדה, ונזכר קדם שיכניס, והרי ידו
64 תלויה באויר רשות הרבים - מותר להחזירה אליו לחצרו;
65 אבל להכניסה לאותה חצר שניה, אסור, כדי שלא יעשה
66 מחשבתו שחשב בשעת שגגה. ואם הוציא ידו במזיד, הרי
67 זה אסור להחזירה אצלו; אלא קנסו אותו, שתהא ידו
68 תלויה עד שתחשף.
69 כא. המתפון לזרק שמונה אמות ברשות הרבים, ונח החפץ
70 בסוף ארבע - חייב; שהרי נעשה שיעור המלאכה, ונעשת
71 מחשבתו - שהדבר ידוע, שאין זה החפץ מגיע לסוף
72 שמונה, עד שיעבר על כל מקום ומקום מכל השמונה. אבל
73 אם נתפון לזרק ארבע, ונח החפץ בסוף שמונה - פטור;
74 לפי שנת במקום שלא חשב שיעבר בו, וכל שכן שתניח;
75 לפיכך, אם חשב בעת זריקה, שיניח החפץ בכל מקום
76 שירצה - חייב.
77 כב. זרק לתוך ארבע אמות, ונתגלגל חוץ לארבע אמות -
78 פטור. זרק חוץ לארבע אמות, ונתגלגל [על ידי הרוח, בחזרה
79 לתוך ארבע אמות - אם נח על גבי משהו חוץ לארבע
80 אמות ואחר כך נתגלגל ונכנס, חייב; ואם לא נח כלל, הרי
81 זה פטור.

פרק יד

82
83 א. איזו היא רשות הרבים? מדברות וערים וישובות,
84 ודרכים המפלישין להן [פתוחים לרח"ל משני עבריהם];
85 וכלבד שיהיה רחב הדרך שש עשרה אמה, ולא תהיה עליו
86 תקרה. ואי זו היא רשות היחיד? תל שגבוה עשרה טפחים,
87 ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן;
88 וכן חריץ שהוא עמק עשרה, ורחב ארבעה על ארבעה או
89 יתר על כן. וכן מקום שהוא מקף ארבע מחיצות, גבהן
90 עשרה, וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן, אפלו יש
91 בה כמה מילין, אם הקף לדירה, כגון מדינה המקפת חומה

מקום פטור. וכן אור רשות הרבים או אור כרמלית, למעלה מעשרה - הרי הוא מקום פטור.
 ח. מקום שיש גבהו תשעה טפחים מצממות [- במדויק], לא פחות ולא יותר, ברשות הרבים - הרי הוא כרשות הרבים; ואין משגיחין על מדת ארכו ומדת רחבו, בין רחב בין קצר; מפני שרבים מכתפין [נשענים] עליו. אבל אם היה יותר על תשעה או פחות - אם היה בו ארבעה על ארבעה או יותר, הרי הוא כרמלית; ואם אין בו ארבעה על ארבעה, הרי הוא מקום פטור.
 ט. גג הסמוך לרשות הרבים, בתוך עשרה טפחים - הואיל ורבים מכתפין עליו, אסור לטלטל בגג, עד שיצטעק לו סלם קבוע להתירו. עמוד ברשות הרבים, גבוה עשרה ורחב ארבעה - הרי זה רשות היחיד. נעץ בגבהו יתד כל שהוא, אפלו אינה גבוהה שלשה - הואיל וראוי לתלות ביה וליהשתמש בו, הרי זה ממעטו ונצטעק כרמלית, ואין מודדין לו אלא מן היתד ולמעלה. ואפלו מלאהו פלו יתדות, הרי זה נתמעט גבהו, שהרי תולין באותן היתדות ומשתמשים בהן.
 י. חרי רשות היחיד [שבכות], הרי הן כרשות היחיד; אבל חרי רשות הרבים - אינם כרשות הרבים, אלא הרי הן כפי מדתן. כיצד? חר בצד רשות הרבים - אם יש בו ארבעה על ארבעה וגבוה עשרה, הרי זה רשות היחיד; ואם אין גבוה עשרה, הרי זה כרמלית. ואם אין בו ארבעה על ארבעה, הרי זה מקום פטור; והוא, שגבוה שלשה - שכל פחות משלשה, הרי הוא כרמלית.
 יא. רשות היחיד ומקום פטור, מתר לטלטל בכל; אפלו היה ארץ כל אחת משתייהן פמה מילין, מטלטל בכלה. אבל רשות הרבים והכרמלית - אין מטלטלין בהן אלא בארבע אמות; ואם העביר, או הושיט, או נרק חוץ לארבע אמות - ברשות הרבים, חיב. ובכרמלית - פטור; שאסור הפרמלית מדבריהם [מדברין], מפני שהיא דומה לרשות הרבים, שמה תתחלף ברשות הרבים. לפיכך, אם לא היה צריך לגוף ההוצאה, כגון שהעביר קוץ בכרמלית כדי שלא יזקו בו רבים - הרי זה מתר, ואפלו העבירו פמה אמות; וכן כל פיוצא בזה.
 יב. כשם שמתר לטלטל בכל מקום פטור - כך מתר להכניס ממנו לרשות היחיד או לרשות הרבים, ואין צריך לומר לכרמלית; ומוציאין לו מרשות היחיד ומרשות הרבים, ואין צריך לומר מן הכרמלית.
 יג. כשם שאסור לטלטל בכל הכרמלית - כך אסור להוציא ממנה לרשות היחיד או לרשות הרבים, או להכניס לכרמלית מרשות היחיד או מרשות הרבים; ואם הוציא או הכניס, פטור.
 יד. המוציא מרשות היחיד לרשות היחיד, או מרשות הרבים לרשות הרבים, וכרמלית באמצע - פטור; וכן המושיט או הזורק מזו לזו, וכרמלית באמצע - פטור.

שדלותותיה ננעלות בלילה; ומבואות שיש להן שלשה פתלים ולחי [קרוש] ברוח רביעית; וכן חצר ודיר [מקום מגורד לצאן] וסתר [שטח מגורד] שהקפו לדירה - כלן רשות היחיד גמורה הן.
 ב. אפלו פלים, כגון ספינה או מגדל [ארוך] של עץ וכונרת וכיוצא בהן - אם יש בהן ארבעה על ארבעה בגבה עשרה, או יותר על זה - הרי הן רשות היחיד גמורה.
 ג. עבי הפתלים של רשות היחיד, כרשות היחיד [מק"ו]; לאחרים [- המוקפים ממנו] עושה מחיצה, לעצמו לא כל שכן? ! אור רשות היחיד, כרשות היחיד; ורשות היחיד, אורה כרשות היחיד עד לרקיע. אבל אור רשות הרבים - אינו כרשות הרבים, אלא עד עשרה טפחים; ולמעלה מעשרה באור רשות הרבים, מקום פטור הוא.
 ד. ארבע רשיות לשבת: רשות היחיד, ורשות הרבים, וכרמלית [- מקום שאינו רח"י ואינו רח"ה], ומקום פטור. איזו היא כרמלית? תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יותר על פן, וגבהו משלשה ועד עשרה; שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה, ואין רחבה פחות מארבעה על ארבעה; וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה או יותר על פן, ועמק משלשה עד עשרה; וכן מקום שהקף בארבע מחיצות, גבהו משלשה ועד עשרה, וביניהן ארבעה על ארבעה או יותר על פן; וכן קרן זוית [פינה] הסמוכה לרשות הרבים, והוא המקום שמקף שלש מחיצות, והרוח הרביעית רשות הרבים, כגון מבוי שאין לו לחי [קרוש בצד הפתח] או קורה [למעלה מקצה לקצה] ברוח רביעית; וכן הימים, והבקעה, בין בימות החמה בין בימות הגשמים - כל אלו כרמלית הן.
 ה. אור הכרמלית, הרי היא ככרמלית עד עשרה טפחים; ולמעלה מעשרה באור הכרמלית, הרי הוא מקום פטור. לפיכך, מעל פני המים שבימים ושבנהרות - עד עשרה טפחים באור, הן כרמלית; ולמעלה מעשרה, מקום פטור. אבל כל העמק המלא מים, הרי הוא כקרקע עבה. ו. בור שבכרמלית - הרי הוא ככרמלית, אפלו עמק מאה אמה ורחב מאה אמה. רשות הרבים שהיתה עליה תקרה, או שאין בתוכה שש עשרה אמה - הרי היא ככרמלית. אצטבה [ספסל] שבין העמודים ברשות הרבים, הרי היא ככרמלית; וצדי רשות הרבים, ככרמלית. אבל בין העמודים - הואיל ורבים דורסין ביניהן, הרי הן רשות הרבים.
 ז. איזה הוא מקום פטור? מקום שיש בו פחות מארבעה על ארבעה, וגבהו שלשה עד לרקיע; שכל פחות משלשה, הרי הוא כרמלית. אפלו קוצים וברקונים, או גללים ברשות הרבים, גבהו שלשה, ואין בהן ארבעה על ארבעה - הרי הן מקום פטור. וכן חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה, ועמקו משלשה עד התהום, וכן מקום המקף שאין בו ארבעה על ארבעה, אפלו היה ארכו אלה מיל, ורחבו ארבעה פחות שעורה, וגבהו משלשה ומעלה - הרי זה

1 המוציא חפץ מרשות הרבים לרמלית והניחו שם, וחזר
2 ובעקרו מרמלית והכניסו לרשות היחיד, או שהוציאו
3 מרשות היחיד לרמלית והניחו שם, וחזר ובעקרו מרמלית
4 והוציאו לרשות הרבים - הרי זה פטור.

5 טו. המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ועבר על מקום
6 פטור ביניהן בהליכתו - חיב, שהמהלך אינו פעוּמָד; ואין
7 צריך לומר, בזרק שבער החפץ במקום פטור - שאינו
8 חשוב כמי שנח שם. היה עומד במקום פטור, ונטל חפץ
9 מרשות היחיד, או מאדם העומד שם, והניחו ברשות
10 הרבים, או ביד אדם העומד שם - פטור; וכן אם הכניס
11 מרשות הרבים לרשות היחיד, ועמד במקום פטור - פטור.
12 טז. עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, ואין
13 בעקרו ארבעה, ואין בגובה הקצר שלו שלשה - הרי הוא
14 רשות היחיד; ואם זרק מרשות הרבים, ונח על גבו - חיב.
15 תל המתלקט [- מיתמד לו] - גבה עשרה טפחים מתוף
16 [שבסיוטו ב] - ארך ארבע אמות, הרי הוא רשות היחיד; ואם
17 זרק מרשות הרבים, ונח על גבו - חיב.

18 יז. נעץ קנה ברשות היחיד, אפלו גבוה מאה אמה, וזרק
19 מרשות הרבים, ונח על גביו - חיב; שרשות היחיד עולה
20 עד לרקיע. אילן שהוא עומד ברשות היחיד, ונפו נטוה
21 לרשות הרבים, וזרק ונח על נפו - פטור; שאין הנוף הולך
22 אחר העקר.

23 יח. נעץ קנה ברשות הרבים, ובראשו טרסקל [- סל], וזרק
24 ונח על גביו - פטור; שאין רשות הרבים, אלא עד עשרה.
25 הזרק ארבע אמות ברשות הרבים, ונח [נדבק] החפץ
26 בכתל, כגון שזרק חלב או בצק, ונדבק בכתל - אם נדבק
27 למעלה מעשרה טפחים - בזרק באויר, שלמעלה מעשרה
28 ברשות הרבים מקום פטור הוא; נדבק למטה מעשרה
29 טפחים - בזרק בארץ, וחיב. זרק למעלה מעשרה, ונח
30 בחר כל שהוא - פטור.

31 יט. זרק קנה או רמח מרשות היחיד, ונתקע ברשות הרבים
32 כשהוא עומד - פטור; שהרי מקצתו במקום פטור. זרק כלי
33 מרשות היחיד לרשות הרבים, והיה אותו כלי גדול, ויש בו
34 ארבעה על ארבעה בגובה עשרה - פטור; מפני שקלי זה
35 רשות היחיד גמורה, ונמצא כמוציא מרשות היחיד לרשות
36 היחיד.

37 כ. בור תשעה ברשות הרבים, וזרק חלה [גוש עפר]
38 מקרקעיתו והשלימו לעשרה - אף על פי ששקירת החפץ
39 ועשיית המחיצה באין כאחת, פטור; מפני שלא היתה
40 המחיצה עשרה בתחלה. היה הבור עשרה, והשליף לו
41 חלה, ומעטו מעשרה - פטור, שהרי הנתח החפץ וסלוק
42 המחיצה באין כאחת.

43 כא. הזרק דף [של עץ], ונח על גבי יתדות ברשות הרבים,
44 ונעשה רשות היחיד - אפלו היה כלי על גבי הדף, פטור;
45 שהרי עשיית המחיצה עם ניתח הכלי באין כאחת.

46 כב. בור שהוא עמק עשרה ורחב שמונה ברשות הרבים,

47 וזרק מחצלת מרשות הרבים, וחלקה הבור ברחבו לשנים
48 - פטור; שהרי עם הנתח הכלי בטלו המחיצות, ונעשה כל
49 מקום מהן פחות מארבעה על ארבעה.

50 כג. בור ברשות הרבים עמק עשרה ורחב ארבעה, מלא
51 מים, וזרק לתוכו חפץ, ונח על גבי המים - חיב, שאין
52 המים מבטלין המחיצות; היה מלא פרות, וזרק לתוכו -
53 פטור, שהרי מעטו הפרות את שיעורו.

54 כד. רקק [ביצת] מים שהוא עובר ברשות הרבים, ורבים
55 מהלכין בו - אם אין בעמקו עשרה טפחים, הרי הוא
56 ברשות הרבים, בין שהיה רחב אפלו ארבע אמות, בין שלא
57 היה ברחבו ארבעה טפחים, שהרי [- וטא] רב העם מדלגין
58 עליו, ואין מהלכין בתוכו - [כז] הואיל ואין בעמקו עשרה,
59 הרי הוא רשות הרבים. ואם יש בעמקו עשרה או יתר, הרי
60 הוא ברמלית כשאר הימים - והוא שיש ברחבו ארבעה
61 טפחים או יתר על כן, שאין ברמלית פחותה מארבעה.

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ג

פרק טו

63 א. עומד אדם ברשות הרבים, ומטלטל ברשות היחיד כלה.
64 ועומד ברשות היחיד, ומטלטל ברשות הרבים, ובלבד שלא
65 יוציא חוץ לארבע אמות; ואם הוציא - פטור, מפני שהוא
66 ברשות אחרת. וכן עומד אדם ברשות היחיד, ופותח [דלת]
67 [במפתח] ברשות הרבים; ברשות הרבים, ופותח ברשות
68 היחיד. בהמה שהיתה בחוץ, וראשה בפנים - אוקסין
69 [מאכילין] אותה; ובגמל - עד שיהא ראשו ורבו בפנים,
70 הואיל וצוארו ארך.

71 ב. לא יעמד אדם ברשות היחיד, וישתה ברשות הרבים;
72 ברשות הרבים, וישתה ברשות היחיד; אלא אם כן הכניס
73 ראשו ורבו, למקום שהוא שותה. במה דברים אמורים?
74 בשתיה שותה בכלים נאים שהוא צריך להם - גזרה, שמא
75 יוציאם; אבל אם היו כלים שאינם נאים, שאינו צריך להם,
76 או שהיה הבור בכרמלית, אף על פי שהכלים נאים - מכניס
77 ראשו בלבד ושותה במקומו, ואף על פי שלא הכניס ראשו
78 ורבו.

79 ג. עומד אדם ברשות הרבים, וקולט [מקבל בכלי] מן האויר
80 מן המים המקלחין מן הצנור או מן הכתל, ושותה; ובלבד
81 שלא יגע בצנור או בכתל, ויקלט מעל גבם. ואם נגע - אם
82 היה מקום שנגע בו למעלה מעשרה, בפחות משלשה סמוך
83 לגג - הרי זה אסור, שנמצא כעוֹקֵר מעל הגג שהוא רשות
84 היחיד; וכן אם היה בצנור ארבעה על ארבעה, בין שהיה
85 הצנור בתוף עשרה בין שהיה למעלה מעשרה, וקלט ממנו
86 מים - הרי זה אסור. ולמה אינו חיב? מפני שלא נחו מים,
87 אלא הרי הן נוחלין והולכין.

88 ד. ויז [בליטה] שלפני החלון יוצא באויר שעל רשות
89 הרבים - אם היה למעלה מעשרה טפחים - מתר להשתמש
90

שכל יתר על עשר פרצה היא, ומפסדת המחיצות [נחשבים
כאינם]. ומה הוא לטלטל בכל החצר? אם נשאר מצד
הפרצה פס [עמוד להיכר] מכאן ופס מכאן בכל שהוא, או
פס רחב ארבעה טפחים מרוח אחת - מותר לטלטל בכל
החצר, ואין אסור אלא למלאת מן האמה בלבד. אבל אם
לא נשאר פס כלל - אסור לטלטל בכל החצר, שהרי
נפרצה חצר לים שהוא פרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו
רה"ר].
יג. והיאך מצמידין את המחיצה במים? אם היתה למעלה
מן המים - צריך שיהיה טפח מן המחיצה יורד בתוך מים;
ואם היתה המחיצה פלה בתוך מים - צריך שיהיה טפח
ממנה יוצא למעלה מן המים, כדי שיהיה המים שבחצר
מבדלין; אף על פי שאין המחיצה מגעת עד הקרקע,
הואיל ויש בה עשרה טפחים, הרי זו מתרת. ולא התירו
מחיצה תלויה, אלא במים בלבד; מפני שאסור הטלטול
במים מדבריהם - הקלו במחיצות, שאינה אלא כדי
לעשות הכר.
יד. אמת המים העוברת בין החצרות, והחלונות פתוחות
אליה - אם אין בה פשעור [עומק עשרה ורוחב ארבעה],
משלשלין דלי מן החלונות וממלאין ממנה בשבת. במה
דברים אמורים? בשאינה מפלגת מן הכתל שלשה; אבל
אם היתה מפלגת שלשה, אין ממלאין ממנה, אלא אם כן
היו פסין [עמודים] יוצאין מן הכתלים מכאן ומכאן,
שנמצאת האמה כאלו היא עוברת בתוך החצר.
טו. בצוצטרה [מרפסת] שהיא למעלה מן הים, וחלון
בתוכה על גבי המים - אין ממלאין ממנה [מהמרפסת]
בשבת, אלא אם כן עשו מחיצה עשרה טפחים גבוהה על
גבי המים כנגד החלון שבצוצטרה, או תהיה המחיצה
יורדת מן הצוצטרה כנגד המים, ורואין אותה כאלו נרדה
ונגעה עד המים. וכשם שממלאין מזו שעשו לה מחיצה,
כך שופכין ממנה על הים - שהרי על הפרמלית הן
שופכין.
טז. חצר שהיא פחותה מארבע אמות על ארבע אמות -
אין שופכין בתוכה מים בשבת, מפני שהן יוצאין לרשות
הרבים במהרה. לפיכך צריך לעשות גמה מחזקת סאתים
בתוך החצר, או ברשות הרבים בצד החצר, כדי שיהיו
המים נקבצין לתוכה, וצריך לבנות עליה כפה [כיסוי]
בצורת קשת [מבחוץ, כדי שלא תראה העווקה [הגומא]
הזאת מרשות הרבים. והחצר והאכסדרה [מרפסת],
מצטרפין לארבע אמות; וכמה הוא המקום שמחזיק
סאתים? חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חמשי אמה.
יז. היתה העווקה פחותה מסאתים - שופכין לה מלואה
[עד שתתמלא]; היתה סאתים - שופכין לה אפלו ששים
סאה של מים, ואף על פי שהמים יתגברו ויפוצו מעל
הגמה לחוץ. במה דברים אמורים? בימות הגשמים,
שהחצרות מתקלקלות [מתלככות] וסתם צנורות מקלחין,
ולא יבואו הרואים לומר שזה משתמש והמים יוצאין

עליו, שאין רשות הרבים תופסת אלא עד עשרה טפחים;
לפיכך מותר להשתמש בכל הכתל, עד עשרה טפחים
התחתונים.
ה. במה דברים אמורים? בשניה זיז אחד יוצא באויר;
אבל אם היו יוצאין בכתל שני זיזין, זה למטה מזה - אף
על פי ששניהם למעלה מעשרה - אם יש בזיז העליון
שלפני החלון רחב ארבעה על ארבעה, אסור להשתמש
עליו, מפני שהוא רשות בפני עצמו, והזיז שמתחתיו רשות
אחרת, ואסור זה על זה; שאין שתי רשות משתמשות
ברשות אחת.
ו. אין בעליון ארבעה, ואין בתחתון ארבעה - משתמש
בשניהם, וכן בכל הכתל, עד עשרה טפחים התחתונים. היה
בתחתון ארבעה, ובעליון אין בו ארבעה - אינו משתמש
בעליון, אלא כנגד חלונו בלבד; אבל בשאר הזיז שבשני
צדדי החלון - אסור להשתמש, מפני זה שמתחתיו שחלק
רשות לעצמו.
ז. כל זיז היוצא על אויר רשות הרבים שמתר להשתמש
עליו - כשהוא משתמש בו, אין נותנין עליו ואין נוטלין
ממנו אלא כלי חרש וזוכית וכיוצא בהן, שאם יפלו
לרשות הרבים, ישברו; אבל שאר כלים ואכלין - אסור;
שמה יפלו לרשות הרבים, ויביאם.
ח. שני בתים בשני צדי רשות הרבים - זורק מזו לזו
למעלה מעשרה; והוא, שיהיו שניהם שלו, או שיהיה
בניהם ערום; ואפלו בגדים וכלי מתכות, מותר לזרק. ואם
היו זה למעלה מזה ולא היו בשוה - אסור לזרק בגד
וכיוצא בו, שמה יפלו ויביאם; אבל כלי חרש וכיוצא בהן,
זורק.
ט. בור [מים] ברשות הרבים, וחלון על גביו [בכותל
שלידו] - הבור וחליתו [עפר שבשפת הבור] מצטרפין
לעשרה, וממלאין ממנו [מהחלון] בשבת. במה דברים
אמורים? בשניה סמוך לכתל בתוך ארבעה טפחים, שאין
אדם יכול לעבר שם. אבל אם היה מפלג - אין ממלאין
ממנו, אלא אם כן היתה חליתו גבוהה עשרה, שנמצא
הדלי שניצא מן החליה, יצא למקום פטור.
י. אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה, וחלון על גבה -
שופכין לה מים בשבת. במה דברים אמורים? באשפה של
רבים, שאין דרכה להתפנות; אבל של יחיד - אין שופכין
עליה; שמה תתפנה, ונמצאו שופכין כדרך ברשות
הרבים.
יא. אמת [תעלת] המים שהיא עוברת בחצר - אם יש
בגבהה עשרה טפחים, וברחבה ארבעה או יתר על כן עד
עשר אמות - אין ממלאין ממנה בשבת, אלא אם כן עשו
לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפניסה וביציאה [של
התעלה]; ואם אין בגבהה עשרה, או שאין ברחבה ארבעה
- ממלאין ממנה בלא מחיצה.
יב. היה ברחבה יתר מעשר אמות - אף על פי שאין
בגבהה עשרה, אין ממלאין ממנה עד שיעשה לה מחיצה;

היה בו יתר על בית סאתים, אסור לטלטל בו אלא בארבע
 47 אמות בכרמלית.
 48
 ב. וכן עמוד שגבוה עשרה ורחב בית סאתים, מטלטלין
 49 על פלו; הנה רחב על בית סאתים, אין מטלטלין בו אלא
 50 בארבע אמות. סלע שבנים - הנה גבוה פחות מעשרה -
 51 מטלטלין מתוכו לים, ומן הים לתוכו; שהכל כרמלית. הנה
 52 גבוה עשרה - אם רחבו מארבעה טפחים עד בית סאתים,
 53 הואיל ומתר לטלטל בכלו, אין מטלטלין לא מתוכו לים,
 54 ולא מן הים לתוכו. הנה יתר מבית סאתים - אף על פי
 55 שהוא רשות היחיד, הואיל ואסור לטלטל בו אלא בארבע
 56 אמות בכרמלית, הרי זה מותר לטלטל מתוכו לים, ומן הים
 57 לתוכו; שזה דבר שאינו מצוי הוא, ולא גזרו בו.
 58
 ג. כמה היא בית סאה? חמשים אמה על חמשים אמה;
 59 נמצא בית סאתים, מקום שיש בשבורו [חשובנו] חמשת
 60 אלפים אמה. וכל מקום שיש בו כמדה הזאת - בין שהיה
 61 מרבע שהוא שבעים ושירים [- חמש שביעיות] על שבעים
 62 ושירים, בין שהיה עגל, בין שאר הצורות - הרי זה נקרא
 63 'בית סאתים'.
 64
 ד. מקום שלא הקף לדירה שיש בו בית סאתים - אם היה
 65 ארכו פי שנים ברחבו כדי שיהיה מאה על חמשים פתח
 66 המשכן, מותר לטלטל בכלו; אבל אם היה ארכו יתר על
 67 שנים ברחבו אפלו אמה אחת, אין מטלטלין בו אלא
 68 בארבע אמות; שלא עשו בית סאתים שתשמישו לאויר
 69 כשאר החצרות, אלא מחצר המשכן.
 70
 ה. מקום שהקף שלא לשם דירה - אם פרץ בו פרוצה יתר
 71 על עשר אמות בגובה עשרה טפחים, וגדר בה לשם דירה
 72 - מותר לטלטל בכלו; ואפלו פרץ אמה וגדרה לשם דירה,
 73 ופרץ [אחר זמן] אמה וגדרה לשם דירה, עד שהשלימה
 74 ליתר מעשר - מותר לטלטל בכלו, אף על פי שיש בו כמה
 75 מילין.
 76
 ו. מקום יתר מבית סאתים שהקף לדירה - אם נזרע רבו -
 77 הרי הוא כגנה, ואסור לטלטל בכלו. נזרע מעוט - אם נזרע
 78 ממנו בית סאתים, מותר לטלטל בכלו; ואם היה המקום
 79 הנזרע יתר מבית סאתים, אסור לטלטל בכלו. נטע רבו -
 80 הרי הוא כחצר, ומותר לטלטל בכלו. נתמלא מים, אפלו היו
 81 עמקים הרבה - אם היו ראויין לתשמיש, הרי הם כנטעים
 82 ומותר לטלטל בכלו; ואם אינן ראויין, אין מטלטלין בו
 83 אלא בארבע אמות.
 84
 ז. מקום שהקף שלא לשם דירה שיש בו בית שלש סאין,
 85 ונקרו [עשו תקרה] בו בית סאה - קרויו מתירו; שפי תקרה
 86 [כאילו] - יורד וסותם. נפרץ במלאו לחצר, ונפרצה חצר
 87 כנגדו - חצר מתרת כשהיתה; והקפפה [המקום שהוקף]
 88 אסור כשהיה, שאין אור החצר מתירו.
 89
 ח. היה יתר מבית סאתים, ובא למעט באילנות - אינו
 90 מעוט. בנה בו עמוד בצד הכתל גבוה עשרה, ורחב שלשה
 91 או יתר - הרי זה מעוט; פחות משלשה - אינו מעוט, שכל
 92 פחות משלשה פלבוד [- כמחובר] הוא. וכן אם הרחיק מן

1 מכחו לרשות הרבים. אבל בימות החמה - אם היתה
 2 מחזקת סאתים, אין שופכין לה אלא סאתים; היתה פחותה
 3 מסאתים, אין שופכין לה כל עקר.
 4 יח. ביב [חריץ באדמה] ששופכין לו מים, והם נזחלין
 5 והולכין תחת הקרקע ויוצאין לרשות הרבים, וכן צנור
 6 [מחב] ששופכין על פיו מים, והן נזחלין על הכתל ויורדין
 7 לרשות הרבים - אפלו היה ארך הכתל או ארך הדרך
 8 שתחת הארץ מאה אמה, אסור לשפך על פי הביב או על
 9 פי הצנור, מפני שהמים יוצאין מכחו לרשות הרבים; אלא
 10 שופך חוץ לביב, והן יורדין לביב.
 11 יט. כמה דברים אמורים? בימות החמה; אבל בימות
 12 הגשמים, שופך ושונה ואינו נמנע, שסתם צנורות מקלחין
 13 הן, ואדם רוצה שיבלעו המים במקומן. היה שופך על פי
 14 הביב, והמים יוצאין לכרמלית - הרי זה מותר, ואפלו
 15 בימות החמה; שלא גזרו על כחו בכרמלית. לפיכך, מותר
 16 לשפך על כתל הספינה, והן יורדין לים.
 17 כ. לא ימלא [מים] מן הספינה [ביס], אלא אם בן עשה
 18 מקום ארבעה על ארבעה יוצא מן הספינה על הים. כמה
 19 דברים אמורים? בשהיה בתוך עשרה; אבל אם היה
 20 למעלה מעשרה מן הים, מוציא זיו כל שהוא וממלא,
 21 שהרי הדרך מקום פטור ממלא; ואינו צריך לזיו זה אלא
 22 משום הפך.
 23 כא. הקורא בספר [קודש העשוי כמגילה] בכרמלית,
 24 ונתגלגל מקצת הספר לרשות הרבים ומקצתו בידו - אם
 25 נתגלגל חוץ לארבע אמות, הופכו על הפתח ומניחו [למנוע
 26 ביוזי הקודש]; גזרה, שמה ישמט פלו מידו, ויעבירונו ארבע
 27 אמות. נתגלגל לתוך ארבע אמות - גוללו אצלו; וכן אם
 28 נתגלגל לרשות היחיד - גוללו אצלו. היה קורא ברשות
 29 היחיד, ונתגלגל לרשות הרבים - אם נח בה, הופכו על
 30 הפתח; ואם לא נח, אלא היה תלוי באויר רשות הרבים
 31 ולא הגיע לארץ - גוללו אצלו.
 32 כב. המעביר [מפנה] קוץ כדי שלא יזקו בו רבים - אם
 33 היה ברשות הרבים, מוליכו פחות פחות מארבע אמות;
 34 ואם היה בכרמלית - מוליכו פדרכו אפלו מאה אמה. וכן
 35 מת שהסריח ונתבזה יתר מדי, ולא יכלו שכנים לעמד עמו
 36 - מוציאין אותו מרשות היחיד לכרמלית. היורד לרחץ
 37 בים, כשהוא עולה - מנגב עצמו, שמה יעביר מים שעליו
 38 ארבע אמות בכרמלית.
 39
 פרק טז
 40 א. מקום שלא הקף לדירה [למגורים] אלא שיהיה תשמישו
 41 לאויר [להנות מאויר] - כגון גנות ופרדסים, וכגון המקיף
 42 מקום מן הארץ לשמרו, וכיוצא בהן - אם יש בגובה
 43 המחיצות עשרה טפחים או יתר, הרי הוא ברשות היחיד
 44 לחיב המוציא והזורק והמושט ממנו לרשות הרבים, או
 45 מרשות הרבים לתוכו. ואין מטלטלין בכלו, אלא אם בן יש
 46 בו בית סאתים [מפורט להלן הלכה ג'] או פחות; אבל אם

טפחים או יתר, אינה מחיצה גמורה; גידור [תל אדמה] 48
חמשה ומחיצה חמשה, מצטרפין. 49
טז. כל מחיצה שיש בה פרוץ מרבה על העומד, אינה 50
מחיצה. אבל אם היה פרוץ כעומד [בשווה] - הרי זו מתרת; 51
ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על 52
עשר אמות. אבל עשר אמות, הרי היא כפתח. ואם היה 53
לפרצה זו צורת פתח, אף על פי שיש בה יתר מעשר, אינה 54
מפסקת המחיצה - והוא, שלא יהא הפרוץ מרבה. 55
יז. במה דברים אמורים? בזמן שהפרצות משלשה טפחים 56
ומעלה; אבל אם היו הפרצות, כל פרצה מהן פחותה 57
משלשה - הרי זו מתרת, ואף על פי שהפרוץ מרבה על 58
העומד; שכל פחות משלשה, הרי הוא כלבוד [כמחבור]. 59
יח. כיצד? הרי שהקיף בקנים, ואין בין קנה לחברו שלשה 60
טפחים, או שהקיף בחבלים, ואין בין חבל לחברו שלשה 61
טפחים - הרי זו מחיצה גמורה, אף על פי שהיא [מונחים 62
לאורך] שתי בלא ערב [ו רוחב], או ערב בלא שתי. וצריך 63
שיהיה גבה הקנה עשרה, או שיהיה מן הארץ עד סוף עבי 64
החבל העליון עשרה אם הקיף בחבלים - שאין מחיצה 65
פחותה מעשרה. וכל השעורין האלו, הלכה למשה מסיני 66
הן. 67
יט. 'צורת הפתח' האמורה בכל מקום - היא אפלו קנה 68
וכיוצא בו מכאן, וקנה מכאן, וקנה על גביהן; גבה שני 69
הלחיים [הקנים שמהצדדים] - עשרה טפחים או יתר, והקנה 70
וכיוצא בו שעל גביהם - אף על פי שאינו נוגע בשני 71
הלחיים אלא יש ביניהן כמה אמות, הואיל וגבה הלחיים 72
עשרה, הרי זו צורת פתח. וצורת פתח שאמרו - צריכה 73
שתהא בריאה [וחקה דיה] לקבל דלת, אפלו דלת של קש. 74
כ. פתח שצורתו כפה [כקשת] - אם יש בארץ רגלי הכפה 75
עשרה טפחים, הרי זה צורת פתח; וצורת פתח שעשה 76
אותה מן הצד [סמוך לכותל לא באמצע] - אינה כלום; שאין 77
דרך הפתחים להיות בקרן זוית, אלא באמצע. 78
כא. בכל עושין מחיצה - בין בכלים, בין באבנים, בין 79
באדם; אפלו בבקמה, ושאר מיני חיה ועוף - והוא שיהיו 80
כפותים [קשורים], כדי שלא יגדור. 81
כב. מחיצה העומדת מאליה, הרי זו כשרה. ומחיצה 82
הנעשית בשבת, הרי זו מחיצה. ואם נעשת בשנגה - מתר 83
לטלטל בה באותה שבת; והוא, שתעשה שלא לדעת 84
המטלטל. אבל אם נתפון אדם לזו המחיצה שתעשה בשבת 85
כדי לטלטל בה, אף על פי שעשה אותה העושה בשנגה, 86
ובן אם נעשת במזיד, אף על פי שלא נתפון זה לטלטל בה 87
הרי זה אסור לטלטל בה. 88
כג. מתר לעשות מחיצה של בני אדם בשבת, שיעמד זה 89
בצד זה, ובלבד שלא ידעו אלו העומדין שבשכיל לעשותן 90
מחיצה העמדי; ולא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה 91
להשתמש במחיצה זו, אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו. 92
כד. אילו שהוא מסך על הארץ [ענפיו נוטים לארץ מכל צד] 93
- אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים - ממלא בין 94

הפתל שלשה, ועשה מחיצה - מעט; פחות משלשה - לא 1
עשה כלום. 2
ט. טח את הפתל בטיט - אף על פי שאינו יכול [הטיט] 3
לעמד [להתקיים] בפני עצמו, הרי זה מעוט. הרחיק מן הפתל 4
שלשה, ועשה מחיצה - הועיל; עשה מחיצה על שפת הפתל 5
- אינו מועיל; שהעושה מחיצה על גבי מחיצה, אינו 6
מועיל. נבלעה מחיצה התחתונה, והרי העליונה קצת - 7
הואיל ונעשת העליונה לשם דירה, והרי אין שם נראה אלא 8
היא - הרי זה הועיל, ומתיר לטלטל בכלה. 9
י. רחבה שאחורי בתים, יתרה על בית סאתים - אין 10
מטלטלין בה אלא בארבע אמות, ואפלו היה פתח הבית 11
פתוח לתוכה; ואם פתח הפתח לשם, ואחר כך הקיפה - 12
הרי זו כמקפת לדירה, ומתיר לטלטל בכלה. 13
יא. רחבה הפתוחה למדינה [לעיר] מצד אחד, ומצד אחד 14
פתוחה לשכיל המגיע לנהר - עושה לה [מניח] לחי [קרוש] 15
מצד המדינה, ויהיה מתיר לטלטל בכלה, ומתוכה למדינה, 16
ומן המדינה לתוכה. 17
יב. יחיד ששבת בבקעה, ועשה מחיצה סביב לו - אם יש 18
בה עד בית סאתים, מתיר לטלטל בכלה; ואם היה יתר 19
על בית סאתים, אינו מטלטל בה אלא בארבע אמות. וכן 20
אם היו שנים. אבל שלשה ישראלים או יתר עליהן ששבתו 21
בבקעה - הרי הן שירה, ומתיר להן לטלטל בכל צרפן, אפלו 22
כמה מילין; והוא שלא ישאר מן המחיצה שהקיפו, בית 23
סאתים פנוי בלא כלים; אבל אם נשאר בית סאתים פנוי 24
בלא כלים, ולא היו צריכין לו - אסורים לטלטל בכל 25
המחיצה, אלא בארבע אמות. ואין הקטן משלים לשירה. 26
יג. שלשה שהקיפו כדי צרפן וקנו שביטה [שנקלעו שם 27
משהעריב], ואחר כך מת אחד מהן - הרי הם מתירין לטלטל 28
בכלה; קנו שנים שביטה ביתר מבית סאתים, ואחר כך בא 29
להם שלישי - אסורין לטלטל אלא בארבע אמות, כשהיו 30
קדם שיבוא זה; שהשביטה [בערב שבת] היא הגורמת 31
[להחשב שיירה], לא הדיורין [שניתווספו בשבת]. 32
יד. שלשה מקומות המקפין שלא לשם דירה זה בצד זה 33
ופתוחים זה לזה, שנים החיצונים רחבים והאמצעי קצר, 34
שנמצאו לשנים החיצונים פסין [עמודים המשמשים כמחיצה] 35
מכאן ומכאן, והיה יחיד בזה ויחיד בזה - נעשו 36
כשירה, ונותנין להן כל צרפן. היה האמצעי רחב ושנים 37
החיצונים קצרים, שנמצא האמצעי בפסין משני רוחותיו - 38
הרי הוא מבדל משנים החיצונים; לפיכך, אם שבת יחיד 39
בזה ויחיד בזה ויחיד בזה - אין נותנין להן כל צרפן, אלא 40
כל אחד ואחד יש לו בית סאתים במקומו. היה יחיד בזה 41
ויחיד בזה ושנים באמצעי, או שנים בזה ושנים בזה ואחד 42
באמצעי - נותנין להן כל צרפן. 43
טו. כל מחיצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה, אינה 44
מחיצה; וכל מחיצה שאינה עשויה לנחת [לעמוד זמן רב], 45
אינה מחיצה; וכל מחיצה שאינה עשויה אלא לצניעות 46
בלבד, אינה מחיצה. וכל מחיצה שאין בגובהה עשרה 47

1 בדיו [ענפיו] ועליו תבן וקש וכיוצא בהן, וקושטן בארץ,
2 עד שיעמד ברוח מצויה ולא יתנדנד, ומטלטל תחת פלו;
3 והוא שיהיה תחתיו עד בית סאתים; אבל אם היה יתר
4 מבית סאתים - אין מטלטלין תחתיו אלא בארבע אמות,
5 מפני שתחתיו, מקום שלא הקפד לדירה הוא.

פרק יז

7 א. מבוי [מקום המוביל בני החצר לרשות הרבים] שיש לו
8 שלשה כתלים, הוא הנקרא 'מבוי סתום'; ומבוי שיש לו
9 שני כתלים בלבד זה כנגד זה, והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין
10 בשכנגדה - הוא הנקרא 'מבוי מפלש'.

11 ב. היאך מתירין [בטלטול] מבוי הסתום? עושה לו ברוח
12 רביעית לחי [קרוש] אחד, או עושה עליו קורה [למעלה],
13 ודיו. ותחשב אותה קורה, או אותו לחי, כאלו סתם רוח
14 רביעית, ויעשה רשות היחיד ויהיה מתר לטלטל בכלו;
15 שדין תורה, בשלש מחיצות בלבד מתר לטלטל, ומדברי
16 סופרים היא הרוח הרביעית, ולפיכך די לה בלחי או קורה.
17 ג. והיאך מתירין מבוי מפלש? עושה לו צורת פתח מכאן,
18 ולחי או קורה מכאן. ומבוי [מפולש] עקם [מפולת], תורתו
19 [דינו] כמפלש.

20 ד. מבוי שהוא שנה [ישר] מתוכו ומדרון [שיפוע -] לרשות
21 הרבים, או שנה לרשות הרבים ומדרון לתוכו - אינו צריך
22 לא לחי ולא קורה, שהרי הוא מבדל מרשות הרבים.
23 ה. מבוי שצדו אחד פלה לים, וצדו אחד פלה לאשפה של
24 רבים - אינו צריך כלום; שאשפה של רבים אינה עשויה
25 להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון [תיבש]
26 [שפוט].

27 ו. מבוי מפלש שהיה פלה [- מסתיים] לאמצע רחבה [חצר
28 שאחורי הבתים] של רבים - אם לא היה מכין כנגד פתח
29 הרחבה - הרי זה פסתום, ואין צריך מצד הרחבה כלום.
30 אבל אם היה פלה לצדדי הרחבה, אסור. ואם היתה של
31 יחיד - אף לאמצעה אסור; פעמים בונה מצד אחד, ונמצא
32 פלה לצדה של רחבה.

33 ז. אין המבוי נתר בלחי או קורה, עד שיהיו בתים וחדרות
34 פתוחות לתוכו, ויהיה ארכו מארבע אמות ומעלה, ויהיה
35 ארכו יתר על רחבו; אבל מבוי שארכו כרחבו, הרי הוא
36 כחצר, ואינו נתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו כל לחי
37 במשהו, או בפס [קרוש] רחב ארבעה מרוח אחת.

38 ח. חצר שארכה יתר על רחבה - הרי היא כמבוי, ונתרת
39 בלחי או קורה. ומבוי שאין בתים וחדרות פתוחות לתוכו,
40 כגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחת, וכן מבוי
41 שאין בארכו ארבע אמות - אינו נתר אלא בשני לחיים, או
42 בפס ארבעה.

43 ט. מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים - אינו צריך לא לחי
44 ולא קורה, ומתר לטלטל בכלו; שכל פחות משלשה, הרי
45 הוא כלבוד [כמחומר]. מבוי שהקשירו בקורה - אף על פי

שמתר לטלטל בכלו כרשות היחיד, הזורק מתוכו לרשות
הרבים, או מרשות הרבים לתוכו - פטור, שהקורה משום
הכר היא עשויה. אבל אם הקשירו בלחי - הזורק מתוכו
לרשות הרבים, או מרשות הרבים לתוכו - חייב, שהלחי
הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית.

י. שני כתלים ברשות הרבים, והעם עוברים ביניהם - כיצד
מקשיר ביניהם? עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן, ואחר
כך יעשה ביניהם רשות היחיד. ואינו צריך לנצל הדלתות,
אבל צריך שיהיו ראויות להנצל; היו [הדלתות] משקעות
בעפר, מפנה אותן ומתקנן להנצל. אבל צורת פתח, או לחי
וקורה - אינן מועילין בהקשר רשות הרבים.

יא. מתר לטלטל במבוי תחת הקורה, או בין הלחיים. במה
דברים אמורים? בשעה שמוך לרשות הרבים; אבל אם
היה סמוך לכרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר] - אסור
לטלטל תחת הקורה, או בין הלחיים, עד שיעשה לחי אחר
להתיר תוך הפתח; שהרי מצא מין את מינו [הכרמלית את
הכרמלית], ונעזר [נחיה ככרמלית].

יב. בכל עושין לחיים - אפלו בדבר שיש בו רוח חיים,
ואפלו באסורי הנדה. עבודה זרה עצמה או אשורה, שעשה
אותה לחי - פשוט; שהלחי עביו כל שהוא. גבה הלחי, אין
פחות מעשרה טפחים; רחבו ועביו, כל שהוא.

יג. בכל עושין קורה, אבל לא באשורה, לפי שיש לרחב
הקורה שעור, וכל השעורין אסורים מן האשורה. וכן רחב
הקורה, אין פחות מטפח. ועבדה - כל שהוא; והוא שתהיה
בריאה [חזקה] לקבל ארית, שהוא חצי לבנה של שלשה
טפחים על שלשה טפחים. ומעמיד [תומכי ה-] קורה,
צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה וחצי לבנה.

יד. במה יהיה פתח המבוי, ויהיה די להקשירו בלחי או
קורה? גבהו, אין פחות מעשרה טפחים, ולא יתר על
עשרים אמה; ורחבו, עד עשר אמות. במה דברים אמורים?
שלא היה לו צורת פתח; אבל אם היה לו צורת פתח -
אפלו היה גבוה מאה אמה, או פחות מעשרה, או רחב מאה
אמה - הרי זה מתר.

טו. וכן אם היה בקורה של מבוי כיוור [קישוט] וציור, עד
שהיו הכל מסתכלין בה - אף על פי שהיא למעלה
מעשרים אמה, פשוטה; שהקורה משום הכר עשויה, ואם
היתה למעלה מעשרים, אינה נפרת; ואם יש בה ציור וכיוור
- מסתכלין בה, ונמצא שם הכר.

טז. מבוי שהיה גבהו מן הארץ עד קרקעית קורה עשרים
אמה, ועביו הקורה למעלה מעשרים - פשוט; היה גבהו יתר
מעשרים, ובה למעטו בקורה שמנחת אותה למטה - צריך
להיות ברחבה טפח. היה גבהו פחות מעשרה - חוקק בו
[חופר בקרקע] משך ארבע אמות על ארבע אמות, ומעמיק
[בקרקע] כדי להשלימו לעשרה.

יז. נפרץ בו פרצה מצדו כלפי ראשו [סמוך ללחי או הקורה]
- אם נשאר עומד בראשו פס רחב ארבעה טפחים, מתר;
אם

48 לקבל ארית ולא בזו כדי לקבל ארית - אם יש בשתייהן
49 כדי לקבל ארית, אינו צריך להביא קורה אחרת. היו אחת
50 למטה ואחת למעלה - רואין את העליונה כאלו היא
51 למטה, ואת התחתונה כאלו היא למעלה; ובלבד שלא
52 תהיה עליונה למעלה מעשרים, ולא תחתונה למטה
53 מעשרה; ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים, כשרואין אותן
54 שירדה זו ועלתה זו בכונה [מכוונות זו לצד זו -], עד שייעשו
55 זו בצד זו.
56 כו. היתה הקורה עקמה [ונוסה מחוץ למבוי], רואין אותה
57 כאלו היא פשוטה [ישרה]; עגלה, רואין אותה כאלו היא
58 מרבעת - אם היה בהקפה שלשה טפחים, יש בה רחב
59 טפח. היתה הקורה בתוך המבוי, ועקמה חוץ למבוי, או
60 שהיה עיקמה למעלה מעשרים, או למטה מעשרה - רואין:
61 כל שאלו ינטל העקום, וישארו שני ראשיה, אין בין זה
62 לזה שלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת; ואם לאו,
63 צריך להביא קורה אחרת.
64 כז. באר [שהוא רשות היחיד שבתוך רה"ר] שעשה לה
65 שמונה פסין [עמודים] מארבע זוויות, שני פסין דבוקין בכל
66 זווית [- כדי להתיר שאיבת מים להשקות בהמה] - הרי אלו
67 כמחיצה [- כדי להתיר שאיבת מים להשקות בהמה]; ואף על
68 פי שהפרוץ מרבה על העומד בכל רוח ורוח, הואיל וארבע
69 הזוויות עומדות, הרי זה מתיר למלאת מן הבור ולהשקות
70 לבהמה [במתחם הפסים]. וכמה יהיה גובה כל פס מהן?
71 עשרה טפחים; ורחבו, ששה טפחים; ובין כל פס ופס,
72 כמלא שתי רבקות [קבוצות] של ארבע ארבע בקר, אחת
73 נכנסת ואחת יוצאה - שעור רחב זה, אין יתר על שלש
74 עשרה אמה ושלש.
75 כח. היה במקום אחד מן הזוויות, או בכל זווית מארבעתן,
76 אבן גדולה, או אילן, או תל המתלקט [המתרומם] עשרה
77 [טפחים] מתוך ארבע אמות, או תבילה של קנים - רואין:
78 כל שאלו יחלק יש בו אמה לכאן ואמה לכאן בגובה
79 עשרה, נדון משום זווית שיש בה שני פסין. חמשה קנים,
80 ואין בין זה לזה שלשה, ויש ביניהם ששה טפחים לכאן
81 וששה טפחים לכאן - נדונים משום זווית שיש בה שני
82 פסין.
83 כט. מתיר להקריב ארבע הזוויות האלו לבאר - והוא
84 [שהיה מספיק מקום לכו], שתהיה פרה ראשה ורבה בפנים
85 מן הפסין ושונה; אף על פי [נזאת בתנאי שזהו מצב שאינו
86 מתערב בכוח, כלומר -] שלא יאחז ראש הבהמה [בכוח] עם
87 הפלי שבו המים [כדי לא לאפשר לה לטעות. ואז, במצב
88 שאינו מתערב -], הואיל וראשה ורבה בפנים, מתיר, ואפלו
89 לגמל [שצווארו ארוך]. היו קרובים יותר מזה - אסור
90 להשקות מהן, אפלו לגדי שהוא פלו נכנס לפנים. ומתיר
91 להרחיק כל שהוא [איזה מרחק שירצה], ובלבד שירבה
92 בפסים פשוטין [עמודים] שמניחין אותן בכל רוח ורוח
93 [=כל הצדדים], כדי שלא יהיה [המרווח ש] בין פס לחברו
94 יתר על שלש עשרה אמה ושלש.

1 והוא שלא תהיה הפרצה יתר על עשר. ואם לא נשאר פס
2 ארבעה - אסור, אלא אם כן היתה הפרצה פחות משלשה;
3 שכל פחות משלשה, כלבוד הוא.
4 יח. נפרץ המבוי במלואו [כל הדופן] לחצר, ונפרצה חצר
5 כנגדו לרשות הרבים - הרי זה אסור, מפני שהוא מבוי
6 מפלש; והחצר - מתרת; שהחצר שרבים בוקעין [עוברים]
7 בה ונכנסין בזו ויוצאין בזו, הרי היא רשות היחיד גמורה.
8 יט. מבוי שהיו לו שבילים מצד זה ושבילים מצד האחר,
9 שנמצאו מפלשין לרשות הרבים - אף על פי שאינן מכוננין
10 זה כנגד זה, הרי כל אחד מהן מבוי מפלש. וכיצד
11 מכשירן? עושה צורת פתח לכל אחד ואחד מן השבילים
12 שבצד האחד, וכן לפתח הגדול, ועושה לכל השבילים
13 שבצד השני לחי או קורה.
14 כ. מבוי שצדו [דפנו] אחד ארץ וצדו השני קצר, מניח את
15 הקורה כנגד הקצר. העמיד לחי בתצי המבוי - מחצי
16 המבוי הפנימי שהוא לפניו מן הלחי, מתיר לטלטל בו;
17 והתצי החיצון שהוא חוץ מן הלחי, אסור.
18 כא. מבוי שהוא רחב עשרים אמה - עושה פס גבוה
19 עשרה טפחים במשך ארבע אמות, שהוא שעור משך
20 [אורך] המבוי, ומעמידו באמצע - ונמצא כשני מבואות,
21 שיש בפתח כל אחד מהן עשר אמות. או מרחיק שתי
22 אמות מכאן, ומעמיד פס שלש אמות, ומרחיק שתי אמות
23 מכאן, ומעמיד פס שלש אמות - ונמצא פתח המבוי עשר
24 אמות, והצדדין הרי הן כסתומין, שהרי עומד מרבה על
25 הפרוץ.
26 כב. לחי הבולט מדפנו של מבוי, פשר; ולחי העומד
27 מאליו - אם סמכו עליו מקדם השבת, פשר. ולחי שהוא
28 נראה מבפנים לחי, ומבחוץ אינו נראה לחי, או שהיה
29 נראה מבחוץ לחי, ומבפנים נראה שהוא שנה וכאלו אין
30 שם לחי - הרי זה נדון משום לחי. לחי שהגביהו מן
31 הקרקע שלשה טפחים, או שהפליגו [הרחיקו] מן הפתל
32 שלשה - לא עשה כלום; אבל פחות משלשה טפחים -
33 פשר, שכל פחות משלשה כלבוד [כמחובר]. לחי שהוא
34 רחב הרבה - בין שהיה רחבו פחות מחצי רחב המבוי, בין
35 שהיה רחבו פחצי רחב המבוי - פשר, ונדון משום לחי;
36 אבל אם היה יתר על חצי רחב המבוי, נדון משום עומד
37 מרבה על הפרוץ.
38 כג. קורה שפרש עליה מחצלת - הרי בטלה, שהרי אינה
39 נפרת; לפיכך, אם היתה המחצלת מסלקת מן הארץ שלשה
40 טפחים או יתר, אינה מחיצה. נעץ שתי יתדות בשני כחלי
41 מבוי מבחוץ, והניח עליהן הקורה - לא עשה כלום;
42 שצריך להיות הקורה על גבי המבוי, לא סמוך לו.
43 כד. קורה היוצאה מפתל זה, ואינה נוגעת בפתל השני,
44 וכן שתי קורות, אחת יוצאה מפתל זה ואחת יוצאה מפתל
45 זה, ואין מגיעות זו לזו - פחות משלשה, אין צריך להביא
46 קורה אחרת; היה ביניהן שלשה, צריך להביא קורה אחרת.
47 כה. וכן שתי קורות המתאימות [צמודות], לא בזו כדי

טפחים. ופועמים משערין באמה בת ששה טפחים דחוקות
זו לזו, ופועמים משערין באמה בת ששה טפחים שוחקות
[אינן דבוקות] ורווחות; וזה וזה, להחמיר. כיצד? משך
[אורך] מבו, בארבע אמות שוחקות; וגבהו, עשרים אמה
עצבות [דחוקות]; רחב הפרצה, עשר אמות עצבות. וכיצד
בהן, לענן ספה וכלאים.

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ג

פרק יח

א. המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות
הרבים לרשות היחיד - אינו חייב עד שיוציא ממנו שיעור
שמועיל כלום [משהו]. ואלו הן שיעורי ההוצאה: המוציא
אכלי אדם - כגורגרת [תאנה יבשה], ומצטרפין זה עם זה;
והוא שיהיה כגורגרת מן האכל עצמו, חוץ מן הקלפין
והנרענין והעקצין [מקום החיבור של הפרי לעץ] והסבין
[פסולת הקמח] והמרסן [קליפה עבה של תבואה].

ב. זין, כדי רבע רביעית; ואם היה קרוש, פזית. חלב בהמה
טהורה, כדי גמיאה [בליעה בבת אחת]; וחלב טמאה, כדי
לכחל עין אחת [להניח עליה לרפואה]. חלב אשה ולבן
ביצה, כדי לתן במשיפה [בתחבושת לכאב עיניים]. שמן -
כדי לסוך אבר קטן, שהוא אצבע קטנה של רגל קטן בן
יומו. טל, כדי לשוף [לשפוף] את הקילורית [משחה לכאב
עיניים]; וקילור, כדי לשוף במים; ומים, כדי לרחץ פני
מדוכה [כלי לכתישת אוכלין]. דבש, כדי לתן על ראש
הפתית [מכה בגב הבהמה]. דם, ושאר פל המשקין, וכל
השופכין - כדי רביעית.

ג. תבן תבואה, כמלא פי פרה. תבן קטניות, כמלא פי גמל.
ואם הוציא תבן קטניות [שהוא מאכל גמל] להאכילו לפרה,
כמלא פי פרה; שהאכילה על ידי הדחק, שמה אכילה.
עמיר [קש], כמלא פי טלה. עשבים, כמלא פי גדי. עלי שום
ועלי בצלים - אם היו לחים, כגורגרת, מפני שהם אכלי
אדם; ויבשים, כמלא פי גדי. ואין מצטרפין [המינים שונים]
זה עם זה לחמור שבהן [לשיעור הקטן שבהם], אכל
מצטרפין לקל שבהן. כיצד? הוציא תבן תבואה וקטנית -
אם יש בשניהן כמלא פי פרה, פטור; כמלא פי גמל, חייב.
וכן כל פיוצא בזה, לענן השבת.

ד. המוציא עצים - כדי לבשל כגורגרת מביצת התרנגולים,
טרופה [מעורבת] בשמן ונתונה באלפס [מחבת]. המוציא
קנה, [שיעורו] - כדי לעשות קלמוס המגיע לראשי
אצבעותיו; ואם היה עבה או מרסס [שבור], שיעורו כעצים.
ה. המוציא תבלין, [שיעורו] - כדי לתבל ביצה; ומצטרפין
זה עם זה. פלפלת [פלפל], כל שהוא. עטרן, כל שהוא. ריח
טוב, כל שהוא. ריח רע, כל שהוא. מיני בשמים, כל שהן.
ארגמן טוב, כל שהוא. בתולת הנרד [עלה שושנה אדומה
וסתומה], אחת. מיני מתכות הקשים, כגון נחשת וברזל, כל
שהן. מעפר המזבח, ומאבני המזבח, וממקק [רקבון]

ל. לא התירו [את העצה של הצבת] הפסין האלו [שסביבי
הבאר], אלא בארץ ישראל, ולבהמת עולי רגלים בלבד -
והוא, שיהיה באר מים חיים של רבים. אכל אדם - ירד
לבאר וישתה, או יעשה לו מחיצה מקפת לבאר גבוהה
עשרה טפחים, ויעמד בתוכה וידלה וישתה. ואם היה
הבאר רחב הרבה, שאין אדם יכול לירד בו - הרי זה ידלה
וישתה בין הפסין [במתחם הפסים].

לא. וכן בור הרבים ובאר היחיד, אפלו בארץ ישראל -
אין ממלאין מהן, אלא אם פן עשו להן מחיצה גבוהה
עשרה טפחים.

לב. הממלא לבהמתו בין הפסין, ממלא ונותן בכלי [בדלי
ש] לפניה [לצורך שתייה]; ואם היה אבוס [מתקן גדול
להאכלת הבהמה] - ראשו [חלקו] נכנס לבין הפסים, והיה
גבוה עשרה ורחב ארבעה [שנהפך לרשות משל
עצמו] - לא ימלא ויתן לפניה [את הדלי], שמא יתקלקל
האבוס, ויוציא הדלי לאבוס, ומן האבוס לקרקע רשות
הרבים; אלא ממלא ושופך [בתוך האבוס], והיא שותה
מאליה.

לג. הזורק מרשות הרבים לבין הפסין, חייב; הואיל ויש
בכל זית וזית מחיצה גמורה שלש בה גבה עשרה [ושטח
שהוא] - ויותר מארבעה על ארבעה, והרי הרבוע נפר ונראה
- נעשה פל שביניהם רשות היחיד; ואפלו היה בבקעה,
ואין שם ביניהם באר - שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן
ופס מכאן. ואפלו היו רבים בוקעין [הולכים] ועוברים בין
הפסין - לא בטלו המחיצות, והרי הן כחצר שהרבים
בוקעין בה; והזורק לתוכו, חייב. ומתר להשקות בהמה
ביניהן, אם היה שם ביניהן באר.

לד. חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מתר לטלטל
מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה; היו שתי חצרות,
אסורין עד שיערבו [ערוב חצרות]. יבשו המים [שבבור]
בשבת - אסור לטלטל בין הפסין; שלא נחשבו מחיצה
לטלטל בתוכן אלא משום המים. באו לו [לבאר] מים
בשבת - מתר לטלטל ביניהן; שכל מחיצה שנעשת בשבת,
שמה מחיצה. מבו שנטלה קורתו או לחיו בשבת - אסור
לטלטל בו, אף על פי שנופרץ לכתמלית.

לה. אכסדרה [מבנה שאינו במחיצות מלאות] בבקעה - מתר
לטלטל בכלה, ואף על פי שהיא שלש מחיצות ותקרה;
שאנו רואין באלו פי תקרה ירד וסתם רוח רביעית. והזורק
מרשות הרבים לתוכה - פטור, כזורק למבוי סתום שלש
לו קורה. בית או חצר שנופרץ קרן זית שלה בעשר אמות,
הרי זה אסור לטלטל בכלן; אף על פי שכל פרצה שהיא
עד עשר אמות כפתח, אין עושין פתח בקרן זית. ואם
היתה שם קורה מלמעלה על ארך הפרצה - רואין אותה
[כאילו] - שירדה וסתמה, ומתר לטלטל בכלן.

לו. האצבע שמשערין בה בכל מקום, היא רחב הגודל של
יד; והטפח, ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום,
בין בשבת בין בספה וכלאים - היא אמה בת ששה

47 של סידין סיד. חרשית [חרס לבן כתוש], כדי לעשות פי כור
48 של צורפי זהב. שער, כדי לגבל טיט לעשות פי כור של
49 צורפי זהב. סיד, כדי לסוד אצבע קטנה שבכנות [היו סכין
50 אותם בסידי]. עפר ואפר, כדי לכסות דם צפור קטנה. צרור
51 אבן, כדי לזרק בבהמה ותרגיש - והוא, משקל עשרה
52 זווים. חרש [חרס], כדי לקבל בו רביעית.
53 יב. המוציא חבל, כדי לעשות און [בית יד] לקפה [תיבה].
54 גמי, כדי לעשות תלוי [לולאה] לנפה ולקברה [נפה גדולה].
55 הוצין [עלי התמר], כדי לעשות און לכפיפה מצרית [סל].
56 סיב [חוטם שבטע התמר], כדי לתן על פי משפך קטן של
57 זין. מוכין [אגודות בדים], כדי לעשות בו כדור כגוז. עצם,
58 כדי לעשות תרוד [כף רופאים קטנה]. זכוכית - כדי לגרד
59 בה ראש הכדור [ראש מחט המפרידה בין חוטי השתי], או
60 עד שיפצע [יוריד השתי מהערב] שתי נימין כאחת.
61 יג. המוציא שתי נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה, חיב.
62 הוציא אחת מן הקשה שבחזיר [חוטים קשים שבשדרתו],
63 חיב. נצרי דקל, והן חוטי העץ - שמים; חורי דקל, והן
64 קלפי החריות [ענפים] - אחת. מצמר גפן, ומצמר כלף [משי
65 עבה], וצמר גמלים וארנבים וחייה שבים, ושאר כל הנטוין
66 - כדי לטוות חוט ארץ ארבעה טפחים. המוציא מן הכדור,
67 או מן השק, או מן העור - כשעורן לטמא [לקבלת
68 טומאה], כף שעורן להוצאה: הכדור, שלשה על שלשה;
69 השק, ארבעה על ארבעה; העור, חמשה על חמשה.
70 יד. המוציא עור שלא נתעבד כלל, אלא עדן הוא רף -
71 שעורו, כדי לצר [לעטוף] משקלת [של מאזניים] קטנה
72 שמשקלה שקל. היה [העור] מלוח, ועדן לא נעשה בקמח
73 ולא בעפצא [חומר עיבוד] - שעורו, כדי לעשות קמיע
74 [לעטוף קמיע שבו שמות הקודש לסגולה]. היה עשוי בקמח,
75 ועדן לא נתעבד בעפצא - שעורו, כדי לכתב עליו את
76 הגט. נגמר עבדו - שעורו, חמשה על חמשה.
77 טו. המוציא קלף מעבד, כדי לכתב עליו פרשת 'שמע' עד
78 'ובשעריך'. דוכסוטוס [חלקו החיצוני של העור], כדי לכתב
79 עליו מזוזה. ניר - כדי לכתב עליו שתי אותות של קשר
80 מוכסין [שטר בו מסמנים גזברי המעשר שפלוני שילם חובו],
81 שהן גדולות מאותות שלנו. המוציא קשר [סימן של] מוכסין
82 - חיב, אף על פי שפבר הראהו למוכס ונפטר בו; שהרי
83 ראיה הוא לעולם. המוציא שטר פרוע, וניר מחוק - כדי
84 לכרף על פי צלוחית קטנה של פליטון [בדוש]; ואם יש
85 בלכן [במחיקה] שלו כדי לכתב שתי אותות של קשר
86 מוכסין, חיב.
87 טז. המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים, חיב.
88 אכל אדם חי, אינו משאוי; ואם היה כפות או חולה,
89 המוציא אותו חיב. והאשה מדרה [מטייעת] את בנה בזמן
90 שנוטל [רגל] אחת ומניח אחת.
91 יז. המוציא תינוק חי, וכיס תלוי בצנארו - חיב משום
92 הפיס, שאין הפיס טפלה [בטילה] לתינוק; אכל אם הוציא

1 ספרים, וממקק מטפחותיהן - כל שהן, מפני שמצניעין
2 אותן לגניזה. גחלת, כל שהוא; והמוציא שלהבת, פטור.
3 ו. המוציא זרעוני גנה שאין נאכלין לאדם, שעורן פחות
4 מכגורגרת: מזרע קשואין, שנים; ומזרע הדלועין, שנים;
5 מזרע פול המצרי, שנים. המוציא סבין [פסולת קמח], כדי
6 לתן על פי כור של צורפי זהב [בעת ההתכה]. המוציא מרסן
7 [קליפות תבואה] - אם לאכילה, שעורו כגורגרת; לבהמה,
8 שעורו כמלא פי גדי; לצביעה, כדי לצבוע בגד קטן. לולבי
9 [ענפים רכים] ורדין [של עצים דקים] והחרובין - עד שלא
10 ימתיקו, כגורגרת; ומשמתיקו, כמלא פי גדי. אכל הלוח
11 והחרדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין - בין שמתיקו בין
12 שלא ימתיקו, כגורגרת.
13 ז. המוציא גרעין - אם לאכילה, חמש; ואם להסקה, הרי
14 הן כעצים; ואם לחשבון [למנין], שמים; ואם לזריעה,
15 שמים. המוציא אזור [מין צמח] לאכילה, כגורגרת; לבהמה,
16 כמלא פי גדי; לעצים, כשעור העצים; להזיה [על טמא מת],
17 כשעור הזיה.
18 ח. המוציא קלפי אגוזין, וקלפי רמונים, איסטס, ופואה [-
19 מיני צמחים המשמשים לצבע], ושאר הצובעין - כדי לצבוע
20 בהן בגד קטן, כסבכה [כיסוי] שמיניחין הבנות על ראשיהן.
21 וכן המוציא מי רגלים בן ארבעים יום, או נתר אלכסנדריה
22 [מין עפר המסיר כתמים], או ברית, קימניא, ואשלג [חומרי
23 ניקוי], ושאר כל המנקין - כדי לכבס בהן בגד קטן,
24 כסבכה. הוציא סמנין [צבעים] שריוין, כדי לצבוע בהן דגמא
25 לאורג [חתיכת בד קטנה].
26 ט. המוציא דיו על הקלמוס, שעורו כדי לכתב ממנו שתי
27 אותות [אותיות]; אכל אם הוציא הדיו בפני עצמו, או
28 בקסת [כלי הדיו] - צריך שיהיה בו יתר על זה, כדי שיעלה
29 ממנו על הקלמוס כדי לכתב שתי אותות. היה בקסת כדי
30 אות אחת ובקלמוס כדי אות אחת, או בדיו לבדו כדי אות
31 אחת ובקלמוס כדי אות אחת - הרי זה ספק [כשיעור -].
32 הוציא שתי אותות וכתבן כשהוא מהלך, חיב; כתיבתו, זו
33 היא הנחתו. הוציא אות אחת וכתבה, וחזר והוציא אות
34 שניה וכתבה - פטור; שפבר חסרה האות הראשונה.
35 י. המוציא כחל [לצביעת העין] בין לרפואה בין לתכשיט,
36 כדי לכתב עין אחת; ובקמח שאין דרך להתקשט אלא
37 בכחילת שתי עינים, והוציאו להתקשט - עד שיוציא כדי
38 לכתב שתי עינים. זפת וגפרית, כדי [ליצור] מכסה לחבית,
39 ובין לעשות נקב [במכסה חבית השמן]. שערה, כדי לתן על
40 פי נקב קטן [שבחבית לסותמו]. דבק, כדי לתן בראש
41 השבשבת [קנה שמורחין ראשו בדבק לתפוס האפרוחים
42 בדבק]. רכב [שומן], כדי למשח תחת רקיק [עוגה מטוגנת
43 בשומן] כסלע.
44 יא. המוציא אדמה, כדי לעשות חותם האגרת. טיט, כדי
45 לעשות פי [שפת] כור [אש הצורפים]. זבל או חול דק, כדי
46 לזבל כרשה [לערבב בטיד]. חול גס, כדי לערב עם מלא פך

לזריעה, וקדם הנחה חזר וחשב לאכילה - פטור; ואם
תפחה קדם הנחה ונעשת כגרוגרת קדם שימלף עליה
לאכילה, חיב; שאפלו לא חשב, היה מתחייב על מחשבת
ההוצאה.

כז. הוציא כגרוגרת לאכילה, וצמקה וחרזה ותפחה קדם
הנחה - הרי זה ספק [בגמרא] אם נדחה [מהחייב], אם לא
נדחה. ורק פזית אכלין לבית טמא, והשלים פזית זה
לאכלין שהיו שם ונעשה הכל כביצה - הרי זה ספק אם
נתחייב על פזית, מפני שהשלים השעור לענין טמא [רק
אוכל כביצה מקבל טומאה], או לא נתחייב.

כח. המוציא פחות מפשעור - אף על פי שהוציאו בכלי,
פטור; שהכלי טפלה [בטילה] לו, ואין פונתו להוצאת
הכלי, אלא להוצאת מה שבתוכו, והרי אין בו פשעור.
לפיכך, אם הוציא אדם חי שאינו כפות במטה - פטור אף
על המטה, שהמטה טפלה לו. וכן כל פיוצא בזה. המוציא
קפת הרוכלים [מוכרי בשמים לנשים] - אף על פי שיש בה
מינין הרבה, ואפלו הוציאן בתוך כפו - אינו חיב אלא
אחת; שם הוצאה אחד הוא.

פרק יט

א. כל כלי המלחמה, אין יוצאין בהן בשבת. ואם יצא -
אם היה פלים שהן דרך מלבוש, כגון שריון [מלבוש ברזל]
וכובע [מברזל] ומגפנים [מברזל] שעל הרגלים - הרי זה
פטור; ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש, כגון רמח וסרף
וקשת ואלה [מגן עגול] ותריס [מגן משולש] - הרי זה חיב.
ב. אין יוצאין בסנדל מסמר שסמרו לחזקו; ואפלו ביום
טוב גזרו שלא יצא בו. ומתיר לצאת באבנט שיש עליו
חתיכות קבועות של פספס ושל זהב, כמו שהמלכים עושין,
מפני שהוא תכשיט, וכל שהוא תכשיט מותר; והוא, שלא
יהא [האבנט] רפוי - שמא יפל בך שות הרבים, ויבוא
להביאו.

ג. טבעת שיש עליה חותם - מתכשיטי האיש היא, ואינה
מתכשיטי האשה; ושאין עליה חותם - מתכשיטי אשה,
ואינה מתכשיטי האיש. לפיכך, אשה שיצאת בטבעת שיש
עליה חותם, ואיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם -
חיבין. ומפני מה הם חיבין, והרי הוציאו אותן שלא בדרך
המוציאין, שאין דרך האיש להוציא באצבעו אלא טבעת
הראויה לו, וכן האשה אין דרכה להוציא באצבעה אלא
טבעת הראויה לה? מפני שפעמים נותן האיש טבעתו
לאשתו להנעימה בבית, ומנחת אותה באצבעה בעת
הולכה, וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל
האמן, ומניח אותה באצבעו עד חנות האמן; ונמצאו
שהוציאו אותן בדרך שדרכן להוציאן, ולפיכך חיבין.

ד. לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם, אף על פי
שהיא מתכשיטיה; גזרה, שמא תוציאה בך שות הרבים
להראות לחברותיה, בדרך שהנשים עושות תמיד; ואם

את הגדול, אף על פי שהוא מלבש בכליו וטבעותיו בידו
- פטור, שהכל טפלה לו. היה כליו [בגדיו] מקפלין על
כתפו - הנושא אותו, חיב.

יח. המוציא חגב חי, כל שהוא; ומת, כגרוגרת. צפרת
כרמים [מין ארבה], בין חיה בין מתה - כל שהוא, מפני
שמציניעין אותה לרפואה; וכן כל פיוצא בה. המת,
והנבלה, והשרץ - פשעור טמא, כף שעור הוצאתו; מת
ונבלה, בכזית; ושרץ, בכעדשה.

יט. היה שם [מבשר המת] פזית מצמצם [בדיק], והוציא
ממנו פחצי זית - חיב, שהרי הועיל במעשיו, שנתמעט
השעור מלטמא. אבל אם הוציא פחצי זית מפזית ומחצה,
פטור. וכן כל פיוצא בזה בשאר הטמאות.

כ. במה דברים אמורים שאינו חיב אלא על הוצאת
פשעור? כשהוציא סתם; אבל המוציא לזרע, או לרפואה,
או להראות ממנו הגמא, ולכל פיוצא בזה - חיב בכל
שהוא.

כא. המצינע דבר לזריעה, או לרפואה, או לזגמא, ושכח
למה הצניעו, והוציאו סתם - חיב עליו בכל שהוא, שעל
דעת מחשבה ראשונה הוציא; ושאיר האדם, אין חיבין
עליו אלא בשעורו. ורק זה שהוציא כפר לתוף האוצר
[מחסן, ונמלך ממחשבתו הראשונה] - אף על פי שמקומו
נפר, כפר בטלה מחשבתו הראשונה; לפיכך, אם חזר
והכניסו - אינו חיב עד שיכניס פשעור.

כב. דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואינו ראוי להצניע,
כגון דם הנדה - אם הצניעו אחד והוציאו, חיב; ושאיר
האדם, פטורין עליו, שאין חיבין אלא על הוצאת דבר
הכשר [ראוי ומועיל] להצניע, ומציניעין כמזהו.

כג. המוציא חצי שעור, פטור; וכן כל העושה ממלאכה
מן המלאכות חצי שעור, פטור. הוציא חצי שעור והניחו,
וחזר והוציא החצי האחר - חיב; ואם קדם והגביה החצי
הראשון, קדם הנחת החצי השני - נעשה כמי שנסרף,
ופטור. הוציא חצי שעור והניחו, וחזר והוציא חצי אחר
והעבירו על הראשון בתוף שלשה - חיב, שהמעביר כמי
שנח על גבי משהו; אבל אם זרקו - אינו חיב, עד שיניח
שם על גבי משהו.

כד. הוציא חצי שעור, וחזר והוציא חצי שעור בהעלם
[בשגגה] אחד - לרשות אחת, חיב. לשתי רשות, אם יש
ביניהן רשות שחיבין עליה - פטור; היתה ביניהן פרמלית
[מקום שאינו רח"י ואינו רח"ר] - הרי הן כרשות אחת, וחיב
חטאת.

כה. המוציא פחות מפשעור, וקדם שיניח נתפח וחזר
[להיות] פשעור, וכן המוציא פשעור, וקדם שיניח צמק
וחזר פחות מפשעור - פטור.

כו. המוציא כגרוגרת לאכילה, וצמקה קדם הנחה, וחשב
עליה לזריעה או לרפואה, שאינו צריך שעור - הרי זה
חיב, כמחשבתו של עת הנחה. הוציא פחות מכגרוגרת

שטסירס; ואם היו צבועין - אסורין, שמא תראה אותם
לחברותיה. ויוצאה אשה בכליל [טס] של זהב בראשה,
שאין יוצאה בו אלא אשה חשוכה שאין דרכה לחלץ
ולתראות; ויוצאה בציץ ובלחיים של זהב, בזמן שהם
קשורין בשבכה [כיסוי] שעל ראשה, כדי שלא יפלו. וכן
כל כיוצא בהם.
יא. יוצאה אשה במוף [צמר גר] שבאונה - והוא, שהיה
קשור באונה; ובמוף שבסנדלה - והוא, שהיה קשור
בסנדלה; ובמוף שהתקינה לנדתה [לטפוג דם נידתה], ואף
על פי שאינו קשור, ואפלו עשתה לו בית יד - שאם נפל,
אינה מביאה אותו מפני מאיסותו.
יב. ויוצאה בפלפל, ובגרגר מלח, ובכל דבר שתתן לתוף
פיה מפני ריח הפה; ולא תתן לכתחלה בשבת. ויוצאות
הנשים בקיץמין שבאזניהן [בחורי האזנים למען לא יסתם
הנקב], ובכעלות [עטיפת הראש] שבצוארן או שבכסותן,
ובכרדי [בד המכסה כל הגוף] הפרוף [הכורף]. ופזרפת
[כורכת שפת הרדי] פתחלה בשבת על האבן ועל האגוז,
ויוצאה; ולא תערים ותפרף על האגוז כדי להוציאו [את
האגוז] לבנה הקטן. וכן לא תפרף על המטבע לכתחלה,
מפני שאסור לטלטלו; ואם פרפה, יוצאה בו.
יג. יוצא אדם בקיסם שבשניו ושבסנדלו לרשות הרבים,
ואם נפל לא יחזיר; ובמוף ובספוג שעל גבי המפה, ובלבד
שלא יכרך עליהן חוט או משיחה, שהרי החוט והמשיחה
חשובין אצלו, ואינם מועילין למפה. ויוצא בקלפת השום
ובקלפת הבצל שעל המפה, ובאגד [בד כורף] שעל גבי
המפה, וקושרו ומתירו בשבת; ובאספולוני, ומלגמה,
ורטיה [מיני תחבושות] שעל גבי המפה, ובסלע [מטבע] שעל
גבי הצינית [מכה בפרסת הרגל], ובביצת התרגול [מין
ארבה], ובשן השועל, ובמסמר הצלוב [מעץ שתלו עליו
אדם], ובכל דבר שתולין אותו משום רפואה - והוא
שיאמרו הרופאים שהוא מועיל.
יד. יוצאת האשה באבן תקומה [אבן סגולה למעוברת],
ובמשקל [תחליף השווה במשקלו ל-] אבן תקומה שנתפנו
ושקלו לרפואה; ולא אשה עברה בלבד, אלא שאר הנשים
- שמא תתעבר ותפיל. ויוצאין בקמיע [של] ממחה
[לסגולה]. ואי זה הוא קמיע ממחה? זה שרפא שלשה בני
אדם, או שעשהו אדם שרפא שלשה בני אדם בקמיעין
אחרים. ואם יצא בקמיע שאינו ממחה - פטור, מפני
שהוציאו דרך מלבוש. וכן היוצא בתפלין, פטור.
טו. מי שיש ברגלו מפה, יוצא בסנדל יחיד ברגלו
הבריאה; ואם אין ברגלו מפה, לא יצא ביחיד. ולא יצא
קטן במנעל גדול, אכל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא תצא
אשה במנעל רפוי, ולא במנעל חדש שלא יצאה בו שעה
אחת מבעוד יום. ואין הקטע [קטוע רגל] יוצא בקב [רגל
תוחבת] שלו. אנקטמין [מנעל מיוחד] של עץ [המשמשים
לתוחבת] - אין יוצאין בהן בשבת, מפני שאינן מן דרכי
המלבוש; ואם יצאו, פטורין.

יצאת בה, פטורה. אבל האיש מתר לצאת בטבעת שיש
עליה חותם, מפני שהוא תכשיט, ואין דרכו להראות; ונהגו
כל העם שלא יצאו בטבעת כלל.
ה. אשה שיוצאת במחט נקובה, חביבת; והאיש, פטור. ואיש
שיוצא במחט שאינה נקובה, חביב; והאשה, פטורה - מפני
שהיא מתכשיטיה, ואינה אסורה, אלא גזרה שמא תראה
לחברותיה. זה הכלל: כל היוצא בדבר שאינו מתכשיטיו,
ואינו דרך מלבוש, והוציאו בדרך שמוציאין אותו דבר -
חביב; וכל היוצא בדבר שהוא מתכשיטיו, והיה רפוי ואפשר
שיפל במהרה ויבוא להביאו ברשות הרבים, וכן אשה
שיוצאת בתכשיטין שדרכה לשלף אותן ולהראותן - הרי
אלו פטורין; וכל דבר שהוא תכשיט, ואינו נופל ואין דרכה
להראותו - הרי זה מתר לצאת בו. לפיכך, אצעה [צמיד]
שמניחין בזרוע או בשוק - יוצאין בה בשבת; והוא שתהיה
דבוקה לכשר, ולא תשמש. וכן כל כיוצא בזה.
ו. לא תצא אשה בחוטי צמר, או בחוטי פשתן, או
ברצועות הקשורות לה על ראשה - שמא תחלץ אותם
בשעת טבילה, ותעבירים ברשות הרבים; ולא בציץ שמנחת
בין עיניה, ולא בלחיים של זהב שיוצאין מן הציץ על לחיה,
בזמן שאינן תפורין זה בזה; ולא בעטרת של זהב שמנחת
בראשה, ולא בכבלים שיוצאין בהן הבנות ברגליהן, כדי
שלא יפסעו פסיעה גסה. כל אלו אסורין לצאת בהן, שמא
יפלו ותביאן בידה.
ז. לא תצא אשה בקטלה [שרשרת זהב] שבצוארה, ולא
בנזמי האף, ולא בצלוחית של פליטון [בושם] הקבועה על
זרועה, ולא בפס הקטן העגל שמניחין בו שמן הטוב, והוא
הנקרא 'פוכלת', ולא בפאה של שער שמנחת על ראשה כדי
שתראה בעלת שער הרבה, ולא בכבול של צמר שמקפת
אותו סביב לפניה [שהציץ יהא מונח עליה], ולא בשן
שמנחת בפיה במקום שן שנפל, ולא בשן של זהב שמנחת
על שן שחר או אדם שיש בשניה - אבל שן של כסף מתר,
שאינו נכר. כל אלו אסורין לצאת בהם, שמא תחלץ ותראה
לחברותיה.
ח. כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים, אסור לו
לצאת בו אפלו בתצר שאינה מערכת; חוץ מכבול ופאה
של שער, שמתר לצאת בהן לחצר - כדי שלא תתגנה על
בעלה. והיוצאת בצלוחית של פליטון שאין בה בשם כלל,
חביבת.
ט. יוצאה אשה בחוטי שער הקשורין לה על ראשה; מפני
שהמים באין בהן ואינן חוצצין, אינה חולצתן אם ארעה
לה טבילה, עד שנגזר שמא תביאם ברשות הרבים; בין
שהיו החוטיין שלה, בין של חברתה, בין של בהמה. ולא
תצא הזקנה בשל ילדה, ששכח הם לה, ושמא תחלץ
ותראם לחברותיה; אבל ילדה, יוצאה בחוטי זקנה. וכל
שהוא אריג, יוצאה בו על ראשה.
י. יוצאה אשה בחוטיין שבצוארה - מפני שאינה חונקת
עצמה בהן [והם רפויים], ואינן חוצצין [בטבילה], ואין חשש

1 טז. יוצאין בפקרין [פאה נכרית] ובצפה [צמר] שבראשי
2 בעלי חטטין [שחור]. אימתי? בזמן שצבען ורכן, או שיצא
3 בהן שעה אחת מבעוד יום; אבל אם לא עשה בהן מעשה,
4 ולא יצא בהן קדם השבת - אסור לצאת בהן.
5 יז. יוצאין בשק עבה, ובסגוס [בגד שינה] עבה, ובריעה
6 [מעור], ובחמילה [בגד עב] - מפני הגשמים; אבל לא
7 בתבה, ולא בקפה, ולא במחצלת - מפני הגשמים. הבר
8 והפסת - אם היו רפין ורקין [דקים] כמו הבגדים - מתיר
9 להוציאם מנחין על ראשו בשבת, דרך מלבוש; ואם היו
10 קשין - הרי הם כמשאוי, ואסורין.
11 יח. יוצאין ביוגין [פעמונים שאינם משמיעים קול] הארוגין
12 בפגדים. ויוצא העבד בחותם של טיט שצבוארו [בו חקוק
13 שמו ושם אדונו], אבל לא בחותם של מתכת, שמא יפל
14 ויביאנו. המתעטף בטליתו, וקפלה מכאן ומכאן בידו או על
15 כתפו - אם נהפון לקבץ כנפיו, כדי שלא יקרעו או שלא
16 יתלכלכו - אסור; ואם קבצן להתנאות בה, כמנהג אנשי
17 המקום במלבושן - מתיר.
18 יט. היוצא בטלית מקפלת ומנחת על כתפו, חייב. אבל
19 יוצא הוא בסודר [מטפחת גדולה] שעל כתפו, אף על פי
20 שאין נימא [חוט] קשורה לו באצבעו [שלא יפול]; וכל סודר
21 שאינו חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו. היתה סבנית [בגד
22 לעטיפה הראש והכתפיים ביציאה ממרחץ] קצרה שאינה
23 רחבה - קושר שני ראשיה למטה מכתפיים, ונמצאת כמו
24 אבנט, ומתיר לצאת בה.
25 כ. מתיר להתעטף בטלית שיש בשפתיה מלל [חוטיות
26 בולטות], אף על פי שהן חוטין ארכין, ואף על פי שאינן
27 נואי לטלית - מפני שהן בטלית לגבי הטלית, ואינו מקפיד
28 עליהן בין היו בין לא היו. לפיכך, היוצא בטלית שאינה
29 מציצת כהלכתה - חייב, מפני שאותן החוטין חשובין הן
30 אצלו, ודעתו עליהן, עד שישלים חסרונן ויעשו ציצית.
31 אבל טלית המציצת כהלכתה - מתיר לצאת בה, בין ביום
32 בין בלילה; שאין הציצית הגמורה משאוי, אלא הרי היא
33 מנואי הבגד ומטכסיסיו [שכולליו], כמו האמרה [בד התפור
34 בשפת הבגד] וכיוצא בה. ואלו היו חוטי הציצית שהיא
35 מציצת כהלכתה משאוי - היתה חייב היוצא בה אפילו ביום
36 השבת, שאין מצות עשה שאין בה פרת דוחה שבת.
37 כא. לא יצא החיט בשבת במחט התחובה לו בבגדו, ולא
38 נגר בקיסם שבאזנו, ולא גרדי [אורג] באייר [חתיכת צמר]
39 שבאזנו, ולא סורק [מסרק פשתן] במשיחה [חבל דק]
40 שבצוארו, ולא שלחני [חלפון] בדינר שבאזנו, ולא צבע
41 ברגמא שבאזנו; ואם יצא - פטור, אף על פי שיצא דרך
42 אמונתו; מפני שלא הוציא בדרך המוציאה.
43 כב. הזב שיצא בפסים שלו [שלא יתלכלך] - חייב, מפני שאין
44 דרך פיס זה להוציאו אלא בדרך הזאת; ואף על פי שאינו
45 צריך לגוף ההוצאה, אלא כדי שלא יתלכלכו בגדיו -
46 שהמלאכה שאינה צריכה לגופה, חייב עליה.
47 כג. המוצא תפלין בשבת ברשות הרבים, כיצד הוא עושה?

48 לובשן בדרך, מניח של ראש בראשו ושל יד בידו, ונכנס,
49 וחולצן בבית; וחוזר יוצא ולובש זוג שני וחולצו, עד
50 שיכניס את כלן. ואם היו הרבה, ולא נשאר מן היום כדי
51 להכניסן דרך מלבוש - הרי זה מחשיף עליהם, ומכניסן
52 במוצאי שבת. ואם היתה בימי הגזרה, שמתירא לישב
53 ולשמרן עד הערב מפני הגוים - מכסן במקומן, ומניחן
54 והולך.
55 כד. היתה מתירא להחשיף עליהן מפני הלסטים - נוטל את
56 כלן כאחת, ומוליכן פחות פחות מארבע אמות, או נותן
57 לתברו בתוך ארבע אמות, וחברו לתברו, עד שמגיע לתצר
58 החיצונה. במה דברים אמורים? בשעה בהן רצועותיהן,
59 והיו מקשרין קשר תפלין - שנידי תפלין הן; אבל אם לא
60 היו רצועותיהן מקשרות, אינו נזקק להן.
61 כה. המוצא ספר תורה - יושב ומשמרו, ומחשיף עליו;
62 ובספנה, מניחו והולך לו. אם היו גשמים יורדין, מתעטף
63 בעור [כלומר - בספר, הנחשב ל'לבוש' בשעת הדחק], וחוזר
64 ומכסה אותו [את עצמו ואת הספר - בכיסוי נוסף], ונכנס בו
65 [לביתו, כשהוא לבוש בו].
66 כו. לא יצא החיט במחטו בידו, ולא הלכלך [סופר]
67 בקלמוסו, ערב שבת סמוך לחשכה - שמא ישכח ויוציא.
68 וחיוב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשכה - שמא
69 יהיה שם דבר שכוח, ויצא בו בשבת. ומתיר לצאת בתפלין
70 ערב שבת עם חשכה; הואיל וחיוב אדם למשמש בתפלין
71 בכל עת, אינו שוכח. שכח ויצא בהן לרשות הרבים, ונזכר
72 שיש לו תפלין בראשו - מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו
73 או לבית המדרש.

פרק כ

74 א. אסור להוציא משא על הבהמה בשבת, שנאמר: "למען
75 ינוח שורך וחמורך" - אחד שור ואחד חמור, ואחד כל
76 בהמה וחדה ועוף. ואם הוציא על הבהמה - אף על פי
77 שהוא מצוה על שביתתה - אינו לוקה, לפי שאסורו בא
78 מכלל עשה; לפיכך, המחמיר [מזרח] אחר בהמתו בשבת,
79 והיה עליה משא - פטור.
80 ב. והלא לאו מפרש בתורה, שנאמר: "לא תעשה כל
81 מלאכה, אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך" - שלא
82 יחרש בה [הוא עצמו], וכיוצא בחרישה; ונמצא לאו שנתן
83 לאזהרת מיתת בית דין [להזהיר החורש על העונות], ואין
84 לוקין עליו.
85 ג. אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי -
86 שלא יעשה בה מלאכה בשבת; והרי הוא מצוה על שביתת
87 בהמתו. ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לגוי, [גזירה] שמא
88 ישאיל או ישכיר. ואם מכר - קונסין אותו [לפדותה] עד
89 עשרה בדימיה, ומחזירה; ואפילו שבורה, אין מוכרין. ומתיר
90 לו למכור על ידי סרסור [מתווך], שהסרסור אינו משכיר
91 ואינו משאיל.
92 ד. ומתיר למכור להם סוס - שאין הסוס אלא לרכיבת אדם,
93

אם כן היתה קשורה לו מערב שבת. ולא יצא גמל
במטלטלת [חתיכת בד] התלויה לו בדבשתו או בזנבו, אלא
אם כן היתה קשורה בזנבו וחוטרתו [גבנונית]; ולא יצא
הגמל עקיד יד [קשורה יד], ולא עקיד רגל. וכן שאר כל
הבהמה.
יא. אין התרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצועות
שברגליהן. ואין הכבשים יוצאין בעגלה שפתחת האליה
[שמטרתה שלא ינוקו]. ואין הכבשות יוצאות בעצים
שמניחין להן בחטמן כדי שיתעטשו התולעין שבמחן. ואין
העגל יוצא בעל קטן שמניחין לו על צוארו כדי שיכנע
ויהיה נוח לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה [מחוסם]
שמניחין לה בפינה, כדי שלא תשך או לא תאכל. ולא תצא
הפרה בעור הקפד [קיפוד] שמניחין לה על דדיה כדי שלא
יניק ממנה השרץ כשהיא ישנה; ולא תצא ברצועה שבין
קרניה, בין לנזאי בין לשמר. עז [הזקוקה לשמירה מיוחדת]
שחקק לה בקרניה [עשה חור כדי להשחיל בו את האפטר],
יוצאה באפטר הקשור בחקק בשבת; ואם תחבו בזקנה -
אסור, שמה תנתחנה [נתנתנו], ויביאנו בידו ברשות הרבים.
וכן כל פיוצא בזה.
יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן, כדי שלא
יעלו על הנקבות; ובעור הקשור להן על לביהן, כדי שלא
יפלו עליהן זאבים; ובמטלניות [בדים] המרקמות שמניפין
אותם בהן. והרחלים יוצאות, ואליה שלהן קשורה למעלה
על גבן, כדי שיעלו עליהן זכרים, או קשורה למטה, כדי
שלא יעלו עליהן זכרים; ויוצאות מלפפות [כרוכות]
במטלניות, כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. העצים יוצאות
ודדיהן קשורות, כדי שייבש מהן החלב; אבל אם קשרן
כדי שלא יצא החלב עד שיחלב אותו לערב, הרי אלו לא
יצאו.
יג. אין חמור יוצא באפך, אף על פי שקשור לו מערב
שבת; ולא הסוס בזנב שיעל [שתולים לו גנד עין הרע], ולא
בזהורית [משי אדום] שבין עיניו [לנוי]. ולא תצא בהמה
בקלסטר [סל] שבפינה, ולא בסנדל שברגלה, ולא בקמיע
שאינו ממחה לבהמה; אבל יוצאה היא באגד [תחבושת]
שעל גבי המכה, ובכבשישין [לוחות עץ] שעל גבי השכר,
ובשליה המדלדלת [תלויה] בה; ופוקק לה זוג שבצוארה,
ומטיל בו בחצר. ונותן מרדעת על החמור בשבת, ומטיל
בחצר; אבל אין תולין לה קלסטר בפינה בשבת.
יד. כשם שאדם מצוה על שביתת בהמתו בשבת, כך הוא
מצוה על שביתת עבדו ואמתו; ואף על פי שהן בני דעת,
ולדעת עצמן עושים - מצוה עליו לשמור ולמנוע מעשית
מלאכה בשבת, שנאמר: "למען ינוח שורך וחמורך, וינפש
בן אמתך והגור".
טו. עבד ואמה שאנו מצוין על שביתתן - הם עבדים
שמלו וטבלו לשם עבדות, וקבלו מצוות שהעבדים חייבין
בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלא קבלו שבע

לא למשאו, והחי נושא את עצמו. וכדרך שאסרו למכר
לגוי, כך אסרו למכר לישראל החשוד למכר לגוי. ומתור
למכר להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה בפניו; ולא ימכר
סתם, אפלו שור של פטם [מפוטם שאינו ראוי למלאכה] -
שמה ישהה אותו ויעבד בו.
ה. מקום שנהגו למכר להן בהמה דקה, מוכרין; מקום
שנהגו שלא למכר, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להן
חיה גסה, כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה - אלא על
ידי סרסור.
ו. מי שהחשיף בדרך, ולא היה עמו נכרי שימתן לו כיסו,
והיתה עמו בהמה - מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת,
וכשתרצה לעמד נוטלו מעליה, כדי שלא תעמד והוא
[הכיס] עליה, עד שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה.
ואסור לו להנהיגה, ואפלו בקול, כל זמן שהכיס עליה, כדי
שלא יהיה מחמר בשבת. וגזרת חכמים היא, שלא יניח
כיסו על גבי בהמה, אלא אם אין עמו נכרי.
ז. היה עמו חרש שוטה וקטן - מניח כיסו על החמור,
ואינו נותנו לאחד מהן, מפני שהן אדם מישראל. היה עמו
חרש שוטה וקטן, ואין עמו בהמה - נותנו לשוטה; שוטה
וקטן - נותנו לשוטה; חרש וקטן - נותנו לאי זה מהם
שירצה. לא היתה עמו בהמה, ולא נכרי, ולא אחד מכל
אלו - מהלך בו פחות פחות מארבע אמות [עוצר כל סוף
ד' אמות]. ואפלו מציאה שבאה לידו, מהלך בה פחות
פחות מארבע אמות. אבל קדם שתבוא לידו - אם יכול
להחשיף עליה [להמתין לידה עד מוציא], מחשיף; ואם
לאו, מוליכה פחות פחות מארבע אמות.
ח. מתור למשך את הבהמה במתג ורסן שלה לרשות
הרבים - והוא שתהיה ראיה לאותו הרסן, כגון שיר לסוס
ואפטר לגמל וחסם לנאקה וסוגר לכלב. אבל אם הוציא
בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשר חבל בפי
הסוס, או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות
ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר של סוס או חתול בסוגר
- הרי זה משאו; שכל שמירה מעלה או שמירה פחותה
- משאו היא לה.
ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשך; אפלו היו קשורין
מערב שבת, אינן נמשכין בשבת. אבל מכנים הוא חבלים
לתוף ידו - והוא, שלא יצא חבל מתוף ידו טפח; וצריך
שהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה מן הארץ טפח
או יותר. ומפני מה לא ימשך הגמלים הקשורים זה בזה?
מפני שהוא נראה כמי שמוליכין לשוק שמוכרין בו בהמות
או שמשחקין בהן שם; ומפני זה, לא תצא בהמה בזוג
[עמו] שבצוארה, ואפלו היה פקוק, שאין לו קול.
י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה
[מטבע הקשורה בה לסימן], ולא בחותם שבכסותה, ולא
ברצועה שברגלה, ולא בסלם [מתקן מונע החזרת ראש]
שבצוארה. ואין חמור יוצא במרדעת [כיסוי שעליו], אלא

1 מצוות שצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגור תושב; ומתירין
2 לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא, כישראל בחל.
3 ואין מקבלין גר תושב, אלא בזמן שהיכול נוהג.
4 טז. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר
5 צדק הרי הוא כישראל לכל דבר, במי נאמר "וינפש בן
6 אמתך והגר"? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של
7 ישראל, כמו בן אמתו; שלא יעשה מלאכה לישראל רבו
8 בשבת, אבל לעצמו עושה; ואפלו היה זה הגר עבדו, הרי
9 זה עושה לעצמו.

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ג

פרק כא

12 א. נאמר בתורה "תשבת" - אפלו מדברים שאינן מלאכה,
13 חייב לשבת מהן. ודברים הרבה הן, שאסרו חכמים משום
14 שבות (להרבות השביתה) - מהן דברים, אסרום מפני שהן
15 דומים למלאכות, ומהן דברים, אסרום גזירה שמה יבוא
16 מהן אסור סקילה; ואלו הן:
17 ב. כל המעשה גמול, הרי זה חייב משום חורש; לפיכך,
18 אסור להפנות בשדה הנירה (חרושה) בשבת, שמה ישנה
19 גמול. המפנה את האוצר (מחסן תבואה) בשבת, מפני שהוא
20 צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים, או קובע בו
21 מדרש - לא יגמר את כל האוצר, שמה יבוא להשוות
22 הגמול. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל או בקורה, אבל
23 לא בקרקע, שמה יבוא להשוות הגמול. לא ירק בקרקע
24 וישוף ברגלו, שמה ישנה גמול; ומתיר לדרס הרק שעל גבי
25 הקרקע, והולך לפי תמו.
26 ג. נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן - אסורות
27 לשחק בהן בשבת, שמה יבוא להשוות הגמול. ואסור
28 לכבד (לנקות) את הקרקע, שמה ישנה גמול, אלא אם בן
29 היה רצוף באגנים. ומתיר לזלף (להזות) מים על גבי
30 הקרקע, ואינו חושש שמה ישנה גמול, שהרי אינו מתכנן
31 לכך. אין סכין (מריחת חומר מיה) את הקרקע, ואפלו היה
32 רצוף באגנים; ואין נופחין אותו (במפוח, כדי להרחיק את
33 האבק), ואין מדיחין אותו, אפלו ביום טוב, קל וחמור
34 בשבת - שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא
35 להשוות הגמול בזמן שהוא עושה בן במקום שאינו רצוף.
36 ד. חצר שנתקלקלה בימי גשמים, מביא תבן ומרדה (שוטח)
37 בה; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא בקפה, אלא
38 בשולי הקפה (תחתית קופה שנשברה) - שלא יעשה כדרך
39 שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות גמול.
40 ה. המעשה את הורעים, חייב משום זורע; לפיכך אסור
41 לשאב מן הבור בגלגל (אופן) - גזירה, שמה ימלא לגנתו
42 ולחרפתו. ומפני זה, אם היה הבור של גלגל בחצר, מתיר
43 למלאות ממנו בגלגל.
44 ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיכך, אסור לרדות (להוציא)
45 דבש מבורתו בשבת, מפני שהוא כתולש. אין עולין באילן,

46 בין לח בין יבש; ואין נתלין באילן, ואין נסמכין באילן.
47 ולא יעלה מבעוד יום לישוב שם כל היום כלו. ואין
48 משתמשים במחבר לקרקע כלל - גזירה שמה יתלש.
49 ז. פרות שגשרו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת -
50 גזירה שמה יתלש. הדס המחבר, מתיר להרית בו, שאין
51 הנתינו אלא להרית בו, והרי ריחו מצוי (נ- קיים ללא תלישה);
52 אבל אחריו ותפוח וכל הראוי לאכילה, אסור להרית בו
53 במחבר - גזירה שמה יקץ אותו לאכלו.
54 ח. אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים,
55 אסור לישוב עליהן; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן פארגין.
56 היו באין מלמעלה משלשה לתוך שלשה, מתיר להשתמש
57 בהן; היו גבוהין שלשה, אף על פי שצדן אחד שנה לארץ,
58 או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור לישוב עליהם.
59 ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזירה שמה יחתך
60 זמורה (ענף גפן) להנהיגה. ואין נתלין בבהמה, ולא יעלה
61 מבעוד יום לישוב עליה בשבת. ואין נסמכין לצדי בהמה;
62 וצדי צדין - מתירין. עלה באילן בשבת - בשוגג, מתיר
63 לירד; במזיד, אסור לירד. ובבהמה - אפלו במזיד - ירד,
64 משום צער בעלי חיים. וכן פורקין המשאוי מעל הבהמה
65 בשבת, משום צער בעלי חיים.
66 י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליף (משא) של תבואה
67 - מכניס ראשו תחתיו, ומסלקו לצד אחר, והוא נופל
68 מאליה. היה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו טעונה -
69 כשיגיע לחצר החיצונה, נוטל את הפלים הנטלין בשבת;
70 ושאין נטלין - מתיר החבלים והשקין נופלין. היו בשקין
71 דברים המשתברין - אם היו שקין קטנים, מביא פרים
72 וקסות ומניח תחתיהן, והשקין נופלין על הפרים; שהרי
73 אם ירצה לשלף הכר, שולף, מפני שהשקים קטנים וקלים,
74 ונמצא שלא בטל כלי (מיעוד). היתה טעונה עשירות של
75 זכוכית - מתיר השקים והן נופלין; שאף על פי שישברו,
76 אין בכך הפסד גדול, שהרי הכל להתכה עומד, ולהפסד
77 מועט לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית
78 וכיוצא בהם, פורק בנחת. ומכל מקום, לא יניחם שם על
79 גבי בהמה - משום צער בעלי חיים.
80 יא. המדבק פרות עד שיעשו גוף אחד, חייב משום מעמר.
81 לפיכך, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט על יד על יד
82 (מעט מעט) ואוכל; אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך
83 הקפה, כדרך שהוא עושה בחל; שאם עשה כדרך שהוא
84 עושה בחל - שמה יכבשם בידו בתוך הקפה, ויבוא לידי
85 עמור. וכן אין מקבצין את המלח וכיוצא בו, מפני שגזירה
86 כמעמר.
87 יב. מפרק - חייב משום דש; והסוחט זיתים וענבים - חייב
88 משום מפרק; לפיכך, אסור לסחט תותים ורמונים, הואיל
89 ומקצת בני אדם סוחטים אותם זיתים וענבים - שמה יבוא
90 לסחט זיתים וענבים. אבל שאר פרות, כגון פרישין
91 (חבושים) ותפוחים ועזרורים (פרי הדומה לתפוח) - מתיר
92 לסחטן בשבת, מפני שאינן בני סחיטה.

בְּרָשִׁי אֶצְבְּעוֹתָיו; אָכַל לֹא בִידוֹ הִרְבֵּה - שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְדָרָךְ
 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל, וְיָבוֹא לְדָק [לכתוש].
 כ. הַצֵּרִיף לְדָק פְּלָפְלִים וְכִיּוּצָא בָּהֶן, לִתֵּן לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל
 בְּשֶׁבֶת - הֲרִי זֶה כּוֹתֵשׁ בִּיד [קת] הַסִּפִּין, וּבִקְעָרָה. אָכַל
 בְּמִכְתָּשֶׁת - חֵיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טוֹחֵן; לִפְיָכָּךְ, אָסוּר לְבָרִיא
 לְהִתְרַפְּאוֹת בְּשֶׁבֶת - גִּזְרָה שְׁמָא יִשְׁחַק סִמְנִין.
 כא. בִּיצֵד? לֹא יֹאכַל דְּבָרִים שְׂאֵינָן מֵאֲכָל בְּרִיאִים, כְּגוֹן
 אֲזוּבִין וּפִיגָה [מיני צמחים]; וְלֹא דְבָרִים הַמְשֻׁלְשָׁלִין, כְּגוֹן
 לַעֲנָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן. וְכֵן לֹא יִשְׁתֶּה דְבָרִים שְׂאֵין דֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים
 לְשִׁתּוֹתָן, כְּגוֹן מֵיִם שֶׁבִשְׁלוּ בּוֹ סִמְנִין [תרופה] וְעֵשְׂבִים.
 כב. אוֹכַל אֲדָם אֲכָלִין וּמִשְׁקִין שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְאָכְלָן
 וְלִשְׁתּוֹתָן, כְּגוֹן הַפֶּסֶקֶר וְהַכְּשׁוֹת וְהָאֲזוּב [מיני צמחים]; אָף
 עַל פִּי שֶׁהֵם מִרְפָּאִין, וְאוֹכְלָן כְּדִי לְהִתְרַפְּאוֹת בָּהֶן - מִתָּר, הוֹאִיל
 וְהֵן מֵאֲכָל בְּרִיאִים. שְׁתֵּה חֲלִיתִית [מין צמח] מִקְדָּם
 הַשֶּׁבֶת, וְהֲרִי הוּא שׁוֹתָה וְהוֹלֵךְ - מִתָּר לְשִׁתּוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת,
 בְּמִקּוּמוֹת שְׁנֵהֲגוּ הַבְּרִיאִים לְשִׁתּוֹת חֲלִיתִית; וְשׁוֹתִין זֵיתוֹס
 הַמִּצְרִי [נערבב של כמה מיני אוכלין] בְּכָל מְקוֹם.
 כג. וְכֵן שְׂמָנִים שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְסוּף בָּהֶן - מִתָּר לְסוּף בָּהֶן
 בְּשֶׁבֶת, וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּנְּנוּ לְרְפוּאָה; וְשְׂאֵין הַבְּרִיאִים סְכִין
 בָּהֶן, אֲסוּרִין. הַחוּשֵׁשׁ [כואב] בְּמִתְנִי - לֹא יִסּוּף זֵין וְחֻמָּץ,
 אָכַל סֹף הוּא אֶת הַשָּׂמֶן; וְלֹא שָׂמֶן וָרֹד, אֲלֹא בְּמִקּוֹם
 שֶׁהַבְּרִיאִים סְכִין אוֹתוֹ. וּמִתָּר לְסוּף שָׂמֶן וְיִמְלַח בְּכָל מְקוֹם.
 נִפְּהָ [לקתה] יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ - צוּמְתָה [מכווצה] בִּיָּין, וְאִינוֹ
 צוּמְתָה בְּחֻמָּץ; וְאִם הִיא עֲנָג [איסטניס], אָף בִּיָּין אָסוּר.
 כד. הַחוּשֵׁשׁ בְּשִׁנּוֹי - לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחֻמָּץ, וְיִפְלֹט;
 אָכַל מִגְמַע הוּא, וּבוֹלַע. הַחוּשֵׁשׁ בְּגִרּוֹנוֹ, לֹא יַעֲרַעְרֵנוּ
 [יגרגרנו] בְּשָׂמֶן; אָכַל בּוֹלַע הוּא שָׂמֶן הִרְבֵּה - וְאִם נִתְרַפָּא,
 נִתְרַפָּא. אֵין לוֹעֲסִין אֶת הַמִּצְטָכִי [שרף הנוסף מעצבים], וְאֵין
 שְׂפִין אֶת הַשֵּׁנִים בְּסֵם בְּשֶׁבֶת, בְּזֵמַן שֶׁמִּתְכַּנְּנוּ לְרְפוּאָה; וְאִם
 נִתְכַּנְּנוּ לְרִיחַ הַפֶּה, מִתָּר.
 כה. אֵין נוֹתֵנִין זֵין לְתוֹךְ הָעֵין, אָכַל נוֹתֵן הוּא עַל גִּבְ הָעֵין.
 וְרֵק תִּפֹּל [רוק האדם לפני שטעם משהו], אֲפִלּוּ עַל גִּבְ הָעֵין
 אָסוּר. קִילּוֹר [משחה לעין] שֶׁשָּׂרָה אוֹתוֹ מִעֲרֵב שֶׁבֶת -
 מִעֲבִירוֹ עַל גִּבְ עֵינָיו בְּשֶׁבֶת, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִי שֶׁלָּקָה
 בְּאֶצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֹף עָלָיו גָּמִי כְּדִי לְרַפְּאוֹתוֹ; וְלֹא יִדְחַקְנוּ בִּידוֹ
 כְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם.
 כו. אֵין נוֹתֵנִין חֲמִין וְשָׂמֶן עַל גִּבֵּי הַמִּפְּהָ, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹךְ
 [בד] שֶׁעַל הַמִּפְּהָ, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹךְ לִתְנוֹ עַל הַמִּפְּהָ בְּשֶׁבֶת;
 אָכַל נוֹתֵן הוּא חוּץ לַמִּפְּהָ, וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַמִּפְּהָ. וְנוֹתֵנִין מוֹךְ
 יָבֵשׁ עַל גִּבֵּי הַמִּפְּהָ; וְאִם הִיא עֲתִיק [ישן] - אָסוּר, מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא כְּרִטְיָה.
 כז. רִטְיָה [תחבושת] שֶׁפָּרָשָׁה [נפלה] עַל גִּבֵּי פְּלִי, מִחֲזִירִין
 אוֹתָהּ; וְאִם פָּרָשָׁה עַל גִּבֵּי קֶרֶק, אָסוּר לְהַחֲזִירָהּ. וּמִחֲזִירִין
 רִטְיָה עַל גִּבֵּי הַמִּפְּהָ לְכַתְחֻלָּה בְּמִקְדָּשׁ, שְׂאֵין אָסוּר שְׁבוֹת
 [איסור דרבנן להרבות השביתה] - בְּמִקְדָּשׁ. וּבְכָל מְקוֹם,
 מִקְנָחִין פִּי הַמִּפְּהָ; וְאֵין מִקְנָחִין אֶת הַרִטְיָה, שְׂמָא יִמְרַח.
 כח. סְכִין וּמִמְשָׁמִשִּׁין בְּכָנִי מַעֲסִים בְּשֶׁבֶת - וְהוּא שְׂיִסּוּף

יג. כְּכָשִׁין [פירות שנכבשו בחומץ] וּשְׁלָקוֹת [פירות
 שנתבשלו] שֶׁסָּחֲטָן - אִם לְרִבָּךְ גּוֹפֵן, מִתָּר; וְאִם לְהוֹצִיא
 מִיִּמִּיָּהּ, אָסוּר. וְאֵין מִרְסָקִין אֶת הַשֵּׁלֶג שֶׁיִּזְכּוּ מִיָּמִי, אָכַל
 מִרְסָק הוּא לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקְּעָרָה. הַשּׁוֹם וְהַבֶּסֶר
 [נעבים שלא בשלון] וְהַמְלִילוֹת [שיבילים שלא בשלון] שֶׁרִסָּקִין
 מִבְּעוֹד יוֹם - אִם מִחֲסָרִין דִּיכָה [כתִישָׁה], אָסוּר לוֹ לִגְמֹר
 דִּיכָתָן בְּשֶׁבֶת; וְאִם מִחֲסָרִין שְׁחִיקָה בִּיד, מִתָּר לוֹ לִגְמֹר
 שְׁחִיקָתָן בְּשֶׁבֶת. לִפְיָכָּךְ, מִתָּר לוֹ לִגְמֹר שְׁחִיקַת הַרִיפּוֹת
 [גרעיני שעורים] בְּעֵץ הַפְּרוּר [כף גדולה] בְּתוֹךְ הַקְּדֻרָה
 בְּשֶׁבֶת, אַחֵר שֶׁמוֹרִידִין אוֹתָהּ מֵעַל הָאֵשׁ.
 יד. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת [מפורר באצבעותיו דבר מאכל] - מוֹלֵל
 בְּשִׁנּוֹי, כְּדִי שְׁלֹא יֵרָאֶה כְּדֹשׁ. הַיּוֹגֵק בְּפִיו, פְּטוּר; וְאִם הִיא
 גּוֹנֵחַ [מכאבי גרון] - מִתָּר לוֹ לִינֵק בְּפִיו [ממדי הבהמה], מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא מְפָרֵק כְּלֹאֲחֵר יָד, וּמַשּׁוֹם צָעֲרוֹ לֹא גִזְרוּ, וְאָף עַל פִּי
 שְׂאֵין שֵׁם סִכְנָה.
 טו. פְּרוֹת שֶׁזָּכּוּ מִהֵן מִשְׁקִין בְּשֶׁבֶת - אִם זֵיתִים וְעֵנָבִים הֵם
 - אָסוּר לְשִׁתּוֹת אוֹתָן הַמִּשְׁקִין עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת; גִּזְרָה שְׁמָא
 יִתְכַּנְּנוּ וְיִסְחֲטוּ אוֹתָן בְּשֶׁבֶת. וְאִם תּוֹתִים וְרִמּוֹנִים הֵן - אִם
 הַכְּנִיסֵן לְאֲכִילָה, מִשְׁקִין שֶׁזָּכּוּ מִהֵן מִתָּרִין; וְאִם הַכְּנִיסֵן
 לְדִרְכָן, מִשְׁקִין שֶׁזָּכּוּ מִהֵן אֲסוּרִין עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת.
 טז. זֵיתִים וְעֵנָבִים שֶׁרִסָּקִין מִעֲרֵב שֶׁבֶת, וְיִצְאוּ מִהֵן מִשְׁקִין
 מִעֲצָמָן - מִתָּרִין; וְכֵן חֲלוֹת דְּבִשׁ שֶׁרִסָּקִין מִעֲרֵב שֶׁבֶת -
 מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֵן בְּשֶׁבֶת, מִתָּרִין; שְׂאֵין כָּאֵן מְקוֹם
 לְגִזְרָה, שֶׁכָּבֵד רִסָּקִין מִבְּעֵרֵב.
 יז. זוֹרָה וּבוֹרֵר, מַאֲבֹת מְלֹאכוֹת הֵן. לִפְיָכָּךְ, אָף עַל פִּי
 שֶׁמִּתָּר לְמֵלֵל מְלִילוֹת בְּרָאשִׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, - כִּשֶּׁהוּא מִנְפֹּחַ
 [מוציא אויר מפיו להפריח הקליפה], מִנְפֹּחַ בִּידוֹ אַחַת בְּכָל
 כַּחוֹ - אָכַל לֹא כְּגוֹנוֹ [מין נפה] וְלֹא בְּתִמְחִי [קערה גדולה],
 גִּזְרָה שְׂמָא יִנְפֹּחַ בְּנִפְהָ וּבִכְבָּרָה, שֶׁהוּא חֵיב. וְהַמְשַׁמֵּר
 [מנפה] שְׂמָרִים, תּוֹלֵדֵת בּוֹרֵר אוֹ מְרַקֵּד הוּא; לִפְיָכָּךְ, אָף עַל
 פִּי שֶׁמִּתָּר לְסַנֵּן זֵין צָלוֹל אוֹ מִיִּם צָלוּלִין בְּסוּדֵרִין אוֹ
 בְּקַפְּפָה [סל] מִצְרִית - לֹא יַעֲשֶׂה גָמָה בְּסוּדֵר [ע"י דחיסתו]
 לְפִי הַכְּלִין; שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְדָרָךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל, וְיָבוֹא
 לְשַׁמֵּר בְּמִשְׁמֶרֶת. וְכֵן אָסוּר לְתַלּוֹת אֶת הַמִּשְׁמֶרֶת כְּדָרָךְ
 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל - שְׂמָא יָבוֹא לְשַׁמֵּר. וְכֵן הַמִּחְבֵּץ [מייצר
 חמאה], תּוֹלֵדֵת בּוֹרֵר הוּא; לִפְיָכָּךְ, אָף עַל פִּי שֶׁנוֹתֵנִין
 שְׂמִשְׁמִין וְאֲגוּזִים לְרִבֵּשׁ, לֹא יִחְבֹּץ [יפריד מן הדבש] בִּידוֹ.
 יח. הַמִּחְתָּף אֶת הַיָּרֵק דֵּק דֵּק כְּדִי לְבִשְׁלוֹ - הֲרִי זֶה תּוֹלֵדֵת
 טוֹחֵן, וְחֵיב; לִפְיָכָּךְ, אֵין מִרְסָקִין לֹא אֶת הַשִּׁחַת [תבואה
 מאכל בהמה] וְלֹא אֶת הַתְּרוּבִין לִפְנֵי בְּהֵמָה, בֵּין דָּקָה בֵּין
 גִּסָּה - מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּטוֹחֵן. אָכַל מִחְתָּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לִפְנֵי
 בְּהֵמָה, וְאֶת הַנְּבִלָה לִפְנֵי הַכְּלָבִים - שְׂאֵין טְחִינָה בְּפִרוֹת.
 וּמִתִּירִין אֲלֻמוֹת שֶׁל עֶמֶר [חציר] לִפְנֵי בְּהֵמָה, וּמִפְּסָפֶס
 [מרטק] בִּידוֹ אֲלֻמוֹת קִטְנוֹת; אָכַל לֹא אֲלֻמוֹת גְּדוֹלוֹת, מִפְּנֵי
 הַטְּרַח שֶׁבָּהֶן.
 יט. חֲבִילִי סִיָּה וְאֲזוּב וְקוֹרְנִית [מיני צמחים] וְכִיּוּצָא בָּהֶן,
 שֶׁהַכְּנִיסֵן לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - מִסְתַּמֵּק מִהֵן, וְקוֹטֵם וְאוֹכֵל

ונותנין מים על גבי המרסן, ומוליך בו התרד [כף] שתי
 וערב; אבל אינו ממרס בידו, שלא יראה כלש. אם לא
 נתערב, מנערו מקלי לכלי עד שיתערב; ונותן לפני
 התרנגולין או לפני השורים. ומתר לערב המרסן על הרף
 זו בכלי אחד, ומחלק אותו בכלים הרבה, ונותן לפני כל
 בהמה ובהמה; ומערב בכלי אחד אפלו כור, אפלו כורים.
 לה. אין מאכילין בהמה חיה ועוף בשבת, כדרך שהוא
 מאכיל בחל - שמא יבוא לידי כתישת קטניות, או לידי
 לישת קמח וכיוצא בו. כיצד? לא יאכיל הגמל בשבת
 מאכל שלשה או ארבעה ימים, ולא ירביץ [יושיב] עגל
 וכיוצא בו ויפתח פיו ויתן לתוכו פרשינין ומים בבת אחת.
 וכן לא יתן לתוך פי יונים ותרנגולים, למקום [בגרון] שאינן
 יכולין להחזיר [להוציא]; אבל מאכיל הוא את הבהמה
 מעמד, ומשקה אותה מעמד, או נותן לתוך פיה מים בפני
 עצמן ופרשינין בפני עצמן, במקום שיכולה להחזיר. וכן
 מאכיל לעוף בידו, במקום שיכול להחזיר. ואין צריך לומר,
 שיתן לפנינה והם אוכלין.
 לו. במה דברים אמורים? במי שמונותיו עליו, כגון
 בהמתו וחייתו ויוני הבית ואוזין ותרנגולין; אבל מי שאין
 מונותיו עליו, כגון חזיר ויוני שוכך ודבורים - לא יתן
 לפנינה לא מזון לא מים. ומתר לאדם להעמיד בהמתו על
 גבי עשבים והיא אוכלת, אבל לא יעמיד אותה על גבי דבר
 שהקצה [מוקצה]. ועומד בפניה כדי שתחזיר פניה לדבר
 המקצה ותאכל ממנו. וכן ביום טוב.

פרק כב

א. רדית הפת [הוצאתו מהתנור] - אף על פי שאינה מלאכה
 - אסרו אותה חכמים, שמא יבוא לאפות. המדביק פת
 בתנור מבעוד יום, וקדש עליו היום - מציל ממנו מזון
 שלש סעודות, ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם'. ואף
 על פי שהרדית אינה מלאכה, כשהוא מציל, לא ירדה
 במרדה [כלי המיוחד לכך] אלא בספין, כדי לשנות.
 ב. מפני מה אסרו חכמים להכנס למרחץ בשבת? מפני
 הפליגין שהיו מחמין חמין בשבת, ואומרים: 'מערב שבת
 הוחמו'; לפיכך גזרו שלא יכנס אדם למרחץ בשבת, אפלו
 להזיע. וגזרו שלא ישטוף כל גופו בחמין, ואפלו בחמין
 שהוחמו מערב שבת; אבל פניו ידיו ורגליו, מתר. במה
 דברים אמורים? בחמי האור [האש] - גזרה משום מרחץ;
 אבל בחמי טבריה וכו' יאכל בהן, מתר להשתטף בהם כל
 גופו. ואסור לרחץ במים חמין שבמערות, מפני שהמערות
 יש בהן הכל, ויבוא לידי זעה, ונמצאת כמרחץ.
 ג. מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשטוף כל גופו
 בצונן; אבל אינו משטוף כל גופו בצונן, ובא ומתחמם
 כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו, ונמצא כרוחץ
 כל גופו בחמין. המביא סילון [צינור] של צונן בתוך מים
 חמין [לחמם המים שבצינור], אפלו בתוך חמי טבריה - הרי
 אלו בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.

וימשמש בבת אחת, כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה
 בחל. ואין מתעמלין בשבת. אי זה הוא מתעמל? זה
 שהוסים על גופו ככה עד שייגע ויזיע, או שיהלך עד
 שייגע ויזיע - שאסור ליגע את עצמו כדי שייגע בשבת,
 מפני שהוא רפואה. וכן אסור לעמוד בקרקע דימוסות
 [קרקע מלוחה] שבארץ ישראל, מפני שמעמלת ומרפאה.
 כט. אין רוחצין במים שמשלשלין, ולא בטיט שטובעין
 בו, ולא במי משרה הבאשים [מלוכלכים], ולא בים סדום
 [המלח], ולא במים הרעים שבים הגדול - מפני שכל אלו
 צער הן, וכתוב: "וקראת לשבת ענג"; לפיכך, אם לא
 נשתהה בהם, אלא עלה מיד - אף על פי שיש לו חטטין
 [שחין] בראשו, מתר.
 ל. אין מתגרדין במגרדת; ואם היו ידיו מלכלכות בצוואה
 או בטיט, גורד בדרך ואינו חושש. סבין ומפרכין
 [משפופים גלדי המכה] לאדם לענגו, אבל לא לבהמה; ואם
 היה לה צער, מתר להסיר צערה בסיכה ופרוף. בהמה
 שאכלה פרשינין [מאכל בהמה] הרבה, מריצין אותה בחצר
 בשביל שתתרפא; ואם אחזה [שטף] דם, מעמידין אותה
 במים בשביל שתצטנן, ואין חוששין שמא ישחק לה סמנין.
 לא. אין מקיאין את האכל בשבת [להקלה]. במה דברים
 אמורים? בסם [באמצעות חומר בליעה] - שמא ישחק
 סמנין; אבל להכניס ידו לתוך פיו ולהקיא, מתר. ואסור
 לדחוק כרסו של תינוק כדי להוציא הראי [צרכים] שלו -
 שמא יבוא להשקותו סמנין המשלשלין. ומתר לכפות כוס
 על הטבור בשבת [כעין כוסות רוח] כדי להעלותו. וכן מתר
 לחנק [ליישר מפרקתו] וללפף [בבגדים] את הקטן, ולהעלות
 אוננים [רפואה לגידי האחניים] בין ביד בין בכלי, ולהעלות
 אנקלי [תנור שכנגד הלב להקלת הנשימה]; שכל אלו וכיוצא
 בהן - אין עושין אותן בסמנין כדי לחש [לחשוש] לשחיקה,
 ויש לו צער מהן.
 לב. המרקד, מאבות מלאכות. לפיכך אין כוכרין [מנפים]
 את התבן בכברה [בנפה]; ולא יניח הכברה שיש בה תבן
 במקום גבוה בשביל שירד המזין [הקליפה] - מפני שהוא
 כמרקד. אבל נוטל התבן בכברה ומוליך לאבוס [סל האכלה
 לבהמה], אף על פי שירד המזין בשעת הולכה - שהרי אינו
 מתבנן לכך.
 לג. מגבל [מערבב מים וקמח], חייב משום לש; לפיכך אין
 מגבלין קמח קלי [שנעשה מחטה קלוייה] הרבה, שמא יבוא
 ללוש קמח שאינו קלי. ומתר לגבל את הקלי מעט מעט.
 אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה, ואחר כך
 טחנו אותה טחינה גסה, שהרי היא כחל, והיא הנקראת
 'שתית' - מתר לגבל ממנה בחמין וכיוצא בו הרבה בבת
 אחת; והוא, שיהיה רף; אבל קשה - אסור, מפני שנראה
 כלש. וצריך לשנות; כיצד? נותן את השתית, ואחר כך נותן
 את החמין.
 לד. המרסן [סובין של תבואה] - אף על פי שאינו ראוי
 לגבל, אין גובלין אותו; שמא יבוא לגבל העפר וכיוצא בו.

למחר נותן לתוכן שמן וחמץ ותבלין; ולא יטרף, אלא
מערב. שום שרסקו מערב שבת, למחר נותנו לתוך
הגריסין; ולא ישחק, אלא מערב.
יג. הנוטל שער מגוף האדם, חיב משום גזוז; לפיכך, אסור
לרחץ את הידים בדבר שמשיר את השער ודאי, כגון אהלה
[מין צמח] וכיוצא בו. ומתיר לחוף את הידים בעפר לבונה,
ועפר פלפלין, ועפר יסמין, וכיוצא בהן; ואינו חושש שמא
ישיר שער שעל ידו, שהרי אינו מתכנן. ערב דבר שמשיר
את השער ודאי עם דבר שאינו משיר ודאי - אם היה הרב
מדבר שאינו משיר, מתיר לחוף בו; ואם לאו, אסור.
יד. אסור לראות במראה של מתכת בשבת - גזרה שמא
ישיר בה [באמצעות שפתה] גימין המדלדלין [נשורות
בולטות] מן השער, ואפלו קבוצה בפתל; אבל מראה
שאינה של מתכת - מתיר לראות בה, אפלו אינה קבוצה.
טו. המכבס, חיב משום מלבן; והסוחט כסות, חיב מפני
שהוא מכבס; לפיכך, אסור לדחוק מטלית או מוף וכיוצא
בהן, כפי האשישה [9] וכיוצא בה, כדי לסתמה - שמא
יבוא לידי סחיטה. ואין מקנחין בספוג, אלא אם כן יש לו
בית אחיזה - שלא יסחט. ואין מכסין חבית של מים
וכיוצא בה, כנגד שאינו מוכן [מיועד] לה - גזרה שמא
יסחט.
טז. נשברה לו חבית בשבת, מציל ממנה מה שהוא צריך
לשבת לו ולאורחיו, ובלבד שלא יספג ביין [ישרה הספוג
ביין ויסחוט לכלי], או יטפח בשמן [יטבול ידו בשמן ויקנח
לכלי]; שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחל, שמא יבוא
לידי סחיטה. וכיצד מציל ממנה? מביא כלי ומניח תחתיה;
ולא יביא כלי אחר ויקלט [היין מהאוויר], כלי אחר ויצרף
[סמוך לגג ויקבל הנזל מן הגג] - גזרה שמא יביא כלי דרך
רשות הרבים. נדבקו לו אורחים - מביא מביתו כלי אחר
וקולט, כלי אחר ומצרפו לראשון. ולא יקלט ואחר כך
יזמין, אלא יזמין ואחר כך יקלט; ואם הערים [התחכס]
דבר זה, מתיר.
יז. טיט שעל בגדו, מכססו [משפשו] מבפנים; ואינו
מכססו מבחוץ - גזרה שמא יכבס. ומתיר לגרדו בצפרן,
ואינו חושש שמא ילבנו. המכסס את הסודר [לאחר
הכביסה] - אסור, מפני שהוא מלבנו; אבל החלוק - מתיר,
מפני שאין כוננו אלא לרככו.
יח. מנצל או סנדל [מערור] שנתלכלך בטיט ובצואה, מתיר
לשכשכו [לנענעו] במים; אבל לכבסו, אסור. ואין מגרדין
לא מנעלים ולא סנדלים, אבל סכין ומקנחין את הישינים.
כר או כסת שהיה עליהן צואה או טנוף, מקנחו בסמרטוט;
ואם היתה על של עור, נותנין עליה מים עד שתכלה.
יט. מי שנתלכלך ידו בטיט - מקנחה בנב הסוס, ובנזב
הפרה, ובמפה הקשה העשויה לאחו בה הקוצין; אבל לא
במפה שמקנחין בה את הידים - שלא יעשה כדרך שהוא
עושה בחל, ויבוא לכבס את המפה.
כ. מי שרחץ במים - מסתפג בלונטיתו [מתנגב במגבת]

ד. מביא אדם קיתון של מים, ומניחו כנגד המדורה - לא
בשכיל שיחמו, אלא כדי שתפוג צנתו. וכן מניח פף של
שמן כנגד המדורה - כדי שיפשר, לא שיחם. וסף אדם ידו
במים או בשמן, ומחמם כנגד המדורה - והוא שלא יחמו
המים שעל ידו עד שתהא כרסו של תינוק נכוית בהם.
ומחמם כגד, ומניחו על גבי מעיו בשבת.
ה. אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמים - אין נותנין
לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה; וכן לא יתן לתוכה פף
של שמן, מפני שהוא כמבשלו. אבל נותן הוא מים חמין
לתוך אמבטי של צונן.
ו. מחם [TID] שפנה ממנו מים - מתיר לתן לתוכו מים צונן,
כדי להפשינן; ומתיר לצק מים חמין לתוך מים צונן, או
צונן לתוך החמין - והוא שלא יהיו בכלי ראשון, מפני
שהוא מחממן הרבה. וכן קדרה רותחת - אף על פי
שהורידה מעל האש, לא יתן לתוכה תבלין; אבל נותן
לתוכה מלח, שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש
גדולה. ואם צק התבשיל מקדרה לקערה - אף על פי שהוא
רותח בקערה, מתיר לו לתן לתוך הקערה תבלין; שפלי שני
אינו מבשיל.
ז. אין שורין את החלתית [צמח חריף], בין בפושרין בין
בצונן; אבל שורה אותו בתוך החמין. ואם שתה יום חמישי
וששי [לדפואה], הרי זה שורה בשבת בצונן, ומניחו בחמה
עד שיחם, ושותה - כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות.
ח. דבר שנתבשל קדם השבת, או נשרה בחמין מלפני
השבת - אף על פי שהוא עכשו צונן, מתיר לשרותו בחמין
בשבת. ודבר שהוא צונן מעקר, ולא בא בחמין מעולם -
מדיחין אותו בחמין בשבת, אם לא היתה הדחתו גמר
מלאכתו [בישולו]; אבל אין שורין אותו בחמין.
ט. מתיר להחם בחמה, אף על פי שאסור להחם בתולדות
חמה - שאינו בא לטעות מחמה לאש; לפיכך, מתיר לתן
מים צונן בשמש כדי שיחמו. וכן נותנין מים יפים לתוך
מים רעים בשכיל שיצונו. ונותנין תבשיל לתוך הבור
בשכיל שיהא שמור.
י. מערב אדם מים ומלח ושמן, וטובל בהן פתו, או נותנו
לתוך התבשיל - והוא, שיעשה מעט; אבל הרבה - אסור,
מפני שנקרא כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל. וכן לא
יעשה מי מלח עזין [מלוחים מאד], והם שני שלישי מלח
ושליש מים, מפני שנקרא כעושה מורס [דג כבוש במלח].
ומתיר למלח ביצה; אבל צנן וכיוצא בו - אסור, מפני
שנקרא ככובש כבשין בשבת, והכובש אסור, מפני שהוא
כמבשיל. ומתיר לטבל צנן וכיוצא בו במלח, ואוכל.
יא. מתיר לערב יין ודבש ופלפלין בשבת לאכלן; אבל יין
ומים ושמן אפרסמון - אסור, שאין זה ראוי לאכילת
בריאים. וכן כל פיוצא כזה.
יב. תרדל [גרעיני צמח] שלשו מערב שבת - למחר ממחו
בין בידי בין בכלי, ונותן לתוכו דבש; ולא יטרף [יערבב
בכח], אלא מערב. שחלים [מיו ירק] שטרפן מערב שבת,

1 ומביאה בידו, ואין חוששין שמא יסחט. וכן מי שנשאר
2 כליו בדרך [נפלו בגדיו לתוך המים] - מהלך בהן, ואין
3 חוששין שמא יסחט. ואסור לו לשטחן, ואפלו בתוך ביתו;
4 גזרה שמא יאמר הרוגה, 'הרי זה כבס כסותו בשבת,
5 ושטחה ליבשה'; וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית
6 העין, אפלו בחדרי חדרים אסור.

7 **כא.** שתי מטהרות [מקוואות] זו על גבי זו - נוטל את הפקק
8 [העשוי מברז] מביניהם [מביניהם] ומשיקן [מחבר המקוואות],
9 ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא לידי סחיטה,
10 שהרי דעתו שיצאו המים [שלא יהיה הפקק מהודק].
11 ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר המטלטל, כדי שלא
12 יצופו המים על האכלים ועל הכלים; אבל אין פוקקין את
13 הביב כדי שירדו המים לבור - שמא יסחט בעת שדוחק,
14 שהרי הפקק שרוי במים.

15 **כב.** אסור לתקן בית יד [שרוולים] של בגדים, ולשברם
16 שברים שברים [לקמטם קמטים קמטים], בדרך שמתקנין בחל
17 הבגדים כשמתקנין אותן; וכן אין מקפלין הכלים [בגדים]
18 בשבת בדרך שעושין בחל בבגדים כשמתקנין אותן [לגחצם].
19 ואם לא היה לו פלי אחר להחליפו, מותר לקפלו ולפשטו
20 ולהתפסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת - והוא שיהיה בגד
21 חדש לבן, שהרי הוא מתמעך ומתלכלך מיד. וכשיקפל, לא
22 יקפל אלא איש אחד; אבל לקפל בשנים, אסור.

23 **כג.** הצובע, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לאשה להעביר
24 סרק [אודם] על פניה, מפני שהיא כצובעת. והתופר, מאבות
25 מלאכות; לפיכך, אסור למלאת חפר והפסת החדשים
26 במוכין [אגודות בדים] - גזרה שמא יתפר; אבל מוכין
27 שנשורו מן חפר או מן הפסת, מחזירין אותם בשבת.

28 **כד.** הקורע, מאבות מלאכות; לפיכך, מי שנסתבכו בגדיו
29 בקוצים - מפרישם בצנעה [שלא יראהו], ומתמהמה כדי
30 שלא יקרא; ואם נקרעו - אינו חייב כלום, שהרי לא נתבונן.
31 ומותר ללבש כלים חדשים [בגדים], ואם נקרעו - נקרעו.
32 פוצעין [שוברים] את האגוז במטלית, ואין חוששין שמא
33 תקרע.

34 **כה.** התוקע, חייב משום בונה; לפיכך, כל הדלתות
35 המחברות לקרקע, לא נוטלין אותן ולא מחזירין - גזרה
36 שמא יתקע. אבל דלת שדה תבה ומגדל [סוגי ארונות],
37 ושאר דלתות הכלים - נוטלין, ולא מחזירין. ואם נשמש ציר
38 התחתון שלחן - דוחקין אותו למקומו, ובמקדש מחזירין
39 אותו; אבל ציר העליון שנשמש, אסור להחזירו בכל מקום
40 - גזרה שמא יתקע.

41 **כו.** אין גודלין [קולעים] את שער הראש, ואין פוקקין
42 [מסרקים לצדדים] אותו, מפני שנראה כבונה. ואין מחזירין
43 מנורה של חליות [חלקים], ולא פסא המפצל [מורכב מכמה
44 חלקים], ולא שלחן המפצל, וכיוצא בהן - מפני שנראה
45 כבונה; ואם החזיר - פטור, שאין [דין] בגנן בכלים, ואין
46 סתירה בכלים; ואם היה רפוי, מותר להחזירו. ואין מתקנין

47 חליות של שדרה [שבגבו] של קטן זו בצד זו, מפני שנראה
48 כבונה.

49 **כז.** העושה אהל קבוע, חייב משום בונה. לפיכך, אין עושין
50 אהל עראי לכתחלה, ולא סותרין אהל עראי - גזרה שמא
51 יעשה או יסתר אהל קבוע; ואם עשה או סתר אהל עראי,
52 פטור. ומותר להוסיף אהל עראי בשבת. כיצד? טלית
53 שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים, והיתה פרוכה
54 קדם השבת - אם נשאר ממנה גג טפח מותח - הרי זה
55 מותח את כל השבת, עד שיעשה אהל גדול. וכן כל כיוצא
56 בזה.

57 **כח.** אין תולין את הפלה [וילון המכסה מיטה], שהרי נעשית
58 תחתיה אהל עראי; ומותר להניח מטה וכסא וטריסקל [כסא
59 בעל שלש רגלים], ואף על פי שיעשה תחתיהן אהל - שאין
60 זה דרך עשית אהל, לא קבע ולא עראי.

61 **כט.** כל אהל משפיע שאין בגו טפח, ולא בפחות משלשה
62 סמוך לגגו רחב טפח - הרי זה אהל עראי; והעושה אותו
63 לכתחלה בשבת, פטור. טלית כפולה [מקופלת לשנים] שהיו
64 עליה חוטין שהיא תלויה בהן מערב שבת [על מנת למשכה
65 בהם], מותר לנטותה [לפורסה]. וכן הפרכת, מותר לנטותה
66 ומותר לפרקה.

67 **ל.** כלת חתנים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שאין בגגה
68 טפח, ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רחב טפח - הואיל
69 והיא מתקנת לכך [מוכנה מערב שבת לפריסה], מותר לנטותה
70 ומותר לפרקה; והוא, שלא תהיה משלשלת [פורסה] מעל
71 המטה טפח. פקק [כעין וילון] החלון - בזמן שהוא מתקן
72 לכך - אף על פי שאינו קשור ואינו תלוי [בחלון], מותר
73 לפקק בו החלון.

74 **לא.** כובע שעושין על הראש, ויש לו שפה מקפת שהיא
75 עושה צל כמו אהל על לובשו - מותר ללבושו; ואם הוציא
76 מן הבגדים סביב לראשו או [רק] כנגד פניו כמו אהל, והיה
77 מהדק על הראש, והיתה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו
78 גג - אסור, מפני שהוא עושה אהל עראי.

79 **לב.** הנוטה [תולה] פרכת וכיוצא בה, צריך להזהר כדי
80 שלא יעשה אהל בשעה שנוטה; לפיכך, אם היתה פרכת
81 גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה פלה
82 שיש לה גג, אין מותרין אותה ואפלו עשירה; שאי אפשר
83 שלא תגבה מעט מעל הארץ, ותעשה אהל עראי.

84 **לג.** בגד שמכסה בו פי החבית - לא יכסה בו את פלה,
85 מפני שנעשה אהל; אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסנן
86 בכפיפה מצרית [סל מחורר] - לא יגביה קרקעית הכפיפה
87 מן הכלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי.

פרק כג

88 **א.** העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא, כגון נקב של
89 לול הפרנגולין, שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא הנהב
90 - הרי זה חייב משום מכה בפטיש [גמר מלאכה]; לפיכך,
91

ואלפסין [מחבתות גדולות] וכיוצא בהן, מפני שהוא כמתקן,
אלא אם כן הדיחן לאכל בהן סעודה אחרת באותה שבת;
אכל כלי שתיה, כגון כוסות וקיתונות [קנקנים] - מותר
להדיחן בכל עת, שאין קבע לשתיה. ואין מציעין את
המטות בשבת, כדי לישן עליהן למוצאי שבת; אבל
מציעין מלילי שבת לשבת.
ח. אסור להטביל כלים טמאין בשבת, מפני שהוא כמתקן
כלי. אבל אדם טמא - מותר לטבול, מפני שגורא כמקור
[טובל לקרר גופו]; ואין מזין עליו בשבת [הזאת שליש
ושביעי לטהרו מטומאת מת]. המטביל כלים בשבת - בשוגג,
ישתמש בהן; במזיד, לא ישתמש בהן עד למוצאי שבת.
ומותר להטביל את המים הטמאים בשבת; כיצד יעשה?
נותנן בכלי שאינו מקבל טמא, כגון כלי אכילה, ומטביל
הכלי במקוה עד שיעלה מי המקוה עליו, ויטהרו.
ט. ואין מגביהין [מפרישים] תרומות ומעשרות בשבת,
מפני שגורא כמתקן דבר שלא היה מתקן.
י. מעבד, מאבות מלאכות הוא; והמרבץ עור בשמן כדרך
שהעבדנין עושין - הרי זה מעבד, וחייב. לפיכך, לא יסוף
אדם את רגלו בשמן, והיא בתוך המנעל או בתוך הסנדל
החדשים; אבל סוף הוא את רגלו בשמן, ולובש [אח"כ]
מנעלו או סנדלו, אף על פי שהן חדשים. וסוף כל גופו
שמן, ומתעגל [מתגלגל] על גבי קטבוליא [משטח עור]
חדשה, ואינו חושש. במה דברים אמורים? בשהיה השמן
מועט, כדי שיעצצח [יבריק] העור בלבד; אבל אם היה
בכשרו שמן הרבה, כדי שירבץ העור - הרי זה אסור, מפני
שהוא כמעבדו. והכל בחדשים; אבל בישנים, מותר.
יא. הממרח רטיה [תחבושת], חייב משום מוחק את העור;
לפיכך, אין סותמין נקב בשערה וכיוצא בה, שמא ימרח.
ואפילו בשמן אין סותמין את הנקב - גזירה משום שערה.
יב. כותב, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לכתוב בפוף
[לצבוע במין אפר טביב העיניים] וכיוצא בו בשבת, מפני
שהוא ככותב. ואסור ללוות ולהלוות - גזירה שמא יכתב.
וכן אסור לקנות ולמכור ולהשכיר - גזירה שמא יכתב. לא
ישכור אדם פועלים בשבת, ולא יאמר לחברו לשכור לו
פועל. אבל לשאל ולהשאיל, מותר; שואל אדם מחברו
כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו 'הלוני'.
יג. אחד המוכר בפה [רק החליטו על המכירה] או במסירה
- אסור, בין במאזנים בין שלא במאזנים; וכשם שאסור
לשקל - כך אסור למנות ולמדד, בין בכלי מדה בין ביד
בין בחבל.
יד. אין דנין בשבת, ולא חולצין, ולא מיבמין, ולא מקדשין
[אשה] - גזירה שמא יכתב. ואין מקדישין [קודש לה'], ולא
מצריכין [ערו פלוני עלי], ולא מתרימין [נכסיו לבדק הבית]
- מפני שהוא כמקח וממכר; ואין מגביהין תרומה
ומעשרות, שזה דומה למקדיש אותן פרות שהפריש, ועוד,
מפני שהוא כמתקן אותן בשבת. ואין מעשרין את הבקמה
[ממשר בהמה] - גזירה שמא ירשם בסקרה [צבע אדום]

גזרו על כל נקב, אפילו היה עשוי להוציא בלבד, או להכניס
בלבד - שמא יבוא לעשות נקב שחביב עליו. ומפני זה אין
נוקבין בחבית נקב חדש, ואין מוסיפין בו [נקב נוסף]. אבל
פותחין נקב ישן [שנסתם] - והוא, שלא יהיה הנקב למטה
מן השמרים; שאם היה למטה מן השמרים [בתחתית
החבית] - הרי זה עשוי לחזק, ואסור לפתחו.
ב. נוקבין מגופה [סתמת הטיט] של חבית להוציא ממנה
יין, ובלבד שיעקבה למעלה; אבל מצדה - אסור, מפני
שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכל ממנה
גורגרות [תאנים], ובלבד שלא יתפון לעשות כלי; ומביא
אדם חבית של יין, ומתיו את ראשה בסוף לפני האורחין,
ואינו חושש, שאין פגמו אלא להראות נדיבות לבו.
ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל נקב;
לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפילו בדרך שאינו
מתמרח, ואינו בא לידי סחיטה, כגון שיסתם בקיסם או
בצורר [רגב אדמה] קטן. אבל אם הניח שם אכל כדי
להצניעו, ונמצא הנקב נסתם - מותר; ומותר להערים
[להתחכם] בדרך זה.
ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה
בפטיש. ומפני זה, הגורד כל שהוא, או המתקן כלי באיזה
דבר שיתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיץ קול של שיר
בשבת, בין בכלי שיר, כגון כנורות ונבלים, בין בשאר
דברים. אפילו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח,
אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקרקש את האגוז
לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישחק - כל זה וכיוצא
בו, אסור; גזירה שמא יתקן כלי שיר.
ה. אין מספקין יד על ירך, ולא מרדדין, ולא מטפחין
בשבת [כפ אל כף] - גזירה שמא יתקן כלי שיר; ולספק
לאחר דוד, מותר. אין שטין על פני המים - גזירה שמא יתקן
חבית של שיטין. ברכה שבחצר - מותר לשוט בה, שאינו
בא לעשות בה חבית של שיטין; והוא שיהיה לה שפה
מקפת, שלא יעקר ממנה המים, כדי שיהיה הכר והפרש
בינה ובין המים.
ו. אין חותכין שפופרת של קנה, מפני שהוא כמתקן כלי;
היתה חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת - מותר להכניסה
בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין חוששין שמא
יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא בו בתוך הנקב
של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני שהוא כעושה מרוב
בשבת. ואין שוברין את החרש, ואין קורעין את הנגר
[להניחם תחת הדג בעת צלייתו], מפני שהוא כמתקן כלי.
ז. זמורה [ענף גפן] שהיא קשורה בטפח [פר קטן לשאיבת
מים], ממלאין בה בשבת; ואם אינה קשורה, אין ממלאין
בה - גזירה שמא יקטם [יקצוץ] אותה ויתקנה. אסור לחף
[לשפשוף] כלי כסף בגרתיקון [מיו טיט], מפני שהוא מלבנן
כדרך שהאמנים עושין, ונמצא כמתקן כלי, וגומר מלאכתו
בשבת; אבל חופפין אותו בחול ובנתר [מיו עפר]. וכן כל
הכלים, חופפין אותם בכל דבר. ואסור להדיח קערות

כא. ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות - הראוי לאדם לאדם, והראוי לבהמה לבהמה; נפלה בשחרית, מצילין ממנה מזון שתי סעודות; במנחה, מצילין מזון סעודה אחת.

כב. במה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או שהיה ממלא כלי ומוציאו ומערה וחוזר וממלא אותו שניה - הוא שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו; אבל אם הוציא כלי אחד הוציאה אחת - אף על פי שיש בו כמה סעודות, מתר. **כג.** כיצד? מציל סל מלא כפרות, אף על פי שיש בו כמה סעודות; ועגול של דבילה [גוש תאנים יבשות], וחבית של יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שיכול להוציא, והוציאה מלאה בבת אחת - מתר.

כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו, או כלי אחד שמחזיק אפלו דבר גדול; וזהו שהוא של מציל. אם לא רצה המציל לקחתו, ונתנו לבעליו - מתר לו לטל ממנו אחר השבת שכן עצמו; ואין זה שכן שבת - שהרי אין שם מלאכה ולא אסור, שלא הוציאו אלא במקום מערב.

כה. הציל פת נקיה, אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה; אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה. ומציל ביום הכפורים מה שהוא צריך לשבת, אם היה יום הכפורים בערב שבת. אבל אינו מציל בשבת ליום הכפורים, ואין צריך לומר ליום טוב; ולא משבת זו לשבת הבאה. ומה הוא מציל ללבושו? לובש כל שהוא יכול ללבוש, ועוטף כל שהוא יכול לעטף, ומוציא. ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד לובש ומתעטף בכליו, ומוציא; וזהו שהוא שלו כמו המאכל, שהרי מן ההפקר זוכין.

כו. מתר להציל כל כתיב הקדש שיש בחצר, לחצר אחרת שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערכו - ובלבד שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד [קרב בפניה של רוח רביעית]; והוא שיהיו כתובין אשורי, ובלשון הקדש. אבל אם היו כתובין בכל לשון, או בכתב אחר - אין מצילין אותן, אפלו היה שם ערוב; ובחל, אסור לקרות בהן, אלא מניחן במקום התנף [קילקול], והן מתאבדין מאליהן.

כז. היו כתובין בסם ובסקרא [מיני צבעים הפטולין לסית] - אף על פי שאינו כתב של קמח, הואיל והם כתובין אשורי ובלשון הקדש, מצילין אותן. [שולחן הגליון של ספרים שלמעלה ושלמטה, ושכין פרשה לפרשה, ושכין דף לדף, ושבתחלת הספר, ושכסוף הספר - אין מצילין אותן. הברכות והקמיעין - אף על פי שיש בהן אותיות של שם, ומענינות הרבה של תורה - אין מצילין אותן מפני הדלקה. **כח.** ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תבות שלמות, ואפלו בכללן "יגר שהדוהא", וכן אם היתה בו פרשה שאין בה שמונים וחמש אותיות, ויש בה

שמונים בו העשירי]. ומקדיש אדם פסחו בשבת, וחגיגתו ביום טוב - שזו מצות היום. וכשם שאין מקדישין, כך אין מקדישין [- מטילין אפר הפרה ל-] מי חטאת.

טו. המגביה תרומה ומעשרות בשבת או ביום טוב - בשוגג, יאכל ממה שתקן; במזיד, לא יאכל עד מוצאי שבת. ובין כך ובין כך, תקן את הפרות [ומותרים באכילה]. וכן המקדיש או המעריך או המחרים בשבת, בין בשוגג בין במזיד - מה שעשה עשוי; ואין צריך לומר ביום טוב. וכן המקנה לחברו בשבת, קנה. מעשרין את הדמאי [פירות עם הארץ שספק מופרשים הם] בין השמשות, אבל לא את הודאי.

טז. מי שקרא שם [הפריש בדיבור] לתרומת מעשר של דמאי או למעשר עני של ודאי, לא יטלם בשבת, אף על פי שיחד מקומן מקדם השבת, וזהו הם ידועין ומנחין בצד הפרות. ואם היה כהן או עני למודים [רגילים] לאכל אצלו, יבואו ויאכלו, ובלבד שיודיע לכהן 'שזו שאני מאכילך תרומת מעשר', ויודיע לעני 'שזו שאני מאכילך מעשר עני'.

יז. אסור להפסיד [להגדיל] ולשחק בקביא בשבת, מפני שהוא כמקח וממכר; ומפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו [דרך משחק] על מנה גדולה כנגד מנה קטנה, מפני שאין מקפידין.

יח. אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן, בשבת, בין שעבר, בין שעתיד להיות - גזרה שמה יכתב; לפיכך, חשבונות שאין בהן צרך, מתר לחשבן. כיצד? כמה סאין היה לנו בשנה פלונית, כמה דינרין הוציא בחתונת בנו, וכיוצא באלו, שהם בכלל שיחה בטלה שאין בה צרך כלל - המקח שבאותן בשבת, [ומותר] כמחשב בחל.

יט. אסור לקרות בשטרי הדיוטות [חובות וחשבונות] בשבת - שלא יאה בחל, ויבוא למחק. מונה אדם את אוזניו ואת פרפרותיו [מיני מעדנים] מפיו, אבל לא מן הכתב, כדי שלא יקרא בשטרי הדיוטות. לפיכך, אם היו השמות חקוקין על הטבלא או על הכתל - מתר לקרותן, מפני שאינו מתחלף בשטר. ואסור לקרות בכתב המהלך תחת הצורה [ציור] ותחת הדיקוגי [ציור אדם] בשבת. אף לקרות בכתובים [תהלים משלי איוב וכו'] בשבת בשעת בית המדרש, אסור - גזרה משום בטול בית המדרש; שלא יהיה כל אחד יושב בביתו וקורא, וימנע מבית המדרש.

כ. נפלה דלקה בחצר בשבת - אינו מציל כל מה שיש בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי, אף על פי שערכו [ערוב חצרות]; גזרה שמה יכבה הדלקה כדי שיעזוב, מפני שאדם בהול על ממנו. לפיכך, גזרו שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותה שבת, וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת, ובגדים שיכול ללבוש; שנמצא מתנאש מן הכל, ואינו בא לידי כבוי. ואם לא ערכו, אף מזונו וכליו אינו מציל.

ומשדכין על התינתק לארס [מתחילים תהליך דיבור אודות
אירוסין שיסוכמו בצאת השבת], ועל התינוק [להתחיל
בדיבורי סיכום עם המלמד כדן] ללמדו ספר וללמדו אמונות.
ומבקרין חולים, ומנחמים אבלים; והנכנס לבקר את
החולה, אומר: 'שבת היא מלועק, ורפואה קרובה לבוא'.
ומחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת,
להביא לו ארון ותכריכין. ואומר לו: 'לך למקום פלוני, לא
מצאת שם - הבא ממקום פלוני, לא מצאת במקום - הבא
במאתים' - ובלבד שלא יזכר לו סכום מקח [סכום מסוים
שלא יוסיף עליו]. שכל אלו וכיוצא בהן - מצוה הן, ונאמר:
"עשות חפציו" וכו'; חפציו אסורין, חפציו שמנים מתירין.
ו. מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה; ופוסק עמו
[עם הנכרי] לשבת, ואינו שובת [אם אינו שובת אין בכך
כלום]. ומפירין נדרים בשבת, בין לצרף שבת בין שלא
לצרף שבת; ונשאלין לחכם על נדרים שהן לצרף השבת
ומתירין, אף על פי שהיה להן פנאי להתירן קדם השבת:
שדברים אלו, דברי מצוה הן.
ז. אין עונשין בשבת; אף על פי שהעונש מצות עשה, אינה
דוחה שבת. כיצד? הרי שנתחייב בבית דין מלקות או
מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת, שנאמר:
"לא תבצרו אש בכל משבתכם ביום השבת" - זו אזהרה
לבית דין, שלא ישרפו בשבת מי שנתחייב שרפה; והוא
הדין לשאר עונשין.
ח. מתר לאדם לשמור פרותיו בשבת, בין תלושים בין
מחברים; ואם בא אדם לטל מהן, או בהמה ותיח לאכל
מהן - גוצר בהן ומכה בהן, ומרחיק. והלא דבר זה מחפציו
הוא, ולמה הוא מתר? מפני שלא נאסר אלא להקנות
לעצמו חפצים שאינן עתה מצויין, או להשתכר ולהרויח
ולהטפל [להתעסק] בהנאה שתבוא לידו; אבל לשמור ממונו
שקבר בא לידו, עד שיעמד כמות שהוא - מתר; הא למה
זה דומה? לנוצל ביתו מפני הגנבים.
ט. המשמר ורעיו מפני העופות, ומקשאו ומלעיו מפני
החיה - לא יספק [כף אל אף] ולא ירקד [ברגליו] כדרך
שעושה בחל; גזרה שמא יטל צרור [רגב אדמה] ויזרק
ארבע אמות ברשות הרבים.
י. כל הדברים שהן אסורין משום שבות [חומרה של חכמים
להרבות השביתה], לא גזרו עליהן בין השמשות, אלא
בעצמו של יום הוא שהן אסורין; אבל בין השמשות,
מתירן - והוא, שהיה שם דבר מצוה או דחק. כיצד? מתר
לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים,
להביא לולב או שופר; וכן מוריד מן האילן או מוציא מן
הפרמלית, ערוב שעשה. וכן אם היה טרוד ונחפז, ונצרך
לדבר שהוא משום שבות בין השמשות - הרי זה מתר.
אבל אם לא היה שם דחק, ולא דבר מצוה - אסור. לפיכך,
אין מעשרין את הודאי בין השמשות, אף על פי שאסור
הפרשת המעשר בשבת משום שבות; אבל מעשרים את
הדמאי [פירות עם הארץ שספק אם הופרשו].

הזכרות, כגון "ויהי בנסע הארץ" - מצילין אותו מפני
הדלקה. ומצילין תיק הספר עם הספר, ותיק תפלין עם
התפלין - אף על פי שיש בתוכן מעות.

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ג

פרק כד

א. יש דברים שהם אסורין בשבת, אף על פי שאינן דומין
למלאכה, ואינם מביאין לידי מלאכה; ומפני מה נאסרו?
משום שנאמר: "אם תשיב משבת רגלך, עשות חפצו ביום
קדש", ונאמר: "וכבודו מעשות דרכיך, ממציא חפצו
ודבר דבר". לפיכך, אסור לאדם להלך בחפציו בשבת,
ואפלו לדבר בהן, כגון שיזכר עם שתפו מה ימכר למחר
או מה יקנה, או היאך יבנה בית זה, ובאיזו סחורה ילך
למקום פלוני - כל זה וכיוצא בו, אסור, שנאמר: "ודבר
דבר", דבור אסור; והרהור מתר.
ב. אסור לאדם לפקד גנותיו וישדותיו בשבת, כדי לראות
מה הן צריכין, או היאך הן פרותיהן - שהרי זה מהלך
לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שייצא בשבת עד סוף
התחום [אלפיים אמה] וישב שם עד שתחשף, כדי שיהיה
קרוב לעשות חפצו במוצאי שבת - שהרי נמצא הלוכו
בשבת לעשות חפצו.
ג. במה דברים אמורים? בשהחשיף על התחום לעשות
דבר שאסור לעשותו בשבת; אבל אם החשיף לעשות דבר
שמותר לעשותו בשבת, הרי זה מתר. כיצד? אין מחשיכין
על התחום להביא פרות מחברין, או לשכר פועלין; אבל
מחשיף הוא לשמור פרות, שהרי מתר לשמור בשבת.
ומחשיף להביא בהמה או פרות תלושין; שהבהמה - קורא
לה והיא באה, אף על פי שהיא חוץ לתחום; ופרות
תלושין - אלו היו שם מחיצות, היה מתר להביאן בשבת.
וכן אומר אדם לחברו: 'לכרך פלוני אני הולך למחר', שאם
היו שם ברנגין [סוכות סוכות במרחק של פחות מע' אמה וד'
טפחים], היה הולך לשם בשבת. וכן כל כיוצא בזה.
ד. מתר לאדם לומר לפועל: 'הנראה שתעמד עמי לערב';
אבל לא יאמר לו: 'היה נכון לי לערב'! - שנמצא עושה
חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת, שנאמר: "מעשות
דרכיך" - שלא יהא הלוקף בשבת כהלוקף בחל. ויורד אדם
בור ושיח ומערה, אפלו הן מאה אמה; ומטפס ויורד
ושוטה, ומטפס ועולה. ואסור להרבות בשיחה בטלה
בשבת, שנאמר: "ודבר דבר" - שלא יהא דבורך של שבת
כדבורך של חל.
ה. מתר לרוץ בשבת לדבר מצוה - כגון שירוצו לבית
הכנסת, או לבית המדרש; ומחשיבין חשבונות של מצוה,
ומודדין מדידה של מצוה - כגון מקנה לידע אם יש
כשעור, או כגד לידע אם מקבל טמאה, ופוסקין צדקה
לעניים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואפלו
לטרטאות וטרקלין של גוים, לפקח על עסקי רבים בשבת.

ו. וְכָל שְׂאִינוֹ כָּלִי - כְּגוֹן אֲבָנִים, וּמַעוֹת, וְקִנְיָנִים, וְקִדּוּשֵׁי, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - אֲסוּר לְטַלְטֵלָן. אֲבָן גְּדוֹלָה אוֹ קוֹרָה גְּדוֹלָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נִטְלָה בַּעֲשֶׂרָה בְּנֵי אָדָם - אִם יֵשׁ תּוֹרֵת כָּלִי עָלֶיהָ, מְטַלְטֵלִין אוֹתָהּ. דְּלִתּוֹת הַבַּיִת - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן כָּלִים, לֹא הוֹכְנֵו לְטַלְטוּל; לְפִיכָךְ, אִם נִתְפָּרְקוּ, אֲפֹלוּ בַּשֶּׁבֶת - אֵין מְטַלְטֵלִין אוֹתָן. וְכֵן הָעֶפֶר וְהַחֹל וְהַמֵּת, אֵין מְזִיזִין אוֹתָן מִמְקוֹמָן; וְכֵן שְׁמוֹנֶה יָרֵיחַ לִידָהּ חֵי - הָרִי הוּא כְּאֶבֶן, וְאֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ.

ז. מִתֵּר לְטַלְטֵל הַכָּלִי, אֲפֹלוּ שְׁלֹא לְצַרֵּךְ תִּשְׁמִישׁוֹ, אֲלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה שְׁלֹא נַעֲשֶׂה לְשִׁמְשׁוֹ. כִּיצַד? נוֹטֵל אָדָם קוֹרֶנֶס [פְּטִישׁ שֶׁל מִקְדָּעוֹנִים] לְפָצֵעַ בּוֹ אֲגוּזִים, קָרָדִם [גִּרְזוֹן] לְחַתֵּךְ בּוֹ דְּבִלָה [גֹּשׁ תַּאֲנִים], מְגֵרָה [מַשׂוֹר] לְגוֹר [לְחַתוֹךְ] בָּהּ אֶת הַגְּבִינָה, מְגֵרָפָה לְגֵרֶף בָּהּ אֶת הַגְּרוֹגְרוֹת, אֶת הַרְחַת [בַּהּ זֹרִים הַתְּבוּאָה לְהַפְרִיד הַקְּלִיפָה] וְאֶת הַפְּזִלָּה לְתֵת עָלָיו אֶכָּל לְקַטֵּן, אֶת הַכּוֹשׁ [שִׁפּוֹד קֶטַן] וְאֶת הַכְּפֹכֵד [כָּלִי מַכִּי הַאֲרִיגָה] לְדַחֵף בּוֹ, מַחֲטָה שֶׁל סָקָאִין [יוֹצֵרִי שְׁקִים] לְפַתֵּחַ בּוֹ אֶת הַדְּלָתוֹ, אֶת הַמִּכְתָּשֶׁת לִישֵׁב עָלֶיהָ, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּנָה. ח. וּמְטַלְטֵל אָדָם מַחֲטָה שֶׁל יָד הַשְּׁלֵמָה [הַעֲשׂוּיָה לְחִפְרִיהָ], לְטַל בָּהּ אֶת הַקּוֹץ; אֲבָל אִם נִטֵּל הַקָּצָה הַנִּקְבָּה שְׁלֵמָה, אוֹ הַקָּצָה הַחֲדָה - אֵין מְטַלְטֵלִין אוֹתָהּ. וְאִם הִיא גְּלוּסָה וְעִדִּין לֹא נִקְבָּה, מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ.

ט. כָּל כָּלִי שֶׁמִּקְפִּיד עָלָיו שֶׁמֶּא יִפְתָּחוּ דָּמָיו - כְּגוֹן כָּלִים הַמְּקַצִּין [מִיּוֹעָדִים] לְסַחֲרָה, וְכָלִים הַיִּקְרִים בְּיֹתֵר שֶׁמִּקְפִּיד עָלֵיהֶם שֶׁמֶּא יִפְסְדוּ - אֲסוּר לְטַלְטֵלָן בַּשֶּׁבֶת; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מִקְצָה מִחֲמַת חֶסֶד' כִּסִּי; כְּגוֹן הַמִּסֵּר הַגְּדוֹל, וְיֵתֵד שֶׁל מַחֲרָשָׁה, וְסָפִין שֶׁל שְׁחִיטָה, וְסָפִין שֶׁל טְבָחִים, וְחֶרֶב שֶׁל אֲשָׁפִים [רַצְעִינִים], וְחֶצֶץ [גִּרְזוֹן] הַחֲרָשִׁים [נִגְרִים], וְקוֹרֶנֶס [פְּטִישׁ] הַבִּשְׁמִים, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

י. כָּל כָּלִי שֶׁהִקְצָה מִחֲמַת הָאֲסוּר - אֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ; כְּגוֹן גֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ בַּשֶּׁבֶת, וְהַמְּנוֹרָה שֶׁהִיא הֵנֵר עָלֶיהָ, וְשִׁלְחָן שֶׁהֵיוּ עָלָיו מַעוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבֵה הֵנֵר אוֹ שֶׁנִּפְלוּ הַמַּעוֹת - אֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ; שֶׁכָּל כָּלִי שֶׁהִיא אֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת - נִאָּסֵר לְטַלְטֵלוֹ כָּל הַשֶּׁבֶת כְּלָהּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִלָּךְ הַדָּבָר שֶׁנֶּגְרָם לוֹ הָאֲסוּר.

יא. אֲבָל כָּלִי הַמְּקַצָּה מִחֲמַת מֵאֵס - כְּגוֹן גֵּר יֶשֶׁן שֶׁל נֶפֶט, וְכָלִי הַצּוֹאָה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - מִתֵּר לְטַלְטֵלָן בַּשֶּׁבֶת, אִם הִצְרִיךְ לָהֶן.

יב. כָּל הַכָּלִים הַנִּטְלִין בַּשֶּׁבֶת שֶׁנִּתְפָּרְקוּ דְּלִתּוֹתֵיהֶן, כְּגוֹן דְּלִתּוֹת תְּכָה וּמִגְדָּל [טוֹגֵי אֲרוֹנוֹת] - בֵּין שֶׁנִּתְפָּרְקוּ בַּשֶּׁבֶת, בֵּין שֶׁנִּתְפָּרְקוּ קֹדֶם הַשֶּׁבֶת - מִתֵּר לְטַלְטֵל אוֹתָן דְּלִתּוֹת. וְכֵן כָּל הַכָּלִים הַנִּטְלִין בַּשֶּׁבֶת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ - בֵּין קֹדֶם שֶׁבֶת, בֵּין בַּשֶּׁבֶת - שֶׁבְרִיהֶן נִטְלִין; וְהוּא, שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂין מַעֲשֵׂי מְלָאכָה; כִּיצַד? שֶׁבְרִי עֲרֵכָה [קַעֲרָה] לְכַסּוֹת בָּהֶן אֶת פִּי הַחֲבִית, שֶׁבְרִי זְכוּכִית לְכַסּוֹת בָּהֶן אֶת פִּי הַפֶּה, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּנָה. אֲבָל אִם אֵין הַשִּׁבְרִים רְאוּיִין לְמְלָאכָה כְּלָל, אֲסוּר לְטַלְטֵלָן.

יג. כָּל פְּסוּנֵי הַכָּלִים - נִטְלִין בַּשֶּׁבֶת; וְהוּא, שֶׁיֵּשׁ תּוֹרֵת כָּלִי

יא. קָטָן שֶׁעָשָׂה בַּשֶּׁבֶת דָּבָר שֶׁהוּא מֵשׁוּם שְׁבוּת, כְּגוֹן שֶׁתָּלַשׁ מַעֲצִין שְׂאִינוֹ נְקוּב, אוֹ טַלְטֵל בְּכַרְמְלִית - אֵין בֵּית דִּין מְצִוִּין לְהַפְרִישׁוֹ. וְכֵן אִם הֵנִיחוּ אֲבִיו, אֵין מִמַּחֲזִין בְּיָדוֹ. יב. אֲסוּר חֲכָמִים לְטַלְטֵל מִקְצָת דְּבָרִים בַּשֶּׁבֶת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֲל. וּמִפְּנֵי מָה נִגְעוּ בְּאֲסוּר זֶה? אָמְרוּ: וְמָה אִם הִזְהִירוּ נְבִיאִים וְצוּוּ שְׁלֹא יִהְיֶה הַלּוֹכֵךְ בַּשֶּׁבֶת כְּהַלּוֹכֵךְ בַּחֲל, וְלֹא שִׁיחַת הַשֶּׁבֶת כְּשִׁיחַת הַחֲל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְדָבָר דָּבָר" - קָל וְחֹמֶר שְׁלֹא יִהְיֶה טַלְטוּל בַּשֶּׁבֶת כְּטַלְטוּל בַּחֲל, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כְּיוֹם חֹל בְּעִינָיו, וְיָבוֹא לְהַגְבִּיָּה וּלְתַקֵּן כָּלִים מִפְּנֵה לְפָנָה, אוֹ מִבֵּית לְבֵית, אוֹ לְהַצְנִיעַ אֲבָנִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; שֶׁהִרִי הוּא כְּטַל וְיוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְיִבְקֹשׁ [יַחֲפֹשׁ] דָּבָר שִׁיחַעֲסֹק בּוֹ; וְנִמְצָא שְׁלֹא שָׁבַת, וְכִטֵּל הַטַּעַם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "לְמַעַן יָנוּחַ".

יג. וְעוֹד, כְּשֶׁיִּבְקֹר [יִבְדּוּק] וְיִטְלֵל כָּלִים שֶׁמִּלְאָכָתָם לְאֲסוּר, אֲפֶשֶׁר שִׁיחַעֲסֹק בָּהֶן מַעֲט, וְיָבוֹא לִידֵי מְלָאכָה. וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמִּקְצָת הָעָם אֵינֶם בַּעֲלֵי אֲמָנוּת, אֲלֹא בְטָלִין כָּל מִיָּהֵן, כְּגוֹן הַטָּלִין וְיוֹשְׁבֵי קֶרְנוֹת, שֶׁכָּל מִיָּהֵן הֵם שׁוֹבְתִין מִמְּלָאכָה; וְאִם יִהְיֶה מִתֵּר לְהַלָּךְ וּלְדַבֵּר וּלְטַלְטֵל כְּשֶׁאֵר הַיָּמִים, נִמְצָא שְׁלֹא שָׁבַת שְׁבִיתָה הַנִּפְרָת; לְפִיכָךְ, שְׁבִיתָה מִדְּבָרִים אֵלוֹ, הִיא שְׁבִיתָה הַשְּׁנוּה כָּל אָדָם. וּמִפְּנֵי דְּבָרִים אֵלוֹ, נִגְעוּ בְּאֲסוּר הַטַּלְטוּל, וְאֲסוּר שְׁלֹא יִטְלֵל אֲלֹא כָּלִים הַצְרִיךְ לָהֶן, כְּמוֹ שִׁיחַבָּאֵר.

פָּרָק כֹּה

א. יֵשׁ כָּלִי שֶׁמִּלְאָכָתוֹ לְהִתֵּר, וְהוּא הַכָּלִי שֶׁמִּתֵּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ בַּשֶּׁבֶת דָּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ - כְּגוֹן כּוֹס לְשִׁתּוֹת בּוֹ, וְהַקְּצָה לְאָכֹל בָּהּ, וְסָפִין לְחַתֵּךְ בּוֹ בֶּשֶׂר וּפֶת, וְקוֹרֶנֶס [פְּטִישׁ הַמִּיּוֹעָד] לְפָצֵעַ בּוֹ אֲגוּזִים, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

ב. יֵשׁ כָּלִי שֶׁמִּלְאָכָתוֹ לְאֲסוּר, וְהוּא הַכָּלִי שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ בַּשֶּׁבֶת דָּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ - כְּגוֹן מִכְתָּשֶׁת וְרַחֲסִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁאֲסוּר לְכַתֵּשׁ וּלְטַחֵן בַּשֶּׁבֶת.

ג. כָּל כָּלִי שֶׁמִּלְאָכָתוֹ לְהִתֵּר - בֵּין הִיא שֶׁל עֵץ, אוֹ שֶׁל חֶרֶשׁ, אוֹ שֶׁל אֶבֶן, אוֹ שֶׁל מַתְּכָה - מִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ בַּשֶּׁבֶת, בֵּין בְּשִׁבְלִי עֲצָמוֹ שֶׁל כָּלִי, בֵּין לְצַרֵּךְ גּוֹפֹ, בֵּין לְצַרֵּךְ מְקוֹמוֹ. וְכָל כָּלִי שֶׁמִּלְאָכָתוֹ לְאֲסוּר - בֵּין הִיא שֶׁל עֵץ, אוֹ שֶׁל חֶרֶשׁ, אוֹ שֶׁל אֲבָנִים, אוֹ שֶׁל מַתְּכָה - מִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ בַּשֶּׁבֶת, בֵּין לְצַרֵּךְ גּוֹפֹ, בֵּין לְצַרֵּךְ מְקוֹמוֹ; אֲבָל בְּשִׁבְלִי עֲצָמוֹ שֶׁל כָּלִי, אֲסוּר.

ד. כִּיצַד? מְטַלְטֵל הוּא אֶת הַקְּצָה שֶׁל עֵץ לְאָכֹל בָּהּ, אוֹ לִישֵׁב בְּמִקְוָמָה; אוֹ כְּדִי שְׁלֹא תִגָּב, וְזֶה הוּא בְּשִׁבְלִי עֲצָמוֹ. וְכֵן אִם טַלְטֵל אוֹתָהּ מִן הַחֲמָה, כְּדִי שְׁלֹא תִיבַשׁ וְתִשְׁבֵּר, אוֹ מִן הַגְּשָׁמִים, כְּדִי שְׁלֹא תִתְפַּח וְתִפְסֵד - הָרִי זֶה טַלְטוּל בְּשִׁבְלִי עֲצָמָה; וּמִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁמִּלְאָכָתָהּ לְהִתֵּר.

ה. וְכֵן מְטַלְטֵל הוּא הַרְחִים אוֹ הַמִּכְתָּשֶׁת לְשִׁבֵּר עָלֶיהָ אֲגוּזִים, אוֹ לַעֲלוֹת עָלֶיהָ לַמָּשָׁה - וְזֶה הוּא לְצַרֵּךְ גּוֹפֹ - אוֹ לִישֵׁב בְּמִקְוָמָה. אֲבָל אִינוּ מְטַלְטֵלָה כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁבֵּר, וְלֹא כְּדִי שְׁלֹא תִגָּב. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּנָה.

47 [הדמאי מותר להם], וכן מעשר שני והקדש שפדין, אף על
48 פי שלא נתן החמש - מתר לטלטלן.
49 כ. מטלטל ישראל התרומה, אף על פי שאינה ראויה לו
50 [לאוכלה]; ומטלטלין תרומה טמאה עם השוהה או עם
51 החלין, אם היו שניהם בכלי אחד. במה דברים אמורים?
52 בשוהה השוהה למטה, והיו פרות המטנפין בקרקע -
53 שאם ינער [ישפוך] אותן, יפסדו. אבל אם היו אגוזים
54 וישקדים וכיוצא בהן - נוער הכלי, ונוטל השוהה או
55 החלין, ומניח השמאה. ואם היה צריך למקום הכלי - בין
56 שהשוהה למעלה בין שהיתה למטה, מטלטל הכל באחד.
57 כא. מדבך [שורה] של אבנים שחשב [לישיבה] עליו מבעוד
58 יום - אם למדום [סידום לישיבה], מתר לישיב עליהן
59 למחר; ואם לאו, אסור. חריות [ענפים] של דקל שגורן
60 לעצים [להסיק באש], ונמלך עליהן מערב שבת לישיבה -
61 מתר לטלטלן; וכן אם ישב עליהן מבעוד יום, מתר
62 לטלטלן.
63 כב. הקש שעל המטה - לא ינענעו בידו, אבל מנענעו
64 בגופו; ואם היה מאכל בהמה, מתר לטלטלו. וכן אם היה
65 עליו [על הקש] פר או סדין וכיוצא בהן - מנענעו בידו,
66 שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום. המכניס קפה של
67 עפר לביתו - אם יחד לה קרן זוית מערב שבת - מטלטלו
68 בשבת, ועושה בו כל צרכיו.
69 כג. אסור לבטל כלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להיעשות בו
70 מבעוד יום], מפני שהוא כסותר. כיצד? לא יתן כלי תחת
71 הנר בשבת לקבל את השמן הנוטף - שהשמן שבנר אסור
72 לטלטלו, וכשיפל לכלי, יאסר טלטול הכלי שהיה מתר; וכן
73 כל כיוצא בזה. לפיכך, אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל
74 ביצתה, אבל כופה הוא הכלי עליה. וכן כופה הכלי על כל
75 דבר שאסור לטלטלו, שהרי לא בטלו; שאם יחפץ, יטלנו.
76 כד. נותנין כלי תחת הדלף [נחילת מים], ואם נתמלא הכלי
77 - שופך ושונה, ואינו נמנע; והוא, שהיה הדלף ראוי
78 לרחיצה. אבל אם אינו ראוי, אין נותנין; ואם נתן, מתר
79 לטלטלו במים המאוסין שבו; שאין עושין גרף [כלי] של
80 רעי [צואה] לכתחלה [במכוון - אך בדיעבד מותר].
81 כה. חבית של טבל [יין שלא הופרש תרומות ומעשרות]
82 שנשברה, מביא כלי ומניח תחתיה; הואיל ואם עבר [על
83 האיסור] ותקנו [תרם והפריש], מתקן [מותר באכילה] - הרי
84 הוא כמתקן. ונותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות [של
85 השמן, שלא תגרם שריפה], מפני שאין בהן ממש, ומתר
86 לטלטל הכלי. קורה שנשברה - אין סומכין אותה בספסל
87 או בארכות [קרשי] המטה, אלא אם כן היו רוחים
88 [רפויים]; וכל זמן שיחפץ יטלם, כדי שלא יבטל כלי
89 מהכנו. ופורשין מחצלת על גבי אבנים בשבת, או על גבי
90 כנרת דבורים, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים
91 - ובלבד שלא יתפון לצוד; שהרי נוטלה בכל צת שירצה.
92 וכופין את הסל בשבת לפני האפורחין, בשביל שיעלו עליו

1 עליהן. היה כלי מחבר בקרקע, כגון חבית השמונה בארץ
2 - אם יש לפסויה בית אחיזה, מטלטלין אותו; ואם
3 לאו, אין מטלטלין אותו. וכן כסוי הקרקעות, כגון בורות
4 וחריצין [חפירות ארוכות וצרות שבקרקע] - אין מטלטלין
5 כסוי שלהן, אלא אם כן יש לו בית אחיזה. כסוי התנור -
6 אף על פי שאין לו בית אחיזה, מתר לטלטלו.
7 יד. שני דברים, אחד אסור לטלטלו ואחד מתר לטלטלו,
8 והם סמוכין זה לזה או זה על זה או זה בזה, ובזמן
9 שמתלטל אחד מהם יטלטל השני - אם היה צריך לדבר
10 שמתר לטלטלו, מטלטלו ואף על פי שדבר האסור מטלטל
11 עמו; ואם היה צריך לטלטל דבר האסור, לא יטלטלו
12 באותו דבר המתר.
13 טו. כיצד? פנה [תאנה לא מבושלת] שהיתה טמונה בתבן,
14 והרה [עונה] שהיתה על גבי הגחלים - תוחבן בכוש או
15 בכדד ונוטלן, ואף על פי שהתבן והגחלים ננערים בשעת
16 נטילה; וכן לפת או צנונות שהיו טמונים בעפר, ומקצת
17 העלין מגלין - שומטן [שולפס] בשבת בעלה שלהן, ואף
18 על פי שהעפר ננער. אבל אם היה כפר או תינוק על גבי
19 האבן, או על גבי הקורה - לא יטלטל האבן או הקורה
20 בכפר או בתינוק שיש עליה. וכן כל כיוצא בזה.
21 טז. נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו [משחוקק
22 שירימו], והאבן בידו; אבל לא דינר - שאם יפל הדינר,
23 יטלנו האב בידו. כלכלה [סלסלה] שהיתה נקובה, וסתם
24 נקב שלה באבן - מתר לטלטלה, שהרי האבן נעשת כדפן.
25 היתה הכלכלה מלאה פרות, והאבן בתוך הפרות - אם היו
26 הפרות רטבים, כגון ענבים ותותים, נוטל אותה כמות
27 שהיא; שאם ינער [ישפוך] הפרות, יטנפו בעפר; ובמקום
28 הפסד לא גזרו.
29 יז. חבית ששכח אבן על פיה - מטה על צדה, והיא
30 נופלת; היתה בין החביות, מגביהה למקום אחר והאבן
31 עליה, ומטה על צדה שם, והאבן נופלת. וכן השוכח מעות
32 על הכר, וצריך לכר - נוער את הכר, והן נופלות; ואם צריך
33 למקום הכר, נוטל את הכר והמעות עליו. אבל אם הניח
34 המעות מערב שבת על הכר, או הניח האבן על פי החבית
35 - הרי אלו אסורין לטלטלן, ואפילו נפלו המעות והאבן;
36 שהרי נעשו כסיס לדבר האסור.
37 יח. האבן [שמונחת לצורך הכבדה] שברויה [דלעת
38 שבאמצעותה שואבים מים] - אם ממלאין בה ואינה נופלת
39 [האבן מחוברת היטב], הרי היא כמקצת הקרייה [וחלק
40 ממנה], ומתר למלאה בה; ואם לאו [שהיא רפויה ופרודה],
41 אין ממלאין בה. בגד שעל הקנה, שומטו מעל הקנה.
42 יט. פרות שאסור לאכלן - כגון פרות שאינן מעשרין -
43 אפלו הן חבין במעשר מדבריהם [מדברבן], או מעשר
44 ראשון שלא נטלה תרומתו, או תרומה טמאה, או מעשר
45 שני והקדש שלא נפדו בהלכתן - אסור לטלטלן; אבל
46 הדמאי [פירות ע"ה שספק אם הופרשו], הואיל וראוי לעניים

מִכְרוֹתֶיהָ [רגליה] - אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ, שְׁמָא יִתְקַע [בחזק את
 47
 אותה רגל].
 ז. סֵלֶם שֶׁל עֲלִיָּה - אָסוּר לְטַלְטֵלוֹ, שְׁאֵין עָלָיו תּוֹרֵת כָּלִי.
 49 וְשֶׁל שׁוֹבָךְ - מִתַּר לְהִטּוֹתוֹ, אֲכָל לֹא יוֹלִיכוֹ מִשׁוֹבָךְ לְשׁוֹבָךְ,
 50 שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדָרָךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֵל, וְיִבּוֹא לְצוּר. קָנָה
 51 שְׁמוֹסְקִין בּוֹ הַיָּתִים [מהפכין בו היזיתים בבית הבד] - אִם
 52 יֵשׁ עָלָיו תּוֹרֵת כָּלִי, הָרִי הוּא כָּכִלִי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאָסוּר; קָנָה
 53 שֶׁהִתְקִינוּ בַּעַל הַבַּיִת לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ - אִם יֵשׁ תּוֹרֵת
 54 כָּלִי עָלָיו, הָרִי הוּא כָּכִלִי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִתַּר.
 55 ח. דָּלֵת שֶׁהִיא לֹא צִיר [יֵתֵד שֶׁהִדֵּלֵת טוֹבֵבֶת עָלֶיהָ], אֵף עַל
 56 פִּי שְׁאֵין לָהּ עֵתָה צִיר, שֶׁהִכְנִיָּה לְסִתָּם בָּהּ מְקוֹם מְקַצֶּה,
 57 וְהִיא נִגְרָרֶת [על הארץ] שְׁנוּטְלִין אוֹתָהּ וְסוֹתְמִין בָּהּ, וְכֵן
 58 חֲדָקִים [קוצים] שְׁסוֹתְמִין בָּהֶן הַפְּרָצָה, וְכֵן מַחְצֵלֶת הַנִּגְרָרֶת
 59 - בְּזִמְנֵי שֶׁקְּשׁוּרִין וְתוֹלָיִין בַּבַּחֵל, סוֹתְמִין בָּהֶן; וְאִם לֹא, אֵין
 60 נוֹעֲלִין בָּהֶן. וְאִם הֵיּ גְבוּהִין מֵעַל הָאָרֶץ, נוֹעֲלִין בָּהֶן.
 61 ט. דָּלֵת שֶׁהִיא לֹחַ אֶחָד, שְׁשׁוּמְטִין אוֹתָהּ וְנוֹעֲלִין בָּהּ - אִם
 62 לֹא הִיא לֹא לְמִטָּה בֶּן [יסוד] כִּמּוֹ אֶסְקָפָה [מפתח], שְׁמוּכִיחַ
 63 עָלֶיהָ שֶׁהִיא כָּלִי מוֹכֵן לְנֻעִלָּה - אֵין נוֹעֲלִין בָּהּ; וְכֵן נִגְרָר
 64 [יֵתֵד נְעִילָה] שֶׁיֵּשׁ בְּרָאשׁוֹ קְלוֹסְטָרָא [כמין רימון], שְׁמוּכִיחַ
 65 עָלָיו שֶׁהוּא כָּלִי מוֹכֵן לְנֻעִלָּה, וְאֵינוֹ קוֹרֶה כְּשֶׁאֵר הַקּוֹרוֹת
 66 - נוֹעֲלִין בּוֹ בְּשִׁבְתָּ.
 67 י. נִגְרָר שְׁאֵין בְּרָאשׁוֹ קְלוֹסְטָרָא - אִם הִיא קְשׁוּר וְתוֹלָי
 68 בְּדִלֵת, נוֹעֲלִין בּוֹ; וְכֵן אִם הִיא נָטֵל, וְאֵגְדוֹ עִמּוֹ [היה קשור
 69 לְדִלֵת בַּחבֵּל]. אֲכָל אִם הִיא אֵגְדוֹ קְבוּעַ בְּדִלֵת, וְהִיא הַנִּגְרָר
 70 נִשְׁמָט כִּמּוֹ קוֹרֶה, וּמִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּנוּיָה [במקום אחר], וְחוֹזְרִין
 71 וְנוֹעֲלִין בּוֹ בַּעַת שְׁרוּצִין - הָרִי זֶה אָסוּר לְנֻעֵל בּוֹ; שְׁאֵין
 72 עָלָיו תּוֹרֵת כָּלִי, וְאֵינוֹ אֵגְדוֹ, וְאֵין בּוֹ אֵגְדַּת לְהוֹכִיחַ עָלָיו.
 73 יא. מְנוּרָה שֶׁל חֲלִיּוֹת [המורכבת מ כמה חלקים], בֵּין גְּדוּלָּה
 74 בֵּין קִטְנָה - אֵין מְטַלְטִלִין אוֹתָהּ, שְׁמָא יִחְזִירָהּ [ירכיבה]
 75 בְּשִׁבְתָּ. הֵיּ בָּהּ חֲדָקִים [חריצים הדומים לפרקים], וְהִיא
 76 נִרְאִית כְּבַעֲלַת חֲלִיּוֹת - אִם הִיא גְּדוּלָּה הַנִּשְׁטֵלֶת בְּשִׁתִּי
 77 יָדִים, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ; הִיא קִטְנָה מְזוּזָה, מִתַּר לְטַלְטֵלָהּ.
 78 יב. מְנַעֵל שֶׁעַל גְּבִי הָאָמּוּם [דפוס עץ], שְׁמוּמְטִין אוֹתוֹ
 79 בְּשִׁבְתָּ. מְכַבֵּשׁ שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים [שתי לוחות עץ שביניהם
 80 מִיִּשְׁרִים אֵת הַבָּגְדִים] - מִתִּירִין [ליטול בגד מביניהם], אֲכָל
 81 לֹא כּוֹבֵשִׁין [לא מכניסין ביניהם בגד לגחצו]; וְשֶׁל כּוֹבֵסִין -
 82 לֹא יָעַע בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֶּה מִחֻמַּת חֶסֶד בֵּין [נ] וְנִמְנַע
 83 מִלְּגַעַת בּוֹ שְׁמָא יִתְקַלְקֵל. וְכֵן גְּבִי צֶמֶר - אֵין מְטַלְטִלִין אוֹתוֹ,
 84 מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עָלֵיהֶן [לשמרם]; לְפִיכָךְ אִם יִתֵּן
 85 לְתַשְׁמִישׁ, מִתִּירִין. וְהַשְּׁלָחִין [עורות שאֵין מְעוּבָדִים] - מִתַּר
 86 לְטַלְטֵלוֹ, בֵּין שֶׁהֵיּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ שֶׁל אֲמִן; מִפְּנֵי שְׁאֵינוֹ
 87 מְקַפֵּיד עָלֵיהֶן.
 88 יג. כָּל דְּבַר מְטֻנֵּף, כְּגוֹן רֹאֵי וְקִיא וְצוֹאָה וְכִיּוֹצָא בָּהֶן - אִם
 89 הֵיּ בְּחֶצֶר שִׁישׁוּבִין [דריס] בָּהּ, מִתַּר לְהוֹצִיאָן לְאַשְׁפָּה אוֹ
 90 לְבַיִת הַכֶּסֶּא; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא אֶגְרָף שֶׁל רֵעִי. וְאִם הֵיּ בְּחֶצֶר
 91 אַחֶרֶת - כּוֹפִין עָלֵיהֶן כָּלִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא הַקֶּטֶן וְיִתְלַכֵּל
 92 בָּהֶן. וְכָל שֶׁעַל הַקֶּרֶקַע - דּוֹרְסוֹ לְפִי תַּמּוֹ, וְהוֹלֵךְ. וְיִמְטַלְטִלִין

1 וְיִרְדּוּ - שֶׁהֵרִי מִתַּר לְטַלְטֵלוֹ כְּשִׁינְדוֹ מֵעָלָיו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא
 2 בָּהֶן.
 3 כו. בְּהֵמָה שֶׁנִּפְלָה לְבוֹר אוֹ לְאַמַּת [תעלת] הַמַּיִם - אִם יָכוֹל
 4 לָתֵן לָהּ פְּרָנְסָה [מזונה] בְּמִקְוָמָהּ, מִפְּרָנְסִין אוֹתָהּ עַד מוֹצָאִי
 5 שִׁבְתָּ. וְאִם לֹא, מְכִיא פְּרִים וְכִסְתוֹת וּמִנִּיחַ תַּחֲתֶיהָ; וְאִם
 6 עָלָהּ, עָלָהּ. וְאֵף עַל פִּי שֶׁבִּשְׁל כָּלִי מִהֲכֵנוּ, שֶׁהֵרִי מִשְׁלִיכוֹ
 7 לְבוֹר לְתוֹךְ הַמַּיִם - מִפְּנֵי צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, לֹא גָזַר. וְאָסוּר
 8 לְהַעֲלוֹתָהּ בְּיָדוֹ. וְכֵן אֵין עוֹקְרִין [מגביהים] בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף
 9 בְּחֶצֶר, אֲכָל דּוֹחִין [דוחפים] אוֹתָן עַד שִׁיפְנוּ; וּמִדְּדִין
 10 עֲגָלִים וְסִיָּחִים [אוחזם בצווארם ומוליכים]. תְּרַנְגֵּלֶת שְׁבָרָתָהּ,
 11 אֵין מְדַדִּין אוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִשְׁמָטֶת מִן הַיָּד, וְנִמְצָאוּ
 12 אֲנָפִיָּה [גפיים שלה] נִתְלָשִׁין; אֲכָל דּוֹחִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּפְגַּס.
 13 פָּרָק כו
 14 א. כָּל כָּלִי הָאוֹרֵג, וְחִבְלִים וְקָנִים שֶׁלּוֹ - מִתַּר לְטַלְטֵלָן כָּכִלִי
 15 שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאָסוּר; חוּץ מִכְּבֵד הַעֲלִיּוֹן וְכִבְדַּת הַתַּחְתּוֹן [אבזרי
 16 מְכֻנּוֹת הָאֵרִיגָה] - לְפִי שְׁאֵין נָטִילִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תְּקוּעִין. וְכֵן
 17 הַעֲמוּדִים שֶׁל אוֹרֵג - אָסוּר לְטַלְטֵלָן, שְׁמָא יִתְקַן הַגַּמּוֹת
 18 שֶׁלָּהֶן. וְשֶׁאֵר כָּלִי הָאוֹרֵג, מִתִּירִין.
 19 ב. מְכַבְּדוֹת [מטאטא] שֶׁל תַּמְרָה וְכִיּוֹצָא בָּהֶן שְׁמֵכְבְּדִין בָּהֶן
 20 הַקֶּרֶקַע - הָרִי הֵן כָּכִלִי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִתַּר, שֶׁהֵרִי מִתַּר לְכַבֵּד
 21 בְּשִׁבְתָּ. לְבָנִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִן הַבִּנְיָן - הָרִי הֵן כָּכִלִי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ
 22 לְהִתַּר, מִפְּנֵי שְׁרָאוּיִין לְהִסָּב עָלֵיהֶן, שֶׁהֵרִי שְׁפִין [משייפים]
 23 אוֹתָן וּמִתְקַנִּין אוֹתָן; וְאִם צָבַר אוֹתָן [סדרן זה על זה] - הָרִי
 24 הַקָּצֵץ, וְאָסוּר לְטַלְטֵלָם.
 25 ג. חֶרֶשׁ קִטְנָה - מִתַּר לְטַלְטֵלָהּ אֶפְלוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, הוֹאִיל
 26 וְרָאוּיָהּ הִיא בְּחֶצֶר לְכִסּוֹת בָּהּ פִּי כָּלִי קֶטֶן. מְגוּפַת חֲבִית
 27 שֶׁנִּתְכַּתְּתָהּ [שנשברה החבית] - הִיא וְשִׁבְרֶיהָ, מִתַּר לְטַלְטֵלָהּ;
 28 וְאִם זָרְקָהּ לְאַשְׁפָּה מִבְּעוֹד יוֹם, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ. כָּלִי
 29 שֶׁנִּתְרַעַע [נשבר] - לֹא יִתְלַשׁ מִמֶּנּוּ חֶרֶשׁ לְכִסּוֹת בּוֹ אוֹ לְסִמּוֹ
 30 בּוֹ.
 31 ד. מִתַּר לְהַכְנִיס לְבַיִת הַכֶּסֶּא שְׁלֹשׁ אֲבָנִים מְקַרְזָלוֹת [חדות
 32 הָרָאוּיוֹת לְקִינוּחַ] לְקִנּוֹת בָּהֶן; וְכֵמָה שֶׁעוֹרֵן? כִּמְלֵא הִיא. אֲכָל
 33 אֲדָמָה שֶׁהִיא קְרוּבָה לְהַתְּפָרֵךְ, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ לְקִנּוֹת בָּהּ.
 34 וּמִתַּר לְהַעֲלוֹת הָאֲבָנִים לְגַג לְקִנּוֹת בָּהֶן. יָרְדוּ עָלֵיהֶן אֲשָׁמִים
 35 וְנִשְׁתַּקְּעוּ בְּטִיט [שבגג] - אִם רְשׁוּמֵן נִכְרָ, מִתַּר לְטַלְטֵלָן.
 36 אֲבָן שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ טֶנּוּף, שְׁנֵדָאִי לְקִנּוֹת הִיא - מִתַּר לְטַלְטֵלָהּ,
 37 וְאֶפְלוֹ הִיא גְּדוּלָּה.
 38 ה. הִיא לְפָנָיו צָרוֹר [אבן קטנה] וְחֶרֶשׁ, מְקַנֵּם בְּצָרוֹר; וְאִם
 39 הִיא הַחֶרֶשׁ מֵאֲגָנִי [אחזני] כָּלִים, מְקַנֵּם בְּחֶרֶשׁ. הֵיּ לְפָנָיו
 40 צָרוֹר וְעֶשְׂבִּים - אִם הֵיּ עֶשְׂבִּים רַבִּים, מְקַנֵּם בָּהֶן; וְאִם
 41 לֹא, מְקַנֵּם בְּצָרוֹר.
 42 ו. שִׁירֵי מַחְצֵלֶת שֶׁפָּלוּ [נרקבו] - הָרִי הֵם כָּכִלִי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ
 43 לְהִתַּר, מִפְּנֵי שְׁרָאוּיִין לְכִסּוֹת בָּהֶן הַטֶּנּוּף; אֲכָל שִׁירֵי בָגָדִים
 44 שְׁאֵין בָּהֶן שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ - אָסוּר לְטַלְטֵלָן, שְׁאֵין רָאוּיִין
 45 לֹא לְעִנִּים וְלֹא לְעִשְׂרִים. שְׁבָרֵי תַנּוּר - מִתַּר לְטַלְטֵלָן, וְהֵרִי
 46 הֵן כָּכִלִי הַפְּלִים שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִתַּר. פִּירָה שֶׁנִּשְׁמָטָה אַחַת

אֹתָן. חֲבִילֵי סִיָּאָה וְאֶזוּב וְקוֹרְנִית [מִיְּנֵי צִמְחִים הָרְאוּם
 לַהֲסָקָה וּלְבִהמָה] - הַכְּנִיסֵן לַעֲצִים, אֵין מִסְתַּפֵּק מִהֶן בְּשַׁבָּת;
 לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה, מִסְתַּפֵּק מִהֶן. וְכֵן בְּצִמְיָתָא, וְכֵן בְּפִיגִם [מִיְּנֵי
 צִמְחִים], וְכֵן בְּשֹׁאֵר מִיְּנֵי תְּבָלִין.
 יט. אֵין גּוֹרְפִין מֵאֲכָל מִלִּפְנֵי הַפֶּטֶם [שׁוֹר שׁוּמְפִּטִּים אוֹתָן],
 בֵּין בְּאֶבֶס [כִּלִּי הָאֹכֵלָה לְבִהמָה] שֶׁל כְּלִי בֵּין בְּאֶבֶס שֶׁל
 קֶרֶקֶע [שׁוּבְנוֹי עַל הַקֶּרֶקֶע]; וְאֵין מִסְלָקִין [הַמֵּאכֵל] לְצִדְדֵין
 מִפְּנֵי הָרָאִי [שֶׁלֹּא יִתְלַכְלַךְ], גְּזֵרָה שְׁמָא לְשׁוֹה גְּמוּת. וְנוֹטְלִין
 מִלִּפְנֵי הַחֲמֹר, וְנוֹתְנִין לִפְנֵי הַשּׁוֹר; אֲבָל אֵין נוֹטְלִין מִלִּפְנֵי
 הַשּׁוֹר, וְנוֹתְנִין לִפְנֵי הַחֲמֹר - מִפְּנֵי שֶׁהֵמָּאֲכָל שֶׁלִּפְנֵי הַשּׁוֹר
 מְטַנֵּף בְּרִירוֹ, וְאֵין רָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה אַחֲרָה. וְכֵן עֲלִין
 שְׂרִיחִם רַע וּמָאוּס, וְאֵין הַבְּהֶמָּה אוֹכֵלָתָן - אֲסוּר לְטַלְטֵלָן.
 לְפִיכָךְ, תְּלִי שֶׁל דְּגִים [עַץ שְׁתוּלִים בּוֹ דְּגִים], אֲסוּר לְטַלְטֵלָן;
 וְשֶׁל בֶּשֶׂר, מֵתָר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.
 כ. אֵף עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְטַלְטֵל אֶת הַמֵּת בְּשַׁבָּת, סָכִין אוֹתוֹ
 וּמִדִּיחִין אוֹתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִזְוֶה בּוֹ אֲבֵר. וְשׁוּמְטִין אֶת הַכֹּר
 מִתְּחִתִּי, כְּדִי שִׁיְהִיָּה מִטֵּל עַל הַחֹל, בְּשִׁבְלִי שִׁימְתִּין [וְלֹא
 יִסְרִיחַ]. וּמִכִּיּוֹצֵא כְּלִי מִקֶּר [הַגּוֹרֵם קִרְיֹוֹת] וְכִלִּי מִתְּכוּת,
 וּמִנִּיחִין לוֹ עַל כֶּרֶסוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא תִפּוֹחַ; וּפּוֹקֵקִין אֶת נִקְבֵיו,
 שֶׁלֹּא יִכְנַס בְּהֶן הָרוּחַ. וְקוֹשְׁרִין אֶת הַלְחִי - לֹא שִׁיעֲלָה
 [לְסַגּוֹר מִה שֶׁנִּפְתַּח], אֲלֹא שֶׁלֹּא יוֹסִיף; וְאֵין מְאֻמְצִין
 [עוֹצְמִים] אֶת עֵינָיו בְּשַׁבָּת.
 כא. מֵת הַמִּטֵּל בַּחֲמָה - מֵנִיחַ עָלָיו כֶּכֶר אוֹ תִינוּק,
 וּמִטְלָטְלוֹ. וְכֵן אִם נִפְלָה דִּלְקָה בַּחֲצֵר שִׁישׁ בֵּה מֵת, מֵנִיחַ
 עָלָיו כֶּכֶר אוֹ תִינוּק וּמִטְלָטְלוֹ; וְאִם אֵין שֵׁם כֶּכֶר וְלֹא תִינוּק,
 מִצִּילִין אוֹתוֹ מִן הַדִּלְקָה מִכָּל מְקוֹם - שְׁמָא יָבוֹא לְכַבּוֹת,
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּהוּל עַל מֵתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׂרָף. וְלֹא הִתִּירוֹ לְטַלְטֵל
 בְּכֶכֶר אוֹ בְּתִינוּק, אֲלֹא לְמֵת בְּלִבָּד, מִפְּנֵי שֶׁאֲדָם בְּהוּל עַל
 מֵתוֹ.
 כב. הִיָּה מִטֵּל בַּחֲמָה, וְאֵין לָהֶם מְקוֹם לְטַלְטֵלוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא
 רָצוּ לְהִזְוֶה מִמְּקוֹמוֹ - בֹּאִין שְׁנֵי בְנֵי אָדָם, וְיוֹשְׁבִין מִשְׁנֵי
 צִדְדָיו; חֵם לָהֶם מִלְּמִטָּה [מִחוּס הַקֶּרֶקֶע] - זֶה מִכִּיּוֹצֵא מִשְׁתּוֹ
 וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ, וְזֶה מִכִּיּוֹצֵא מִשְׁתּוֹ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ; חֵם לָהֶם
 מִלְּמַעְלָה - זֶה מִכִּיּוֹצֵא מִתְּחִלָּה וּפּוֹרֵשׁ עַל גִּבּוֹ, וְזֶה מִכִּיּוֹצֵא
 מִתְּחִלָּה וּפּוֹרֵשׁ עַל גִּבּוֹ; זֶה זֹקֵף מִשְׁתּוֹ [כְּדִי לַעֲגוֹן עֲלֶיהָ
 הַמִּתְחַלָּת] וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְזֶה זֹקֵף מִשְׁתּוֹ וְנִשְׁמָט וְהוֹלֵךְ לוֹ,
 וְנִמְצָאֵת מִתְּחִלָּה עֲשׂוּיָה מֵאֲלִיָּה - שֶׁהִרִי מִתְּחִלָּתָהּ וְהַמִּתְחַלָּת
 זֶה, גִּיְהִיָּה סְמוּכּוֹת זֶה לָזֶה; וְשְׁנֵי קְצוֹתֵיהֶן עַל הַקֶּרֶקֶע מִשְׁנֵי
 צִדֵּי הַמֵּת.
 כג. מֵת שֶׁהִסְרִיחַ בְּבִית, וְנִמְצָא מִתְּבַזָּה בֵּין הַחַיִּים, וְהֵם
 מִתְּבַזִּים מִמֶּנּוּ - מֵתָר לְהוֹצִיאָו לְכַרְמְלִית; גִּדּוֹל כְּבוֹד
 הַבְּרִיּוֹת, שְׂדוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבִתוֹרָה, שֶׁהוּא "לֹא תִסּוּר
 מִן הַדִּבְרֵי אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ". וְאִם הִיָּה לָהֶן מְקוֹם אַחֵר לְצִאת
 לוֹ, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ - אֲלֹא מִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ, וְיוֹצֵאִין
 הֵן.

1 פְּנוּנָא [כִּלִּי לְגַחֲלִים מִנְחוּשֶׁת] מִפְּנֵי אֲפֹרוֹ, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ
 2 עָלָיו שְׂבָרֵי עֲצִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּגֶרֶף שֶׁל רָעִי. וְאֵין עוֹשִׂין
 3 [יוֹצִרִים] גֶּרֶף שֶׁל רָעִי לְכַתְחֵלָה בְּשַׁבָּת; אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה
 4 מֵאֲלִיו, אוֹ שֶׁעֲבָר וְעָשָׂה - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ.
 5 יד. שִׁמְן שִׁיּוֹצֵא מִתַּחַת הַקּוֹרָה שֶׁל בֵּית הַכֹּר בְּשַׁבָּת, וְכֵן
 6 תְּמָרִים וְשִׁקְדִים הַמּוֹכְנִין לְסַחֲוֹרָה - מֵתָר לְאֲכֹלָן בְּשַׁבָּת;
 7 וְאֲפִלוֹ אוֹצֵר [מִחוּס] שֶׁל תְּבוּאָה, אוֹ תְּבוּאָה צְבוּרָה - מֵתָחִיל
 8 לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת; שֶׁאֵין שֵׁם אֲכָל שֶׁהוּא מְקַצֶּה בְּשַׁבָּת
 9 כָּלָל, אֲלֹא הַכֹּל מוֹכֵן הוּא. חוּץ מִגְּרוּגְרוֹת [תֵּאנִים] וְצוּמְקוֹן
 10 שֶׁבְּמִקְצֵה [חֲצֵר שְׁמֵאֲחֹרֵי הַבֵּית], בְּזִמְן שֶׁמִּיבִשִּׁין אוֹתָן;
 11 הוֹאִיל וּמִסְרִיחוֹת בִּינְתִים, וְאֵין רָאוּיִין לְאֲכִילָה - הָרִי הֵן
 12 אֲסוּרִין בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם מְקַצֶּה. חֲבִית שֶׁנִּתְּגַלְתָּה [הוֹסֵר
 13 כִּסּוּיָהּ], וְאֲבִטִּית שֶׁנִּשְׁבְּרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין רָאוּיִין
 14 לְאֲכִילָה [שְׁמָא נָחַשׁ שֵׁם בֵּהֶם אֲרִיס], נוֹטְלִין וּמִנִּיחִין בְּמִקְוֹם
 15 הַמְּצֻנֶּה. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, קִמְיַע [קִלְפִּי עִם שְׁמוֹת הַקּוֹדֵשׁ לְסוּגִילָה]
 16 שֶׁאֵינוֹ מִמְּחָה [שֶׁכָּתְבוּ מִי שְׁאֵינוֹ מוֹמַחֵה] - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין
 17 יוֹצֵאִין בּוֹ, מִטְלָטְלִין אוֹתוֹ. מוֹתָר הַשִּׁמְן שֶׁבְּנֵר וְשֶׁבְּקֶעֶרָה
 18 שֶׁהִדְלִיקוּ בְּהֶן בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת - אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ בְּאוֹתָהּ
 19 שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֶּה מִחֲמַת אֲסוּר.
 20 טו. אוֹצֵר [מִחוּס] שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל כְּדֵי יֵין - אֵף עַל פִּי
 21 שֶׁמֵּתָר לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ, אֲסוּר לְהִתְחִיל בּוֹ לְפָנוּתוֹ אֲלֹא לְדַבֵּר
 22 מִצָּוָה, כְּגוֹן שֶׁפָּנְהוּ לְהַכְנִסֵת אוֹרְחִין, אוֹ לְקַבֵּעַ בּוֹ בֵּית
 23 הַמִּדְרָשׁ. וְכִיצַד מִפְּנֵין אוֹתוֹ? כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמֵּלֵא אֲרַבַּע
 24 אוֹ חֲמֵשׁ קָפוֹת, עַד שְׁגוּמָרִים; וְלֹא יִכְבְּדוּ [יִנְקוּ] קֶרֶקֶעִיתוֹ
 25 שֶׁל אוֹצֵר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, אֲלֹא נִכְנַס יוֹצֵא בּוֹ, וְעוֹשֶׂה שְׂבִיל
 26 בְּרָגֵלוֹ בְּכִנְסִיתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ.
 27 טז. כָּל שֶׁהוּא רָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה וְחִיָּה וְעוֹף הַמַּצְוִיִּין,
 28 מִטְלָטְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת. כִּיצַד? מִטְלָטְלִין אֶת הַתּוֹרְמוֹס [מִין
 29 קִטְנִית] הַיָּבֵשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לַעֲזִים - אֲבָל לֹא אֶת
 30 הַלֵּחַ; אֶת הַחֲצֵב [מִין יֶרֶק], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לְצִבְאִים; אֶת
 31 [גִּרְעִינֵי צִמְחֵי] הַחֲרָדֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לְיוֹנִים; אֶת
 32 הַעֲצָמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מֵאֲכָל לְכָלְבִים. וְכֵן כָּל הַקְּלָפִין
 33 וְהַנֶּרְעִינֵין הָרְאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה, מִטְלָטְלִין אוֹתָן. וְשֶׁאֵין
 34 רָאוּיִין - אוֹכֵל אֶת הָאֵכָל, וְזוֹרֵקֵן לְאַחֲרֵיו; וְאֲסוּר לְטַלְטֵלָן.
 35 וּמִטְלָטְלִין בְּשׁוֹר תִּפּוֹחַ [סְרוּחַ], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לַחִיָּה.
 36 וּמִטְלָטְלִין בְּשׁוֹר חֵי [שְׁאֵינוֹ מְבוּשֵׁל], בֵּין תִּפֵּל [לֹא מְלוּחַ] בֵּין
 37 מְלוּחַ, מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְאָדָם. וְכֵן דָּג מְלִיחַ; אֲבָל הַתִּפֵּל, אֲסוּר
 38 לְטַלְטֵלוֹ.
 39 יז. אֵין מִטְלָטְלִין שְׂבָרֵי זְכוּכִית, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאֲכָל
 40 לְנַעֲמִיּוֹת [בֵּית יַעֲנָה], וְלֹא חֲבִילֵי זְמוּרוֹת [עֲנַפֵּי הַגֶּפֶן], אֵף עַל
 41 פִּי שֶׁהֵן מֵאֲכָל לְפִילִים, וְלֹא אֶת הַלוֹף [מִין עֵשֶׂב], אֵף עַל
 42 פִּי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לְעוֹרְכִים - מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֵלּוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּהֶן
 43 מַצְוִיִּין אֲצֵל רֹב בְּנֵי אָדָם.
 44 יח. חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֲצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִין - אִם הִתְקַיְּנוּ
 45 לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה, מִטְלָטְלִין אוֹתָן; וְאִם לֹא, אֵין מִטְלָטְלִין

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ג

פרק כז

א. היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת - לוקה, שנאמר: "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"; מקום זה, הוא תחום העיר. ולא נתנה תורה שעור לתחום זה; אבל חכמים העתיקו [קיבלו במסורת], שתחום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל, וכך אמר להם משה רבנו: 'לא תצאו חוץ למחנה'. ומדברי סופרים, שלא יצא אדם חוץ לעיר, אלא עד אלפים אמה; אבל חוץ לאלפים - אסור; שאלפים, הוא מגרש [מתחם] העיר.

ב. נמצאת למד, שמותר לאדם בשבת להלך את כל העיר כלה, אפילו היתה [גדולה] כנינה, בין שהיתה מקפת חומה, בין שלא היתה מקפת חומה. וכן מותר לו להלך חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח מרבעות כטבלה מרבעת, כדי שיהיה נשכר [מרויח] את הויות. ואם יצא חוץ לאלפים - מכין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן], עד שנים עשר מיל; אבל אם יצא והרחיק מן העיר יותר על שנים עשר מיל, אפילו אמה אחת - לוקה מן התורה.

ג. המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהין עשרה ואין בכל אחד מהן ארבעה על ארבעה - הרי זה ספק [בגמרא] אם יש תחומין למעלה מעשרה; אבל אם הלך על מקום שיש בו ארבעה על ארבעה - הרי זה כמהלך על הארץ, ויש אסור תחומין שם.

ד. מי ששבת בדיר [שטח מגודר לצאן] שבמדבר, או בסהר [מגרש מגודר], או במערה, וכיוצא בהן מרשות היחיד - מהלך את כלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח ברבוע. וכן השוכת בבקעה, אפילו היה ישן בשעה שנכנס השבת, שלא קנה [לא התכוון לקנות] - שבייתה - יש לו להלך ממקומו אלפים אמה לכל רוח ברבוע. היה מהלך בבקעה, ואינו יודע [היכן] תחום שבת - מהלך אלפים פסיעות בינוניות, וזה הוא תחום שבת.

ה. המהלך אלפים אמה שיש לו להלך, ושלמה מדתו בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה - אינו מהלך אלא עד סוף מדתו; ואין אומרים: 'הואיל וכלתה מדתו בתוך רשות היחיד, מהלך את כלה'. במה דברים אמורים? בשפלתה מדתו במקצת העיר, או במקצת המערה; אבל אם היתה אותה רשות היחיד מכלעת בתוך אלפים אמה שלו - תחשב לו כל אותה הרשות כארבע אמות, ומשלימין לו את השאר.

ו. ביצר? הרי שהיה אלה אמה ממקום שבייתה, או מחוץ לעיר, עד מדינה או מערה שיש בארפה אלה אמה, או פחות מאלף - מהלך את כל המדינה או המערה שפגע בה, ומהלך חוצה לה אלה אמה פחות ארבע אמות.

ז. אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בה בתוך מדתו,

אלף אמה ואמה - אינו מהלך בה אלא אלה אמה בלבד, שהוא תשלום אלפים שיש לו.

ח. מי שכלתה מדתו בחצי העיר - אף על פי שאינו מהלך אלא עד סוף מדתו, מותר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה. וכן מי ששבת בבקעה, והקיפוהו גוים מחיצה בשבת - אינו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל רוח, אף על פי שהוא בתוך המחיצה; ומותר לו לטלטל בכל המחיצה על ידי זריקה, אם הקיפוהו לשם דירה.

ט. מי שהיה בא בדרך לפני למדינה, בין שהיה בא בים, בין שהיה בא בחרכה [ביבשה] - אם נכנס בתוך אלפים אמה קרוב לעיר, קדם שיקנס השבת - אף על פי שלא הגיע למדינה [לעיר] אלא בשבת, הרי זה יכנס ויהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.

י. היה בא למדינה וישן בדרך, ולא נעור אלא בשבת, וכשנעור, מצא עצמו בתוך התחום - הרי זה יכנס לה, ויהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח; מפני שדעתו היתה להלך למדינה זו, ולפיכך קנה שבייתה עם בני המדינה כמותן - שחרי נכנס עמקן בתחום.

יא. מי שיצא חוץ לתחום, אפילו אמה אחת - לא יכנס; שהארבע אמות שיש לו לאדם, תחלתן ממקום שהוא עומד בו; לפיכך, בין שיצא חוץ מתחומו אמה או יותר, ישוב במקומו, ואין לו להלך אלא בתוך ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיף חוץ לתחום המדינה, אפילו אמה אחת - הרי זה לא יכנס לה, אלא יהלך ממקום שנכנס עליו השבת והוא עומד בו, אלפים אמה בלבד. ואם כלתה מדתו במקצת העיר, מהלך עד סוף מדתו [בלבד], כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום - הרי זה יכנס.

יב. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו - כגון שהוציאוהו גוים או רוח רעה, או ששגג ויצא - אין לו אלא ארבע אמות. חזר לדעת [בכוונה], אין לו אלא ארבע אמות; ההזירוהו, כאלו לא יצא. ואם נתנוהו ברשות היחיד - כגון שנתנוהו גוים בדיר וסהר ומערה, או בעיר אחרת - יש לו להלך את כלה; וכן אם יצא לאחד מאלו בשגגה, ונזכר והוא בתוכן - מהלך את כלה.

יג. יצא חוץ לתחום לדעת - אף על פי שחזר שלא לדעת, כגון שהזירוהו גוים או רוח רעה - אין לו אלא ארבע אמות; וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת - אף על פי שהוא בתוך רשות היחיד, כגון דיר וסהר - אין לו אלא ארבע אמות. המפרש [בספינה] בים הגדול - אף על פי שהוא חוץ לתחום ששבת בו, מהלך את כל הספינה כלה, ומטלטל בכלה.

יד. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, והקף במחיצה בשבת - יש לו להלך כל אותה המחיצה; והוא, שלא תהיה יותר על אלפים אמה. ואם היה תחום שיצא ממנו מכלע מקצתו בתוך המחיצה שנעשת שלא לדעתו -

תקרה, אף על פי שדרין ביניהן; והגשר והקבר ובית
הפנסת ובית עבודה זרה והאצרות, שאין בהן בית דירה;
והבור [עמוק] והשית [ארוך וצר] והמזרה [חצובה בסלע]
והשוקב, ובית שבספינה - כל אלו וכיוצא בהן, אין
מצטרפין עמה.

ה. היו שתי צירות זו סמוכה לזו - אם יש ביניהן מאה
וארבעים ואחת ושליש, כדי שיהיה שבעים אמה ושירים
לזו ושבעים אמה ושירים לזו - חושבין שתייהן כעיר אחת;
ונמצאת כל עיר מהן, מהלכת את כל העיר השניה וחוצה
לה אלפים אמה. היו שלשה כפרים משלשין - אם יש בין
האמצעי ובין כל אחד מן החיצונים אלפים אמה או פחות
מכאן, ובין השנים החיצונים מאתיים שלש ושמונים פחות
שליש, כדי שיהיה בין כל אחד מהן ובין האמצעי כשתראה
אותו כאלו הוא ביניהן, מאה וארבעים ואחת אמה ושליש
- הרי שלשון במדינה אחת, ומודדין להם אלפים אמה
לכל רוח מחוץ לשלשון. עיר שהקפה [חומה] ולבסוף
ישבה [באוכלוסין], מודדין לה משיבתה; ישבה ולבסוף
הקפה, מודדין לה מחומותיה.

ו. עיר שהיתה ארפה או מרבעת, הואיל ויש לה ארבע
זירות שוות, מניחין אותה כמות שהיא, ומודדין לה אלפים
אמה לכל רוח מארבע רוחותיה; היתה עגולה, עושין לה
זירות [מחשיבים אותה כמרובעת], ורואין אותה כאלו היא
בתוך מרבע, ומודדין חוץ מצלעות אותו מרבע אלפים
אמה לכל רוח - שנמצא משתכר [מרווח] הזירות.

ז. וכן אם היתה משלשת, או שיש לה צלעות רבות -
מרבעין אותה, ואחר כך מודדין חוץ למרבע אלפים אמה
לכל רוח; וכשהוא מרבעה, מרבעה כרובע העולם [צפונה
כנגד צפון העולם דרומה כנגד דרומן וכו'], כדי שתהא כל רוח
ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם, ומכונת כנגדה.

ח. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד - רואין אותה
כאלו היא כלה רחבה. היתה עשויה כמין גס [ג' יוונית כעין
כ"ף סופית שלנן], או שהיתה עשויה כקשת - אם יש בין
שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה - מודדין לה מן
היתר [יתר] - בחבל הנמתח בשני קצות הקשת, ורואין את
כל הרחב שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים; ואם
היה בין שני ראשיה ארבעת אלפים - אין מודדין לה אלא
מן הקשת [מהישוב עצמן].

ט. עיר שיושבת על שפת הנחל - אם יש לפניה רקה
[יציאת קרקע גבוהה בשפת הנחל] רחב ארבע אמות על שפת
הנחל, כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל - נמצא הנחל
בכלל העיר, ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה,
ויעשה הנחל כלו בכלל המדינה, מפני הרקה הבנויה מצדו.
ואם אין שם רקה, אין מודדין לה אלא מפתח בתייהן;
ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם.

י. יושבי צריפין [רועי צאן הדרים בבתי קנים], אין מודדין
להן אלא מפתח בתייהן; ואם יש שם שלש חצרות של שני
שני בתים [בתי עץ או אבן], הקבעו כלם [גם הצריפים]

הואיל ויש לו להלך את כל המחיצה, הרי זה נכנס
לתחומו; וכיון שיכנס, הרי הוא כאלו לא יצא.
טו. כל מי שאין [שאסור] לו לזוז ממקומו, אלא בתוך
ארבע אמות - אם נצרך לנקביו, הרי זה יצא ומרחיק
ונפנה וחוזר למקומו. ואם נכנס למקצת תחום שיצא
ממנו, בעת שירחיק להפנות - הואיל ונכנס ויכנס, וכאלו
לא יצא; והוא, שלא יצא בתחלה לדעת [בכוונה]; אבל
אם יצא לדעת - אף על פי שונכנס, אין לו אלא ארבע
אמות.

טז. כל מי שיצא ברשות בית דין - כגון העדים שבאו
להעיד על ראית הלכנה, וכיוצא בהן ממי שמותר לו
לצאת לדבר מצוה - יש לו אלפים אמה לכל רוח, באותו
מקום שהגיע לו; ואם הגיע למדינה - הרי הוא כאנשי
העיר, ויש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ למדינה.
יז. היה יוצא ברשות, ואמר לו והוא הולך בדרך: כפר
נעשת המצוה שיצאת לעשותה - יש לו ממקומו אלפים
אמה לכל רוח; ואם היה מקצת תחום שיצא ממנו
ברשות, מכלל בתוך אלפים שיש לו ממקומו - הרי זה
חוזר למקומו, וכאלו לא יצא. וכל היוצאין להציל נפשות
ישראל מיד גוים, או מן הנהר, או מן המפלת - יש להם
אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו; ואם היתה יד
הגוים תקיפה, והיו מפקדין לשבות במקום שהצילו -
הרי אלו חוזרין בשבת למקומן, ובכלי זינן.

פרק כח

א. כל בית דירה שהוא יוצא מן המדינה [העיר] - אם היה
בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה, שהוא
צלע [צד אחד מהמרובע של] בית סאתים המרבעת, או פחות
מזה - הרי זה מצטרף למדינה, ונחשב ממנה; וכשמודדין
לה אלפים אמה לכל רוח, מודדין חוץ מבית דירה זה.

ב. היה בית זה קרוב למדינה בשבעים אמה, ובית שני
קרוב לבית ראשון בשבעים אמה, ובית שלישי קרוב לשני
בשבעים אמה, וכן עד מהלך כמה ימים - הרי הכל במדינה
אחת; וכשמודדין, מודדין מחוץ לבית האחרון; והוא
שיהיה בית דירה זה, ארבע אמות על ארבע אמות או יתר.

ג. וכן בית הפנסת שיש בו דירה לחנינין [שמשנים], ובית
עבודה זרה שיש בו דירה לכמרים, והאצרות [מחסני
תבואה] שיש בהן בית דירה, והגשר והקבר שיש בהן בית
דירה, ושלש מחיצות שאין עליהן תקרה ויש בהן ארבע
אמות על ארבע אמות, והפרגנין [סוכות שומרים], והבית
הבנוי בים, ושתי מחיצות שיש עליהן תקרה, והמזרה שיש
בגן על פיה ויש בה בית דירה - כל אלו מצטרפין עמה,
אם היו בתוך שבעים אמה ושירים [שני שלישי אמה];
ומאותו הבית היוצא, רואין כאלו חוט מתוח על פני כל
המדינה [שבצד בית הדירה], ומודדין חוץ לאותו החוט
אלפים אמה.

ד. ואלו שאין מצטרפין עמה: שתי מחיצות שאין עליהן

1 נחשבים לבית קבוע, ומרפצין אותה ונותנין להם אלפים
2 אמה לכל רוח, כשאר העירות.
3 **יא.** אין מודרין אלא בחבל של חמשים אמה, לא פחות
4 ולא יתר; ובחבל של פשתן, כדי שלא ימשך יותר. הגיע
5 לגיא [עמק] - אם היה רחבו חמשים אמה, שיכול להכליעו
6 בחבל המדה - מבליעו; והוא שיהיה בעמקו פחות
7 מארבעת אלפים.
8 **יב.** במה דברים אמורים? בשניה חוט המשקלת [חוט
9 שבראשו אבן לצורך מדידה] יורד כנגדו [כשמניח החוט בשפת
10 העמק נופלת האבן ללא עיכוב], שאי אפשר להשתמש בו;
11 אבל אם אין חוט המשקלת יורד כנגדו, אינו מבליעו, אלא
12 אם בן היה עמק אלפים, או פחות מכן.
13 **יג.** היה גיא מעקם [מדרונו משופע] - מקדד ועולה, מקדד
14 ויורד [שיטת מדידה בדילוגים לשיפוע המפורטת להלן]; היה
15 גיא רחב מחמשים, שאינו יכול להכליעו [כיון שהחבל נ'
16 אמח] - הולך למקום שהוא יכול להכליעו [מקום בגיא
17 שיכול למדוד], ומבליעו, וצופה כנגד מדתו [מעריך את
18 התחום לפי עיונו], וחוזר.
19 **יד.** הגיע לכתל, אין אומרין 'יקב את הכתל'; אלא אומד
20 [מעריך] רחבו, והולך לו. ואם אפשר להשתמש בו, מודדו
21 מדידה יפה; ואם היה חוט המשקלת יורד כנגדו, מודד
22 רחבו מדידה יפה.
23 **טו.** הגיע להר - אם היה הר מחלקט [מיתמר] ממנו גבה
24 עשרה טפחים בארץ חמש אמות, מבליעו [לא מחשיב
25 השיפוע] וחוזר למידתו; ואם היה גבוה הרבה, עד שיתלקט
26 ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות, אומדו, והולך
27 לו. אם אינו יכול להכליעו, כגון שהיה רחבו יתר מחמשים
28 - מקדדו מעט מעט [שיטת מדידה מיוחדת לשיפועים]; וזה
29 הוא שאמרו: 'מקדדין בהרים' [ומפורט בסמוך].
30 **טז.** כיצד מקדדין בהרים או בגיאיות שאינו יכול
31 להכליען? [כי השטח אינו ישר] אוזנין שנים חבל של ארבע
32 אמות, העלין אוזן קצתו כנגד מרגלותיו [רגליו], והתחתון
33 אוזן בקצה השני כנגד לבו, וחוזר העלין לעמד במקום
34 התחתון, והתחתון יורד ומרחיק ממנו מדת החבל; וכן
35 מתגלגלים והולכין, עד שמודדין את כלו. וכשילך המודד
36 להכליע את ההר או הגיא [שחול העיר], לא יצא חוץ
37 לתחום - שלא יראו אותו העוברים, ויאמרו: 'מדת תחומין
38 באה לכאן' [ועלולים להיכשל].
39 **יז.** אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה, שהוא יודע
40 מדת הקרקע. היו לנו תחומי שבת מחזקין, ובא ממחה
41 ומדר, רבה בתחום מהו, ומעט בתחום - שומעין לו [רק]
42 בתחום שרפה; וכן אם באו שנים ממחין ומדדו התחום,
43 אחד רבה ואחד מעט - שומעין למרבה; ובלבד שלא ירבה
44 יתר ממדת אלכסונה של עיר [כמבואר מיד].
45 **יח.** כיצד [מהי צורת חישוב מידת הסטיה המקובלת]? בעת
46 שירבה זה - נאמר: 'שמה הראשון [הממעט] מקרן אלכסון
47 של עיר מדר האלפים, ולפיכך מעט מדתו, ונמצא צלע

48 התחום בינו ובין המדינה פחות מאלפים; וזה האחרון, מדר
49 אלפים מצלע המדינה' [מאמצע העיר בקו ישר]; ואין
50 מחזיקין על הראשון שטעה ביתר על זה. לפיכך, אם רבה
51 זה האחרון יתר על הראשון, אפלו בחמש מאות ושמונים
52 בקרוב - שומעין לו; ביתר על זה, אין שומעין לו.
53 **יט.** אפלו עבר, אפלו שפחה - נאמנין לומר: 'עד כאן
54 תחום השבת'; ונאמן הגדול לומר: 'זכור אני שעד כאן
55 היינו באים בשבת כשהייתי קטן, וסומכין על עדותו בדבר
56 זה; שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל, מפני
57 ששעור אלפים מדבריהם.

פרק כט

58
59 **א.** מצות עשה מן התורה, לקדש יום השבת בדברים -
60 שגאמר: "זכור את יום השבת לקדשו", כלומר זכרהו
61 זכירת שבת וקדושו; וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו -
62 בכניסתו בקדוש היום, וביציאתו בהבדלה.
63 **ב.** וזה הוא נוסח קדוש היום: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
64 העולם, אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו, ושבת קדשו
65 באהבה וברצון הנחילנו - וזרזו למעשה בראשית, תחלה
66 למקראי קדש, זכר ליציאת מצרים; כי בנו בחרת ואותנו
67 קדשת מכל העמים, ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו.
68 ברוך אתה ה', מקדש השבת'.
69 **ג.** וזה הוא נוסח ההבדלה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
70 העולם, המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחשך, ובין
71 ישראל לגוים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך
72 אתה ה', המבדיל בין קדש לחל'.
73 **ד.** עקר הקדוש, בלילה; אם לא קדש בלילה, בין בשוגג
74 בין במזיד - מקדש והולך כל היום כלו. ואם לא הבדיל
75 בלילה - מבדיל למחר, ומבדיל והולך עד סוף יום רביעי;
76 אבל אינו מברך על האור, אלא בליל מוצאי שבת בלבד.
77 **ה.** אסור לאדם לאכל או לשותת יין, משיקדש היום - עד
78 שיקדש. וכן משיצא היום, אסור לו להתחיל לאכל
79 ולשתות, ולעשות מלאכה, או לטעם כלום - עד שיקדיל;
80 ולשתות המים, מתר. שכח או עבר, ואכל ושתה קדם
81 שיקדש או קדם שיקדיל - תרי זה מקדש ומבדיל אחר
82 שאכל.
83 **ו.** מדברי סופרים, לקדש על היין ולהבדיל על היין. ואף
84 על פי שהבדיל בתפלה, צריך להבדיל על הכוס; ומאחר
85 שיקדיל ויאמר 'בין קדש לחל', מתר לו לעשות מלאכה,
86 אף על פי שלא הבדיל על הכוס. ומברך על היין תחלה,
87 ואחר כך מקדש; ואינו נוטל את ידיו עד שיקדש.
88 **ז.** כיצד הוא עושה? לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית או
89 יתר, ומדיחו במפנים ושוטפו מבחוץ, וממלאהו יין, ואוחזו
90 בימינו, ומגביהו מן הקרקע טפח או יתר, ולא יסיע
91 בשמאל. ומברך על הגפן, ואחר כך מקדש; ומנהיג פשוט
92 בכל ישאל, לקרות בתחלה פירשת 'ויכליו', ואחר כך
93 מברך על היין, ואחר כך מקדש. ושונה מלא לגמיו,

48 אס שְׁתֵּה מִמֶּנּוּ מֵעַט, הָרִי זֶה פְּגָמוֹ, וְנִפְסַל, וְאִין מְקַדְשִׁין
49 עַל הַשָּׂאָר; מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּשִׁירִי כּוֹסוֹת.
50 יז. יֵין שְׂרִיחוֹ רֵיחַ חֲמֵץ וְטַעְמוֹ טַעַם יֵין - מְקַדְשִׁין עָלָיו;
51 וְכֵן יֵין מְזוּג. וְיֵין צְמוּקִים - מְקַדְשִׁין עָלָיו; וְהוּא שֶׁיֵּהִי
52 צְמוּקִים שֵׁשׁ בָּהֶם לַחֲלוּחִית, שֶׁאִם יִדְרֹךְ אוֹתוֹ יֵצֵא מִהֶן
53 דְּבַשׁ [מִיָּץ]. וְכֵן יֵין חֲדָשׁ מִגִּתּוֹ, מְקַדְשִׁין עָלָיו; וְסוּחַט
54 אָדָם אֲשֶׁכּוּל שֶׁל עֲנָבִים, וּמְקַדֵּשׁ עָלָיו בְּשַׁעֲתוֹ. מְדִינָה שָׂרֵב
55 יֵינָה שָׂרֵב - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לְקֹדֶשׁ - מִתָּר לְהַבְדִּיל
56 עָלָיו, הוֹאִיל וְהוּא חֹמֶר הַמְדִּינָה.
57 יח. כָּשֶׁם שֶׁמְקַדְשִׁין בְּלִילִי שֶׁבֶת, וּמְבַדְּלִין בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת
58 - כֹּף מְקַדְשִׁין בְּלִילִי יָמִים טוֹבִים, וּמְבַדְּלִין בְּמוֹצָאֵיהֶן
59 וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים - שֶׁכָּל־שֶׁבֶתוֹת ה' הֵן. וּמְבַדְּלִין
60 בְּמוֹצָאֵי יָמִים טוֹבִים לַחֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד, וּבְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת לַיּוֹם
61 טוֹב; אֲכָל אֵין מְבַדְּלִין בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת.
62 יט. נֹסַח קֹדֶשׁ יוֹם טוֹב: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
63 הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ מִכָּל עַם, וְרוּמְנוֹ מִכָּל לְשׁוֹן, בְּחֹר
64 בְּנוֹ וּבְגִדְלָנוּ, רָצָה בְּנוֹ וּבְפָאֲרָנוּ; וְתַתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ
65 בְּאַהֲבָה, מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חַגִּים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם
66 טוֹב מְקַרָּא קֹדֶשׁ הַזֶּה, אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה - אוֹ חַג
67 הַשְּׁבוּעוֹת הַזֶּה, אוֹ חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה - זְמַן חַרוּתָנוּ - אוֹ
68 זְמַן מִתֵּן תּוֹרָתָנוּ, אוֹ זְמַן שִׂמְחָתָנוּ - בְּאַהֲבָה, וְזָכַר לִיצִיאַת
69 מִצְרָיִם; כִּי בְנוֹ בְּחֶרֶף וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, וּמוֹעֲדֵי
70 קִדְּשָׁךְ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ
71 יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים'. וְאִם חָל לִהְיוֹת בְּשֶׁבֶת - מְזַכֵּיר הַשֶּׁבֶת
72 וְחוֹתֵם כְּדֶרֶךְ שְׁחוֹתָם בַּתְּפִלָּה, 'מְקַדֵּשׁ הַשֶּׁבֶת וְיִשְׂרָאֵל
73 וְהַזְמִינִים'.
74 כ. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמֵר: 'וְתַתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה, אֶת
75 יוֹם טוֹב מְקַרָּא קֹדֶשׁ הַזֶּה, אֶת יוֹם הַזִּכְרוֹן הַזֶּה, וְזָכְרוֹן
76 תְּרוּעָה בְּאַהֲבָה, וְזָכַר לִיצִיאַת מִצְרָיִם; כִּי בְנוֹ בְּחֶרֶף וְאוֹתָנוּ
77 קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, וּבְכָרֶךְ אֲמַת וְקִיָּם לַעֲד. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
78 מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכְרוֹן'. וְאִם חָל
79 לִהְיוֹת בְּשֶׁבֶת - חוֹתֵם 'מְקַדֵּשׁ הַשֶּׁבֶת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכְרוֹן',
80 כְּדֶרֶךְ שְׁחוֹתָם בַּתְּפִלָּה.
81 כא. בְּלִילִי יוֹם טוֹב, מְקַדֵּשׁ עַל הַיֵּין כְּבִשְׁבֶּת; וְאִם אֵין לוֹ
82 יֵין, אוֹ שֶׁיֵּהִי מִתְאַנֶּה לִפְתּ - מְקַדֵּשׁ עַל הַפֶּת. וְכֵן בְּיוֹם
83 טוֹב מְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁא רַבָּא, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְקַדֵּשׁ בְּשֶׁבֶת.
84 כב. כִּיצַד מְבַרְכִין בְּלִילִי יוֹם טוֹב שֶׁחַל לִהְיוֹת בְּאַחַד
85 בְּשֶׁבֶת [וְלִילּוֹ הוּא מוֹצָאֵי שַׁבָּת]? בַּתְּחִלָּה מְבַרְךְ עַל הַגָּפֶן,
86 וְאַחֵר כֹּף מְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ יוֹם טוֹב, וְאַחֵר כֹּף מְבַרְךְ עַל הַנֵּר,
87 וְאַחֵר כֹּף מְבַדֵּל - וְחוֹתֵם בַּהֲבָדְלָה 'הַמְבַדֵּל בֵּין קֹדֶשׁ
88 לְקֹדֶשׁ', וְאַחֵר כֹּף מְבַרְךְ 'שֶׁהַחֲנִינִי'.
89 כג. כָּל לִילִי יוֹם טוֹב וּבְלִילִי יוֹם הַכַּפּוּרִים - אוֹמְרִים
90 'שֶׁהַחֲנִינִי'; וּבִשְׂבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח אֵין מְבַרְכִין 'שֶׁהַחֲנִינִי', מִפְּנֵי
91 שֶׁאֵינוּ רְגֵל בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וּכְכֹר בְּרֹךְ עַל הַזֵּמֶן בַּתְּחִלַּת הַפֶּסַח.
92 כד. סֵדֶר הַבְּדִלָּה בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת - מְבַרְךְ עַל הַיֵּין, וְאַחֵר כֹּף
93 עַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחֵר כֹּף עַל הַנֵּר. וְכִיצַד מְבַרְךְ עַל הַנֵּר?
94 'בּוֹרָא מְאֹרֵי הָאֵשׁ'. וְאַחֵר כֹּף מְבַדֵּל.

1 וּמִשְׁקָה לְכָל בְּנֵי חִבּוּרָה; וְאַחֵר כֹּף נוֹטֵל יָדָיו, וּמְבַרְךְ
2 'הַמוֹצָאֵי' וְאוֹכֵל.
3 ח. אֵין [נַחֲשָׁב] קֹדֶשׁ, אֲלֵא בְּמָקוֹם סְעוּדָה. כִּיצַד? לֹא
4 מְקַדֵּשׁ בְּבִית זֶה וְיֹאכֵל בְּבֵית אַחֵר; אֲכָל אִם קֹדֶשׁ בְּבִית
5 [פִּינָה] זֶה, אוֹכֵל בְּבִית שְׁנֵינָה. וְלָמָּה מְקַדְשִׁין בְּבִית הַכִּנְסָת?
6 מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין שֶׁאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין שָׁם.
7 ט. הֵיךְ מִתְאַנֶּה לִפְתּ יוֹתֵר מִן הַיֵּין, אוֹ שֶׁלֹּא הֵיךְ לוֹ יֵין -
8 הָרִי זֶה נוֹטֵל יָדָיו תְּחִלָּה, וּמְבַרְךְ 'הַמוֹצָאֵי', וּמְקַדֵּשׁ, וְאַחֵר
9 כֹּף בּוֹצֵעַ וְאוֹכֵל. וְאֵין מְבַדְּלִין עַל הַפֶּת, אֲלֵא עַל הַכּוֹס.
10 י. מִי שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְקֹדֶשׁ עַל הַיֵּין בְּלִילִי שֶׁבֶת, וְשִׁכַּח וְנֹטֵל יָדָיו
11 קֹדֶם שֶׁיִּקְדֹּשׁ - הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ עַל הַפֶּת, וְאֵינוּ מְקַדֵּשׁ עַל
12 הַיֵּין אַחֵר שֶׁנֹּטֵל יָדָיו לְסְעוּדָה. וּמִצְוָה לְבַרְךְ עַל הַיֵּין בְּיוֹם
13 הַשֶּׁבֶת, קֹדֶם שֶׁיִּסְעֵד סְעוּדָה שְׁנֵינָה; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'קֹדֶשׁא
14 רַבָּא'. מְבַרְךְ 'בּוֹרָא פְּרִי הַגָּפֶן' בְּלִבְדּוֹ, וְשׁוֹתָהּ, וְאַחֵר כֹּף יֵטֵל
15 יָדָיו, וְיִסְעֵד; וְאַסּוּר לוֹ לֵאמֹר שֶׁיִּטְעַם כָּלֹם קֹדֶם שֶׁיִּקְדֹּשׁ.
16 וְגַם קֹדֶשׁ זֶה, לֹא יִהְיֶה אֲלֵא בְּמָקוֹם סְעוּדָה.
17 יא. יֵשׁ לוֹ לֵאמֹר לְקֹדֶשׁ עַל הַכּוֹס עֲרֵב שֶׁבֶת מִבְּעוֹד יוֹם,
18 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִכְנָסָה הַשֶּׁבֶת; וְכֵן מְבַדֵּל עַל הַכּוֹס מִבְּעוֹד
19 יוֹם, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין הִיא שֶׁבֶת; שֶׁמִּצְוָה זְכִירָה לְאִמְרָה
20 בֵּין בְּשַׁעֲתָ כְּנִיסָתוֹ וְיִצִּיאָתוֹ, בֵּין קֹדֶם לְשַׁעֲתָ זֶה בְּמַעַט.
21 יב. מִי שֶׁהִיךְ אוֹכֵל בְּעֵרֵב שֶׁבֶת, וְקֹדֶשׁ עָלָיו הַיּוֹם וְהוּא
22 בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה - פּוֹרֵס מִפָּה עַל הַשִּׁלְחָן [לְכַסוֹת הַפֶּת עַד
23 אַחֵר הַקִּידוּשׁ], וּמְקַדֵּשׁ; וְגוֹמֵר סְעוּדָתוֹ, וְאַחֵר כֹּף מְבַרְךְ
24 בְּרֶכֶת הַמְּזוּן. הֵיךְ אוֹכֵל בְּשֶׁבֶת, וְיֵצֵא הַשֶּׁבֶת וְהוּא בְּתוֹךְ
25 סְעוּדָתוֹ - גּוֹמֵר סְעוּדָתוֹ, וְנוֹטֵל יָדָיו [מִיּוֹם אַחֲרוֹנִים], וּמְבַרְךְ
26 בְּרֶכֶת הַמְּזוּן עַל הַכּוֹס, וְאַחֵר כֹּף מְבַדֵּל עָלָיו; וְאִם הֵיךְ
27 בְּתוֹךְ הַשִּׁתְיָה [יֵין] - פּוֹסֵק וּמְבַדֵּל, וְאַחֵר כֹּף חוֹזֵר
28 לְשִׁתְיָתוֹ.
29 יג. הֵיךְ אוֹכֵל וְגוֹמֵר אֲכִילָתוֹ עִם הַכִּנְסָת שֶׁבֶת, מְבַרְךְ
30 בְּרֶכֶת הַמְּזוּן תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֹּף מְקַדֵּשׁ עַל כּוֹס שְׁנִי, וְלֹא
31 יְבַרְךְ וּמְקַדֵּשׁ עַל כּוֹס אֶחָד - שֶׁאֵין עוֹשִׂין שְׁתֵּי מִצְוֹת
32 בְּכּוֹס אֶחָד; שֶׁמִּצְוָה קֹדֶשׁ הַיּוֹם וּמִצְוָה בְּרֶכֶת הַמְּזוּן, שְׁתֵּי
33 מִצְוֹת שֶׁל תּוֹרָה הֵן.
34 יד. אֵין מְקַדְשִׁין אֲלֵא עַל הַיֵּין הָרָאוּי לְנִסּוֹף עַל גְּבִי
35 הַמְּזֻבָּח; לְפִיכָךְ, אִם נִתְעַרַּב בּוֹ דְּבַשׁ אוֹ שְׂאֹר, אִפְּלוּ
36 כְּטַפַּת חֲרָדֶל בְּחִבִּית גְּדוּלָה - אֵין מְקַדְשִׁין עָלָיו; כֹּף אֲנִי
37 מוֹרִים בְּכָל הַמְּעַרְב. וְיֵשׁ מִי שֶׁמְתִיר לְקֹדֶשׁ עָלָיו, וְאוֹמֵר:
38 לֹא נִאֲמַר הַיֵּין הָרָאוּי לְנִסּוֹף עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, אֲלֵא לְהוֹצִיא
39 יֵין שְׂרִיחוֹ רֵעַ, אוֹ מְגִלָּה [פְּתוּחַ לֵלֵא מִכְסָּה], אוֹ מְבַשֵּׁל -
40 שֶׁאֵין מְקַדְשִׁין עַל אֶחָד מֵהֶן.
41 טו. יֵין שֶׁטַעְמוֹ טַעַם חֲמֵץ - אֵף עַל פִּי שְׂרִיחוֹ רֵיחַ יֵין,
42 אֵין מְקַדְשִׁין עָלָיו. וְכֵן שְׂמֵרִים שֶׁנִּתְּנוּ עָלֵיהֶן מִים - אֵף
43 עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן טַעַם יֵין, אֵין מְקַדְשִׁין עָלֵיהֶן. בְּמָה
44 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁנְתָּן עַל הַשְּׂמֵרִים שֶׁלִּישָׁה [מִידוֹת
45 מְסוּיִימוֹת] מִיָּם, וְהוֹצִיא פְּחוֹת מְאֻרְבָּעָה; אֲכָל אִם הוֹצִיא
46 אֲרֻבָּעָה - הָרִי זֶה יֵין מְזוּג [מְעוּרָב בְּמִיָּם], וּמְקַדְשִׁין עָלָיו.
47 טז. כָּלִי שֶׁהִיךְ מֵלֵא יֵין, אִפְּלוּ מִחֲזִיק בְּמָה רְבִיעִיּוֹת -

ג. ומכבוד השבת, שילבש פסות נקיה. ולא יהיה מלבוש
השבת מלבוש החל; ואם אין לו להחליף, משלשל
[מפשיל קפלי] טליתו, כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש
החל. ועזרא תקן, שיהיו העם מכבסין בחמישי, מפני כבוד
השבת.

ד. אסור לקבץ סעודה ומשקה [כגון לאירוסין] בערב שבת,
מפני כבוד השבת. ומתיר לאכל ולשתות עד שתחשך; ואף
על פי בן, מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ומעלה
מלקבץ סעודה, כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאנה לאכל.
ה. מסדר אדם שלחנו בערב השבת, ואף על פי שאינו
צריך אלא לכזית; וכן מסדר שלחנו במוצאי שבת, ואף על
פי שאינו צריך אלא לכזית - כדי לכבדו בכניסתו
וביציאתו. וצריך לתקן ביתו מבעוד יום לכבוד השבת;
ויהיה נר דלוק, ושלחן ערוך, ומטה מצעת - שכל אלו
לכבוד שבת הן.

ו. אף על פי שהיה אדם חשוב ביותר, ואין דרכו לקח
דברים מן השוק, ולא להתעסק במלאכות שבפנית - חייב
לעשות דברים שהם לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו.
חקמים הראשונים - מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל
בהן, ומהם מי שהיה מבשל, או מולח בשר, או גודל [שחור]
פתילות, או מדליק נרות, ומהם מי שהיה יוצא וקונה
דברים שהוא צריך לשבת ממאכל ומשקה, אף על פי שאין
דרכו בכך. וכל המרבה בדבר זה, הרי זה משבח.

ז. איזה הוא ענוג? זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל
שמן ביותר, ומשקה מבשם, הכל לשבת - הכל לפי ממונו
של אדם. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתקון מאכלים רבים
וטובים, הרי זה משבח. ואם אין ידו משגת, אפלו עשה
שלק [תבשיל כל שהוא] וכיוצא בו משום כבוד השבת -
הרי זה ענוג שבת; ואינו חייב להצר לעצמו ולשאל מאחרים
כדי להרבות במאכל שבת; אמרו חכמים הראשונים: 'עשה
שבתך כחל, ואל תצטרך לבריות'.

ח. מי שהיה ענוג ועשיר, והרי כל ימיו בשבת - צריך
לשנות מאכל שבת ממאכל החל. ואם אי אפשר לשנות,
משנה זמן האכילה: אם היה רגיל להקדים, מאחר; ואם
היה רגיל לאחר, מקדים.

ט. חייב אדם לאכל שלש סעודות בשבת - אחת ערבית,
ואחת שחרית, ואחת במנחה. וצריך להזהר בשלש סעודות
אלו, שלא יפחות מהן כלל; ואפלו עני המתפרנס מן
הצדקה, סועד שלש סעודות. ואם היה חולה מרב האכילה,
או שהיה מתענה [כגון תענית חלום] - פטור משלש
סעודות. וצריך לקבץ כל סעודה משלשתן על היין, ולבצע
על שתי כפרות. וכן בימים טובים.

י. אכילת בשר ושתית יין בשבת, ענוג הוא לה - והוא,
שתהיה ידו משגת. ואסור לקבץ סעודה על היין בשבת
ובימים טובים בשעת בית המדרש; אלא כך הוא מנהג
הצדיקים: יתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת,
ויבוא לביתו ויסעד סעודה שניה, וילך לבית המדרש, וקרא

כה. אין מברכין על הנר, עד שיאותרו [יהנו] לאורו, כדי
שיכיר בין מטבוע מדינה זו למטבוע מדינה אחרת; ואין
מברכין על הנר של גוים, שסתם מסבתם לעבודה זרה;
ואין מברכין לא על הנר של עבודה זרה, ולא על הנר של
מתים.

כו. ישאל שהדליק מגוי, או גוי מישראל - מברכין עליו;
גוי מגוי, אין מברכין עליו. היה מהלך חוץ לפרה, וראה
אור - אם רב אנשי הפרה גוים, אינו מברך; ואם רב
ישאל, מברך. אור של ככשן, של תנור, ושל פירים -
לכתחלה לא יברך עליו; הגחלים - אם כשיכניס קיסם
ביניהן דולק מאליה, מברכין עליהן. אור של בית המדרש
- אם יש שם אדם חשוב שמדליקים בשבילו, מברכין
עליו; של בית הכנסת - אם יש שם חזן [שמע] שהוא דר
שם, מברכין עליו. ואבוקה להבדלה, מצוה מן המבחר.
ואין מחזירין על האור בדרך שמחזירין על כל המצוות; אלא
אם בא, מברכין עליו.

כז. אור שהדלק בשבת לחולה ולתה [יולדת], מברכין
עליו במוצאי שבת. אור שהקדח [שהוצא] מן העצים ומן
האבנים, מברכין עליו במוצאי שבת - שהיא היתה תחלת
בריתו בידי אדם. אבל אין מברכין עליו במוצאי יום
הכפורים, שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור
ששבת [שהיה דלוק מערב יום הכפורים ושבת]; אף על פי
שהדלק לחולה או לתה ביום הכפורים, מברכין עליו -
שהרי שבת מעברה.

כח. יום טוב שחל להיות באמצע שבת [שבוע], אומר
בהבדלה: 'המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחשך, ובין
ישראל לגוים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה',
בדרך שאומר במוצאי שבת - שסדר ההבדלות הוא מונה.
ואין צריך לברך לא על הבשמים, ולא על הנר; וכן אינו
צריך לברך על הבשמים במוצאי יום הכפורים.

כט. ולמה מברכין על הבשמים במוצאי שבת? מפני
שהנפש דואגת ליציאת השבת, משמחין אותה ומינשבין
אותה בריח טוב.

יום שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ג

פרק ל

א. ארבעה דברים נאמרו בשבת - שנים בתורה, ושנים
מדברי סופרים, והן מפרשין על ידי הנביאים. שבתורה -
"זכור", ו"שמור"; ושנתפרשו על ידי הנביאים - כבוד
וענוג, שנאמר: "וקראת לשבת ענוג, לקדוש ה' מברך".
ב. איזה הוא כבוד? זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם
לרחץ פניו ורגליו בחמין בערב שבת, מפני כבוד
השבת. ומתעטף בציצית, ויושב בכבוד ראש, מיחל
להקבלת פני השבת, כמו שהוא יוצא לקראת המלך.
וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת,
ומתעטפין ואומרים: 'בואו ונצא לקראת שבת המלך'.

פרק א

45

א. חצר שיש בה שכנים הרבה, כל אחד מהן בבית לעצמו
 - דין תורה הוא, שיהיו כלן מתרין לטלטל בכל החצר,
 ומבתים לחצר, ומהחצר לבתים; מפני שכל החצר רשות
 היחיד אחת, שמתר לטלטל בכלה. וכן הדין במבוי - רחוב
 שממנו נכנסים לחצרות שבהם כמה בתים] שיש לו - בצד
 הפתוח] לחי - עמוד ניצב מחובר לדופן] או קורה - מעליו]
 - שיהיה [שיהיו] כל בני המבוי מתרין לטלטל בכלו -]
 שהוא כרשות היחיד, ומחצרות למבוי, וממבוי לחצרות;
 שכל המבוי, רשות היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא
 מקפת חומה גבוהה עשרה טפחים, שיש לה דלתות נגלות
 בלילה - שכלה רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה.
 ב. אבל מדברי סופרים - מדברי חכמים], אסור לשכנים
 לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדיוורין [בדירות],
 עד שיערבו - [יתאגדו ביערוב חצרות] כל השכנים כלן
 מערב שבת - אחד חצר, ואחד המבוי, ואחד המדינה
 [העיר]; ודבר זה, תקנת שלמה ובית דינו הוא.
 ג. וכן יושבי אהלים, או סכות, או מחנה שהקיפוהו מחיצה
 - אין מטלטלין מאהל לאהל, עד שיערבו כלן. אבל שירה
 שהקיפה מחיצה - אין צריכין לערב, אלא מוציאים מאהל
 לאהל בלא ערוב; לפי שהן כלן מערבין, ואין אותם אהלים
 קבועין להן.
 ד. מפני מה תקן שלמה דבר זה? כדי שלא יטעו ויאמרו:
 כשם שמתר להוציא מן החצרות לרחובות המדינה
 ושוקיה, ולהכניס מהן לחצרות - כך מתר להוציא מן
 המדינה לשדה, ולהכניס מן השדה למדינה; ויחשבו
 שהשוקים והרחובות, הואיל והן רשות לכל, הרי הן כשדות
 וכמדרות, ויאמרו שחצרות בלבד הן רשות היחיד, ויזמו
 שאין ההוצאה מלאכה, ושמותר להוציא ולהכניס מרשות
 היחיד לרשות הרבים.
 ה. לפיכך תקן, שכל רשות היחיד שתחלק בדיוורין, ויאחז
 כל אחד ואחד בה רשות לעצמו, וישאר ממנה מקום
 ברשות כלן, ויד כלן שוה בו, כגון החצר לבתים - שנוחשבו
 אותו המקום שיד כלן שוה בו, כאלו הוא רשות לרבים,
 ונחשב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השכנים וחלקו
 לעצמו, שהוא בלבד רשות היחיד; ויהיה אסור להוציא
 מרשות שתחלק לעצמו לרשות שיד כלן שוה בו, כמו שאין
 מוציאים מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ישתמש כל
 אחד ברשות שחלק לעצמו בלבד, עד שיערבו כלן, אף על
 פי שהכל רשות היחיד.
 ו. ומה הוא הערוב הזה? הוא שיערבו במאכל אחד
 שמניחין אותו מערב שבת - כלומר: שכלנו מערבין, ואכל
 אחד לכלנו, ואין כל אחד ממנו חולק; אלא כשם שיד
 כלנו שוה במקום זה שנשאר לכלנו - [בחצר], כך יד כלנו
 שוה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו, - בכל הבתים

וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה; ואחר כך יקבע סעודה
 שלישית על היין, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.
 יא. אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש
 פרסאות מתחלת היום, כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב,
 ויכין סעודה לשבת - שהרי אין אנשי ביתו יודעין שהיום
 יבוא, כדי להכין לו. ואין צריך לומר, אם היה מתארח אצל
 אחרים - שהוא מבישן, מפני שלא הכינו להם דבר הראוי
 לאורחים.
 יב. אסור להתענות ולזעק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת;
 ואפלו בצרה מן הצרות שהצבור מתענין ומתריעין עליהן
 - אין מתענין ולא מתריעין בשבת, ולא בגמים טובים; חוץ
 מעיר שהקיפוה גוים או נהר, או ספינה המטרפת
 [מיטלטלת] בהם - שמתריעין [תוקעים] עליהן בשבת לעזר
 אותן, ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים.
 יג. אין צרין על צירות של גוים, פחות משלשה ימים קדם
 השבת, כדי שתתושב דעת אנשי המלחמה עליהם, ולא
 יהיו מבהלים וטרודים בשבת. ומפני זה אין מפליגין
 בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת, כדי שתתישב
 דעתו עליו קדם השבת, ולא יצטער יותר מדי; ולדבר
 מצוה, מפליג בהם אפלו בערב שבת, ופוסק עמו [עם הנכרין]
 לשבת, ואינו שובת [אם לא עמד בהסכם אין כאן איסור].
 ומצר לצידון [מקומות סמוכים] וכיוצא בהן - אפלו לדברי
 הרשות מתר להפליג בערב שבת; ומקום שנהגו שלא
 יפליגו בערב שבת כלל, אין מפליגין.
 יד. תשמיש המטה, מענג שבת הוא; לפיכך, עונת תלמיד
 חכמים הבריא, מלילי שבת ללילי שבת. ומתר לבעל
 בתולה לכתחלה בשבת, ואין בזה משום חולל ולא משום
 צער לה.
 טו. השבת ועבודה זרה - כל אחת מהן, שקולה כנגד שאר
 כל מצוות התורה; והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך
 הוא ובינינו, לעולם. לפיכך, כל העובר על שאר המצוות,
 הרי הוא בכלל רשעי ישראל; אבל המחלל שבת
 בפרהסיא, הרי הוא כעובד עבודה זרה - ושניהם כגוים
 לכל דבריהם.
 טז. לפיכך משבח הנביא ואומר: "אשרי אנוש יעשה זאת,
 וכן אדם יחזיק בה - שמר שבת מחלו" וגו'. וכל המשמר
 את השבת כהלכתה, ומכבדה ומענגה כפי כחו - כבר
 מפרש בבבלי שזכו בעולם הזה, תר על השכר הצפון
 לעולם הבא, שנאמר: "אז תתענג על ה', והרפכתיו על
 בתי ארץ; והאכלתיך נחלת יעקב אביך - כי פי ה' דבר".
 בריך רחמנא דסייען
הלכות עירובין
 מצות עשה אחת מדברי סופרים, ואינה מן המגזין. ובאור
 מצוה זו בפרקים אלו.

יג. סָאָה הָאִמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם, שִׁשֶּׁת קִבִּין; וְהִקָּב, אֲרֻבַּעַת
לִגִּין; וְהִלֵּג, אֲרֻבַּע רִבְעִיּוֹת; וְכִכָּר בְּאַרְנוּ מִדַּת הָרִבְעִיּוֹת
וּמִשְׁקָלָהּ. וְאֵלּוּ הַשְּׁעוּרִין שְׁאֵדָם צָרִיף לְזָכֵר אוֹתָן תָּמִיד.
יד. אֶכָּל שֶׁהוּא מִתָּר בְּאַכִּילָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אָסוּר לָזֶה
הַמַּעֲרָב - הָרִי זֶה מַעֲרָב בּוֹ וּמִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. כִּיצַד? מִשְׁתַּתֵּף
הוּא הַנָּזִיר בֵּינָן, וַיִּשְׁרָאֵל בְּתֵרוּמָה. וְכֵן הַנָּזִיר מֵאֵכָל זֶה, אוֹ
שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכְלֵנוּ - מַעֲרָב בּוֹ וּמִשְׁתַּתֵּף בּוֹ; שְׁאֵם אֵינוֹ
רָאוּי לָזֶה, הָרִי הוּא רָאוּי לְאַחֵר.
טו. אֶכָּל דָּבָר הָאָסוּר לִכְל - כְּגוֹן טָבֵל [תְּבוּאָה לֹא מֵעוֹשֶׂר],
אֶפְלוּ טָבֵל שֶׁל דְּבָרֵי סוּפְרִים, וְכֵן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה
תְּרוּמָתוֹ בְּהֶגֶן, וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ בְּהֶלֶכָה -
אֵין מַעֲרָבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהֶן. אֶכָּל מַעֲרָבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין
בְּדִמָּא [סִפּק מֵעוֹשֶׂר], מִפְּנֵי שְׂרָאוּי [וּמוֹתָר] לְעֻנִּים; וּבִמַּעֲשֵׂר
שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ [- תּוֹסֶפֶת
מִחִיר לְפִדְיָה] - שְׂאִין הַחֹמֶשׁ מֵעַכְב; וּמַעֲרָבִין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי שֶׁם לְאַכִּילָה - אֶכָּל לֹא
בְּגִבּוּלִין [חוּץ לִירוּשָׁלַם].
טז. כִּיצַד מַעֲרָבִין בְּחִצּוֹת? גּוֹבִין חֲלָה אַחַת שְׁלֹמָה מִכָּל
בֵּית וּבֵית, וּמִנִּיחִין הַכֹּל בְּכָלִי אֶחָד בְּבֵית אֶחָד מִבְּתֵי הַחֲצָר,
אֶפְלוּ בְּבֵית הַתֶּבֶן אוֹ בְּבֵית הַבָּקָר אוֹ בֵּית הָאוֹצֵר [מִחוּס];
אֶכָּל אִם נִתְּנוּ בְּבֵית שֶׁעַר [אֶחָד שׁוֹמֵר הַשְּׁעַר], אֶפְלוּ בֵּית שֶׁעַר
שֶׁל יָחִיד, אוֹ בְּאַכְסֶדְרָה [אֶחָד בַּעַל שְׁלֹשׁ קִירוֹת], אוֹ בְּמִרְפָּסֶת,
אוֹ בְּבֵית שְׂאִין בּוֹ אֲרֻבַּע אֲמוֹת עַל אֲרֻבַּע אֲמוֹת - אֵינוֹ עָרוּב.
וְכִשְׁמִקְבֵּץ הָעָרוּב, מִכָּרֵף: 'בְּרוּף אֶתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְנִצְּנוּ עַל מִצְוֹת עָרוּב';
וְאוֹמֵר: 'בְּעָרוּב זֶה יִהְיֶה מִתָּר לְכָל בְּנֵי הַחֲצָר לְהוֹצִיא
וּלְהַכְנִים מִבֵּית לְבֵית בְּשִׁבְתָּ. וַיֵּשׁ לְקַטֵּן לְגִבּוֹת עָרוּבֵי
חֲצָרוֹת. וּבֵית שְׁמִינִיחִין בּוֹ עָרוּב, אֵינוֹ צָרִיף לָתֵן [- כִּשְׁאֵר
הַשְּׁכִנִּים] - אֶת הַפֶּת; וְאִם הָיוּ רְגִילִין לְהִנִּיחַ בּוֹ [- בְּבֵית זֶה]
- אֵין מִשְׁנִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.
יז. וְכִיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בְּמִבּוֹ? גּוֹבִה אֶכָּל כְּגִוּוֹגְרַת מִכָּל אֶחָד
וְאֶחָד, אוֹ פָחוֹת מִכְּגִוּוֹגְרַת אִם הָיוּ מִרְבִּין, וּמִנִּיחִין הַכֹּל בְּכָלִי
אֶחָד בְּחֲצָר מִחֲצָרוֹת הַמִּבּוֹי, אוֹ בְּבֵית מִן הַתֵּימִם - אֶפְלוּ
בֵּית קֶטָן אוֹ אֶכְסֶדְרָה אוֹ מִרְפָּסֶת - הָרִי זֶה שְׁתּוּף; אֶכָּל אִם
הִנִּיחוּ בְּאוֹרֵי מִבּוֹ, אֵינוֹ שְׁתּוּף. וְאִם הִנִּיחַ הַכֹּלִי בְּחֲצָר -
צָרִיף לְהַגְבִּיחַ הַכֹּלִי מִן הַקֶּרֶקַע טַפַּח, כְּדִי שִׁיְהִי נָכֵר.
וּמִכָּרֵף 'עַל מִצְוֹת עָרוּב', וְאוֹמֵר: 'בְּזֶה הַשְּׁתּוּף יִהְיֶה מִתָּר
לְכָל בְּנֵי הַמִּבּוֹי לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִים מִחֲצָרוֹת לְמִבּוֹ בְּשִׁבְתָּ'.
יח. חֲלָקוּ אֶת הָעָרוּב אוֹ אֶת הַשְּׁתּוּף - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
בְּבֵית אֶחָד, אֵינוֹ עָרוּב; אֶכָּל אִם מָלְאוּ אֶת הַכֹּלִי מִן הָעָרוּב,
וְנִשְׂאָר מִמֶּנּוּ מֵעַט וְהִנִּיחוּהוּ בְּכָלִי אַחֵר - מִתָּר.
יט. הַמִּשְׁתַּתְּפִין בְּמִבּוֹ, צָרִיכִין לַעֲרֹב בְּחֲצָרוֹת, כְּדִי שְׁלֹא
לְשַׁפֵּחַ הַתֵּינִיקוֹת תּוֹרַת עָרוּב, שֶׁהָרִי אֵין הַתֵּינִיקוֹת מִפִּירִין
[וְיִוָּדְעִים] מֵה נִעֲשֶׂה בְּמִבּוֹ; לְפִכֵּךְ, אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמִבּוֹ
בִּפְתַּח, סוֹמְכִין עָלָיו, וְאֵין צָרִיכִין לַעֲרֹב בְּחֲצָרוֹת, שֶׁהָרִי
הַתֵּינִיקוֹת מִפִּירִין בִּפְתַּח. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהָיוּ מִסְבִּין בְּבֵית,
וְקִדְּשׁ עָלֵיהֶן הַיּוֹם [נִכְנָסָה שַׁבַּת, וְטָרַם עִירֻבוֹ] - פֶּת שֶׁעַל

הַפְּתוּחִים [לְחֲצֹר] וְהָרִי אֵינוֹ כְּלָנוּ רְשׁוּת אַחַת. וּבִמַּעֲשֵׂה הַזֶּה,
לֹא יִבֹּאוּ לְטַעוֹת וּלְדַמּוֹת שֶׁמִּתָּר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִים מִרְשׁוֹת
הַיָּחִיד לְרְשׁוֹת הָרִבִּים.
ז. הָעָרוּב שֶׁעוֹשִׂין בְּנֵי הַחֲצָר זֶה עִם זֶה, הוּא הַנִּקְרָא 'עָרוּבֵי
חֲצָרוֹת'; וְשֶׁעוֹשִׂין אֲנָשִׁי הַמִּבּוֹי זֶה עִם זֶה, אוֹ כָּל בְּנֵי
הַמִּדְיָנָה, הוּא הַנִּקְרָא 'שְׁתּוּף'.
ח. אֵין מַעֲרָבִין בְּחֲצָרוֹת, אֶלֶּא בִּפְתַּח שְׁלֹמָה בְּלִבָּה. אֶפְלוּ
כִּכָּר מֵאַפָּה סָאָה [- מִשְׁקָל גְּדוֹל], וְהִיא פְּרוּסָה - אֵין מַעֲרָבִין
בָּהּ; הֵיתָה שְׁלֹמָה, וְהִיא כִּאֲסָר [- סוּג מִטְבַּע] - מַעֲרָבִין בָּהּ.
וְכֵשֶׁם שֶׁמַּעֲרָבִין בִּפְתַּח תְּבוּאָה, כִּף מַעֲרָבִין בִּפְתַּח אֲרִזוֹ וּבִפְתַּח
עֲדָשִׁים; אֶכָּל לֹא בִּפְתַח דִּחָן. וְשְׁתּוּף, בֵּין בִּפְתַח בֵּין בְּשֶׁאֵר
אֶכְלִין. בְּכָל אֶכָּל מִשְׁתַּתְּפִין - חוּץ מִן הַמִּים בְּפִנֵּי עֲצָמָן, אוֹ
מִלַּח בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ; וְכֵן כְּמִהִין וּפְטָרִיוֹת - אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּהֶן,
שְׂאִינָן חֲשׂוּבִין כְּאַכְלִים. עָרַב מִים עִם מִלַּח - נִעֲשֶׂה כְּמוֹרֵס
[רוֹטֵב דָּגִים], וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ.
ט. וְכִמָּה שֶׁעוֹר [כִּמְחוֹת] הָאֶכָּל שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִין בּוֹ? כְּגִוּוֹגְרַת
[תִּנְאֵה יִבְשָׁה] לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי הַמִּדְיָנָה
- וְהוּא שִׁיְהִיו שְׁמוֹנֶה עָשָׂר, אוֹ פָחוֹת; אֶכָּל אִם הָיוּ מִרְבִּין
עַל זֶה - שֶׁעוֹרוֹ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, שֶׁהֵן כְּשְׁמוֹנֶה עָשָׂר גִּוּוֹגְרוֹת,
שֶׁהֵן כְּשִׁשָּׁה בִּיצִים בִּינוֹנוֹיֹת; אֶפְלוּ הָיוּ הַמִּשְׁתַּתְּפִין אֲלֵפִים
וּרְבֻבּוֹת, שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל.
י. כָּל אֶכָּל שֶׁהוּא נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא - כְּגוֹן פֶּת, וּמִיגֵי דָגָן,
וּבִשָּׂר חֵי - אִם יִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ, שֶׁעוֹרוֹ מִזֶּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת; וְכָל
שֶׁהוּא לִפְתָן [- תְּבַשִּׁיל שְׁנֹאכֵל עִם לֶחֶם], וְדָרֵף הָעֵם לְאַכֵּל בּוֹ
פֶּתָן - כְּגוֹן זֵין מִבְּשָׁל, וּבִשָּׂר צִלִּי, וְחִמֵּץ, וּמוֹרֵס, וְזִיתִים,
וְאֻמָּהוֹת שֶׁל בְּצָלִים - שֶׁעוֹרוֹ כְּדִי לְאַכֵּל בּוֹ [עִם לֶחֶם] שְׁתֵּי
סְעוּדוֹת.
יא. נִשְׁתַּתְּפוּ בֵּינָן חֵי [לֹא מִים], שֶׁעוֹרוֹ שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת
לְכָל; וְכֵן בְּשִׁכָּר, שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת. בִּיצִים, שְׁתֵּים; וּמִשְׁתַּתְּפִין
בָּהֶן, וְאֶפְלוּ הֵן חַיִּים. רְמוּנִים, שְׁתֵּים. אֶתְרוֹג, אֶחָד. חֲמִשָּׁה
אֲגוּזִים, חֲמִשָּׁה אֶפְרֹסִקִין. לִיטְרָא יֶרֶק, בֵּין חֵי בֵּין שְׁלֹק;
וְאִם הָיָה בְּשָׁל וְלֹא בְּשָׁל - אֵין מַעֲרָבִין, לְפִי שְׂאִינוֹ רָאוּי
לְאַכִּילָה [וְלֵהֲלֹן מִפְּרֹט שֶׁל מִידוֹת וּמִשְׁקָלוֹת]. עוֹכֵלָא תְּבִלִין,
קֵב תְּמָרִים, קֵב גִּוּוֹגְרוֹת, מִנָּה דְּבָלָה, קֵב תְּפּוּחִין. כְּשׁוֹת [מִין
צִמְחָה], כְּמֵלֵא הִיד. פּוֹלִין לְחִין, כְּמֵלֵא הִיד. חִזִּין, לִיטְרָא.
וְהַתְּרִין - הָרִי הֵן בְּכָלֵל הִירָק, וּמַעֲרָבִין בָּהֶן. עָלִי בְּצָלִים
- אֵין מַעֲרָבִין בָּהֶן, אֶלֶּא אִם הִבְצִילוּ וְנִעֲשֶׂה אֲרָף כָּל עֲלָה
מִהֵן זֶרֶת; אֶכָּל פָּחוֹת מִכָּאן, אֵינוֹ אֶכָּל. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים
הָאִמּוּרִין - כְּלָפְתָן הֵן, וְלִפְיָכָף נִתְּנוּ בָּהֶן שְׁעוּרִין אֵלּוּ. וְכֵן
כָּל פְּיוּצָא בָּהֶן. וְכָל הָאֶכְלִין מַעֲרָבִין לְשֶׁעוֹר הַשְּׁתּוּף.
יב. לִיטְרָא הָאִמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם, מִלֹּא שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת;
וְעוֹכֵלָא, חֲצִי רִבְעִיּוֹת. וּמִנָּה הָאִמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם, מֵאָה דִּינָר;
וְהִדְיָר, שֵׁשׁ מַעֲעִין; וְהַמַּעֲעָה, מִשְׁקָל שֵׁשׁ עָשָׂרָה שְׁעוּרוֹת;
וְהַסֵּלַע, אֲרֻבַּעֵה דִּינָרִין. וְהַרְבִּיעִיּוֹת, מִחוּזָקָת מִן הַמִּים אוֹ מִן
הַיֵּין מִשְׁקָל שְׁבַעֵה עָשָׂר דִּינָרִין וְחֲצִי דִּינָר בְּקָרוּב; נִמְצָא
הַלִּיטְרָא, מִשְׁקָל חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים דִּינָר, וְהַעוֹכֵלָא, מִשְׁקָל
תְּשַׁעֵה דִּינָרִין פָּחוֹת רִבְעִי.

ג. בטלו אלו המערכין רשותם לזה שלא ערב - הוא מתר, 47
 שהרי נשאר לבדו; והם אסורין, שלא נשאר להן רשות. 48
 ואין אומרים: 'יהיו כאורחים אצל'; שאין רבים אורחין 49
 אצל אחד. 50
 ד. היו אלו שלא ערבו, שנים או יתר - אם בטלו רשותם 51
 למערכין - המערכין מתרין, ואלו שלא ערבו אסורין [שאר] 52
 הרבים [נעשים אורחים]. ואין המערכין יכולים לבטל רשותם 53
 לשנים שלא ערבו, שכל אחד מהן אוסר על חברו; ואפלו 54
 חזר האחד שלא ערב, ובטל רשות לשני שלא ערב - הרי 55
 זה אוסר, שבשעה שבטלו לו המערכין, אסור היה. אחד 56
 שערב, אינו מבטל רשותו לאחד שלא ערב; אבל האחד 57
 שלא ערב, מבטל רשותו לאחד שערב. 58
 ה. כשם שבעל בית זה מבטל לבעל בית זה רשותו בחצר 59
 אחת, כך מבטלין מחצר לחצר; ומבטלין, וחוזרין ומבטלין. 60
 כיצד? שנים ששרויין בחצר ולא ערבו - אחד מהן מבטל 61
 רשותו לשני, ונמצא השני מטלטל ברשותו שבטל לו חברו 62
 [ה'ראשון], עד שיעשה [השני] צרכיו [שימושיו בחצר, 63
 ויבטל הביטול]; וחוזר השני ומבטל רשותו לראשון, 64
 ומטלטל הראשון ברשותו שבטל לו; וכן כמה פעמים. ויש 65
 בטול רשות בחרבה [בית ריק, שפתוחים אליו שני בתים], 66
 כדרך שהוא בחצר. 67
 ו. מי שבטל רשותו, וחזר וטלטל ברשותו שבטל - אם 68
 במזיד הוציא - הרי זה אוסר עליהן, שהרי לא עמד 69
 בבטולו; ואם בשוגג הוציא - אינו אוסר, שהרי הוא עומד 70
 בבטולו. כמה דברים אמורים? שלא קדמו והחזיקו אלו 71
 שבטל להן; אבל אם קדמו והחזיקו והוציאו - אם חזר 72
 הוא והוציא בין שוגג בין מזיד, אינו אוסר עליהן. 73
 ז. שני בתים בשני צדי רשות הרבים, והקיפום גוים מחיצה 74
 בשבת - אין מבטלין זה לזה, הואיל ואי אפשר להם לערב 75
 מאמש. אחד מבני חצר שמת, והניח רשותו לאחד מן 76
 השוק - אם מת מבעוד יום, הרי היורש שאינו מבני החצר 77
 אוסר עליהן; ואם מת משחשכה, אינו אוסר עליהן. אחד 78
 מן השוק [שיש לו דירה בחצר, אבל לא צריך לערב, כי לא 79
 גר בה] שמת, והניח רשותו לאחד מבני החצר - אם מבעוד 80
 יום מת - אינו אוסר, שהרי פלן מערבין; ואם מת 81
 משחשכה - אוסר עליהן, עד שייבטל להן רשות מורישו. 82
 ח. ישראל וגר ששרויין במערה אחת, ומת הגר מבעוד יום 83
 - אף על פי שלא החזיק [נקמה] ישראל אחר בנכסיו עד 84
 שחשכה [למרות זאת -] - הרי זה המחזיק [אחר כניסת שבת] 85
 אוסר עד שייבטל, שהרי הוא כיוורש; ואם מת הגר 86
 משחשכה [ועשו ערוב לפני השבת] - אף על פי שהחזיק 87
 ישראל אחר בנכסיו - אינו אוסר עליו, אלא בהתירו הראשון 88
 הוא עומד. 89
 ט. ישראל הדר עם הנכרי או עם גר תושב [- גוי שמקיים 90
 מצוות בני נח] בחצר, אינו אוסר עליו; שדירת הגוי אינה 91
 דינה, אלא כבהמה הוא חשוב. ואם היו שני ישראלים או 92
 יתרי, וגוי שוכן עמם - הרי זה אוסר עליהם; ודבר זה - 93

השלחן, סומכין עליה משום ערובי חצרות; ואם רצו לסמוך 1
 עליה משום שתוף - סומכין, אף על פי שהן מסבין בחצר. 2
 כ. לקח אחד מבני החצר פת אחת, ואמר: 'הרי זה לכל בני 3
 החצר', או אכל פשטי סעודת, ואמר: 'הרי זה לכל בני 4
 המבוי' - אינו צריך לגבות מכל אחד ואחד; אבל צריך 5
 לזכות [להקנות] להן בו על ידי אחר [- כדי שייצא מרשותו 6
 לרשות השכנים]. ויש לו [- ויכול] לזכות להן על ידי בנו 7
 ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי אשתו; אבל 8
 לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו 9
 הפנעניים - מפני שידם כידו. וכן יש לו לזכות להן על ידי 10
 {שפחתו העברית, {עבדו ושפחתו העברים} אף על פי 11
 {שהיא קטנה} {שהם קטנים} - שהקטן זוכה לאחרים בדרך 12
 שהוא מדברי סופרים. ואינו צריך להודיע לבני החצר או 13
 לבני המבוי שהרי זכה להן וערב עליהן - שזכות היא להן, 14
 וזכין לאדם שלא בפניו. 15
 כא. אין מערבין ולא משתתפין בשבת, אלא מבעוד יום; 16
 ומערכין ערובי חצרות ושתופי מבואות בין השמשות, אף 17
 על פי שהוא ספק מן היום, ספק מן הלילה. ולעולם צריך 18
 שיהא הערוב או השתוף מצוי ואפשר לאכלו כל בין 19
 השמשות. לפיכך, אם נפל עליו גל [אבנים], או אבד, או 20
 נשרף, או שהיה תרומה ונטמאת מבעוד יום - אינו ערוב; 21
 [אבד] משחשכה [- ונכנסה שבת], הרי זה ערוב; ואם ספק, 22
 הרי זה ערוב - שספק הערוב, כשר. 23
 כב. נתן הערוב או השתוף במגדל, ונעל עליו, ואבד 24
 המפתח קדם שחשכה - אם אי אפשר לו להוציא הערוב, 25
 אלא אם כן עשה מלאכה בין השמשות - הרי זה כמי שאבד 26
 ואינו ערוב, שהרי אי אפשר לאכלו. הפריש תרומת מעשר 27
 או תרומה גדולה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד 28
 שתחשף - אין מערבין בה; שעדין היא טבל כל בין 29
 השמשות, וצריך שתהיה סעודה הראויה מבעוד יום. 30
 פרק ב 31
 א. אנשי החצר שערכו פלן, חוץ מאחד מהן שלא ערב 32
 עממן - בין מזיד, בין שוכח - הרי זה אוסר עליהן, ואסור 33
 לכלן להוציא מבתיהם לחצר או מן החצר לבתיהם. בטל 34
 להן זה שלא ערב רשות חצרו בלבד, הרי אלו מתרין 35
 להוציא ולהכניס מבתיהם לחצר ומחצר לבתיהם; אבל 36
 לביתו, אסור. בטל להן רשות ביתו ורשות חצרו, הרי פלם 37
 מתרין; הן מתרין, מפני שערכו, והרי בטל להן רשות ביתו 38
 וחצרו; וגם הוא מתר, מפני שלא נשאר לו רשות, והרי 39
 הוא כאורח אצלם, והאורח אינו אוסר. 40
 ב. המבטל רשותו סתם [-ולא פירט ביתו או חצרו] - רשות 41
 חצרו בטל, רשות ביתו לא בטל. והמבטל רשותו לבני 42
 חצר, צריך לבטל לכל אחד ואחד בפרוש, ואומר: 'רשותי 43
 מבטלת לך, ולך, ולך'; והיורש מבטל רשות אף על פי 44
 שמת מורישו בשבת, שהיורש - תחת מורישו הוקם לכל 45
 דבר, ובטול רשות בשבת מתר לכתחלה. 46

1 גזרה, כדי שלא ישכנו גוי עמהם, שלא ילמדו ממעשיו.
2 ולמה לא גזרו בישראל אחד וגוי אחד? מפני שאינו דבר
3 מצוי - שהרי יפחד שמא יתיחד עמו ויחננו, וכבר אסרו
4 להתיחד עם הגוי.
5 י. שני ישראלים וגוי השוכנים בחצר אחת, וערבו
6 הישראלים לעצמם - לא הועיל כלום; וכן אם בטלו לגוי,
7 או בטלו להן, או בטלו הישראלים זה לזה ונעשו כיהיד עם
8 הגוי - לא הועילו כלום; שאין ערוב מועיל במקום גוי,
9 ואין בטול רשות מועיל במקום גוי; ואין להן תקנה, אלא
10 שישכרו ממנו רשותו, ויעשה הגוי כאלו הוא אורח עמהן.
11 וכן אם היו גוים רבים - משפירין רשותם לישראלים,
12 והישראלים מערבין ומתירין. וישראל אחד ששכר מן הגוי
13 - מערב עם שאר הישראלים, ויתרו כלם; ואין כל אחד
14 ואחד צריך לשכר מן הגוי.
15 יא. שתי חצרות זו לפני זו, וישראל אחד וגוי דרים
16 בפנימית וישראל אחד בחיצונה, או שהיה ישראל וגוי
17 בחיצונה וישראל אחד בפנימית - הרי זה אוסר על
18 החיצונה עד שישכר ממנו, שהרי רגלי שני ישראלים וגוי
19 מצויים שם; והפנימי, מתר בפנימית.
20 יב. שוכרין מן הגוי אפלו בשבת; שהשכירות כבטול רשות
21 היא, שאינה שכירות ודאית, אלא הבר בלבד; לפיכך,
22 שוכרין מן הגוי אפלו בפחות משנה פרוטה, ואשתו של גוי
23 משפרת שלא מדעתו, וכן שכירו או שמשו משפירין שלא
24 מדעתו; ואפלו היו שכירו או שמשו ישראלי, הרי זה
25 משפיר שלא מדעתו. שאל מן הגוי מקום להניח בו חפציו,
26 והשאלו - הרי נשתתף עמו ברשותו, ומשפיר שלא
27 מדעתו. היו לגוי שני שכירים או שמשים או נשים רבות -
28 אם השפיר אחד מהן, די.

29 יג. שני ישראלים וגוי הדרים בחצר אחת, ושכרו מן הגוי
30 בשבת - חוזר האחד ומבטל רשותו לשני, ומת; וכן אם
31 מת הגוי בשבת - מבטל הישראלי לישראל האחר, ויהיה
32 מתר לטלטל.
33 יד. גוי שהשפיר מגוי - אם אין הראשון יכול להוציא
34 הגוי השני עד שישלים זמן שכירותו - שוכרין מזה הגוי
35 השני, שהרי נכנס תחת הבצלים; ואם יש רשות לראשון
36 להוציא את הגוי השוכר ממנו בכל עת שירצה - אם לא
37 היה השני עומד ושכרו הישראלים מן הראשון, הרי אלו
38 מתירין.
39 טו. חצר שישאלים וגוי שרויין [גרים] בה, והיו חלונות
40 פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה, ונעשו ערוב
41 דרך חלונות - אף על פי שהם מתירין להוציא מבית לבית
42 דרך חלונות, הרי הם אסורין להוציא מבית לבית דרך
43 פתחים, מפני הגוי, עד שישפיר; שאין רבים נעשים בערוב
44 כיהיד, במקום הגוי.
45 טז. ישראל שהוא מחלל שבת בפריסתו [ברבים], או
46 שהוא עובד עבודה זרה - הרי הוא כגוי לכל דבריו; ואין
47 מערבין עמו, ואינו מבטל, אלא שוכרין ממנו כגוי. אבל
48 אם היה מן המינים שאין עובדין עבודה זרה, ואין
49 מחללין שבת, כגון צדוקין, ובייתוסין, וכל הכופרים
50 בתורה שבעל פה - כללו של דבר: כל מי שאינו מודה
51 במצות ערוב - אין מערבין עמו, לפי שאינו מודה בערוב,
52 ואין שוכרין ממנו, לפי שאינו כגוי; אבל מבטל הוא
53 רשותו לישראל הכשר, וזו היא תקנתו. וכן אם היה
54 ישראל אחד פשר, וזה הצדוקי, בחצר - הרי זה אוסר
55 עליו, עד שיבטל לו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ו'י"ב ניסן ה'תשע"ג

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ג

56

הלכות תרומות

57

פרק ה

58

59 א. אין תורמין אלא מן היפה, שנאמר: "בהרימכם את
60 חלב ממונו"; ואם אין שם כהן - תורם מן המתקנים, אף
61 על פי שיש שם יפה שאינו מתקנים. כיצד? תורם תאנים
62 על הגזירות [תאנים מיובשות]; ובמקום שאין בו כהן,
63 תורם גזירות על התאנים. ואם רגיל לעשות תאנים
64 גזירות - תורם מן התאנים על הגזירות, אפלו במקום
65 שאין בו כהן. אבל במקום שיש בו כהן - אין תורמין מן

66 הגזירות על התאנים, אפלו במקום שדרךן לעשות תאנים
67 גזירות.
68 ב. ותורמין בצל שלם, אף על פי שהוא קטן, אבל לא חצי
69 בצל, אף על פי שהוא גדול - בכל מקום. אין תורמין ממין
70 על שאינו מינו, שנאמר: "בדגן מן הגרן, ובמלאה מן
71 היקב"; ואם תרם, אינה תרומה.
72 ג. הקשות והמלפפון - מין אחד, כל מין חטים אחד, כל
73 מין תאנים וגזירות ודבלה אחד; ותורם מזה על זה. וכל
74 שהוא בלאים בחברו - לא יתרם מזה על זה, אפלו מן
75 היפה על הרע. כיצד? היו לו חמשים סאה חטים וחמשים
76 שעורים בבית אחד, והפריש על הכל שני סאין חטים -
77 אינן תרומה. וכל שאינו בלאים בחברו - תורם מן היפה

ותורם מזה על זה. ירק שדרכו להשתמר יום אחד בלבד, ולקט בשחרית ולקט בערב - תורם מזה על זה.
יא. אין תורמין מפרות שנה זו על פרות שנה שעברה, ולא מפרות שנה שעברה על פרות שנה זו; ואם תרם - אינה תרומה, שנאמר: "שנה שנה". לקט ירק ערב ראש השנה עד שלא באה השמש, וחרור ולקט אחר שבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; שנה חדש, וזה ישן. וכן אם לקט אתרוג בערב חמשה עשר בשבט עד שלא באה השמש, וחרור ולקט אתרוג אחר משבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וירקות וקטניות, וחמשה עשר בשבט ראש השנה למעשרות האילן.
יב. אין תורמין פרות הארץ על פרות חוצה לארץ, ולא מפרות חוצה לארץ על פרות הארץ, ולא מפרות הארץ על פרות סוריה, ולא מפרות סוריה על פרות הארץ. ולא מפרות שאינן חביבין בתרומה, כגון לקט שכחה או פרות שנתרמה תרומתם, על פרות שחביבין בתרומה, ולא מפרות שחביבין בתרומה, על פרות הפטורין. ואם תרם, אינה תרומה.
יג. המפריש תרומה ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או ממעשר שני והקדש שלא נפדו, על פרות אחרות - {אין} תרומתו תרומה.
יד. אין תורמין מדבר שהוא חביב בתרומה מן התורה על דבר שהוא חביב מדבריהם, ולא מן החביב מדבריהם על החביב מן התורה. ואם תרם - תרומתו תרומה, ויחרור ויתרם.
טו. עציץ נקוב, הרי הוא כארץ. וכמה יהיה בנקב? כדי שרש קטן, והוא פחות מכזית. זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב, והביאה שליש, ואחר כך נקבו, ונגמרה התבואה והוא נקוב - הרי הוא כצומח בשאינו נקוב; עד שייקבנו קדם שיביאו שליש.
טז. התורם מפרות הגדלין בארץ על הגדלין בעציץ נקוב, או מפרות עציץ נקוב על הגדלין בארץ - תרומתו תרומה. תרם משאינו נקוב על הנקוב - תרומתו תרומה, ויחרור ויתרם. תרם מן הנקוב על שאינו נקוב - תרומתו תרומה, ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר.
יז. התורם מן הדמאי על הדמאי, ומן הדמאי על הנדאי - תרומתו תרומה, ויחרור ויתרם. תרם מן הנדאי על הדמאי - תרומתו תרומה, ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות.
יח. אין תורמין שבלים על החטים, וזיתים על שמן, וענבים על זין; ואם תרם, אינה תרומה - גזרה, שלא יטריח את הפהן לכתש ולדרוך. אבל תורמין שמן על זיתים הנכבשין, וזין על ענבים לעשותן צמוקין; למה זה דומה? לתורם משני מינין שאינן כלאים זה בזה, מן היפה על הרע. וכן תורמין מזיתי שמן על זיתי כבש, אבל לא מזיתי כבש על זיתי שמן; מיזין שאינו מבשל על המבשל, אבל

על הרע, אבל לא מן הרע על היפה; ואם תרם מן הרע על היפה, תרומתו תרומה - חוץ מן הזונין על החטים, מפני שאין הזונין מאכל אדם.
ד. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו - שנאמר: "כדון מן הגרן, וכמלאה מן היקב", מן הגמור על הגמור; ואם תרמו, תרומתן תרומה.
ה. מאימתי תורמין את הגרן? משיכבר [ניסן]; כבר מקצת, תורם מן הכבד על שאינו כבד. המכנס שבלים לתוך ביתו לעשותן מלילות [לאכלם כמות שהן], הרי זה תורם מהן שבלים.
ו. מאימתי תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי וערב; מאימתי תורמין את הזיתים? משיעטנו [מתחילת סחיתם].
ז. אין תורמין מן הטהור על הטמא; ואם תרם, תרומתו תרומה. והלכה למשה מסיני, שעגול של דבילה שנטמא מקצתו - תורמין לכתחלה מן הטהור שבו על הטמא שבו. ולא העגול בלבד שהוא גוף אחד, אלא אפלו אגדה של ירק, אפלו ערמה של חטים שנטמא מקצתה - תורמין מן הטהור שבה על הטמא שבה. אבל אם היו שני עגולים או שתי אגדות או שתי ערמות, אחת טמאה ואחת טהורה בצדה - לא יתרם מן הטהור על הטמא לכתחלה. ותורמין תרומת מעשר מן הטהור על הטמא לכתחלה - שנאמר: "את מקדשו ממנו", טל מן המקדש שבו.
ח. אין תורמין מן הטמא על הטהור. ואם תרם - בשוגג, תרומתו תרומה; במזיד - לא תקן את השירים, וזה שהרים תרומה, ויחרור ויתרם. כמה דברים אמורים? שלא ידע בטמאה; אבל אם ידע, ושגג שמתר לתרם מן הטמא על הטהור - הרי הוא כמזיד. וכן בתרומת מעשר.
ט. אין תורמין מן המחבר על התלוש, ולא מן התלוש על המחבר. כיצד? היה לו פרות תלושין, ואמר: 'פרות אלו יהיו תרומה על פרות אלו המחברים' [שאינם שלוו], אפלו אמר 'לכשיתלשו', או שהיו לו שתי ערוגות [שלוו], ואמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו מחברים', או שאמר: 'פרות ערוגה זו מחברין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו תלושין' - לא אמר כלום. אבל אם אמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו לכשיתלשו', ונתלשו - הואיל ובגידו לתלשם, אינו מחסר מעשה; ולכשיתלשו שניהן, דבריו קיימין; והוא, שביאור שתיקהן שליש בעת שיאמר.
י. אין תורמין מן הלח על היבש, ולא מן היבש על הלח; ואם תרם, תרומתו תרומה. כיצד? לקט ירק היום, ולקט ממנו למחר - אין תורמין מזה על זה, אלא אם כן דרכו להשתמר שני ימים; וכן ירק שדרכו להשתמר שלשה ימים, כגון המלפפונות - כל שלקט בשלשת הימים מצטרף,

1 לא מן המבשל על שאינו מבשל; מן הצלול על שאינו
2 צלול, אבל לא משאינו צלול על הצלול; מתאנים על
3 גורגרות במגן, מגורגרות על התאנים במדה, אבל לא
4 תאנים על גורגרות במדה, ולא גורגרות על תאנים במגן -
5 כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת, אבל
6 לא מן הפת על החטים אלא לפי חשבון. ובכל אלו - אם
7 תרם, תרומתו תרומה.

8 יט. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין, ולא זין על ענבים
9 הנדרכות - שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על
10 דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם - תרומתו תרומה,
11 ויחזור ויתרם מן הזיתים והענבים בפני עצמן. הראשונה
12 מדמעת בפני עצמה, והאוכלה חייב עליה כשאר תרומות
13 גמורות; אבל לא השניה.

14 כ. מי שתירם שמן על זיתים שדעתו לאכלן, או זיתים על
15 זיתים ודעתו על הכל לאכילה, או שתירם זין על ענבים
16 שהם לאכילה, או ענבים על ענבים והכל לאכילה, ונמלך
17 לדרכן, ודרך הזיתים והענבים שכבר תרם עליהן - אינו
18 צריך לחזור ולתרם.

19 כא. אין תורמין חמץ על זין, אבל תורמין זין על חמץ -
20 שהיין והחמץ, מין אחד הן; הנה בלבד לתרם חמץ על
21 חמץ, ונמצא החמץ שתירם זין - אינה תרומה.

22 כב. התורם חבית של זין על היין, ונמצאת חמץ - אם
23 נודע שהייתה חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה; ואם אחר
24 שתירמה התמיצה, הרי זו תרומה. ואם ספק - תרומה,
25 ויחזור ויתרם. וכן התורם קשות ונמצאת מרה, אבטיח
26 ונמצא סריח, או שנמצאו נקורין [מחוררים]. ואסורים
27 באכילה מחשש לארס נחש, תרם חבית של זין ונמצאת
28 מגלה שאסור לשותותה - תרומה, ויחזור ויתרם שניה. ואין
29 אחת משתייהן מדמעת בפני עצמה, והאוכל אחת משתייהן
30 אינו חייב חמש.

31 כג. ביצר? נפלה אחת מהן לתוך החליו, אינה מדמעת;
32 נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעת. נפלו שתייהן למקום
33 אחד, מדמעות כקטנה שבשתייהן. וכן אם אכל זר שתייהן,
34 משלם כקטנה שבשתייהן וחמשה. ביצר הוא עושה
35 בשתייהן? נותן לכהן אחד, ונוטל מן הכהן דמי הגדולה.

36 כד. הבדק את החבית, והניחה להפרישה תרומה על
37 אחרים, עד שתעשה פלה תרומה, ויתננה לכהן, ולאחר זמן
38 בדקה ומצאה חמץ - מצת שבדקה תחלה עד שלשה ימים,
39 ודאי זין, וכל זין שחשב באותן הימים שהתרומה שלו
40 בחבית זו, הרי הוא מתקן; מכאן ואילף - ספק, וצריך
41 להפריש ממנו תרומה שניה.

42 כה. בשלשה פרקים צריך לבדק את היין שהניחו להפריש
43 עליו, שמא התמיץ; ואלו הן: בקדים [רוח מזרחית] של
44 מוצאי הקח [הנמשכת במוצאי סוכות], ובהוצאת הסמדר,
45 ובשעת כניסת מים לבסר. וזין מגתו, מפרישין עליו בחזקת
46 שהוא זין ארבעים יום.

47 כו. המניח פרות להיות מפריש עליהן עד שיעשו תרומה

48 - אף על פי שאין מפרישין לכתחלה אלא מן המקף - אם
49 הפריש, הרי הן בחזקת קמיין. מצאן שאבדו - הרי זה
50 חושש לכל מה שתקן, שמא לא הפריש עליהן אלא אחר
51 שאבדו; ולפיכך, מפריש תרומה שניה.

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ג

פרק ו

52 א. תרומה ותרומת מעשר נאכלת לכהנים - בין גדולים בין
53 קטנים, בין זכרים בין נקבות. הן ועבדיהן הפנענים ובהמתן,
54 שנאמר: "וכהן, כי יקנה נפש קנין כספו". עבר כהן שפירח,
55 ואשת כהן שמרדה - הרי אלו אוכלין.

56 ב. תרומה של תורה - אין אוכל אותה, אלא כהן מיוחד;
57 אבל כהני חזקה, אוכלין בתרומה של דבריהם בלבד.
58 ותרומה טהורה - בין תרומה גדולה בין תרומת מעשר, בין
59 של תורה בין של דבריהם - אינה נתנת אלא לכהן תלמיד
60 חקמים; מפני שאסור לאכל תרומה טמאה, וכל עמי הארץ
61 בחזקת טמאה. לפיכך, נותן תרומה טמאה לכל כהן שירצה.
62 ג. ישראלית שנשאת לכהן, אפלו קטנה בת שלש שנים ויום
63 אחד - תאכל בתרומה וזהו ושוך; ודין תורה, שתאכל
64 משנתארכה, שהרי היא קנינו. אבל אסור חקמים שתאכל,
65 עד שתכנס לחפה; גזרה - שמא תאכל תרומה לאביה
66 ולאחיה, כשהיא ארוסה בבית אביה.

67 ד. חרשת ושוטה שנשאת לכהן - אינה אוכלת בתרומה,
68 אפלו השיאה אביה; גזרה שמא ישא חרש כהן לחרשת,
69 ויאכל אותה; לפיכך גזרו, שלא תאכל חרשת בת ישראל
70 כלל.

71 ה. הזר - אסור לאכל תרומות, שנאמר: "וכל זר, לא יאכל
72 קדש". אפלו הנה תושב כהן או שכיר - לא יאכל קדש,
73 שנאמר: "תושב כהן ושכיר, לא יאכל קדש"; תושב - זה
74 שכיר עולם, ושכיר - זה שכיר שנים. ועבר עברי, הרי הוא
75 כתושב. וכהנת אשת הזר, הרי היא כזר - שנאמר: "וכל
76 זר", בין הוא בין אשתו.

77 ו. זר שאכל תרומה בזדון - בין שהיה טמא בין שהיה
78 טהור, בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל טמאה - חייב
79 מיתה בידי שמים, שנאמר: "ומתו בו, כי יחללהו". ולוקה
80 על אכילתה, ואינו משלם דמי מה שאכל, שאינו לוקה
81 ומשלם. ואם אכל בשגגה - מוסיף חמש, שנאמר: "ואיש,
82 כי יאכל קדש בשגגה - ונסף חמשיתו וגו'".

83 ז. "ובת כהן - כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים
84 לא תאכל" - שני ענינים בלאו זה: שאם תבעל לאסור לה
85 ותעשה זונה או חללה, כמו שבאנו בהלכות אסורי ביאה
86 - הרי היא אסורה לאכל בתרומות לעולם כדן כל חלל,
87 שהחלל כזר לכל דבר; ושאם תנשא לישראל - הרי היא
88 אסורה לאכל במנזר מן הקדשים שהוא חזק ושוך לעולם,
89 אף על פי שגרשה או מת.

90 ח. אבל התרומות - אוכלת אחר שגרשה הישראל או מת,

שמישראל. מת בנה מישאל - חוזרת לבית אביה כנעוריה, 48
ואוכלת בתרומה; ואינה אוכלת בחנה ושוק. 49
יט. בת ישראל שנשאת לישראל תחלה, ויש לה ממנו בן, 50
וחזרה ונשאת לכהן - אוכלת בתרומה; מת וליה ממנו בן - 51
אוכלת בפני בנה האחרון, שהרי הוא מאכילה כמו שהאכילה 52
אביו. 53

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ג

פרק ז

א. כהן טמא אסור לאכל תרומה, בין טמא בין טהור - 56
שנאמר: "איש איש מזרע אהרן, והוא צרוע או זב - 57
בקדשים לא יאכל"; איזה הוא קדש, שאוכלין אותו כל 58
זרע אהרן, זכרים ונקבות? הרי אומר - תרומות. אלא 59
שהאוכל תרומה טהורה - חייב מיתה בידי שמים, ולפיכך 60
לוקה (נשחייב מיתה בידי שמים - לוקים), שנאמר: "ושמרו 61
את משמרת, ולא ישאו עליו חטא". וטמא שאכל תרומה 62
טמאה - אף על פי שהוא בלאו - אינו לוקה, שהרי אינה 63
קדש. 64
ב. אין הטמאים אוכלין בתרומה, עד שיעריבו שמן ויצאו 65
שלשה כוכבים בינוניים, וזו העת כמו שליש שעה אחר 66
שקיעת החמה, שנאמר: "ובא השמש, וטהר", עד שיהיה 67
הקריע מן האור; "ואחר יאכל מן הקדשים". 68
ג. כהן טהור שאכל תרומה טמאה - אינו לוקה, מפני 69
שהוא בצעה, שנאמר: "ואחר יאכל מן הקדשים" - מדבר 70
שהוא בקדשותו, הוא שאיכל כשיטהר; אבל דבר טמא, לא 71
יאכל אף על פי שטהר. ולא הבא מפלל עשה, עשה הוא. 72
ד. מי שהיה אוכל בתרומה, והרגיש שגודעו אבריו 73
להוציא שכבת זרע - אוהז באמה, וכולע את התרומה. 74
ה. השוטה והחרש, מטבילין אותן ומאכילין אותן תרומה 75
אחר שיעריבו שמן. ומשמרין אותן, שלא יישנו אחר 76
הטבילה; שאם יישנו - טמאים, אלא אם בן עשו להם כיס 77
של נחשת (המוצמד לאיברם ומאפשר מעקב ובדיקה), שמא 78
יראה קרי. 79
ו. רוכבי גמלים - אסורין לאכל בתרומה, עד שיתבטלו 80
ועריבו שמן; שהן בחזקת טמאה, מפני חמום. הרכיבה 81
על עור הגמל, מוציא טפה של שכבת זרע. 82
ז. המשמשת מטתה - אם לא נתהפכה בשעת תשמיש - 83
טובלת, ואוכלת בתרומה לערב; ואם נתהפכה בשעת 84
תשמיש - הרי זו אסורה לאכל בתרומה כל שלשה ימים, 85
שאי אפשר לה שלא תפלט ותהיה טמאה, כמו שיתבאר 86
במקומו. 87
ח. תרומת חוצה לארץ - הואיל ועקרה מדבריהם - אינה 88
אסורה באכילה, אלא לכהן שטמאה יוצאה עליו מגופו, 89
וחן: בעלי קראין, וזבין, וזבות, וילדות. וכלן 90
ששכלו - מתרין לאכלה, אף על פי שלא העריבו שמן. 91
אבל טמאי מצע טמאות - בין שנגע במת שאי אפשר לנו 92

אם לא הניח ממנה בן, שנאמר: "ובת כהן פי תהיה אלמנה 1
וגרושה, וזרע אין לה - ושבה אל בית אביה כנעוריה, 2
מלחם אביה תאכל". 3
ט. מפי השמועה למדו - "מלחם", ולא כל לחם; חוזרת 4
היא לתרומה, ואינה חוזרת לחנה ושוק. 5
י. ולא הבהנת בלבד, אלא אפלו לוי' וישראלית שנבעלה 6
לאסור לה - הואיל ונעשת זונה - אסורה לאכל בתרומה 7
לעולם, ואף על פי שיש לה זרע מכהן. 8
יא. לפיכך, השבויה אינה אוכלת בתרומה, ואף על פי 9
שהיא אומרת 'טהורה אני'; וכל שבויה שנאמנת לומר 10
'טהורה', או שיש לה עד כדי שתהיה מתרת לבעלה, הרי 11
זו אוכלת בתרומה. והנרבעת לבהמה - לא נפסלה מן 12
הכהנה, ואוכלת. 13
יב. ישראלית שיש לה זרע מכהן, אוכלת בשביל בנה - בין 14
זכרים בין נקבות, ואפלו טמטום ואנדרוגינוס, ואפלו זרע 15
הזרע עד סוף העולם, שנאמר: "וזרע אין לה" ונדרשו חז"ל: 16
"עיינו לה". 17
יג. כשם שזרע ישראל מכהנת פוסל אותה - כך זרע כהן 18
מישראלית מאכיל אותה, ואף על פי שהוא זרע פסול. כיצד? 19
בת ישראל שנשאת לכהן, או כהנת לישראל, וילדה ממנו 20
בת, ובא על הבת מי שהוא ערוה עליה, או שנשאת לממזר, 21
ומתה הבת, והרי הממזר קים - היתה אם אמו בת ישראל 22
לכהן, תאכל בתרומה; בת כהן לישראל, לא תאכל בתרומה. 23
יד. הנה למדת, שהיא אוכלת בשביל זרעה, ואף על פי 24
שאותו הזרע פסול ואפלו ישראל אינו; ואין צריך לומר, 25
שאם היתה לה בת מכהן, אף על פי שהבת נשואה 26
לישראל, ואפלו נתחללה - הרי אמה אוכלת בשביל הבת 27
הפסולה. 28
טו. פיוצא בו - הכהנת שאינה אוכלת מפני זרעה 29
שמישראל, אף על פי שאותו הזרע כהנים. כיצד? בת כהן 30
שנשאת לישראל, וילדה ממנו בת, והלכה הבת ונשאת לכהן, 31
וילדה ממנו בן - הרי זה ראוי להיות כהן גדול, מאכיל את 32
אמו, ופוסל את אם אמו, ואף על פי שמתה אמו; וזאת 33
אומרת: 'לא כבן בתי כהן גדול, שהוא פוסלני מן התרומה'. 34
טז. העבד אינו פוסל משום זרע, ואינו מאכיל. כיצד? כהנת 35
שנשאת לישראל, או ישראלית שנשאת לכהן, וילדה ממנו 36
בן, והלך הבן ונכבש על השפחה, וילדה ממנו עבד, ומת הבן 37
והרי העבד קים - היתה אם אביו של עבד זה בת ישראל 38
לכהן, לא תאכל בתרומה; היתה בת כהן לישראל, תאכל - 39
שאין זה זרע, שהעבדים אין להם יחוס. 40
יז. בת ישראל שנשאת לכהן, ומת, וליה ממנו בן, וחזרה 41
ונשאת לישראל - לא תאכל בתרומה. מת הישראלית, וליה 42
ממנו בן - לא תאכל בתרומה; מת בנה מישראל, אוכלת 43
בשביל בנה הראשון. 44
יח. בת כהן שנשאת לישראל, ויש לה ממנו בן, וחזרה 45
ונשאת לכהן - תאכל בתרומה; מת וליה ממנו בן, תאכל 46
בתרומה; מת בנה מכהן - אסורה לאכל, מפני בנה 47

1 היום לטהר ממנו, בין שנגע בשרץ - אינו צריך לטבל
2 לתרומת חוצה לארץ.
3 ט. לפיכך, כהן שעדין לא ראה קרי, וקטנה שעדין לא ראת
4 דם נדה - אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה, שחזקתן שלא
5 יצאה טמאה עדין עליהן. והמצרע, הרי הוא כמי שטמאה
6 יוצאה עליו מגופו; והוא, שיטמא אותו כהן מיחס; אבל
7 קדם שיטמאו כהן, טהור הוא.
8 י. כהן ערל, אסור לאכל בתרומה מדין תורה - שהרי נאמר
9 "תושב ושכיר" בתרומה, ונאמר "תושב ושכיר" בפסח; מה
10 תושב ושכיר האמור בפסח, ערל אסור בו - אף תושב
11 ושכיר האמור בתרומה, ערל אסור בה. ואם אבל, לוקה מן
12 התורה. משום - מתיר לאכל בתרומה, ואף על פי שנקראה
13 כערל; ומדברי סופרים, שימול פעם שניה, עד שיראה
14 מהול.
15 יא. והנולד מהול, אוכל בתרומה; והטמטום אינו אוכל,
16 מפני שהוא ספק ערל. ואנדרוגינוס, מל ואוכל.
17 יב. הערל וכל הטמאים - אף על פי שהן אסורין לאכל
18 בתרומה, נשיתן ועבדיהן אוכלין.
19 יג. פצוע דכא וברות שפכה - הם ועבדיהן אוכלין, ונשיתן
20 לא יאכלו. אם לא ידע את אשתו משנעשה פצוע דכא
21 וברות שפכה, הרי אלו יאכלו. וכן אם נשא בת גרים, הרי
22 זו אוכלת.
23 יד. פצוע דכא כהן שקדש בת כהן, אינה אוכלת. סריס
24 חמה [מלידה], הוא ואשתו ועבדיו אוכלין. אנדרוגינוס
25 וטמטום - עבדיהן אוכלין, אבל לא נשותיהן.
26 טו. חרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים, אינן אוכלין; אבל
27 אם קנו להם בית דין, או אפיטרופין, או שנפלו להן בירשה
28 - הרי אלו אוכלין.
29 טז. אנדרוגינוס שנבעל לפוסל מן התרומה, בין דרך
30 זכרותו בין דרך נקבותו - נפסל מלאכל בתרומה כנשים,
31 ואין עבדיו אוכלין. וכן אם נבעל לאנדרוגינוס אחר שהוא
32 פוסל בביאתו לאשה - נפסל, ואינו אוכל ולא מאכיל
33 עבדיו; והוא, שיעל אותו דרך נקבותו; אבל דרך זכרותו,
34 אין זכר פוסל זכר מן ההנהגה.
35 יז. עבד של שתפין, שהיה אחד מהם אינו מאכיל - הרי
36 זה העבד אסור לאכל. וכל המאכיל בתרומה, מאכיל בחזה
37 ושוק.
38 יח. בת ישראל שנשאת לכהן, והכניסה לו בין עבדי מלוג
39 בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו יאכלו; וכן עבדי כהן שקנו
40 עבדים, ועבדי אשתו שקנו עבדים - יאכלו, שנאמר: "כי
41 יקנה נפש קנן בספו" - אפלו קנן הקנן אוכל, וקנן
42 האוכל מאכיל. וקנן שאינו אוכל, אינו מאכיל אחרים.
43 יט. בת כהן שנשאת לישראל, והכניסה לו בין עבדי מלוג
44 בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו לא יאכלו.
45 כ. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, בין
46 כהנת בין ישראלית, וכן שאר חבי לאוין, והכניסה לו
47 עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל - עבדי מלוג לא יאכלו, אף

48 על פי שהוא חבי במזונותם; ועבדי צאן ברזל יאכלו, מפני
49 שהן של בעל. נשא שניה [איסורי עריות מדרבנן] - היא
50 אוכלת, ועבדי מלוג שלה לא יאכלו.
51 כא. כהנת אלמנה שנתארסה לכהן גדול, או גרושה לכהן
52 הדיוט - הואיל והן משמרות לביאה פסולה של תורה, הרי
53 אלו לא יאכלו; וכן אם נכנסו לחפה בלא ארוסין - אינן
54 אוכלות, שהחפה פוסלת אותן מלאכל. נתאלמנו או נתגרשו
55 מן הארוסין, חזרו להקשטן ואוכלות; מן הנשואין - לא
56 יאכלו, שפכר נתחללו.
57 כב. כהנת שמת בעלה כהן, ונפלה לפני יבמין שיש בהן
58 חלל - לא תאכל, מפני זקת החלל, ואפלו עשה בה אחד
59 מן הכשרים מאמר [קידושין]; שאין המאמר קונה ביבמה
60 קנן גמור.
61 כג. כהן שנתן גט ליבמתו הכהנת, שהיא נאסרה עליו,
62 ועדין זקתו עליה - הרי זו אוכלת בתרומה; מפני שהיא
63 משמרת לביאה פסולה של דבריהם, שאין הגט פוסל
64 היבמה אלא מדבריהם. וכן כהנת חלוצה או שניה
65 שנתארסה לכהן, אוכלת. כהן הדיוט שנשא אילנית [אשה
66 שאינה יכולה ללדת], הרי זו אוכלת בתרומה.

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ג

פרק ח

68
69 א. העבר, והיבם, והארוסין, והחרש, וכן תשע שנים ויום
70 אחד - פוסלין, ולא מאכילין.
71 ב. העבר כיצד? בת ישראל המעברת מכהן, לא תאכל
72 בשביל העבר; ובת כהן המעברת מישראל, אסורה לאכל
73 מפני העבר - שנאמר: "ושכה אל בית אביה כנעוריה",
74 פרט למעברת.
75 ג. בת כהן שבא עליה ישראל - אין חוששין לה שמא
76 נתעברה, אלא טובלת ואוכלת לערב. היתה נשואה
77 לישראל, ומת בעלה - טובלת ואוכלת בתרומה לערב, עד
78 ארבעים יום; ואם הפר עברה - הרי זו מקלקלת למפרע,
79 עד ארבעים יום; שכל הארבעים אינו עבר, אלא מים
80 בעולם הוא חשוב.
81 ד. בת ישראל שנשאת לכהן, ומת והניחה מעברת - לא
82 יאכלו עבדיה בתרומה בשביל העבר; שהילוד הוא
83 שמאכיל, ושאינו ילוד אינו מאכיל. לפיכך, אם הנה העבר
84 חלל - אינו פוסל העבדים, אלא אוכלין בגלל אחיו
85 הפשרים, עד שילד זה החלל, ויאסרו העבדים מלאכל.
86 ה. היבם כיצד? בת ישראל הזקוקה ליבם כהן - לא תאכל,
87 שנאמר: "ולכהן, כי יקנה נפש", וזה עדין לא קנה אותה; ובת
88 כהן הזקוקה לישראל - אסורה מפני יבמה, שנאמר: "ושכה
89 אל בית אביה כנעוריה", פרט לשומרת יבם.
90 ו. יבם כהן שבא על יבמתו באנס, או בשגגה, או שהערה
91 בה ולא גמר - אף על פי שקנה אותה, כמו שבארנו בהלכות
92 יבום, אינו מאכילה בתרומה; עד שיעל בעילה גמורה

48 שאינן שותות ולא נוטלות כתבה - הרי זו אסורה לאכל
49 בתרומה לעולם. וכל אשת כהן שאמרה: 'טמאה אני' - הרי
50 זו אסורה לאכל בתרומה.
51 טז. קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה, בין
52 בפני אביה בין שלא בפניו - אף על פי שקדשה אביה,
53 אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה, תעשה זרה למפרע; וזה
54 שרואה ושותק - כוונתו, לפי שנשאת שלא לדעתו.

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ג

פרק ט

56 א. האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה, או ליד
57 שלוחה שעשת לקבלה; וכל שהיא ספק גרושה, הרי זו לא
58 תאכל. האשה שעשת שליח לקבל לה גטה, אסורה לאכל
59 בתרומה מיד; ואם אמרה לו: 'קבל לי גטי במקום פלוני'
60 - אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום. שלחה שליח
61 להבאת גטה, אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. האומר
62 לאשתו: 'הרי זה גטך שעה אחת קדם למיתתך' - אסורה
63 לאכל בתרומה מיד.
64 ב. עיר שהקיפה פרקוס [מצור], וספינה המטפרת בים,
65 והיוצא לדן - הרי אלו בחזקת קמיין; ואין צריך לומר
66 מפרש, ויוצא בשירה. אבל עיר שפכשה פרקוס, וספינה
67 שאבדה בים, והיוצא להרג מבתי דיני גוים, ומי שגורתו
68 חיה, או נפלה עליו מפלת, או שטפו נהר - נותנין עליהן
69 חמרי חיים וחמרי מתים; לפיכך, אם היו נשותיהן בת כהן
70 לישראל, או בת ישראל לכהן - הרי אלו לא יאכלו. אבל
71 מי שנגמר דינו בבית דין, והניחיהו בבית הסקילה להרג -
72 הרי זה בחזקת מת, ולא תאכל אשתו.
73 ג. הניחו בעלה גוסס במדינה אחרת, בין שהיתה כהנת
74 אשת ישראל או ישראלית אשת כהן - לא תאכל; שרוב
75 גוססין למיתה. אחד אומר: 'מת בעלה', ואחד אומר: 'לא
76 מת' - הרי זו לא תאכל.
77 ד. אמרה לה צרתה, או אחת מחמש נשים שאינן נאמנות
78 להעידה שמת בעלה - הואיל ואינה נשאת על פיהן, הרי
79 זו אוכלת בתרומה בחזקת שבעלה קיים; עד שיעיר לה
80 שהוא נאמן להשיאה על פיו.
81 ה. המשחרר את עבדו - משיזכה לו בגט שחרור, פסלו
82 מלאכל בתרומה; וכל עבד שיצא לחרות, ועדין הוא מעבד
83 גט שחרור, כמו שיתבאר בהלכות עבדים - אף על פי כן,
84 הרי הוא אסור לאכל בתרומה.
85 ו. הכותב נכסיו לאחר, וזכה לו על ידי אחר, והיו בהם
86 עבדים, ושתק זה שנתנו לו ואחר כך צוח - הרי זה ספק
87 אם זה שצוח הוכיח סופו על תחלתו, ועדין לא יצאו
88 מרשות ראשון, או זה שצוח אחר ששתק, חזר בו; לפיכך,
89 אין אוכלין בתרומה - בין שהיה רבן ראשון כהן והשני
90 ישראל, בין שהיה רבן ראשון ישראל והשני כהן.
91 ז. ישראל ששכר בהמה מכהן, מאכילה התרומה. וכהן

1 ברצון. במה דברים אמורים? בשנתאלמנה מן הארוסין;
2 אבל מן הנשואין - הואיל והיתה אוכלת, תאכל בביאה זו.
3 ז. הארוסין ביצר? בת כהן שנתארסה לישראל - אסורה
4 לאכל, שהרי יש לו בה קנן; ובת ישראל שנתארסה לכהן -
5 לא תאכל עד שתפנס לחפה, שאם תאכיל לבני אביה,
6 כמו שבארנו.
7 ח. ישראל שאמר לכהנת: 'הרי את מקדשת לי לאחר
8 שלשים יום' - הרי זו אוכלת בתרומה כל השלשים, שעדין
9 לא נתארסה; ואם אמר לה: 'הרי את מקדשת לי מעכשיו
10 לאחר שלשים יום' - הרי זה אסורה לאכל מיד. וכן בשאר
11 כל התנאים ביוצא בזה.
12 ט. החרש ביצר? כהנת שנשאת לחרש ישראל - לא תאכל,
13 שהרי קונה בתקנת חקמים שתקנו לו נשואין. ובת ישראל
14 שנשאת לכהן חרש - לא תאכל; שאינו קונה מן התורה,
15 שאינו בן דעת.
16 י. נתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכנסה עד שנתחרש -
17 אינה אוכלת; מת, ונפלה לפני יבם חרש, ויבמה - אינה
18 אוכלת. אבל אם נשאה כשהוא פקח, ונתחרש - הרי זו
19 אוכלת; מת, ונפלה ליבם חרש, ויבמה - הרי זו אוכלת,
20 הואיל והיתה אוכלת בתחלה. ואשת חרש שילדה ממנו, הרי
21 זו אוכלת בשביל בנה.
22 יא. בן תשע שנים ויום אחד ביצר? מי שנבעלה לאסור לה,
23 והוא בן תשע שנים ויום אחד - הואיל וביאתו ביאה, נפסלה
24 מן הכהנה ואסורה מלאכל, מפני שנעשת זונה או חלה כמו
25 שבארנו, אפלו היה שחוף [שאינו מתקשה]. ובת ישראל,
26 אפלו נשאת לכהן בן תשע שנים ויום אחד - אף על פי
27 שביאתו ביאה - אינה אוכלת בשביל הקטן, לפי שאינו קונה
28 עד שיגדיל. ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד, ספק
29 שאינו, נשאת לבן שלש עשרה שנה ויום אחד, ספק שהביא
30 שתי שערות ספק שלא הביא - הרי זו אסורה לאכל.
31 יב. כל אלו שאין מאכילין בתרומה של תורה, כך אין
32 מאכילין בתרומה של דבריהם - גזרה, שמא יאכילו בשל
33 תורה.
34 יג. ואלו לא פוסלין, ולא מאכילין: האונס, והמפתה,
35 והשוטה שנשא אשה; אלא אם כן היתה אסורה לה, שהן
36 פוסלין אותה בביאתן, מפני שנעשת זונה או חלה, כמו
37 שבארנו.
38 יד. מי שנשאת לכהן שוטה, או שאנס אותה או פתה אותה
39 כהן, וילדה - אוכלת בשביל בנה. ואף על פי שהדבר ספק,
40 הואיל ושללא בקדושין היא, שמא מאחר צברה - הרי הולד
41 בחזקת זה שבא עליה; והוא, שלא יצא עליה קול עם אחר,
42 אלא הכל מרננין אחריה בזה הכהן. וכן כהנת שבא עליה
43 שוטה ישראל, או שאנסה או פתה אותה, ונתעברה - אינה
44 אוכלת, מפני העבר; נתחתף העבר, הרי זו תאכל.
45 טו. אשת איש שבאו לה עדי קנוי ועדי סתירה - הרי זו
46 אסורה לאכל בתרומה, עד שתשתה מי המרים; מפני שהיא
47 ספק זונה. מת בעלה קדם שישקנה, או שהיתה מן הנשים

1 ששכר בהמת ישראל - אף על פי שהוא חייב במזונותיה -
2 לא יאכילנה תרומה, מפני שאינה קנין בפסו.
3 ח. ישראל ששם פרה מכהן לפטמה, ולהיות השכר (הרווח
4 יחולק) ביניהן - לא יאכילנה תרומה, אף על פי שיש לכהן
5 בשבחה חלק; אבל כהן ששם פרת ישראל לפטמה - אף
6 על פי שיש לישראל חלק בשבח, הואיל וגופה לכהן, שהרי
7 שמה על עצמו - הרי זה מאכילה התרומה.
8 ט. פרתו של ישראל שילדה בכור - מאכילו התרומה;
9 שהבכור לכהנים. ואוצר אדם פרשיני תרומה לתוך שוכו,
10 ואינו חושש שמה יבואו היונים שלו ויאכלו אותן.
11 י. גראה לי, שאם מכר הכהן פרתו לישראל, ולקח הדמים
12 - אף על פי שעדין לא משך הלוקח, הרי זה אסור
13 להאכילה תרומה; שדין תורה מעות קונות, כמו שיתבאר
14 בהלכות מקח וממכר. ואם מכר ישראל לכהן - אף על פי
15 שנתן הדמים, לא תאכל בתרומה עד שימשך.

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ג

פרק י

18 א. זר שאכל תרומה בשגגה, משלם קרן וחמש; אפלו ידע
19 שהיא תרומה, ושהוא מזוהר עליה, אבל לא ידע אם חייב
20 עליה מיתה, אם לאו - הרי זו שגגה, ומשלם קרן וחמש.
21 ב. אחד האוכל דבר שדרכו לאכל, ואחד השותה דבר
22 שדרכו לשתות, ואחד הסף דבר שדרכו לסוף - שנאמר:
23 "ולא יחללו את קדשי בני ישראל", לרבות את הסף. ואחד
24 האוכל תרומה טמאה בשגגה ואחד האוכל טהורה, משלם
25 קרן וחמש. ואינו חייב חמש, עד שיאכל כזית - שנאמר:
26 "כי יאכל קדש בשגגה", ואין אכילה פחותה מכזית; וכשם
27 שאכילת תרומה בכזית, כך שתיקה בכזית.
28 ג. אכל וחזר ואכל, שתיקה וחזר ושתיקה - אם יש מתחלת
29 אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס,
30 ומתחלת שתיקה ראשונה עד סוף שתיקה אחרונה כדי שתיקה
31 רביעית - הרי אלו מצטרפין לכזית.
32 ד. התרומה ותרומת מעשר, בין של דמאי בין של ודאי,
33 והחלה, והבפורים - כלן מצטרפין לכזית, לחייב עליהן
34 מיתה וחמש; שכלן נקראו 'תרומה'. ומן הדין היה, שאין
35 חייבין חמש על תרומת מעשר של דמאי, כמו שאין חייבין
36 על מעשר שני שלו, כמו שיתבאר; אבל אמרו חכמים, אם
37 לא יתחייב עליה חמש, יזלזלו בה.
38 ח. אכל תרומה במזיד - אם התרו בו, לוקה ואינו משלם.
39 ואם לא התרו בו - אם היתה טהורה, משלם את הקרן ואינו
40 משלם את החמש. ואם היתה טמאה - משלם דמי עצים,
41 מפני שאינה ראויה אלא להסקה; לפיכך, אם אכל תרומת
42 תותים ורמונים וכיוצא בהן שנטמאו - פטור מן התשלומין,
43 שהרי אינן ראויין להסקה.
44 ו. האוכל תרומה חמץ בפסח - בין בזדון בין בשגגה, בין

45 טמאה בין טהורה - פטור מן התשלומין; אפלו הפרישה
46 כשהיא מצה והחמיצה, פטור; ואפלו דמי עצים אינו משלם,
47 שהרי אינה ראויה להסקה - מפני שהיא אסורה בהנזה, אין
48 לה דמים.
49 ז. אכל השוגג ואכל תרומה ביום הכפורים, או שאכל
50 תרומה נקורה (שאסורה שמא נחש נקרה, והתברר כחשש שוא),
51 והשותה יין תרומה שנתגלה, והספך יין ושמן כאחד, או
52 ששתה שמן וחמץ כאחד, או שפסס את החטים, או גמע את
53 החמץ - הרי זה משלם קרן וחמש.
54 ח. היה שבע וקץ במזונו, והוסיף על שבעו באכילת תרומה
55 - אינו משלם את החמש, שנאמר: "כי יאכל", לא שידיק
56 עצמו. וכן הפוסס את השעורים - פטור מן החמש, מפני
57 שהדיק עצמו.
58 ט. זר שבלע שופין [זרעונים חלקים] של תרומה, והקיאן,
59 ובא אחר ואכלן גם הוא בשגגה - הראשון משלם קרן וחמש,
60 והשני משלם דמי עצים לראשון.
61 י. המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה - הן משלמין קרן
62 וחמש, מפני שהן כשוגגין, והוא משלם להן דמי סעודתן,
63 שדמי החלין יתרין מדמי תרומה שאכלו - שדבר האסור,
64 נפשו של אדם חתה ממנו.
65 יא. המאכיל את בניו הקטנים, ואת עבדיו בין גדולים בין
66 קטנים, והאוכל תרומת חוצה לארץ, והאוכל או השותה
67 פחות מכזית, ונזיר ששגג ושתיקה יין של תרומה, והשותה
68 שמן, והספך את היין - כל אלו משלמין את הקרן, ואין
69 משלמין את החמש.
70 יב. בת כהן שהיתה נשואה לישראל, או שנפסלה, ואחר כך
71 אכלה תרומה - משלמת את הקרן, ואינה משלמת את
72 החמש. האשה שהיתה אוכלת בתרומה, ואמרו לה: 'מת
73 בעליך', או 'גרשיך', וכן העבד שהיה אוכל, ואמרו לו: 'מת
74 רבך והנחת יורש שאינו מאכיל', או 'שמכרך לישראל', או
75 'נתנך לו', או 'שחררך', וכן כהן שהיה אוכל, ונודע לו שהוא
76 בן גרושה, או בן חלוצה - הרי אלו משלמין את הקרן בלבד.
77 ואם היתה תרומת חמץ, והיה ערב הפסח - הרי אלו פטורין
78 מלשלם; מפני שזמנה בהול [ודינו כאונס], נחפזו לאכל ולא
79 בדקו. וכלן שהיתה תרומה בתוך פיהן כשידעו שהן אסורין
80 לאכל, הרי אלו פלטו.
81 יג. היה אוכל, ואמרו לו: 'נטמאת', או 'נטמאת התרומה',
82 'טמא היית', או 'טמאה היתה התרומה', או נודע שהוא
83 טבל, או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או מעשר שני
84 והקדש שלא נפדו, או שטעם טעם פשפש לתוך פיו - הרי
85 אלו פלטו.
86 יד. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, שנפלה
87 תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו נפלה - הריני
88 אומר: 'לתוך של תרומה נפלה'. אין ידוע איזו היא של
89 תרומה - אכל זר את אחת מהן, הרי זה פטור מן
90 התשלומין; שהמוציא מחבירו, עליו הראיה. והשניה, נהג

כד. היתה התרומה הקדש לבדק הבית, ויגבה ואכלה -
 אינו משלם תשלומי כפל; שאין בהקדש תשלומי כפל, כמו
 שיתבאר במקומו. אבל משלם קרן ושני חמשים - חמש
 משום אוכל תרומה, וחמש משום שנהנה מן ההקדש. ולמי
 משלם? אם היה בה כזית, ואין בה שנה פרוטה - משלם
 לכהנים; ואם יש בה שנה פרוטה - בין שיש בה כזית בין
 שאין בה כזית, משלם להקדש.
 כה. ומפני מה חל אסור הקדש על התרומה? מפני
 שהתרומה אסורה לזר, ומתרת לכהן; הקדישה, נאסרה על
 הכהן. לפיכך, נוסף בה אסור אף על ישראל, על דרך
 שבארנו בהלכות ביאות אסורות ואסורי מאכלות.
 כו. הגזל תרומה ואכלה, משלם קרן וחמש אחד;
 שהחמש שחייב בו משום תרומה, יצא בו ידי גזלו -
 שנאמר: "ונתן לכהן את הקדש", אינו חייב אלא בחמש של
 קדש בלבד. גזלה והאכילה לאחר, האוכל משלם קרן
 וחמש. כל מקום שאמרנו: 'משלם קרן וחמש' - אם אכל
 שנה ארבעה, משלם שנה חמשה ממין שאכל; וכל מקום
 שאמרנו: 'קרן ושני חמשים' - אכל שנה ארבעה, משלם
 שנה ששה; וכל מקום שאמרנו: 'שני קרנים וחמש' - אכל
 שנה ארבעה, משלם שנה תשעה. ולעולם אינו משלם אלא
 לפי דמים שהיתה שנה בשעת אכילה, בין שהוזלה בשעת
 תשלומין בין שהוקרה.

יום שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ג

פרק יא

א. התרומה נתנת לאכילה ולשתיה ולסיכה - שהסיכה
 כשתיה, שנאמר: "במים בקרבו, וכשמן בעצמותיו",
 והשתיה בכלל אכילה - לאכל דבר שדרכו לאכל, ולשתות
 דבר שדרכו לשתות, ולסוף דבר שדרכו לסוף. ולא יסוף יין
 וחמץ. אבל סף הוא את השמן הטהור; ומדליק את הטמא,
 וזה הוא הנקרא 'שמן שרפה' בכל מקום.
 ב. תמרים של תרומה, מתר לחבץ [לכווין] אותן ולקבצן
 כעגול הדבילה; ואסור לעשות מהם שכר. וכן אין עושין
 תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא פירות הסתו חמץ; וכן
 שאר כל הפירות - אין משניין אותן מבריתן בתרומה, חוץ
 מזיתים וענבים בלבד. עבר ועשה האכל משקה, הרי זה
 שותהו. וזר שאכל דבש תמרים, ויין תפוחים, וכיוצא בהן
 בשגגה - אינו חייב לשלם; ואם אכל במזיד, מכין אותו
 מכת מרדות.
 ג. אין נוהגין דבילה ויגוררות לתוך המורקס [שומן דגים],
 מפני שהוא מאבדן; אבל נוהגין את היין למורקס. ואין
 מפטמין את השמן [לעור בו ריח טוב], מפני שהוא מוציא
 מפלל מאכלות ועושהו שמן משחה; אבל מערבין יין ושמן
 ודבש ופלפלין וכיוצא באלו, לאכלן.
 ד. אין מבשלין יין של תרומה, מפני שהוא ממעט. אין
 כובשין בצלים של תרומה בחמץ של תרומה, מפני

בה בתרומה. אכל אחר את השניה, אף הוא פטור. אבל
 אחד את שתיהן, משלם כקטנה שבשתיהן - אם מזיד, קרן;
 ואם שוגג, קרן וחמש.
 טו. האוכל את החמש בשגגה - הרי זה מוסיף עליו חמשו,
 שהחמש כקרן לכל דבר; וכן מוסיף חמש על חמש, עד
 לעולם. כל המשלם קרן וחמש, הרי התשלומין בתרומה
 לכל דבר, אלא שאם נזרעו, גדוליהן חלין; ואם רצה הכהן
 למחל, אינו מוחל. וכל המשלם את הקרן בלבד, הרי
 התשלומין חלין; ואם רצה הכהן למחל, מוחל.
 טז. בת ישראל שאכלה תרומה, ואחר כך נשאת לכהן -
 אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה, משלמת קרן וחמש
 לעצמה; ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה - משלמת קרן
 לבצלים, וחמש לעצמה; שכל המשלם קרן וחמש - משלם
 הקרן לבצלים, והחמש לכל כהן שירצה.
 יז. לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה - בין כך ובין כך,
 אינה משלמת לעצמה; והרי היא כמי שלא נשאת לכהן
 מעולם.
 יח. כל האוכל תרומה, בין בשוגג בין במזיד - אינו משלם
 אלא מן החלין המתקנין, שהוציאו מהן תרומות ומעשרות;
 ומשלמין מן הלקט ומן השבחה ומן הפאה ומן ההפקר,
 וממערך ראשון שנטלה תרומתו, אף על פי שצדין לא
 נטלה תרומה גדולה שיש בו, אם הקדים המעשר לתרומה
 [בשבבלין]; ומשלמין ממערך שני והקדש שנפדו, אף על פי
 שנפדו שלא בהלכה [ללא החומש]. ומשלמין מן הקדש על
 הישן; אבל אין משלמין ממין על שאינו מינו - שנאמר:
 "ונתן לכהן את הקדש", כקדש שאכל.
 יט. האוכל [בשנת שמיטה את ה] קשואין של ערב שביעית
 [ואין בנמצא קישואים של שישית -] ימתין לקשואין של
 מוצאי שביעית, וישלם מהן; שאינו יכול לשלם חובו
 מפרות שביעית, כמו שיתבאר במקומו.
 כ. אכל תרומה טמאה - משלם חלין, בין טמאין בין
 טהורין. אבל תרומה טהורה, משלם חלין טהורין; ואם
 שלם חלין טמאין, בין בשוגג בין במזיד - תשלומיו
 תשלומין, ויחזור וישלם מן הטהורין.
 כא. אכל תרומת חבר, משלם לו. אבל תרומת עם הארץ -
 משלם לחבר, ונוטל דמיה ממנו ונותנו לעם הארץ שאכל
 תרומתו; שאין מוסרין טהרות לעם הארץ.
 כב. גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה, ואחר כך מת אבי
 אמו - אינו משלם לעצמו, אלא משלם לירש אחר משאר
 השבט; וכן אם נפלה לו תרומה מאבי אמו ואכלה, ובעל
 חוב שגבה תרומה בחובו והאשה בכתבתה ואכלה -
 משלמין קרן וחמש לכהן חבר, והחבר נותן להם דמים
 שהיו מוכרין בה אותה התרומה שאכלו.
 כג. הגונב תרומה, ולא אכלה - משלם תשלומי כפל
 לבצלים; ויש לו לשלם מדמי תרומה [תשלום כספי ולא
 דווקא פירות]. גנבה ואכלה - משלם שני קרנים וחמש קרן
 וחמש מן החלין, וקרן אפלו מדמי תרומה.

48 של תרומה שנזמן עליהן מים - הראשון והשני, אסור לזרים;
49 והשלישי, מתר. ואם לא נתן מים, אלא מסנן היין מעל
50 השמרים בלבד - אף השלישי אסור לזרים.
51 יד. מגרה שפנה ממנה חטי תרומה - אין מחיבין אותו
52 להיות יושב ומלקט אחת אחת, ואחר כך יתן לתוכה חלין;
53 אלא מכבד בדרפו, ונותן לתוכה חלין. וכן חבית של שמן
54 שנשפכה - אין מחיבין אותו להיות יושב ומטפח, אלא נוהג
55 בה כדרך שנוהג בחלין.
56 טו. המערה פד של שמן תרומה - הרי זה מערה עד שיפסק
57 העמוד [תיפסק הנגירה הרציפה], ויתחיל השמן לנטף מעט
58 מעט; וכיון שנטפו שלש טפין זו אחר זו - דיו, ומתחיל לתן
59 לתוך הפד שמן חלין. הרי שלא נתן, אלא הניח הפד עד
60 שמשצת אותה - התמצית תרומה.
61 טז. ממלא הכהן גר שמן שרפה [של תרומה טמאה], ונותנו
62 לישראל לעלות בו לעליה, ולהפנס לחדר - לעשות צרכי
63 הכהן, אבל לא צרכי ישראל; ואם היה שותף עמו, מתר.
64 יז. ישראל שהיה אורח אצל הכהן, והדליק לו שמן שרפה
65 [של תרומה], ועמד הכהן והלך לו - אינו חייב לכבות את
66 הנר, עד שיתפכה מאליו. וטובל הישראלי פתילה בגר
67 הכהן, ומדליקה לילך בה.
68 יח. בקרו של כהן שהיה עומד אצל בקרו של ישראל, הרי
69 זה מדליק עליהן שמן שרפה. כליו של כהן שהיה נארג אצל
70 כליו של ישראל - הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה, שלא
71 ברשות כהן. וכן מדליקין שמן שרפה בבתי כנסיות, ובבתי
72 מדרשות, ובמבואות האפלים, שלא ברשות כהן. ומי שאין
73 לו שמן חלין להדליק גר חנכה - מדליק שמן שרפה, שלא
74 ברשות כהן. מדליקין שמן שרפה על גבי החולים, ברשות
75 כהן.
76 יט. בת ישראל שנשאת לכהן, והיא למודה לבוא אצל
77 אביה - מדליק ברשותה. מתר לכהן להדליק שמן שרפה
78 אפלו בבית האכל, או בבית המשתה שיש שם ערבו, ואין
79 חוששין שמא יסתפקו ממנו; בבית המשתה, מפני נקיון
80 כליהם אין נוזעין בו, ובבית האכל, מפני שאין להם פנאי
81 מפני האכל.
82 כ. הזרע את התרומה - בשוגג [וחושש שכל הצומח יהיה
83 תרומה] יפך [התירו להפך את הקרקע ולבטל הזריעה], ובמזיד
84 יקנס [חייב לקיים ויהיו הגידולים כתרומה]; ואם הביאה
85 שלישי - בין במזיד בין בשוגג, יקנס. ואם היה פשתן - אפלו
86 הביא שלישי, ואפלו במזיד - יפך; קנס קנסו בו, שלא יזרע
87 ויתפנו להנות בעציו.
88 כא. גדולי תרומה - הרי הן בחלין לכל דבר, אלא שאסורין
89 לזרים; גזרו חכמים עליהן שיהיו אסורין לזרים בתרומה,
90 משום תרומה טמאה שביד כהן - שלא ישנה אותה אצלו
91 כדי שיתרענה ותצא לחלין, ונמצא בא בה ליד תכלה.
92 לפיכך, מתר לאכל הגדולין בידיים טמאות, ומתירין לטבול
93 יום בחלין.
94 כב. גדולי גדולין - חלין לכל דבר; ואפלו דבר שאין זרעו

1 שמפסיד החמץ. אין מערבין תבואה בקטנית; וכל דבר
2 שיתפרש זה מזה בשוכרין אותו, מערבין. ומשחרבה
3 יהודה [והיבול היה דל], התחילו לערב תבואה בתבואה
4 וקטנית בקטנית; אבל לא תבואה בקטנית.
5 ה. כדרך שמרקדין [מנפים] את הקמח בחלין, כך נוהג
6 הכהן בתרומה - מרקד לאכל, ומשליך את המרסן [סובים
7 גסים]. הרי שרצה לעשות סלת מנפה בנפיות הרבה, עד
8 שמוציא קב או קבים מן הסאה - לא ישליך את השאר,
9 מפני שהוא ראוי לאכילה; אלא יניחו במקום מצנע.
10 ו. שמן של תרומה, אין חוסמין [מחזקים] בו תנור וכירים,
11 ואין סכין בו מנעל וסנדל. ולא יסוף רגלו, והיא בתוך מנעל
12 וסנדל, אבל סף את רגלו, ולובש המנעל או הסנדל. וסוף כל
13 גופו, ומתעגל על גבי קטבוליא [כלי שכיבה וישיבה מעור]
14 חדשה. ואף על פי שהן נסוכין, אינו חושש; אבל לא יתן
15 שמן על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה, מפני שהוא
16 מאבדו.
17 ז. כל האוכל תרומה, אפלו פרות - צריך נטילת ידיים, אף
18 על פי שהיו ידיו טהורות, כמו שיתבאר במקומו. ואינה
19 נאכלת עם הנר על השלחן - גזרה, שמא יאכל ממנה.
20 ותרומת חוצה לארץ נאכלת עם הנר על השלחן, ואינה
21 צריכה נטילת ידיים - בחלין. ואין סכין שמן תרומה בידיים
22 מסאבות; נפל על גבי בשרו, מפשפש בידיים מסאבות. אבל
23 סכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבעה ימים להולדתו;
24 שהנולד - כל שבעה, אינו חשוב ערל.
25 ח. סף הוא הכהן עצמו בשמן, ומביא בן בתו ישראל
26 ומעגילו על גביו; ואם סף עצמו בשמן ונקנס למרחץ - מתר
27 לזר למשותו במרחץ, אף על פי שהוא נסוף ממנו.
28 ט. כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה, אין הישראלית
29 מתרת לחף אחריה; אבל מעגגה [מגלגלת הישראלית את]
30 שעררה בשעררה [של הכהנת] - ומשתמשת בחומר שכבר
31 נשתמשה הכהנת. ומפני מה התרו הכהנים לחף שערן
32 בתלתן של תרומה? מפני שאינו ראוי למאכל אדם.
33 י. עקצי תאנים וגורגרות, ועקצי הפליסין והחרובין, ומעי
34 אבטיח [הזרע והמיץ שבתוכו], וקלפי אבטיח, וקלפי אתרוג,
35 וקלפי מלפפון - אף על פי שאין בהן אכל, וקנובת [קצוות
36] ירק שמשליכין בעלי בתים - הרי אלו אסורין לזרים; אבל
37 קנובת ירק שמקנבין הגננין, מתרת לזרים. קלפי פולין
38 ושמשמין - אם יש בהן אכל, אסורין; אין בהן אכל, מתרין.
39 יא. גרעיני אתרוג, מתרין; גרעיני זיתים ותמרים וחרובין -
40 אף על פי שלא קנס הכהן, הרי אלו אסורין לזרים. וישאר
41 הגרעינין - בזמן שנקנסו ויש בהן לחלוחיות למצין אותן,
42 אסורות לזרים; ואם השליכן, מתרות.
43 יב. הסבין של חטים חדשות - אסור, מפני שהוא ראוי
44 למאכל אדם; ושל חטים ישנות, מתר. ועד מתי נקראו
45 'חדשות'? כל זמן שבגו אדם רגילין לחבט בין הגרנות.
46 יג. הנצולות [שאיכותם ירודה] והרקבניות [ורקות] של
47 תרומה, אסורות; ואם העלו אבק [נתעפשו], מתרות. שמרים

19 וְזָרְעָה, שְׂמָא פֶּרַח הַטָּבֵל מִמֶּנָּה, וְנִעְשֶׂת כְּפִרְיָהּ שְׂעָדִין לֹא
20 נִגְמְרוּ; אָבֵל אִם עָשָׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה קֹדֶם שִׁיזְרַעְנָהּ, הָרִי זֶה
21 תְּרוּמָהּ. לְפִיכָךְ, אִם תִּלֵּשׁ מִמֶּנָּה, וְאָכַל בְּמִזִּיד – חֵיב מִיתָה;
22 בְּשׁוּגָג, מִשְׁלֵם אֶת הַחֲמִשׁ. וְאִם גָּחַן, וְאָכַל בְּפִי מִן הָאֶרֶץ
23 – בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ אֲצֵל כָּל אָדָם, שְׂאִין דְּרָף אֲכִילַת בְּנֵי אָדָם
24 בְּכָף; לְפִיכָךְ, פֶּטוּר מִן הַמִּיתָה; וּמִן הַחֲמִשׁ, אִם הָיָה שׁוּגָג.
25 כֹּזֵ. שְׂדֵה שֶׁל גְּדוּלֵי תְּרוּמָה – חֵיבֵת בְּלָקֶט שְׂכָתָה וּפָאָה,
26 וְחֵיבֵת בְּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עֲנִי; וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
27 כֹהֲנִים נוֹטְלִים מִמֶּנָּה מִתְּנוּת אֵלּוּ – עֲנִי כֹהֲנִים אוֹכְלִין אֶת
28 שְׂלֵהֶן, וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׂלֵהֶן לְכֹהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה,
29 וְהַדָּמִים שֶׁל עֲנִיִּים; וְכֵן בֶּן לֹוי מוֹכֵר אֶת הַמַּעֲשֵׂר שְׁלֹו
30 לְכֹהֲנִים.
31 כַּחַ. הַחֹבֵט גְּדוּלִין אֵלּוּ – מִשְׁבַּח. וְהִדָּשׁ בְּבִהְמָה, בְּצִיד
32 יַעֲשֶׂה? תוֹלָה קְפִיפּוֹת [סלִים] בְּצוֹאָרֵי הַבִּהְמָה, וְנוֹתֵן לְתוֹכָן
33 מֵאוֹתוֹ הַמֵּין; נִמְצָא לֹא זֹמָם [חֹסֶם אֶת פִּיהָ] אֶת הַבִּהְמָה,
34 וְלֹא מֵאֲכִיל אֶת הַתְּרוּמָה.

1 כָּלָה – אִם רַבּוּ הַגְּדוּלִין עַל הָעֵקֶר בְּגְדוּלֵי הַגְּדוּלִין – הָרִי
2 הַגְּדוּלִין הַשְּׂנִיִּים מַעֲלִין אֶת הָעֵקֶר אֶף עַל פִּי שְׂאִין וְרָעוּ
3 כָּלָה, וְהָיָה הַכֹּל מִתֵּר לְזָרִים. וְכֵן תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ,
4 וְהַמְדָּמָה, וְתוֹסֶפֶת תְּרוּמָה [בְּמִקְרִים שְׂחֹזֵר וְתוֹרֵם], וְזָרְעוֹנִי
5 גִּנָּה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין, כְּגוֹן זֶרַע לֶפֶת וְצִנּוֹן, אֶף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ
6 לֶפֶת וְצִנּוֹן תְּרוּמָה – גְּדוּלֵיהֶן מִתְּרִין, וְהָרִי הֵן חֲלִין לְכָל דָּבָר;
7 וְכֵן הַזֶּרַע פֶּשֶׁתָן שֶׁל תְּרוּמָה, הַגְּדוּלִין מִתְּרִין לְזָרִים.
8 כִּג. הַזֶּרַע תְּרוּמָה טְמֵאָה – אֶף עַל פִּי שֶׁהַגְּדוּלִין טְהוֹרִין,
9 הָרִי הֵן אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה; הוֹאִיל וְהַתְּרוּמָה שְׁנוֹרָצָה אֲסוּרָה
10 בְּאֲכִילָה הָיְתָה, כְּכֹר נִדְחוּ.
11 כִּד. חֲתָף אֶת הָעֵלִין שְׂעָמָחוּ, וְנִצָּאוּ עֲלִין שְׂנִיִּים וְחֲתָכָן –
12 הָרִי הָאֵכֵל שִׂינָא אַחֵר כֹּף מִתֵּר בְּאֲכִילָה.
13 כִּה. שְׂתֵלִים חֲלִין שְׂנִיִּים, וְאַחֵר שְׂנִיִּים וְרָעָן וְרָעָן וְרָעָן
14 תְּרוּמָה – הָרִי אֵלּוּ מִתְּרִין; שֶׁהָרִי טְהוֹר בְּזִרְעָה, וְלֹא נִטְמָאוּ
15 בְּשִׁיחָן תְּרוּמָה כְּדִי שִׁיחָיו אֲסוּרִין.
16 כִּו. שְׂבִלַת שְׁהִיָּה בְּתוֹף הַכְּרִי, וּמִרְחַ הַכְּרִי כָּל – הָרִי אוֹתָהּ
17 הַשְּׂבִלַת טָבֵל, הוֹאִיל וְנִמְרָחָה בְּתוֹף הַכְּרִי. שְׂתֵלָה וְאַחֵר כֹּף
18 קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם, וְעָשָׂה תְּרוּמָה – הָרִי זֶה סֶפֶק תְּרוּמָה; הוֹאִיל

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ו'י"ב ניסן ה'תשע"ג

58 לְתַחֲנוּם הַמְּדִינָה בְּשִׁבְתָּ, וְהוּא אָמְרוּ: "אֵל-יִצְחָק אִישׁ
59 מִמִּקְמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי" (שם טז, כט). וְכֵן בְּקִבְלָהּ (סוֹטָה כז):
60 שְׂתַחֲנוּם (גְּבוּל) הַמִּסָּע הוּא מֵה-שְׁנוֹסָף עַל אֲלָפִים אָמָה
61 מִחוּץ לְעִיר אֲפִלּוּ אָמָה אַחַת. וְהַלּוּף אֲלָפִים אָמָה לְכָל-רוּחַ
62 — מִתֵּר. וְלִשׁוֹן הַמִּכְלָתָא (פֶּרֶשׁת בִּשְׁלֹחַ שם): "אֵל-יִצְחָק אִישׁ
63 מִמִּקְמוֹ" — אֵלּוּ אֲלָפִים אָמָה. וּבִגְמָרָא עֲרוּבִין (יז): אָמְרוּ:
64 "לֹאֲקִין עַל אֲסוּר תַּחֲמוּמִין דְּבַר תוֹרָה". וּבְאוֹתָהּ הַמִּסְכָּתָא
65 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ.

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ג

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ג

יום שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ג

מצות עשה קנה.

70 הַמִּצְוָה הַקִּנְיָה — הַצּוּרִי שְׁנִיִּים לְקַדֵּשׁ אֶת הַשְּׂבִיבָה
71 וְלִזְמֹר דְּבָרִים בַּיּוֹם הַשְּׂבִיבָה בְּכִנְיָסָתוֹ וּבִיציאתו שְׂבִיבָה נִזְכָּר
72 גְּדֻלַּת יוֹם זֶה וּבְכֹדוֹ, וְהָיְתָה נִבְדֵּל מִשְׁאֵר הַיָּמִים שֶׁקִּדְּמוּ
73 לוֹ וְשִׁבְאוּ אַחֲרָיו, וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "זְכוֹר אֶת-יוֹם
74 הַשְּׂבִיבָה לְקַדְּשׁוֹ" (שם כ, ח). כְּלוּמָר: זְכָרְהוּ זְכִירַת קְדוּשָׁה
75 וְהַבְדֵּלָה [וְגִדּוּלָה] — זֶהוּ הֵיא מִצְוַת קְדוּשָׁה. וְלִשׁוֹן
76 הַמִּכְלָתָא (פֶּרֶשׁת יתרו): "זְכוֹר אֶת-יוֹם הַשְּׂבִיבָה לְקַדְּשׁוֹ —
77 לְקַדְּשׁוֹ בְּבִרְכָּה". וּבְפֶרֶשׁ אָמְרוּ (פסחים קו): "זְכָרְהוּ עַל
78 הַיּוֹם". וְאָמְרוּ עוֹד: "קִדְּשָׁהּ בְּכִנְיָסָתוֹ וְקִדְּשָׁהּ בִּיצִיאָתוֹ",
79 כְּלוּמָר: "הַהִבְדֵּלָה שֶׁהִיא חֵלֶק מִזְכִּירַת שְׂבִיבָה שְׁנִיִּים
80 בָּהּ". וּבְכָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף פְּסָחִים וּבְכִמָּה
81 מִקְוֹמוֹת בְּבִרְכּוֹת (נא): וְשִׁבְתָּ (קנ).

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ג

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ג

מצות לא תעשה שכב.

38 הַמִּצְוָה הַשְּׂכִיבָה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּהַעֲנִיֵּשׁ אֶת
39 הַחוּטָאִים וּמִלְּהוֹצִיא אֶת-הַדִּין לְפַעַל בְּשִׁבְתָּ. וְהוּא אָמְרוּ
40 יַתְעַלֶּה: "לֹא-תִבְעֶרֶוּ אִשׁ" (שם לה, א), הַפְּנִינָה בְּכָף: לֹא
41 תִשְׁרֹף מִי שְׂנֵתִיכָם שְׂרָפָה, וְהוּא הַדִּין לְשַׂאֵר מִיתוֹת.
42 וְלִשׁוֹן הַמִּכְלָתָא (פֶּרֶשׁת ויקהל שם): "לֹא תִבְעֶרֶוּ אִשׁ"
43 שְׂרָפָה בְּכָלֵל (הַאיסוּר עַל כָּל הַמִּלֻּכּוֹת) הָיְתָה וְנִצָּאת (בִּנְפִיר)
44 לְלַמֵּד: מָה שְׂרָפָה מִיחֻדָּת שֶׁהִיא אַחַת מִמִּיתוֹת בֵּית דִּין
45 וְאֵינָהּ דִּוְחָה אֶת-הַשְּׂבִיבָה, אֶף כָּל-שַׂאֵר מִיתוֹת לֹא יִדְחוּ
46 אֶת-הַשְּׂבִיבָה". וּבְכָר אָמְרוּ (שבת ע): "הַבְּעֵרָה לֹאֲוֹ יִצָּאת"
47 (יִצְאָה הַבְּעֵרָה מִכָּל הַמִּלֻּכּוֹת שֶׁאֵין חֵיבִין עֲלֶיהָ אִלָּא מִלְּקוֹת
48 כְּדִין אִיסוּר שֶׁל לֹאוּ), וְלֹא נִתְקַבְּלָה (לִימּוּד זֶה לְהַלְכָה) אֶלָּא
49 (מִטַּעַם אַחֵר פֶּרֶשׁת הַכְּתוּב, וְהוּא מִפְּנֵי) לְחַלֵּק יִצָּאת, וְהוּא
50 שִׁיחָה חֵיב עַל כָּל-מִלְּאָכָה וּמִלְּאָכָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה. כְּמוֹ
51 שְׂנֵתִיכָא בְּמִקְוָמוֹ. וּבִגְמָרָא דְּבִנֵּי מַעְרָבָא (יְרוּשְׁלַיִם סְנֵהֲדִירִין
52 פֶּרֶק ד' הַלְכָה ו'): "כָּל מִשְׁבְּתִיכֶם רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם רַבִּי
53 יִנְאִי: מִכָּאן לְבִתֵּי-דִינִין שְׁלֵא הָיְתוּ דִּנִּין בְּשִׁבְתָּ."

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ג

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ג

מצות לא תעשה שכא.

57 הַמִּצְוָה הַשְּׂכִיבָה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ שְׁלֵא לְהִלָּךְ חוּץ

מלכים א י יג-כא

י יג וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לַמִּלְכֶּת־שָׁבָא אֶת־כָּל־חֲפָצֶיהָ אֲשֶׁר שְׁאַלָה מִלְכָּר אֲשֶׁר נָתַן־לָהּ בְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְתָפֶן וְתִלְךָ לְאַרְצָהּ הִיא וְעַבְדֶּיהָ: יד וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא לְשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ פָּנִי זָהָב: טו לְכָל מֵאֻנְשֵׁי הַתָּרִים וּמִסַּחֲרֵי הָרוֹכְלִים וְכָל־מַלְכֵי הָעָרִב וּפְחוֹתֵי הָאָרֶץ: טז וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵאֲתָרִים צָנָה זָהָב שְׁחוּט שִׁש־מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַצָּנָה הָאֶחָת: יז וּשְׁלֹש־מֵאוֹת מִגָּנִים זָהָב שְׁחוּט שְׁלֹשֶׁת מִנִּים זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַמִּנִּין הָאֶחָת וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בְּיַד יַעֲרֵי הַלְבָּנוֹן: יח וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ פֶּסַא־שֵׁן גָּדוֹל וַיַּצְפֵּהוּ זָהָב מוֹפָז: יט שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לְכֶסֶף וְרֹאש־עֹגֹל לְכֶסֶף מֵאַחֲרָיו וַיֵּדֶת מִזֶּה וּמִזֶּה אֶל־מְקוֹם הַשֹּׁבֵת וּשְׁנַיִם אֲרִיּוֹת עֲמֻדִים אֶצֶל הַיְּדוֹת: כ וּשְׁנַיִם עֲשָׂר אֲרִיִּים עֲמֻדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא־נַעֲשֶׂה כֵן לְכָל־מַמְלָכוֹת: כא וְכָל בְּלִי מִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכָל בְּלִי בֵית־יַעֲרֵי הַלְבָּנוֹן זָהָב סָגוּר אֵין פֶּסֶף לֹא נַחֲשָׁב בֵּימֵי שְׁלֹמֹה לְמֵאוֹמָה:

רש"י

מלכי סומכותא, לשון ערובה, המלכים שהיו בערובתן וסומכין עליו, גאראנטיא'ה בלע"ז: (טז) צנה. מקפת את האדם משלשה רוחותיו, והוא שאמר בספר תהלים (ה יג): כצנה רצון תעטרנו: שש מאות זהב. והוא שש מנים, שהזהב הוא הדינר: (יז) זהב שחוט. הוא רך ונוח להרקע: (יח) זהב מופז. מבהיק כמרגלית: (יט) שש מעלות. מדרגות לעלות בו, וראש הכסא היה עגול, מקום מושב המלך: מאחוריו. תיקון הכסא היה רחב, והמעלות היו לצד פניו, ולצד רחבה לצד אחוריו היה המושב גבוה מן הכסא מקום עגול: וידות מזה ומזה. לסמוך זרועותיו עליהם, כמין מקלות זהב מפאה לפאה, פשוטין לימין ולשמאל: ושנים אריות. של זהב, וכל צורת הכסא מפורשת באגדת מגילת אסתר (אסתר רבה טו יב. ילקוט שמעוני רמז תתרמו): (כא) אין כסף לא נחשב. אין כסף באחד מהם, כי לא נחשב:

(יג) נתן למלכת שבא. נתינה זו אינה אלא לימוד חכמה: כל חפצה. (בא אליה ונולד ממנה נבוכדנצר, והחריב הבית שעמד ארבע מאות ועשר שנים בחלק כל שנים עשר שבטים, מהאר"י ז"ל) מלבד אשר נתן לה מתנות ומגדנות המצויין כאן ואינם מצויין במקומה: (יד) שש מאות ששים ושש. חירם נתן לו מאה ועשרים, ומלכת שבא מאה ועשרים, ואני תרשים הביאה מאופיר ארבע מאות ועשרים, הרי שש מאות ושישים, והששה לא ידעתי מאין. ובדברי הימים (ב ח יח) כתיב: שהביאו מאופיר ארבע מאות וחמשים, ואין מונה שם מאה ועשרים של חירם, ויש לתקן המקרא, שהשלשים היתירים היו מן הק"ך של חירם, שהרי עבדי חירם היו שם עם עבדיו: (טו) לבד מאנשי התרים. שהיו מביאים לו הסוחרים התרים בארץ לסחורה: הרוכלים. מוכרי בשמים, ומוליכין אותם מעיר לעיר: וכל מלכי הערב. תרגם יונתן: וכל

מצודת ציון

(טו) התרים. הם הסוחרים הקטנים המחפשים ומרגלים אחר סחורה לקנות במקום הזול, והוא מלשון (במדבר יג טו) לתור את הארץ: ומסחר הרוכלים. רוצה לומר: ומן סוחרי הרוכלים, והם מוכרי הבושם, כמו (שיר השירים ג ו) מכל אבקת ריכל: מלכי הערב. הם הערביים: ופחות. שלטונים, כמו (חגי א יד) פחת יהודה: (טז) צנה. מלכוש ממתכת, יקיף כל הגוף להציל ממכת חרב, כמו (תהלים ה ג) כצנה רצון תעטרנו: שחוט. נמשך, כמו (ירמיהו ט ו) חץ שחוט לשונם, ורוצה לומר: זהב טוב נמשך כשעוה: (יז) מגנים. הוא שם כלי, עשוי לאחוז ביד בעת המלחמה להגן בו, וגם יש מגן עשוי מעור שלוק, האמור בתחילת שמואל ב (א כא): (יח) שן. שן הפיל: מופז. טוב ומזוקק ומבהיק, וכן (שיר השירים ה יא) כתם פז: (יט) מעלות. מדרגות: (כא) סגור. הנסגר בכור, לצרפו להסיר הסיג: למאומה. ללכום:

מצודת דוד

(יג) כל חפצה. מהדברים היקרים שראתה בבית שלמה: אשר נתן לה. זולת שאלתה: כי המלך שלמה. רצה לומר: בנדיבת רב, כראוי למלך שלמה: (יד) אשר בא. מאופיר: (טו) לבד מאנשי התרים. לבד הזהב הבא אליו מאנשי התרים וכו': (טז) זהב שחוט. לרוב עשרו עשאו מזהב טוב, עם כי הדרך לעשותם מברזל: שש מאות זהב. רצה לומר: דינרי זהב: יעלה. היה נכנס בו: (יז) שלשת מנים. ובדברי הימים (שם פסוק טז) נאמר: שלש מאות זהב, כי מנה הוא ליטרא, ובו מאה דינרי זהב: (יט) וראש עגול לכסה מאחוריו. למאחוריו הכסא, יצא ממעל היושב מכסה עגולה, כעין כיפת כובע: וידות. כעין זרועות, יצא אצל מקום הישיבה להשען בהם: אריות. עשויים מזהב: (כ) המעלות. אשר יעלו בהם לשבת על הכסא: מזה ומזה. ששה מזה, וששה מזה: (כא) אין כסף. לא היה בהם כלי כסף, כי הכסף לא היה נחשב למאומה:

תהלים עו יב-יג

עו. יב נדרו ושלמו ליהוה אלהיכם פל־סביביו יובילו שִׁי לְמוֹרָא: יג יבצר רוח נגידים נוֹרָא לְמַלְכ־אַרְצָן:

תהלים עז א-י

עז. א לְמַנְצָח עַל־ (כתיב ידיתון) יְדוּתוֹן לְאַסָּף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְאַצְעֻקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דְרָשְׁתִּי יְדִי | לִילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוֹג מֵאֲנָה הַנֶּחֱם נִפְשִׁי: ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְמִיָּה אֲשִׁיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סִלָּה: ה אַחֲזֹת שְׁמֹרוֹת עֵינִי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֲזַכְּרָה נִגְיָנִתִי פְלִילָה עַם־לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיַּחֲפֹשׂ רוּחִי: ח הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדַנִּי וְלֹא־יֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לִנְצַח חֲסִדוֹ גָּמַר אֲמַר לָדָר וָדָר: י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֶל אֶם־קָפֶץ בְּאֶף רַחֲמָיו סִלָּה:

רש"י

ולבו חוזר עליו ואני אני כן בלילה זו של גלות תמיד עיני נדבקות כאדם נרדם מאוטם לב בצרות שאני רואה נפעמה רוחי ואין הדבור כי: (ו) חשבתי ימים מקדם. לזכור החסדים שעשית עם אבותינו: (ז) אזכרה נגינתי בלילה. בימי הגלות הזה הדומה ללילה אני זוכר את נגינותי שהייתי מנגן בימי קדם בכה"ע עם לבבי אשיחה. אני מחשב ורוחי מחפש מה היא כן מדתו של הקב"ה ואני תמיה הלעולמים יזנח: (ט) האפס. שמא כלה חסדו: גמר אומר. גזירת עולם שלא ישוב מחרונו עוד: (י) השכח חנות. להיות חונן, חנות כמו עשות ראות, ל"א חנות חנינות: אם קפץ באף רחמיו סלה. לשון לא תקפוץ ירך (דברים טו) כלומר אם סגר הרחמים לעולם בשביל החמה:

מצודת ציון

(יב) יובילו. יביאו כמו לרקמות תובל למלך (לעיל מ"ה): שי. תשורה ודורון: (יג) יבצור. ענין מניעה כמו ועתה לא יבצר מהם (בראשית י"א): רוח. ענינו כעס וגאווה כמו ומושל ברוחו (משלי יז): נגידים. שרים ומושלים: (ג) ידי. לפי שהמכה מכה ביד קרוי מכה בלשון יד: נגרה. ענין הזלה ושפילה כמו ויגר מזה (לעיל ע"ה): תפוג. ענין רפיון וחלישות כמו תפוג תורה (חבקוק א'): מאנה. מל' מיאון: (ד) אשיחה. ענין ספור התלאות כמו ישפוך שיחו (לקמן ק"ב): ותתעטף. ענינו כפוף ומעונה כי מגודל הצרה נראה כאלו מעוטף קצתו בקצתו בעבור הכפיפה: (ה) נפעמתי. ענין שבירה והכאה כמו ותפעם רוחו (בראשית מ"א) והוא מלשון פעמון שמקשקש ומכה: (ז) ויחפש. ענין חקירה: (ח) יזנח. ענין עזיבה: לרצות. מלשון רצון: (ט) האפס. ענין כליון כמו אפס כסף (בראשית מ"ז): גמר. ענין השלמה: (י) חנות. מלשון חנינה: קפץ. ענין סגירה כמו לא תקפוץ את ירך (דברים טו):

שנות עולמים. כפל הדבר במ"ש: (ז) בלילה. היא העת שמחשבות האדם פנויים ואז אזכור מה שהייתי מנגן בכה"מ ואני מדבר עם לבבי ורוחי יחפש לדעת מה יהיה סוף הדבר: (ח) הלעולמים. וכי עד עולם יעזוב ה' אותי וכי לא יוסיף להיות עוד מרוצה לי כאשר היה בימי קדם: (ט) האפס. וכי כלה חסדו עד עולם וכי השלים אמרי הנחמות דור דורים ר"ל וכי עד עולם יהיו כלים הנחמות לבל יתקיימו: (י) השכח. וכי שכח ה' לחנן אותנו וכי בעבור האף שחרה בנו סגר את רחמיו עד עולם בתמיה:

מצודת דוד

(יב) נדרו. אתם בני ישראל נדרו נדרים ושלמו אותם לה': כל סביביו. העובדי כוכבים היושבים סביבות ירושלים בשומעם מפלת סנחרב יביאו מנחה בעבור המורא של ה' ופחד גאונו: (יג) יבצור. כי כאשר ימניע הגאווה והכעס של המושלים אז הוא נורא ומאויים למלכי ארץ כי יפחדו שלא יקרה להם כמקדם: (א) על ידותון. בעבור הדתות והדינין שעברו על ישראל או הוא שם כלי נגון: (ב) קולי. ארים קולי אל אלהים ואצעק אליו וכאשר ארים קולי יאזין באזניו לשמוע אלי: (ג) ביום צרתי. בעת בוא הצרה דרשתי את ה': ידי. ר"ל מכותי תזל עלי כל הלילה ואינה נחלשת ולכן ממאנת נפשי לקבל נחומין: (ד) אזכרה. כשאני זוכר בכובד החורבן לבי הומה: אשיחה. אספר תלאותי ורוחי כפופה ומעונה זה זמן רב: (ה) אחזת. מגודל התוגה לא אוכל לישן כאלו אחזת מכסי העין השומרים אותם מן האבק ולא אוכל א"כ לסגור כדרך הישן: נפעמתי. אני נשבר ומוכה עד שלא אוכל לדבר: (ו) חשבתי. אני חושב בימי הטובים שהיו לי מימי קדם:

ד הנותן צמר לצבע והקדיחתו יורה – נותן לו דמי צמרו. צבעו פאור, אם השבח יותר על היציאה – נותן לו את היציאה; ואם היציאה יתרה על השבח – נותן לו את השבח. לצבוע לו אדם וצבעו שחור, שחור וצבעו אדם – רבי מאיר אומר: נותן לו דמי צמרו; רבי יהודה אומר: אם השבח יתר על היציאה – נותן לו את היציאה; ואם היציאה יתרה על השבח – נותן לו את השבח.

ה הגוזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו – יוליכנו אחריו אפילו למדי. לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו, אכל נותן לשלח בית דין. ואם מת – יחזיר ליוזרשיו.

פירוש ברטנורא

ד והקדיחתו יורה. שפרטנו יורה. שהרתחתו יותר מדאי: **נותן לו דמי צמרו.** והכא ליכא שבחא כלל, שהרי נשרף לגמרי, וליכא למימר אם השבח יתר: **צבעו פאור.** כמו כעור. שצבעו בפסולת של צבע. ומוזק בכונה הוא, לפיכך ידו על התחתונה לדברי הכל: **ואם השבח.** שהשביח הצמר: **יתר על היציאה.** של צבע. נותן לו לצבע את היציאה ולא שכר שלם, ומקבל צמרו. ודמי צמרו לא אמרינן דנתיב ליה דנקני איהו שבחא דצמר, דהא בצבע שהתנה עמו צבע וליכא שנויא דנקני: **לצבוע לו אדם וכו'.** קנייה בשנינו. לרבי מאיר לא יהיב אלא דמי צמרו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר: **רבי יהודה אומר וכו'.** דקניס ליה להאי דשינה, להיות ידו על התחתונה ולא נתנה משבחה, ואגרא נמי לא נשקול אלא יציאה. ואם יציאה יתירה על השבח, יתן לו השבח שהשביח. ואם ירצה לתת את שכרו משלם, ששבח יותר על השכר, יתן שכרו. והלכה כרבי יהודה:

ה נשבע לו. על שקר, והודה: **ויוליכנו אחריו אפילו למדי.** דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגול עצמו. דגבי נשבע על שקר כתיב (ויקרא ה') **לאשר הוא לו יתנו: לא יתן לא לבנו.** של נגול. דלא הוי השבחה עד דמטי לידיה: **לשלח ב"ד.** תקנה הוא דעבור רבנן מפני תקנת השבים, שלא נחייבונו לזה להוציא מנה בהוצאת הדרך: **ואם מת.** הנגול:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ה

כתוב בתורה (ויקרא ה, כא-כו): "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה', וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר... והיה כי יחטא ואשם (כשירגיש את עצמו אשם לאחר שחטא) והטיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו. או את האבדה אשר מצא. או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אותו בראשו (היינו הקרן; ונקראת "ראש" מפני שהיא העיקר) וחמשתיו יוסף עליו. לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו. ואת אשמו יביא לה'. איל תמים מן הצאן... וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו". מכאן, שהגזול את חברו (או שנתחייב לו ממון באחת משאר הדרכים המפורטות בפרשה), וכפר בו, ונשבע לו על שקר, ואחר כך הודה, חייב להחזיר לו את הקרן בתוספת חומש (היינו רבע מהקרן, שהוא חומש מלבד, מבחוץ), וחייב להביא קרבן אשם הנקרא "אשם גזילות" – משנתנו באה ללמד, שאם הגזילה היתה שווה לכל הפחות פרוטה, אין הגזול מתכפר עד שהוא יחזיר אותה לידי הגזול, ואפילו הגזול גר במקום רחוק, חייב הגזול ללכת אליו לקיים דין השבת הגזילה, כמו שנאמר: "לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו". ברם, אם הגזילה היתה פחות משווה פרוטה, אינו חייב בכל האמור, שפחות משווה פרוטה אינה ממון, ואין בה שום חשיבות. **הגזול את חברו שוה פרוטה ונשבע לו – על שקר, שלא גזל ממנו, ואחר כך הודה, יוליכנו אחריו אפילו למדי –** שאין לו כפרה עד שישביח את הגזילה לידי הגזול, וחייב להוליכה אחריו למקום שהוא נמצא שם, ואפילו הוא בארץ רחוקה; הרמב"ם מבאר הטעם, שהואיל ונשבע עליו כבר נתייאשו הבעלים, ואינם באים עוד לתבעו, הלכך חייב לדרוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם, ואפילו הם באי הים. אבל אם לא נשבע, אף על פי שכפר בו, אם חזר והודה, אינו חייב לדרוף אחר הבעלים כדי להחזיר להם ממון שבידו, אלא יהא ביד הגזול עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהם (הל' גזילה ז, ט). ויש כותבים, שמכל מקום צריך שיוודע לו: כך וכך גזלתך, בוא וקח ממני (סוד סט"ז). **לא יתן –** את הגזילה, **לא לבנו –** של הגזול, **ולא לשלוחו** – של הגזול, שאין השבת הגזילה עד שהיא מגיעה לידי הגזול עצמו, כמו שבארנו לעיל, הלכך אחריות הדרך על הגזול. ברם, אם הגזול עשה שליח בעדים, הרי שליח זה כידו, ונותן לו את הגזילה, ונפטר מדין השבה (גמרא: **רמב"ם הל' גזילה ז, י**). **אכל נותן לשלח בית דין –** שביט דין עשאוהו שליח, כדי להוליך את הגזילה לנגול, ומשעה שבאה לידי השליח מתכפר לו, ומבואר הטעם במפרשים, שזוהי תקנה שעשו חכמים לגזולים, מפני תקנת השבים, שלא יימנעו מלהשיב את הגזילה (תוספות; הרא"ש). ויש מפרשים, שטעם תקנה זו, כדי שלא יצטרך הגזול להוציא הרבה בשביל הוצאות הדרך (רמ"ם; ועיי' קושיית התוספות). והוא הדין שיכול ליתן את הגזילה לבית דין ולהתכפר, שכן בית דין מטפלים בה עד שתגיע לבעליה (רמב"ם סט). **ואם מת –** הנגול, **יחזיר ליוזרשיו –** את הגזילה. משנתנו באה להשמיע, שאפילו ליוזרשים חייב להוליך אחריהם למדי; או שהיא באה להשמיענו, שאם

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד באומנים שקלקלו דברים שקיבלו לתקן, או ששינו ועשו שלא כצוון הבעלים.

הנותן צמר לצבע – כדי לצבעו, **והקדיחתו יורה –** ונשרף הצמר בתוך הדרור, משום שהרתחתו יותר מדי, **נותן לו –** הצבע לבעל הצמר, **דמי צמרו –** בגמרא מבואר, דווקא אם נשרף קודם שקלט את הצבע, אינו נותן לו אלא דמי צמרו בלבד; אבל אם נקלט הצבע והושבח הצמר ואחר כך נשרף, חייב לשלם לו דמי צמר צבוע, לפי שאין אומן קונה בשבח כלי, כמו שלמדנו במשנה הקודמת (גמרא בבא קמא צז). **צבעו פאור –** (ב. צט. א.) היינו כעור, כלומר שצבע את הצמר בצבע גרוע, בפסולת של צבע, ונמצא שהזיקו בכוונה, **אם השבח יתר על היציאה –** אם מה שהשביח הצמר על ידי הצביעה עולה על הוצאות הצביעה, כגון שהצמר היה שווה עשרה זוזים, ולאחר צביעתו שווה חמישה עשר זוז, ונמצא שהשביח חמישה זוזים, והוצאות הצביעה היו שלושה זוזים, **נותן לו –** בעל הצמר לצבע, **את היציאה –** ההוצאה בלבד, היינו שלושה זוזים; **ואם היציאה יתרה על השבח –** כגון שהוצאות הצביעה עלו שבעה זוזים, **נותן לו את השבח –** בלבד, היינו חמישה זוזים, ומקבל צמרו, ואינו משלם לו את שכרו שהתנה עמו, הואיל וקלקל. ברם, אם השכר שהתנה עמו הוא פחות מן השבח (או במקרה הראשון פחות מן ההוצאה), נותן לו את השכר. יש מפרשים, ש"ציאה" היינו מה שהוציא הצבע על צבעים בלבד (רמב"ם; ברטנורא), ויש מפרשים: דמי עצים וסממנים ושכר טרחו כשאר שכיר יום (רמ"ם). **לצבוע לו אדם –** נתן צמר לצבע על מנת לצבעו אדם, **וצבעו שחור, או שנתן לו לצבוע לו שחור וצבעו אדם –** היינו ששינה ממה שהתנה עמו בעל הצמר, **רבי מאיר אומר: נותן לו –** הצבע לבעל הצמר, **דמי צמרו –** שלדעת רבי מאיר קנאו הצבע בשנינו כדין גזול; ומכל מקום אם בעל הצמר רוצה, משלם לו שכרו שהתנה עמו ומקבל את הצמר, ואין אומרים שקנאו לגמרי, שהרי לא נתכוון הצבע לזכות בו כלל, מה שאין כן בגזול (תוספות יום טוב). **רבי יהודה אומר: אם השבח –** שהשביח הצמר על ידי הצביעה, **יתר על היציאה –** עולה על הוצאת הצביעה, **נותן לו את היציאה –** ההוצאה בלבד; **ואם היציאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח –** כמו שבארנו לעיל בצבעו כעור", שכל המשנה נקסוהו חכמים שתהא ידו על התחתונה; ורבי יהודה חולק על רבי מאיר וסובר, שהואיל ולא התכוון הצבע לגזול את הצמר לא קנה את הצמר בשנינו, הלכך דינו כדין "צבעו כעור" ששנינו לעיל. והלכה כרבי יהודה.

ו נתן לו את הקרן, ולא נתן לו את החמש; מחל לו על הקרן, ולא מחל לו על החמש; מחל לו על זה ועל זה, חוץ מפחות משנה פרוטה בקרן – אינו צריך לילך אחריו. נתן לו את החמש, ולא נתן לו את הקרן; מחל לו על החמש, ולא מחל לו על הקרן; מחל לו על זה ועל זה, חוץ משנה פרוטה בקרן – צריך לילך אחריו.

ז נתן לו את הקרן, ונשבע לו על החמש – הרי זה משלם חמש על חמש, עד שיתמעט הקרן פחות משנה פרוטה. וכן בפקדון, שנאמר (ויקרא ה, כא-כב): "בפקדון אוֹבֶתְשׁוּמַת יָד אוֹ בְגֹזֶל אוֹ עֶשֶׂק אֶת־עַמִּיתוֹ אוֹ־מִצָּא אֲבֵדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שֹׁקֶר" – הרי זה משלם קרן וחמש ואֶשֶׁם. היכן פקדוני? אָמַר לוֹ: אֲבֵד; מִשְׁבִּיעַךְ אֲנִי, וְאָמַר: אָמֵן; וְהָעֵדִים מַעֲדִים אוֹתוֹ שְׁאֵכְלוּ – מְשַׁלֵּם קָרָן. הוֹדָה מַעְצָמוֹ – מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֲמִשָּׁה.

ח היכן פקדוני? אָמַר לוֹ: נִגְנַב; מִשְׁבִּיעַךְ אֲנִי, וְאָמַר: אָמֵן; וְהָעֵדִים מַעֲדִים אוֹתוֹ שֶׁנִּגְנְבוּ – מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי כָּפֶל. הוֹדָה

פירוש ברטנורא

ו חוץ מפחות משנה פרוטה וכו'. ולא חיישנו שמא יתיקר וישוב על שוה פרוטה, ואפילו הגול בעין אינו צריך להוליכו אחריו: ז ונשבע לו על החומש. שבועה שניה, שנתנו לו, והודה שלא נתנו: הרי זה משלם חומש על חומש. חומשו של חומש, רחומשו ראשון נעשה קרן: עד שיתמעט וכו'. שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה, משלם חומשו וחומשו של חומש שני, וכן לעולם. שנאמר (שם) וחמישיתו יוסף עליו, התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחר: תשימת יד. הלואה: עשק את עמיתו. שכר שכיר: משלם קרן. דאין חומש ואשם אלא אם כן הודה. דכתיב בגול הגר בפרשת נשא, והתורה:

ח תשלומי כפל. ואם הודה מעצמו אינו משלם כפל, דכתיב (שמות כב) אשר ירשעון אלהים, פרט למרשע את עצמו:

משניות מבוארות – קהתי

שמונה הפרוטות, שכבר פרע, וחזר והודה, הריהו חייב לשלם נוסף על שמונה הפרוטות, עוד שתי פרוטות, שהן חומשו של החומש הראשון. כפר ונשבע לשקר על שתי הפרוטות, וחזר והודה, חייב הוא לשלם עוד חומש עליהן, היינו עוד חצי פרוטה; ואם כפר ונשבע לשקר על אותה חצי פרוטה, שוב אינו מוסיף חומש, הואיל ואתו חומש שכבר בו היה פחות משוה פרוטה. וכן בפקדון – אם נתן ראובן פיקדון לשמעון, ולאחר זמן כפר שמעון בפיקדון ונשבע לשקר וחזר והודה, חייב לשלם לו קרן וחומש, ולהביא קרבן אשם, שנאמר: "בפקדון אוֹבֶתְשׁוּמַת יָד (ששם חברו בידו ממון בתורת מילווה) אוֹ בְגֹזֶל אוֹ עֶשֶׂק אֶת־עַמִּיתוֹ (שכר שכיר) אוֹ־מִצָּא אֲבֵדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שֹׁקֶר" – אם חזר והודה, הרי זה משלם קרן וחמש ואֶשֶׁם – משלם לבעלים קרן וחומש, ומביא קרבן אשם, כמו שבארנו לעיל. היכן פקדוני – הפקיד ראובן פיקדון אצל שמעון, ולאחר זמן בא ראובן לקבל את פיקדונו, ואמר לשמעון: היכן פקדוני שהפקדתי אצלך? אָמַר לוֹ – שמעון: אֲבֵד – פקדונך. והרי שומר חנם פטור על אבידה. אמר ראובן לשמעון: מִשְׁבִּיעַךְ אֲנִי – שכן הוא כדברך, שאבד הפיקדון, וְאָמַר – שמעון: אָמֵן – והרי קבלת שבועה כשבועה, וְהָעֵדִים מַעֲדִים אוֹתוֹ שְׁאֵכְלוּ – ואחר כך באו עדים והעידו ששמעון אכל את הפיקדון, מְשַׁלֵּם קָרָן – ולא חומש ואשם, שאין חיוב חומש ואשם אלא כשהודה מעצמו, שנאמר בגול הגר (במדבר ה, ז): "והתודו את חטאתם", מלמד הכתוב, שאינו חייב חומש ואשם עד שיוודה בדבר; ואף אין כאן כפל, הואיל ולא טען שנגנב. הוֹדָה מַעְצָמוֹ – שאכל את הפיקדון. מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֲמִשָּׁה וְאֶשֶׁם – בתוספות מבואר, שהואיל והעדים לא חייבו אותו כפל, אפילו הודה לאחר שבאו העדים, הריהו משלם חומש; ולא נקטה כאן המשנה "הודה מעצמו" אלא אגב המשנה הבאה, כפי שיבואר שם.

באור משנה ח

משנה זו היא המשך הסיפא של המשנה הקודמת, והיא באה ללמד דין שומר חנם הטוען טענת גניבה. אמר ראובן לשמעון: היכן פקדוני – שהפקדתי אצלך? אָמַר לוֹ – שמעון: נִגְנַב – ממני, והרי שומר חנם פטור על הגניבה; אמר ראובן לשמעון: מִשְׁבִּיעַךְ אֲנִי – שכן הוא כדברך, וְאָמַר – שמעון: אָמֵן – וכבר הזכרנו במשנה הקודמת שקבלת שבועה הרי היא כשבועה, וְהָעֵדִים מַעֲדִים אוֹתוֹ שֶׁנִּגְנְבוּ – שמעון בעצמו, מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי כָּפֶל – שהטוען טענת גנב ונמצא שהוא עצמו גנב, דינו כגנב. הוֹדָה

הגולן נשבע לנגזל, ואחר כך מת הנגזל, חייב הגולן להחזיר ליורשים קרן וחומש, ולהביא אשם (תוספות).

באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד בדין השבת הגזילה. נתן לו את הקרן – השיב הגולן לנגזל את הקרן, וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשָּׁה – שהוא חייב להוסיף על הקרן, כמו שבארנו בהקדמה למשנה הקודמת; מְחַל לוֹ עַל הַקָּרָן – או אם הנגזל מחל לגולן על הקרן, וְלֹא מְחַל לוֹ עַל הַחֲמִשָּׁה; או אם מחל לו – הנגזל לגולן, עַל זֶה וְעַל זֶה – על הקרן ועל החומש, חוץ מפחות משנה פרוטה בקרן – אף על פי שהוא קרן, הואיל והוא פחות משוה פרוטה, אִינוּ צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו – כדי לשלם לו את השאר, אלא יבוא הנגזל ויטלנו; ואף על פי שהגזילה עצמה קיימת, אין חוששים שמא אותה קרן שהיא פחות משוה פרוטה תתייקר ותהא שווה פרוטה (נמוא; רמב"ם הל' גזילה ז, יא). אבל אם נתן לו – הגולן לנגזל – אֶת הַחֲמִשָּׁה, וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקָּרָן; או אם מחל לו – הנגזל לגולן – עַל הַחֲמִשָּׁה, וְלֹא מְחַל לוֹ עַל הַקָּרָן; או אם מחל לו עַל זֶה וְעַל זֶה – על הקרן ועל החומש, חוץ משנה פרוטה בקרן – עדיין יש כאן חיוב השבת הגזילה, הלכן צריך לילך אַחֲרָיו – אחרי הנגזל, ואפילו הוא בארץ רחוקה, כדי להשיב את השאר לידיו ולהתכפר.

באור משנה ז

נתן לו את הקרן, ונשבע לו על החמש – לאחר שנשבע הגולן והודה ונתחייב קרן וחומש, שילם לנגזל את הקרן בלבד, וכשתבעו לאחר זמן את החומש טען שכבר נתנו לו, ונשבע לשקר, ואחר כך הודה שלא פרעו את החומש, הרי זה משלם חמש על חמש – שכן החומש נעשה כקרן, והוא מוסיף עליו חומשו של החומש, וכן לעולם כל חומש שנשבע והודה עליו, דינו כקרן להוסיף עליו חומש אחר, שנאמר (ויקרא ה, כד): "וחמישיתו יוסף עליו" – התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת, עַד שִׁיתַּמְעֹט הַקָּרָן – היינו החומש האחרון שנשבע עליו, שהוא נעשה כקרן, פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה – כגון הגזול מחברו שלושים ושתיים פרוטה, וכפר ונשבע עליהן וחזר והודה, חייב לשלם שלושים ושתיים פרוטה שהן הקרן, ועוד שמונה פרוטות שהן "חומש" (היינו רבע מהקרן, ונקרא "חומש" שהוא החלק החמישי מהסכום הכולל של הקרן והחומש, וזהו הנקרא "חומש מלבר" – מבחוץ). שילם הגולן את הקרן, וכפר ונשבע על החומש, היינו על

מַעֲצָמוּ – מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ וְאֶשֶׁם.

ט הַגּוֹזֵל אֶת אֲבִיו וְנִשְׁפַּע לוֹ, וְמָת – הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ, לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו; וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה, אוֹ שְׂאִין לוֹ – לֹוֶה, וּבִעְלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים.

י הָאוֹמֵר לְבָנוֹ: קוֹנֶם אִי אֶתָּה נִהְיָה מִשְׁלִי! אִם מָת – יִירָשְׁנִי. בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ, אִם מָת – לֹא יִירָשְׁנִי, וְיִחְזֹר לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו; וְאִם אֵין לוֹ – לֹוֶה, וּבִעְלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים.

יא הַגּוֹזֵל אֶת הָגֵר וְנִשְׁפַּע לוֹ, וְמָת – הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְכֹהֲנִים וְאֶשֶׁם לְמֹזֵבֶת, שְׁנָאֵמֵר (במדבר ה, ח): "וְאִם־אֵין

פירוש ברטנורא

ט הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו. אם אין לו בנים. ואע"ג דנפלה ירושה קמיה דהיאך, בעי למעבד השבה ואין מעבב אצלו אפילו כנגד חלקו. דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזלה, אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו. ובלבד שתהא הגזילה בעין דלא קניה בשנינו: אין לו. נכסים כל כך שיכול לוותר על חלקו: או שאינו רוצה. להפסיד חלקו: לזה. מאחרים, ומחזיר את הגזל לאחיו לקיים מצות השבה: ובעלי החוב. שלוח זה הגזל מיהם: באים ונפרעים. מן הגזילה הזאת החלק שיש לגזול בה. ואם אין יורש לאביו אלא הוא, נותן הוא עצמו הגזילה לבעל חובו בפרעון החוב, וצריך להודיעו ולומר לו זה גזל אבא. או נותן על דרך זה לכתובת אשתו או לקופת הצדקה. ובכולן צריך שיוודע שזה גזל אביו:

י ואם אין לו. מה יאכל. לזה ואוכל. ובעלי חוב באים ונפרעים מן הירושה את חלקו. ולא חשיבא הנאה מה שפורע חובו באותם מעות, דהא תנן בגדרים (דף ל"ג) המורד הנאה מחבריו פורע לו חובו:

יא שנאמר ואם אין לאיש גזאל. ואין לך אדם בישראל שאין לו גזאלים למעלה עד יעקב אבינו. אלא זה הגר שמת ואין לו יורשין: ומת. הגזלן: הכסף ינתן

משניות מבוארות – קהתי

"ואם אין לו אחים, שנמצא זה הגזלן לבדו הוא יורשו, מוציא הגזילה מתחת ידו לבניו" (של הגזלן). ומה ששנינו במשנתנו: "ואם אינו רוצה או שאין לו", מפרש הרמב"ם: אם אינו רוצה לתת לאחים חלקו בגזילה, או שאין לו לא אחים ולא בנים, "לזה ובעלי חוב באים ונפרעים". כלומר שנותן את הגזילה לבעל חובו בפרעון החוב, וכן יכול ליתנה בכתובת אשתו או לקופת צדקה, שכן ממונו הוא, שזכה בה בתור יורש, אלא שעליו להוציאה מתחת ידו, הלכך יכול להוציאה מתחת ידו אפילו על ידי פירעון חוב וכדומה, והוא שיוודע לבעל חוב ויאמר: זה גזל אבא (הל' גזילה ח, ב-ג). פירוש המשניות להרמב"ם.

באור משנה י

אגב המשנה הקודמת נשנתה כאן משנה זו העוסקת בכך שאביו הדירו הנאה מנכסיו, מה דינו בענין הירושה. וכבר שנינו במסכת נדרים, ש"קונם" הוא לשון נדר, והוא כינוי למלה "קרבן", כגון הנדר ואומר: "קונם דבר זה עלי" כוונתו: אסור יהא דבר זה עלי כקרבן (עיין פתיחתנו למסכת נדרים, עיין משנה נדרים א, ב).

הָאוֹמֵר לְבָנוֹ: קוֹנֶם אִי אֶתָּה נִהְיָה מִשְׁלִי! – הריני אוסר עליך בנדר שלא תיהנה משלי! ויש גורסים: קונם שאתה נהנה משלי – כלומר אסור יהא עליך כקרבן מה שאתה נהנה משלי (עיין "תוספות יום טוב"). אִם מָת – האב, יִירָשְׁנִי – הכן, כלומר שמתוך ליהנות מנכסיו אביו כשאר הירושים, שלא נאסר בהנאתם אלא בחיי אביו, כשהנכסים היו של האב; אבל לאחר מיתתו שוב אינם של האב, ואין כאן הנאה משלו. בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ, אִם מָת, לֹא יִירָשְׁנִי – כלומר שאסור בהנאת נכסיו הירושה, אבל מכל מקום הרי הוא זוכה בירושה מן הדין אלא שאינו רשאי ליהנות ממנה, והרי הוא כיורש איסורי הנאה (הרא"ן; המאירי). וְיִחְזֹר – את חלקו בירושה. ויש גורסים: ויתן (עיין "תוספות יום טוב"). לְבָנָיו – של אביו, היינו לאחיו, או לְאֶחָיו – של אביו, אם אין בנים מלבדו; וְאִם אֵין לוֹ – מה יאכל, ואינו יכול לוותר על ירושת אביו, לֹוֶה – ואוכל, וּבִעְלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים – מחלקו בנכסיו הירושה, ואין זה עובר על הנדר, לפי שאין זו נחשבת הנאה מה שבעלי חובו גובים חובם מנכסיו הירושה, כמו ששנינו (נדרים ד, ב): "המורד הנאה מחבריו פורע לו חובו".

הרמב"ם סו' תוב: "האומר לבנו: הרי אתה אסור בהנאתי... – אם מת יירשנו, שזה כאומר: נכסי עליך אסורין. אסר עליו הנאתו ופירש: "בין בחיי בין במות" – אם מת לא יירשנו, שזה כמי שאמר לו: נכסים אלו אסורין עליך... זה הכן האסור בירושת אביו, אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבניו – הרי זה מותר; וכן אם פרעם בחובו או בכתובת אשתו. וצריך להודיעם, שאלו נכסי אביו שאסרם עליו; שהנשבע שלא ייתנה בו חברו, מותר לו לפרוע את חובו..." (הל' נדרים ה, ח).

מַעֲצָמוּ – שגבנו, מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ וְאֶשֶׁם – אבל אינו משלם כפל, שנאמר (שמות כב, ח): "אשר ירשיעון אֱלֹהִים ישלם שנים לרעהו" – פרט למרשיע את עצמו, מכאן למורה בקנס שהוא פטור.

בענין הטוען טענת "אבד" שנינו במשנה הקודמת "והעדים מעידים אותו שאכלו". ואילו בטוען טענת "גנב" שנינו במשנתנו: "והעדים מעידים אותו שגנבו". על כך מעידים בעלי התוספות: "לעיל נקט (התנא) "ואכלו" לרבותא, שאף על פי שאיבדו מן העולם, פטור מן הכפל בטענת "אבד", וכאן נקט (התנא): "שגנבו" לרבותא, שאף על פי שהוא בעין, חייב כפל, כיון שטוען טענת גנב" (בבא קמא ט, ב – דיבור המתחיל והעדים).

באור משנה ט

הַגּוֹזֵל אֶת אֲבִיו וְנִשְׁפַּע לוֹ – לשקר, שלא גזל ממנו, וְמָת – האב, והגזילה היא בעין (ומביא: ברטנורא). הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְבָנָיו – של אביו, שהם אחיו של הגזלן, או לְאֶחָיו – של אביו, אם אין לו בנים אחרים; ואף על פי שגם הוא יורשו, אינו מעבב כלום לחלקו, שאין לו כפרה עד שיוציא כל הגזילה מתחת ידו, שנאמר (ויקרא ה, כג): "והשיב את הגזילה" (רש"י). ויש מפרשים: לבניו – של הגזלן, או לאחיו – של הגזלן, אם אין לו בנים, שרואים אותו כאילו הוא מת, ובניו או אחיו יורשים אותו, לפי שהוא צריך להוציאה את הגזילה מתחת ידו (תוספות). וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה – להפסיד חלקו בירושת אביו, או שְׂאִין לוֹ – נכסים כל כך, שיכול לוותר על חלקו בירושה, לֹוֶה – מאחרים כנגד חלקו באותה גזילה, ומוציא את הגזילה מתחת ידו על ידי שנותנה לאחיו, לקיים מצות השבה, וּבִעְלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים – מאותה גזילה את החלק שיש לגזול בה. וכל זה אינו דין גמור, אלא שהקלו בו חכמים שיעשה דרך הערמה כדי שתצא הגזילה מכל מקום מתחת ידו, ולא יפסיד את ירושתו (המאירי). בגמרא אמרו, שאם אין יורש אחר לאביו מלבדו, הריהו נותן את הגזילה לבעל חובו בפירעון החוב או לכתובת אשתו או לקופת צדקה, ובלבד שיוודע ויאמר: זה גזל אבא.

בארנו את משנתנו לפי רש"י ותוספות. ואף המאירי מפרשה כך. אבל הרמב"ם מפרשה בדרך אחרת, שכן שיטתו היא שאין על הגזלן כל חיוב לתת ליורשי אביו את חלקו בגזילה, שהרי היא שלו מכוח הירושה, אלא ש"אם הגזילה קיימת חייב הגזלן להוציאה את הגזילה עצמה מתחת ידו". ואחר כך חוזר ומקבל ממנה את חלקו. מכאן גורס הרמב"ם במשנתנו: "הגזלן את אביו ונשבע לו ומת, הרי זה משלם קרן וחומש לאחיו או לבניו" (ולא כגירסתנו: לבניו או לאחיו). כלומר הואיל ויש כאן חיוב השבת הגזילה, נותן הגזלן את הגזילה ואת החומש לאחיו, שהם יורשי אביו ועושה עמם חשבון לקבל מהם בחזרה את חלקו המגיע לו בירושה.

לְאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאִשָּׁם אֵלָיו, הָאִשָּׁם הַמוֹשֵׁב לָהּ לִכְהֵן, מִלֵּבֵד אֵיל הַכִּפְּרִים אֲשֶׁר יִכְפְּרוּ עָלָיו. הִיא מַעֲלָה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאִשָּׁם, וְמֵת – הַכֶּסֶף יֵנָתֵן לְבָנָיו, וְהָאִשָּׁם יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב, וְיִמְכֹּר וְיִפְלֹ דָמָיו לְנִדְבָה. יב נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר, וְמֵת – אֵין הַיּוֹרְשִׁים יִכּוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם, שְׁנֵאֲמַר (שם שם, י): "אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לִכְהֵן לֹא יִהְיֶה". נָתַן הַכֶּסֶף לְיִהוֹרִיב וְאִשָּׁם לִידְעָיָה – יָצָא. אִשָּׁם לְיִהוֹרִיב וְכֶסֶף לִידְעָיָה, אִם קָם הָאִשָּׁם – יִקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יִדְעָיָה; וְאִם לֹא – יִחְזֹר וְיָבִיא אִשָּׁם אַחֵר. שְׁהִמְכִּיא גִזְלוּ עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא אֲשָׁמוֹ – יָצָא. הִבִּיא אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא גִזְלוּ – לֹא יָצָא. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן, וְלֹא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ – אֵין הַחֹמֶשׁ מַעֲכָב.

פ ר ק ע ש י ר י

א הַגִּזְלוּ וּמֵאֲכִיל אֶת בָּנָיו, וְהַנִּיחַ לַפְּנִיָּהם – פְּטוּרִין מִלְּשָׁלֵם. וְאִם הָיָה דִּבְרַר שֵׁישׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת – תִּיבִין לְשָׁלֵם. אֵין

פירוש ברטנורא

לְבָנָיו. של גזלן. שכבר זכה בהן ממיתת הגר, אלא דהשבה בעי למעבד כי היכי דתהוי ליה כפרה אשכנחית, והשתא תו ליכא כפרה כיון דמית ליה: והאשם ירעה. כדן אשם שמתו בעליו, דקיי"ל כל שבחמאת מתה באשם רועה: עד שיסתאב. עד שיפול בו מום: ויפלו דמיו לנדרבה. לקיץ המזבח לקנות מהם עולות: יב לאנשי משמר ומת. קודם שיביא קרבן. אין יורשי הגזלן יכולים להוציא מיד הכהנים מאחר שזכו בהן כבר: ליהויריב. היא משמרת ראשונה של עשרים וארבע משמרות כהונה שבמקדש. ושל ידעיה אחריה: נתן. הגזלן את הכסף ליהויריב במשמרתו. ואחר כך נתן האשם לידעיה במשמרתו, יצא. כדמפרש ואולי, שהמביא גזלו עד שלא הביא קרבן אשמו, יצא. וזה המשמר זכה בשלו, וזה בשלו. אבל נתן אשם ליהויריב, שהביא אשמו תחלה, ואח"כ הביא גזלו ונתן למשמר שלאחריו, אם האשם קיים שלא הקריבוהו בני יהויריב, וקריבוהו בני ידעיה ויהא גזלו ואשמו לידעיה. ואם אין אשמו קיים, לא יצא באשם שנתן ליהויריב, כיון שלא נתן גזלו. ויחזור ויביא אשם אחר: נתן הקרן. לכהנים: אין החומש מעכב. מלהקריב את האשם. אם לא נתן עדיין ולכסף נתן: י א הגזל ומאכיל. והניח לפניהם. או שהניח לפניהם הגזילה קיימת: פטורים מלשלם. אם אכלוה אחר מיתת אביהם וליתא בעינת, פטורים מלשלם, דהא

משניות מבוארות – קהתי

בנתינת הכסף לכהנים, לפיכך אין היורשים יכולים להוציא מידם (עיי' ברטנורא ו'תוספות יום טוב'). נָתַן הַכֶּסֶף לְיִהוֹרִיב – נתן הגזלן את הכסף ליהויריב, שהוא המשמר הראשון של הכהנים; והיה שם מיוחד לכל משמר ומשמר (עיי' דברי הימים א' כד, ז), וְאִשָּׁם לִידְעָיָה – ואחר כך נתן את קרבן האשם לידעיה, שהוא המשמר השני, יָצָא – ידי כפרתו, כמבואר הטעם לקמן, שהמביא גזילו קודם שהביא אשמו יצא, וכל משמר זכה בשלו. אבל אם נתן אִשָּׁם לְיִהוֹרִיב וְכֶסֶף לִידְעָיָה – כלומר שהקדים והביא את קרבן האשם למשמר הראשון, ואחר כך נתן את הכסף למשמר השני, אִם קָם הָאִשָּׁם – שלא הקריבוהו בני יהויריב קודם שנתן את הכסף, יִקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יִדְעָיָה – ויהא הכסף והאשם לידעיה; וְאִם לֹא – שכבר הקריבו בני יהויריב את האשם קודם שנתן את הכסף לבני ידעיה, יִחְזֹר וְיָבִיא אִשָּׁם אַחֵר – שלא יצא באשם שנתן ליהויריב, הלכך יחזור ויביא קרבן אשם אחר, שְׁהִמְכִּיא גִזְלוּ עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא אֲשָׁמוֹ – שאם הביא לכהנים את הכסף שגזל קודם שהביא את קרבן האשם, יָצָא – ידי כפרתו; הִבִּיא אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא גִזְלוּ – אבל אם הביא את קרבן האשם קודם שהביא את הגזילה, לֹא יָצָא – שנאמר: "האשם המושב לה" לכהן מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", ומשמע ממה שכתוב "אשר יכפר" (לשון עתיד), שבשעה שהשיב לכהן את "האשם" היינו הגזילה, עדיין לא כיפר (גמרא). נָתַן הַגִּזְלוֹ, אֶת הַקֶּרֶן – לכהנים, והוא הדין לגזול, וְלֹא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ – והוא בא להקריב את האשם קודם שנתן את החומש, אֵין הַחֹמֶשׁ מַעֲכָב – הקרבת האשם, אבל הוא חייב ליתנו לאחר מכן, שאף על פי שאין החומש מעכב את הכפרה, מכל מקום חייב הגזלן לשלמו לאחר הכפרה (ותב"ס ח' גזילה ח, יג; ועיי' ו'תוספות יום טוב').

באור משנה א

משנתנו דנה בגזלן שהאכיל את בניו מן הגזילה או שהוריש להם, אם חייבים הם לשלם. כן דנה המשנה בבני אדם שחזקתם גזלנים, והיא באה ללמד, שאסור ליהנות מממנו, שחזקתו שהוא מן הגזל. הַגִּזְלוּ וּמֵאֲכִיל אֶת בָּנָיו – מן הגזילה, וְהַנִּיחַ לַפְּנִיָּהם – או שהניח את הגזילה לבניו, ואכלוה אחר מיתת אביהם, הואיל ואין הגזילה בעין, פְּטוּרִין – הבנים, מִלְּשָׁלֵם – דמיה, שהם לא גזלוה, ואינה אצלם אלא כחוב של אביהם, ואין המיטלטלים שהניח משתעבדים לבעל חוב. וְאִם הָיָה דִּבְרַר שֵׁישׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת – בגמרא מבואר:

באור משנה יא

הגר שמת ואין לו יורשים, כל הקודם בנכסיו זכה. משנתנו דנה בגזל הגר שמת, כיצד מקיים הגזלן דין השבת הגזילה.

הַגִּזְלוֹ אֶת הָגֵר – שאין לו יורשים, וְנִשְׁפַּע לוֹ – לשקר, שלא גזל ממנו, וְמֵת – הגר, הִרִי זֶה מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים – שבאותו משמר, כדי לקיים מצוות השבת הגזילה, וְאִשָּׁם לְמִזְבֵּחַ – ומביא קרבן אשם להתכפר, שְׁנֵאֲמַר: "וְאִם־אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאִשָּׁם אֵלָיו – ואמרו חכמים: וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים (היינו קרובים)? אלא בגזל הגר (שמת ואין לו יורשים) הכתוב מדבר, הָאִשָּׁם הַמוֹשֵׁב לָהּ לִכְהֵן – כלומר הקרן והחומש הראויים להיות מושבים לגזלן היו לה', וה' יתנם לכהן, מִלֵּבֵד אֵיל הַכִּפְּרִים אֲשֶׁר יִכְפְּרוּ עָלָיו" – היינו קרבן האשם שצריך הגזלן להביא לשם כפרתו. הִלָּה – הגזול את הגר, מַעֲלָה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאִשָּׁם – לירושלים, וְמֵת – בדרך, הַכֶּסֶף – היינו הקרן והחומש, יֵנָתֵן לְבָנָיו – של הגזלן, שכן משמת הגר זכה הגזלן בגזילה מן הדין, שהרי גר שמת כל הקודם בנכסיו זכה, אלא שהתורה חייבתו לקיים מצוות השבת הגזילה על ידי נתינת הכסף לכהנים, כדי שתהא לו כפרה, אבל לאחר שמת שוב אינו צריך כפרה, הלכך נופל הכסף בירושה לבניו, וְהָאִשָּׁם – והאשם שהקדיש לקרבן אשם, יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב – עד שיפול בו מום, כדן אשם שמתו בעליו, וְיִמְכֹּר וְיִפְלֹ דָמָיו לְנִדְבָה – לתיבה שבמקדש, שבדמיה היו קונים בהמות להקריבן עולות נדבה בזמן שהמזבח עומד בטל ("לקיץ המזבח").

באור משנה יב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד בגזול את הגר ונשבע לו ומת. וכבר הזכרנו במקומות אחרים, שהכהנים היו מחלוקים לעשרים וארבעה משמרות, וכל משמר היה עובד במקדש שבוע אחד לפי הסדר (עיי' תענית ב' ו'). מכאן מה שבארנו במשנה הקודמת, שהגזלן משלם קרן וחומש לכהנים שבאותו משמר.

נָתַן הַגִּזְלוֹ אֶת הָגֵר, אֶת הַכֶּסֶף – היינו הקרן והחומש, לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר – לכהנים העובדים בבית המקדש באותו שבוע, וְמֵת – הגזלן, קודם שנתן להם את האשם להקריבו, אֵין הַיּוֹרְשִׁים – של הגזלן – כְּזוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם – של הכהנים את הכסף, שְׁנֵאֲמַר: "אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לִכְהֵן לֹא יִהְיֶה" – ומבואר בגמרא, שממשנתנו נמצאנו למדים, שהכסף מכפר מחצה, וכיון שהיתה תועלת לגזלן

פורטין לא מתבת המוכסין, ולא מכיס של גבאין, ואין נוטלין מהם צדקה. אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק. ב נטלו מוכסין את חמורו ונתנו לו חמור אחר, גזלו לסטים את פסותו ונתנו לו פסות אחרת – הרי אלו שלו, מפני שהפעלים מתיאשין מהן. המציל מן הנדה, או מן הנגיס, או מן הלסטים; אם נתיאשו הפעלים – הרי אלו שלו. וכן פירוש ברטנורא

פירוש ברטנורא

אינהו לא גזול מיד, ומטלטלי לא משעבדי לבעל חוב. ואם לא אכלו והיא בעינה, חייבים להחזיר: אם היה דבר שיש בו אחריות. כלומר ואם הניח להם אביהם דבר שיש בו אחריות שהם קרקעות, חייבים לשלם אף על פי שאכלו כבר. הכי מתרצה מתניתין בגמרא. ולענין פסק הלכה, הנוטל ומאכיל את בנו, בין שאכלו לפני יאוש בין שאכלו לאחר יאוש, חייבים לשלם ממון שהניח להם אביהם, בין מנכסים שיש להם אחריות בין מנכסים שאין להם אחריות, דהאידנא מטלטלי משעבדי לבעל חוב. ואם לא הניח הגזול כלום, אם אכלו הבנים הגזולה לפני יאוש, חייבים לשלם משלהם. ואם לאחר יאוש אכלו, אין חייבים לשלם משלהם אלא"כ הניח להם אביהם: אין פורטין. אין מחליפים סלעים בפרוטות: מתיבת המוכסין. ליטול פרוטות מתיבתן שנותנים בה מעות המכס: ולא מכיס של גבאים. גבאי המלך שגובה כסף גולגולת וארנוגא. לפי שהן של גזל. ודוקא במוכס נכרי או מוכס ישראל שאין לו קצבה, שלוקח כמו שהוא רוצה. אבל מוכס ישראל שהעמידו אפילו מלך נכרי ולוקח דבר קצוב בחוק המלכות, אינו בחזקת גזול ופורטין מתיבתו. ולא עוד אלא שאסור להכריח מן המכס שלו, דדינא דמלכותא דינא: מתוך ביתו. של מוכס שהוא בחזקת גזול: או מן השוק. אם יש לו מעות בביתו או בשוק שאינם מתיבת המכס. ואם חייב אדם פרוטות למוכס מן המכס בחצי דינר ואין לו פרוטות. נותן לו דינר כסף ומקבל ממנו פרוטות בשות חציו ואע"פ שנותן לו מתיבת המכס, מפני שהוא כמציל מידו:

ב הרי אלו שלו. דמסתמא נתיאשו הבעלים מיד, וקננהו היאך ביאוש ושינוי רשות: אם נתיאשו הבעלים. דשמעניהו דאייאש, דאמרי ווי לחסרון כים. אבל סתמא לא. ורישא דנטלו לסטים את כסותו דמשמע דמסתמא מתיאשו, מידי בלסטים ישראל, דכיון דדינא ישראל אמרי הבא עדים הבא ראיה, מבי נטלו לו לסטים מייאש. וסיפא בלסטים נכרים, שדייני נכרים דנין בגאווה ובזרוע ובאומדן דעת בלא עדים ולא ראיה, והנגזל מהם לא מייאש. ומשום הכי אי שמעניהו דאייאש אין, אבל

משניות מבוארות – קהתי

מגזל אלא משאר עסקיו, או מן השוק – אם יש לו שם מעות, שכל שאין המוכס נוטל מתיבת המכס, או הגבאי מכיס המסים, מותר, לפי שדרכם היה שלא ליתן המעות של המכס או של המס במקום אחר, מפני אימת המלכות (רבנו יהונתן בשיטה מקובצת). בגמרא מובאת ברייתא, שאם היה חייב פרוטות למוכס בחצי דינר ואין לו פרוטות, נותן לו דינר כסף ומקבל ממנו עודף חצי דינר בפרוטות, אפילו מתיבת המוכסין, מפני שהוא כמציל מידו.

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, כיצד מותר ליהנות מנכסי המוכסים והליסטים.

נטלו מוכסין את חמורו ונתנו לו חמור אחר, וכן אם גזלו לסטים את פסותו ונתנו לו פסות אחרת – אף על פי שהחמור והכסות שקיבל מידי המוכס או מן הליסטים גזולים הם, הרי אלו שלו, מפני שהפעלים מתיאשין מהן – שבוודאי כבר נתיאשו הבעלים של החמור והכסות, וכיון שנתנום לו תמורת חמורו וכסותו, הרי זה כמכירה, ונמצא שקנאם ביאוש ובשינוי רשות (דש"י; רמב"ם; חמאירי; ברטנורא; ועיי' "כסף משנה" על הרמב"ם הל' גזילה ה' י). ומכל מקום אם הוא חסיד ומחמיר על עצמו, ואינו רוצה לעכב בידו ממון שאינו שלו, יהא נוטלם מידם על כל פנים ויחזירם לבעלים הראשונים (ברייתא בגמרא). המציל מן הנדה – שעלה ושטף נכסי חברו, או מן הגזס – חיל המלחמה, או מן הלסטים – ששדדו את חברו: אם נתיאשו הפעלים – כלומר שידוע לו שנתתיאשו הבעלים מלהציל את נכסיהם, הרי אלו שלו – שבכגון זה קנאם ביאוש. אבל אם לא ידע שנתתיאשו, חייב להחזיר. בגמרא מבדילים בין המציל מיד ליסטים ישראל, לבין המציל מיד ליסטים נכרי, שהמציל מיד ליסטים ישראל, אף על פי שלא ידע שנתתיאשו הבעלים, הרי אלו שלו, לפי שמן הסתם הבעלים מתיאשים; ברם אם ידע שהבעלים לא נתיאשו, חייב להחזיר. אבל המציל מיד ליסטים נכרי, חייב להחזיר, שבסתם אין הבעלים מתיאשים; אך אם ידע בודאי שנתתיאשו, הרי אלו שלו. מכאן מפרשים, שמה ששינוי בסיפא: או מן הליסטים. היינו דווקא בליסטים נכרי, שהרי בארנו: אם נתיאשו הבעלים – שידוע לו שנתתיאשו הבעלים, ואילו מה ששינוי ברישא: גזלו ליסטים את כסותו, היינו בליסטים ישראל, שהרי מבואר שם הטעם: מפני שהבעלים מתיאשין מהם – כלומר שמן הסתם הבעלים מתיאשים (דש"י; ברטנורא). ומה הטעם שבליסטים נכרי אין אומרים: מן הסתם הבעלים מתיאשים? מפני שהבעלים יודעים, שדייני נכרים מחזירים מיד הגזול באומדן הדעת, אף אם אין להם

ואם הניח להם אביהם דבר שיש בו אחריות, היינו קרקעות, אף על פי שאכלו כבר את הגזילה, תיבין לשלם – שכבר נשתעבדו נכסי אביהם מחיים (דש"י). בגמרא מבארים, שמדובר במשנתנו בכגון שאכלו היורשים את הגזילה לאחר שנתתיאשו הבעלים ממנה, אבל אם אכלו לפני יאוש, חייבים הם לשלם אפילו מן המיטלטלים. ברם, אם הגזילה קיימת בידם, אפילו נתיאשו הבעלים, חייבים הם להחזירה; ואף על פי שאם מכרה הגזול ונתיאשו הבעלים, אין הלוקח חייב להחזירה, לפי שקנאה ביאוש ושינוי רשות, מכל מקום היורשים חייבים להחזירה, שרשות יורש אינה כרשות לוקח (לדעת רבא. שהלכה כמותו). וביאוש בלבד, בלי שינוי רשות, אין קונים את הגזילה. ולענין 99 הלכה כותב הרמב"ם, שלאחר תקנת הגאונים שיהא בעל חוב גובה אף מן המיטלטלים של יורשים, ואפילו במילוה על פה – היורשים חייבים לשלם, בין אכלו בין לא אכלו, בין נתיאשו הבעלים בין לא נתיאשו, בין מן הקרקע בין מן המיטלטלים שהניח אביהם (הל' גזילה ה' ו'). בגמרא מובא עוד, שרבי פירש לרבי שמעון בנו: "ואם היה דבר שיש בו אחריות" – אם היה מה שגזל אביהם דבר שיש בו אחריות, כגון קרקע, או אפילו פרה וחורש בה, חמור ומחמר אחריו, הואיל והגזילה ניכרת לרבים, והכול מעידים שהיא של הגזול, חייבים הם להחזירה, מפני כבוד אביהם. ברם, כפי שבארנו לעיל את המשנה (לדעת רבא). חייבים היורשים להחזיר מן הדין (ולא רק משום כבוד אביהם), ואפילו כשאינו ניכר לרבים שהדבר גזול (החמאירי). אין פורטין – סלע או דינר בפרוטות, לא מתבת המוכסין – ליטול פרוטות מקופתן של גובי המכס, ולא מכיס של גבאין – גובי המס, לפי שמעוניהם בחזקת שהן גזול. בגמרא מבואר, שמדובר כאן במוכס שאין לו קצבה, כלומר שממונה הוא מטעם המלכות ליטול מכס אלא שאין לו תעריף ונוטל מכס כרצונו; או שמדובר במוכס העומד מאליו, שלא מטעם המלכות, ותובע מסים שלא על פי החוק; וכן מדובר בגובה מסים, שנוטל יותר ממה שקצוב על פי דין המלכות; הלכך קבעו חכמים, שחזקת כל ממונם מן הגזל, ואסור לפרוט כספים מקופתם, שאסור ליהנות מן הגזילה; ואין נוטלין מהם צדקה – מהטעם דלעיל; ועוד, שעל ידי כך מחזקים ידי עוברי עברה, שהיו סבורים שהצדקה מכפרת על גזילתם (החמאירי). ברם, "מכס שפסק המלך, ואמר שיקח שלישי או רביע או דבר קצוב, והעמיד מוכס ישראל לגבות חלק זה למלך, ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזול, לפי שדין המלכות דין הוא" (רמב"ם הל' גזילה ה' יא). אבל נוטל הוא – מותר ליטול לצדקה או לפרוט, מתוך ביתו – מן המעות שיש למוכס או לגבאי בביתו, שהן מעות שלו שאינן

נחיל של דבורים, אם נתיאשו הבעלים – הרי אלו שלו. אמר רבי יוחנן בן ברוקה: נאמנת אשה או קטן לומר: מכאן יצא נחיל זה. ומהלך בתוך שדה חברו להציל את נחילו, ואם הויזק – משלם מה שהזיק; אבל לא יקץ את סוכו, על מנת לתן את הדמים. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אף קוצץ ונותן את הדמים. ג המכיר כליו וספריו ביד אחר, ויצא לו שם גנבה בעיר – ישבע לו הלוקח במה נתן, ויטל; ואם לאו – לא כל הימנו, שאני אומר: מכרן לאחר ולקחן זה הימנו.

ד זה בא בחביתו של יין, וזה בא בכדו של דבש; נסדקה חבית של דבש, ושפך זה את יינו והציל את הדבש לתוכו – אין לו אלא שכרו. ואם אמר: אציל את שלדך, ואתה נותן לי דמי שלי – חייב לתן לו. שטף נהר חמורו וחמור חברו; שלו יפה מנה ושל חברו מאתים; הניח זה את שלו, והציל את של חברו – אין לו אלא שכרו; ואם

פירוש ברטנורא

סתמא לא: נחיל של דבורים. קיבץ שנקצים עם המלך שלהם: לא יקוצץ את השוכה. נתישבו דבורים [שלו] על שוכת חברו, וירא ליטלן אחד אחד שלא יברחו, לא יקוצץ את השוכה כולה ואפילו על מנת לתן את הדמים: רבי ישמעאל בר. ואין הלכה כר' ישמעאל:

ג המכיר כליו וספריו וכו'. מתניתין באדם שאינו עשוי למכור כליו, דכין דצא לו שם גנבה בעיר. ואיכא סהדי שאלו הכלים והספרים שלו היו, לא חיישין דלמא איהו ובניהו: ישבע לוקח כמה נתן ויטול. ויחזור לו כליו. ולפני יאוש קמירי:

ד אין לו אלא שכרו. שכר כלו ושכר פעולתו: שטף נהר חמורו. צריכא למיתני תרי בבי דמתניתין. דאי תנא רישא הוה אמינא התם הוא דבי פריש יהיב ליה דמי כולה משום דבידים קא פסיד, ששפך את יינו בידים בשבילו, אבל סיפא דממילא, אימא אין לו אלא שכרו, ואי אשמועינן סיפא, הכא הוא דבסתמא אין לו אלא שכרו משום דממילא, אבל התם דבידים, אימא אפילו בסתמא יהיב ליה דמי כולה. צריכא:

משניות מבוארות – קהתי

– כמה שילם בעדם, ויטל – מראובן את הסכום ששילם, ומחזיר לו את הכלים והספרים. בגמרא מבואר, שאף על פי שמן הדין היה ראוי ראובן ליטלם בלא החזרת דמי, שהרי שמעון לקחם מהגנב לפני יאוש, ונמצא שלא קנאם, מכל מקום עשו בו "תקנת השוק". כלומר שתיקנו חכמים, כדי שלא יימנע אדם מלישא וליתן בשוק, שכל הלוקח דבר בשוק בפרהסיא ולא ידע שנגנב, אף על פי שנודע לו אחר כך שהוא מן הגניבה, אינו מחזיר את הדבר לבעלים אלא בדמים. כן מבואר, שמדובר במשנתנו בכגון שראובן הוא בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו, הלכך הואיל ויצא לו שם גנבה בעיר ויש לו עדים שהכלים הללו שלו הם, אין חוששים שמא מכרם ראובן. ואם לאו – שלא יצא קול שנגנבו ממנו כלים וספרים, לא כל הימנו – לא הכל תלוי בו, כלומר אין ראובן נאמן לומר שהכלים והספרים שלו, שאני אומר: מכרן לאחר – ראובן מכרם לאחר מתוך הדחק, ולקחן זה הימנו – ושמעון לקחם ממנו, ועכשיו מעוניין ראובן לקנותם בחזרה.

באור משנה ד

משנתנו באה ללמד, שהמציל ממון חברו ועל ידי כך הוא מפסיד את שלו, אינו נוטל את הפסדו אלא את שכרו בלבד.

זה בא בחביתו של יין, וזה בא בכדו של דבש – היו שניים מהלכים בדרך, אחד נושא חבית של יין ואחד כד של דבש, והדבש יקר מן היין; נסדקה חבית של דבש – כלומר הכד של דבש, שכן "כד וחבית היינו הך" (עיי' לעיל ג, א). ושפך זה – בעל היין – את יינו והציל את הדבש לתוכו – שעירה את הדבש לתוך חביתו. והוא טובע מבעל הדבש את דמי היין שהפסיד, אין לו אלא שכרו – אינו חייב לשלם לו אלא שכר הכלי ושכר פעולתו בלבד (דש"י), ולא דמי היין ששפך, שהרי לא ביקש ממנו שישפוך את יינו. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שהדבש מנטף מעט מעט דרך הסדק, ואינו נשפך כולו. אבל אם נסדק הכד באופן שאילו לא היה מציל את הדבש היה כולו נשפך לארץ ונפסד, דינו כהפקר, וכל מה שהציל בעל היין זכה בו מן ההפקר, כמו ששינונו (לעיל משנה ב): "המציל מן הנהר וכו', אם נתיאשו הבעלים, הרי אלו שלו". ואם אמר – בעל היין, כלומר שהתנה עם בעל הדבש ואמר לו: אציל את שלדך, ואתה נותן לי דמי שלי – אשפוך את ייני ואציל את דבשך בתנאי שתשלם לי דמי היין, חייב לתן לו – דמי יינו, כפי שהתנה עמו. שטף נהר חמורו וחמור חברו – כגון חמורו של ראובן וחמורו

עדים וראיות ברורות, הלכך אינם מתייאשים, אבל בליסטים ישראל, הואיל ודייני ישראל אין מוציאים ממון אלא בעדות וראיות ברורות, מן הסתם מתייאשים מהם הבעלים (גמרא: דמב"ט; ברטנורא). וכן נחיל של דבורים – עדת דבורים שיצאה מכוורת חברו, ונכנסה לרשותו (תפארת ישראל), אם נתיאשו הבעלים – אם ידוע לו שנתיאשו הבעלים מלהחזירם, הרי אלו שלו – משנתנו באה להשמיע, שאף על פי שאין בהם קנין לאדם אלא מדרבנן, מכל מקום דווקא אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו; אבל כל זמן שאינו יודע אם נתיאשו הבעלים, אינם שלו (גמרא). אמר רבי יוחנן בן ברוקה: נאמנת אשה או קטן לומר: מכאן יצא נחיל זה – ומי שהנחיל ברשותו, חייב להחזירו לבעליו. בגמרא מבואר, כגון שהיו הבעלים מרדפים אחר הנחיל, ואשה וקטן היו מסיחים לפי תומם ואומרים: מכאן יצא נחיל זה. ואף על פי שאין אשה וקטן כשרים לעדות ממון, הואיל וקנין נחיל של דבורים אינו אלא מדרבנן, האמינו אותם בו. ומהלך בתוך שדה חברו להציל את נחילו – מי שיצא נחיל של דבורים מרשותו ונכנס לתוך שדה חברו, רשאי בעל הנחיל לילך בתוך שדה חברו עד שיציל את נחילו. ואם הויזק – בהליכתו להציל את נחילו, משלם מה שהזיק – לבעל השדה. אבל לא יקץ את סוכו – את ענף אילנו של חברו שישוב עליו הדבורים, כדי להעבירו לרשותו (סוכו מלשון הכתוב: "ויכרתו גם כל העם איש שוכה" – שו"פ טו, מט). על מנת לתן את הדמים – אפילו על מנת לשלם דמי הענף. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אף קוצץ – סוכו של חברו, ונותן את הדמים – בגמרא מובאת ברייתא, שלדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, תנאי בית דין הוא, שיהא אדם יורד לתוך שדה של חברו וקוצץ סוכו של חברו להציל את נחילו, ונוטל (הניזק) דמי סוכו מתוך נחילו של חברו, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ. ואין הלכה כרבי ישמעאל (דמב"ט).

באור משנה ג

המכיר כליו וספריו ביד אחר – מצא ראובן את כליו או את ספריו ביד שמעון, והביא עדים שהם שלו, וטוען ראובן שנגנבו ממנו, והוא מחזר אחריהם כל הזמן, היינו שלא התייאש מהם, ושמעון אומר, שקנה אותם בשוק, ויצא לו שם גנבה בעיר – אם קודם שמצאם אצל שמעון יצא קול שנגנבו ממנו כלים וספרים, ישבע לו הלוקח – יישבע שמעון, הטוען שלקח את הכלים והספרים בשוק, במה נתן

אמר לו: אני אציל את שלך, ואתה נותן לי את שלי – חייב לתן לו.
ה הגזול שדה מחברו, ונטלוה מסיקין: אם מפת מדינה היא – אומר לו: הרי שלך לפניך! ואם מחמת הגזול – חייב להעמיד לו שדה אחרת. שטפה נהר – אומר לו: הרי שלך לפניך!

פירוש ברטנורא

ה נטלוה מסיקין. אנסים גזולה מן הגזול. תרנום צלצל, סקאה. שהארבה גזול הוא, שאוכל בשדות אחרים: אם מפת מדינה היא. שאנסו קרקע של אחרים עם זו:

משניות מבאורות – קהתי

הגזילה. ויש להקדים, ששונה גזילת קרקע מגזילת מיטלטלים, שכן הקרקע אינה נגזלת, ולעולם ברשות בעליה היא עומדת, ואם מכרה הגזול לאחר, נוטלים אותה הבעלים מיד הלוקח בלא דמים, והלוקח תובע דמיו מהגזול שמכרה לו (ענין רמב"ם הל' גזילה ז, יד; טור חושן משפט ש"ע"א).

הגזול שדה מחברו, ונטלוה מסיקין – מציקים, אנסים, בכוח המלכות: אם מפת מדינה היא – כגון שנטלו את שדותיהם של כל אנשי העיר, אומר לו – הגזולן לבעל השדה: הרי שלך לפניך! – שאף אם היתה השדה ברשותך, היו נוטלים אותה. ואם מחמת הגזול – ואם נטלו המסיקין את השדה מפני שהיתה בידי הגזולן, חייב – הגזולן, להעמיד לו – לבעל השדה, שדה אחרת – בגמרא מדייקים ממה שנקטה המשנה "ואם מחמת הגזול" ולא נקטה "ואם לא". שדין אחר באה היא להשמיענו, שאם אנסוהו פקדי המלכות להראות להם כל שדותיו, והראה להם את השדה הגזולה בכלל שדותיו, ונטלוה, חייב להעמיד לו שדה אחרת כמותה. שטפה נהר – עלה נהר והציף שדהו שבידי הגזולן, אומר לו – הגזולן: הרי שלך לפניך! – שהקרקע בחזקת בעליה עומדת, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, ואין אחריות הפסדה מחמת אונסים על הגזולן, אלא אם כן הפסדה בידיים (ענין רמב"ם הל' גזילה ט, א).

של שמעון; ושל – של ראובן, יפה מנה – שווה מאה זוז, ושל חברו – של שמעון, מאתים – שווה מאתיים זוז; הניח זה את שלו – עזב ראובן את חמורו, והציל את של חברו – את חמורו של שמעון, אין לו אלא שקרו – אין שמעון חייב לשלם לראובן אלא שכר פעולתו בלבד, ולא בעד הפסד חמורו. ואם אומר לו – ראובן לשמעון: אני אציל את שלך, ואתה נותן לי את שלי – אציל את חמורך בתנאי שתשלם לי דמי חמורי, חייב לתן לו – דמי חמורו. בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה שתי דוגמאות, כדי להשמיענו רבותא בכל אחת מהן: ברישא. שאף על פי שבעל היין שפך את יינו בידיים בשביל להציל את דבשו של חברו, מכל מקום אם לא התנה עמו בפירוש שישלם לו דמי יינו, אין לו אלא שכרו; בסיפא. שאף על פי שחמורו של ראובן מאליו נטבע, מכל מקום אם התנה בפירוש, ששמעון ישלם לו דמי חמורו, חייב שמעון ליתן לו. ולא רק כשהתנה בפני שמעון, אלא הוא הדין אם שמעון לא היה שם והתנה כך בפני בית דין, שחייב שמעון ליתן לו דמי חמורו (ענין "תוספות יום טוב").

באור משנה ה

משנתנו דנה במי שגזל שדה וגזלוה אחרים ממנו או שטפה נהר, כיצד משיב את

המשך ביאור למס' עירובין ליום ראשון עמ' א

שואלת הגמרא: ורבא מה יענה על הוכחה זו. ומשיבה: ה"ם מדובר דפתוח המבוי לברמלית – לבקעה שהיא כרמלית, ולכן אסור לטלטל אף בשטח שכנגד הלחי שאף הוא נחשב כרמלית. שואלת הגמרא: אכל אם המבוי פתוח לרשות הרבים, מאי – מהו דינו של שטח זה, האם שרי – מותר לטלטל בו, הרי זה כמו שיצא בארעא וניזרא בשמי שמיא – האזרח הקבוע מושפל לקרקע והגר בשמי השמים למעלה, כלומר שזה הפוך מהסברא לומר שכשהמבוי פתוח לכרמלית דינו יותר חמור מאשר אם פתוח לרשות הרבים. מתרצת הגמרא: אין – כן, סברא היא שכשהמבוי פתוח לכרמלית הוא חמור יותר, לפי שמצא מין את מינו וניעור – שהשטח שכנגד הלחי הדומה לכרמלית, מצא את הכרמלית שמחוץ למבוי הסמוכה לו, והיא מעוררת אף עליו דין כרמלית, וניעור משנתו שלולי הכרמלית היה בטל לרשות שאינו מינו. מה שאין כן כשהמבוי פתוח לרשות הרבים, אין שטח זה מצטרף לרשות הרבים, כיון שאינו דומה כלל לרשות הרבים, ואינו מתחזק ממנו בכלום.

רב הונא בנו של רב יהושע הקשה על רבא: אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא, ואת לא תסברא – וכי אתה רבא לא תסבור דבין הלחין מודה רבי יוחנן שאסור לטלטל, והאמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מבוי שרצפו בלחין – שהעמיד בו לחים ברציפות מראשו לכיוון פנים במשך שתיים או שלוש אמות, וביניהם יש ריוח פחות פחות מארבעה – בין כל לחי ללחי יש ריוח פחות מארבעה טפחים, אך יותר משלושה טפחים, באנו למחלוקת דבין שמעון בן גמליאל ורבנן שנחלקו (ולעיל בעמוד זה) בשיעור שאומרים בו לבד. ומבאר רב הונא בריה דרב יהושע את דברי רבי יוחנן, שלפי רבן שמעון בן גמליאל דאמר, אמרין – שאומרים

לבד עד ארבעה טפחים, נמצא שכל הלחים נחשבים כלחי אחד, ומשתמש בתוך המבוי רק עד חודו הפנימי של הלחי הפנימי ביותר, שממנו ואילך כלפי ראש המבוי, כבר נחשב כנגד הלחי, ואסור להשתמש כנגד הלחי. אבל לרבנן דאמרין, לא אמרין – שאין אומרים לבד כשהריוח הוא יותר משלושה טפחים, אין כל הלחים נחשבים כלחי אחד לפתח המבוי, אלא רק הלחי החיצון מתיר את כל המבוי, ולכן משתמש עד חודו הפנימי של הלחי החיצון, אבל כנגד הלחי החיצון אסור להשתמש, שאין משתמשים כנגד הלחי (ציור ז). ומסיים רב הונא בריה דרב יהושע את קושייתו, שעד כאן לא נחלקו אלא מהיכן מתחיל הלחי, אכל בין הלחין דבולי עלמא – בין לרבנן ובין לרבן שמעון בן גמליאל, סבר רבי יוחנן שאסור לטלטל, שאם לא כן, לדעת כולם מותר להשתמש עד תחילתו של הלחי החיצון. שואלת הגמרא: ורבא מה יענה על קושייתו של רב הונא בריה דרב יהושע. ומשיבה: ה"ם נמי – שם גם מדובר דפתוח המבוי לברמלית, שאף השטח שכנגד הלחי נחשב כרמלית, כפי שהעמדנו את הדין שבתוך הפתח צריך לחי אחר להתירו. שואלת הגמרא: אכל אם המבוי פתוח לרשות הרבים, מאי – מהו דינו, האם שרי – מותר לטלטל כנגד הלחי, הרי זה כמו שיצא בארעא וניזרא בשמי שמיא – האזרח הקבוע מושפל לקרקע והגר בשמי השמים למעלה, שזה הפוך מהסברא. מתרצת הגמרא: אין – כן, סברא היא שכשהמבוי פתוח לכרמלית חמור יותר השטח שכנגד הלחי, לפי שמצא מין הכרמלית של השטח שכנגד הלחי את מינו – את הכרמלית שמחוץ למבוי שהוא אותו מין רשות, וניעור משנתו, ואף הוא מקבל דין כרמלית, וכמו שהתבאר בתירוצי הקודם.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

אימא וחיית. המכה: **שמע מינה.** דרבי יהושע בן לוי לא הוה קשיש מדקרי ליה רבי דקאמר לי התיר רבי חנינא ולא היה דרך הזקנים לומר על הבחורים רבי אלא לי התיר חנינא היה אומר כלומר לי אמר חנינא שהיא רפואה: **אלא הכי קאמר.** ר' חנינא לתלמידיו בא וראה ששאלתן של אחרונים כשאלתי שאני מן הראשונים שאף אני הייתי מתקשה: **ומי אמר רבי חנינא הכי.** מי מספקא ליה אי נכנס אחר בחפינתו אי לא: **בפר ולא בדמו של פר.** בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר (ויקרא טז) ולא בדמו של פר שאם שחט פרו ומת אין המשמש תחתיו נכנס באותו דם לפנים אלא צריך להביא פר אחר ולשחוט וכיון דצריך להביא פר אחר צריך לחפון לאחר שחיטתו: **ואמר רבי חנינא קמורת שחפנה קודם שחיטה לא עשה ולא כלום.** שכן סדר העבודות בענין חפן ומת נמי אי אפשר שלא שחט פרו תחילה וזה הבא אחריו צריך להביא פר אחר ואי אמרת יכנס בחפינתו של ראשון נמצאת חפינה זו קודם שחיטת פרו של שני: **הכי קאמר רבי חנינא.** מוקא מבעיא ליה לרבי יהושע בן לוי הא מכלל דס"ל דאין צריך להביא פר אחר דאם כן הויא לה קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר: **ולמאי דס"ל.** יפה שאל כשאלית הראשונים אותן שנחלקו עלי בפר ואפילו בדמו של פר אף להן נשאל שאילה זו:

רבי חנינא דין אחר, קמורת ששינה את הסדר וחפנה קודם שחיטת הפר, לא עשה בחפינתו ולא כלום, ואם כן לא שייך הספק של 'חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו', שכיון שחפן, ודאי כבר שחט את הפר, והכה הנכנס תחתיו צריך להביא פר אחר, בכדי שיכנס 'בפר' חי, ואינו יכול להיכנס בחפינתו של ראשון שהרי היא היתה לפני שחיטת הפר השני, וצריך שתהא החפינה לאחר שחיטת הפר, והיאך אמר רבי חנינא ששאלתו זו של רבי יהושע בן לוי, שאל הוא עצמו.

מתרצת הגמרא: **הכי קאמר רבי חנינא, מדיקא מיבעיא ליה לרבי יהושע בן לוי הא – ספק זה,** בחפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, **מכלל דקסבר** שיכול הכהן להיכנס 'בפר' ואפילו בדמו של פר שממנו יזה את דמו, שאם היה סובר שצריך להביא דווקא פר חי ולשחטו, אם כן צריך להביא פר אחר כשנכנס לעבודה, שהרי נכנס אחר שהכהן הראשון שחט את פרו, ואם כן ודאי שאינו יכול להכנס בחפינתו של ראשון שהיתה קודם שחיטת פרו לפי סדר העבודה, **ולמאי דסבירא ליה לרבי יהושע בן לוי, יפה שאל, ושאלתו כשאלית הראשונים החולקים עלי וסוברים 'בפר' ואפילו בדמו של פר,** שגם להם נשאלה שאלה זו.

דף מט עמוד א. מבררת הגמרא: מה כוונת רבי חנינא להתיר, אם רק לשטות, פשימא, דתנן, כל האוכלין שדרך הבריאם לאכלו, אוכל אדם בשבת, אף שכוונתו לרפואה, ולא גזרו בזה משום שחיקת סממנים, וכן כל המשקין שדרך הבריאם לשותן שותה אדם בשבת אף שכוונתו לרפואה, ושחליים דרך בריאם גם כן לשותתם. אלא בהכרח כוונתו להתיר לשחוק – לטחון ולשטות שחליים בשבת, ואף שאסור מדאורייתא, דהוי טוחן. מבררת הגמרא: **הכי דמי – על איזה אופן הוצרך רבי יהושע לשאול את רבי חנינא על שחיקת השחליים, אי דאיכא סכנתא לחולה אם לא ישתה, פשוט דמשך שרי,** שהרי פיקוח נפש דוחה איסור שבת, ואי דליכא סכנתא, ודאי מיסר אסיר. מבארת הגמרא: **לעולם דאיכא סכנתא, והכי קא מפעיא ליה, מי מסיא – האם שחליים הם מרפאים דניחול עליהו שבתא – שנחלל שבת בשחיקתן, או לא מסיא ולא ניחול עליהו שבתא.**

שואלת הגמרא: ומאחר שאין השאלה בדיון אלא במציאות, מאי שנא – מדוע שאל דווקא את רבי חנינא. עונה הגמרא: **משום דבקי ברפואות הוא,** כמו שמצאנו דאמר רבי חנינא, מעולם לא שאלני אדם לבקש רפואה על שהוכה מכת פרדה לבנה וחייה – ונשאר לחיות, שמכה כזו ממיתה ואין לה רפואה. ומדבריו אנו למדים שהיה רופא, שהיו מבקשים ממנו רפואות.

מקשה הגמרא: **והא קא חזינן אנשים שקיבלו מכה מפרדה לבנה דתיי – ונשארו לחיות.** מתרצת הגמרא: **אימא –** אמור בדברי רבי חנינא 'וחיית' בלשון נקיבה, וכוונתו על המכה, שמעולם לא ראה מכת פרדה לבנה שהתרפאה. מקשה הגמרא: **והא קא חזינן דמיתסי – שמכת פרדה לבנה מתרפאת.** מתרצת הגמרא: **בסומקן אינחו –** גוף הפרדות אדומות וחיורן ריש פרעיהו – וראשי רגליהן לבנות קאמרין – על פרדות אלו אמר רבי חנינא שאין רפואה למכתן.

הגמרא מסיימת את הקושיא על דברי רבי חנינא שאמר ששאלתו של רבי יהושע בן לוי כשאלת הראשונים: **מכל מקום שמע מינה דרבי חנינא קשיש מרבי יהושע בן לוי,** שכן רבי יהושע בן לוי קרא לרבי חנינא 'רבי', ואם כן איך אפשר לומר שהשתבח רבי חנינא שגם הוא שאל כרבי יהושע בן לוי. משיבה הגמרא: **אלא הכי קאמר רבי חנינא על ספיקו של רבי יהושע בן לוי, בא וראה שאלתן של אחרונים דהיינו רבי יהושע בן לוי כשאלתה של ראשונים,** שאף אני שאני מן הראשונים הייתי מתקשה בשאלה זו.

מקשה הגמרא: **ומי אמר רבי חנינא הכי שגם הוא נסתפק בחפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, והאמר רבי חנינא, 'בפר' ולא בדמו של פר,** נאמר בפרשת יום הכיפורים 'בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת' ולמד מן הכתוב 'בפר' שהכהן הגדול צריך להכנס לפני ולפנים בפר חי, ולא בדמו של פר לאחר שחיטתו, ולכן אם מת הכהן גדול ביום הכיפורים אחר שחיטת פרו, הכהן הבא תחתיו צריך להביא פר אחר לשחטו, ועוד אמר

רבי חנינא דין אחר, קמורת ששינה את הסדר וחפנה קודם שחיטת הפר, לא עשה בחפינתו ולא כלום, ואם כן לא שייך הספק של 'חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו', שכיון שחפן, ודאי כבר שחט את הפר, והכה הנכנס תחתיו צריך להביא פר אחר, בכדי שיכנס 'בפר' חי, ואינו יכול להיכנס בחפינתו של ראשון שהרי היא היתה לפני שחיטת הפר השני, וצריך שתהא החפינה לאחר שחיטת הפר, והיאך אמר רבי חנינא ששאלתו זו של רבי יהושע בן לוי, שאל הוא עצמו.

מתרצת הגמרא: **הכי קאמר רבי חנינא, מדיקא מיבעיא ליה לרבי יהושע בן לוי הא – ספק זה,** בחפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, **מכלל דקסבר** שיכול הכהן להיכנס 'בפר' ואפילו בדמו של פר שממנו יזה את דמו, שאם היה סובר שצריך להביא דווקא פר חי ולשחטו, אם כן צריך להביא פר אחר כשנכנס לעבודה, שהרי נכנס אחר שהכהן הראשון שחט את פרו, ואם כן ודאי שאינו יכול להכנס בחפינתו של ראשון שהיתה קודם שחיטת פרו לפי סדר העבודה, **ולמאי דסבירא ליה לרבי יהושע בן לוי, יפה שאל, ושאלתו כשאלית הראשונים החולקים עלי וסוברים 'בפר' ואפילו בדמו של פר,** שגם להם נשאלה שאלה זו.

1 **מְשֻׁבָּה** – רחוקה מכותלי מבוי, או תְּלוּיָה באויר המבוי, שהיתה
2 הקורה קצרה מרוחב המבוי ואינה מגעת לכתליו, וכגון שנעץ קנה
3 באמצע פתח המבוי, והניח את הקורה על גביו [ציור א]. אם היתה
4 הקורה מרוחקת מכותלי מבוי פְּחוֹת מְשֻׁלָּשָׁה טפחים, כשרה, מפני
5 שנאמר בה דין 'לבד' המאריך את הקורה, והרי היא כמי שהונחה
6 על גבי הכתלים ממש, ואין צריך לְהֵבִיא קורה אַחֶרֶת. אך אם היתה
7 רחוקה שְׁלֹשָׁה טפחים או יותר, אי אפשר לומר בה 'לבד', וכיון
8 שאינה מעל כותלי מבוי פסולה, וצריך לְהֵבִיא קורה אַחֶרֶת להכשר
9 המבוי.

10 **רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר**, אפילו אם היתה הקורה רחוקה
11 מכותלי מבוי פְּחוֹת מְאֻרְבָּעָה טפחים כשירה, ואין צריך לְהֵבִיא
12 קורה אַחֶרֶת, מפני שסובר שדין 'לבד' נאמר עד ארבעה טפחים. אך
13 אם היתה רחוקה אַרְבָּעָה טפחים או יותר, אין אומרים 'לבד' וצריך
14 לְהֵבִיא קורה אַחֶרֶת.
15 מפרשת הגמרא את הקושיא מן הברייתא: **מֵאֵי לָאו** – האם אין
16 החילוק בין 'משוכה' ל'תלויה' ש'מְשֻׁבָּה' היינו רחוקה מכותלי
17 המבוי מִבְּחוּץ, ברשות הרבים, וכגון שנעץ יתדות בכותלי המבוי
18 מבחוץ והניח קורה על גביהן, ו'תְּלוּיָה' היינו שרחוקה מכותלי המבוי
19 מִבְּפְּנִים, כלומר שמצויה בתוך חלל המבוי אך היא קצרה ואין
20 ראשיה מגיעים לכותלי המבוי. ובשני אופנים אלו הקורה כשרה על
21 ידי 'לבד'. ומוכח מברייתא זו שאף קורה המצויה מחוץ לכותלי מבוי
22 וכעין הספק לעיל, כל שאפשר לדין בה דין 'לבד' למבוי, כשירה.
23 דוחה הגמרא ומתרת: **לֹא** כך הוא פירוש הברייתא, אלא **אִידִי**
24 **וְאִידִי** – זו וזו, בין ב'משוכה' ובין ב'תלויה' מדובר שהקורה מִבְּפְּנִים,
25 בתוך חלל המבוי, ובשתייהן מדובר בקורה קצרה, אלא ש'מְשֻׁבָּה'
26 היינו שהקורה רחוקה מכותל המבוי רק מְרִוּת אַחַת, ואילו צידה
27 השני מונח על גבי כותל המבוי [ציור ב], ו'תְּלוּיָה' היינו שרחוקה
28 מכותלי המבוי מִשְׁתֵּי רוּחוֹת, והיא תלויה לגמרי באויר חלל המבוי.
29 והוצרך התנא להזכיר את שני האופנים, משום דְּמָהוּ דְּתִקְמָא – שמא
30 היית אומר שרק כאשר הקורה משוכה מְרִוּת אַחַת, אִמְרִינָן 'לְבָד',
31 אך כאשר הקורה רחוקה מהכתלים מִשְׁתֵּי הַרוּחוֹת, **לֹא** אִמְרִינָן
32 'לְבָד' משני צדדים להכשירה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** התנא שאומרים 'לבד'
33 אף בשני צדדים והקורה כשירה.

34 מתרצת הגמרא תירוצי אחר: **רַב אֲשִׁי אָמַר**, אי אפשר לפרש
35 בברייתא ש'משוכה' ו'תלויה' שתייהן מִבְּפְּנִים, מפני שאין מקום לחלק
36 בין 'לבד' מרוח אחת ל'לבד' משתי רווחות, ולא היה התנא צריך
37 לכפול את דבריו בכך. אלא כך יש לפרש, שהברייתא מדברת בקורה
38 אחת שהיא מְשֻׁבָּה וְהִיא גַם תְּלוּיָה, והיינו שקצרה מרוחב פתח
39 המבוי, והיא גם תלויה למעלה מגובה הכתלים. וְהִיכִי דָמִי – ובמה
40 מדובר, בְּגוֹן שְׁנַעְצֵן שְׁתֵּי יְתִידוֹת עֲקוּמוֹת כַּעַן רִישׁ עַל גְּבִי שְׁנֵי
41 בּוֹתֵי הַמְּבִי מלמעלה, והן פונות זו מול זו לכיוון תוך המבוי [ציור
42 ג], ויתידות אלו היו כהונות, שֵׁאִין בְּגוֹבָהן שְׁלֹשָׁה טפחים, וגם אין
43 בְּאוּרָךְ עֲקֻמוּמֵיהֶן מן היתד לכיוון פנים המבוי, שְׁלֹשָׁה טפחים, ועל
44 יתדות אלו תלה את הקורה, ונמצא שכדי להכשירה אנו זקוקים
45 לומר בה דין 'חבוט', דהיינו לראות את הקורה כמי שירדה ממקומה
46 למעלה, אל גובה כותלי המבוי, וגם לומר בה 'לבד', כדי להאריך
47 אותה אל כותלי המבוי, והוצרך התנא ללמדנו דין זה, משום דְּמָהוּ
48 דְּתִקְמָא – שמא היית אומר שאף 'לְבָד' אִמְרִינָן או 'חבוט' אִמְרִינָן –
49 או שאומרים דין 'לבד' לבדו, לדין קורה קצרה כארובה, או
50 שאומרים דין 'חבוט' בלחוד, לדין קורה גבוהה כמי שירדה לגובה
51 כתלי המבוי, אבל 'לְבָד' ו'חבוט' יחדיו **לֹא** אִמְרִינָן, **קָא מְשַׁמַּע לָן**
52 התנא שאומרים את שני הדינים יחדיו, ודינים את הקורה כארובה
53 ונמוכה, ועל כן היא מכשירה את המבוי.

54 ונמצא שאין להוכיח מברייתא זו לענין נעץ שתי יתדות בשני כותלי
55 מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן, מפני ש'קורה משוכה' המוזכרת
56 בברייתא אינה משוכה מחוץ למבוי אלא בתוכו.

57 הגמרא חזרת לדין בדין טלטול תחת הקורה וכנגד הלחיים: **רַבִּי**
58 **זְבַאי קָמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן** – רבי זכאי שנה לפני רבי יוחנן, בִּין הַלְחִיִּים

59 – השטח במבוי כנגד הלחיים, וכן השטח במבוי שתחת הקורה
60 שמתירה את המבוי, נִידוֹן כְּכַרְמְלִית ואסור לטלטל בו. **אָמַר לִיה**
61 **רבי יוחנן** לרבי זכאי, **פּוֹק תַּנִּי לְבָא** – צא ושנה ברייתא זו בחוץ,
62 שברייתא זו אינה כפי ההלכה.
63 הגמרא מביאה מחלוקת בדעתו של רבי יוחנן מה דין השטח שבין
64 הלחיים: **אָמַר אַבְי, מִסְתַּבְּרָא מִיְלָתִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן** – מסתבר לומר
65 שדבריו של רבי יוחנן שאמר שהברייתא אינה להלכה ומותר
66 לטלטל, הם רק לגבי השטח שתחת תְּקוּרָה, שרבי יוחנן סובר שאינו
67 נידון ככרמלית ומותר לטלטל שם, אֲכָל במבואות שתיקנו אותם
68 בלחיים, מודה רבי יוחנן שבשטח שִׁבִּין הַלְחִיִּין אָסוּר לטלטל, שבין
69 ששיעור עובי הלחי הוא בכל שהוא, יש לחשוש שאם נתיר לו
70 לטלטל אף כנגד הלחי, יבוא לטלטל גם מחוץ ללחי. וְרַבָּא אָמַר, אף
71 בשטח שִׁבִּין הַלְחִיִּים נִמְי סבר רבי יוחנן שמוֹתָר לטלטל, כפי שמותר
72 לטלטל תחת הקורה.

73 רבא מוכיח כדבריו בדעת רבי יוחנן: **אָמַר רַבָּא, מְנָא אִמְינָא לָהּ** –
74 מניין המקור שלי לומר שרבי יוחנן סובר שאף כנגד הלחי מותר
75 לטלטל, דְּכִי אָתָּא רַב דִּימִי – שכשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל
76 אמר, שכך אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְקוֹם שִׁבִּין רְשוּת הַיְחִיד לרשות הרבים,
77 שֵׁאִין בּוֹ אֲרָבָעָה עַל אֲרָבָעָה טפחים [ציור ה], מוֹתָר בִּין לְבָנֵי רְשוּת
78 הָרַבִּים וְבִין לְבָנֵי רְשוּת הַיְחִיד לְבָתָּה עָלִיו – להניח עליו את
79 המשאות שללם כדי שיוכלו להניחם היטב על הכתפיים, כיון שמקום
80 שהוא פחות מארבעה טפחים על ארבעה טפחים נחשב 'מקום פטור'
81 שבטל בין לרשות היחיד ובין לרשות הרבים, וּבְלָבָד שְׁלֹא יִחְלִיפוּ
82 בני רשות הרבים ובני רשות היחיד את משאותיהם זה עם זה דרך
83 אותו מקום, שהרואים יאמרו שהכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד.
84 הרי שמקום שאין בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, מותר
85 לטלטל בו. והוא הדין לגבי השטח שכנגד הלחי, שאינו נחשב כרשות
86 בפני עצמה, דינו כמו 'מקום פטור' ובטל בין לרשות היחיד ובין
87 לרשות הרבים, ומותר לטלטל בו.

88 שואלת הגמרא: וְאִבֵּי מה יענה על הוכחה זו. ומשיבה: הֵתֵם במקום
89 שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים, מדובר בְּגוֹבָה – שהמקום גבוה
90 שְׁלֹשָׁה טפחים בין מרשות הרבים ובין מרשות היחיד, וכיון שהוא
91 חלוק מהם, ואין חשש שיחליפו בין מקום זה לרשות הרבים, ולכן לא
92 גזרו חכמים והתירו לטלטל אליו בין מרשות היחיד ובין מרשות
93 הרבים. אבל בשטח שכנגד הלחי שאינו ניכר כמקום בפני עצמו, אם
94 נתיר לטלטל שם, יבואו להחליף בין מקום זה לרשות הרבים ומתוך
95 כך יבואו להוציא לרשות הרבים אף מהמבוי, ואף רבי יוחנן מודה
96 שגזרו שלא לטלטל באותו שטח.

97 אביי מוכיח כדבריו בדעת רבי יוחנן: **אָמַר אַבְי, מְנָא אִמְינָא לָהּ** –
98 מניין המקור שלי לומר שרבי יוחנן מודה שכנגד הלחי אסור לטלטל,
99 דְּאָמַר רַב תַּקְמָא בְּרַ גּוֹרֵא אָמַר רַב, תוֹף תְּפַתַּח – מבוי שיש לו
100 פתחו, שני הפצעים (כעין מחזות משקוף) רחבים המונחים לאורך
101 המבוי, ופצעים אלו משמשים כלחים להתיר את המבוי, צָרִיךְ
102 להניח לָהֶּן אַחַר בראש המבוי כדי לְהַתִּיר – להתיר לטלטל בשטח
103 זה שבין הפצעים [ציור ו]. הרי שכנגד הלחי אסור לטלטל, שאם לא
104 כן למה צריך לחי אחר כדי להתיר את השטח שכנגד הפצעים. וכיון
105 שלא מצאנו שרבי יוחנן חולק על דין זה, מסתבר שאף הוא מודה
106 לכך. מנסה הגמרא לדחות את ההוכחה: וְכִי תִקְמָא – ואם תאמר
107 ששם מדובר דְּאִתִּי בִּיה בשטח הפתח אֲרָבָעָה עַל אֲרָבָעָה טפחים,
108 ולכן שטח זה נידון כמקום בפני עצמו ודינו ככרמלית שאסור מדרבנן
109 לטלטל בו, וצריך לחי אחר כדי להתירו. מה שאין כן בלחי שאינו
110 רחב ארבעה טפחים, מותר לטלטל כנגד הלחי, לפי שאינו חשוב
111 מקום בפני עצמו ובטל לרשות היחיד כמו 'מקום פטור'. דוחה הגמרא
112 את הדחיה: וְהָאֵמַר רַב תַּנִּין בְּרַ רַבָּא אָמַר רַב, השטח שבתוֹף
113 תְּפַתַּח – בין הפצעים, אֵת עַל פִּי שֵׁאִין בּוֹ אֲרָבָעָה עַל אֲרָבָעָה
114 טפחים, שאין הפצעים רחבים ארבעה טפחים, אסור לטלטל בו
115 וצָרִיךְ לָהֶּן אַחַר לְהַתִּיר. הרי מפורש שהשטח שכנגד הלחי אסור
116 לטלטל בו, גם אם אין בו ארבעה על ארבעה טפחים.

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכז

משוכה – משמע: רחוקה היא מן הכתלים. או תלויה – שאין ראשיה מונחים על גבי הכתלים, אלא תלויה באויר – שקצרה משתי רוחותיה. וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי, ונתן על גבו את הקורה, כזה: רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מארבעה כלבד דמי. משוכה מבחוץ – שנמשכה לתוך רשות הרבים, כגון האי בעינן דלעיל דשתי יתירות. תלויה מבנים – שקצרה משתי רוחות, ואינה מגעת לכתלים אלא נתלית באויר, ואמרין לבד להאריך ראשיה. אידי ואידי מבנים – ותרוייהו בקורה קצרה עסקין. משוכה טרוח אחת – ראשה אחד על הכותל, וראשה השני אינו מגיע לכותל שכנגדו. רב אשי אמר – משום שתי רוחות לא איצטריכא ליה, דכיון דתנא משוכה מרוח אחת – הוא הדין משתי רוחות. אלא חדא קנתי: משוכה והיא תלויה, שקצרה היא מהגיע לכתלים. ועוד: שתלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי. והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתירות עקומות על גבי שני כותלי מבוי – ועקממותיהן נטויות זו כלפי זו להיותן סניף להאריך הקורה משני צדיה כשתנתן עליהם, והם עצמם אינם ראיות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה דתמניתין. ואין בעקממותיהן שלשה – ואיכא לממר לבד מראשי הקורה ולכתלים, ואין בגובהן של יתירות ממעל לכתלים שלשה טפחים. דאי הוה בגובהן שלשה טפחים – הוה מיפסלא. דקורה על גבי כתלים בעינן. אבל השתא בפחות משלשה אמרין חבטו – השפיל, כאילו מונחת על הכותל. לבד – לשון סניף להאריך, ובלעז אפשק. נידון בכרמלית – ואסור לטלטל שם. מסתברא מילתיה דרבי יוחנן – דאמר: פוק תני לברא, אלא מותר הוא אחת קורה קאמר ליה, דקסבר: חורו החיצון יורד וסותם. אבל בין לחיים – במבוי שאין שם קורה – מודה דאסור. מקום שאין בו ארבעה על ארבעה – עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד, הואיל וליכא מקום חשוב – לאו רשות באנפי נפשיה הוא, ובטיל להכא ולהכא. וחינו מקום פטור. לכתף עליו – משאות. ובלבד שלא יחליפו – דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד, ואתי למישרי הוצאה בשבת. ובין לחיים נמי, אפילו חשבת ליה מקום בפני עצמו – בטל להכא ולהכא, ושרי. כגובה שלשה – דמינכרא אבל בין לחיים דלא מינכרא דוכתא, אי שריית לטלטל התם – אתי להחליף ולאפוקי לרשות הרבים. תוך חפחה – כגון מבוי שיש פצימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן, והן הן לחיים שלו – צריך להעמיד לזי אחר מבחוץ, אם ירצה להשתמש בין הפצימין. דאית כהו ארבע – ברוחב הפצימין במשך המבוי, דכל ארבע רשות באנפי נפשיה היא, וכרמלית היא ומדרבנן אסורה. לברמלית – לבקעה, דשייך ומצטרף למינו שחוצה לו. יציבא – אורזי. מצא – כרמלית שבין לחיים, שלא היה בו שיעור כרמלית. את מינו – שחוצה לו. ונייעור – נתחוק על ידי מינו, ונייעור משנתו שזיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו. ודוגמתי בבכורות (כ.א.): טומאה שבטלה חזרה ונייעורה. אבל פתוח לרשות הרבים – שלא זה מינו ולא זה מינו, ולכאן ולכאן בטלה, ואת לא תסבירא דבין לחיים – לרבי יוחנן אסור. והאמר רבי יוחנן מבוי שרצפו בלחיים – במשך המבוי מראשו לצד סופו בשתיים ושלוש אמות. בפחות מארבעה – שאין בין לזי ללחי ארבעה אבל יש ביניהן שלשה. באנו למחלוקת רבן שמעון ורבנן – דאיפלגו לעיל במשלשה ועד ארבעה אי אמרין לבד או לא. מאותו מחלוקת אנו למדין שאך בהכשר מבוי זה יש מחלוקת ביניהן. ורבי יוחנן לא מפרש מילתיה. והשתא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע דעל כרחין דהו דקאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתא דרבן שמעון ורבנן הכא – לא משכחת לה אלא בתשמיש שכנגד הלחיים, דלרבן שמעון הוה כולחו כחד לזי ואין משתמש במבוי אלא עד חורו הפנימי של לזי הפנימי, אבל משם ולחוצ – הי בין לחיים ואסור. ולרבנן לא הוה כחד לזי, ובלחי החיצון משתי מבוי ומותר להשתמש בכל המבוי עד חורו הפנימי של חיצון, דכנגד חיצון לחודיה הוה בין לחיים. אלמא: לרבי יוחנן בין לחיים אסור. דאי בין לחיים לרבי יוחנן מותר, מאי שייכא פלוגתיהו דרבן שמעון ורבנן להכא? בין הוה כולחו כחד, בין לא הוה כולחו כחד – כנגד כולם הוא משתמש.

ולרבן שמעון בן גמליאל להי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים — פירש הקונטרס: דמסתמא דלחי קמא משכו קימעת כלפי חוץ, שכן דרך כל מעמיד להי שמושכו קצת כלפי חוץ כדי שיראה מבחוץ ומבפנים שהקובע לשם לחי. ויותר נראה לפרש: שמשכו קצת כלפי פנים, דהא משמע בכללי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חדרו החיצון של לחי, והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ והיינו לרשות הרבים.

דאיך יתיר את רשות הרבים? וסתם מבוי אורך כתלוי שוין.

בותר שצדו אחד בנוס משל חבירו בין שנראה בו — כאן פירש הקונטרס: ששקע הבותר מלפניו, ולעיל פירש: נראה מבחוץ — שמשך כל הלחי לחוץ, וחדרו הפנימי נכנס בעובי הבותר ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ. ונראה דלכך סינה דלעיל איירי בלחי שמעמידן אצל בותר, ודרך להעמידו לצד פנים, ומיית לה נמי אמבוי שרצפו בלחים דהיינו לצד פנים. אבל הכא מיירי בבותר שצידו אחד בנוס משל חבירו, ודרך לעשות בנין כענין זה כשיש שני מבוואות זה אצל זה או בית וחצר אצל המבוי, שפעמים מאריכין בותר ששאלו יותר מכותל המבוי. ומה שפירש כאן — נראה טפ. דלפירוש הקונטרס לעיל קשה: דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי — היכי משני לקמן בנכנסין בותרל קטנה לגדולה: אכתי נראה מבחוץ הוא, דיגופי גדולה נראין שחן עובי בותרל קטנה. ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי, שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לוח דאין זה שייך בחצר. ומיהו, אי הוי דווקא דא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי — אתי שפיר, דמיירי כשאין בעובי טפח. ורבינו יצחק בן אברהם מיישב: בנכנסין בותרל קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איוז הם בותרל קטנה, כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממורח למערב כמו שעושין בכתלים בראשון, ובותרל גדולה שיפועם מצפון לדרום. **א** לא סבר לה למה ליה למתניה. אף על גב דבפרק "יוצא דופן" (נדה מ"ב) אשכחן רבי יוסי דתני ברייתא דסדר עולם ולא סבר לה — יש לומר דהיינו דברי הראשונים ממנו, אבל דברי דבר פלוגתא לא תני.

רבי

רב אשי אמר: כגון שרצפו בלחים פחות פחות מארבעה, במשך ארבע אמות. לרבן שמעון בן גמליאל דאמר "אמרינן לבוד" — הוה ליה מבוי, וצריך לחי אחר להתירו. ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד — לא צריך לחי אחר להתירו. ולרבן שמעון בן גמליאל, להי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים! מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן, הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: נראה מבחוץ ושוה מבפנים — אינו נידון משום לחי. איתמר: נראה מבפנים ושוה מבחוץ — נידון משום לחי. נראה מבחוץ ושוה מבפנים, רבי חייא ורבי שמעון ברבי. חד אמר: נידון משום לחי, וחד אמר: אינו נידון משום לחי. תסתים דרבי חייא הוא דאמר "נידון משום לחי", דתני רבי חייא: בותרל שצידו אחד כגון מחבירו, בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים, ובין שנתראה מבפנים ושוה מבחוץ — נידון משום לחי, תסתים. ורבי יוחנן מי לא שמייע ליה הא? אלא: שמייע ליה, ולא סבר לה, רבי חייא נמי, לא סבר לה! האי מאי? בשלמא רבי יוחנן לא סבר לה — משום הכי לא תני לה, אלא רבי חייא — אי איתא דלא סבר לה, למה ליה למיתנא? אמר רבה בר רב הונא: נראה מבחוץ ושוה מבפנים — נידון משום לחי. אמר רבה: ומותבין אשמעתין "חצר קטנה שנתרצה לגדולה — גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהיא פתחה של גדולה". ואם איתא, קטנה נמי תשתרי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים! אמר רבי יוסי: וקטנה פתחל קטנה לגדולה. ולימא "לבוד" ותשתרי! וכי תימא דמפלגי טויבא — ותא תני רב אריא בר אביומי קמיה דרבי חנינא: קטנה בעשר, גדולה באחת עשרה! אמר רבינא:

רבי

רב אשי אמר — לעולם בין לחיים לרבי יוחנן מותר. והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתיהו דרבן שמעון ורבנן להכא — כגון דהוה משך רציפה זו ארבע אמות באורך המבוי. לרבן שמעון — יש לבוד בפחות מארבע והוה ליה חד לחי. ואמרינן לעיל (הא): ארבע אמות נידון משום מבוי, ויצא מתורת לחי. וצריך לחי אחר להתירו — מבוי זה שבין לחיים. אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי בבבוי, דלחנהו ודאי נראה לחי, ועוביו נידון להם בלחי, וניתר בו מבוי, כך שמעתי. ולי נראה: שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר, ולחי הפנימי ולפנים לרבי יוחנן אינו מתיר כלל. אבל לרבנן — כל חד וחד באנפי נפשיה הוא, ומשתרי מבוי בלחי קמא. ולרבן שמעון — נהי נמי דכולי חד הוא, ונידון משום מבוי — אפילו הכי, היכי שמע רבי יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו לישתרי האי מבוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים. דהא מסתמא כי אוקמא ללחי קמא משכו קמעת כלפי חוץ, שכן דרך כל מעמיד לחיים כדי שיראה. כזה מבפנים ומבחוץ שהקובע שם לשם לחי. דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט, אלא בשוה לוח, כזה נראה כמאוסף על רוחב עובי בותרל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי, אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים לפי שחודו נראה בפנים. וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ, כי הדר השווהו מבפנים ברציפת לחיים הללו ועשאו בותרל — מיהא לישתרי מבוי בהדיא בליטה קמיתא הנראית מבחוץ, דהא אמרינן לקמן: נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי. מידי הוא טעמא — כלומר: מי מותבין האי תיובתא אלא לרבי יוחנן, דילף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי. אינו נידון — הלכך: אי אמרינן לבוד — בעי לחי אחרינא: "איתמר" גרסינן. נראה מבפנים ושוה מבחוץ — שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי, ולא משך קצת רחבו קימעת כלפי חוץ אלא השוה חדרו החיצון לעובי בותרל המבוי, ודומה כמי שמוסיף על רוחב הכתלים, ואינו נראה מבחוץ כלחי. אבל חדרו הפנימי נראה מבפנים שעביו בולט לתוך רוחב המבוי כזה. נראה מבחוץ ושוה מבפנים — שמשך כל הלחי לחוץ, וחדרו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים, אלא דומה כמאוסף על אורך הבותרל.

אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה. בותרל שצידו אחד בנוס מחבירו — שנכנס הבנין ומיעטו מעביו, דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פלייר. בין — שנכנסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ, ששקוע הכותל מאחוריו ונראית הפנימה בפנים. בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים — כגון ששקוע הכותל מלפניו, שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים, אלא לבני רשות הרבים. ורבי יוחנן — דאמר לעיל בהדיא אינו נידון. מי לא שמייע ליה הא — מתניתין דרבי חייא, ואפילו הכי לא סבר לה, הכא נמי היכי מסיימת מינה דרבי חייא הוא דאמר נידון? דילמא איהו נמי שמייע ליה, ולא סבר לה. חצר קטנה שנתרצה לגדולה קטנה נמי תשתרי — דלא ליסרו בני גדולה עליהו, אלא ליהוי נמי פתחא לגבה, להיות כשני חצירות ופתח ביניהם ואף על גב דשוה מבפנים, שהעומד בתוכה רואה כל בתלי אורכה שוין, שאין שם מכותל רחבה לפיאיתיה כלום והוי מלואה — הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שוירק, ובותרל זה מכאן ומכאן, אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה, דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראית מבפנים. בנכנסין בותרל קטנה — ובולטין לתוך הגדולה בשתיים ושלוש אמות, דהנך גיפופי דפשו להו מגדולה שעומדין מאחורי פירעת הקטנה נראין שלא מאותו כותל היה. ונימא לבוד ותשתרי — כלומר: אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאלו ראשי כניסה של בותרל קטנה סנופים לצד בותרל אורך, הגדולה דהדר הוה להו הכניסה ליה גיפופי נראין מבחוץ. דקא סלקא דעתך: אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות משלש לכאן, ופחות משלש לכאן, דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לבותרל אורכה של גדולה שלשה טפחי, וכלבוד דמי. וכי תימא דמיפלגי — כניסות מחיצות מכותל אורך הגדולה. **טויבא** — טפי משלשה, שהיתה גדולה רחבה מן הקטנה הרבה. קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה — שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת, הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן, ועובי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל צד, דאיכא לבוד. כמפלגין מכותל זה בשנים ומוה בארבע — שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה, אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן, וארבעה לכאן. והכניסות דקות, ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח. ונימא לבוד מרוח אחת — והרי כאן שויר אחד נראה מבחוץ, ותשתרי ביה קטנה, דנישוויה להאי פירצה פתח — דהא עשר הוא דהויא.

רבי

הגמרא מביאה ביאור אחר בדברי רבי יוחנן בדין מבוי שרצפו
בלחיים: **רב אשי אמר**, באמת רבי יוחנן סובר שמותר לטלטל אף בין
הלחיים, ומה שאמר רבי יוחנן שמבוי שיש בו לחיים רצופים דינו תלוי
במחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, מדובר בגזון שרצפו בלחיים
ובניהם יש פחות פחות מארבעה – בין כל אחד לשני יש ריוח פחות
מארבעה טפחים, והלחיים נמשכים בתוך המבוי במשך ארבע אמות.
ולדעת רבן שמעון בן גמליאל דאמר אמרין לבוד עד ארבעה
טפחים, נחשבים כל הלחיים כללי אחד ארוך ארבע אמות, והנה ליה
– והרי הוא נחשב כמבוי, ואין דינו כללי להתיר את המבוי, ומבוי זה
צריך ליה אחר כדי להתירו, ולרבנן דאמרי לא אמרין – שאמרו
שאין אומרים לבוד ביותר משלושה טפחים, אין זה נחשב כללי אחד
ארוך, והלחי החיצון שהוא פחות מארבע אמות מתיר את המבוי,
ומבוי זה לא צריך ליה אחר להתירו.

מקשה הגמרא על ביאור זה: ולרבן שמעון בן גמליאל הסובר שדינו
כללי אחד ארוך בשיעור ארבע אמות, מכל מקום נוכח להתיר את
המבוי על ידי לחי זה, שהרי מן הסתם העמיד את הלחי הראשון
משוך מעט מחוץ לכותלי המבוי, שכן דרך מעמידי לחי להעמידו
באופן שיראה גם מחוץ למבוי שהניחו אותו לשם לחי (צירור א), ולחי
– שיהיה החלק הבולט מחוץ למבוי בלחי הנראה מבחוץ למבוי
ושנה מבפנים – ומתוך המבוי נראה הלחי כחלק מכותל המבוי,
והדין להלכה (לפנינו) שאף לחי שנראה רק מבחוץ המבוי, נידון כללי.
מתרצת הגמרא: מיהו טעמא אלא רבי יוחנן – הרי אנו באים
לבאר את טעמו של רבי יוחנן בדין זה, ולדבריו אין מועיל בליטת
הלחי מחוץ למבוי בדין לחי, דהא בי אתא רבין – שהרי כשבא רבין
מארץ ישראל לבבל, אמר בשם רבי יוחנן, שלחי הנראה רק מבחוץ
למבוי ושנה מבפנים – ומתוך המבוי הוא שוה לכותל ואינו נראה
כללי, אינו נידון משום לחי להתיר על ידו את המבוי, ולכן אי אפשר
להתיר את המבוי על ידי החלק הבולט אל חוץ המבוי מהלחי
החיצון.

הגמרא מביאה את המחלוקת בדין לחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים,
ולפני כן מבארת מהו הדין בלחי הנראה מבפנים ושוה מבחוץ:
איתמר – נאמר בבית המדרש, לחי הנראה מבפנים – הניכר
לעומדים בתוך המבוי שהוא לחי כיון שהוא בולט יותר מכותל
המבוי, ושנה מבחוץ – וחודו של הלחי שוה לחודו של כותל המבוי
ולא משך אותו מחוץ למבוי, ולעומדים מחוץ למבוי אינו ניכר שהוא
לחי אלא נראה כחלק מעובי כותל המבוי (צירור ב), אין מחלוקת
שאופן זה נידון משום לחי להתיר את המבוי, כיון שעיקר הלחי
נעשה כדיכר לבני המבוי, והרי נראה להם. אבל לחי שהעמידו אותו
על שפת כותל המבוי מבחוץ, באופן שהוא נראה מבחוץ – לעומדים
מחוץ למבוי, וניכר להם שהוא לחי ולא חלק מהכותל, ושנה מבפנים
– ואינו ניכר לעומדים בתוך המבוי שהוא לחי, אלא נראה להם
כהמשך אורך הכותל, נחלקו בו רבי חייא ורבי שמעון בר רבי, חד
מהם אמר שהוא נידון משום לחי, כיון שבני רשות הרבים לא
יחשדו בבני המבוי כשיראו אותם מטלטלים בתוך המבוי, לפי שניכר
להם שיש כאן לחי, וחד מהם אמר שאינו נידון משום לחי, כיון
שהלחי אינו ניכר בתוך המבוי.

מוכיחה הגמרא מיהו התנא שאמר שאף לחי הנראה רק מבחוץ נידון
משום לחי: תבתיים – יש להוכיח דרבי חייא הוא זה דאמר שלחי
שנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, דתני רבי חייא
בברייתא, בותל של מבוי שצידו אחד בגגו מבחוץ – שחלק ממנו
נכנס ונעשה צר יותר משאר הכותל, בין אם הכותל נכנס באופן
שהחלק הצר יותר נראה רק לעומדים מבחוץ, ושנה מבפנים – אבל
העומדים בתוך המבוי אינם רואים שחלק זה של הכותל נעשה צר
יותר (צירור ה), ובין אם הכותל נכנס באופן שגגו מבפנים –
לעומדים בתוך המבוי שהכותל נעשה צר, ושנה מבחוץ – אבל
לעומדים מחוץ למבוי אין ניכר שהכותל נעשה צר, לפי שרק בתוך
המשך המבוי הוא נכנס כלפי פנים (צירור ו), בשני אופנים אלו שינוי

הכותל נידון משום לחי להתיר את המבוי. מסיקה הגמרא: תבתיים
– אכן מוכח הדבר שרבי חייא הוא הסובר שלחי הנראה מבחוץ ושוה
מבפנים נידון משום לחי.

הגמרא מקשה על הוכחה זו שרבי חייא סובר שלחי הנראה מבחוץ
נידון משום לחי. שואלת הגמרא: ורבי יוחנן שאמר לעיל משמו
שהוא סובר שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי,
מי לא שמיע ליה הא – וכי הוא לא שמע ברייתא זו ששנה רבי חייא
שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, אלא בהכרח
עלינו לומר, ששמיע ליה ולא סבר לה – שהוא שמע ברייתא זו,
ובכל זאת סבר שאין הלכה כמותה. ואם כן מה ההוכחה שרבי חייא
הוא הסובר שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, הרי
יתכן שרבי חייא נמי לא סבר לה – אף רבי חייא ששנה בעצמו
ברייתא זו, סובר שאין הלכה כמותה. הגמרא דוחה את מה שדימו
את דברי רבי חייא לדברי רבי יוחנן: התיא מאי – וכי מה דומים הם זה
לזה, בשלמא – מוכן הדבר אם תאמר שרבי יוחנן לא סבר לה את
הברייתא להלכה, משום הכי לא תני לה – משום כך לא מצינו
שהוא שנה ברייתא זו, כיון שהוא סבר להלכה שלחי הנראה מבחוץ
ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי. אלא רבי חייא, אי איתא דלא
סבר לה למה ליה למיתנא – אם אכן הוא לא סבר שהלכה כמו
ברייתא זו, מדוע הוא שנה אותה, ומכך ששנה אותה מוכח שהוא
סבר להלכה שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.
הגמרא מוסיפה לדון בדין לחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים: אמר
רבה בר רב הונא, לחי שנראה וניכר כללי רק לעומדים מבחוץ
למבוי, ושנה מבחוץ המבוי מבפנים, נידון משום לחי.

מביאה הגמרא שרבה בר רב הונא עצמו הקשה על דין זה: אמר רבה
בר רב הונא, ומוותבין אשמעתין – והקשינו על שמועתנו, ממה
ששנינו במשנה (לפנינו ב), חצר קטנה הסמוכה לחצר גדולה שגגה נראה
בכל מלוא הצד הפונה לחצר הגדולה, ונותרו כותלי החצר הגדולה
משני צידי החצר הקטנה (צירור ז), החצר הגדולה מותרת בטלטול
מהבתים שבה לחצר, שדינה כמו כל חצר שאינה פרוצה במלואה
לחצר אחרת, שיכולים בני אותה חצר לערב עירובי חצירות בינם
לבין עצמם, ועל ידי כך להוציא מהבתים לחצר. וקטנה – והחצר
הקטנה אסורה בטלטול מהבתים שבה לחצר, כיון מועיל שבני אותה
חצר עירבו בינם לבין עצמם עירובי חצירות. בדין חצר הפרוצה
במלואה למקום האסור לה. ומבארת המשנה בטעם הדבר שהחצר
הגדולה מותרת ואינה נחשבת כפרוצה לחצר הקטנה, מפני שהיא
– הפריצה, נחשבת כפתיחה של החצר הגדולה, כיון שיש מחיצות
משני צידי הפריצה, ואין החצר הגדולה נחשבת כפרוצה במלואה
לחצר הקטנה. ואם איתא – ואם אכן הדין הוא שלחי הנראה מבחוץ
ואינו נראה מבפנים נידון משום לחי, קטנה נמי תשתיר – היה לנו
להתיר בטלטול גם בחצר הקטנה על ידי שתי המחיצות של החצר
הגדולה שמשני צידי הפריצה, בגגה מבחוץ ושנה מבפנים – על
ידי עודפי הכתלים שניכרים בחצר הגדולה משני הצדדים של
הפריצה, אף שבתוך החצר הקטנה אין המחיצות ניכרות, ועל ידי זה
נחשיב את הפריצה כפתח אף לגבי החצר הקטנה.

מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, כאן מדובר בגגותין ונמשכים
ביתלי האורך של החצר הקטנה, לחוץ החצר הגדולה שתי אמות
או יותר (צירור ח), ולכן אי אפשר להחשיב את המחיצות שברחב
החצר הגדולה משני צידי החצר הקטנה כאילו הן מחיצות של
הקטנה, כיון שניכר שאין המשך המחיצות שלה.

הגמרא מבינה שמדובר שהחצר הגדולה רחבה רק מעט יותר
מהחצר הקטנה, והמרחק בין הפתח של החצר הקטנה לבין כותלי
החצר הגדולה הוא פחות משלושה טפחים. מקשה הגמרא: ולימא
לבוד – ונאמר לבוד, כלומר כיון שכותלי האורך של החצר הקטנה
סמוכים לכותלי האורך של החצר הגדולה ואין ביניהם שלושה
טפחים, נחשיב כאילו יש חיבור זה לזה ועל ידי כך כל השטח
שביניהם יהיה נחשב כסתום, ואם לחי הנראה מבחוץ נידון כללי,

מתרצת הגמרא: ברייתא זו כדעת רבי יהודה, דאמר שכדי
להתיר חצר בעיני שני פסין – צריך שיהיו שני פסים [לחיים] משני
צידי הפירצה, ואין די בלח' מצד אחד כמו במבוי, דתניא בברייתא,
חצר שיש לה שלש מחיצות, ופרוצה ברוח הרביעית לרשות הרבים,
ואין הפירצה יותר מעשר אמות, נתינת בטלול בפס אחד –
כשנשאר פס מהכותל מצד אחד של פירצת החצר [ציור א], שעל ידי
כך נחשבת הפירצה כפתח. רבי חולק ואומר, שחצר אינה ניתנת
אלא בשני פסין – שני שוירים מכותל פתח החצר, כלומר פס בכל
אחד מצידי הפירצה. ולכן, אין די בכך שיש לבדו מצד אחד בין
מחיצת האורך של החצר הקטנה למחיצה של החצר הגדולה
להחשיב אותו כפס לחצר הקטנה ולהתיר אותה בכך, שכדי להתיר
חצר צריך פסים משני צידי הפירצה.

הגמרא דוחה את התיורין, שאף אם נאמר שברייתא זו כדעת רבי
יהודה, עדיין אין מובן מדוע צריך לומר שהחצר הגדולה רחבה
יותר מהחצר הקטנה באמה. אומרת הגמרא: האי מאן – מה תירין
הוא זה, אי אמרת בשלמא – מובן הדבר אם תאמר שלחי הנראה
מבחוץ וישנה מבפנים אינו נידון משום לחי, ומשום כך אין מועיל
שנשארו עודפים לכותל בחצר הגדולה משני צידי הפירצה כדי
להתיר את החצר הקטנה, ומכל מקום צריך שישארו בעודפי
הכתלים מכל צד שלשה טפחים כדי להתיר את החצר הגדולה
שלא נחשיב אותה כפרוצה במלואה לחצר הקטנה, לפי שברייתא
זו כדעת רבי היא שניה שכדי להתיר חצר צריך פסים משני צידי
הפתח, ורבי קבר לה ברבי יוסי הסובר (לקמן יד) שאין מועיל לחי
אלא כשהוא רחב בשיעור שלשה טפחים, וכל שכן שפסי החצר
צריכים שיעור של שלשה טפחים לכל אחד, ומשום כך צריך לומר
שהחצר הגדולה רחבה יותר מהחצר הקטנה באמה שהיא ששה
טפחים, וכך יש בכל צד של עודפי הכתלים בחצר הגדולה שלשה
טפחים, שהם שני הפסים המתירים אותה. ודרבי יורא ודרבינא
ליתא – ואין מדובר שכותלי האורך של החצר הקטנה נמשכים
לתוך החצר הגדולה כדברי רבי יורא, וגם אין מדובר שכותלי
החצר הקטנה מופלים מכותלי החצר הגדולה מצד אחד בשני
טפחים ומהצד השני בארבעה טפחים כפי שאמר רבינא, ומשום
הכי – לפיכך מובן מה ששינוי בברייתא שרוחב החצר הקטנה הוא
בשיעור אמות, וגדולה – ורוחב החצר הגדולה הוא באחת עשרה
אמות, משום דרבי הסובר שצריך שני פסים משני הצדדים של
החצר, קבר לה ברבי יוסי הסובר שצריך בכל פס לפחות שיעור
של שלשה טפחים, וכדי להתיר את החצר הגדולה בטלול, צריך
שישאר בכותל הרוחב של צד החצר הקטנה לכל הפחות שלשה
טפחים בכל צד, שהם שני הפסים של החצר הגדולה. אלא אי
אמרת שלחי הנראה מבחוץ וישנה מבפנים נידון משום לחי,
וירבי יורא ודרבינא ליתא – ומדובר באופן שכותלי האורך של
החצר הקטנה נמשכים לתוך החצר הגדולה כדברי רבי יורא. וכן
מדובר שהחצר הקטנה אינה מכוונת באמצע החצר הגדולה, שבצד
אחד היא רחוקה מכותל החצר הגדולה בשני טפחים, ובצד השני
היא רחוקה מכותל החצר הגדולה בארבעה טפחים כדברי רבינא,
כפי שתירצה הגמרא לעיל שלכן אין כאן לחי הנראה מבחוץ
להתיר את החצר הקטנה, שברייתא זו היא כדעת רבי הסובר
שצריך פסים משני צידי החצר כדי להתיר אותה. ורבי לא קבר
לה ברבי יוסי הסובר שלחי צריך להיות ברוחב שלשה טפחים,
ומשום כך החצר הגדולה כן מותרת בטלול אף שאין בכל צד
שלשה טפחים, אם כן מה שאמרה הברייתא שרוחב החצר הגדולה
הוא באחת עשרה אמות, למה לי – לשם מה הוצרכה לומר
שיעור זה, ממה נפשך – מה שתאמר, קשה הוא, אי למשרייה
לגדולה קאתי – אם שיעור זה נאמר כדי להתיר את החצר הגדולה
על ידי שני פסים, הרי כשרוחב החצר הגדולה הוא בעשר אמות
ושני טפחים סגי – מספיק כדי להתיר אותה, שעל ידי כך
שהחצר הגדולה רחבה יותר מהחצר הקטנה בשני טפחים, יש בכל

צד של הפירצה כותל עודף על החצר הקטנה, ועודפים אלו
נחשבים כשני הפסים להתיר את החצר. ואי למישרה לקטנה
קאתי – ואם שיעור זה נאמר כדי לאסור את החצר הקטנה, וכדי
שלא יהיה לבדו משני הצדדים אמרו שרוחבה של החצר הגדולה
הוא אחת עשרה אמות שבכך אפשר לומר שבצד אחד יש יותר
משלשה טפחים, אם כן לא שמועין – היה לברייתא להשמיענו דין
זה באופן דמילי טובא – שכותלי החצר הקטנה מרוחקים הרבה
מהחצר הגדולה, ולא יהיה מקום לטעות ולומר שיש לבדו בשני
הצדדים. אלא לאו – ודאין שמע מינה – יש להוכיח מברייתא זו,
שלחי הנראה מבחוץ וישנה מבפנים, אינו נידון משום לחי.
מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח כן.

הגמרא מוסיפה לדון בדברי רבה בר רב הונא שלחי הנראה מבחוץ
ושוה מבפנים נידון משום לחי: אמר רב יוסף, לא שמע לי הא
שמעתיא – לא שמעתי מרב הונא אביו של רבה שמועה זו בדין לחי
הנראה מבחוץ ושוה מבפנים שנידון משום לחי.

הגמרא מביאה שאכן שמע רב יוסף מרב הונא דין זה: אמר ליה אביי
לרב יוסף, את אמרת ניהלן – אתה בעצמך אמרת לנו דין זה, ולמדת
אותו מתוך שמועה בשמו של רב הונא, ואהא אמרת ניהלן – ועל
דברים אלו אמרת לנו אותה. דאמר רבי אבהו אמר רב הונא,
לחי המושך עם דפנו של מבוי – לחי הנמשך מאורך דופן המבוי
אל חוץ למבוי, ולעומדים בתוך המבוי אין ניכר שהוא לחי, אלא
נראה כהמשך הדופן, אבל מבחוץ ניכר שהוא לחי לפי שאינו מכסה
את כל עובי דופן המבוי [ציור ב], אם ארכו של הלחי הוא
פחות מארבע אמות, נידון משום לחי להתיר את המבוי, ומשתמש
עם חודו הפנימי – ומותר להשתמש מחודו הפנימי של הלחי, כלומר
מתחילת כותל המבוי שבצדו עומד הלחי. אבל אם אורך הלחי הוא
ארבע אמות, הוא עצמו נידון משום כותל מבוי, ולא כלחי למבוי,
ואסור להשתמש בכולו – בכל המבוי, לפי שאין כאן לחי. ומוסיף
אביי, ואת רב יוסף, אמרת לן עלה – אמרת לנו עליה, שמע מינה
תלת – משמועה זו של רב הונא יש להוכיח שלשה דינים, א. שמע
מינה – מוכח מדבריו שאמר שמואל להשתמש רק מחודו הפנימי של
הלחי, שביי הלחיין הנמשכים מעבר לשטח המבואות, אסור
לטלטל, שהלחי אינו מתיר אלא מחודו הפנימי, ולא כנגד הלחי
עצמו. ב. ושמע מינה – ומוכח מדבריו שאמר שאם הלחי נמשך
ארבע אמות הרי הוא נידון משום מבוי, שמשך – [אורך] מבוי
בארבע אמות. ג. ושמע מינה – ומוכח מדבריו שאמר שלחי המושך
עם דופנו של מבוי פחות מארבע אמות נידון משום לחי, שלחי
הנראה מבחוץ וישנה מבפנים נידון משום לחי.

הגמרא מסיקה להלכה מהו הדין בלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים:
והלכתא, לחי הנראה מבחוץ וישנה מבפנים נידון משום לחי.
מקשה הגמרא: כיצד יתכן הליכתא והלכתא – הרי הוכחנו
מברייתא ששינוי על חצר קטנה הפרוצה לחצר גדולה שרוחב
החצר הגדולה הוא באחת עשרה אמות, שאין דינם את הכתלים
שמהצד כדי לחי כיון שאין נראים מבפנים. מתרצת הגמרא: אין –
כן, כך ההלכה, אף שקשה על כך מברייתא זו, משום דתני רבי חייא
בפולתיה – משום שהברייתא ששנה רבי חייא שכותל שצידו אחד
כנוס מחבירו נידון משום לחי גם כשנראה רק מבחוץ, סוברת כך,
ובסתירה בין ברייתות ההלכה כמו ברייתא ששנאה רבי חייא.
שינוי במשנה: והרחב מעשר ימעט. הגמרא מביאה מחלוקת תנאים
בדין זה: אמר אביי, תנא – שינוי בברייתא, והרחב מעשר ימעט,
רבי יהודה אומר, אינו צריך למעט. כלומר, שהדין שנתבאר
במשנה שצריך למעט פתח שהוא רחב יותר מעשר אמות הוא רק
לדעת חכמים, אבל רבי יהודה סובר שאף אם הפתח רחב מעשר
אמות אין צריך למעט.

מבררת הגמרא: ועד כמה יהא הפתח רחב ולא יהא צריך למעט
לשיטת רבי יהודה. מבארת הגמרא: קבר רב אחי קמיה – בבישבו
לפני דרב יוסף למימר – לומר בזה, עד שלש עשרה אמה ושליש.

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף י עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלא רש"י תוספות

רבי היא דאמר בעינן – שני שוירין לחצר של עשר הנפרצת במלואה. חצר ניתרת בפס אחד – אם נפרצה לרשות הרבים, ונשתיר בה מצד אחד – מותרת. ובשאין הפירצה יותר מעשר עסקין; דאי יותר מעשר, לא מהני ליה מחיצה להאי חצר. האי מאי אי אמרת בשלמא – מתניתין כדדחה שמעינן לה מעיקרא במכונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה, ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן, ויש לומר: נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות – ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני. ורבי בשני פסין דחצר כרבי יוסי סבר לה, דאמר במתניתין אין לחי פחות מרחב שלשה, וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כרבעי רבי יוסי בלחי. ודריבנא – דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומוה בארבעה –

ליתא, דאם כן לא הוה משתריא גדולה, דפס שני טפחים לא מהני. וכיון דליתא לדרבינא – ליתא נמי לדריב זירא, דאוקמא בנכנסין. דכיון דמכונת שלשה מכאן ושלשה מכאן – כניסה מאי מהניא? הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים משתי רוחות, ולא שרינן לה. דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי – משום הכי ידוב תנא שיעור לעדפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה, כי היכי דניחו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן – משום דרבי שני פסין בעי ורחבים שלשה כרבי יוסי, ומשום היתר גדולה נקט לה. אלא אי אמרת נראה מבחוץ – מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדריב זירא בנכנסין, ולדריבנא במופלגין וליכא לבד משני רוחות, ואפילו הכי גדולה משתריא בגופיפון הנשארין לה מאחורי הכניסות, ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא שני טפחים, דלא סבר לה כרבי יוסי. גדולה באחת עשרה – דידוב תנא שיעורא לעדפה אמה למא לאי למשרייה לגדולה – דליהוי לה שויר משני צדדין קאתי. בעשר ושני טפחים סגי – דהא רבי לא סבר לה כרבי יוסי. ואי למיסרה לקטנה קאתי – כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מנכנסיתה של קטנה ארבעה טפחים מצד האחד, דלא לימצי למימר לבד למשרייה, ולאנגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ על ידי לבד. לישמעינן – גדולה רחבה הרבה, ומיפלגי טובא, דהוי מילתא דפסיקא. דהא לאו מילתא דפסיקא היא, הואיל ומופלג מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה. ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני, הוה גמרין מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא. והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא, ובבציר מחכי לא דהא בעשרה ארבעה טפחים נמי מיתסרא וכגון דמופלגת בחצי טפח מבאן ובשלשה וחצי מבאן,

דמשתריא גדולה בגיפוף משוה מכאן ושלשה וחצי מבאן, וקטנה מיתסרא – דליכא לבד משני רוחות. אלא לאו שמע מינה – על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה, ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ לא מהני שמע מינה. לא שמעי לי הא שמעתא – דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוב, דנראה מבחוץ נידון משום לחי. לחי המושך עם דופנו של מבוי – לחוץ, שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חדרו כנגד עובי הדופן, דמיכסי חדרו בעובי של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חדרו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו. כבולו – בכל המבוי, שהרי אין כאן לחי. שמע מינה משך מבוי ארבע – מדקאמר נידון משום מבוי. בין לחיים אסור – מדקאמר עד חדרו הפנימי. ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי – מדקאמר נידון משום לחי. תיובתא והלכתא – דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה. דתני רבי חיאי כוותיה – כותל שצידו אחד בנוס כר. ער כמה – יתא רחב ולא יתא צריך למעט לרבי יהודה. פסי ביראות שהתרתה בהן – שלש עשרה אמה שלש, דתנן בפרק שני (עירובין יז,ב): עושין פסין לביראות שברשות הרבים, והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות, ולשווייה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושירי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר. ועוביה של פרה אמה ושני שליש אמה, דהוה להו שלש עשרה אמה ושלש לשמונה בקר. והיא הנותנת – מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושלש למבוי, משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד – היא הנותנת טעם להיתר, דהתם הוא דאיכא עומד מועט – משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושלש, אבל מבוי דרובו סתום שרי ביה טפי. אי נמי לאידך גיסא – דלא תיתי ליה מפסי ביראות. דאילו התם הוא דהקלת בה קולא, דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד – אקיל נמי קולא אחרייתא, דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושלש. כלל כלל לא – טפי מעשר לא. אין הלכה באותה משנה – דאיתי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה.

רבי היא דאמר בעינן שני שוירין לחצר של עשר הנפרצת במלואה. חצר ניתרת בפס אחד – אם נפרצה לרשות הרבים, ונשתיר בה מצד אחד – מותרת. ובשאין הפירצה יותר מעשר עסקין; דאי יותר מעשר, לא מהני ליה מחיצה להאי חצר. האי מאי אי אמרת בשלמא – מתניתין כדדחה שמעינן לה מעיקרא במכונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה, ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן, ויש לומר: נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות – ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני. ורבי בשני פסין דחצר כרבי יוסי סבר לה, דאמר במתניתין אין לחי פחות מרחב שלשה, וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כרבעי רבי יוסי בלחי. ודריבנא – דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומוה בארבעה – ליתא, דאם כן לא הוה משתריא גדולה, דפס שני טפחים לא מהני. וכיון דליתא לדרבינא – ליתא נמי לדריב זירא, דאוקמא בנכנסין. דכיון דמכונת שלשה מכאן ושלשה מכאן – כניסה מאי מהניא? הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים משתי רוחות, ולא שרינן לה. דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי – משום הכי ידוב תנא שיעור לעדפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה, כי היכי דניחו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן – משום דרבי שני פסין בעי ורחבים שלשה כרבי יוסי, ומשום היתר גדולה נקט לה. אלא אי אמרת נראה מבחוץ – מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדריב זירא בנכנסין, ולדריבנא במופלגין וליכא לבד משני רוחות, ואפילו הכי גדולה משתריא בגופיפון הנשארין לה מאחורי הכניסות, ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא שני טפחים, דלא סבר לה כרבי יוסי. גדולה באחת עשרה – דידוב תנא שיעורא לעדפה אמה למא לאי למשרייה לגדולה – דליהוי לה שויר משני צדדין קאתי. בעשר ושני טפחים סגי – דהא רבי לא סבר לה כרבי יוסי. ואי למיסרה לקטנה קאתי – כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מנכנסיתה של קטנה ארבעה טפחים מצד האחד, דלא לימצי למימר לבד למשרייה, ולאנגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ על ידי לבד. לישמעינן – גדולה רחבה הרבה, ומיפלגי טובא, דהוי מילתא דפסיקא. דהא לאו מילתא דפסיקא היא, הואיל ומופלג מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה. ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני, הוה גמרין מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא. והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא, ובבציר מחכי לא דהא בעשרה ארבעה טפחים נמי מיתסרא וכגון דמופלגת בחצי טפח מבאן ובשלשה וחצי מבאן,

דמשתריא גדולה בגיפוף משוה מכאן ושלשה וחצי מבאן, וקטנה מיתסרא – דליכא לבד משני רוחות. אלא לאו שמע מינה – על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה, ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ לא מהני שמע מינה. לא שמעי לי הא שמעתא – דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוב, דנראה מבחוץ נידון משום לחי. לחי המושך עם דופנו של מבוי – לחוץ, שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חדרו כנגד עובי הדופן, דמיכסי חדרו בעובי של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חדרו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו. כבולו – בכל המבוי, שהרי אין כאן לחי. שמע מינה משך מבוי ארבע – מדקאמר נידון משום מבוי. בין לחיים אסור – מדקאמר עד חדרו הפנימי. ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי – מדקאמר נידון משום לחי. תיובתא והלכתא – דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה. דתני רבי חיאי כוותיה – כותל שצידו אחד בנוס כר. ער כמה – יתא רחב ולא יתא צריך למעט לרבי יהודה. פסי ביראות שהתרתה בהן – שלש עשרה אמה שלש, דתנן בפרק שני (עירובין יז,ב): עושין פסין לביראות שברשות הרבים, והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות, ולשווייה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושירי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר. ועוביה של פרה אמה ושני שליש אמה, דהוה להו שלש עשרה אמה ושלש לשמונה בקר. והיא הנותנת – מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושלש למבוי, משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד – היא הנותנת טעם להיתר, דהתם הוא דאיכא עומד מועט – משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושלש, אבל מבוי דרובו סתום שרי ביה טפי. אי נמי לאידך גיסא – דלא תיתי ליה מפסי ביראות. דאילו התם הוא דהקלת בה קולא, דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד – אקיל נמי קולא אחרייתא, דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושלש. כלל כלל לא – טפי מעשר לא. אין הלכה באותה משנה – דאיתי אירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה.

עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות — אי איכא מראש הפס של צד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מעשר — צריך למבוי זה צורת הפתח, דהוי במבוי עקום. ואף על גב דאליבא דשמואל קיימין, כדפרישית לעיל אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום — דאפתחת עקמומית קאי. ורבינו יצחק בן אברהם פירש: דהבא

אפילו ביתר מעשר לא מיקרי מפולש, דכיון דשני הפתחים לרשות הרבים אחד, והעומד בפתח זה לא יסבב לבא סביב והפסו לפתח אחר. אבל במבוי עקום יש בשני ראשיו בכל צד רשות הרבים, ורגילות לילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר — משום הכי הוי מפולש. ומבוי עקום דאצריכוה דלתות דהוי כמו לא הוי פתח בשני פתחים לרשות הרבים אחד, או יפרש שהוא מפולש משלש רוחות, ובאמצע עקום, כפירוש רבינו יצחק.

ועושה פס שלש אמות — וצריך לחי אחר, דהאי פס לא מהני הואיל ומופגל מן הכותל שלש, דאמר לקמן דלא הוי לחי. ומשום הכי פריך מדרבי אמי ומדבריי אסי, שהיה לו להחבטל לאותו הותקן.

ואמאי יעשה פס אמה ומחצה — פירש רש"י: דאמאי אצריכה פס שלש אמות יחד. משמע שהמקשה בא להקל עליו. ולא משמע הכי, מדמשני לקמן: כולי האי לא אסרחוה רבנן. משמע שהמקשה להחמיר עליו בא. ובענין זה משמע שהיו כל הקושיות. לכך נראה דפריך: ויעשה פס אמה ומחצה, דהכי עריך טפי דרששי גיפתי לצד זה ולצד זה, נראה יותר פתח.

עור העטלא וחלל שלו מצטרפין — היינו כשהטומאה והכלי תחת העור, כדאמרין בפרק קמא דסוכה (י"א): ארובה בבית ובה פותח טפח, טומאה בבית — מה שנגד ארובה טהור, טומאה נגד ארובה — כל הבית כולו טהור. ומכל מקום, מצטרף האויר כמו אויר סוכה דמצטרפין, ואין גשמים תחתיו. ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבד — דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבד. ולחזי נמי קאמר בסמוך אצבעיים מכאן כו', ואי אמרת לבד סגי במשורה מכאן ומשורה מכאן.

ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע — לא שייך בעור העטלא שהוא כלי אתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דעלמא ומבטל ליה — אלא במחיצות קבועות, כדלעיל, ולקמן בפירקין גבי מקיפין בחבליים. ורבינו יצחק בן אברהם מפרש: דאוירא דעלמא לא אמר דאתי ומבטל ליה, אלא באויר שאני וחשוב כסתום. כההיא דלעיל דחשיב האויר של עשר כסתום. ובמקיפין בחבליים אוירא דלמעלה מעשר חשוב כסתום. אבל האויר שאינו מן המחיצה — אינו מבטל. וכן משמע (לעיל ה"א) דקאמרי רבי אמי ורבי אסי: יש שם פס ארבע — מתני פירצה עד עשר, ולא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודעלמא ומבטל ליה, אם לא שנחלק בין תחילת מבוי לסוף מבוי.

איפכא

עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות, ומעמידו לאורכו של מבוי — באמצע הפתח דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פס הוה ליה כשתי מבואות, ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני. **מרחיק שתי אמות** — מן הכותל, ומתחיל לעשות שם פס, ועושהו משלש אמות לסתום הפתח, ונמצאו חמש אמות אלו סתומות, שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן. והיכא דהוי רוחב עשרים יעשה כן אף לצד השני, או יעשה פס שש אמות וירחק ארבע אמות, וניתר צידו אחד בעומד מרובה על הפרוץ. **ואמאי** — מצרפת ליה לסתום שלש האמות כאחד. **יעשה פס אמה ומחצה** — לפיאה אצל הכותל, וירחק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה אצל פתח גדול. וכיון דלא שרית ליה בהכי, משום דפרוץ מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אלא אם כן תצרפם יחד, להיות שנייהו רבין עליו — שומעין מינה מדלא מצטרפת לבין עומד מרובה על הפרוץ בין שתי הרוחות כשתצרפם — לא הוי עומד מרובה, אלא ויל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוץ רבה עליו ומבטלו, ונמצא פתח רחב מעשר. **לעולם אימא לך** — בעלמא, אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פריצים — מצטרפין העומדין לבטל פרוץ היחיד. אבל הכא — אתי אוירא דהאי גיסא דשתי האמות, ואוירא דפתח הגדול — ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן. **שמע מינה פרוץ בעומד אסור** — ופולגות דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשלחי פירקין, ושמעת מהבא דרב יהודה כרב הונא סבירא ליה. ולפיכך, כל אמת פרוץ אוסרת עומד שאצלה, ונמצא שאין כאן סתימה. **דהאי גיסא** — פתח גדול. **ודהאי גיסא** — אמה הפרוץ, ומבטל ליה לאמה העומד שאצל הפתח. וירחק אמה מן הכותל ויעשה פס אמה ומחצה כו' — דהשתא לא מצטרף אסר אמה עם אויר הפתח לבטל אמה ומחצה, דהא בטיל ליה אויר דווסר מיניה. והכי הוי שפיר טפי, שלא תהא פירצה שתי אמות כאחת: **אין הכי נמי** — דהכי שפיר טפי, וכולי האי לא אסרחוה. **דילמא שביק פתחא רבה** — ובטיל תורת פתח מיניה, ובטיל לחי המתקין בו, ונמצא מבוי זה בלא תיקון. **מאי שנא מדרבי אמי ורבי אסי** — דאמרי לעיל (עירובין ה"א) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו שלש אינו מתיר, ואף על גב דאין פירצה פחותה מעשר אמות אוסרת במבוי — קאסרי ליה אינהו, משום דלמא עיילי ונפקי בההיא פירצה שלשה, ובטיל קמא מפתח, ובטיל תיקונו. **התם** — איכא למיחז להכי, משום דההיא פירצה קטנה מצידו של מבוי דהי, וממעטי בהילוכא. אבל הכא — בראש המבוי הוא. ולא ממעטי בהילוכא. **עור העטלא** — כדמפרש: עור העשוי לבית הכסא של שרים. חלל הנקב שבו מצטרף להיות עומד טפח שלם. ואם יש תחתיו כוית מת. וכלים מטמאים באהל, ובפחות מטפח אין

איפכא

אהל, דנתן (אהלות פרק שלישי משנה ז): טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה. וכמה — יחא נבקב שיחא בטל אצל העומד שסביבו, במנחות פרק "התכלת" (מ"א). אמרינן: טפח דאורייתא ארבע בגודל, חמש באצבע, שית בוותרתי. **ברברכתא** — בגודל. **בוותרתי** — באצבע קטנה. **ליריד** הוי **עומד** — דהא אין באחד מן העומדין לבטל החלל, עד שיצטרפו שנייהו לבטלו. **לרבי** — דנקט החלל פחות מן אחד העומדין. **לא** הוי **עומד** — להצטרף לבטל הפרוץ. **ליריד** הכי **מיבעי לי למימר** כו' — ולמינקט חלל יותר על כל אחד מהעומדין, ואפילו הכי ליצטרפי לרבותו עליו ולבטלו. אבל השתא משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד. **אלא אי פליגין בפרוץ בעומד פליגין** — דלרבי דנקט אצבע ומחצה מכאן, ואצבע ריוח באמצע, וממעט ליה לפרוץ מעומד שביד אחד לא הוי עומד, אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ. **דמהניא ברהבה** — להכשיר רחב מעשר. **ואמלתרא דמהניא בנובחה** — להכשיר גבוה מעשרים.

עירובין דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שני) קלג

מאחר ואין הוא מרובה עליה, אבל באופן שאין פרצות משני הצדדים
יתכן להכשיר מחיצה שיש בה 'פרץ כעומד'.
שבה הגמרא ומבררת: מדוע נקט רב יהודה באופן שמניח שתי אמות
ועושה פס של שלש אמות, הרי ניתן לעשות זאת באופן אחר, וירחיק
אמה מכותל המבוי, ויעשה שם פס ברוחב אמה ומחיצה, ולאחר מכן
ירחיק עוד אמה, ויעשה שם פס נוסף ברוחב אמה ומחיצה בסמוך
לפתח הגדול (צידו ז), ובאופן כזה אין שייך לומר 'אתי אוריא דהאי
גיסא ודהאי גיסא', לפי שה'עומד' שיש בו אמה ומחיצה רחב יותר מן
הפרצות שאין ברוחבם אלא אמה.
מבאר הגמרא: אין ה'כי נמי' – אכן כך עדיף לעשות, וכו' ה'אי לא'
אמרנה רבנן – אלא שלא הטריחו חכמים על האדם כל כך, והתירו
לו לעשות אף באופן שמניח פירצה של שתי אמות כאחת.
הגמרא מקשה על דברי רב יהודה הסובר שעשיית פתח קטן נוסף
למבוי אינה פוסלתו: ו'לחוש' – לכאורה יש לחשוש, באופן זה שאמר
רב יהודה שמניח שתי אמות ועושה פתח שלש אמות, דלמא שביק
פיתחא רבה ועייל בפיתחא וזטא – שמא יעזבו האנשים את הפתח
הגדול של המבוי שרוחבו עשר אמות, ויכנסו בפתח הקטן שרוחבו
שתי אמות, ועל ידי כך יתבטל הפתח הגדול, וממילא יתבטלו אף
הלחי או הקורה שבו, ונמצא שמבוי זה לא יהא בו תיקון כלל, שהרי
בפתח הקטן אין צריך להניח לחי או קורה.
מתרצת הגמרא: אמר רב אבהו בר מתנה, אין לחוש לכך, לפי
שה'זקנה היא שאין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן.
שבה הגמרא ומקשה: ו'מאי שנא' – ומה שונה הדבר מה'רבי אמי
וירבי אסי, הסוברים ולגבי מבוי שנפרץ מצידו (לעיל ה), שיש לחוש
שמו יעזבו האנשים את הפתח הגדול ויכנסו בפתח הקטן.
מתרצת הגמרא: ה'הם' – שם, לגבי מבוי שנפרץ בצידו, אכן יש לחוש
לכך, משום דקא' מ'מעט ב'הילוכא' – שהכנס דרך הפירצה שבצד
המבוי מקצר את דרכו בכך, ה'כא' – אבל כאן, לגבי דינו של רב
יהודה, לא קא' מ'מעט ב'הילוכא' – אין הכנס דרך הפתח הקטן מקצר
את דרכו בכך, שהרי שני הפתחים בראש המבוי הם, ובאופן כזה אין
לחוש שיניחו האנשים את הפתח הגדול ויכנסו בקטן.
הגמרא מבארה משנה העוסקת בדן צירוף 'פרץ' ל'עומד' לענין דיני
טומאה: ה'הם' – שנינו בתוספתא, עזר של כלי המכונה 'ע'סלא',
ו'חלל' שלו – והנבק שיש באמצע כלי זה, מ'צטרפין יחדיו ב'טפח' –
להיות אהל אחד ברוחב טפח להביא את הטומאה, שאם יש תחת
אהל זה כזית מן המות וכלים נטמאים הכלים באהל המת. אבל אהל
שאינו בו רוחב טפח אינו מביא את הטומאה.
מבררת הגמרא: מ'אי' – מה הוא עזר ה'ע'סלא'. מבאר הגמרא: אמר
ר'בה בר ר'ה'נה אמר ר'בי יוחנן, עזר המשמש כביסוי למושב של
בית הכסא של שרים.
שבה הגמרא ומבררת: ו'כמה' הוא שיעור רוחב הנבק שיחא בטל אל
העזר שבצידו להצטרף עמו.
מביאה הגמרא שתי דעות בענין זה: כ'י א'תא' – כאשר בא ר'ב דימי
מארץ ישראל לבבל, אמר, כשיש רוחב של א'צבעיים' – שתי
אצבעות בעור מ'כאן' – מצידו האחד של הנבק, ו'רוחב של א'צבעיים'
בעור מ'כאן' – מצידו השני של הנבק, וא'צבעיים' ר'וח ב'אמצע' –
ביניהם, ובסך הכל שש אצבעות, מצטרף הנבק עם העורות
שבצדדים לאהל טפח המביא את הטומאה.
כ'י א'תא' – כאשר בא ר'בין מארץ ישראל לבבל, אמר, אופן הצירוף
בוז' כך הוא, וא'צבע' ומחיצה בעור מ'כאן' – מצד אחד, וא'צבע' ומחיצה
בעור מ'כאן' – מצד שני, וא'צבע' ר'וח ב'אמצע', ובסך הכל ארבע
אצבעות.
הגמרא מבררת את סברותיהם של רב דימי ורבין: אמר ליה א'ב'י
ל'רב דימי, מ'י פ'ליגיתו' – האם אתה ורבין חולקים בשיעור צירוף
הנבק עם העזר.
אמר ליה רב דימי לא'ב'י, לא, אין אנו חולקים, אלא טעם הדבר שכל
אחד נקט שיעור שונה של אצבעות כך הוא, ה'א' – דברי רבין נאמרו

עושה פס – (מחיצה) ג'בוה' ע'שרה טפחים, ב'משך' – (לאורך) א'רבע
אמות, ומ'עמידו' לפס זה ל'ארבו' של מ'בוי' באמצע הפתח (צידו א),
ומכין שיש באורכו של פס זה שיעור הכשר מבוי, שהוא בארבע
אמות, הוא מחלק את המבוי לשני מבואות, האחד, מכותל המבוי
ועד הפס, והשני, מן הפס ועד כותל המבוי שבצד האחר. ומאחר וכל
אחד מן המבואות אין פתחו רחב מעשר אמות, ניתן להכשירם על ידי
נתינת לחי או קורה.
הגמרא מבארה אופן נוסף כיצד להכשיר מבוי שפתחו רחב מעשר
אמות: אי' נמי, ב'ר'ב יהודה' – בעין האופן שאמר רב יהודה, ד'אמר'
ר'ב יהודה, מ'בוי' שהוא ר'חב ח'מש ע'שרה אמה, ורוצה להכשירו על
ידי לחי או קורה, מ'רחיק' ש'תי' אמות מכותל המבוי ועושה שם פס
ברוחב שלש אמות (צידו ב), ומאחר והפס רחב מן הפירצה שבצידו
מתיר הוא אותה מדין 'עומד מרובה על הפרץ' ונידונות חמש אמות
אלו כסתומות, ומעתה אין רוחבו של פתח המבוי אלא עשר אמות
בלבד, וניתן להתירו על ידי לחי או קורה.
ובאופן שהמבוי רחב עשרים אמה ניתן להתירו באחד משני אופנים.
או שירחיק שתי אמות גם מכותלו השני של המבוי ויניח שם פס נוסף
ברוחב שלש אמות (צידו ג), או שירחיק מכותל המבוי האחד ארבע
אמות, ויעשה שם פס ברוחב שש אמות (צידו ד), ומאחר והפס רחב
מן הפירצה שבצידו דנים אנו עשר אמות אלו כסתומות.
הגמרא מבררת מדוע נקט רב יהודה דווקא באופן זה שמרחיק שתי
אמות ועושה פס שלש אמות: ו'אמאי' – מדוע מצריך רב יהודה
לעשות פס אחד גדול ברוחב שלש אמות, הרי ניתן לחלקו לשני
חלקים, והיינו, שיעשה פס ברוחב אמה ומחיצה סמוך לכותל המבוי,
וירחיק הימנו ש'תי' אמות, ויעשה פס נוסף ברוחב אמה ומחיצה
סמוך לפתח הגדול (צידו ה), ומכין שלא נקט רב יהודה באופן כזה,
ש'מע מ'ינה' – יש ללמוד מכך שהוא סובר שעומד מ'רוכה' על ה'פרץ'
מ'שתי' רוחות לא ה'וי' עומד. כלומר, שאין מצרפים את ה'עומד'
משני צדדים כדי לבטל את ה'פרץ' שבאמצע, אלא צריך שיהיה
ה'עומד' שבצד אחד מרובה על ה'פרץ' שבצידו, ועל כן צריך
לעשות דווקא פס אחד ברוחב שלש אמות לצד הפירצה של שתי
האמות, ואי אפשר לחלקו לשני פסים של אמה ומחיצה.
דוחה הגמרא: ל'עולם' אימא ל'ך – בשאר מקומות יכול אני לומר לך
ש'עומד מרובה על הפרץ משתי רוחות ה'וי' עומד, ו'שאני ה'כא' –
אך שונה הדבר כאן שאי אפשר לומר כן, משום ד'אתי א'וריא ד'האי'
ג'סא וא'וריא ד'האי' ג'סא ומ'כיל ליה' – שבא האויר שמצד האחד
(פירצת שתי האמות) ומצד השני (עשר אמות של הפתח) ומבטל את
ה'עומד' שבאמצע, מאחר שכל אחד מן ה'אורים' הללו שיעורו
מרובה על העומד שבאמצע (שרוחבו אמה ומחיצה), אבל בשאר
מקומות בהם יש פירצה אחת בין שני 'עומדים' יתכן שמצרפים את
שניהם כדי לבטל את הפירצה שביניהם.
שבה הגמרא ומבררת: מכל מקום מדוע נקט רב יהודה באופן כזה
שמניח שתי אמות ועושה פס של שלש אמות, הרי ניתן להכשיר את
פתח המבוי באופן אחר, ויעשה פס ברוחב אמה סמוך לכותל המבוי,
וירחיק משם אמה, ויעשה פס נוסף ברוחב אמה, וירחיק משם עוד
אמה, ויעשה פס נוסף ברוחב אמה בסמוך לפתח הגדול (צידו ו).
ומכין שלא התיר רב יהודה לעשות באופן כזה, ש'מע מ'ינה' – יש
ללמוד מכך שהוא סובר שעומד ב'פרץ' אסור, כלומר, שמחיצה
שיעור ה'עומד' שבה הוא כשיעור ה'פרץ' אינה כשרה, ולפיכך אף
כאן כל אמה של 'פרץ' אוסרת את האמה של ה'עומד' הסמוכה
אליה, ונמצא שאין כאן מחיצה כלל.
דוחה הגמרא: ל'עולם' אימא ל'ך – בשאר מקומות יכול אני לומר לך
ש'עומד כפרץ מותר', ו'שאני ה'כא' – ושוונה הדבר כאן שיש לפסול
מחיצה זו, משום ד'אתא א'וריא ד'האי' ג'סא ו'דהאי' ג'סא ומ'כיל ליה'
– שבא האויר שמצד האחד (פירצת אמה) ומצד השני (עשר אמות
של הפתח) ומבטל את הפס הסמוך לפתח המבוי. ואף שפירצת
האמה אינה מרובה על ה'עומד', מכל מקום מועילה היא לבטלו

1 ויש לברר, **אִיפְכָא מַאי** – מה יהא הדין להיפך, כלומר, האם תועיל
 2 צורת הפתח להכשיר מבוי הגבוה יותר מעשרים אמה.
 3 הגמרא פושטת הספק מברייתא: **תָּא שְׁמַע, דִּתְנִינָא** בברייתא, **מְבוי**
 4 **שְׁהוּא גְבוּהָ לַמַּעֲלָה מִעֲשָׂרִים אַמָּה, יִמְעַט** – ישפיל את גובה הקורה
 5 עד שתעמוד בתוך עשרים אמה. **וְאִם יֵשׁ לוֹ** – למבוי צורת הפתח,
 6 **אִינוּ צָרִיךְ לִמְעַט** את גובה הקורה, לפי שצורת הפתח מכשירה את
 7 המבוי בכל ענין.
 8 מוסיפה הגמרא ומבררת: **אִמְלִתְרָא בְּרַחְבּוֹ מַאי** – קורה שיש בה
 9 פיתוחים וציורים, האם תועיל להכשיר מבוי שפתחו רחב יותר מעשר
 10 אמות.
 11 מביאה הגמרא ברייתא בענין זה: **תָּא שְׁמַע, דִּתְנִינָא** בברייתא, **מְבוי**
 12 **שְׁהוּא גְבוּהָ מִעֲשָׂרִים אַמָּה, יִמְעַט** את גובה קורתו עד שתעמוד
 13 בתוך עשרים, **וְהִרְחִב מִעֲשָׂר אַמּוֹת, יִמְעַט** את רוחב פתחו, עד
 14 שיעמוד על עשר אמות. **וְאִם יֵשׁ לוֹ** – לפתח המבוי 'צורת הפתח',
 15 **אִינוּ צָרִיךְ לִמְעַט**. וכן **אִם יֵשׁ לוֹ אִמְלִתְרָא, אִינוּ צָרִיךְ לִמְעַט**.
 16 מבררת הגמרא: **מַאי** – מה כוונת הברייתא שאם יש לו אמלתרא אין
 17 צריך למעט, **לֹא** – האם אין לומר, שהכוונה בזה **אִיפְכָא** – על
 18 הסיפא, בה נתבאר שמבוי שפתחו רחב יותר מעשר צריך למעט, ועל
 19 כך מוסיפה הברייתא שאם יש בפתח זה אמלתרא, אין צריך למעט
 20 את רוחב הפתח, ואם כן יש להוכיח מכאן שאמלתרא מועילה גם
 21 בפתח הרחב יותר מעשר.
 22 דוחה הגמרא: **לֹא** – אין הכרח לפרש את כוונת הברייתא כך, אלא
 23 ניתן לפרש שדין זה נאמר **אִיפְכָא** – על הרישא של הברייתא, בה
 24 נתבאר שאם קורת המבוי גבוהה יותר מעשרים אמה צריך למעטה,
 25 ועל כך מוסיפה הברייתא שאם יש בה פיתוחים וציורים אין צריך
 26 למעטה.
 27 הגמרא מביאה גירסא אחרת בדברי המשנה, הסוברת שצורת הפתח
 28 אינה מועילה להתיר פתח הרחב יותר מעשר: **מִתְנִי לֵיהּ** – (שנה לו)
 29 **רַב יְהוּדָה לְחִיָּא בַּר רַב קַמְיָה** – (לפני) **דְּרַב**, את דברי המשנה
 30 'והרחב מעשר אמות ימעט, ואם יש לו צורת הפתח אף על פי שהוא
 31 רחב מעשר אמות אינו צריך למעט'. **אִמַּר לֵיהּ רַב יְהוּדָה**, אל
 32 תִּשְׁנֶה לבני את המשנה באופן כזה, אלא כך **אִתְגַּיִיחַ** – תִּשְׁנֶה לוֹ,
 33 שאף אם יש לו צורת הפתח מכל מקום צריך למעט את רוחב הפתח,
 34 לפי שאין צורת הפתח מועילה להתיר מבוי שפתחו רחב יותר מעשר.
 35 רב יוסף לומד דין נוסף מדברי רב: **אִמַּר רַב יוֹסֵף, מְדַבְּרִי רֵבִינוּ** – רב,
 36 הסובר שצורת הפתח אינה מתירה פתח הרחב יותר מעשר, **נִלְמַד** דין
 37 נוסף. **הֲצִיר שְׂרוּבָה** – רוב כל דופן שבה, עשוי על ידי פתחים וחלונות
 38 [ציור א], דהיינו ש'הפרוך' מרובה על ה'עומד', **אִינָה נִתְּרַת בְּצוּרַת**
 39 **הַפֶּתַח** של הפתחים והחלונות שבה, אפילו אם כל אחד מהם אינו
 40 רחב יותר מעשר אמות. **מַאי מְעָמָא** – מה הוא טעם הדבר, הוֹאִיל
 41 ו'פרוך' הרחב יותר מִעֲשָׂר אַמּוֹת אוֹסֵר את הטלטול בִּמְבּוּי, וכן
 42 'פרוץ' מְרֻבָּה על ה'עומד' אוֹסֵר את הטלטול בְּחֶצֶר, ולפיכך יש
 43 ללמוד את דינם זה מזה, **מָה** – כשם שמצינו ב'פרוך' הרחב יותר
 44 מִעֲשָׂר אַמּוֹת הָאוֹסֵר בְּמְבּוּי שְׂאִינוּ נִתְּרַת בְּצוּרַת הַפֶּתַח, לשיטת רב
 45 הגורס במשנתנו 'צריך למעט', אף 'פרוץ' מְרֻבָּה על ה'עומד' הָאוֹסֵר
 46 בְּחֶצֶר אִינוּ נִתְּרַת בְּצוּרַת הַפֶּתַח לדברי רב, ואפילו באופן שכל אחת
 47 מן הפרצות אינה רחבה יותר מעשר אמות.
 48 הגמרא דוחה את דברי רב יוסף. מקשה הגמרא: כיצד ניתן ללמוד את
 49 דין 'פרוך' מרובה על העומד מדין פתח הרחב יותר מעשר אמות, מָה
 50 לַפֶּתַח הִרְחִב יוֹתֵר מִעֲשָׂר אַמּוֹת הָאוֹסֵר בְּמְבּוּי, שדינו חמור, שֶׁכֵּן לֹא
 51 הִתְּרַת בּוֹ את הטלטול בשבת בשום מקום, אפילו לא אֶצֶל פְּסִי
 52 בִּירְאוֹת – מחיצות המתירות למלאות מים מבורות לצורך עולי
 53 רגלים, שהרי לא התירו חכמים למלאות מים על ידם אלא כשאין
 54 בין פס לפס יותר מעשר אמות, לשיטת רבי מאיר, ולפיכך החמיר רב
 55 בפירצה יותר מעשר אף לענין כך שאינה ניתרת בצורת הפתח,
 56 תִּתְּרַת בּוֹ את הטלטול אֶצֶל פְּסִי בִּירְאוֹת לְדַבְּרֵי הַכֵּל, שהרי הריח
 57 הִתְּרַת בּוֹ את הטלטול אֶצֶל פְּסִי בִּירְאוֹת לְדַבְּרֵי הַכֵּל, שהרי הריח

58 שיש בין פס לפס גדול יותר משיעור רוחב הפסים, ולפיכך יתכן לומר
 59 שמודה רב ב'פרוך' מרובה שניתר על ידי צורת הפתח.
 60 הגמרא מנסה להוכיח כדברי רב יוסף: **לִימָא מְסִייע לֵיהּ** – האם נאמר
 61 שיש להביא ראיה לדברי רב יוסף. שנינו בברייתא: **דְּפָנוֹת הָלָלוּ**
 62 **–** (כאלו) שְׂרוּבָה פְּתָחִים וְחִלּוֹנוֹת, מוֹתֵר לַטִּלְטַל בַּתּוֹכָן, וּבְלִבְרֵי
 63 שְׂיָהָ ה'עומד' שבהן מְרֻבָּה על ה'פרוץ'.
 64 שואלת הגמרא: שְׂרוּבָה סְלֵקָא דְּעֵתָהּ – וכי תעלה על דעתך שמדובר
 65 בדפנות שרובן פתחים וחלונות, הרי אם כן בהכרח ה'פרוץ' שבהן
 66 מרובה על ה'עומד', וכיצד שנינו בברייתא 'ובלבר שיהא עומד
 67 מרובה על הפרוך'.
 68 משיבה הגמרא: **אֵלָא אִימָא** – אמור את דברי הברייתא כך, דפנות
 69 הללו שְׂרִיבָה בָּהֶן – עששה בהן הרבה פְּתָחִים וְחִלּוֹנוֹת מוֹתֵר
 70 לַטִּלְטַל בַּתּוֹכָן, וּבְלִבְרֵי שְׂיָהָ ה'עומד' מְרֻבָּה על ה'פרוץ'.
 71 מבואר מדברי הברייתא, שאף בפתחים וחלונות העשויים על ידי
 72 צורת הפתח צריך שיהיה ה'עומד' מרובה על הפרוך, וכדברי רב
 73 יוסף.
 74 דוחה הגמרא: **אִמַּר רַב כְּהֵנָא, כִּי תִנָּיִה הָהִיא** – ברייתא זו עוסקת
 75 ב'פִּתְחֵי שְׂיָמָא' – בפתחים מקולקלים, שצורת הפתח שבהם אינה
 76 עשויה כתיקונה, ולפיכך צריך שיהיה ה'עומד' מרובה על הפרוך, אך
 77 כאשר צורת הפתח עשויה כהלכתה יתכן שמותרת אף ב'פרוך' מרובה
 78 על העומד.
 79 מבררת הגמרא: **מַאי** – מה הם 'פִּתְחֵי שְׂיָמָא', כלומר, מה הוא
 80 הקלקול בפתחים אלו. מבארת הגמרא: **פְּלִיגֵי בָּהּ** – נחלקו בזה רב
 81 וְרַבִּי יוֹסֵף. **חַד** – אחד מהם **אִמַּר**, שהקלקול הוא דְּלִית לָהּ
 82 שְׂקָפִי – שאין להם משקופים מתוקנים, דהיינו, שאין אבני המזוזות
 83 עומדות זו על זו בסדרן, אלא אחת נכנסת ואחת יוצאת [ציור ב]. וְחַד
 84 – ואחד מהם **אִמַּר**, ש'פִּתְחֵי שְׂיָמָא' הם אלו דְּלִית לָהּ – שאין להם
 85 תִּקְיָרָה מעל גבי המזוזות [ציור ג].
 86 הגמרא מנסה להוכיח שאף רבי יוחנן סובר לדינו של רב: **וְאִם רַבִּי**
 87 **יוֹחָנָן סָבַר לָהּ לְהָא דְּרַב** – סובר דין זה שאמר רב, שצורת הפתח
 88 אינה מתרת פתח הרחב יותר מעשר אמות. **דְּאִמַּר רַבִּי בַר רַב אֲדָא**
 89 **אִמַּר רַבִּי יִצְחָק, מַעֲשָׂה בְּאַדָּם אֶחָד מִמָּקוֹם שֶׁשָּׂמוּ בְּקַעַת בֵּית**
 90 **חוּרְתָן, שֶׁנֶּעַץ אֶרְבָּעָה קוֹנִיָּדִיסִין** – (יתדות) **בְּאַרְבַּע פִּינוֹת הַשְּׂדֵה,**
 91 **וּמִתַּח זְמוּרָה** – (ענף) מַעֲלֵיהֶם, כדי לעשות מחיצה של 'צורת הפתח'
 92 [ציור ד]. **וְכֹא מַעֲשָׂה זֶה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְהִתִּירוּ לוֹ לַעֲנִין בְּלֵאִים.**
 93 כלומר, דנו 'צורת פתח' זו במחיצה להתיר בידי כלאים, שאם נטע
 94 גפנים בתוך המחיצה רשאי לזרוע תבואה בסמוך להן מוחץ למחיצה.
 95 **וְאִמַּר עַל כֵּךְ רִישׁ לְקִישׁ, בְּדֶרֶךְ שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים מַחֲצִיזָה זֹו לַעֲנִין**
 96 **בְּלֵאִים, בְּךָ הִתִּירוּ לוֹ גַּם לַעֲנִין שְׂבֵת,** שיהא רשאי לטלטל בתוך
 97 מקום המוקף במחיצות כאלו. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמַּר**, רק לענין בְּלֵאִים
 98 הִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים מַחֲצִיזָה זֹו, אבל לַעֲנִין שְׂבֵת לֹא הִתִּירוּ לוֹ.
 99 מבררת הגמרא: **בְּמָא עֲסָקִין** – באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן וריש
 100 לְקִישׁ, **אִילֵימָא** – אם תאמר שנחלקו בשמתח את הענף סביב היתדות
 101 מִן הַצֵּד – באמצע גובהם, ולא בראשם [ציור ה], אם כן, כיצד מתיר
 102 ריש לְקִישׁ מַחֲצִיזָה זֹו לענין שבת, וְהָאִמַּר – (והרי אמר) **רַב כְּהֵנָא,**
 103 **צוּרַת הַפֶּתַח שֶׁעֲשָׂאָה מִן הַצֵּד, לֹא עֲשָׂה וְלֹא בָּלוּם.** **אֵלָא** בהכרח
 104 צריך לומר שמתח את הענף על גִּבֶּן של היתדות. ממשכיה הגמרא
 105 ומבררת: **וּבְמָא** – מה הוא רוחב הפתח שבין היתדות באופן שבו
 106 נחלקו רבי יוחנן וריש לְקִישׁ, **אִילֵימָא בְּעֶשֶׂר** – אם תאמר שרוחב
 107 הפתח הוא עד עשר אמות, אם כן יש לתמוה, **בְּהָא לִימָא רַבִּי יוֹחָנָן**
 108 **בְּשְׂבֵת לֹא** – האם על מחיצה כזו אמר רבי יוחנן שאין היא מועילה
 109 לענין שבת, הרי הכל מודים שעד רוחב עשר אמות, 'פתח' הוא ואינו
 110 מבטל המחיצה. **אֵלָא לֹא** – אלא ודאי יש לומר, שהם חולקים בַּפֶּתַח
 111 שהוא רחב יותר מעשר אמות, ומאחר ורבי יוחנן אינו מתיר מחיצה
 112 זו לענין שבת יש ללמוד שהוא סובר כרב, שצורת הפתח אינה מתרת
 113 פתח הרחב יותר מעשר אמות.
 114 דוחה הגמרא: **לֹא** – אין מדובר בפתח הרחב יותר מעשר אמות, אלא

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלה

איפכא מאי — כלומר: מי מהניא צורת הפתח בגובהו. וקשיא לרבינו תם: דהא צורת הפתח דהו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביה. דל קנה דעל גביה. ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן, דהוי כליז משוהו ויש לומר: דמביעא ליה היכא דלא מהני לח, כמו במפולש או ביתר מעשר, דבעי צורת הפתח. או לרבי יוסי, דבעי לחי רוחב שלשה, ובהכי מיתקמא נמי ברייתא דמיתא. **חצר** שרובה פתחים וחלונות — ובפחות מעשר. דאי ביתר מעשר — אפילו בעומד מרובה, הא אתניה רב צריך למעט. ובארבע דפנותיה איירי, דמשני צדין מודה רב דמהני צורת הפתח, דאמרין לעיל: הלכה כחנא קמא. וקשיא: דמהאי בנין אב, אפילו מחיצה רביעית יש ללמוד דלא מהני צורת הפתח, כי היכי דלא מהני ביתר מעשר אפילו במחיצה אחת! ויש לומר: דאין ללמוד אלא על ארבע מחיצות, דמחיצה אחת ביתר מעשר הוי כמו פרץ מרובה בארבע מחיצות, דמה שאוסר ביתר מעשר — משום דלא מיקרי פתח, ולא מהני ליה צורת הפתח — גם לפרץ מרובה מארבע רוחות לא יועיל צורת הפתח, דפתח בארבע רוחות לא עבדי אנשי. אבל אמחיצה אחת דעבדי פתח — פשטא דמהני צורת הפתח, ועל זה אן שיש ללמוד. **מה** יתר מעשר האוסר במבוי — ואין להקשות: מה למבוי שכן פרצו בארבע — דיתר מעשר נמי אסר בחצר, ולא נקט מבוי אלא משום דרב איירי ביה. **פתחי** שימאי — פירש רבינו חננאל: פתחי ארץ ישראל, שהוא ארץ בני שם. **אילימא** בעשר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא — אין להקשות דמאי פריך, דילמא סבר כהרדעא דאצרכוהו דלתות אפילו בעשר! דיתר מעשר שמואל נמי מודה דהוי כמפולש, דכאן איירי בבקעה שהיא כרמלית, דליכא מאן דפליג שלא יועיל צורת הפתח, כדאמרין לעיל (א,ו). אך קשה: דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו בעשר, הוואיל ופרץ מרובה, ואפילו בכלה לבקעה איירי, דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו בכלה לבקעה. דמדיית מרבי יוחנן דאיירי בבקעה. אם כן, מה פריך בהא: לימא רבי יוחנן, כיון דרב יוסף סבר הכי! ויש לומר: דאין לחוש לדברי רב יוסף, הוואיל ונדרשו, ואם תאמר: הוואיל ומהני צורת הפתח מארבע רוחות, אם כן גבי פסי ביראות למה הוצרכו לארבעה דיומדין, ולא הוי שרי אלא לבהמה, בין לרבי מאיר ובין לרבי יוחנן? הוי להם לעשות ארבע קונדיסין וחומרה על גביה — לרב בעשר, ולמתניתין ביתר מעשר! וגבי שירא נמי, אמאי צריך שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות משלשה? יעשר צורת הפתח מו' רוחות ואומר רבינו יצחק: לפי שלא היה מתקיים כל כך, משום דאתו גמלי ושדו ליה. וגם, בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה, לפי שהיו צריכין להגבירו מן הגמלים והכנסים שם לשנות, וכן בשיירא. ועוד: דבשיירא אין להחיר כמו בחצר שמוקף לידה. ורבינו יצחק בן אברהם מפרש: דהכא לא איירי בארבע דפנות, והכי פירושו: כך התירו לענין שבת במפולש, דהיינו שתי מחיצות. דשתי מחיצות לענין שבת הוי כארבע מחיצות לענין כלאים. דבכלאים אין חילוק בין שתיים לארבע. והשתא פריך שפיר: בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא! דבשתי מחיצות אין לחוש אם פרץ מרובה. והשר מקריא מפרש, דהכי פירושו: בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא — אי לית ליה דרב דאמר ביתר מעשר לא מהני צורת הפתח, דהא דאמר רב יוסף צורת הפתח לא מהני בפרץ מרובה — היינו מדברי רב דאסר ביתר מעשר, אלא לאו ביתר מעשר סבירא ליה לרבי יוחנן כרב דלא מהני צורת הפתח, ולכן אפילו בעשר קמאר רבי יוחנן בשבת דלא מהני צורת הפתח, משום דפרץ מרובה לרב יוסף אסר אפילו על ידי צורת הפתח, דאית ליה בנין אב.

אתניה צריך למעט — אפילו יש לו צורת פתח. מדברי רבינו — רב, דאמר צורת פתח לא מהניא. **שריבה פתחים** — בארבע דפנותיה. **אינה ניתרת בצורת פתח** — ואפילו פתחים קטנים מעשר. כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשויה יותר מעשר פתחא — לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים. מה ליותר מעשר — דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו — שכן חמור איסורו, שלא הותר בשום מקום בשבת, ואפילו בפסי ביראות. ואליבא דרבי מאיר, דאמר בפרק שני (עירובין יז,ב): וביניקון כמלא שתי רבקות של שלשה שלשה בקר. דהיינו עשר אמות, דכל פרה אמה ושני שליש אמה. **תאמר בפרץ מרובה על העומד** — בפרצות של עשר או פחות, שהרי הותר בפסי ביראות. ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר — מיהו פרץ מרובה מודי דשרי. וכל שכן לרבי יהודה דמכשיר בשלש עשרה אמה ושליש. **לימא מסייע ליה** — למאן דאמר לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרץ. שרובן סלקא דעתך — כיון דרובן פתחים וחלונות, הוה ליה פרץ מרובה, והכי מצי תו למיתני "ובלבד שיחא עומד מרובה". **אלא שריבה בהן** — שעשה בהן הרבה פתחים, וחלונות סביב סביב מותר, ובלבד שיחא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח. אלמא: עומד מרובה על הפרץ בענין, ואף על גב דאיכא צורת פתח בכולהו. **פיתחי שימאי** — פתחין שוממין. לישנא אחרינא: פתחים מקולקלין שמחוסיין תיקון, כמו זקן אשמאי חסר מתורה. **שיקפי** — מזוזות שנחלצו אבניהם מכאן ומכאן, אבן יוצאת ואבן נכנסת, ואין זו צורת פתח. **תיקרה** — שאין כלום בנין למעלה מן הפתח, אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו. כזה צורת פתח שאמרו — קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביה. **סבר לה להא דרב** — דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במבוי. **בית חרוותן** — שם מקום. ופתח ופורה על גביה — מזה לזה, כעין צורת פתח. **לענין כלאים** — שאם יש גפנים בתוך הקונדיסין — מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה. כדנתן: היה גדר ביניהם — זה סמוך לגדר מכאן, וזה סמוך לגדר מכאן. **לענין שבת** — לטלטל בתוכו. מן הצד — שמתח חומרה מזה לזה באמצעיתו. ולא על ראשיתו. **לא עשה כלום** — ולענין שבת, אמאי התירו לו. **בשבת לא** — הא בעשר — לכולי עלמא פתחא הוא. **ובדרב חסדא פליגי** — ריש לקיש לית ליה דרב חסדא, ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא. וקסבר: כי אמר רב חסדא — לשבת, אבל לכלאים — אפילו מן הצד הוי צורת פתח. דשבת חמור מכלאים. **פאה** **מעשר! לא, לעולם בעשר ומן הצד**, ובדרב חסדא קא מיפלגי. **ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, ורמי דריש לקיש אדריש לקיש**. **דאמר ריש לקיש משום רבי יהודה ברבי חנינא:**

הבא ביתר מעשר – והשאת לא צריכי לשנוי לריש לקיש הא ידיהא דרביה.
כי פליגי בשיש ברגליה שלשה וגבוהה עשרה – והא דאמרין בפרק קמא דשבת (ו.א.)
 זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא – באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן
 דפליגי בחוקקין להשלים. אומר רבינו יצחק: דמיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת בוקר,
 שמפולשין לרשות הרבים ולצר רשות היחיד

רחבין ארבעה על ארבעה, דבענין אחר לא הוה
 אמרין לרבי מאיר חוקקין כדמשמע הכא. בפסי

פיאה מותרת לענין פלאים, אבל לא לשבת. ורבי יוחנן
 אמר: במחיצות לשבת – דלא, פך מחיצות לכלאים –
 דלא. בשלמא דריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא, הא

– ידיה, הא – דרביה. אלא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן קשיא! אי אמרת בשלמא: הָתָם – עַל
 גִּבְן, הָכָא – מִן הַצֵּד, שְׁפִיר. אֵלָּא אִי אִמְרַתְּ אִידִי וְאִידִי מִן הַצֵּד, מֵאִי אִיכָא לְמִימָר? לְעוֹלָם
 אִידִי וְאִידִי מִן הַצֵּד, הָתָם – בְּעֶשֶׂר, הָכָא – בְּיוֹתֵר מִעֶשֶׂר. וּמָנָא תִּמְרָא דְשִׁנִּי לָן בִּין עֶשֶׂר
 לְיוֹתֵר מִעֶשֶׂר – דְּאָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: לֹא כֹךְ הִיא הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהֶלַךְ רַבִּי יוֹהָנָן
 אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְלָמֹד תּוֹרָה, אִף עַל פִּי שִׁבְכִי בְּהִלְכוֹת פְּלָאִים, וּמָנָא שִׁיזָּשֵׁב בִּין

הָאֵילָנוֹת וּמִתַּח זְמוּרָה מְאִילָן לְאִילָן. וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, אִי גִפְנִים פָּאן מְהוּ לְרוּעַ פָּאן? אָמַר לוֹ:
 בְּעֶשֶׂר – מוֹתֵר, בְּיוֹתֵר מִעֶשֶׂר – אָסוּר. בְּמֵאִי עֲסָקְיָן? אִילִימָא עַל גִּבְן – יוֹתֵר מִעֶשֶׂר אָסוּר –
 וְהִתְנַאי: הָיוּ שָׁם קִנִּין הַדּוֹקְרִינִין, וְעָשָׂה לָהֶן פִּיאה מְלַמְעֵלָה, אִפִּילוּ בְּיוֹתֵר מִעֶשֶׂר – מוֹתֵר! אֵלָּא
 לָאוּ מִן הַצֵּד, וְקָאָמַר לִיה: בְּעֶשֶׂר – מוֹתֵר, יוֹתֵר מִעֶשֶׂר – אָסוּר. שְׁמַע מִינָּהּ, גּוֹפֵא, אָמַר רַב
 חֲסִידָא: צוּרַת הַפֶּתַח שֶׁעָשָׂה מִן הַצֵּד – לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם. וְאָמַר רַב חֲסִידָא: צוּרַת הַפֶּתַח

שְׁאָמְרוּ – צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה בְּרִיאה כְּדִי לְהַעֲמִיד בָּהּ דִּלְתָּ, וְאִפִּילוּ דִּלְתָּ שֶׁל קִשְׁיָן. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ
 מִשּׁוּם רַבִּי יֵצָא: צוּרַת הַפֶּתַח צְרִיכָה הֵיכַל צִיר. מֵאִי "הֵיכַל צִיר"? אָמַר רַב אֲוִיָּא: אֲבָקְתָא.
 אֲשַׁפְחִינָהּ רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַב אֲוִיָּא לְתַלְמִידֵי דְרַב אַשִּׁי, אָמַר לָהּ: אָמַר מִרְיָא בְּצוּרַת
 הַפֶּתַח? אָמְרוּ לִיה: לֹא אָמַר וְלֹא כָלוּם. תֵּנָא: צוּרַת הַפֶּתַח שְׁאָמְרוּ – קִנָּה מִכָּאן וְקִנָּה מִכָּאן
 וְקִנָּה עַל גִּבְיָהּ, צְרִיכִין לִינֵעַ אוֹ אִין צְרִיכִין לִינֵעַ? רַב נַחֲמָן אָמַר: אִין צְרִיכִין לִינֵעַ. וְרַב שִׁשְׁתִּי

אָמַר: צְרִיכִין לִינֵעַ. אֲזַל רַב נַחֲמָן וְעַבְדַּא עוֹבְדָא בִּי רִישׁ גְּלוּתָא בְּשִׁמְעִיתִיהּ, אָמַר לִיה רַב שִׁשְׁתִּי
 לְשִׁמְעִיָּה רַב גָּדָא: זִיל, שְׁלוּף שְׁדִינְהוּ. אֲזַל, שְׁלוּף שְׁדִינְהוּ. אֲשַׁפְחוּהוּ דְּבִי רִישׁ גְּלוּתָא, חֲבִשְׁוֹהוּ.
 אֲזַל רַב שִׁשְׁתִּי קָם אֲבָבָא, אָמַר לִיה: גָּדָא, פּוֹק תָּא! נֶפֶק וְאִתָּא. אֲשַׁפְחִיָּה רַב שִׁשְׁתִּי לְרַבָּה
 בַּר שְׁמוּאֵל, אָמַר לִיה: תְּנִי מִרְיָא בְּצוּרַת הַפֶּתַח? אָמַר לִיה: אִין, תִּנְיָנָא; כִּיפָּה, רַבִּי מֵאִיר

מְחִיב בְּמִזְוָה וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין. וְשׁוּין שְׁאָם יֵשׁ בְּרַגְלִיָּה עֲשָׂרָה שְׁהִיא חֵיבָתָּה. אָמַר אַבְיָי: הַכֹּל
 מוּדִים אִם גְּבוּלָהּ עֲשָׂרָה וְאִין בְּרַגְלִיָּה שְׁלֹשָׁה, אִי נָמִי: יֵשׁ בְּרַגְלִיָּה שְׁלֹשָׁה וְאִין גְּבוּלָהּ עֲשָׂרָה
 – וְלֹא כָלוּם. כִּי פְּלִיגִי – בִּישׁ בְּרַגְלִיָּה שְׁלֹשָׁה וְגְבוּלָהּ עֲשָׂרָה וְאִין רַחְבָּהּ אַרְבַּעַה, וְיֵשׁ בָּהּ
 לְחוֹק לְהַשְׁלִימָה לְאַרְבַּעַה. רַבִּי מֵאִיר סָבַר: חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים, וְרַבִּנָּן סָבְרִי: אִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים.
 אָמַר לִיה: אִי מְשַׁפְּחָתָּ לָהּ – לֹא תִּימָא לָהּ לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא וְלֹא מִידִי מָהָא מִתְּנִיתָא דְכִיפָּה.

משנה הכשר מבוי: בית שמאי אומרים: לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה.
 רבי אליעזר אומר: לחיו. משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו
 בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא נותר או בלחי או בקורה,
 על מה נחלקו – על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים לחי וקורה, ובית
 הלל אומרים: או לחי או קורה. אמר רבי עקיבא: על זה ועל זה נחלקו. **גמרא** כמאן? דלא
 כהנניה ולא כתנא קמא! אמר רב יהודה, הכי קאמר: "הכשר מבוי כסבור: אין חוקקין להשלים.
 אומרים: לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה." "בית שמאי אומרים: לחי וקורה",
 למימרא דקא סברי בית שמאי ארבע מחיצות דאורייתא? לא, לזרוק – משלש הוא דמיתניב,
 למלטל – עד דאיכא ארבע. "בית הלל אומרים או לחי או קורה", לימא קא סברי בית הלל
 שלש מחיצות דאורייתא? לא, לזרוק – משתמים הוא דמיתניב, למלטל – עד דאיכא שלש.

"רבי אליעזר אומר: לחיו". איבעיא ליה: רבי אליעזר לחיו וקורה קאמר, או דילמא לחיו
 בלא קורה קאמר? תא שמע: מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא תלמידו
 לאובלין

פיאה – קליעת הזמורה המתוחה מקונסד לחבירו. ודוגמתו פיאה נברית במסכת
 שבת (סד.ב.) הא דרביה – הך בתרייתא משום רבי יהודה ברבי חנינא אמרה, וליה
 לא סבירא ליה. **אי אמרת בשלמא** – קמייתא על גבן – משום הכי שרי לענין
 כלאים, וביותר מעשר. דאי בעשר – לא מצי למימר אבל לא לשבת, ועל כרחיך
 כרב סבירא ליה שפיר. **ומנא תימרא דשני לן**

– בכלאים, בין עשר ליותר מעשר מן הצד.
אף על פי שבקי – רבי יהושע בהלכות
 כלאים, שאל ממנו דבר זה. **קנים** הדוקרנין
 – משופין כדקר = יתד הנערץ בקרקע. כדי
 להעמיד בה דלת – כל שהוא, ואפילו יכול
 להעמיד בה דלת של קשן – דיה קשין של

שבילים. **אבקתא** – חור שציר הדלת סובב
 בו. ואף על פי שאינה צריכה דלת, מיהו חזיא
 לדלת בעינן. **צריכין לינע** – קנה שעל גבן
 לקנים שבצדין, או אפילו תלויה למעלה
 מחן באויר. **עובדא בי ריש גלותא** – שהקוף
 להתייר רחבה לטלטל בה, ועשה בהן פתחים
 הרבה יותר מעשר, ועשה להן פיאה, ולא

נגעו לקנים של מטה: **כיפה** – שער העשוי
 ככיפה. **וחכמים פוטרין** – מפני שלמעלה
 בעיגול הוא מצר, ואינו רחב ארבעה, ואין
 פתח פחותה מארבע רוחב. **ושוין שאם יש**
ברגליה עשרה – גובה, קודם שיתחיל לעגל.
חייבת – דהא יש בה עשרה גובה ברוחב
 ארבעה. ואפילו כל העיגול סתום – נשאר

שם שיעור פתח כשר. אלמא: אין צריכין
 ליגע, דהא הכשירה דפתח ברגליה היא,
 והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות,
 וקטני חייבת: אביי פרושי פלוגתייהו אתא.
 לישנא אדרינא: "ואמר אביי" גרסינן ומפירוש
 דאביי ילפינן דאין צריכין ליגע. **הכל מודים**
גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום

– דכל בציר משלשה גובה – ארעא
 סמיכתא היא, ואין שם מפתח זה כלום שיהא
 רוחב ארבעה. **אי נמי יש ברגליה גובה**
שלשה – וסתם גרליה רוחב ארבעה ראש
 גובהה עשרה. ולא כלום, דכל פחות מעשרה
 לא כלום, ולא פתח הוא. **כי פליגי דיש**
ברגליה שלשה – דנפיק מתורת ארעא
 סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב, וגבוהה

עשרה עם העיגול, ואינה רחבה ארבעה
 מעגול ולמעלה. **ויש בה לחוק** – ולסתור
 העיגול ולהרדיובו ארבעה בלא נפילת ראש
 העיגול העליון, שהבנין ארוך לכאן ולכאן,
 ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער.
 חוקקין להשלים – הואיל וגבוהה שלשה יש
 הכשר רוחב פתח – רואין שבעה העליונים

כאילו הן חוקקין מלבנים, ונרחבים למדת
 הרגלים. **משנה** על מבוי שהוא פחות
 מארבע אמות – רוחב פתחו. **גמרא** כמאן
 דלא כהנניה בו? דקא סלקא דעתיה דהכי
 קאמר: הכשר מבוי מפולש, בית שמאי
 אומרים כו'. **ארבע מחיצות דאורייתא** –
 הלכה למשה מסיני היא במחיצות, דבציר
 מארבע מחיצות לא הוי רשות היחיד. משום
 הכי בעי לחי וקורה, דתנינו מחיצה

מעלייתא. לזרוק – מרשות הרבים לתוכו, משלש הוא דמיתניב. דשלש מחיצות דאורייתא לשויה רשות היחיד, אבל לטלטל בתוכו – גזור רבנן עד דאיכא ארבע.
 לאובלין

58 שרחה עשר אמות, מותר, אבל ברחבה יותר מעשר אמות, אסור.
59 מבררת הגמרא: במאי עסקינן – באיזה אופן מתח רבי יהושע זמורה
60 בין האילנות, אילימא – אם נאמר שעשה זאת על גבן של האילנות,
61 יש לתמוה על דברי רבי יוחנן בן נורי, וכי מוזיצה כוז שהיא רחבה
62 יותר מעשר אמות אסור לזרוע כלאים משני צידיה, והתניא – והרי
63 שנינו בברייתא העוסקת בדיני כלאים, הו' שם קנין הדוקרנין – קנים
64 שהם חדים בקצותיהם כדקר ו-יתד, ונעץ אותם בקרקע, ועשה להן
65 פיה מלמעלה – והניח ענף בין קנה לקנה, אפילו ביותר מעשר
66 אמות מותר. אלא לאו – אלא ודאי יש לומר, שמתח רבי יהושע
67 זמורה מן הצד, וקאמר ליה – ועל כך אמר לו רבי יוחנן בן נורי, שאם
68 מוזיצה זו עשויה מעשר אמות מותר, ואם ביותר מעשר אמות אסור.
69 ויש להוכיח ממעשה זה, שבצורת הפתח העשויה מן הצד יש חילוק
70 לגבי דיני כלאים בין פתח שרוחבו עשר אמות לפתח שרחב יותר
71 משיעור זה.
72 מסיקה הגמרא: שם מיה – אכן יש להוכיח כך ממעשה זה.
73 הגמרא מביאה כמה דינים ב'צורת הפתח': גופא – נשוב לעצם
74 המימרא שהובאה לעיל. אמר רב חסדא, צורת הפתח שעשאה מן
75 הצד – באמצעם של הקנים ולא מעל גבם, לא עשה ולא כלום.
76 ועוד אמר רב חסדא, צורת הפתח שאמרו חכמים שהיא נידונית
77 כמזיצה, צריכה שתהא בריאה ו-חזקה בדין להעמיד בה דלת כל
78 שהיא, ואפילו אם אפשר להעמיד בה רק דלת של קשין ו-קש של
79 שיכלים די בכך.
80 דין נוסף בענין 'צורת הפתח': אמר ריש לקיש משום רבי נאי, צורת
81 הפתח צריכה שיהא בה היכר ציה.
82 מבררת הגמרא: מאי – מה הוא היכר ציה. אמר רב אויא, אכקתא
83 – חור שציר הדלת נכנס בו. שאף על פי שאין צריך שתהא דלת
84 קבועה בתוך צורת הפתח, מכל מקום צריך שתהא ראויה לדלת.
85 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: אשכחניהו – פגש רב אחא בריה
86 דרב אויא לתלמידיו דרב אשי, אמר להו, האם אמר מר – רב אשי
87 רבכם, מדי – איזו הלכה בדיני צורת הפתח. אמרו ליה, לא אמר
88 ולא כלום.
89 הגמרא מבארת אופן עשיית 'צורת הפתח': תנא בברייתא, צורת
90 הפתח שאמרו חכמים כך היא עשויה, קנה מכאן – מצד אחד, וקנה
91 מכאן – מצד שני, וקנה שלישי על גביהן.
92 מבררת הגמרא: האם צריכין הקנים ליגע אלו באלו, דהיינו, שיהא
93 הקנה העליון מונח ממש מעל הקנים שבצדדים, או שאין צריכין
94 ליגע, אלא אפילו אם תלוי הקנה העליון באויר מעל הקנים יש כאן
95 צורת הפתח. מביאה הגמרא מחלוקת בדין זה. רב נחמן אמר, אין
96 הקנים צריכין ליגע אלו באלו. ורב ששת אמר, צריכין ליגע.
97 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: אול ו-הלך רב נחמן ועבד עובדא
98 פי ריש גליתא בשמעתיה – ועשה מעשה בבית ראש הגולה
99 כשיטתו. שהקיף רחקה במזיצות כדי להחיר לטלטל בה, ועשה בהם
100 פתחים רחבים יותר מעשר אמות, והעמיד שם צורת הפתח באופן
101 שהקנה העליון אינו נוגע בקנים שבצדדים. אמר ליה רב ששת
102 לשמעיה – לשמשו, ששמו היה רב גדא, ויל שולף שדיניהו – לך,
103 הוצא את הקנים של צורת פתח זה, והשליכם. לפי שסובר רב ששת
104 שצורת הפתח העשויה באופן זה אינה מועילה להחיר המזיצה, ולא
105 רצה שיכלול בית ראש הגולה בטלטול במקום האסור. אול שולף
106 שדיניהו – הלך רב גדא והוציא את הקנים והשליכם. אשכחיהו דבי
107 ריש גליתא תבשוהו – מצאוהו בני ביתו של ראש הגולה ונתנוהו
108 במאסר. אול ו-הלך רב ששת, קם אכבא – עמד על פתח בית
109 האסורים, אמר ליה לשמשו, גדא, פוק תא – צא ובוא. שמעו בני
110 ביתו של ראש הגולה לרב ששת ושחררו את רב גדא, נפק ואתא –
111 יצא מבית האסורים ובא אל רב ששת.
112 הגמרא מביאה ברייתא שממנה יש להוכיח כרב נחמן: אשכחיהו
113 ו-פגשו רב ששת לרבא בר שמואל, אמר ליה, תני מר מדי – האם
114 שנה כבודו איזו ברייתא בדיני צורת הפתח. אמר ליה רבה בר

1 פיה – צורת הפתח הנעשית על ידי ענף קלוע המתוח בין שתי
2 יתדות, מותרת ו-חוצצת ומתרתן לענין כלאים, אבל לא חשובה
3 מחיצה לענין שבת. ורבי יוחנן אמר, במחיצות לשבת דלא – כשם
4 שאין צורת הפתח זו חשובה מחיצה לענין שבת, כך מחיצות
5 לכלאים דלא – כך אינה חשובה מחיצה לענין כלאים.
6 נמצא שדברי רבי יוחנן וריש לקיש כאן סותרים לדבריהם לעיל,
7 שהרי רבי יוחנן אמר לעיל שצורת הפתח כוז מתירה בכלאים ולא
8 בשבת, ואילו כאן הוא אומר שאינה מתירה אף בכלאים, וריש לקיש
9 אמר לעיל שהיא מתירה בין בשבת ובין בכלאים, וכאן הוא אומר
10 שאינה מתירה אלא בכלאים.
11 וממשיכה הגמרא ואומרת: בשלמא דריש לקיש אדריש לקיש לא
12 קשיא – אמנם ניתן ליישב ולומר שאין סתירה בדברי ריש לקיש,
13 משום דהא דריה – המימרא שאמר ריש לקיש לעיל, שצורת הפתח
14 כוז מתירה אף בשבת, שלו היא, והא דריה – ואילו המימרא השניה
15 שאמר בענין זה, שאינה מתרת אלא בכלאים, משמו של רבי יהודה
16 ברי חנינא רבו אמרה, אך הוא עצמו אינו סובר כן. אלא דריה יוחנן
17 אדרבי יוחנן קשיא – אבל הסתירה בדברי רבי יוחנן קשה.
18 הגמרא מבארת עתה כיצד יש להוכיח מקושיא זו שרבי יוחנן סובר
19 כרב: אי אמרת בשלמא – אם תאמר שדברי רבי יוחנן תתם – שם,
20 לגבי אדם שנעץ ארבע יתדות, ואמרו באופן שהניח את הענף על גבן
21 של היתדות, ואילו דברי רבי יוחנן תתם – כאן, נאמרו באופן שמניח
22 את הענף מן הצד, שפיר – מיושבת הסתירה בדבריו, שמאחר ולעיל
23 מדובר בצורת הפתח העשויה כתיקונה מעל גבי היתדות, לפיכך היא
24 מתרת בכלאים, ומכל מקום אינה מתרת בשבת, כיון שמדובר בפתח
25 הרחב יותר מעשר אמות, ורבי יוחנן סובר כרב שצורת הפתח אינה
26 מתירה פתח הרחב יותר מעשר אמות לענין שבת. ואילו כאן עוסקים
27 רבי יוחנן וריש לקיש בצורת הפתח העשויה מן הצד, ובזה סובר רבי
28 יוחנן כרב חסדא ש'צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא
29 כלום, ולפיכך אמר שאין היא מתרת אפילו לענין כלאים. אלא אי
30 אמרת אידי ואידי מן הצד – אבל אם תאמר שבשני המקומות עוסק
31 רבי יוחנן בצורת הפתח העשויה מן הצד, מאי איכא למימר – מה
32 יש לומר ליישב את הסתירה, מדוע לעיל הכשיר רבי יוחנן מחיצה
33 כוז לענין כלאים וכאן אסר, ובהכרח שלעיל מדובר שצורת הפתח
34 מונחת מעל גבי היתדות, ומכל מקום אינה מתרת לענין שבת, כיון
35 שרבי יוחנן סובר כרב שצורת הפתח אינה מתירה בפתח הרחב יותר
36 מעשר אמות.
37 דוחה הגמרא: לעולם אידי ואידי מן הצד – ניתן לומר שדברי רבי
38 יוחנן בשני המקומות עוסקים בצורת הפתח העשויה מן הצד, אלא
39 שיש לחלק ביניהם באופן אחר, תתם – דברי רבי יוחנן לעיל, נאמרו
40 בפתח שרוחבו עשר אמות, ולפיכך צורת הפתח מתירה לענין כלאים
41 אף כשנעשית מן הצד, אבל תתם – כאן, נאמרו דברי רבי יוחנן בפתח
42 שהוא רחב יותר מעשר אמות, ולפיכך אין מועילה בו כלל צורת
43 הפתח מן הצד, אף לא לענין כלאים, אבל כשצורת הפתח מונחת
44 מעל גבי היתדות, יתכן שרבי יוחנן חולק על רב, וסובר שצורת הפתח
45 מתירה אפילו בפתח הרחב מעשר אמות, ואפילו לענין שבת.
46 הגמרא מוכיחה שאף לגבי כלאים יש חילוקי דינים בשיעור רוחב
47 הפתח: ומנא תימרא – ומנין יש לומר דשני לן – שיש חילוק לגבי
48 דיני כלאים בין פתח רחב עשר אמות לפתח הרחב יותר מעשר
49 אמות. יש ללמוד זאת ממה דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, כיצד
50 סובר אתה שצורת הפתח מן הצד מתרת פתח הרחב מעשר לענין
51 כלאים, וכי לא כך היה המעשה, שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן
52 בן נורי ללמוד תורה, ואף על פי שרבי יהושע בקי היה בהלכות
53 כלאים, מכל מקום הלך לשאול מרבי יוחנן בן נורי בהלכות אלו.
54 ומצאו לרבי יוחנן בן נורי שיושב בין האילנות, ומתח רבי יהושע
55 ומורה מאילן לאילן כעין צורת הפתח, ואמר לו לרבי יוחנן בן נורי,
56 רבי, אי ו-אם נפנים נטועים כאן – מצידה האחד של הזמורה, מהו
57 לזרוע כאן – מצידה השני. ואמר לו רבי יוחנן בן נורי, בצורת הפתח

למקום ששמו אוכלין, ומצאו שהוא יושב במבוי שאין לו בפתחו
אלא לחי אחד. אמר לו רבי אליעזר לרבי יוסי בן פרידא תלמידו,
בני, עשה לחי אחד [נוסף] למבוי זה. אמר לו רבי יוסי בן פרידא,
וכי לסותמו למבוי זה בלחיים אני צריך, כלומר, אם אעשה לחיים
משני צידי הפתח יתמעט רוחב הפתח ביותר ויהיה כסתום. אמר לו
רבי אליעזר, וסתם המבוי ומה בך.

וממשיכה הברייתא ואומרת: אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא
נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא [פתח המבוי] פחות
מרוחב ארבע אמות שאינו צריך כלום – שום תיקון, על מה נחלקו,
על מבוי שפתחו רחב מארבע אמות ועד עשר אמות, שפית שמאי
אומרים, צריך לתקנו על ידי לחי וקורה, ובית הלל אומרים, או
לחי או קורה.

עתה מבארת הגמרא כיצד יש לפשוט מן הברייתא את הספק
בשיטת רבי אליעזר: קתני מיהת – שנינו על כל פנים בברייתא,
שאמר רבי יוסי בן פרידא לרבי אליעזר 'וכי לסותמו אני צריך', אי
אמרת בשלמא – דברים אלו יהיו מבוארים אם נאמר שרבי אליעזר
אמר לו לעשות גם שני לחיין וגם קורה, משום הכי אמר לו
תלמידו 'וכי לסותמו אני צריך', שהרי באופן כזה נסתם פתח
המבוי הן מלמעלה והן מן הצדדים, ולא אי אמרת – אבל אם
תאמר שרבי אליעזר מצריך לעשות רק שני לחיין בלא קורה, אם
כן מאי לסותמו – מה היתה כוונת רבי יוסי בן פרידא שאמר 'וכי
לסותמו אני צריך', הרי אין המבוי נסתם בכך. נמצא שיש להוכיח
מברייתא זו שכוונת רבי אליעזר במשנה להצריך גם שני לחיין וגם
קורה.

דוחה הגמרא: יתכן שרבי אליעזר אינו מצריך לעשות קורה אלא
לחיין בלבד, ורבי יוסי בן פרידא הכי קאמר – כך היתה כוונתו לומר,
וכי לסותמו למבוי זה בלחיין משני צידי צריך.

הגמרא מקשה סתירה בין המשנה לברייתא: אמר מר – הובא לעיל
בברייתא, אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא נחלקו בית שמאי ובית
הלל על מבוי שפחות מארבע אמות שאינו צריך כלום – שום
תיקון.

מקשה הגמרא: והא אנן תנן – והרי שנינו במשנתנו, משום רבי
ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא, לא נחלקו בית
שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא נותר
או בלחי או בקורה. דהיינו, שהוא צריך על כל פנים תיקון מועט,
ושלא כדברי הברייתא שאינו צריך כלום.

מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, אין כוונת הברייתא שמבוי זה אינו
צריך שום תיקון, אלא הכי קאמר – כך כוונתה לומר, הכל מודים
במבוי שפתחו פחות מארבע אמות שאינו צריך לחי וקורה בשיטת
בית שמאי בסתם מבוי, ואף לא לחיין בשיטת רבי אליעזר, ולא
עושה לו או לחי או קורה, בשיטת בית הלל בכל מבוי.

מבררת הגמרא: וכן – עד כמה יהיה פתח המבוי צר ועדיין יוצרך
לתיקון של לחי או קורה. אמר רב אחלי, ואיתימא וישי אומרים
שאמר זאת רב יחיאל, עד רוחב ארבעה טפחים. אבל מבוי שרוחב
פתחו פחות מארבעה טפחים אינו צריך תיקון כלל.

הגמרא מבארת כיצד יש לתקן חצר הפרוצה לרשות האסורה עליה:
אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב, מודים חכמים
לרבי אליעזר בפסי חצר, כלומר, אף שחכמים חולקים על רבי
אליעזר במשנה, וסוברים שאין צריך שני לחיים במבוי אלא די
באחד, מכל מקום מודים הם לו בחצר שנפרצה למקום האסור לה
שצריכה תיקון לחיים [פסיע] משני צידי הפתח. ורב נחמן אמר,
הלכה ברבי אליעזר בפסי חצר, כלומר, אף שיש החולקים על רבי
אליעזר גם בחצר, וסוברים שדי לה בפס אחד בלבד, מכל מקום בענין
זה הלכה כרבי אליעזר המצריך שני פסים.

הגמרא מפרשת את דברי האמוראים: אמר רב נחמן בר יצחק,
לדברי רב, הסובר שיש תנא החולק על רבי אליעזר במבוי ומודה לו

בחצר שצריכה שני פסים, מאן מודים – מי הוא תנא זה, רבי. ומדברי
רב נחמן שאמר 'הלכה כרבי אליעזר בפסי חצר', מכלל דפליגי – יש
לדייק שישנם תנאים החולקים על רבי אליעזר גם בחצר וסוברים
שדי לה בפס אחד, [מאן פליגי עליה – ומי הם החולקים בזה], רבנן
– חכמים, בני מחלוקתו של רבי. דתניא – שכן שנינו בברייתא, חצר
הפרוצה למקום האסור לה ניתרת בפס אחד לדעת חכמים. רבי
אומר, בשני פסין.

הגמרא מבררת את דעתו של רבי יוחנן בדין חצר: אמר רבי אסי
אמר רבי יוחנן, חצר צריכה שני פסין. מקשה הגמרא: אמר ליה
רבי ירמיה לרבי אסי, מי [וכי] אמר רבי יוחנן הכי, והא אתה הוא
דאמרת – והרי אתה הוא שאמרת משמיה [משמו] דרבי יוחנן,
שפסי חצר צריכין שיהא בהן רוחב ארבעה טפחים, ובבבב שרבי
יוחנן אינו מצריך פסים משני צדדים. וכי תימא – ואם תאמר שכוונת
רבי יוחנן שצריך לעשות פס רחב ארבעה טפחים מכאן – מן הצד
האחד, ועוד פס רחב ארבעה טפחים מכאן – מן הצד השני, ובסך
הכל שמונה טפחים, כיצד יתכן לומר כן, וקתני – והרי שנה רב אדא
בר אבימי ברייתא קמיה [לפני] דרבי חנינא, ואמרי לה [ויש]
אומרים ששנה ברייתא זו [קמיה] דרבי חנינא בר פפי, וברייתא זו
מפרשת שמה ששנינו במשנה להלן [בבב] 'חצר גדולה שנפרצה
לקטנה, גדולה מותרת וקטנה אסורה, מדובר באופן שהקטנה בעשר
– רוחבה עשר אמות, ונדולה פחותה עשרה אמות. דהיינו, שאין
ביניהם אלא ששה טפחים בלבד, ונמצא שיש לחצר הגדולה פסים
ברוחב שלשה טפחים משני צידי פתחה לחצר הקטנה [ציור א]. הרי
מוכח מכאן שאין צריך לעשות בחצר שני פסים של ארבעה טפחים,
ובבבב יש לפרש בדברי רבי יוחנן שחצר צריכה פס אחד בלבד
ברוחב ארבעה טפחים.

הגמרא מתרצת את הסתירה בדברי רבי יוחנן: כי קליק – כאשר עלה
רבי ירמיה מן הים, פירש את דברי רבי יוחנן כך,
כאשר מתקנים חצר על ידי העמדת פס ברוח אחת – מצד אחד
בלבד, צריך שיהא הפס פרוחב ארבעה טפחים, אבל כאשר מעמידים
פסים משני רוחות – משני צדדים, די בכך שיהא בהם 'משנה' [לבן]
ו'משנה' [לבן]. וקתני – והברייתא ששנה אדא בר אבימי, בה
נבאר שצריך להעמיד שני פסים שכל אחד מהם רחב שלשה
טפחים, כשיטת רבי יהי, המצריך לעשות שני פסים בחצר, וסביר לה
– וסובר רבי בשיטת רבי יוסי [להלן דה] ששיעור רוחב לחי הוא
שלשה טפחים.

הגמרא מבררת את דעתו של שמואל בענין חצר: אמר רב יוסה אמר
רב יהודה אמר שמואל, חצר ניתרת בפס אחד.
מקשה הגמרא: אמר ליה אביי לרב יוסה, מי [וכי] אמר שמואל
הכי – כך, שדי בפס אחד, [והרי] אמר ליה שמואל לרב חנינה
בר שילא, אתה לא תעביד עובדא – אתה לא תעשה מעשה להתיר
חצר, אלא או בסתימת רוב הדופא, או בעשיית שני פסין משני
הצדדים.

אמר ליה רב יוסה לאביי, אנה לא ידענא – אני איני יודע לתרץ
סתירה זו בדברי שמואל, אלא יודע אני שעשה רב יהודה מעשה
להקל כפי המימרא שאמר בשם שמואל להתיר חצר בפס אחד,
עובדא הוה – שכן מעשה היה בירודה דרענא [כפר של רועים],
לשון ים הנכנס לחצר הוה – פרצו מי הים את דופן החצר במלואה
ונכנסו לתוכה [ציור ב], ואמא – ובא בעל החצר לקמיה [לפני] דרב
יהודה, לשואלו כיצד לתקן החצר להתיר למלאות ממנה מים
בשבת, ולא אצרכיה – ולא הצריכו לעשות בה אלא פס אחד
בראש הכותל.

אמר ליה אביי לרב יוסה, לשון ים קאמרת – וכי ממעשה זה שאירע
במי הים אומר אתה להוכיח שחצר ניתרת בפס אחד, אין אתה יכול
ללמוד משם למקומות אחרים, שכן קל הוא [קולא היא] שהקלו
חכמים במילוי מים בשבת, שמותרת אפילו על ידי תיקון מועט.

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף יב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלט

בפסי חצר – וקשה: דגבי מבוי נקט לשון לחי, וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתא, אף על גב דשניהם משהו.
ורב נחמן אמר הלכה כרבי אליעזר בפסי חצר. והא דלא קאמר הלכה כרבי בפסי חצר דהא סבר כרבי אליעזר, כדקאמרין: ומודים חכמים, היינו רבי, לרבי אליעזר, והוה ניהא טפי דאיהו איירי בחצר – אלא: דניהא ליה

לאוכלין – מקום. הכי קאמר אינו צריך לא לחי ולא קורה בו' – והאי כלום דקאמר – אהני תוספת דמוספי בית שמאי ורבי אליעזר אדבית הלל קאי. וכמה – יהא פחות ורחבו מארבע אמות, ויהא צריך תיקון. עד ארבעה – טפחים, אפילו אינו רחב אלא אמה או חמשה או ארבעה טפחים – צריך לחי, אבל בפחות מארבעה – אינו צריך כלום. **בפסי חצר** – אם נפרצה למקום

האסור לה, צריכה שיור משני צדיה. מאן מוידם – דקאמר רבי ירמיה – רבי. ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן, דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי חצר. מאן פליגי עליה רבנן – בני מחלוקתו של רבי. וגדולה באחת עשרה – דליכא אלא שלשה מכאן ושלשה מכאן, וקתני "גדולה מותרת". טימי – עלה מן הים. רבי היא וסבר לה כרבי יוסי – דאמר: לחי רחב שלשה טפחים בעי. ורבי יוחנן אליבא דרבנן קאמר, דפס דקאמרי רבנן – ארבעה טפחים הוא, ובשני רוחות סגי בשני משהויין. לשון ים שנכנס לחצר הוה – ופרצו הדופן במלואו. ולא אצרכוה אלא פס אחד – בראש הכותל, ומותר למלאות מן המים לפנים ממקום המחיצה. ולא אמרין: קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד. שהקילו חכמים במים – למלאות מחל על ידי תיקון כל שהוא. כדבעא מיניה כו' – אלמא: יש להקל במים (ומה) שאין (כו) במקום אחר. להכי נקט חורבה – ודרכה להיות שם מחיצות תלויות. אלא במים – כגון גוזזטרא שהיא למעלה מן הים, בפרק "ביצד משתתפין" (עירובין פו,ב). מכל מקום – דשמואל ארשמואל קשיא. פירשוה – לדשמואל האי דקאמר בפס אחד – היינו ארבעה טפחים, והאי דקאמר שני פסים – בקטנים כל דהו. בשלשה ומשהו סגי – דאיבעית מארבעה. ותו לא בעי מדי. דהא אמר רב אחאי – לעיל, דפחות מארבעה לא צריך כלום. כאן בחצר – חצר מרובע, או רחבו יותר מארכו. אף על גב דאימעיט מארבעה – לא סגי בדוכי. מכיו – ארכו יותר על רחבו. דרב אחאי תנאי היא – לקמן מפרש להו. וליכא למיקם עלה דמילתא. דליכא בעינן רוב הדופן עומד. שנכנס לחצר – דרך פירצת הכותל. וכשלא נפרץ במלואו עסקין, מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה. אלא אם כן – עשו מחיצה לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה. אבל עשרה אין צריך כלום – שהרי יש שיור מכאן ומכאן. מיטלא הוא דלא ממלאינן – משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד. הא מטלטלי מטלטלינן – בהאי חצר. במלואה – לאו דווקא, אלא כל יותר מעשרה קרי ליה מלואה.

רבי. הלכה מפלל דפליגי, [מאן פליגי עליה] – רבנן. דתניא: חצר ניתרת בפס אחד. רבי אומר: בשני פסין. אמר רבי אסי, אמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני פסין. אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: מי אמר רבי יוחנן הכי? והא אתה הוא דאמרית משמיה דרבי יוחנן: פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה! וכי תימא ארבעה מכאן וארבעה מכאן – והתני רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא, ואמרי לה קמיה דרבי חנינא בר פפי: קמנה – בעשר, וגדולה – באחת עשרה! כי סליק רבי זירא מימי, פרשה: ברוח אחת – בארבעה, משתי רוחות – משהו לכאן ומשהו לכאן. והתני אדא בר אבימי – רבי היא, וסבר לה פרבי יוסי. אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר שמואל: חצר ניתרת בפס אחד. אמר ליה אבוי לרב יוסף: מי אמר שמואל הכי? והא אמר ליה שמואל לרב חנינא בר שילא: את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין! אמר ליה: ואנא לא ידענא, דעובדא הוה בדורה דרעותא, לשון ים הנכנס לחצר הוה, ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה אלא פס אחד. אמר ליה: לשון ים קאמרית – קל הוא שהקילו חכמים במים. כדבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה? אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, קל הוא שהקילו חכמים במים, מפל מקום קשיא! כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, פירשוה: מרוח אחת – בארבעה, משתי רוחות – משהו לכאן ומשהו לכאן. אמר רב פפא: אי קשיא לי – הא קשיא לי, דאמר ליה שמואל לרב חנינא בר שילא: את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין. למה לי רוב דופן? בפס ארבעה סגי! וכי תימא מאי ברוב דופן – בדופן שבעה, דבארבעה הוה ליה רוב דופן. למה לי ארבעה? בשלשה ומשהו סגי! דהא אמר רב אחאי, ואיתמא רב יחיאל: עד ארבעה! איבעית אימא: פאן – בחצר, פאן במבוי. ואיבעית אימא: דרב אחאי גופיה תנאי היא. תנו רבנן: לשון ים הנכנס לחצר – אין ממלאין הימנו בשבת אלא אם כן יש לו מחיצה גבוה עשרה טפחים. במה דברים אמורים – שפירצתו ביותר מעשרה, אבל עשרה – אין צריך כלום. ממלא הוא דלא ממלאינן, הא מטלטלי – מטלטלינן. והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה! הכא

לאוכלין ומוצאא שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד. אמר לו: בני, עשה לחי אחר. אמר לו: וכי לסותמו אני צריך? אמר לו: פתם, ומה בכך. אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבי שהוא פחות מארבע אמות שאינו צריך כלום, על מה נחלקו – על רחב מארבע אמות ועד עשר; שבית שמאי אומרים: לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה. קתני מיהת: "וכי לסותמו אני צריך", אי אמרת בשלמא לחין וקורה – משום הכי אמר: "וכי לסותמו אני צריך", אלא אי אמרת לחין בלא קורה – מאי "לסותמו"? הכי קאמר: וכי לסותמו בלחין אני צריך. אמר מר, אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבי שפחות מארבע אמות שאינו צריך כלום. והא אנן תנו, משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבי שהוא פחות מארבע אמות, שהוא יותר או בלחי או בקורה! אמר רב אשי, הכי קאמר: אינו צריך לחי וקורה בבית שמאי, ולא לחין פרבי אליעזר, אלא או לחי או קורה בבית הלל. וכמה? אמר רב אחאי, ואיתמא רב יחיאל: עד ארבעה. אמר רב ששת, אמר רב ירמיה בר אבא, אמר רב: מוידם חכמים לרבי אליעזר בפסי חצר. ורב נחמן אמר: הלכה פרבי אליעזר בפסי חצר. אמר רב נחמן בר יצחק: מאן מוידם

רבי. הלכה מפלל דפליגי, [מאן פליגי עליה] – רבנן. דתניא: חצר ניתרת בפס אחד. רבי אומר: בשני פסין. אמר רבי אסי, אמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני פסין. אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: מי אמר רבי יוחנן הכי? והא אתה הוא דאמרית משמיה דרבי יוחנן: פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה! וכי תימא ארבעה מכאן וארבעה מכאן – והתני רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא, ואמרי לה קמיה דרבי חנינא בר פפי: קמנה – בעשר, וגדולה – באחת עשרה! כי סליק רבי זירא מימי, פרשה: ברוח אחת – בארבעה, משתי רוחות – משהו לכאן ומשהו לכאן. והתני אדא בר אבימי – רבי היא, וסבר לה פרבי יוסי. אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר שמואל: חצר ניתרת בפס אחד. אמר ליה אבוי לרב יוסף: מי אמר שמואל הכי? והא אמר ליה שמואל לרב חנינא בר שילא: את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין! אמר ליה: ואנא לא ידענא, דעובדא הוה בדורה דרעותא, לשון ים הנכנס לחצר הוה, ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה אלא פס אחד. אמר ליה: לשון ים קאמרית – קל הוא שהקילו חכמים במים. כדבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה? אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, קל הוא שהקילו חכמים במים, מפל מקום קשיא! כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, פירשוה: מרוח אחת – בארבעה, משתי רוחות – משהו לכאן ומשהו לכאן. אמר רב פפא: אי קשיא לי – הא קשיא לי, דאמר ליה שמואל לרב חנינא בר שילא: את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין. למה לי רוב דופן? בפס ארבעה סגי! וכי תימא מאי ברוב דופן – בדופן שבעה, דבארבעה הוה ליה רוב דופן. למה לי ארבעה? בשלשה ומשהו סגי! דהא אמר רב אחאי, ואיתמא רב יחיאל: עד ארבעה! איבעית אימא: פאן – בחצר, פאן במבוי. ואיבעית אימא: דרב אחאי גופיה תנאי היא. תנו רבנן: לשון ים הנכנס לחצר – אין ממלאין הימנו בשבת אלא אם כן יש לו מחיצה גבוה עשרה טפחים. במה דברים אמורים – שפירצתו ביותר מעשרה, אבל עשרה – אין צריך כלום. ממלא הוא דלא ממלאינן, הא מטלטלי – מטלטלינן. והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה! הכא

הבא במאי עסקין דאית ליה גידודי – פירש רש"י: אבל הים כיסודו. וקשיא: דמכל מקום מאי שנא דלענין טלטול חשיבי מחיצות, ולענין מילוי לא חשיבי? ויש לומר: דהכי פירושו: מילוי הוא דלא ממליטין – פירוש דאסור לטלטל מבית לחצר. ונקט מילוי – משום דעיקר תשמיש מחצר לבית הוא המילוי, אבל טלטולי הוא דמטלטלין בחצר. ואמאי –

כו'. ומשנ: דאית ליה גידודי, וניכרת מחיצה לבני חצר, ולבני בית שהם רחוקים – אינה ניכרת. ועריבי מיא ומשום הכי אסור. וקשה: דבפרק "כיצד משתתף" (לקמן פ"א) משמע דאית שפיר דלא בעינן שיראו ראשי קנים, אי לאו משום דרב יהודה קפיד אעורובי מיא. והשתא, הך ברייתא נמי סברה הכי ויש לומר: דהוה מצי למימר וליטעמין. ורבינו יהודה בן נתן מפרש: דמיירי בחצר שנפרצה מערב שבת, והמים באו בשבת. וקאמר, הבא במאי עסקין – דאית ליה גידודי, ולהכי מטלטלין: דשבת הואיל והותרה גידודי, אף על גב דהשתא אין המחיצות ניכרות. אבל למלאת מן המים שבאו בשבת – לא שייך הואיל והותרה הותרה. ורבינו שמואל בן מאיר ורבינו הם פירשו: דאית ליה גידודי – ויש גידודים וגבוהים עשרה לים בתוך החצר, ולכך מטלטלין בחצר. אבל למלאת מן המים – אסור, דמקום המים נפרץ במלואו לים, והים הוי כרמליה. ואין לחוש שגם יעלה הים שרטון – שגודים גבוהים יותר, או שהם רחוקים משפת הים ביותר הרבה. והשר מקוצי מפרש, דהכי פירושו: מילוי הוא דלא ממליטין – הוא הדין טלטול, ונקט מילוי – משום דקתני בברייתא "אין ממלאים". אבל טלטולי מטלטלין – אם הלכו להם חסדים צפיר על גבה. אלמא: אף על גב ולהכי שרי בשאן המים, אבל כשיש המים ומחיצה אינה ניכרת ועריבי מיא – אסור. ואם תאמר: ואמאי אסור הבא למלאות? והא קתני בתוספתא (פרק ששי) גזוהטרא שהיא למעלה מן המים – אין ממלאים הימנה בשבת, אלא אם כן עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המים, ואף על פי שהמים צפיר על גבה. אלמא: אף על גב דאין מחיצה ניכרת ממלאין הימנה. ושנא יש לומר: דהתם שהמחיצות עשויות לשם מים – עריפי מגידודי דהבא. ורבינו יצחק בן אבירם פירש ברש"י: דאית ליה גידודי, אבל הים כסודו, ולהכי אין ממליטין דילמא אויל דלי לאידך גיסא חוץ לחצר. וטעמא דעריבי מיא – אין אסור אלא משום דילמא אויל דלי לאידך גיסא, ולא משום דאין המחיצות ניכרות. ובעשר דהוי כפתח – לא חיישין, דאיכא היכרא. אבל טלטולי מטלטלין אף על גב דאין מחיצות ניכרות. והשתא אתי שפיר ההיא דתוספתא. **איתבייה** אתי, הוה על כן – ואפילו רבנן לא אסרי, אלא דמדרבנן בעו שלש מחיצות גמורות. **כמה** מכוונים כו' אלא בפס ארבעה – אית דלא גריס "ארבעה", משום דהשתא סלקא דעתיה דרבי יורא דסיגי בפס משהו. ואין לחוש

דמשום מסקנא נקט ארבעה. **להוי** כפס משהו ולישתרי – ואף על גב דרבי יורא גופיה קאמר לעיל: מרוח אחת בארבעה – לבתר הכי שמעה. **ובתים** וחצירות פתוחים לתוכו. שתי חצירות למבוי, ושתי בתים לכל חצר וחצר – והכי איתא בפרק "רבי אליעזר דמילה" (שבת קלא). ואם תאמר: חצר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה? הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה? ואין לומר דלחצר דיש בה דירוק לא בעי בתים וחצירות. אבל מבוי מרובע פסטיק בין הבתים למבוי – משום הכי בעינן דירוק מרובין שתי חצירות ושני בתים לכל חצר. דהא בפרק "הדר" (עירובין ע"ג). אמר רב: אין מבוי נותר בלחי וקורה כו', ושמואל אמר: אפילו בית אחד וחצר אחת. ופירש רש"י: התם בית אחד במבוי בלא חצר, וחצר אחת עם הבתים. וכיון דטעמיה דרב משום דירוק – רב נמי מודה, כיון דאיכא בית במבוי – אפילו ליכא שום חצר דשרי בלחי וקורה. ובפירוש הקונטרס צריך לפרש, דאין לפרש בית אחד וחצר אחת – היינו בית אחד בחצר, דהא קאמר רבי יוחנן: התם: אפילו חורבה. וקאמר בתי הכי: דלא חיישין דלמא אתי לאפקי מנא דבתים לחורבה. משמע: דלא בעי למימר חורבה שבחצר, דאם כן – ליכא בתים. אלא חורבה בלא חצר קאמר. והכי נמי לשמואל, דאמר אפילו בית אחד וחצר אחת. ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרשות הרבים יותר מחצר, בעי בתים וחצירות.

דאית ליה גידודי – מה שנשאר מן הפרצה בגובה עשרה אבל הים כיסודו. **הכשירו בלחי** – תיקנו בלחי. **הוורק לתוכו** – מרשות הרבים. **חייב** – דקסברי: לחי משום מחיצה. **הכשירו בקורה הוורק לתוכו פטור** – דקורה משום היכר. וקסברי: ארבעה מחיצות דאורייתא, בין לקולא בין לחומרא. **הצירות של רבים** – שפתוחין בתים הרבה לחצר, ואוסרים בני הבתים זה על זה, שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב – מפני שהבית רשות מיוחדת לו, וחצר רשות חבירו מושל בה. ונמצא מוציא מרשות לרשות. ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד – גזירה דילמא אתי לאפקי מרשות היחיד לרשות הרבים. אבל בחצר – מותר לטלטל בה, כדאמרין במסכת שבת בפרק "רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו'" (ק"ל). **שאני ראו** לשיתוף – מפולש. לחי משום מחיצה – וקסברי: שלשה מחיצות דאורייתא. **הוורק למבוי כו'** – אלמא: לחי משום מחיצה. **אינו צריך אלא לחי** – שאינו מפולש. **חייב** – ואף על גב דלית ליה לחי, דשלש מחיצות דאורייתא. לחי ודבר אחר – צורת הפתח כתרות מפולש. **הוורק לתוכו פטור** – ואף על גב דעבד לחי. יתר על כן – לעיל מיניה איירי, בבונה עליה על גבי שני בתים בפרק "כל גנות" (עירובין צ"א). לחי מבאן כו' – אלמא: לחי משום מחיצה. ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא ברשות הרבים, אבל במבוי מפולש – לא. שתי מחיצות – של שני בתים, לבד הלחינים, והלחינים דקא מצריך רבי יהודה – משום היכר בעלמא: בלחי משום – אלא בפס ארבעה, כחצר. בקורה טפח – כשאר מבוי. ומר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי: כמה מכוונים – לסייען הוא בא: ובתים וחצירות – שתי חצירות פתוחות לתוכו, ובית פתוח לכל חצר שכן הוי דירוותיהן: לפני כל בית יהיה חצר: עגולה לא בתמידי: משום דעגולה היא משתריא בלחי משהו. ואי לא הוויא לה חצר – ובעיא פס. והאי מרובעת – לאו למעוטי עגולה אתא. אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה. ובמה – יהא אורכה יותר, דנפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו. עד דאיכא פי שנים – הואיל וחצר היתה לא נפקא מינה עד דאיכא פי שנים. חביבי – רבי חייא, שהוא אחי אביו ואמו של רב.

יבואו לטעות ולומר שכשם שמותר לטלטל במבוי כך מותר לטלטל
ברשות הרבים. וכיון שהקורה מועילה משום היכר ואינה נידונה
כמחיצה, לכן מבוי מפולש שעשה קורה בראשו אינו נחשב רשות
היחיד והזורק לתוכו פטור.
הגמרא מביאה שגם רבה סובר כן: **וְכֵן אָמַר רַבָּה, לְחֵי מוּעִיל מְשׁוּם**
מְחִיצָה, וְקוֹרָה מוּעִילָה מְשׁוּם הַיֵּיבֵר.
הגמרא מביאה דעה החולקת על רב יהודה ורבה: **וְרַבָּא אָמַר, אֶחָד**
זֶה וְאֶחָד זֶה – בֵּין לְחֵי וּבֵין קוֹרָה, מוּעִילִים מְשׁוּם הַיֵּיבֵר, שְׁעַל יְדֵי
הַלְחִי אוֹ הַקּוֹרָה שְׁבִרָאשׁ הַמַּבּוּי, נִיכָר לֹאנְשִׁים שֶׁהַמַּבּוּי הוּא רְשׁוּת
הַיְחִיד, וְלֹא יִבְאוּ לטעות ולומר שכשם שמותר לטלטל במבוי כך
מותר לטלטל ברשות הרבים.
הגמרא מקשה על רבא: **אִיתִיבִיהּ – (הקשה) רַב יַעֲקֹב בַּר אֲבָהוּ**
לְרַבָּא, שֵׁנִינּוּ בְּבִרְיֵיתָא, הַזּוֹרֵק חֶפֶץ מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְמַבּוּי, אִם יֵשׁ לוֹ
– (למבוי) לְחֵי בִּרְאשׁוֹ, חֵיבֵיב, כִּדָּן הַזּוֹרֵק מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְרְשׁוּת
הַיְחִיד. וְאִם אֵין לוֹ – (למבוי) לְחֵי בִּרְאשׁוֹ, פְּטוּר, הוּאֵיל וְהַמַּבּוּי אֵינוֹ
נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד. וּמַדְבְּרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁאִם יֵשׁ לַמַּבּוּי לְחֵי וְהַזּוֹרֵק
לְתוֹכוֹ חֵיבֵיב, מוֹכַח שֶׁלְחֵי מְשׁוּם מְחִיצָה, וְלִכֵּן הַמַּבּוּי נִחְשָׁב רְשׁוּת
הַיְחִיד.
מתרצת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר –** כך כוונת התנא ששנה את הברייתא,
מבוי שאינו מפולש, שיש לו שלש מחיצות, **וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא לַתַּת**
לְחֵי בִּרְאשׁוֹ כִּדִּי לְהַתִּיר לְטַלְטַל בּוֹ, הַזּוֹרֵק חֶפֶץ מִרְשׁוּת הָרִבִּים
לְתוֹכוֹ, חֵיבֵיב, כִּדָּן הַזּוֹרֵק מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְרְשׁוּת הַיְחִיד, מְשׁוּם שְׂכִידִי
שֶׁהַמָּקוֹם יִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד מִן הַתּוֹרָה, דִּי שִׁיחֵי לוֹ שֶׁלֹּא מְחִיצוֹת,
וְלִכֵּן אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לְחֵי בִּרְאשׁ הַמַּבּוּי, מִכָּל מָקוֹם הוּא נִחְשָׁב רְשׁוּת
הַיְחִיד מִחֲמַת שְׁלוֹשֶׁת הַמְּחִיצוֹת שִׁישׁ לוֹ, שֶׁמָּקוֹם שִׁישׁ לוֹ שֶׁלֹּא
מְחִיצוֹת, נִחְשָׁב לְרְשׁוּת הַיְחִיד. אֲבָל מַבּוּי מְפוּלֵשׁ, שְׂכִידִי לְהַתִּיר
לְטַלְטַל בּוֹ הוּא צָרִיךְ לַתַּת לְחֵי בִּרְאשׁוֹ הָאֶחָד, וְגַם דָּבָר אֲחֵר – (צורת
הַפֶּתַח) בִּרְאשׁוֹ הַשֵּׁנִי, הַזּוֹרֵק חֶפֶץ מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְתוֹכוֹ, פְּטוּר, וְגַם
אִם עָשָׂה לְחֵי בִּרְאשׁוֹ הָאֶחָד פְּטוּר, שֶׁהַלְחֵי אֵינוֹ נִידוֹן כְּמִחִיצָה,
וּמִמִּילָא יֵשׁ לַמַּבּוּי רֶק שְׁתֵּי מְחִיצוֹת.
הגמרא מקשה על רבא קושיא נוספת: **אִיתִיבִיהּ –** הקשה רב יעקב בר
אבא לרבא, שנינו בברייתא, **יֵתֵר עַל כֵּן –** חידוש גדול מזה **אָמַר רַבִּי**
יְהוּדָה, מִי שֵׁשׁ לוֹ שְׁנֵי בֵּתִים בְּשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרִבִּים, זֶה כְּנֶגֶד זֶה,
וְרוּצָה לְטַלְטַל בְּמָקוֹם שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַבֵּתִים, עוֹשֶׂה לְחֵי מְכָאן – בקצה
הבית האחד, **וְלִחֵי מְכָאן –** בקצה השני של אותו בית (צויר ב), ועל
יד זה יש סתימה לשני צידי רשות הרבים, **אִם שְׁעוּשָׁה קוֹרָה מְכָאן –**
שמיניח קורה בין שני הבתים, ראשה האחד על גבי הבית שבצד
האחד, וראשה השני על גבי הבית שבצד השני, **וְכֵן מְנִיחַ קוֹרָה**
נוֹסֶפֶת מְכָאן – מהצד השני של הבתים (צויר ג), **וְנִוְשָׂא וְנִוְתָן**
בְּאֶמְצַע – (בֵּין שְׁנֵי הַבֵּתִים) מִבֵּית לְבֵית. אָמַרְוּ לוֹ חֲכָמִים, אֵין מְעַרְבִּין
רְשׁוּת הָרִבִּים בִּבְדֵּק, וּמוֹכַח שֶׁלְחֵי מְשׁוּם מְחִיצָה, וְלִכֵּן סוֹבֵר רַבִּי יְהוּדָה
שֶׁאִם עָשָׂה לְחֵי מְכָאן וּמוֹכָאן יִכּוֹל לְטַלְטַל בְּאֶמְצַע, וְסוֹבֵר רַבָּא
שֶׁאִמַּר שֶׁלְחֵי מְשׁוּם הַיֵּיבֵר. וְאֵין לְתַרְץ שֶׁרַק רַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר כֵּן, אֲבָל
חֲכָמִים חוֹלְקִים עָלָיו, מְשׁוּם שֶׁגַם חֲכָמִים לֹא נִחְלְקוּ עַל רַבִּי יְהוּדָה
אֲלָא בְּרְשׁוּת הָרִבִּים, מְשׁוּם שֶׁמַּעֲבֵר הָרִבִּים מִבְּטֵל אֶת הַמְּחִיצוֹת,
אֲבָל בְּמַבּוּי מְפוּלֵשׁ אֵינֶם חוֹלְקִים עָלָיו, וְגַם הֵם מוֹדִים שֶׁאִם עָשָׂה לְחֵי
מְכָאן וּמוֹכָאן אוֹ קוֹרָה מְכָאן וּמוֹכָאן מוֹתֵר לְטַלְטַל בְּאֶמְצַע.
מתרצת הגמרא: **הָתָם קָסְבֵּר –** שם, לענין שני בתים בשני צידי רשות
הרבים, סובר רבי יהודה שתי מחיצות **דְּאִוְרִייתָא –** מקום שיש לו
שתי מחיצות נחשב רשות היחיד מן התורה, ולכן המקום שבין שני
הבתים נחשב רשות היחיד על ידי שתי מחיצות הבתים שמכאן
ומכאן. ומה שהצריך רבי יהודה לעשות לחיים או קורות, הוא רק
משום היכר, כדי שלא יבואו לטלטל בברשות הרבים, אבל
מדאורייתא המקום נחשב רשות היחיד גם בלא הלחיים או הקורות.
וטעמם של חכמים שנחלקו על רבי יהודה, אינו משום שמעבר
הרבים מבטל את המחיצות, אלא הוא משום שלדעתם צריך שלש
מחיצות כדי שהמקום יחשב רשות היחיד, וכיון שלחי או קורה אינן

מתרצת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר עֲקָרִינָן –** באיזה אופן עוסקת הברייתא
כאן, **דְּאִית לִיה גִּידוּדִי –** שנשתירה מן הפירצה מחיצה בגובה
עשרה טפחים, אלא שמי הים כיסו אותה (צויר א), ולפיכך נאסר
לשאוב מים מלשון הים אל החצר, אך מכל מקום הותר לטלטל בתוך
החצר.
הגמרא מביאה שמועה בשם רב יהודה בענין מבוי שלא עשו בו
שיתוף מבואות: **אָמַר רַב יְהוּדָה, מַבּוּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ –** שלא
עשו בו שיתוף מבואות, אם **הַכְּשִׁירוּ בְּלִחֵי –** שתיקנו והתירו לטלטל
על ידי שעשה לחי בראשו, **הַזּוֹרֵק חֶפֶץ מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְתוֹכוֹ, חֵיבֵיב,**
כִּדָּן זוֹרֵק מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְרְשׁוּת הַיְחִיד, מְשׁוּם שֶׁהַלְחֵי שְׁבִרָאשׁ
הַמַּבּוּי נִידוֹן כְּמִחִיצָה, וְעַל יְדֵי כֵךְ הַמַּבּוּי נִחְשָׁב כְּסִתּוּם גַּם בִּירוֹחַ
הַבְּרִיעִית (שְׁבָה נִמְצָא פֶתַח הַמַּבּוּי), נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד. וְאִם הַכְּשִׁירוּ
בְּקוֹרָה – שתיקנו והתירו לטלטל על ידי שעשה קורה בראשו,
הַזּוֹרֵק חֶפֶץ מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְתוֹכוֹ, פְּטוּר, מְשׁוּם שֶׁהַקּוֹרָה שְׁבִרָאשׁ
הַמַּבּוּי אֵינָה נִידוֹנָה כְּמִחִיצָה, וְאֵין הַמַּבּוּי נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד מִחֲמַתָּה.
וְאֵף עַל פִּי שֶׁגַם בְּלֹא הַקּוֹרָה יֵשׁ לַמַּבּוּי שֶׁלֹּא מְחִיצוֹת, סוֹבֵר רַב יְהוּדָה
שְׂכִידִי שֶׁהַמָּקוֹם יִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד צָרִיךְ שִׁיחֵי לוֹ אַרְבַּע מְחִיצוֹת.
מקשה הגמרא: **מִתְקַרְקֵה לֵה – (הקשה) רַב שִׁשְׁתִּי עַל רַב יְהוּדָה, מִעֲקָמָא**
דְּלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ – מדברי רב יהודה 'מבוי שלא נשתתפו בו', משמע
שהטעם שאם הכשירו בקורה אין המבוי נעשה רשות היחיד, הוא
משום שלא עשו בו שיתוף מבואות, **הָא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ –** אבל אם עשו
בו שיתוף מבואות, **אִפִּילוּ אִם הַכְּשִׁירוּ בְּקוֹרָה נְמִי – (גם) חֵיבֵיב הַזּוֹרֵק**
לְתוֹכוֹ, וְקָשָׁה, וְכִי בְּכָר לַחֵם זֶה שֶׁהִנִּיחָה עֲבוּר הַשִּׁיתוּף מִבּוּאוֹת עוֹשֶׂה
אוֹתוֹ רְשׁוּת הַיְחִיד אוֹ אִם לֹא הִנִּיחַ בּוֹ כְּכַר הָרִי הוּא רְשׁוּת הָרִבִּים,
וְדֹאֵי שֶׁאֵין הַדֵּבֵר כֵּן, שֶׁהִרִי דִּינֵי רְשׁוּת הַיְחִיד אֵינֶם תְּלוּיִם בְּשִׁיתוּף
מִבּוּאוֹת אֲלָא בְּמִחִיצוֹת, וְאִם כֵּן גַּם אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי, יֵשׁ לָנוּ לומר
שֶׁאִם הַכְּשִׁירוּ בְּקוֹרָה הַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ יִהְיֶה פְטוּר.
הגמרא מקשה קושיא נוספת: **וְהִתְנִיָּא –** והלא שנינו בברייתא,
חֲצִירוֹת שֶׁל רִבִּים – חצירות שבתים רבים פתוחים להן, **וּמִבּוּאוֹת**
שֶׁאֵינֶן מְפוּלְשִׁין – שאין שני ראשיהם פתוחים לרשות הרבים, אלא
ראשם האחד סתום על ידי מחיצה, וראשם השני פתוח לרשות
הרבים, **כֵּין אִם עֵרְבּוּ בִּינֵיהֶם, כְּלומר, שֶׁבַחצִירוֹת עוֹשׂוּ עֵרֹב**
חֲצִירוֹת, וְכֵן בְּמִבּוּאוֹת עוֹשׂוּ שִׁיתוּף מִבּוּאוֹת, וְכֵין אִם לֹא עֵרְבּוּ
בִּינֵיהֶם, הַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ, חֵיבֵיב. וּמִבּוּאָר שֶׁגַם מַבּוּי שֶׁלֹּא עוֹשׂוּ בּוֹ שִׁיתוּף
מִבּוּאוֹת נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד וְהַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ חֵיבֵיב, וּמִסְתִּימָת הַבְּרִייתָא
מְשַׁמַּע שֶׁבֵּין אִם הַכְּשִׁירִים בְּלִחֵי וּבֵין אִם הַכְּשִׁירִים בְּקוֹרָה, הַזּוֹרֵק
לְתוֹכָם חֵיבֵיב, וְקָשָׁה עַל רַב יְהוּדָה שֶׁסוֹבֵר שֶׁמַּבּוּי שֶׁלֹּא עוֹשׂוּ בּוֹ שִׁיתוּף
מִבּוּאוֹת וְהַכְּשִׁירוּ בְּקוֹרָה אֵינוֹ נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד וְהַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ
פְטוּר.
הגמרא חוזרת בה מהאמור לעיל, ומביאה את דברי רב יהודה בנוסח
אחר: **אֶלָּא אִי אִיתְמֵר הָכִי אִיתְמֵר –** אלא מה שנאמר בשם רב
יהודה בדין מבוי שאין בו שיתוף מבואות, על כרחך שכן נאמר, **אָמַר**
רַב יְהוּדָה, מַבּוּי מְפוּלֵשׁ, שֶׁשְׁנֵי רִאשֵׁי פִתּוּחִים לְרְשׁוּת הָרִבִּים, שֶׁאֵינֶם
רְאויִ לְשִׁיתוּף, כְּלומר, שְׂקוּדִם שֶׁתִּיקְנוּ כִּדְּיָנוּ אֵין רְאויִ לְשִׁיתוּף וּמַדְרַבְנָן
מִתִּיר לְטַלְטַל בּוֹ, אִם הַכְּשִׁירוּ בְּלִחֵי – שתיקנו והתירו לטלטל על
ידי שעשה לחי בראשו, אף על פי שעדיין אינו ראי לשייתוף ומדרבנן
אסור לטלטל בתוכו, **הַזּוֹרֵק מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְתוֹכוֹ, חֵיבֵיב, שְׂכִינִן**
שִׁיחֵר עִם הַלְחֵי יֵשׁ לוֹ שֶׁלֹּא מְחִיצוֹת, נִחְשָׁב רְשׁוּת הַיְחִיד מִן הַתּוֹרָה.
וְאִם הַכְּשִׁירוּ בְּקוֹרָה – שתיקנו והתירו לטלטל על ידי שעשה קורה
בראשו, **הַזּוֹרֵק מִרְשׁוּת הָרִבִּים לְתוֹכוֹ, פְּטוּר, הוּאֵיל וְהַקּוֹרָה אֵינָה**
נִידוֹנָה כְּמִחִיצָה וְאֲלָא מוּעִילָה מְשׁוּם הַיֵּיבֵר, וְכִדְלַהֲלָן, אֵינוֹ נִחְשָׁב
רְשׁוּת הַיְחִיד.
הגמרא לומדת מכאן מהי דעת רב יהודה בדין לחי ובדין קורה.
אומרת הגמרא: **אֶלָּא קָסְבֵּר –** מוכח שרב יהודה סובר שלחי מועיל
משום מחיצה, ולכן מבוי מפולש שעשה לחי בראשו נחשב רשות
היחיד והזורק לתוכו חייב, **וְקוֹרָה מוּעִילָה מְשׁוּם הַיֵּיבֵר, שְׁעַל יְדֵי**
הַקּוֹרָה שְׁבִרָאשׁ הַמַּבּוּי, נִיכָר לֹאנְשִׁים שֶׁהַמַּבּוּי הוּא רְשׁוּת הַיְחִיד, וְלֹא

ללמוד אצל רבי ישמעאל, אמר לי, בני מה מלאכתך, אמרתי לו
 לבקר (סופר) אני, אמר לי, בני הוי וזהיר לדקדק במלאכתך,
 שמלאכתך מלאכת שמים היא – המלאכה שאתה עוסק בה
 מלאכת מצוה היא, ואם אינך מדקדק בה, שפא אתה מחסר אות
 אחת או מיתר אות אחת – יכול אתה לטעות ולחסר אות אחת
 שצריכה להיכתב, או להוסיף אות אחת שאינה צריכה להיכתב,
 ונמצאת מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו, דבר אחר יש לי
 ונקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו. אמר לי רבי ישמעאל, וכי
 מטילין – וכי מותר להטיל את הקנקנתום לתוך הדיו, והלא אמרה
 תורה בפרשת סוטה (במדבר כב), וכתב את האלת האלה הכהן בספר
 ומזה אל מי המרים, ויש לדרוש ממה שנאמר, וכתב ואחר כך
 ומה, שאין כשר למגילת סוטה, אלא כתב שכול למחות –
 שאפשר למחוק, אבל כתב שאינו יכול למחוקו אינו כשר.
 הגמרא מבררת את דברי הברייתא. שואלת הגמרא: מאי קאמר ליה
 – מה אמר לו רבי ישמעאל, ומאי קא מהדר ליה – ומה השיב לו
 רבי מאיר. כלומר, וכי מה תשובה היא זו בדברי רבי מאיר שהוא
 מטיל קנקנתום לתוך הדיו לדברי רבי ישמעאל לכך שיש לו ליזהר
 בחסרות ויתרות. משיבה הגמרא: הני קאמר ליה – כך אמר לו רבי
 מאיר, לא מפניא פתסירות ופתירות [אם מפניא] – אין אני
 צריך לומר, שאני טועה ומחסר או מיתר אות, משום דבקי אנא –
 שאני בקי, אלא מפילי מיהש לזבוב – אלא אפילו לחשוש לזבוב,
 נמי – גם אין לך לחשוש דילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת – שמה
 יבוא זבוב וישב על הקצה העליון של האות דל"ת, ומחיק ליה – ויחק
 בעמידתו על הדל"ת את הדיו וימחק מעט מן האות, ומשני ליה ר"ש
 – ויעשה אותה לאות ר"ש, משום שדבר אחר – סממן אחד יש לי,
 ונקנתום שמו, שאני מטיל אותו לתוך הדיו, ואין הדיו נמחק
 לגמרי.
 אחר שנתבאר ברייתא זו ששנה רב יהודה, חזרת הגמרא לקושייתה
 ומקשה: קשיא שימוש אשימוש – קשה מהברייתא ששנה רבי
 יהושע בן לוי, שתחילה שימש רבי מאיר את רבי ישמעאל ואחר כך
 את רבי עקיבא, ואילו בברייתא זו ששנה רב יהודה, מתבאר שתחילה
 שימש רבי מאיר את רבי עקיבא ורק לאחר מכן את רבי ישמעאל.
 ועוד קשיא, אסרה אסרה – שבברייתא ששנה רבי יהושע בן לוי
 מבואר שרבי עקיבא הוא זה שאסר לרבי מאיר להטיל קנקנתום לדיו,
 ואילו בברייתא ששנה רב יהודה כתוב שרבי ישמעאל הוא זה שאסר
 לרבי מאיר להטיל קנקנתום לדיו.
 הגמרא מבארת מדוע אי אפשר ליישב את סתירת הברייתות:
 בשלמא שימוש אשימוש – מובנת סתירת הברייתות בענין שימוש
 של רבי מאיר, דלא קשיא – שאין זה קשה, משום שמעיקרא אתא
 לקמיה דרבי עקיבא – מתחילה בא רבי מאיר לשמש לפני רבי
 עקיבא, ומדלא מצי למיקם אליה – ובין שלא היה יכול לעמוד
 על עיקר דבריו, מתוך שהיה רבי עקיבא חריף ביותר, וזהו נראה לו
 כאילו הוא אומר על טמא שהוא טהור ועל טהור שהוא טמא, אתא
 לקמיה – בא לשמש לפני דרבי ישמעאל, וזמר גמרא – ולמד ממנו
 משניות שלמד רבי ישמעאל מרבתי, וזהו – ואחר שלמד מרבי
 ישמעאל, אתא לקמיה – חזר ובא ללמוד לפני דרבי עקיבא, שהיה
 חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד להשיב תשובות ומשניות זו על זו
 ולתרוץ, וסבר ככרא – והבין את דברי רבי עקיבא. אלא אסרה
 אסרה – אלא סתירה זו, מי אסר לו את הקנקנתום אם רבי ישמעאל
 או רבי עקיבא, קשיא. מסיימת הגמרא: אכן סתירה זו קשיא.
 הגמרא חזרת ומבררת דין הטלת קנקנתום לתוך הדיו: תניא
 בברייתא, רבי יהודה אומר, רבי מאיר היה אומר, לפל – לכל דבר
 שמצוה לכתוב בדיו על הקלף, כותבין קנקנתום לתוך הדיו שכותב
 בו, חוץ מפרשת סוטה – שכתובת את פרשת סוטה על המגילה או
 אפילו את פרשת סוטה שבספר תורה, אסור לו לכתובה בדיו שיש בו
 קנקנתום. ורבי יעקב אומר משמו של רבי מאיר, לכל מטילין
 קנקנתום לתוך הדיו, חוץ מפרשת סוטה שכתובת – חוץ ממגילה

רבי עקיבא אומר, על זה ועל זה נחלקו (בו).
 מקשה הגמרא: רבי עקיבא היינו תנא קמא – מדברי המשנה נראה
 שרבי עקיבא שאמר שבית שמאי ובית הלל נחלקו בין במבוי שרוחבו
 פחות מארבע אמות, ובין במבוי שרוחבו יותר מארבע אמות, חולק
 על תנא קמא, ולבאורה, הרי גם תנא קמא לא חילק בין מבוי צר
 למבוי רחב, אלא הביא את מחלוקת בית שמאי ובית הלל בסתם,
 ונראה שלדעתו נחלקו בין בזה ובין בזה, ואם כן במה נחלקו רבי
 עקיבא ותנא קמא.
 מתרצת הגמרא: איכא פנייהו – יש הבדל בין השיטות של תנא קמא
 ורבי עקיבא בענין דינו דרב אחלי ואיתימא ויש אומרים שאמר
 זאת רב יחיאל, שאמר (לעיל יב.) שמבוי שרוחבו פחות מארבעה
 טפחים אינו צריך לחי או קורה, אלא מותר לטלטל בו בלא שום
 תיקון. ואחד מהתנאים סובר כרב אחלי ואו רב יחיאל, ולדעתו בית
 שמאי ובית הלל נחלקו רק במבוי שרוחבו מארבעה טפחים ולמעלה,
 אבל במבוי שרוחבו פחות מארבעה טפחים לדעת כולם אינו צריך
 שום תיקון. ואחד מהתנאים אינו סובר כרב אחלי ואו רב יחיאל,
 ולדעתו בית שמאי ובית הלל נחלקו גם במבוי שרוחבו פחות
 מארבעה טפחים. ולא מסיימי – אין הדבר ניכר מדברי התנאים, מי
 מהם סובר כרב אחלי ואו רב יחיאל, ומי מהם אינו סובר כרב אחלי
 ואו רב יחיאל.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דעת רבי ישמעאל ואותו
 תלמיד: תניא בברייתא, אמר רבי עקיבא, לא אמר רבי ישמעאל
 דבר זה – ודאי שרבי ישמעאל לא אמר דבר זה, שבית שמאי ובית
 הלל לא נחלקו במבוי שרוחבו פחות מארבע אמות, שהרי מוחזק אני
 ברבי ישמעאל שהוא חכם, וודאי שמעולם לא אמר כן, אלא אותו
 תלמיד אמר דבר זה, והלכה כביתו תלמיד.
 מקשה הגמרא: הא גופה קשיא – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא,
 מתחילה אמרת שלא אמר רבי ישמעאל דבר זה, אלא לית
 הלקחא בנותיה – ומשמע שאין הלכה כדברי התנא שאמר כן, והדר
 (ו-חזרת) ואמרת הלקחא כביתו תלמיד, ואם כן סוף הברייתא סותר
 לתחילתה.
 מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר שמואל, לא אמרה רבי
 עקיבא לברייתא זו שהלכה כאותו תלמיד, אלא כדי לחדד בה את
 התלמידים, ששימו לבם לתורה, ויאמרו פלפול מלבם, ויאמרו
 הלכות משמם, ויפסקו הלכה כמותם, ולפיכך שבחו בפני התלמידים
 ואמר שהלכה כמותו.
 רב נחמן בר יצחק גרס גירסא אחרת בדברי הברייתא: ורב נחמן בר
 יצחק אמר, נראין איתמר – רבי עקיבא לא אמר שהלכה כאותו
 תלמיד, אלא רק אמר שנראין דברי אותו תלמיד.
 שנינו במשנתנו, משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי
 עקיבא וכו', הגמרא מבארת מי הוא אותו תלמיד: אמר רבי יהושע
 בן לוי, כל מקום שאותה מוצא לשון כעין זו השנויה במשנתנו,
 שמשום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא –
 שתלמיד אומר לפני רבי עקיבא דבר ששמע מרבי ישמעאל, אינו –
 אין תלמיד זה אלא רבי מאיר, ששימש את רבי ישמעאל ואת רבי
 עקיבא – שלמד גם אצל רבי ישמעאל וגם אצל רבי עקיבא. ומנן
 שרבי מאיר שימש את שניהם, דתניא – ששינו בברייתא, אמר רבי
 מאיר, בשתיית לומד אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל קנקנתום –
 מין צבע שחור לתוך הדיו, שהייתי כותב בו ספרי תורה תפילין
 ומזוזות, ולא אמר לי רבי ישמעאל דבר לאסור. ובשפאתי ללמוד
 אצל רבי עקיבא, אסרה עלי – אסר לי להטיל קנקנתום לתוך הדיו.
 ומברייתא זו אנו למדים שרבי מאיר למד גם אצל רבי ישמעאל וגם
 אצל רבי עקיבא.
 הגמרא מקשה על ברייתא זו מברייתא אחרת. מקשה הגמרא: איני –
 וכי כך היה מעשה, והאמר רב יהודה אמר (בשם) שמואל משום
 (בשמו של) רבי מאיר, בשתיית לומד אצל רבי עקיבא, הייתי
 מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר, ובשפאתי אחר כן

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמג רש"י תוספות

רבי עקיבא היינו תנא קמא – דקתני: הבשר מבוי בית שמאי אומרים כו' ולא מפליג בין קצר לרחב. דרב אחלי – מבוי פחות מארבעה טפחים. חד מינייהו אית ליה דבארבעה, ומארבעה ולמעלה פליגי, אבל פחות מארבעה – אין צריך כלום. ולא מסיימי – הי מינייהו אית ליה דרב אחלי, והי מינייהו לית ליה לדרב אחלי. והיינו דאמר לעיל: דרב אחלי גופיה תנאי היא. לא

רבי ישמעאל אמר דבר זה – מוחזק אני בו שהוא חכם, ומעולם לא אמר דבר זה. לא אמרה רבי עקיבא – להאי הלכה באותו תלמיד, אלא לחזר את התלמידים שישמו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם, לפיכך שיבחו בפניהם. נראין איתמר – נראין דברי אותו תלמיד: קנקנתום = אדרמינטי. אסרה עלי – ולקמן מפרש. מחסר אות אחת – וחד' אלהים אמתי – אם תחסר אלף – הרי אתה מחריב. "וידבר ה'" אם תוסיף אות אחת ותכתוב "וידבר" – נמצאת מחריב. דבר אחר יש לי – לקמן מפרש מאי קמהדר ליה. כתב שביבול למחוק – וקנקנתום רישומו ניכר מאד: מאי קאמר ליה – רבי ישמעאל. ומאי קא מהדר ליה – רבי מאיר אוהר ליה על חסר ויתר, ומהדר ליה קנקנתום יש לי. קשיא שימוש אשימוש – דקאמר לעיל: קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה, והכא תני איפכא: רבי עקיבא היה חריף טובא, ולא מצי רבי מאיר למיקם אליביה. וגמר גמרא – משניות שקיבל מרביתו. והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא – שזוהי חריף לפלפל ולדקדק במנה שלמד, להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתריץ. חזין מפרשת סוטה – אפילו בספר תורה: דקסבר: אם בא למחוק לה מן התורה – מוחק. שבמקדש – מגילה של כל סוטה וסוטה: אין מגילתה בשירה כו' – סוטה שנכתבה מגילתה, ואמרה טמאה אני ופוטרה – אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת. אלמא: כתיבה לשמה בעינן. והוא הדין גמי דאין מוחקין לה מן התורה.

ומלך

קאמר ליה: לא מופעיא בבסירות וביתירות [דלא טעניא] דבקי אנא, אלא אפילו מיחש לזיבוב נמי, דילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוי ליה רי"ש, דבר אחר יש לי וקנקנתום שמו שאני מבייל לתוך הדיו. קשיא אשימוש, קשיא אסרה אסרה! בשלמא שימוש אשימוש לא קשיא; מעיקרא אתא לקמיה דרבי עקיבא, ומדלא מצי למיקם אליביה – אתא לקמיה דרבי ישמעאל וגמר גמרא, והדר אתא לקמיה דרבי עקיבא וסבר סברא. אלא אסרה אסרה קשיא! קשיא. תניא רבי יהודה אומר, רבי מאיר היה אומר: לכל מביילין קנקנתום לתוך הדיו, חזין מפרשת סוטה. ורבי יעקב אומר משמו: חזין מפרשת סוטה שבמקדש. מאי בינייהו? אומר רבי ירמיה: למחוק לה מן התורה איכא בינייהו. והני תנאי פי הגי תנאי; דתנאי: אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה אומר: מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת. אומר רב פפא: דילמא לא היא; עד כאן לא קאמר תנא קמא התי – אלא בין דאיתניק לשום רחל, תו לא הדרא מגילתה לשום לאה. אבל גבי תורה דסתמא מיפכתא – הכי נמי דמחקינן. אומר רב נחמן בר יצחק: דילמא לא היא; עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התי – אלא דאיכתיבי מיתה לשום סוטה בעולם, אבל גבי תורה דלתתלמוד פתיכא – הכי נמי דלא מחקינן. ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה הא דתנן: פתח [גמט] לגרש את אשתו, ונמלך

אף על גב דלאו בני שליחות ניהו ויש לומר: דלעולם חשיב לשמו, והתי פסול מדרבנן. ובי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן. אי נמי: בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו, ומסתמא ניהא ליה. אבל גבי גט – מסתמא לא ניהא ליה לבעל.

עשייה ידיה מחזקה היא – ואם תאמר: אם כן למה אין מוחזקין לה מן התורה? ואומר רבינו יצחק: משום דכתיב "וכתב את האלות האלה" דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה. **שורע** לטהר את השרץ – תימה: מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בהדיא? ואומר רבינו תם: דלענין טומאת נבילות איירי, שלא יטמא כוית ממנו במשא. דהא כתיב "או בנבלת חיה" ושרץ אף על

פי שרוחש – הוי בכלל חיה, כמו נחש. דדרשינן בסנהדרין בפרק "ארבע מיתות" (נטב) "ובכל חיה הרומשת" – זה נחש. ויליף רבינא קל וחומר מנחש, דיצא מכלל נבלת חיה, דממעט ליה בתורת כהנים מטומאת נבילות מייכל הולך על גזוף. וכי מסיק ולא היא, וסותר הקל וחומר – מכל מקום אתי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלל חיה – הכי נמי כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה. ולא מצא רבינו יצחק בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבילות. ועוד קשיא לרבינו יצחק: דבהדיא ממעט בתורת כהנים כל שרצים מטומאת נבילות, דקתני התם: היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא. שיכול, ומה בהמה שלא עשה הכותב דמה כבשרה מטמאה במשא, שרץ שעשה דמו כבשרו – אינו דין שיטמא במשא. תלמוד לומר: "היא" – ולא שרץ. ומיהו, יש לומר: אף על גב דאיכא מיעוטה – עביד נמי קל וחומר. אבל קשיא: היכי אתי רבינא לבטל הקל וחומר שבתורת כהנים ואי לא דאיכא מיעוטה בהדיא, אדרבה, הוה עבדינן קל וחומר תורת כהנים: ועוד: דעל קל וחומר דרבינא איכא למיפרך: מה לנחש – שכן טהור אפילו במגע בכעדשה. **נוח** לו לאדם שלא נברא – ור' דאמינן בפרק קמא דעבודה זרה (הא): בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאילמלי הן לא חטאו לא באנו לעולם. הא מפרש התם, אימא: כמי שלא באנו לעולם. אי נמי: הכא איירי בסתם בני אדם, אבל צדיק – אשריו ואשרי דורו. ובבלבד

אבא, אומר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל. ובי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן – מפני שגוזזין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן. כאותה ששנינו: "מי שהיה ראשו ורובו בפוסקה ושלחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. אמרו בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורנית, ומצאוהו יושב ראשו ורובו בפוסקה ושלחנו בתוך הבית. אמרו להן בית שמאי: אי משם ראיה? אף הן אמרו לו: אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סופה מימך". ללמוד, שכל המושפיל עצמו – הקדוש ברוך הוא מנביו, וכל המנביו עצמו – הקדוש ברוך הוא מושפיל. כל המחזיר על הגדולה – גדולה בורחת ממנו, וכל המבורח מן הגדולה – גדולה מחזרת אחריו. וכל הדוחק את השעה – שעה דוחקתו, וכל הגדלה מפני שעה – שעה עומדת לו. תנו רבנן: שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו

אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמונו ונמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא – יפשפש במעשיו. ואמרי לה: מושמש במעשיו. **משנה** הקורה שאמרו – רחבה כדי לקבל ארית. ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים. ד"ה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל ארית לרחבו. רחבה כדי לקבל ארית, ובראיה כדי לקבל ארית. רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאין בראיה. היתה של קש ושל קנים – רואין אותה כאילו היא של מתכת. עקומה – רואין אותה כאילו היא פשוטה, עגולה – רואין אותה כאילו היא מרובעת. כל שיש בהיקפו שלשה טפחים – יש בו רוחב טפח.

ונמלך – וחזר בו מלגרש אותה. **פסול** – אלמא: "וכתב לה" משמע לשמוה. הכי נמי: כתיב "ועשה לה" – משמע לשמוה. **התם כתיב לה** – לגבי כתיבה. **הכא** – כתיב "לה" לגבי עשייה. עשייה – היינו מדיקה. על סוף דעתו – לא יכלו להבינן באיזה דבריו נכונים. ובאיזה אין דבריו נכונים שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה. דהויתיה לרבי מאיר מאחוריה –

כשלמדתי לפניו ישיבתי בשורה של אחריו. נחש שפמית – אדם ובהמה, ומביא טומאה בעולם. **מחזר** – כשצמח דהא שמונה שרצים כתיבי: הכי גרסינן: מעשה קוץ בעלמא קעביד. עלובין – סבלנין: ושונין דבריהן ודברי בית שמאי – כשהיו בית שמאי מביאין ראייה לדבריהם מן התורה, ובית הלל מביאין ראייה ממקרא אחר, והיו בית הלל דורשין את המקרא של בית שמאי למה בא, ולא היה קל בעיניהם. כאותה ששנינו במסכת ברכות (יב), בית שמאי אומרים: בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד, שנאמר "בשכרך ובקומך". ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרכו, שנאמר "ובלכתך בדרך". אם כן למה נאמר "בשכרך ובקומך" – בשעה שדרך בני אדם שוכנין ובשעה שדרך בני אדם עומדין. שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן – דקאמרי להו: מעשה שהלכו זקני בית שמאי והיו זקני בית הלל. הווחק את השעה – מתנינא להעשיר ולהתגדל, ורואה שאינו מצליח, ואף על פי כן חוזר והולך למקדמים, ומכניס עצמו לגבוהות. שעה עומדת לו – לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת. **יפשפש מעשיו** – שעשה כבר, ויבדוק עבירות שבידו, ויתודה וישבו. **ימשמש במעשיו** – כגון: אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד, שהרי שכרה עתיד לבוא. ואם באת לידו עבירה – יחשב שכרו שמשחקר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו. **משנה** רחבה כדי לקבל ארית – שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין. ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים – נמצא אריח טפח ומחצה רוחב. ד"ה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל ארית או כרחבו ובגמרא פריך: טפח ומחצה בעי. היתה של קש כו' – רבי יהודה קאמר לה. עקומה – שאין אריח יכול לעמוד עליה. עגולה – ואין אריח יכול לעמוד עליה. אבל עבה היא, שאם תחלק – יהא רחבה טפח. רואין אותה כאילו היא – (ב) מרובעת. נפסלת או חלוקה, ואי זו היא מדת עגולה להכשיר. כל שיש בהיקפה שלשה טפחים – שצריכה חוט ארוך שלשה טפחים להקיפה סביב – בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק. גמרא

אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמונו ונמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא – יפשפש במעשיו. ואמרי לה: מושמש במעשיו. **משנה** הקורה שאמרו – רחבה כדי לקבל ארית. ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים. ד"ה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל ארית לרחבו. רחבה כדי לקבל ארית, ובראיה כדי לקבל ארית. רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאין בראיה. היתה של קש ושל קנים – רואין אותה כאילו היא של מתכת. עקומה – רואין אותה כאילו היא פשוטה, עגולה – רואין אותה כאילו היא מרובעת. כל שיש בהיקפו שלשה טפחים – יש בו רוחב טפח.

עירובין דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמה

וטומאת נבלה בעולם, ובכל זאת הוא עצמו מְהוּר אפילו במותו, שרץ שאין ממית ואין מרבה מומאה, לא כל שכן שהוא טהור במותו.

דוחה הגמרא: ולא היא – ואין בכל וחומר זה ממש, משום שמעשה קוץ בעלמא קעביר – מעשה הנחש דומה לקוץ שממית, וכשם שיש קוצים בעולם שממיתים ומרבים טומאה בעולם והם עצמם טהורים, אף הנחש שממית ומרבה טומאה בעולם אין זו סיבה שיטמא, ולכן אין ללמוד מכך קל וחומר שהשרץ שאינו ממית הרי הוא טהור מכל שכן.

הגמרא מבארת מפני מה זכו בית הלל שתהיה הלכה כמותם: אמר רבי אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל כדעת מי ההלכה, שהיו בית הלל רבים מבית שמאי, ובית שמאי חריפים מבית הלל, והיו הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו היו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול מן השמים ואמרה, אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, ודברי שניהם אמת הן, והלכה בבית הלל.

שואלת הגמרא: וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, ודברי בית שמאי ודברי בית הלל שניהם אמת, מפני מה זכו בית הלל לקבוצה? (שנקבעה) הלכה כמותן. משיבה הגמרא: מפני שנוהגין לבריות ועלובין – עניים היו, ושונים דבריהן ודברי בית שמאי כשהיו בית שמאי מביאים ראייה לדבריהם מן התורה ובית הלל מביאים ראייה ממקרא אחר, לא היו בית הלל מזלזלים בדבריהם, אלא היו דנים גם בדבריהם ומשיבים על ראייתם. ולא עוד, אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן שלחם, ובאותה משנה ששינו (סוכה כח) מי שהיה יושב ואוכל, ראשו ורופו פסוקה ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסקין, גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, ובית הלל מכשירין, ולא גזרו כן. אמרו בית הלל לבית שמאי, לא כך היה מעשה שהלכו וקני בית שמאי וקני בית הלל, לכך את רבי יוחנן בן החורנית בחג הסוכות, ומצאנוהו שהיה יושב ראשו ורופו פסוקה ושלחנו בתוך הבית, ושחקו ולא אמרו לו רבי. ומוכח שסברו שהיושב ראשו ורופו בסוכה ושולחנו בתוך הבית יצא ידי חובה. אמרו להן בית שמאי לבית הלל, (אי) משם רביה – וכי משם יש להוכיח כדבריהם, אדרבה משם ראייה לדברינו, שהרי אף הן – הזקנים אכן אמרו לו לרבי יוחנן בן החורנית, אם כך היית נוהג כל חיך שהיית יושב בסוכה ושולחן בתוך הבית, לא קיימת מצות סוכה מיקדי. וממשנה זו יש ללמוד, שבית הלל היו נוהגים כבוד בבית שמאי להקדים דבריהם לדברי עצמם, שהרי כשהביאו בית הלל ראייה מאותו מעשה שהיה, הקדימו להזכיר את זקני בית שמאי לפני זקני בית הלל. ומשום הנהגות אלו זכו שתיקבע הלכה כמותם.

הגמרא מבארת שקביעת ההלכה בבית הלל מלמדת מעלת הענוה: וממה שנפסקה הלכה כבית הלל, יש בכך ללמד, שכל המשפיל עצמו – הנוהג בענוה כלפי ה', הקדוש ברוך הוא מנביו, וכל המנבית עצמו – הנוהג בגאווה כלפי ה', הקדוש ברוך הוא משפיל. וללמוד עוד בהנהגתו של האדם כלפי הבריות, שכל המותר על הגדולה – הרודף אחר השררה, גדולה – השררה בורחת ממנו שאינו מקובל בעיני הבריות, וכל הבורח מן הגדולה והוא נוח לבריות, גדולה מחזרת אחריו. וללמוד עוד בהנהגת האדם כלפי עצמו שכל הרוחק את השערה, דהיינו שמתנייע להעשיר ולהתגדל, ואף שרואה שאינו מצליח, דוחק את עצמו להצליח, שעה דוחקתו – מול של אותה שעה ושבח הוא דוחק עצמו להצליח דוחק אותו ולא יצליח. וכל הנהגה – וכל מי שאינו מצליח מפני אותה שעה, ולא עמד לו אז מולו, אם יתפלל ויבקש רחמים מה, שעה עומדת לו – בשעה אחרת יבא לו מולו ויצליח.

הגמרא מביאה מחלוקת נוספת שנחלקו בה בית שמאי ובית הלל: תנו רבנן בברייתא, שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים, נזח לו – טוב היה לו לאדם שלא נברא יותר

ונמלך – וחזר בו מלגרש, ומצא בן עיר – אדם הגר בעירו, ואמר לו לזה שכתב את הגט, שמך בשמי ושם אשתך בשם אשתי, תן לי את הגט שכתבת ואגרש בו את אשתי, פסול גט זה לגרש בו את אשת השני. והטעם משום שנאמר (דברים כד א) 'וכתב לה ספר ברית' ונתן בידה ושלחה מביתו' ודורשים מתיבת 'לה' שיהיה הגט 'לשמה' ודיינו לשם אותה האשה שנכתב עבורה הגט, אבל אשה אחרת אינה יכולה להתגרש בו. ושואלת הגמרא, כמו כן יש לדרוש את תיבת 'לה' האמורה בפרשת סוטה (במדבר ה ל) 'ועשה לה הכהן' שצריך לכתוב את המגילה לשמה. ומדוע מכשיר רבי אחי בר יאשיה להשקות סוטה במגילה שנכתבה לשם סוטה אחרת.

משיבה הגמרא: הכי השתא – וכי כך נראה עתה בעיניך, שיש לומר כן, והרי יש לחלק בין הדברים, משום שהתם – שם בדין גט, 'וכתב לה' פתיב בתורה, ולכן יש ללמוד דפעינן [שצריך] פתיבה לשמה – לכתוב את הגט לשם אותה אשה המתגרשת, ואם נכתב לשם אשה אחת אינו כשר לאחרת. אבל התא – כאן בדין סוטה 'ועשה לה' פתיב בתורה, ואין ללמוד מכך שצריך שתהיה הכתיבה לשמה, אלא דפעינן עשייה לשמה, ועשייה ידיה – ועשייה השייכת במגילת סוטה, מחיקה היא – למחוק את המגילה, ודיינו שימחק את המגילה עבור אותה האשה, ואם מחק לשם סוטה אחת אינו יכול להשקות במים אלו סוטה אחרת. ולכן סובר רבי אחי בר יאשיה שמגילת סוטה הנכתבת לשם אשה אחת, אפשר למחוקה ולהשקות בה אשה אחרת.

אגב ששינו לעיל (ע"א) שרבי מאיר למד אצל רבי ישמעאל ורבי עקיבא, מביאה הגמרא כמה מימרות על גדלותו של רבי מאיר: אמר רבי אחא בר חנינא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר אדם גדול כמותו, ומפני מה לא קבעו חכמים הלכה כמותו בכל מקום, מפני שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו – להבין אלו מדבריו נכונים ואלו אינם נכונים, מפני שהוא היה אומר על דבר שהוא טמא, שהוא טהור, ומראה לו פנים – ונותן לכך טעם הגון מדוע הוא טהור. וכן על דבר שהוא מוהר היה אומר שהוא טמא, ומראה לו פנים – ונותן טעם הגון לכך שהוא טמא.

תנא בברייתא, רבי מאיר, לא רבי מאיר שמו, אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר, מפני שהוא היה מאיר עיני חכמים בהלכה. וכן רבי נהוראי, לא נהוראי שמו, אלא רבי נחמיה שמו, ואמרי לה – ויש שאמרו על רבי נהוראי שרבי אלקיזר בן ערד שמו, ולמה נקרא שמו רבי נהוראי, מפני שמנהיג [מאיר] עיני חכמים בהלכה.

אמר רבי, האי דמחזיקא מחבראי – מה שאני מחזיר יותר מחברי, הוא משום דחיותיה לרבי מאיר מאחוריה – שהיית רואה את רבי מאיר מאחוריו בעת לימודי אצלו, ואילו חיותיה מקמייה – ואילו היית רואה אותו מלפניו, היה מחזיקא מחבראי – היית נעשה מחזיר [חיוני] יותר, דכתיב (שעיר ל א) 'והיו עיניך ראות את מוריד', כלומר, הנביא מברך את ישראל שיזכר לראות את המורה, היינו הקדוש ברוך הוא, שלא בהסתר פניו. הרי שמעלה גדולה היא לראות את פניו של הרב.

הגמרא מספרת מחריפות תלמידו של רבי מאיר: אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, תלמיד היה לו לרבי מאיר (וסומכוס שמו, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה – על כל דבר שדינו להיות טמא. ארבעים ושמונה מעמי טומאה – ארבעים ושמונה טעמים לכך שהוא טמא, וכן על כל דבר ודבר של טהרה – שדינו להיות טהור ארבעים ושמונה מעמי טהרה).

הגמרא מביאה עוד מעשה מחריפות של תלמידים: תנא בברייתא, תלמיד יתיב [שלימד הרבה] היה בבינה, שהיה בכח חריפותו מטהר את השרץ, אף על פי שהוא טמא. כמאה וחמשים מעמים אמר רבינא, אני אדון בכל וחומר ואמנהרנו, ומה נחש שממית בני אדם ובהמות בהכשתו, ומרבה מתוך כך טומאה וטומאת מת

גמרא שנינו במשנתנו, דייה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל
אריח לרחבו, הגמרא מבררת מדוע די בקורה רחב טפח. שואלת
הגמרא: **טפח** – וכי די שתהא הקורה רחבה טפח, **טפח ומחצה** בעי
– והרי צריך שתהא רחבה טפח ומחצה, שהרי אריח רחבו טפח
ומחצה. משיבה הגמרא, **בין דרחב** – שהקורה רחבה לקבל עליה
דבר ברחב **טפח**, די ברחב זה לקבל את האריח שרחבו טפח
ומחצה, משום שאין צורך **טפח** – החצי טפח החסר בקורה מרחב
האריח, **מלבין ליה בטינא** – יוכל למרח בצד הקורה טיט, **משהו**
מהאי גיסא – מעט מצד זה, **ומשהו מהאי גיסא** – ומעט מצד זה,
ויחליק את פני הטיט מלמעלה להשוותו עם הקורה, **וכן קמא** –
ויעמוד האריח על הקורה עם הטיט שמירח בצידה, ולכך די בקורה
רחבה טפח.

הגמרא מביאה מחלוקת בענין החזק הנצרך ליתדות המחזיקות את
הקורה: **אמר רבה בר רב הונא**, קורה שאמרו חכמים לענין הכשר
מבוי, **צריכה שתהא בריאה כדי לקבל ארית** – חזקה בשיעור
שתוכל להחזיק ארית. **ומעמיד קורה** – אבל היתדות המחזיקות את
הקורה, **אינן צריכין שיהיו בריאין** – חזקים עד כדי שיוכלו לקבל –
להחזיק קורה וארית, אלא די בכך שהם מחזיקים את הקורה לבדה,
שהרי הטעם שצריך שהקורה תוכל להחזיק אריח הוא, כדי שתהיה
נראית כעומדת לקביעות, וכיון שהקורה עצמה חזקה עד שיכולה
להחזיק אריח, אף מחזיקה אינם יכולים להחזיק אריח, נראית
הקורה כעומדת לקביעות. **ורב חסדא אמר**, **אחר זה ואחר זה** – בין
הקורה עצמה ובין מחזיקי קורה, **צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל**
קורה וארית – הקורה צריכה שתהיה חזקה שתוכל לקבל אריח,
ומחזיקי הקורה צריכין שיהיו חזקים כדי לקבל קורה וארית.

הגמרא מביאה הלכה נוספת בדיון הקורה: **אמר רב ששת**, הניח
קורה על גבי פתח המבוי, להכשירו בכך בטלטול, ורצה לחזק את
היתר הטלטול, **ופריס עליה** – על הקורה מחצלת, כדי לעשות למבוי
גם מחיצה, **והנביה את שולי המחצלת מן התרקע שלשה טפחים**
(ציוור א), קורה אין כאן ומחיצה אין כאן – לא די שלא הוסיף כלום
ואין המחיצה מתרת, אלא שגם ביטל בכך את היתר הקורה. קורה
אין כאן, **דהא מיכבשיא** – שהרי היא מכוסה ואינה ניכרת, ומחיצה
אין כאן, משום דהויא לה – שהרי היא מחיצה שהנדיים בוקעין בה
– יכולים לעבור דרכה, שהרי תחת המחיצה יש חלל שלשה טפחים,
ומחיצה התלויה באויר אינה מתרת.

הגמרא מביאה ברייתא הדנה בדיון אורך הקורה: **תנו רבנן** בברייתא,
קורה העשויה להכשר מבוי, **הוצאה מכותל זה** – שהיתה מחוברת
לכותל בצידו האחד של המבוי, **ואינה נוגעת בכותל זה** – ואינה
מגעת עד הכותל שבצידו השני של המבוי, לפי שהיא קצרה מרחב
המבוי (ציוור ב). **וכן אם היו בפתח המבוי שתי קורות, אחת יוצאה**
מכותל זה שבצידו האחד, ואחת יוצאה מכותל זה שבצידו השני,
והיו מחוברות לכותל זה כנגד זה, ואינן נוגעות זו בזו – ומתוך שהן
קצרות אין האחת מגעת עד חברתה (ציוור ג). אם היה הריח ביניהן
פחות משלשה טפחים, אין צריך להביא קורה אחרת, שמדין לבד
אנו רואין אותן כאילו הן מחוברות, אבל אם היה הריח שלשה
טפחים או יותר, צריך להביא קורה אחרת. **רבן שמעון בן גמליאל**
אומר, אם הריח פחות מארבעה טפחים, אין צריך להביא קורה
אחרת, משום שדין לבד נאמר עד ארבעה טפחים, אבל אם הריח
הוא ארבעה טפחים או יותר, צריך להביא קורה אחרת להכשיר בה
את המבוי.

דיון נוסף: **וכן שתי קורות המתאימות** – שהשכיבן על רוחב פתח
המבוי זו בצד זו כתאומים, **לא בזו רוחב כדי לקבל ארית, ולא**
בזו רוחב טפח כדי לקבל ארית (ציוור ד), אם מקבלות יחדיו קורה
לרחב, שרוחב שתי יהיה הוא טפח, אין צריך להביא קורה
אחרת, ואם לא – ואם אין בשתייהן יחד רוחב טפח צריך להביא
קורה אחרת. **רבן שמעון בן גמליאל אומר**, אפילו אם אין בשתייהן

יחד רוחב טפח, ואם יושב על שתייהן, כשהן סמוכות זו לזו, אריח
לרחבו, אינו יכול לעמוד, מכל מקום אם כשמעמיד את הקורות
רחוקות זו מזו מקבלות ארית לארבו – יכולות להחזיק את האריח
כשהוא מושב על שתייהן לארכו, דהיינו שלשה טפחים, אין צריך
להביא קורה אחרת, אלא יכול להניחן כך כשהן רחוקות זו מזו
בריוח של פחות משלשה טפחים. ואם לא – אבל אם אינן יכולות
להחזיק אריח שלשה טפחים לארכו, מפני שהריח ביניהן יותר
משלשה טפחים, צריך להביא קורה אחרת. ואם היו הקורות
מונחות אחת למעלה ואחת למטה, שקורה אחת היתה קבועה
בכותל במקום גבוה מחברתה, ואם היינו משווים את גובהה היו
עומדות מונחות זו אצל זו (ציוור ז). **רבי יוסי ברבי יוחנן**
אומר, רואין את הקורה העליונה כאילו היא מונחת למטה לצד
הקורה התחתונה, וכן רואין את הקורה התחתונה כאילו היא
מונחת למעלה לצד הקורה העליונה, ונמצאו הקורות עומדות כל
אחת בגובה שוה לחברתה וגם סמוכות זו לזו, עד שאילו היו עומדות
כן במציאות, היה האריח יכול לעמוד על גביהן, ולכן הן כשרות לדיון
קורה. **ובלבד שלא תהא הקורה העליונה קבועה בגובה למעלה**
מעשרים אמה, שהרי קורה המונחת למעלה מעשרים אמה פסולה,
וכן שלא תהא הקורה התחתונה קבועה למטה מעשרה טפחים,
משום שקורה העומדת למטה מעשרה פסולה.

הגמרא מבררת האם רבי יוסי בנו של רבי יהודה שנה הלכה זו
בשיטת אביו: **אמר אביו**, **רבי יוסי ברבי יוחנן**, שאמר רואין את
הקורה העליונה כאילו היא סמוכה לתחתונה ובלבד שלא תעמוד
במקום גבוה מעשרים אמה, **סבר לה באבונה בחדא** – סובר כאביו
רבי יהודה בדיון אחד, **ופליג עליה בחדא** – וחולק עליו בדיון אחד.
ומבארת הגמרא, **סבר לה באבונה בחדא** – סובר כאביו בדיון אחד,
דאית ליה רואין – שאומרים רואין כאילו הקורות עומדות סמוכות
זו לצד זו, וזהו כדברי רבי יהודה אביו ששנה במשנתנו, בקורה
שהיתה של קש או של קנים שרואים אותה כאילו היא של מתכת.
ופליג עליה בחדא – וחולק עליו בדיון אחד, **דאילו רבי יהודה אביו**
סבר שקורה כשרה [אפילו] היא מונחת למעלה מעשרים אמה,
ורבי יוסי ברבי יהודה סבר, **בתוך עשרים אמה לא** – אכן היא
כשרה, אבל למעלה מעשרים אמה לא – אינה כשרה, ולכך הצריך
שאף הקורה העליונה תעמוד בתוך עשרים אמה.

שנינו במשנתנו, **רבי יהודה אומר**, **רחבה אף על פי שאינה בריאה**.
הגמרא מבררת את מחלוקת רבנן ורבי יהודה: **מתני ליה** – שנה לו
רב יהודה לחייה בר י-בנו של רב, **קמיה** – לפניו דרב, את דברי
משנתנו כך, קורה רחבה אף על פי שאינה בריאה להחזיק אריח,
כשרה. **אמר ליה** – אמר לו רב לרב יהודה, **אתנניה** – שנה לחייה בני
כך, **רחבה ובריאה**. מקשה הגמרא: וכי כך סבר רב שצריך שתהא
הקורה גם בריאה, **והאמר רבי אלעאי אמר** – (בשם) רב, **רחבה**
ארבעה טפחים אף על פי שאינה בריאה. וקשה מדברי רב על דברי
רב. מתרצת הגמרא: **רחבה ארבעה שאני** – שונה הדיון בקורה שהיא
רחבה ארבעה טפחים, שאף על פי שאינה בריאה כשרה, ובוה נאמרו
דברי רבי אלעאי בשם רב. אבל קורה שהיא רחבה פחות מארבעה
טפחים, אכן אינה כשרה אלא אם היא בריאה, וכמו שאמר רב לרב
יהודה.

שנינו במשנתנו, **היתה של קש כו' ושל קנים רואין אותה כאילו היא**
של מתכת. שואלת הגמרא: **מאי קא משמע לן** – מה משמיעה לנו
משנתנו בדיון זה, אם לומר דאמרין רואין – שאנו אומרים דין רואין
ולכן אף שהיא קורה של קש או קנים אנו רואין אותה כאילו היא של
מתכת, **תנינן תה** – הרי שנינו כבר דין זה קודם, שרבי יהודה אמר
רחבה אף על פי שאינה בריאה, ודיינו משום שרואין אותה כאילו
היא בריאה, וממילא מוכח אף לענין קורה של קש וקנים, שאנו רואין
אותה כאילו היא של מתכת.

משיבה הגמרא: **מהו דתימא** – הייתי סבור שרק בקורה שרגיל להיות

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמז
רש"י תוספות

1 **גמרא** מלבין לה – לקורה בטנא, ממרח בטיט בשיפוע מלא אצבע מכאן וכנגדו
2 מכאן, ומשוה אותה לקורה. מלבין לשון לבנים. ומעמיד הקורה – אם הניחה
3 על גבי יתדות – אין צריכין שיהו בריאין לקבל קורה ואריה, אלא לקבל קורה לבד.
4 דהא לא יחבי אריה עלה. ובקורה הוא דבעינן קביעות, כי היכי דתיהוי היכר מעליא.
5 אבל מעמידה – לא תלי היכירא בידהו.
6 **אחד זה ואחד זה** – קורה בעינן בריאות
7 דאריה, ומעמידה בעו בריאות דקורה
8 ואריה. **מחצלת** – להיות מחיצה לייפות כח
9 התיור. **שהנדיים בוקעין בה** – הואיל וגובהה
10 שלשה היא מחיצה תליה ואינה מתרת.
11 **המתאימות** – שהשכיבין זו אצל זו כמו
12 תאומים. אחת למעלה ואחת למטה – ובין
13 שתיהם כדי לקבל אריה זו אצל זו, אלא
14 שאחת מעמידים (שלהן) גבוהים משל
15 חברתה, וגבוהים ממנה. **רואין את העליונה**
16 **כו'** – עד שיהא זו אצל זו בשוה. למעלה
17 מעשרים אמה – מן הקרקע דאין שם הכשר
18 קורה. ולא תחתונה למטה מעשרה – סמוך
19 לקרקע. **דאית ליה רואין** – נמי כאבדה,
20 דאמר במתניתין רואין אותה כאילו היא של
21 מתנת. **היינו דך** – דתנא ברישא רחבה אף
22 על פי שאינה בריאה, ולמה לא תי היתה של
23 קש דאינה בריאה, רואין אותה כאילו היא
24 של מתנת. **בריאה במינה אמרינן** – שרגיל
25 להיות באותו המין בריאה, כגון קורה של עץ
26 – כי אינה בריאה נמי אמרינן רואין, כאילו
27 היא בריאה. אבל של קש ושל קנים דאינה
28 בריאה במינה – אימא – לא אמרינן רואין.
29 **פשיטא** – דהבא נמי אמרינן רואין, דמאי
30 שנא הא מדרישא. **משפשו עד שפתו** – חללו
31 שלו, לבד עובי דפנתו. עשר אמות. ובתיב
32 "וקו שלשים באמה יסוב אותו", אלמא: לכל
33 אמה רוחב בעיגולא, איבא שלש אמות היקף.
34 **והאיבא עובי שפתו** – דדחה ערוף על עשרה
35 של חלל, ואפילו הכי "וקו שלשים" הוא
36 דבעי, ותו לא. **פרח שושן** – דק מאד כפרח
37 שושן זו. **ועוביו טפה** – בשולי דפנתו
38 מלמטה, אבל מלמעלה – דק מאד, כמעשה
39 שפת כוס פרח שושן. **מגואי קא חשיב** –
40 קרא, להחזיק קו שלשים להיקף דגואי חשיב
41 ליה. שאין עובי שפתו מוקף בו, אלא קו
42 שלשים הוא מוקף חלל שלשים. מקוה טהרה
43 – ארבעים סאה.

במים

32 **עשרים** – אין, למעלה מעשרים – לא. **"רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאינה בריאה"**. מתני ליה רב יהודה לחייא
33 **בר רב קמיה דרב: רחבה אף על פי שאינה בריאה**. אומר ליה: אתנייה רחבה ובריאה. והאמר רבי אילעאי, אומר רב:
34 **רחבה ארבעה אף על פי שאינה בריאה! רחבה ארבעה שאני**. "היתה של קש כו'". מאי קא משמע לן – דאמרינן
35 רואין, היינו תד! מהו דתימא: במינה – אמרינן, שלא במינה – לא אמרינן, קא משמע לן. "עקומה רואין אותה כאילו היא
36 פשוטה". פשיטא! קא משמע לן פדרבי זירא; דאמר רבי זירא: היא בתוך הפבוי ועקמומיתה חוץ לפבוי, היא בתוך עשרים
37 ועקמומיתה למעלה מעשרים, היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה, רואין, כל שאילו נטל עקמומיתה ואין בין
38 זה לזה שלשה – אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו – צריך להביא קורה אחרת. הא נמי פשיטא! היא בתוך פבוי
39 ועקמומיתה חוץ לפבוי איצטריכא ליה, מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה, קא משמע לן. "עגולה רואין
40 אותה כאילו היא מרובעת". הא תו למח לי? סיפא איצטריכא ליה: כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפה. מנא
41 הני מילי? אומר רבי יוחנן, אומר קרא: "ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו
42 וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב". והא איבא שפתו! אומר רב פפא: שפתו שפת פרח שושן פתיב ביה, דכתיב: "ועביו
43 טפה ושפתו דכמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכל". והאיבא משהו! כי קא חשיב – מגואי קא חשיב. תנאי רבי חייה:
44 ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. מפרי, מקוה פמה הוי – ארבעים סאה, פדתניא: "ורחץ את בשרו

1 **ובלבד** שלא תהא עליונה למעלה מעשרים – בפרק "הישן" (סוכה כבא) פריך מהבא
2 למאן דאמר כל היבא דלית ביה טפח לא אמרינן חבט רמי. ומשני: תריץ הכי,
3 ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים, אלא בתוך עשרים ותחתונה סמוכה לה בפחות
4 משלשה. וקשה: דאדפריך מרבי יוסי ברבי יהודה, לסייעין מרבנן דלית להו רואין; ואומר
5 רבינו יצחק: דטעמיה דרבנן לא משום דלית להו
6 חבט רמי בפחות מטפח, אלא משום דבעי קורה
7 ראייה לקבל אריה, ופסלי קורה הנפלת ברות.
8 ושתי קורות המתאימות, אפילו בפחות משלשה
9 – משום דבעי קורה ראייה לקבל אריה.

10 **אתנייה** רחבה ובריאה – פירש רבינו שמואל
11 בן מאיר: ואין מחלוקת בדבר, וקשה:
12 דאז יש למחוק כל בבא דרואין; אלא נראה
13 שהיה מהפך דברי רבי יהודה לרבנן, ואם תאמר:
14 מאי פריך מרבי אילעאי? דילמא כרבנן סבירא
15 ליה: ויש לומר: דלא מתוקם מילתיה כרבנן,
16 דהא רחבה ארבעה אמה, ולרבנן דיה שתהא
17 רחבה טפה, ואפילו אינה בריאה. אלא על כרחך
18 כדברי יהודה. וסלקא עתך דקיס ליה לרבי
19 אילעאי דרבי יהודה בעי רחבה ארבעה, אבל אין
20 צריך שתהא בריאה. ומשני: רחבה ארבעה שאני.
21 אבל ברחבה טפח בעי רבי יהודה שתהא בריאה,
22 ומיזה? קשיא: כיז דגם דברי רבנן מהפך, הוה ליה
23 למימר מילתיה ארבנן, ולמימר אתנייה: רחבה
24 אף על פי שאינה בריאה, במילתיהו דרבנן
25 ונראה לרבינו תם: דרב יהודה מתני ליה
26 אמילתיה דרבנן, ואמר ליה רב: אתנייה רחבה
27 ובריאה, כמו במתניתין, אלא שהתלמוד המתין
28 לסדר הגמרא זו עד שסיים פלוגתיהו. והשתא
29 פריך מרבי אילעאי, דמסתמא הוי כרבנן. ולפי זה
30 יש להוכיח דאין הלכה כרב, דקאמר לעיל
31 (י"א). אתנייה: צריך למעט. דהמשה לא נשנית
32 כמו שהיה, וכאן נשנית כמו שהגידה. וכן פסק
33 הגאונים, והכי גרסינן.

34 **והאיבא** משהו – משמע שהחשבוך מצומצם
35 וכן בפרק קמא דבבא בתרא (יד.)
36 גבי שני טפחים שנשתתרו בארון ששם ספר תורה
37 מונח – שהיא בדיקפה ששה טפחים. ופריך: כיז
38 דלאמצעיותו נגלל, נפיש ליה משני טפחים! וכן
39 בתר הכי, דמשני בספר דעורה לתחתלו נגלל,
40 ופריך: אבתי תרי בתרי היכי יתיב, משמע
41 דמצומצם למפרי, דמאי החשבוך מדוקדק
42 לפי חכמי המדות.

כמה

32 **בתרא** – דאילו רבי יהודה סבר: למעלה מעשרים, ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: בתוך
33 **"רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאינה בריאה"**. מתני ליה רב יהודה לחייא
34 **בר רב קמיה דרב: רחבה אף על פי שאינה בריאה**. אומר ליה: אתנייה רחבה ובריאה. והאמר רבי אילעאי, אומר רב:
35 **רחבה ארבעה אף על פי שאינה בריאה! רחבה ארבעה שאני**. "היתה של קש כו'". מאי קא משמע לן – דאמרינן
36 רואין, היינו תד! מהו דתימא: במינה – אמרינן, שלא במינה – לא אמרינן, קא משמע לן. "עקומה רואין אותה כאילו היא
37 פשוטה". פשיטא! קא משמע לן פדרבי זירא; דאמר רבי זירא: היא בתוך הפבוי ועקמומיתה חוץ לפבוי, היא בתוך עשרים
38 ועקמומיתה למעלה מעשרים, היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה, רואין, כל שאילו נטל עקמומיתה ואין בין
39 זה לזה שלשה – אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו – צריך להביא קורה אחרת. הא נמי פשיטא! היא בתוך פבוי
40 ועקמומיתה חוץ לפבוי איצטריכא ליה, מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה, קא משמע לן. "עגולה רואין
41 אותה כאילו היא מרובעת". הא תו למח לי? סיפא איצטריכא ליה: כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפה. מנא
42 הני מילי? אומר רבי יוחנן, אומר קרא: "ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו
43 וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב". והא איבא שפתו! אומר רב פפא: שפתו שפת פרח שושן פתיב ביה, דכתיב: "ועביו
44 טפה ושפתו דכמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכל". והאיבא משהו! כי קא חשיב – מגואי קא חשיב. תנאי רבי חייה:
45 ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. מפרי, מקוה פמה הוי – ארבעים סאה, פדתניא: "ורחץ את בשרו

במים

קמח עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף יד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 תוספות רש"י

כמה מרובע יתר על העגול רביע – מפורש ב"ביצור מעברין" (לקמן נ"ב). **שמע** מינה גודשא תלתא – אומר רבינו חסד: בדפאק מינה לענין מקח וממכר, אם התנה לתת לו סאה גודשה, או לתת לו כלי המדה.

פוק חזו – פירש הקונטרס: וכבר נהגו בלחי משוה. וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחי – כל שכן בהילמי. דאפילו רב הונא בר

חיננא דפליג בלחיים מודה בהילמי, ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות צליון. ואם נותן מלח על עופות ואחר כך נותן משקן עליהם – הוי שרי אפילו לרבי יוסי, שהשמננות ממתיק את המלח, כדתנן בפרק "שמנה שריצים" (שבת ק"ב), ואילו הן מי מלח המותרים – נותן שמן בתחילה לתוך המים או לתוך המלח. תא שמע

עשרים וחמשה, הני מאה ועשרים וחמשה הוו להו! תני רמי בר יוחנן: **ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתים עליונות עגולות.** נהי דאיפכא לא מצית אמרת, ד"שפתו עגול" כתיב, אלא אימא חדא! לא סלקא דעתך, דכתיב: "אלפים בת יכיל", בת כמה הויא – שלש סאין, דכתיב: "מעשר הבת מן הכור". דהוה להו שיתא אלפי גרייו. והא כתיב: "מחזיק בתים שלשת אלפים!" ההוא לגודשא. אמר אביו, שמע מינה: האי גודשה תלתא הוי. ותנן נמי: שידה תיבה ומגדל, פונרת הקש, וכונרת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה, אף על פי שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח, שהן פונרים ביבש – מזהירין. **משנה לחין שאמרו** – גובהן עשרה טפחים, ורחבן ועוביין כל שהוא. רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים. **גמרא** "לחין שאמרו כו". לימא תנן סתמא כרבי אליעזר, דאמר לחין בעיני! – לא, מאי לחין – לחין דעלמא. אי הכי קורה נמי ניתני קורות, ומאי קורות – קורות דעלמא! הכי קאמר: אותן לחין שנהלקו בהן רבי אליעזר וחכמים – גובהן עשרה טפחים, ורחבן ועוביין כל שהוא. וכמה כל שהוא? תני רבי חייה: אפילו בחוט הספרבל. תנא: עשה לחי לחצי מבי – אין לו אלא חצי מבי. פשיטא! אלא אימא: יש לו חצי מבי. הא נמי פשיטא! מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכבוליה, קא משמע לן. אמר רבא: עשה לחי למבי והנביתו מן התקעקע שלשה, או שהפליגו מן הפותל שלשה – לא עשה ולא כלום. אפילו לרבן שמעון בן גמליאל דאמר אכרינן לבור – הני מילי למעלה; אבל למטה, פיון דהויא מוחצה שהגדיין פוקעין בה – לא קאמר. "רבי יוסי אומר רחבן שלשה טפחים". אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר שמואל: אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחין. אמר ליה רב הונא בר חיננא: בהילמי אמרת לן, בלחין לא אמרת לן. מאי שגא בהילמי – דפליגי רבנן עליה, לחין נמי פליגי רבנן עליה! אמר ליה: שאני לחין, משום דקאי רבי פונתיה. רב רחומי מונגי הכי, אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת] משמיה דרב: אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחין. אמר ליה: אמרת? אמר להו: לא. אמר רבא: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מויה. ומאי טעמא קא הדר ביה – משום דרבי יוסי נימוקו עמו. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביו: הילכתא מאי? אמר ליה: פוק חזו מאי עמא דבר. איכא דמתני לה אהא, השוטה מים לצמא! אמר: "שהכל נהיה בדברו", רבי טרפון אומר: "בורא נפשות רבות וחסרונן" על כל מה שבראת אמר ליה רב חנן לאביו: הילכתא מאי? אמר ליה: פוק חזו מאי עמא דבר.

הימים. לגודשא – כשמודדין בו יבש. שידה – כמין ארגו תלוי בעגלה, למרכב נשים חשובות. מגדל = מנשטיר. ובור ספינה אלכסנדריה – עושה בה כעין בור, ונותן שם מים מתוקים. מהורין – לפי שגדולים יותר מדאי, ואין תורת כלי עליהן, שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן. שהן כוריים ביבש – שאדם יכול לגדשו. אלמא: גודשא תילתא. ובכלי שגובהו כחצי ארבו ורחבו קאמר, כים. **משנה גמרא** לחין דעלמא – אבל מבואות קאי. אי הכי – רישא דקתן "הקורה שאמרו כו" ליתני נמי "הקורות שאמרו", ואימא: מאי קורות – קורות דעלמא. לחין שנהלקו בהן רבי אליעזר וחכמים – דלרבי אליעזר תרתין, ולרבנן חדא – זהו שיעורן, כדמפרש. מיהו סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא. הסרבל = קוט. לחצי מבי – שהכניס הלחי לפניו הרבה עד חצי אורכו של מבי, כזה. אין לו אלא חצי מבי – שאסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים. יש לו – דאין לו לא איצטרך לאשמעינן, אלא הא אתא לאשמעינן: דדימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש. למעלה – כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר, דאיפליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן (לעיל). הילמי – במסכת שבת, בפרק "שמנה שריצים" וק"ב. הילמי = שלמוייר"א בלע. משום דקאי רבי כוותיה – לעיל. והא דתני אדא בר מניומי – רבי היא, וסבר לה כרבי יוסי, כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה. נימוקו עמו – טעמי ראייתו מביא לו בכל מקום, במסכת גיטין (סזא) מני שבחן של חכמים, וזהו שבחו של רבי יוסי. הילכתא מאי – בלחין. עמא דבר – מה נהגו העם, וכבר נהגו בלחי משוה. לצמא – לאפוקי מאן דחנקתיה אומצא. שהכל נהיה בדברו – לפניו ולאחריו לא כלום. רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות – ואני שמעתי דרבי טרפון בא לחייב אף ברכה אחיו "בורא נפשות רבות". ולא נהירא דאמרינן במסכת נדה (נא.ב): יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, ואמרינן: לאתויי מאי? והיונן בה: ולרב פפא דמברך אמאי כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב

במים – משמע מים מחוברין יחדיו. כמה הוו להו – להנך עשר על עשר ברום חמש אמות, כמה גובה יש בהן באמה על אמה בריבועו של מקדו. תנא קמא גרימיר – ביצור חלקו לעשר רצועות – הרי לכל רצועה עשר אמות אורך, ברוחב אמה, ורום חמש. חתכם לחתיכות של אמה אמה – הרי מאה חתיכות של אמה על אמה ברום חמש אמות. שים זו על זו אמה על אמה ברום חמש – הוה תנא קמא אמות. לתלת מאה – גובה. מאה – מקואות, שלש אמות למקוה. הני מילי בריבוע – אם היה מרובע, שיהא בו אורך ורוחב לצדין כבאמצעותו, ויהיו רצועותיו שוות בעשר עשר אמות לרצועה, כדפרישית. ים שעשה שלמה עגול היה – כדכתיב "עגול סביב" ונמצא שאין אורך הרצועות עשר אמות, אלא רצועה האמצעית לבדה. דכל דבר עגול רחב באמצעותו, וקצר לכל צדדיו. מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע – דהא כל עיגול שרחבו אמה יש בו היקף שלש אמות, כדתנן במתניתין, ואם היה מרובע אמה על אמה – היה לו היקף ארבע אמות, אמה לכל רוח. נמצא: מרובע יתר על העגול רביע. הלכך, האי ים עגול דשעריהו בחמש אמות אמין במרובע – בעינן לבצורי רבעא מינייהו אימעט להו ארבע מאה לתלת מאה דאינן מאה מקואות, ולמאה אמין דאשתייר – הוו עשרים וחמש מקואות, ארבע אמות למקוה – דהני ארבע תלת הוא דהוו, שהרי אמות קצרות הן. שלש אמות תחתונות מרובעות – ויש בהן עשר רצועות של עשר על עשר שהן מאה אמה ברום שלש ברוחב אמה, דדיינו תלת מאה אמין גובה, באמה על אמה – וכן מאה מקואות. ושותי עליונות עגולות – ואי הוו מרובעות הוו להו מאתן גרמירי, השתא דאינן עגולות, כי בצרת ריבעא – פשו להן מאה וחמישים, דאינן חמישים מקואות. נהי דאיפכא לא מצית אמרת – דליהו תחתונות עגולות ועליונות מרובעות – ד"שפתו עגול" כתיב. אלא שתים עגולות מנא לן? דילמא חדא הוא דהויא עגולה, ותו לא. וטפי מנא לא חמישים מקואות הוא מחזיק. מאי קורת – שיהא מחזיק יותר ממאה וחמישים מקואות. מעשר הבת מן הכור – כור שלשים סאין, וכי הוי הבת מעשר דיליה – אשתכח דשלשה סאין היא. דהוה להו – הנך אלפים בת. ששת אלפים סאין – שהן מאה וחמישים מקואות. ארבעת אלפים הוי ארבעים אמות סאין, שהן מאה מקואות של ארבעים סאין, ואלפים סאין חמישים מקואות. מחזיק בתים שלשת אלפים – בים שעשה שלמה כתיב, בדברי

הימים. לגודשא – כשמודדין בו יבש. שידה – כמין ארגו תלוי בעגלה, למרכב נשים חשובות. מגדל = מנשטיר. ובור ספינה אלכסנדריה – עושה בה כעין בור, ונותן שם מים מתוקים. מהורין – לפי שגדולים יותר מדאי, ואין תורת כלי עליהן, שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן. שהן כוריים ביבש – שאדם יכול לגדשו. אלמא: גודשא תילתא. ובכלי שגובהו כחצי ארבו ורחבו קאמר, כים. **משנה גמרא** לחין דעלמא – אבל מבואות קאי. אי הכי – רישא דקתן "הקורה שאמרו כו" ליתני נמי "הקורות שאמרו", ואימא: מאי קורות – קורות דעלמא. לחין שנהלקו בהן רבי אליעזר וחכמים – דלרבי אליעזר תרתין, ולרבנן חדא – זהו שיעורן, כדמפרש. מיהו סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא. הסרבל = קוט. לחצי מבי – שהכניס הלחי לפניו הרבה עד חצי אורכו של מבי, כזה. אין לו אלא חצי מבי – שאסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים. יש לו – דאין לו לא איצטרך לאשמעינן, אלא הא אתא לאשמעינן: דדימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש. למעלה – כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר, דאיפליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן (לעיל). הילמי – במסכת שבת, בפרק "שמנה שריצים" וק"ב. הילמי = שלמוייר"א בלע. משום דקאי רבי כוותיה – לעיל. והא דתני אדא בר מניומי – רבי היא, וסבר לה כרבי יוסי, כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה. נימוקו עמו – טעמי ראייתו מביא לו בכל מקום, במסכת גיטין (סזא) מני שבחן של חכמים, וזהו שבחו של רבי יוסי. הילכתא מאי – בלחין. עמא דבר – מה נהגו העם, וכבר נהגו בלחי משוה. לצמא – לאפוקי מאן דחנקתיה אומצא. שהכל נהיה בדברו – לפניו ולאחריו לא כלום. רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות – ואני שמעתי דרבי טרפון בא לחייב אף ברכה אחיו "בורא נפשות רבות". ולא נהירא דאמרינן במסכת נדה (נא.ב): יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, ואמרינן: לאתויי מאי? והיונן בה: ולרב פפא דמברך אמאי כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב

אמאי, מאי איכא למימר. אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר.

עירובין דף יד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמט

עשירית מן הכור, והכור הוא שלשים סאה, הרי שהבת היא שלש
סאין, וְהָיָה לָהּ – ונמצא שאלו האלפים בת, הם שִׁיתָא אַלְפֵי גִרְיָו
– ששת אלפים סאה, ואם תחלק ששת אלפים סאה לארבעים סאה,
יהיו בידך מאה וחמשים מקואות, ואי אפשר לומר כן אלא אם כן
שתי האמות העליונות הן עגולות ולא כשרק אמה אחת עגולה.
הגמרא מקשה מפסוק על דברי רבי חייא. מקשה הגמרא: וכי הים
שעשה שלמה הכיל רק אלפים בת, שהם מאה וחמשים מקואות, וְהָא
בְּתִיבָה עַל הַיָּם שעשה שלמה (דברי הימים ב' ד') מְחֻזָּק בְּתִים שְׁלֹשָׁת
אַלְפִים, הרי שהים שעשה שלמה הכיל שלשת אלפים בת, שהם
מאתים ועשרים וחמש מקואות.
מתרצת הגמרא: הכתוב הָיָה שְׁלֹשָׁת אַלְפֵי אַמָּה, מאחר שהגמרא
תירצה שהנאמר בדברי הימים (שם) שהים שעשה שלמה החזיק
שלשת אלפים בת, הוא מפני שנכלל במידתו גם הגודש, שְׁמַע מִיָּנָה
– תשמע מכך, שְׁהָיָה גִדְּשָׁה תִּלְתָּא הָיוּ – כלי שגובהו מחצית
מאורכו ומרחבו, הגודש שלו מכיל שלש מהכמות הנמצא בתוך
הכלי והנמצא בגודש גם יחד, והיינו שהגודש יכול להכיל חצי ממה
שהכלי מכיל בתוכו. וְהָיוּ גִדְּשָׁה נָמִי – וכן שנינו במשנה (כלים פט"ו מ"א, אהלות
פ"ח מ"א ומ"ג) שהגודש שנוסף לכלי הוא שליש, שְׂיָדָה – ארגו עץ
המחובר לעגלה, ועשוי למרכב נשים, תִּיבָה של עץ, העומדת לפני
השולחני, וּמִגְדָּל – ארון של עץ, בְּוֹרֶת הַקֶּשֶׁן – סל גדול העשוי
מקש, וּבְוֹרֶת הַקֶּנִּים – סל גדול העשוי מקנים, וּבֹרַת כְּסִינָה
אַלְכֶסְנִדְרִית – בריכה של עץ שעושים בספינה גדולה, ומניחים
בתוכה מים מתוקים לשתיה, אָף עַל פִּי שֵׁישׁ לָהֶן – לכל אלו
השניים לעיל, שְׁוֹלִים, ואין התחתית שלהם חדה אלא רחבה, והם
יושבים על הקרקע, ואינם עשויים להיטלטל ממקום למקום אלא
להיות מונחים במקום אחד, וְהָן מְחֻזָּקִים אֲרִבְעִים סָאָה בִּלְתָּ –
מכילות שיעור ארבעים סאה של דבר לח, שֶׁהֵן כְּמוֹת הַבְּוֹרִים
בְּיָבֵשׁ – ששים סאה של דבר יבש, שהרי יבש אפשר למלאות
את הכלי בגודש, הרי הן מְחֻזָּרִין – אינם מקבלים טומאה, כיון שהם
גדולים ביותר ואינם עשויים להיטלטל כשהם מלאים, ולכן אין תורת
כלי עליהם. הרי מוכח ממשנה זו שכלי המחזיק בתוכו ארבעים סאה
מכיל בגודשו עשרים סאה נוספות שהם שליש יותר.

משנה

משנתנו מבארת מהו שיעור הלחי שניחים בפתח המבוי להכשירו
בטלטול: לְחִינָן שְׁאֲמָרוּ בהכשר מבוי, צריך שיהיו גִּבְהֵן עֶשְׂרֵה
טַפָּחִים, וְרָחְבָּן וְעֵבְיָן די שיהיו כָּל שְׁחָא. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, רָחְבָּן
צריך שיהיה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים.

גמרא

שנינו במשנתנו: לְחִינָן שְׁאֲמָרוּ כו'. הגמרא מבררת כשיטת מי נשנתה
משנתנו. שואלת הגמרא: לִימָא תֵּנָן סְתָמָא – שמה נאמר שמשנתנו
נשנתה בסתם כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר (לעיל יא) שלהכשר מבוי לְחִינָן
בְּעֵינָן – צריך שני לחיין, לשני צידי המבוי, ושלא כשיטת חכמים
הסוברים שדי בלחי אחד להכשר מבוי.
משיבה הגמרא: לֹא – משנתנו לא נשנתה כשיטת רבי אליעזר דווקא,
וּמֵאֵי לְחִינָן – ומה שאמרו לחיין בלשון רבים, הכוונה היא על לְחִינָן
דְּעֵלְמָא – כל הלחיין שעושים בפתחי המבואות שכך הם צריכים
להיעשות, ולכן נקטה המשנה לשון רבים.
מקשה הגמרא: אִי הָכֵי – אם כן שלשון רבים שנקטה המשנה היא
משום כל הלחיין שבעולם, בדין קוֹרָה השנויה במשנה (לעיל יא)

בְּמִים, ממה שאמר הכתוב 'במים' משמע שאינו טהור עד שיטבול
בְּמֵי מִקְוָה, והיינו מים המכונסים ומחוברים יחדיו. וממה שאמר
הכתוב 'כָּל בְּשָׂרוֹ' משמע שיטבול בְּמִים כְּשִׁיעוֹר שְׂכָל גּוֹפּוֹ עוֹלָה –
מתכסה בָּהֶן בבת אחת, וְכִמְהָ הֵן שיעורן, כשיעור מקום שהוא אִמָּה
אורך על אִמָּה רוחב, כְּרִים – בגובה שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְשִׁיעוֹר חֲכָמִים
לפי זה כמה הן מֵי מִקְוָה, אֲרִבְעִים סָאָה, וממשיכה הגמרא בבירור
מדת הים שעשה שלמה, כִּמְהָ הוּא לָהּ – כמה אמות מעוקבות היו
בו, חֲמֵשׁ מֵאָה גִרְמִיָּד – חמש מאות אמה, שהרי עשר אמות היה
ארכו ועשר אמות רחבו, נמצא שטחו מאה אמה מרובעות, וכיון
שהיה גבוה חמש אמות, נמצא שיש בכלול חמש מאות אמה
מעוקבות [ציור א]. ושואלת הגמרא, הרי לְתֵלֶת מֵאָה – בשלש מאות
אמה מעוקבות יש שיעור של מֵאָה מקואות [ושהרי שיעור כל מקוה
הוא שלש אמות מעוקבות], וְלִמְאָה וְחֲמִשִּׁין – ובמאה וחמשים אמה
מעוקבות, יש שיעור של חֲמִשִּׁין – חמשים מקואות, נמצא שְׁבַלְפַּעַע
מֵאָה וְחֲמִשִּׁין סָנִיָּא – די בארבע מאות וחמשים אמה מעוקבות כדי
להכיל מאה וחמשים מקואות, ומדוע אמר רבי חייא שהים שעשה
שלמה הכיל רק מאה וחמשים מקואות, הלא היה בו יותר מכך שהרי
הוא הכיל חמש מאות אמה מעוקבות.

משיבה הגמרא: הֵנִי מִילֵּי – דברים אלו שאמרנו שבשטח של עשר
אמות על עשר אמות יש מאה אמה, זהו דווקא בְּרִיבּוּעָא – בשטח
שהוא מרובע, אבל יָם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה עָגֹל הָיָה, ולא היה רחבו וארכו
עשר אמות אלא באמצעיותו, אבל לא בקרנותיו, ולכן אין שטחו מאה
אמה מרובעות.

שואלת הגמרא: מִכְּדִי – והרי כִּמְהָ שטח הַמְּרֻבָּע, יָתֵר עַל שטח
הָעָגוּל שנמצא בתוך שטח המרובע, רַבִּיעַ משטח המרובע, שהרי
המרובע שרחבו אמה, היקפו ארבע אמות, ואם תצייר בתוכו עיגול
שרחבו אמה יהיה היקפו שלש אמות, ומכאן ששטח העיגול הוא
שלשה רבעים משטח המרובע. נמצא שְׁלֹאֲרִבְעָה מֵאָה – בארבע
מאות אמה מעוקבות, כשהם במרובע, יש רק מֵאָה מקואות כשהם
בעיגול [ושהרי אתה מנכה מהם רבע ונותרו שלש מאות אמה
מעוקבות], וְלִמְאָה – ובמאה אמה מעוקבות הנותרות, יש עֶשְׂרִים
וְחֲמִשָּׁה מקואות [ושהרי לאחר הפחתת הרבע, נותרים שבעים וחמש
אמות מעוקבות], אם כן, הֵנִי – באלו האמות המעוקבות של הים
שעשה שלמה, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה הוּא לָהּ – הרי הם מאה
עשרים וחמשה מקואות. ומדוע אמר רבי חייא שבים שעשה שלמה
יש מאה וחמשים מקואות.

משיבה הגמרא: תֵּנִי – שנה רַמִּי בְּרַי יְחֻזְקָאֵל, יָם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה,
שְׁלֹשׁ אַמּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת שבו, היו מְרֻבָּעוֹת, ויש בהם עשר אמות
אורך על עשר אמות רוחב בגובה שלש אמות, ונמצא שיש בהם
שלש מאות אמה מעוקבות, שהן מאה מקואות, וְשִׁתִּים – ושתי
האמות העליונות שבו היו עֲגוּלוֹת [ציור ב], שאילו היו אף הן
מרובעות, היו בהן מאתים אמה מעוקבות, וכשאתה מוציא מהם
רביע בגלל היותן עגולות, נשאר בידך מאה וחמשים אמה מעוקבות,
שהן חמשים מקואות, נמצא שהים כולו מכיל מאה וחמשים מקואות,
וכמו ששנה רבי חייא.

שואלת הגמרא: נָדִי – האף אמנם דְּאִיפְכָא לֹא מְצִית אֲמָרְתָּ – שאי
אפשר לומר להיפך, שהאמות התחתונות היו עגולות והעליונות
מרובעות, דְּשִׁפְתֵי עָגוּל בְּתִיב – שהרי הכתוב אומר (מלכים א' יז ב)
ששפתו של הים מלמעלה היתה עגולה, אֲלֵא אִימָא – מכל מקום
נאמר שלא היתה שפתו עגולה אלא הָרָא – רק בגובה אמה אחת,
וארבע אמות שתחתיה היו מרובעות, ונמצא שהים שעשה שלמה
היה מכיל יותר ממאה וחמשים מקואות.
משיבה הגמרא: לֹא סִלְקָא דְּעֵתָךְ – לא יעלה בדעתך לומר כן,
דְּבְּתִיב (שם יז ב) 'אֲלֵפִים בַּת יָבִיל', כלומר, הים שעשה שלמה הכיל
אלפים בת, ומידת 'בַּת' כִּמְהָ הוּא [היא], שְׁלֹשׁ סָאִין, דְּבְּתִיב
ביחזקאל (מה יד) בנבואתו על העתיד לבא, כמה יפרישו ישראל
למעשר מן השמן, מִ'עֶשֶׂר חֶבֶת מִן הַכֹּר' – מעשר ה'בית' שהיא

הגמרא מביאה מחלוקת בדין לחי העומד מאליו: **איתמר** – נאמר בבית המדרש, **לחי העומד מאליו** – לחי העומד בצד כותל המבוי במקום הראוי ללחי, אך לא קבעוהו שם לשם הכשר המבוי, אלא היה עומד מאליו במקום זה, **אפי' אמר, הוי לחי** – הרי זה לחי, ומכשיר את המבוי בטלטול, ו**רבא אמר, לא הוי לחי** – אין זה לחי שמכשיר את המבוי.

הגמרא מבארת במה נחלקו אביי ורבא. אומרת הגמרא: **היבא דלא סמכינן עליה מאתמול** – כאשר לא היתה דעתם של בני המבוי מערב שבת לסמוך על הלחי העומד מאליו, וכגון שהיה שם לחי אחר שסמכו עליו להכשר המבוי, ובשבת נפל אותו לחי האחר, וכעת בשבת רוצים לסמוך על הלחי העומד שם מאליו, בזה **בולי עלמא לא פליגי** – לא נחלקו בדבר זה אביי ורבא, ושניהם מודים **דלא הוי לחי**, כיון שלא סמכו עליו להכשר המבוי מערב שבת, **בי פליגי** – במה נחלקו, **היבא דסמכינן עליה מאתמול** – כאשר סמכו בני המבוי מערב שבת על הלחי שהיה עומד שם מאליו, **אפי' אמר, הוי לחי, דהא סמכינן עליה מאתמול** – שהרי סמכו עליו מערב שבת, ו**רבא אמר, לא הוי לחי, כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהבי עבדי** – כיון שמתחילה לא הניחוהו שם להכשר המבוי **לא הוי לחי**.

הגמרא מבררת אם מחלוקת זו שנחלקו בה אביי ורבא היא אף במחיצה העומדת מאליה. אומרת הגמרא: **קא סלקא דעתך – דהי עולה בדעתך לומר, בי היכי דפליגי בלחי** – כשם שנחלקו אביי ורבא בלחי העומד מאליו אם הוא נחשב ללחי או לא, **פליגי נמי** – נחלקו אף **במחיצה העומדת מאליה**, שלדעת אביי נחשבת למחיצה ולדעת רבא אין זה נחשב למחיצה.

הגמרא רוצה להוכיח מכמה מקומות אם מחיצה העומדת מאליה יש לה דין מחיצה: **תא שמע** – בוא ושמע ראייה שמחיצה העומדת מאליה יש לה דין מחיצה, שנינו במשנה (סוכה בד) **העושה סוכתו בין האילנות, ואילנות הם דפנות לה** – לסוכה, הרי זו סוכה **בשירה**, ומוכח שמחיצה העשויה מאליה הרי היא מחיצה כשרה, שהרי האילנות שמשמש בהם למחיצה הסוכה, עשויות מאליהן הן.

דוחה הגמרא: **הא בביי עסקינן** – כאן במשנה זו במה אנו עוסקים, **שנמנעו מתחילה לך** – שנטע את האילנות מתחילה כדי לעשותן דופן לסוכה, ולכך אין הן מחיצות העשויות מאליהן.

מקשה הגמרא: **אי הכי** – אם כן שנטען מתחילה לעשותן דופן לסוכה, **פשיטא** – הרי דין פשוט הוא שהן כשרות לדופן סוכה, ומה הידידוש בכך.

מתרצת הגמרא: **מהו דתימא** – שמא תאמר שיש ליגזור שלא לעשות מהאילנות דופן לסוכה, **דילמא אתי לאישתמושי** – שמא יבוא להשתמש באילן זה של הסוכה ביום טוב ויעלה בו, ומתוך כך עלול הוא לתלוש מן האילן לאיזה צורך, ויעבור על איסור תורה של קוצר. **קא משמע לן** – משמיעה לנו המשנה שאין לגזור משום כך ומותר לעשות את האילנות דופן לסוכה.

הגמרא מביאה ראייה ממקום אחר: **תא שמע**, שנינו בברייתא לענין פסי ביראות ו-עמודים שמניחים סביבות באר מים הנמצאת ברשות הרבים, כדי שימשו כמחיצות ויעשו את המקום שבין העמודים לרשות היחיד, ויוכלו להוציא מים מהבאר שהיא רשות היחיד להשקות בהם את הבהמות העומדות בצד הבאר, אם היתה שם בצד הבאר, **אילן או גדר של אבנים שרחבם אמה על אמה, או חיצת הקנים** – קנים נטועים וסמוכים זה לזה כעין מחיצה, הרי זה גידול **משום דיומך** – נחשב למחיצה כדי דיומך ו-שני עמודים מחוברים כמין האות רישן הראויים לפסי ביראות (ציור ב), ומברייתא זו יש להוכיח שמחיצה העומדת מאליה היא מחיצה, שהרי האילן והגדר ומחיצת הקנים שסמוך עליהם לפסי ביראות נעשו מאליהם, ולא העמידם שם לשם מחיצה.

דוחה הגמרא ראייה זו: **הא נמי** – גם כאן בדין פסי ביראות, **בביי עסקינן** – במה אנו עוסקים, **שנעשא מתחילה לך** – לשם פסי

ביראות, ולכך יכול להחשיבם למחיצה כיון שאין זו מחיצה הנעשית מאליה.

מקשה הגמרא על דחייה זו: **אי הכי** – אם כן שעשאן לשם מחיצה, **מאי קא משמע לן** – מהו הידידוש בכך שיכול להחשיבם כמחיצה לענין פסי ביראות.

מתרצת הגמרא: **קא משמע לן** – הברייתא באה כדי להשמיענו דין דיומך כשהיתה חיצת הקנים עשויה קנה קנה ורווח של פחות מן שלשה מפרחים ביניהם, שהיינו סבורים לומר שלא תיחשב לדיומך, ו**דברבנא מיניה אפי' מרבה** – וכמו ששאל אביי מרבה, על מחיצת הקנים שהיתה עשויה קנה קנה, ורווח של פחות משלשה טפחים ביניהם, אם נחשבת כדיומך לענין פסי ביראות או לא. ואכן רבה השיב לו שמברייתא זו מוכח שנחשבת למחיצה. ואם כן הידידוש הברייתא הוא, שאפילו אם אין הם סמוכים ממש אלא יש רווח של פחות משלשה טפחים ביניהם, הרי הם נחשבים לדיומך.

הגמרא מביאה ראייה ממקום אחר: **תא שמע**, שנינו במשנה (להלן עט) **אילן המסירה על הארץ** – אילן שהיה גזעו גבוה עשרה טפחים, וענפיו נוטים מכל צדדיו סביב ונכפפים עד לארץ, אם אין קצה נופו ו-ענפיו **נבנה מן הארץ שלשה מפרחים**, הרי הוא כלבוד ומחובר לארץ, ו**מטלטלין תחתיו בשבת**, כיון שענפי האילן הם כמחיצות הגבוהות עשרה טפחים (ציור ג), ומקום המוקף ארבע מוחיצות הרי הוא כרשות היחיד לענין טלטול בשבת. ומכאן יש להוכיח שמחיצה הנעשית מאליה הרי היא מחיצה לענין שבת, שהרי ענפי האילן נעשו בידי שמים ולא בידי אדם.

דוחה הגמרא ראייה זו: **הא נמי** – גם כאן בדין אילן המיסקר על הארץ, **בביי עסקינן** – במה אנו עוסקים, **שנמנעו מתחילה לך** – כדי להשתמש בו כמחיצות לענין שבת, ולכן אין זה נחשב למחיצה הנעשית מאליה, אלא למחיצה הנעשית בידי אדם.

מקשה הגמרא על דחייה זו: **אי הכי** – אם כן שמשנה זו עוסקת במחיצה הנעשית בידי אדם, **ליטלטל בכולו** – יהא מותר לטלטל תחת כל האילן, ואפילו הוא גדול ביותר, **אלמא – דלמה אמר רב הונא בריה דרב הושע, שאילן המיסקר אין מטלטלין בו** – תחתיו, בכולו, **אלא אם כן היה גודלו בית סאתים בלבד**, אבל אם היה גודלו יותר מבית סאתים אין היתר לטלטל אלא בארבע אמות של האדם בלבד. והרי חצר שהקיפה כדי לדור בה, מותר לטלטל בכולה אפילו אם היא גדולה הרבה מבית סאתים, ואף אילן זה אם אכן נטעוהו לשם מחיצה הרי דינו כחצר המוקפת לשם דירה.

מתרצת הגמרא: הטעם שאם היה האילן גדול מבית סאתים שאסור לטלטל בכולו, הוא **משום דהוי דירה שתשמישה לאויר** – שזו היא דירה שאינה עשויה לצורך ההשתמשות בתוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה, שאפילו אם נטע את האילן בשביל שיהיה מחיצה, לא נעשית מחיצה זו לדור בה, אלא בשביל שומרי השדות השומרים על השדות שסביב האילן, שיהיה להם צל תחת ענפי האילן, ועיקר שהותם שם הוא רק בעל כרחם כדי לשמור על השדות שבחוץ, ו**כל דירה שתשמישה אינה כדי לדור בתוכה**, אלא לצורך אויר שחוצה לה, **אין מטלטלין בה** – בכולה, **אלא כשההיקף שלה פחות מבית סאתים**.

הגמרא מביאה ראייה ממקום אחר: **תא שמע**, שנינו בברייתא, **שבת בתל** – נכנסה לו שבת כשהיה עומד בתל שהוא **נבנה עשרה טפחים, ונטע התל הוא מארבע על ארבע אמות מרובעות ועד בית סאתים**, וכן אם נכנסה לו שבת והיה עומד **בנקע** – נקיק שבין הסלעים שהוא עמוק עשרה, ונטע הנקע הוא **מארבע אמות ועד בית סאתים**. וכן אם שבת בקמה קצורה – תבואה שקצרה נעשה מקום פנוי מתבואה, ושיבולות גובה עשרה טפחים **מקיפות אותה**, והיה שטחה של הקמה הקצורה, מארבע אמות ועד בית סאתים, **מחלף את בוליה וחוצה לה אלפים אמה** – מותר לו לילך בשבת בכל מקום התל, הנקע או

עירובין. פרק ראשון – מבוי שהוא גבוה דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קנא רש"י תוספות

1 תא שמע העושה סוכתו — בפרק "הישן" (סוכה כד, ב) מוקי לה דעביד לה בהוצא דפנא,
2 דלא תקשי לרב אחא בר יעקב, דאמר: כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח, פירוש:
3 שהרוח מנענעת? לכאן ולכאן — אינה מחיצה. ואמאי כשרה? והא קאזיל ואתי? ולפי זה לא
4 פריך הכא מידי, ודוה מצי למימר: ולעומד. אי נמי: משמע ליה דמיירי בכל ענין, בין הוי
5 רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח, בין
6 דהוי רוב דופן מן הנוף. **א** הכי מאי למימרא —
7 ולא סגי בשניא דלעיל, דלא הוה נקט תרתי
8 אטו חדא. **תל** ונקע מאי איכא למימר — ולא
9 תקשי מכאן למאן דאמר: מחיצה שאינה עשויה
10 בידי אדם לא שמה מחיצה — דלא אתיא
11 למעטוי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי
12 אדם, כגון בעלי חיים. **אב**י לטעמיה — היינו
13 לחד לישנא דלעיל גבי דיה גבוה מעשרים ובא
14 למעטוי (הא, דקסבר: דאפילו קורה משום
15 מחיצה, וכל שכן לחי, ואותו לשון תופס עיקר,
16 ורבא לטעמיה, דאמר לעיל: אחד זה ואחד זה
17 משום היכר, ורבינו חננאל לא גרס "לטעמיה"
18 אלא גרס בהדיא "אב"י אמר: לחי משום מחיצה
19 ורבא אמר לחי משום היכר".
20 **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא — אף על גב
21 דרב הונא אית ליה בפירקין (זא, שבת
22 הוהיל הותרה הותרה, ולא צריך למסמך
23 אדיקלא — הא מסיק לקמן דמודה רב הונא
24 היכא דליתנהו למחיצות, דלא אמרינן הוהיל
25 הותרה הותרה, אי נמי הכא לפי דברי רב הוה
26 מקשה.

תלמוד

מתחילה לך. אי הכי ליטלטל בכולו, אלמא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אין
מטלטלין בו אלא בית סאתים! משום דהוי דירה שתשמישה לאויר, וכל דירה שתשמישה
לאויר אין מטלטלין בה אלא בית סאתים. תא שמע: שבת בתל שהוא גבוה עשרה,
והוא מארבע אמות ועד בית סאתים. וכן בנקע שהוא עמוק עשרה, והוא מארבע אמות
ועד בית סאתים, וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה — מהלך את פולה וחוצה לה
אלפים אמה. וכי תימא, הכא נמי שעשה מתחילה לך — בשלמא קמה, לחי. אלא תל
נקע מאי איכא למימר? אלא: במחיצות פולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה, כי פליגי
בלחי. אב"י לטעמיה, דאמר: לחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה.
ורבא לטעמיה, דאמר: לחי משום היכר. אי עבידא בידים — הויא היכר, ואי לא — לא
הוי היכר. תא שמע: אב"י גדר היוצאות מן הגדר, מובדלות זו מזו פחות משלשה —
אין צריך לחי אחר, שלשה — צריך לחי אחר. הכא נמי, שבנאן מתחילה לך. אי הכי,
פשימא! מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא, קא משמע לן. תא שמע, דתני רבי
חייא: פותל שצידו אחד פגום מחברו, בין שגראה מבחוץ ושנה מבפנים, ובין שגראה
מבפנים ושנה מבחוץ — גידון משום לחי. הכא נמי שעשאו מתחילה לך. אי הכי מאי
קא משמע לן? הא קא משמע לן: גראה מבחוץ ושנה מבפנים — גידון משום לחי. תא
שמע: דרב הוה יתיב בההוא מבואה, הוה יתיב רב הונא קמיה. אמר ליה לשמעיה: זיל
אייתי לי פוזא דמיא. עד דאתא נפל לחיא. אחוי ליה בדידה, קם אדוכתיה. אמר ליה
רב הונא: לא סבר לה כר לסמוך אדיקלא? אמר: דמי האי מרבנן כמאן דלא פרישי
אינשי שמעתיא. מי סמכין עליה מאתמול? מעמא — דלא סמכין, הא סמכין — הוי לחי
לימא אב"י ורבא דלא סמכין עליה פליגי, הא סמכין עליה — הוה לחי? לא סלקא
דעתך, דההוא פקא דהוה פי בר חבו, דהוה פליגי בה אב"י ורבא פולי שנייהו. משנה
בכל עושין לחיו, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים, ורבי מאיר אוסר. ומטמא משום גולל,
ורבי

העומד מאליו — שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי, דלא הומינוהו לכך. היבא דלא
סמכין עליה מאתמול — שהיה שם לחי אחר, ונפל בשבת. לאישתמושי באילו —
ויעלה ויתלוש ביום טוב. היה שם — בפסי ביראות, תניא בפרק שני. חיצת חקנים —
קנים מחוברים. חיצת שהיו נטועים כסדר מחיצה. דיומד — מפרש בפרק שני: דיו
עמודך — עמוד אחד נראה בשנים, שעשאו
כמזבח ונטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד
למערב. דכי עביד ארבעה דיומדין לארבע
הפיאות — יש לכל מחיצה שתי אמות עומד,
אמה מכאן ואמה מכאן. בדבנא מיניה —
בפרק שני (ט, ב). המסך — נופו נטה סמוך
לארץ. ראש הנוף בפחות משלשה לקרקע,
ועיקור — במקום שמחובר לאילן, גבוה
עשרה. אין מטלטלין בו — אם היה היקפו
יותר מבית סאתים כחצר המשכן, ושיעור זה
נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן
כל צרכו, כגון למחיצה שאין בה שתי וערב
בהאי פירקא (טז, ב). ולהיקף שלא הוקף
לדירה בפרק שני (כד, א), והכא נמי, אי
בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו' — הוהיל
ולאו להכי עבידא, יהבו ביה רבנן האי
שעורא. משום דהוי דירה שתשמישה לאויר
— לעולם שנטעו מתחילה לכך, והיקף לדירה
הוא, אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה
אלא לצורך אויר שהוצה לה, לדרו שם
שומרי השדות, ועשויה להציל מן החמה,
ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים,
כדתיא בפרק שני (כב, ב): כלל אמר רבי
שמעון בן אלעזר: כל אויר שתשמישו לדירה,
כגון דיר וסדר ומוקצה וחרצ, ואפילו עשרה
כורים — מותר. וכל דירה שתשמישה לאויר,
כגון בורגנן בשדות, בית סאתים — מותר,
יותר מבית סאתים — אסור, דלאו דירה הוא,
דעל כרחו הוא דר שם. שבת בתל — קדש
עליו היום, וקנה שם שביבתו. גבוה עשרה —
דאמרינן: גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו,
והרי הוא מוקף. וכן נקע — אחד מנקיקי
הסלעים. והוא מארבע אמות עד בית סאתים
— הוהיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית
ביתו, וכולו כארבע אמותיו הוא. הלכך:
מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, אבל
אי הוה טפי מבית סאתים — אין מחיצותיו
מועילות לו, שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו
מועיל אלא לבית סאתים, להכי נקט מארבע
אמות ואילך, דאם היה פחות מארבע אמות
— מאי מהלך את כולו איכא? ומחיצותיו מאי
מהני? בלאו מחיצה נמי, מקום לכל אדם
ארבע אמות, בפרק "מי שהוציאנהו" (עירובין
מא, ב). ושיבולות מקיפות אותה — שהניח
גבוליה סביב מלקצור, ושבילים גבוהין עשרה
עסקין. תל ונקע מאי איכא למימר — מימות
עולם הן, היוצאות מן הגדר — זו למעלה מזו.
למיסר בניינא — שאם ירצה לעשות מחיצה
מכותל זה לכתל שכנגדו יתקשר באבנים
הללו, שכן דרך הבנאן לעשות. ובענין אחר
אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן. לסמוך
אדיקלא — דקל היה עומד אצל פתח המבוי.
הא סמכין הוי לחי — אלמא: הלכה כאב"י.
לימא בלרא סמכין עליה פליגי — ואב"י דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא, ואנן קים לן הלכתא כאב"י בלחי העומד מאליו. ומתירין לא סלקא דעתך —
דודאי בדסמכין עליה פליגי, אבל לא סמכין — דברי הכל אינו לחי, כההוא עובדא דדיקלא דרב. ברקא — יציע. דהוה בי בר הבן — והיה עמוד הסומך את החיצע עומד
בראש מבוי אחר. ואפליגי בה בולי שנייהו — אב"י שרי למיסמך עליה, ורבא אסר. אלמא: בדסמכין עליה פליגי. והלכתא כאב"י בהא, דזו היא אחת מעיל ק"ג שהלכה
כאב"י. משנה ומטמא משום גולל — אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו, ואפילו נטל משם. דתיא בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, א): "וכל אשר יגע
על פני השדה" לרבות גולל ודופק.

1 **תלמוד** לומר וכתב לה מכל מקום — ואם תאמר: ואימא, "וכתב לה" — ככל, "ספר" —
2 פרט, אין בכלל אלא מה שבפרט: ספר — אין, מידי אחרינא — לאו ויש לומר:
3 "נתן בידה" חור וכלל, אף על גב דלא מייתי בברייתא אלא כללא קמא — אין לחוש,
4 דכהאי גוונא איכא בקדושין בפרק קמא (באב), דקתני בברייתא: אין לי אלא מרצע, הסול
5 וחסירא מניין תלמוד לומר: "ולקחת" — כל דבר

6 הנקח ביד, ומשמע בתר הכי דמכלל ופרט וכלל
7 דרש, דקאמר "ונתת באונז" — חור וכלל.
8 **מה** ספר דבר שאין בו רוח חיים. בפרק "בכל
9 מערבין" (לקמן כו.ב) גבי מעשר שני ובבקר
10 ובצאן נקט צד של פרי מפרי וגדולי קרקע.
11 ובפרק קמא דסוכה (יא.ב) גבי חגיגה נקט: מה
12 חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגדול מן הארץ
13 — הכל לפי מה שדומה לחכמים.

14 **ורבנן** האו וכתב לה מאי עביד — אף על גב
15 דאיצטרך למדרש: "וכתב לה" —
16 לשמה, תרי "וכתב לה" כתיבי. והא דדרשין בית
17 הללמגשר" (גיטין פז.א): "וכתב לה" ולא לה
18 ולחברתה — היתם דרש מ"ה ד"וכתב" דהכא.

19 **בבתיבה** מתגרשת ולא בכסף — הך דרשה
20 לא אתא אלא לרבא, אבל לאביי

21 נפקא ליה בפרא קמא דקדושין (הא) מסברא.
22 דאין סיגור נעשה קטיגור. ומכל מקום, לאביי
23 נמי איצטרך "וכתב" — בבתיבה מתגרשת ולא
24 בחליצה. והא דדרש לה בריש קדושין (ב.ג.)

25 דאינה יוצאה בחליצה מר סברא כורתה —
26 הדיא דרשה רבבי יוסי הגלילי, כדמשמע הכא.
27 ונקט לה — משום דהדיא דרשה פשוטה וכן,
28 דרך התלמוד. כדאשכחן ב"החובל" (בבא קמא

29 פז.א) דמייתי קרא ד"בנעוריה בית אביה" לגבי
30 חבלה. ובריש קדושין (ב.ג.) קאמר דבהפרת נדרים
31 הוא דכתיב, ובריש פרק "אחד דיני ממונות"
32 (סנהדרין לד.) דריש דראיית נגעים ביום
33 מבימים הרואות בו, דהיינו כאביי דפרק קמא

34 דמועד קטן (ח.ח.) ושביק דרשה דרבא דרש
35 היתם מדכתיב "לי ולא לאורי.
36 **על** מנת שלא תלכי לבית אביך — תימה: דהא
37 אם מת אביה לא חשיב תו בית אביה,

38 כדתניא בגדרים ב"השותפין" (מזא.) קונם לביתך
39 שאני בכנס, שוך שאני לוקח. מת או מכור לאחר
40 — מיד מותרו וזה לומר: דבית אביה קרויים כל
41 יוצאי חלציו, כדכתיב בתמר (בראשית לח.) "שבי

42 אלמנה בית אביך" אף על גב דקראי מוכחי
43 שכבר מת שם.
44 **ורבי** יוסי הגלילי מכרת כריתות. קשה לרבינו

45 יצחק: דבגטין בריש "המגשר" (פג.ב)
46 קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דברת
47 כריתות לא דרשי, ורבי יוסי הגלילי הוא בכלל
48 הנהו רבנן? ויש לומר: דהיתם קאמר דלא דרשי

49 להדיא דרשה, ולא בעי למימר דלא דרשי ליה
50 כלל.
51 **פרוין** כעומד — מכאן משמע דאפשר לצמצם,
52 בדפרישתי לעיל, ומפרק שני דחולין
53 (לח.ב) דמוקי קרא ד"יתנת אמו" פרט ליתום —

54 זה פירש למיתא וזה פירש לחיים. ואם אי אפשר
55 לצמצם — אמאי איצטרך למעוטי? מספיקא
56 הייתי אוסר, דילמא מתא אמו ודור ילדתו והוא
57 ליה יוצא דופן? אין לדקדק דשבקין לקרא

58 דדחיק. ואיצטרך, לשאם יבא אליהו ויאמר. ויש
59 להביא ראיה מפרק "בהמה המוקשת" (חולין ע"א) גבי בעיא דהלכו באיברים אחר הרוב,
60 דמוקי לה כגון שיצא חציו ברוב אבר, ואם אי אפשר לצמצם — מאי קמבעי ליה? ממה
61 נפשך טעון קבורה, שמו יצא רובו.

62 **רש"י** גריס והא אפשר לצמצם. פירושו: כיון דאפשר לצמצם — אית לן למימר כמותו דהוקא קאמר. אמר רבי אמי: במעדיף, כלומר: מתניתין בלא צמצם, וכמותו דקתני — ביוצא ונכנס,
63 ותימה:

1 **ורבי מאיר מטהר** — וטעמא דרבי מאיר במסכת סוכה בבבולה, משום דקסבר:
2 כל מחיצה העומדת ברוח חיים — אינה מחיצה. גמרא **ולא גולל לקבר** — כלומר:
3 אם עשאו גולל — אין שם גולל חל עליו לטמא. גולל הוא כיסוי שנותנין דף על המת.
4 **ספר** — "וכתב לה ספר כריתות", "ספר" משמע קלף, כדכתיב "ואני כותב על הספר
5 בדיו". ודור דרבי ליה מגילה דכתיב (ירמיה

6 לו) "אחרי שרך והמלך את המגילה". מניין
7 לרבות כל דבר — שיכתוב הגט עליו: אי הוה
8 כתיב "וכתב לה כריתות בספר" — הוה
9 משמע מגילה. אבל השתא דכתיב "ספר"

10 האי "ספר" — ספירות דברים הוא. והכי
11 משמע, וכתב לה דברי כריתות. אבל לא קבע
12 לו מקום לכותבו, וממילא משמע בכל מקום
13 שירצה יכתבנו: **וכתב לה מאי דרשי ביה** —

14 כיון דספר לאו קלף משמע, ממילא הא לא
15 קבע ליה קלף, ובבל דבר משמע. ולמה ליה
16 למיכתב "וכתב" לרבות כל דבר, לכתוב "ונתן
17 לה ספר כריתות". **ואינה מתגרשת בכסף** —

18 אם נתן לה כסף ואמר: התגרשי בו. והיתה
19 לאיש אחר — היינו קדושין. מה היה בכסף
20 — דגמרינן במסכת קדושין (בא.) 'קידה'
21 'קידה' משדה עפרון. **כספר** כריתות —

22 מדכתיב כריתות סמוך לספר. **לדבר** הכורת
23 בינו לבניה — שלא ישל תנאי בגט שיקשרם
24 יחד, אלא דברי הבדלה יהו. **לעולם** אין זה
25 כריתות — דהא כל ימיה קשורה בו,

26 שמחתו היא נמנעת מלשותות יין. ותנאי אז
27 תלוי והולך לעולם, ואין זה הבדלה. אבל
28 מכאן ועד שלשים יום — הרי זה כריתות מיד,
29 שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום

30 ומותרת מיד לאיש אחר. **משנה** ולא יהו
31 פרוצות יתירות על הבגין — ואפילו הן פרוצות
32 קטנות פחותות מעשר. כל פרוצא שהיא
33 בעשר מותרת מפני שהיא כפתה — ושיחא

34 פרוצא רב עליה. **יתר מבאן אסורה** — פרוצא
35 אחת אסרת כל הדיקא, אפילו כולו עומד,
36 כדמפרש בברייתא לקמן. גמרא **פרוין בעומד**
37 — כל הדיקא כולו עשוי כן. **אגמריה רחמנא**

38 למשה — כדאמר בריש פירקין (ד.א.)
39 מחיצות והלכותיהן הלהלכה למשה מסיני.
40 שפירקין וארבותו ולכותיו שלא יא לו ריוח יותר
41 לפי שכלים הן ומקבלין טומאה. ותנן (סוכה

42 יא.א.) כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו.
43 **אריכות** = אשפונד"ש. אם יש ריוח ביניהן
44 כמותן — לסכך שם בסכך כשר. אלמא: פרוין
45 כעומד מותר. דהא הכא פסול ככשר הוא,

46 ושרי. וקשיא נמי הא לרב הונא. **בגנבס ויוצא**
47 — שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריח
48 שבינתים, דהשתא הוי ריוח טפי משיעור
49 שפוד. ואינו מצומצם. והא אפשר לצמצם —

50 דקא סלקא דעתך דהאי דקא מתריך בגנבס
51 ויוצא הכי קמתריך: דכל כמותן בגנבס ויוצא
52 הוא, דאין דרך לצמצם. לכך פריך: וזה
53 אפשר לצמצם ולכותיו שלא יא לו ריוח יותר
54 ואנן כמותן תנן. **אמר רבי אמי** — מתניתין

55 בלא צמצם אלא במעדיף ריוח יותר משיעור
56 שפודין. ו"כמותן" דקתני — כשיעור שפודין
57 בגנבס ויוצא. אם היו — שפודין נתונים שתי —
58 נתון לסכך כשר ערב, דאפילו לא העדיף
59 אחד מונח על השפוד מכאן, וראשו אחד מונח על השפוד מכאן,
60 עביטין —

1 וְרַבִּי מֵאִיר מִטְּהָרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּעֵלֵי חַיִּים נֶעֱשִׂים מַחֲצִיזָה, וְלִכְךָ אֵין
2 לָהֶם דִּין גּוֹלָל.
3 דִּין נוֹסֵף: וְכֵן בּוֹתְבִין עָלָיו – עַל בַּעַל חֵי, גִּיטֵי נָשִׁים – גִּט לַגֵּרשׁ בּוֹ
4 אֲשֶׁה, וְנוֹתֵן אֶת הַבַּעַל חֵי לְאִשָּׁה וּמְגוֹרֶשֶׁת. וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי פוֹסֵל
5 גִּט אֲשֶׁה הַנִּכְתָּב עַל בַּעַל חַיִּים.

גמרא

6 הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַעוֹסֶקֶת בְּדִינִים הַשְּׁנוּיִים בַּמִּשְׁנָה, וְעַל פִּיה
7 תַּתְּבֹאֵר מַחְלוקֶת הַתְּנָאִים בַּמִּשְׁנָה: הַתְּנָא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי מֵאִיר
8 אָמַר, כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים – שְׁהוּא בַּעַל חַיִּים, אֵין עוֹשִׂין
9 אוֹתוֹ לֹא דִּוְשָׁן לְסוּפָה – אֵין מַעֲמִידִים אוֹתוֹ לְשִׁמְשׁ דּוֹפֵן לְסוּכָה, וְלֹא
10 מַעֲמִידִים אוֹתוֹ בְּצַד כּוֹתֵל הַמְּבִי לְשִׁמְשׁ לְחֵי לְמָבוֹ, וְכֵן לֹא עוֹשִׂין
11 אוֹתוֹ פְּסִין לְבִירָאוֹת – עַמּוּדִים שֶׁתָּקֵנוּ הַכְּמִים לְהַנִּיחַם סָבִיב בּוֹרוֹת
12 מִיַּם שְׁבִרְשׁוֹת הָרִבִּים, כְּדֵי שִׁיכּוּלוֹ לְשֹׁאֵב מִיָּם עֶבֶר עוֹלֵי הָרְגָלִים
13 וְלַהֲשֻׁקֹת אֶת הַבְּהֵמוֹת הַעוֹמְדוֹת סָבִיב הַבוֹר, וְכֵן לֹא עוֹשִׂין אוֹתוֹ
14 גּוֹלָל לְקָבֶר – אִם עֲשֹׂאוֹהוּ גּוֹלָל לְקָבֶר אֵינוֹ מְטַמֵּא כְּשֹׂאֵר גּוֹלָל.
15 מִשּׁוֹם – (בְּשִׁמּוֹ שֶׁל) רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי אָמַר, אִם אֵין בּוֹתְבִין עָלָיו –
16 עַל בַּעַל חַיִּים גִּיטֵי נָשִׁים.

17 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי – מַה טַּעְמּוֹ שֶׁל רַבִּי
18 יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי, שֶׁאֵין כּוֹתְבִים גִּיטֵי נָשִׁים עַל בְּעֵלֵי חַיִּים.
19 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: דְּתַנָּא בְּבֵרִיתָא, כְּתוּב תּוֹרָה בְּפִרְשֵׁת גִּירוּשִׁין
20 (דְּבֵרִים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָעֶלָהּ, וְהָיָה אִם לֹא תִמָּצֵא חֵן בְּעֵינָיו
21 כִּי מָצָא בָּהּ עֲרֹת דָּבָר, וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלַחָהּ
22 מִבֵּיתוֹ. וּמִמָּחָ שֶׁאִמֵּר הַכְּתוּב 'סֵפֶר', אֵין לִי לְלַמּוֹד שִׁיכּוּל לַגֵּרֶשָׁה
23 אֲלֵא כְּשִׁיכְתוּב אֶת הַגִּט בְּסֵפֶר – עַל קֶלֶף, מִנִּין לְרִבּוֹת שִׁיכּוּל לְכַתּוּב
24 עַל כָּל דָּבָר, תִּלְמּוּד לּוֹמֵר – מִלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב, 'וְכָתַב לָהּ', שְׁהִיא
25 לְכַתּוּב לּוֹמֵר 'וְנָתַן סֵפֶר כְּרִיתוֹת בִּידָהּ' וּמִמָּחָ שֶׁהָאִירִךְ הַכְּתוּב וְאָמַר
26 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְנָתַן בִּידָהּ', יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁהִגֵּט כְּשֶׁר מִכָּל מְקוֹם
27 – שֶׁעַל כָּל דָּבָר יִכּוּל לְכַתּוּב אֶת הַגִּט. וְאִם כֵּן שֶׁכָּל דָּבָר כְּשֶׁר לְכַתּוּב
28 עָלָיו אֶת הַגִּט, מַה תִּלְמּוּד לּוֹמֵר – מַה מִּלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב בְּאוֹמְרוֹ 'סֵפֶר',
29 אֲלֵא לּוֹמֵר לָךְ, מַה סֵּפֶר הוּא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְכֵן אֵינוֹ אוֹכֵל
30 אֵינוֹ מֵאֵכָל, אִם כָּל דָּבָר שֶׁבָּאִים לְכַתּוּב עָלָיו אֶת הַגִּט, צָרִיךְ לִהְיוֹת
31 דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְאֵינוֹ אוֹכֵל. וּמִכָּאֵן לּוֹמֵד רַבִּי יוֹסִי שֶׁגִּט
32 הַנִּכְתָּב עַל בַּעַל חַיִּים פּוֹסֵל.

33 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּנָּן הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי בַּמִּשְׁנָה
34 וְסוֹבְרִים שֶׁאִפְשָׁר לְכַתּוּב גִּט עַל בְּעֵלֵי חַיִּים, מַה הֵם יַעֲנוּ עַל דְּרַשְׁתּוֹ
35 שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי מִסְּפֶר.

36 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: רַבֵּנן יֵאמְרוּ, מִי כְּתִיב – הָאֵם כְּתוּב, וְכָתַב לָהּ
37 כְּרִיתוֹת בְּסֵפֶר, בְּתוֹסַפַּת הָאוֹת בִּי"ת, שִׁיְהִיָּה מִשְׁמַע מִכָּךְ שֶׁצָּרִיךְ
38 לְכַתּוּב דּוּקָא עַל סֵפֶר, הִרִי 'סֵפֶר' בְּלֹא בִי"ת כְּתִיב, וּמִשְׁמַע שֶׁלְּסִפְּרִית
39 דְּבָרִים בְּעֶלְמָא הוּא דְּאֵתָא – שֶׁהַכְּתוּב בֹּא לּוֹמֵר שֶׁהִגֵּט צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה
40 בּוֹ סִיפּוֹר עֵינִן הַכְּרִיתוֹת בִּינִיהֶם, אֵךְ כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִאֲמַר בְּכַתּוּב הֵיכֵן
41 יִכְתּוּב אֶת הַגִּט, מִשְׁמַע שֶׁעַל כָּל מַה שִׁירְצָה יִכְתְּבוּ, וְאִם עַל בְּעֵלֵי
42 חַיִּים.

43 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּנָּן, כִּיּוֹן שֶׁהֵם מְפָרְשִׁים שִׁסְפֶּר אֵינוֹ קֶלֶף דּוּקָא,
44 אֲלֵא יִכּוּל לְכַתּוּב עַל כָּל דָּבָר שִׁירְצָה, אִם כֵּן הָאֵ – מַה שֶׁנִּאֲמַר
45 תּוֹרָה 'וְכָתַב לָהּ, מֵאִי דְרָשִׁי בִּיה – כִּיצַד הֵם דּוֹרְשִׁים תִּיבוֹת אֵלּוּ,
46 וּמִדּוּעַ הָאִירִךְ הַכְּתוּב לּוֹמֵר 'וְכָתַב' שִׁיְהִיָּה מִשְׁמַע שֶׁיִּכְתְּבוּ עַל כָּל
47 דָּבָר, וְהִיא הִיא יִכּוּל לּוֹמֵר 'וְנָתַן לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת'.

48 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: הָהוּא – הַפִּסְקוֹ 'וְכָתַב לָהּ, מִכָּעֵי לִיה – נֶצֶךְ לַדַּעַת
49 רַבֵּנן, לְלַמַּד שֶׁבְּכַתְּבָהּ הָאִשָּׁה מִתְּגַרְשָׁת, וְאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף –
50 שֶׁאִם נָתַן לָהּ כֶּסֶף וְאָמַר לָהּ הִיא אֶת מְגוֹרֶשֶׁת בּוֹ, אֵינָה מְגוֹרֶשֶׁת,
51 שְׁאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת אֲלֵא בְּכַתְּבָתָהּ גִּט בְּלִבָּד. וּמִבִּאֲרַת הַגְמָרָא, מִדּוּעַ
52 הֵינִי סוֹבְרִים שֶׁהָאִשָּׁה מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף, דִּפְלָקָא דְּעֵתָהּ אֲמִינָא –
53 שִׁיְהִיָּה עוֹלָה בְּדַעְתָּהּ לּוֹמֵר, הוּאִיל וְאֵיתְקַשׁ יִצְיָאָה לְהוֹיָה – כִּיּוֹן
54 שְׁהוֹקְשׁוּ גִירוּשִׁין וְהֵם הִיצְיָאָה מִבֵּית בַּעֲלָהּ לְקִידּוּשִׁין (שְׁמַחוּהָ אֶת

55 עֲצֻמָּה לְבַעֲלָהּ), שֶׁנִּאֲמַר (דְּבֵרִים כד ב) 'וְיִצְאָהּ מִבֵּיתוֹ הַזֶּה לְהִלָּקָהּ וְהָיָה
56 לְאִישׁ אֲחֵר', 'וְיִצְאָהּ' הֵינִי גִירוּשִׁין, 'וְהָיָה' הֵינִי קִידּוּשִׁין, אִם כֵּן יֵשׁ
57 לְלַמּוֹד שֶׁמָּה הָיָה בְּכֶסֶף – כֶּסֶם שֶׁהָאִשָּׁה מִתְּקַדֶּשֶׁת בְּכֶסֶף, אִם
58 יִצְיָאָה בְּכֶסֶף – אִם הִיא מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף, קָא מִשְׁמַע לָן – מִשְׁמַעֵהָ
59 לָנוּ הַתּוֹרָה בַּפִּסּוֹק 'וְכָתַב לָהּ', שְׁאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת אֲלֵא בְּכַתְּבָתָהּ גִּט
60 בְּלִבָּד.

61 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי, הָאֵי סִבָּרָא – הִלְכָה זֶה שֶׁאֵין
62 הָאִשָּׁה מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף, מִנָּא לִיה – מִנֵּין לוֹ. וְהִרִי תִיבוֹת 'וְכָתַב לָהּ'
63 נֶצֶרְכִים לַדַּעַת, לְלַמַּד שִׁיכּוּל לְכַתּוּב אֶת הַגִּט עַל כָּל דָּבָר וְלֹא רַק עַל
64 קֶלֶף.
65 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: נִפְקָא לִיה – רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי לְלַמַּד דָּבָר זֶה, מִסְּפֶר
66 כְּרִיתוֹת – מִכָּךְ שֶׁנִּאֲמַרְהָ תִיבַת 'כְּרִיתוֹת' בְּסִמּוּךְ לְתִיבַת 'סֵפֶר', יֵשׁ
67 לְלַמּוֹד שֶׁסֵּפֶר בּוֹרְתָה – סֵפֶר מְפָרִיד בֵּינוּ לְבִינָה, וְאֵין דָּבָר אֲחֵר
68 בּוֹרְתָה – וְאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף אוּ בְּדָבָר אֲחֵר.
69 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּנָּן, מַה הֵם לוֹמְדִים מִסְּמִיכוֹת הַתִּיבוֹת 'סֵפֶר
70 כְּרִיתוֹת'.

71 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: הָאֵי – הַכְּתוּב 'סֵפֶר כְּרִיתוֹת', מִכָּעֵי לִיה – נֶצֶרְךְ
72 לְרַבֵּנן, לְדָבָר הַבּוֹרֵת בֵּינוּ לְבִינָה – לְלַמַּד שִׁיְהִיָּה בְּגִט סִיפּוֹר דְּבֵרִים
73 הַמְּבַדִּיל בֵּינוּ לְבִינָה, וְשֹׁאֵל יִכְתּוּב תְּנָאִי בְּגִט שִׁיקְשֶׁרֶם יָחִד. וְלְכַתְּבָנָא
74 – וְכִמּוֹ שֶׁשֶׁנִּי בְּבֵרִיתָא, הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הָרִי זֶה גִּיטְךָ עַל מִנָּת –
75 תְּנָאִי שְׁלֹא תִשְׁתִּי יוֹן לַעֲלוֹם, אוּ שֶׁאִמֵּר לָהּ הִרִי זֶה גִּיטְךָ עַל מִנָּת
76 שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אֲבִיךָ לְעוֹלָם, אֵין זֶה כְּרִיתוֹת, שְׁהִרִי כָל חִיָּה הִיא
77 קְשׁוּרָה בּוֹ, שְׁאֵינָה יִכּוּלָה לְשַׁתּוֹת יוֹן אוּ לְלַכֵּת לְבֵית אֲבִיהָ מִחֲמַתּוֹ,
78 וְלִכֵּן אֵינָה מְגוֹרֶשֶׁת. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ הִרִי זֶה גִּיטְךָ עַל מִנָּת שְׁלֹא
79 תִשְׁתִּי יוֹן אוּ שְׁלֹא תִלְכִּי לְבֵית אֲבִיךָ כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם – לְמַשְׁךְ שְׁלוּשִׁים
80 יוֹם בְּלִבָּד, הִרִי זֶה כְּרִיתוֹת מִיָּד בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנוֹת לָהּ אֶת הַגִּט,
81 שְׁהִרִי לְאַחֵר שְׁלוּשִׁים יוֹם, לֹא תִהְיֶה קְשׁוּרָה בּוֹ וְתוּכַל לְשַׁתּוֹת יוֹן אוּ
82 לְלַכֵּת לְבֵית אֲבִיהָ, וְלִכֵּן הִיא מְגוֹרֶשֶׁת. וְהִלְכָה זֶה שֶׁצָּרִיךְ שִׁיְהִיָּה בְּגִט
83 דָּבָר הַכוֹרֵת בֵּינוּ לְבִינָה, נִלְמַדְתָּ מִדִּפְסוּק 'סֵפֶר כְּרִיתוֹת'.

84 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי, מִנֵּין הוּא דּוֹרֵשׁ הִלְכָה זֶה שֶׁצָּרִיךְ
85 שֶׁהִגֵּט יִהְיֶה דָּבָר הַכוֹרֵת בֵּינוּ לְבִינָה, וְהִרִי לַדַּעַת הַפִּסְקוֹ 'סֵפֶר
86 כְּרִיתוֹת' נֶצֶרְךְ לְלַמַּד שְׁאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת בְּכֶסֶף.
87 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: נִפְקָא לִיה – רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילִי לְלַמַּד זֹאת, מִכָּרְתָּ
88 כְּרִיתוֹת – שְׁהִיא הַכְּתוּב יִכּוּל לּוֹמֵר 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת', וּמִמָּחָ
89 שֶׁהָאִירִיךְ וְאָמַר 'כְּרִיתוֹת', יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁצָּרִיךְ שִׁיְהִיָּה דָּבָר הַכוֹרֵת.
90 שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּנָּן, מַה הֵם יִדְרֹשׁוּ מִכָּךְ שֶׁהָאִירִיכָה הַתּוֹרָה בְּתִיבָה
91 זֹאת וְכָתַב 'כְּרִיתוֹת' וְלֹא 'כְּרִיתוֹת'.
92 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: רַבֵּנן 'כְּרִיתוֹת' לֹא דְרָשִׁי, מִשּׁוֹם שֶׁלְּדַעְתָּם אֵין
93 לְדַרְשׁוֹ אֲרִיכוֹת לְשׁוֹן זֶה.

משנה

94 משנה זו עוסקת בדִין שיירה החונה בשבת במקום שאינו מוקף
95 מחיצות, ומפרשת כיצד יכולים הם לתקן את מקום חנייתם שייהא
96 מותר לטלטל בו.
97 שְׁיִירָא וְ– חִבּוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים הַמְּהַלְכִים יָחִד בְּמִדְבָּר, שְׁחֵנְתָהּ בַּעֲרֵב
98 שֶׁבֶת בְּכֶסֶף, וְהִקְפִּיפּוּהָ לְבַקְעָה קוֹדֵם הַשְּׁבִת בְּגִדֵּי הָעִשׂוּיָה מִכָּלִי
99 בְּהִמָּה, כְּגוֹן אוֹכְפִים, אוּ כְרִים הַמוֹנָחִים תַּחַת הָאוֹכֵף, מִטְּלָלִין
100 בְּתוֹכָהּ – מוֹתָרִים לְטַלְטֵל בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה בַּשְּׁבִת, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם
101 שֶׁהִקְפִּיפוּהוּ בַּמַּחֲצִיזָה, וְכִלְכִּד שִׁיְהִיָּה הַגֵּדֵר גְּבוּהָ עֲשֶׂרָה מִטְּפָחִים, שְׁזוּהוּ
102 שִׁיעוֹר הַכֶּשֶׁר מַחֲצִיזָה, וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ פִּירְצוֹת יִתְרוֹת עַל הַכְּנָנִי, כְּלוֹמֵר,
103 שֶׁבְּצִירָתוֹ כָּל הַפִּרְצוֹת שִׁישׁ בַּמַּחֲצִיזָה זֶה לֹא יִהְיֶה הַפִּרְוֶן מְרֻבָּה עַל
104 הָעוֹמֵד.

105 הַמִּשְׁנָה מְבֹאֲרַת דִּין נוֹסֵף בַּהֲלֻכוֹת מַחֲצִיזוֹת: כָּל פִּירְצָה שֶׁהִיא כְּעֶשֶׂר
106 אַמּוֹת – רַחְבָּהּ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת, מוֹתָרָה, כְּלוֹמֵר, אֵינָה פּוֹסְלַת אֶת
107 הַמַּחֲצִיזוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִידוּנִית בְּפִתָּהּ, אֲבָל אִם רַחְבָּהּ הִיא יִתֵּר
108 מִכָּאֵן – יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת, אֲסוּר – פּוֹסְלַת הִיא אֶת כָּל הַמַּחֲצִיזוֹת,
109

1 'הקורה שאמר' וכו', נמי ניתני – גם כן תנקוט המשנה קורות בלשון
2 רבים, ואם יקשה לך מאי קורות – מה היא משמעות קורות בלשון
3 רבים, תתרץ דהיינו קורות דעלמא – כל הקורות שעושים בפתחי
4 המבואות.

5 הגמרא חזרת בה מתירוצה הקודם ש'לחין' היינו כל הלחין
6 שעושים בפתחי המבואות, ומתרצת תירוצ' אחר. מתרצת הגמרא:
7 אכן אין הכוונה בלשון רבים על כל הלחין שבעולם, אלא חכי
8 קאמר – כך היא כוונת משנתנו באומרה לחין בלשון רבים, איתן
9 לחין שנהללן בהן רבי אליעזר וחכמים (לעיל יא), שחכמים אומרים
10 שדי בלחי אחד ורבי אליעזר מצריך שנים, כך צריכים לעשותם,
11 גובהן עשרה טפחים, ורוחבן ועוביין כל שהוא. ואין משנתנו
12 מכריעה כדעת מי ההלכה, אם כרבי אליעזר או כחכמים.

13 שנינו במשנתנו, שהלחין רחבן ועוביין כל שהוא. שואלת הגמרא:
14 ובמה הוא שיעור זה של כל שהוא. משיבה הגמרא: תני – שנה רבי
15 חייא, אפילו דק בחוט הפךל ו-חוט שהיו קושרים בו את הכתונתו.
16 הגמרא מביאה ברייתא הדנה באחד מדיני הלחי: תנא בברייתא,
17 עשה לחי לחצי מבי – הניח את הלחי באמצע אורך המבוי (ציור
18 ג), ורצה להכשיר את המבוי בטלול, אין לו הכשר טלול אלא
19 לחצי מבי, דהיינו ממקום הלחי ולפנים.

20 שואלת הגמרא: פשיטא – והרי דבר פשוט הוא שאין לו טלול מן
21 הלחי ולחוץ. משיבה הגמרא: אלא אימא – כך תגרוס בדברי
22 הברייתא, עשה לחי לחצי מבי יש לו חצי מבי, וחידוש הברייתא
23 הוא שיכול לטלול מן הלחי ולפנים.

24 מקשה הגמרא: הא נמי פשיטא – הלא גם דבר זה הוא פשוט, שכיון
25 שעשה לחי יכול לטלול ממקום הלחי ולפנים. מתרצת הגמרא: מהו
26 דתקא – שמא תאמר, ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה –
27 שיש לחוש שמא יבוא להשתמש בכל המבוי, ולכך יהיה אסור לו
28 להשתמש אף בחצי המבוי שממקום הלחי ולפנים, קא משמע לן –
29 משמיעה לנו הברייתא שאין לחוש לכך, ויכול להשתמש במבוי עד
30 המקום שיש לו לחי.

31 הגמרא מביאה דין נוסף בהלכות לחי: אמר רבא, עשה לחי למבוי
32 והגביהו מן הפךקע שלשה טפחים (ציור ד), או שהפליגו – הרחיקו
33 מן הפותל שלשה טפחים (ציור ה), לא עשה ולא כלום – לא תיקן
34 את המבוי כלום לענין היתר טלול. ואפילו לרבן שמעון בן גמליאל
35 דאמר (לעיל ע"א) לענין קורה היוצאת מכותל אחד ואינה נוגעת
36 בכותל השני, שאם המרחק הוא פחות מארבעה טפחים אמרינן
37 לבוד, הני מילי – דבריו נאמרו רק לענין למעלה, דהיינו כגון קורה,
38 אבל למטה – סמוך לקרקע, ביין דתויא – כיון שלחי זה הוא גבוה
39 מן הקרקע שלשה טפחים, הרי זו מחיצה שהגדיין בוקעין ועוברין
40 בה, וכל מחיצה שהגדיים יכולים לבקוע ולעבור בה אינה נחשבת
41 מחיצה, ובזה לא קאמר רבן שמעון בן גמליאל דין לבוד.

42 שנינו במשנתנו: רבי יוסי אומר, רחבן שלשה טפחים. הגמרא
43 מבררת כדעת מי ההלכה, כחכמים או כרבי יוסי, ואגב כך היא

44 מכריעה גם במחלוקת אחרת שביניהם: אמר רב יוסף אמר רב
45 יהודה אמר שמואל, אין הלכה כרבי יוסי, לא בהילמי – מי מלח
46 שעושים אותם כדי לכבוש בהם יקות, ואוסר רבי יוסי במשנה (שבת
47 קט) לעשות מהם אף מי מלח מועטים בשבת, וחכמים מתירים, ואמר
48 רב יוסף שאין הלכה בזה כרבי יוסי, אלא מותר לעשות מי מלח
49 מועטים וכדעת חכמים. ולא פלחין – ואף אין הלכה כרבי יוסי בדין
50 לחי השני במשנתנו, במה שאמר שצריך לחי רחב שלשה טפחים,
51 אלא די במשהו כדברי חכמים.

52 אמר ליה רב הונא בר חיננא לרב יוסף, בהילמי אמרת לן – בהילמי
53 אכן אמרת לנו שאין הלכה כרבי יוסי, אבל פלחין לא אמרת לן
54 שאין הלכה כרבי יוסי. אמר לו רב יוסף, מאי שנא – וכי מה שונה
55 הדין בהילמי שמשום דפליגי רבנן עליה – שחכמים חולקים על
56 דבריו, הדין נותן שלא תהא הלכה כמותו, לחין נמי פליגי רבנן
57 עליה – הרי גם בלחין חולקים חכמים על דבריו, ואם כן הדין נותן
58 שאף בהן לא תהא הלכה כמותו.

59 אמר ליה רב הונא בר חיננא לרב יוסף, שאני – שונה דין לחין שראוי
60 שתהיה בהם הלכה כרבי יוסי, משום דקאי רבי פותיה – שאף רבי
61 סובר בזה כמותו.

62 רב רחומי מתני הכי – רב רחומי היה שונה דין זה כמו ששנינו לעיל,
63 וכך שנה, אמר רב יהודה בריה דרב שמואל (פר שילת) משמיה
64 דרב, אין הלכה כרבי יוסי, לא בהילמי ולא פלחין. אמרו ליה
65 התלמידים לרב רחומי, אמרת – וכי אמנם כך אתה אומר, שאין
66 הלכה כרבי יוסי בשניהם. אמר להו – אמר להם רב רחומי, לא – אין
67 אני אומר כן. אמר רבא, האלהים – שבועה שרב רחומי אכן אמרה
68 – שנה דין זה שאין הלכה כרבי יוסי, וגמירנא לה מיניה – ולמדתי
69 דין זה ממנו, אלא שחזר בו מדבריו, וימא מעמא קא הדר ביה – ומה
70 הטעם שחזר בו, משום דרבי יוסי נמוקו עמו – נותן טעם לדבריו
71 בכל מקום, ועל כן סובר רב רחומי כמותו.

72 אמר ליה רבא בר רב חנן לאבבי, הילכתא מאי – האיך נפסקה
73 ההלכה בדין רחב הלחי, כחכמים או כרבי יוסי. אמר ליה אבבי לרבא
74 בר רב חנן, פוק חזי מאי עמא דבר – צא וראה האיך נוהגים העם,
75 וכיון שנוהגים לעשותו אפילו משהו, הרי מוכח שהלכה כחכמים.

76 איבא דמתני לה – יש ששנו את שאלתו של רבא בר רב חנן
77 ותשובת אבבי, אהא – על מחלוקת זו, ששנינו במשנה (ברכות מד),
78 השותה מים לצמא – מפני שהוא צמא, ולא כדי להעביר איזה דבר
79 העומד לו בגרונו, אומר בתחילה ברכת שהפל נהיה בך ולבסוף
80 אינו מברך כלום. רבי טרפון אומר, מברך בתחילה בורא נפשות
81 רבות וחסרונן על כל מה שפירא. ועל מחלוקת זו אמר ליה רב
82 חנן לאבבי, הילכתא מאי – כמי נפסקה ההלכה, כחכמים או כרבי
83 טרפון, ועל כך אמר ליה אבבי, פוק חזי מאי עמא דבר – צא וראה
84 האיך נוהגים העם, וכבר נהגו העם לברך בתחילה שהכל נהיה
85 בדברו, הרי שלא נהגו כרבי טרפון הסובר שמברכים בתחילה בורא
86 נפשות.

53 וְקוֹרֶה, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, אוֹ לְחִי אוֹ קוֹרֶה.
54 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, עַל זֶה וְעַל זֶה נִחְלָקוּ. כְּלוּמַר, הוּא חוֹלֵק עַל רַבִּי
55 יִשְׁמֵעֵאל, וְסוֹבֵר שֶׁמַּחְלֻקְתָּם שֶׁל בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל הִיא, בֵּין
56 בִּמְבוּי שְׁפִתּוֹ רַחֵב מֵאַרְבַּע אֲמוּת עַד עֶשֶׂר, וּבֵין בִּמְבוּי שְׁרוּחַ פִּתְחוֹ
57 פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוּת.

גמרא

58 הגמרא סברה שמחלוקתם של בית שמאי ובית הלל היא במבוי
59 מפולש, הפתוח במלואו לרשות הרבים משני צידיו. מקשה הגמרא:
60 בְּמֵאֵן – כשיטת מי נשנית משנתנו, הסוברת שניתן להתיר מבוי
61 מפולש על ידי לחי וקורה, הרי זה דלא כשיטת חנניה ולא כחנניא
62 קמא, שנחלקו לעיל (ו). בביאור האופן שיש להתיר מבוי מפולש
63 בטלטול, שכן לדעת שניהם אין די בלחי וקורה.
64 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְהוֹנָתָן, הֲכִי קָאָמַר – כך היא כוונת
65 המשנה לומר, הַכֶּשֶׁר מְבוּי שְׁהוּא סָתוּם מִשְׁלֹשַׁת צַדָּדָיו וְאִינוּ פְּתוּחַ
66 אֶלָּא בְּרוּחַ רַבִּיעִית, בְּיָצֵד, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, לְחִי וְקוֹרֶה, וּבֵית
67 הַלֵּל אוֹמְרִים, אוֹ לְחִי אוֹ קוֹרֶה. אֲבָל בִּמְבוּי מִפּוֹלֵשׁ הַכֹּל מוֹדִים שְׁאִי
68 אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁירוֹ בְּלָחִי אוֹ קוֹרֶה בִּלְבַד.

69 הגמרא מבררת בכמה מחיצות נעשה 'רשות היחיד' מן התורה: שנינו
70 במשנה, הכשר מבוי בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, לְחִי וְקוֹרֶה. מבררת
71 הגמרא: לְמִטְרָא – האם מתוך דברי המשנה יש לומר, דְּקָא סְבָרִי
72 בֵּית שְׁמַאי שֶׁצָּרִיךְ לְהַקִּיף מִקּוֹם בְּאַרְבַּע מַחֲצִיאוֹת כִּדִּי לַעֲשׂוֹתוֹ רִשׁוֹת
73 הַיְחִיד מִדְּאֻרֵּייתָא, ולפיכך הם מצריכים לעשות ברוח הרביעית של
74 המבוי גם לחי וגם קורה, כדי שתהא שם מחיצה גמורה.
75 דוחה הגמרא: לֹא – אין הכרח לומר כן, אלא יתכן שמודים בית

76 שמאי שלענין לזרוק חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד, מְשַׁלֵּשׁ
77 מחיצות הוּא דְּמִיתֵיב, כלומר, מקום המוקף בשלש מחיצות נידון
78 כרשות היחיד מן התורה, והזורק חפץ מרשות הרבים לתוכו, חייב.
79 אֲבָל לְהַקִּיל וּלְמַלְטָל שֶׁם בְּדִין רִשׁוֹת הַיְחִיד לֹא הִתִּירוּ חֲכָמִים, עַד
80 דְּאִיבָא – עד שתהיינה בו אַרְבַּע מחיצות. ולפיכך הצריכו בית שמאי
81 לעשות ברוח הרביעית לחי וקורה, כדי להתיר את הטלטול בתוכו.
82 הגמרא מבררת עתה את שיטת בית הלל בענין זה. שנינו במשנה:

83 בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, הַכֶּשֶׁר מְבוּי הַסָּתוּם מִשְׁלֹשׁ רֹחוֹת הוּא עַל יַד
84 שְׁמִתְקֵנוּ בְּרוּחַ הַרְבִּיעִית אוֹ בְּלָחִי אוֹ בְּקוֹרֶה. לִיבָא – האם מכאן יש
85 להוכיח ולומר, דְּקָא סְבָרִי בֵּית הַלֵּל שֶׁצָּרִיךְ לְהַקִּיף מִקּוֹם בְּשִׁלֹּשׁ
86 מַחֲצִיאוֹת כִּדִּי לַעֲשׂוֹתוֹ רִשׁוֹת הַיְחִיד דְּאֻרֵּייתָא, שהרי אילו היו
87 סוֹבְרִים שְׁדִי בִּשְׁנֵי מַחֲצִיאוֹת, לֹא הָיוּ מִצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִמְבוּי שֹׁלֶשׁ
88 מַחֲצִיאוֹת גָּמוּרוֹת, אֲלֹא דִּי הִיָּה לַעֲשׂוֹת בְּרוּחַ הַשְּׁלִישִׁית לְחִי אוֹ קוֹרֶה,
89 כְּמוֹ בְּרַבִּיעִית.

90 דוחה הגמרא: לֹא – אין הכרח לומר כן, אלא יתכן שלענין לזרוק
91 חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד מודים הם שְׁמִיטָתִים הוּא דְּמִיתֵיב
92 – שאף הזורק למקום המוקף שתי מחיצות חייב מן התורה משום
93 מוציא מרשות לרשות, אֲבָל לְמַלְטָל שֶׁם לֹא הִתִּירוּ חֲכָמִים, עַד
94 דְּאִיבָא – עד שיהיו שִׁלֹּשׁ מחיצות גמורות, ולחי או קורה ברוח
95 הרביעית.

96 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר, לְחִינָן.
97 הגמרא מבררת את כוונת דברי רבי אליעזר: אִיבְעִינָא לָהּ – נסתפקו
98 בני הישיבה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְחִינָן וְקוֹרֶה קָאָמַר, כלומר, האם כוונתו
99 להצריך לעשות במבוי גם שני לחיים וגם קורה כדי להתירו בטלטול,
100 או דִּילָמָא – או שמא לְחִינָן בְּלֹא קוֹרֶה קָאָמַר.
101 הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייטא: תָּא שְׁמַע – בוא ושמע
102 ראייה לפשוט את הספק. שנינו בברייטא, מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁחָלַף
103 אַצֵּל רַבִּי יוֹסִי בֶן פְּרִידָא תִּלְמִידוֹ

1 שמואל, אִין, תְּנִינָא – אכן שנית ברייתא שממנה ניתן להביא
2 הוכחה לדיני צורת הפתח. וכך נאמר בה, שֶׁר שְׂרָאשׁוּ עֲגוּל כְּפִיפָה
3 (ציור ג), רַבִּי מֵאִיר מַחֲיִיב בְּמִזְוָה, וְחֲכָמִים מְוַמְרִין, מפני שלמעלה
4 בראש העיגול נעשה הפתח צר מארבעה טפחים, ואין עליו שם
5 פתח. וְשִׁינִין רַבִּי מֵאִיר וְחֲכָמִים בְּדִין זֶה, שְׁאֵם יֵשׁ בְּרִגְלִיָּהּ שֶׁל הַכִּיפָה
6 עֲשָׂרָה טַפְחִים שְׁהִיא חֵיקֶת בְּמִזְוָה. כלומר, אם פתח זה יש בו גובה
7 עשרה טפחים ברוחב ארבעה קודם שמתחיל להתעגל (ציור ד), הכל
8 מודים שהוא חייב במזוזה, שהרי אף אם יסתם כל העיגול של הכיפה
9 יש כאן שיעור פתח כשר.

10 ומברייטא זו יש להוכיח כרב נחמן, שאין צריך שיגיעו הקנים של
11 צידי צורת הפתח לקנה שמעליהם, שהרי כאן הכשרו של הפתח הוא
12 בחלקו התחתון שאינו מתעגל, והעיגול מפסיק בין המזוזות למשקוף
13 העליון, ואף על פי כן נידון הוא כפתח וחייב במזוזה.

14 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי מאיר וחכמים בברייטא שם:
15 אָמַר אֲבִי, הַכֹּל מוֹדִים שְׁאֵם כִּיפָה זוּ גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְאִין
16 בְּגוּבָה רִגְלִיָּהּ שִׁלֹּשָׁה טַפְחִים בְּרוּחַב אַרְבַּעַה טַפְחִים (ציור ה), אִי נִמְי
17 – או באופן שִׁשׁ בְּרִגְלִיָּהּ גוּבָה שִׁלֹּשָׁה טַפְחִים בְּרוּחַב אַרְבַּעַה וְאִין
18 גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים (ציור ו), וְלֹא כְּלוּם – אין פתחים אלו נחשבים
19 לכולם, ופטורים ממזוזה. כִּי פְּלִיגִי – באיזה אופן נחלקו רבי מאיר
20 וחכמים, בְּיֵשׁ בְּרִגְלִיָּהּ חֲלָל רַחֵב אַרְבַּעַה טַפְחִים בְּגוּבָה שִׁלֹּשָׁה טַפְחִים,
21 וְגְבוּהָ הִיא עֲשָׂרָה טַפְחִים עִם הַעִיגוּל שֶׁלְּמַעְלָה, וְאִין רִחְבָּה אַרְבַּעַה
22 טַפְחִים בְּגוּבָה עֶשְׂרֵה, דְּהֵינּוּ, שנעשית צרה קודם שתגיע לגובה
23 עשרה טפחים, וְיֵשׁ בָּהּ – (ברוחב הכתלים שבצדדים) מקום כדי לְחַוֵּק
24 – לחקוק בקיר ולרבע את העיגול, ועל ידי כן לְהַשְׁלִימָה לַפֶּתַח רַחֵב
25 אַרְבַּעַה טַפְחִים בְּגוּבָה עֶשְׂרֵה (ציור ז). רַבִּי מֵאִיר סְבָרִי, חוֹקֵקִין כִּדִּי
26 לְהַשְׁלִים אֶת הַשִּׁיעוּר, כלומר, מאחר ויש כאן 'התחלה' של פתח
27 למטה בגובה שלשה טפחים וברוחב ארבעה, ולמעלה יש גובה
28 עשרה טפחים ברוחב פחות מארבעה, דנים כאילו נחקק הקיר
29 ונתרחב הפתח גם למעלה כדי רוחב ארבעה טפחים בגובה עשרה,
30 ועל כן יש עליו שם פתח וחייב במזוזה. וְרַבֵּנָן סְבָרִי, אִין חוֹקֵקִין
31 לְהַשְׁלִים, ומאחר ואין כאן שיעור פתח בגובה עשרה טפחים ורוחב
32 ארבעה, פטור הוא ממזוזה.

33 הגמרא שבה למעשה של רב ששת שפגש את רבה בר שמואל: אָמַר
34 לִיה רַב שֶׁשֶׁת לְרַבְהָ בַּר שְׁמוּאֵל שֶׁשֶׁנָּה לוֹ בְּרִייתָא זוּ, אִי מְשַׁבְּחָת לָהּ
35 לֹא תִימָא לָהּ לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא וְלֹא מִיַּד מְהָא מְתִנִּיתָא דְּכִיפָה –
36 אם תגשוש את בני ביתו של ראש הגולה אל תאמר להם מאומה
37 מברייטא זו העוסקת בדיני שער העשוי ככיפה, לפי שיש להוכיח
38 ממנה שטעיתי בהוראתי בעניינם, ואין צריך הקנה שלמעלה ליגע
39 בקנים שבצידי צורת הפתח, אלא אחזור בי מעצמי.

משנה

40 משנה זו מפרשת באיזה אופן יש להכשיר מבוי שיהא מותר לטלטל
41 בו: הַכֶּשֶׁר מְבוּי – כיצד יש להכשיר מבוי כדי להתיר לטלטל בו. בֵּית
42 שְׁמַאי אוֹמְרִים, עוֹשֶׂה לְחִי גוּבָה עֶשְׂרֵה בְּצַד הַמְבוּי בְּכִנְיָתּוֹ, וְקוֹרֶה
43 רַחְבָּה טַפַּח מַעַל פֶּתַח הַמְבוּי. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, דִּי לַעֲשׂוֹת אוֹ לְחִי
44 אוֹ קוֹרֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר, עוֹשֶׂה שְׁנֵי לְחִינָן מִשְׁנֵי צִדֵּי פֶתַח
45 הַמְבוּי.

46 המשנה מביאה מחלוקת תנאים בביאור האופן שבו נחלקו בית שמאי
47 ובית הלל: מִשּׁוּם – (משמו של) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר תִּלְמִיד אֲחָד לְפָנָי
48 רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא נִחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל מְבוּי שְׁרוּחַב פִּתְחוֹ
49 הוּא פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוּת, שְׂבּוּחַ אֶף בֵּית שְׁמַאי מוֹדִים שְׁהוּא נִתְּר
50 אוֹ בְּלָחִי אוֹ בְּקוֹרֶה. אֲלֹא עַל מָה נִחְלָקוּ, עַל מְבוּי שֶׁפִּתְחוֹ רַחֵב
51 מֵאַרְבַּע אֲמוּת וְעַד עֶשֶׂר אֲמוּת. שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים, הַכְשִׁירוּ בְּלָחִי

1 וַיֵּשׁ לַלְמּוּד דְּבַר זֶה בְּקֹל וְחֹמֶר מִפְּסִי בִּירְאוֹת – מחיצות מועטות
 2 שֶׁהִתִּירוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת סָבִיב בִּירוֹת מִים, כִּדִּי שִׁידָא נִיתָן לְשֹׁאֵב
 3 מֵהֶם בִּשְׁבֹּת. וְהָא פְּסִי בִּירְאוֹת שְׂדִינָם קֵל מִמְּבֹי, שְׁהִירֵי הַתְּרִתָּה בְּהֵן
 4 מַחֲצוֹת שֶׁל פְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, מִכָּל מְקוֹם לֹא הַתְּרִתָּה בְּהֵן
 5 פִּירְצָה שֶׁהִיא רַחְבָּה יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְשִׁלִּישׁ, מְבֹי שְׂדִינָה
 6 חֲמוּר יוֹתֵר, שְׁלֹא הַתְּרִתָּה בּוֹ פְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, וְכִי אֵינּוּ מִן
 7 הַדִּין שְׁלֹא תִתִּיר בּוֹ פִּירְצָה שֶׁהִיא רַחְבָּה יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה
 8 וְשִׁלִּישׁ.
 9 הַגְּמָרָא מְקַשֶּׁה עַל דְּבָרֵי רַב אַחִי מִשְׁנֵי צִדִּדִּים: וְהִיא הַנּוֹתֶנֶת – סִבְרָא
 10 זֹו שֶׁאֵתָּה מְבִיא לַחֲחִמִּיר בְּפִירְצָת מְבִי מִשּׁוֹם שְׁלֹא הוֹתֵר בּוֹ פְּרוּץ
 11 מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד הִיא הַמְּלַמֶּדֶת לַחֲקֹל, שֶׁכֵּן יֵשׁ לּוֹמֵר שְׁדוּקָא פְּסִי
 12 בִּירְאוֹת מֵאַחֵר שֶׁהַתְּרִתָּה בְּהֵן פְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, נִמְצָא שֶׁאֵין
 13 שֵׁם אֵלָּא 'עוֹמֵד' מוֹעֵט, וְלִפְיָךְ לֹא תִתִּיר בְּהֵן פִּירְצָה שֶׁהִיא רַחְבָּה
 14 יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְשִׁלִּישׁ, אֲבָל מְבֹי שְׁלֹא הַתְּרִתָּה בּוֹ פְּרוּץ
 15 מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, נִמְצָא שֶׁרֹּבוּ סְתוּם, וְלִפְיָךְ תִּתִּיר בּוֹ אִפְּלוּ
 16 פִּירְצָה שֶׁהִיא רַחְבָּה יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּוֹת וְשִׁלִּישׁ.
 17 מְקַשֶּׁה הַגְּמָרָא בְּאוֹפֶן שֶׁנִּי: אִי נִמִּי – וְכִמּוֹ כֵּן יֵשׁ לַהֲקִשּׁוֹת לְאַדְרָךְ גִּיסָא
 18 – לְצַד שְׁנֵי, שִׁישׁ לַחֲחִמִּיר בְּמְבִי יוֹתֵר מִפְּסִי בִּירְאוֹת, שֶׁכֵּן יֵשׁ לּוֹמֵר
 19 שְׁדוּקָא פְּסִי בִּירְאוֹת דְּאִתְּקִילָתָּ בְּהוּ חֵד קוּלָּא – שֶׁהִקְלָת בָּהֶם קוּלָּא

20 אַחַת לַהֲתִיר פְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, אִתְּקִיל בְּהוּ קוּלָּא אֲחֵרִינָא –
 21 נִיתָן לַחֲקֹל בָּהֶם גַּם קוּלָּא אַחֲרֵת, לְדוֹן אֶת הַפִּירְצָה שֶׁבָּהֶם כִּפְתַּח עַד
 22 לְרוּחָב שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְשִׁלִּישׁ, אֲבָל מְבֹי שְׁלֹא הִקְלָת בּוֹ לַהֲתִיר
 23 פְּרוּץ מְרוּבָּה עַל הָעוֹמֵד, בְּלָל בְּלָל לֹא – אֵין לַהֲתִיר בּוֹ פִּירְצָה
 24 הַרְחָבָה יוֹתֵר מִעֶשֶׂר אַמּוֹת.
 25 הַגְּמָרָא מְבִאֵר כִּיצַד נִיתָן לַחֲכָשִׁיר מְבִי שֶׁרוּחָב פְּתָחוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה:
 26 תִּנִּי (-שְׁנָה) לִזְי בְּרִייתָא, פְּתַח מְבֹי שֶׁהוּא רָחֵב עֶשְׂרִים אַמָּה, וּמִזְחֲמַת
 27 כֵּן אִי אֲפָשֵׁר לְתַקְּנוּ בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה, נִזְעִין קִנְיָה בְּאִמְצָעֵיתָּ – בְּאִמְצָע
 28 הַפְּתָח, וְדִיז בְּכַךְ, שֶׁעַל יְדֵי קִנְיָה זֶה מִתְחַלֵּק הַפְּתַח לִשְׁנֵי פְּתָחִים שֶׁל
 29 עֶשֶׂר אַמּוֹת (צִיּוֹר ד'), וְנִיתָן לַחֲכָשִׁירִים בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה. אוֹמֵרֶת הַגְּמָרָא:
 30 הוּא תִּנִּי לָהּ – לִזְי הוּא שְׁשֵׁנָה בְּרִייתָא זֹו, וְהוּא אִמָּר לָהּ – וְהוּא
 31 עֲצָמוֹ אִמָּר עַל כֵּךְ דְּאֵין הִלְכָּה בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה – בְּבִרְייתָא זֹו, לִפִּי
 32 שֶׁאֵין קִנְיָה מוֹעִיל לַחֲלֹק אֶת פְּתַח הַמְּבִי לִשְׁנַיִם, מֵאַחֵר וְהָאִיר שִׁישׁ
 33 מִצִּידוֹ הָאֶחָד שֶׁל הַקְּנָה וּמִצִּידוֹ הַשֵּׁנִי מִבְּטָלִים אוֹתוֹ כְּאִילוֹ אֵינּוּ קִיִּים.
 34 אִיכָא דְּאִמָּרִי – וִישׁ אוֹמְרִים, שְׁלֹא שִׁמְעֵנוּ שְׁלוֹי עֲצָמוֹ אִמָּר כֵּן, אֲלֹא
 35 אִמָּר שְׁמוּאֵל מִשְׁמִיָּה דְּלִזְי, אֵין הִלְכָּה בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה.
 36 מְבִרְרַת הַגְּמָרָא: אִלָּא הִיכִי עֲבִיד – אִם כֵּן, בְּאִיזָה אוֹפֶן יִכּוּלִים
 37 לַחֲכָשִׁיר מְבִי זֶה שֶׁפְּתָחוֹ רַחֵב עֶשְׂרִים אַמָּה. מְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא: אִמָּר
 38 שְׁמוּאֵל מִשְׁמִיָּה דְּלִזְי,

1 וּבְרִבְעָא מִינֵיהּ – וְכַפִּי שֶׁשֶׁאֵל רַבִּי מְכָלָא מְרַב, מַחֲצִיָּה שֶׁהִיא תְּלוּיָה
 2 בְּאוֹרִי, כְּגוֹן שֶׁמְחַבֵּרֶת מִלְּמַעְלָה וּגְבוּהָה מִן הַקֶּרֶק עַד שְׁלֹשָׁה טַפְחִים,
 3 מְהוּ שֶׁתִּתִּיר אֶת הַטְּלֹטֵל בְּחֹדְרָהּ (צִיּוֹר ג'). אִמָּר לִיָּה רַב לְרַבִּי
 4 טַבְלָא, אֵין מַחֲצִיָּה תְּלוּיָה מִתֵּרֶת אֲלָא בְּמִים – כְּשֶׁעֲשׂוּיָה מַעַל גְּבִי
 5 מִים לַהֲתִיר לְמִלְּאוֹת מֵהֶם בִּשְׁבֹּת, שֶׁכֵּן קֵל הוּא שֶׁהִקְלֹו חֲכָמִים
 6 בְּמִים. וְכִיּוֹן שֶׁהִקְלֹו חֲכָמִים לְגַבִּי מִלּוֹי מִים יוֹתֵר מִשְׁאֵר מְקוּמוֹת,
 7 לִפְיָךְ אֵין לְהוֹכִיחַ מִן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאִירַע בִּלְשׁוֹן יֵם לַעֲנִין הִיתֵר חֲצֵר
 8 בִּפְסַ אַחַד.
 9 חֲזוֹרֶת הַגְּמָרָא וּמְקַשֶּׁה: מְכָל מְקוֹם קִשְׁיָא – קִשָּׁה סְתִירָה בְּדַבְּרִי
 10 שְׁמוּאֵל, שֶׁפְּעָמִים הִתִּיר בִּפְסַ אַחַד וּפְעָמִים הִצְרִיךְ שְׁנֵי פְּסִים.
 11 מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא: כִּי אֵתָּה – כְּאִשְׁרֵי בְּאוֹרָב פְּסָא וְרַב הוּיָא בְּרִיָּה דְּרַב
 12 יְהוֹשֻׁעַ מְבִי רַב – מִן הַיִּשְׁבִּיעַ, פִּירְשׁוּשָׁה – יִישְׁבוּ אֶת הַסְּתִירָה, וְכֵן
 13 אִמָּר, אִם עוֹשֶׂה פֶסַ מְרוֹחַ אֲחָת – מִצַּד אַחַד שֶׁל הַפְּתַח, צִרִיךְ שִׁידָא
 14 בְּרוּחָב אֲרִבְעָה טַפְחִים, אֲבָל אִם עוֹשֶׂה פֶסַ מִשְׁתִּי רוּחּוֹת – מִשְׁנֵי
 15 צִדִּים, דִּי שִׁיעֲשֶׂה 'מִשְׁתִּי' לְבָאן וְ'מִשְׁתִּי' לְבָאן.
 16 הַגְּמָרָא מְבִרְרַת אֶת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל שֶׁהִצְרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַ בְּרוּבֵי הַדּוּפֶן:
 17 אִמָּר רַב פְּסָא, אִי קִשְׁיָא לִי – אִם יֵשׁ לִי לַהֲקִשּׁוֹת עַל דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל,
 18 הָא קִשְׁיָא לִי – כֵּךְ יֵשׁ לִי לַהֲקִשּׁוֹת, דְּאִמָּר לִיָּה שְׁמוּאֵל לְרַב חֲנִנְיָה
 19 בְּרִי שִׁילָא, אֵת לֹא תִעָבֵד עוֹבְדָא – אֵתָּה אֵל תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה לַהֲתִיר
 20 חֲצֵר הַפְּרוּצָה לְמִקּוֹם שֶׁנֶּאֱסַר עָלֶיהָ, אִלָּא אוֹ בְּסִתִּימַת רוּבֵי הַדּוּפֶן שֶׁל
 21 פִּירְצָת הַחֲצֵר, אוֹ בְּשְׁנֵי פְּסִים, וְעַל כֵּךְ יֵשׁ לַתְּמוּהָ, לָמָּה לִי – מִדּוּעַ
 22 צִרִיךְ לְסַתּוֹם אֶת רוּבֵי הַדּוּפֶן, הִרִי בְּעִשְׂיֵית פֶּסַ שְׁהוּא רַחֵב אֲרִבְעָה
 23 טַפְחִים סְבִי – דִּי וְכִי תִימָא – וְאֵם תִּרְצָה לִישֵׁב וּלּוֹמֵר, מֵאִי בְּרוּבֵי
 24 דּוּפֶן – בְּאִיזָה אוֹפֶן הִצְרִיךְ שְׁמוּאֵל לְסַתּוֹם אֶת רוּבֵי הַדּוּפֶן, בְּדוּפֶן
 25 שִׁיעוֹר כָּל רוּחָבָה שֶׁבְּעָה טַפְחִים, דְּבְּאֲרִבְעָה טַפְחִים הָוָה לִיָּה רוּבֵי
 26 דּוּפֶן, אֲבָל בְּדוּפֶן שֶׁהִיא רַחְבָּה שְׁמוֹנֶה טַפְחִים וְיוֹתֵר אֵין צִרִיךְ לְסַתּוֹם
 27 אֶת רוּבָה אֲלֹא דִי בִּפְסַ אֲרִבְעָה, מִכָּל מְקוֹם עֵדִיין יֵשׁ לַתְּמוּהָ, בְּדוּפֶן
 28 שֶׁרוּחָבָה שְׁבַע טַפְחִים לָמָּה לִי לַעֲשׂוֹת פֶּסַ שְׁהוּא רַחֵב אֲרִבְעָה
 29 טַפְחִים, כְּלוֹמֵר, מִדּוּעַ צִרִיךְ לְסַתּוֹם אֶת רוּבָה, הִרִי בִּפְסַ שֶׁרוּחָבּוֹ
 30 שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וְ'מִשְׁתִּי' סְבִי – דִּי, דְּהָא אִמָּר רַב אֲחֵלִי, וְאִתִּימָא
 31 (-וִישׁ אוֹמְרִים שֶׁאִמָּר זֹאת) רַב יְהִיאֵל, שִׁיעוֹר פְּתַח הִצְרִיךְ תִּיקוֹן
 32 הוּא עַד אֲרִבְעָה טַפְחִים, אֲבָל בְּפָחוֹת מִשִּׁיעוֹר זֶה אֵין צִרִיךְ תִּיקוֹן כָּלל,
 33 וְנִמְצָא, כְּשֶׁאִשְׁרֵי דּוּפֶן הַחֲצֵר רוּחָבָה שְׁבַע טַפְחִים דִּי לַעֲשׂוֹת פֶּסַ שֶׁל

34 שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וְ'מִשְׁתִּי' כִּדִּי לַמַּעַט אֶת פְּתַח הַחֲצֵר מֵאַרְבַּעַה טַפְחִים,
 35 וְשׁוּב אֵין צִרִיךְ שֵׁם עוֹד תִּיקוֹן.
 36 מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא בְּשְׁנֵי אוֹפְנִים: אִיבְעִיתִי אִימָא – אִם תִּרְצָה אִמָּר
 37 בְּאוֹפֶן זֶה, בְּאֵן – דְּבָרֵי שֶׁל שְׁמוּאֵל נִאֲמָרוּ בְּחֲצָרָה, שֶׁהִיא מְרוּבַעַת, אוֹ
 38 רוּחָבָה יֵתֵר עַל אוֹרְכָהּ, בְּאֵן – וְאִילוּ דִּינוּ שֶׁל רַב אַחֲלִי נִאֲמַר בְּמְבֹי,
 39 שֶׁאוֹרְכוֹ יֵתֵר עַל רוּחָבּוֹ. כְּלוֹמֵר, הַדִּין שֶׁאִמָּר רַב אַחֲלִי שֶׁאֵין צִרִיךְ
 40 לְתַקֵּן פְּתַח שֶׁרוּחָבּוֹ פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַה טַפְחִים נִאֲמַר רַק בְּמְבֹי, אֲבָל
 41 בְּחֲצֵר יֵשׁ לַחֲחִמִּיר יוֹתֵר וּלְהִצְרִיךְ תִּיקוֹן גַּם בְּאוֹפֶן כּוּזָה, וְלִפְיָךְ כְּאִשְׁרֵי
 42 רוּחָבֵי הַדּוּפֶן הוּא שְׁבַע טַפְחִים אֵין דִּי לַעֲשׂוֹת פֶּסַ שֶׁל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים
 43 וּמִשְׁתִּי, אֲלֹא צִרִיךְ לְסַתּוֹם אֶת רוּבֵי הַדּוּפֶן.
 44 וְאִיבְעִיתִי אִימָא – וְאֵם תִּרְצָה אִמָּר בְּאוֹפֶן אַחֵר, שֶׁאֵין דִּינוּ שֶׁל רַב
 45 אַחֲלִי נִאֲמַר גַּם בְּחֲצָרָה, אֲלֹא דְּרַב אַחֲלִי גְּוִיפִיָּה תִנְנָא הִיא – דִּין זֶה
 46 שֶׁאִמָּר רַב אַחֲלִי בְּמַחְלֻקַּת תְּנַאִים הוּא עוֹמֵד, וִישׁ חֲחִילִים כּוּזָה
 47 וְסוֹבְרִים שְׁבִין חֲצֵר וּבִין מְבִי צִרִיכִים תִּיקוֹן לַעֲלוֹם, אִף כְּשֶׁאֵין פְּתַח
 48 רַחֵב אֲרִבְעָה טַפְחִים.
 49 הַגְּמָרָא מְבִאֵר בְּרִייתָא בְּעִנֵּין חֲצֵר שֶׁנִּפְרָצָה לִים: תִּנְנֵי בְּרִייתָא,
 50 לְשׁוֹן יֵם הִנְכָּנָם לְחֲצָרָה, דְּהִינּוּ, שֶׁפְּרָצוּ מִי הִים אֶת דּוּפֶן הַחֲצֵר וְנִכְנְסוּ
 51 לְתוֹכָהּ, אִךְ לֹא נִפְרָצָה הַדּוּפֶן בְּמִלּוּאָה (צִיּוֹר ה'). אֵין מְמַלְאִין חִימָנוּ
 52 וּ– מִן לְשׁוֹן הִים) מִים בְּשִׁבְתָּ אֵל הַבֵּית שֶׁבְּחֲצָרָה, מֵאַחֵר וְהִים דִּינוּ
 53 כְּכַרְמִלִית וְהַבֵּית הוּא רִשּׁוֹת הַיַּחֲדָה, אִלָּא אִם בֵּין (יֵשׁ) [עֲשׂוֹן] לֹו
 54 מַחֲצִיָּה גְּבוּיָה עֶשְׂרֵה טַפְחִים בְּפִתַח הַחֲצֵר, כִּדִּי לְגַדּוֹר אֶת פִּירְצָת
 55 הַחוּבֹלֶת שֶׁלֹּא תִהְיֶה רַחְבָּה מִעֶשֶׂר אַמּוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאִסּוּר
 56 לְמִלְּאוֹת מִים בְּלֹא תִיקוֹן, כְּשֶׁפִּירְצָתָּ רַחְבָּה בְּיוֹתֵר מִעֶשֶׂר אַמּוֹת,
 57 אִתְּקִיל אִם אֵינָה רַחְבָּה אֲלֹא עֶשְׂרֵי אַמּוֹת אֵין צִרִיךְ בְּלוֹם – שׁוֹם תִּיקוֹן,
 58 מֵאַחֵר וִישׁ שִׁיּוֹר בְּדוּפֶן הַחֲצֵר מִשְׁנֵי צִדֵּי הַפִּירְצָה.
 59 הַגְּמָרָא מְבִרְרַת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא, מְדִיִּיקַת הַגְּמָרָא: מְמַלָּא הוּא
 60 דְּלֹא מְמַלְאִין – בְּאוֹפֶן שֶׁנִּפְרָצָה הַחֲצֵר בְּיוֹתֵר מִעֶשֶׂר אַמּוֹת אִסּוּר
 61 לְמִלְּאוֹת מִים מִלְּשׁוֹן הִים אֵל הַבֵּית שֶׁבְּחֲצָרָה, שֶׁהִרִי מִטְּלֵט לְמַכְרְמִלִית
 62 לְרִשּׁוֹת הַיַּחֲדָה, הָא מְמַלְאִין מְמַלְאִין – אֲבָל רִשְׁאֵי הוּא לְטַטְל
 63 בְּתוֹךְ הַחֲצָרָה, שֶׁכֵּן עֵדִיין נִידוּנִית הִיא כְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדָה. וְלִכְאוּרָה יֵשׁ
 64 לַתְּמוּהָ עַל כֵּךְ, וְהִיא – וְהִיא נִפְרָצָה הַחֲצָרָה בְּמִלּוּאָה לִים, שְׁהוּא מְקוֹם
 65 הָאִסּוּר לָהּ בְּטַטְלוֹת, וְאִם כֵּן מִן הַדִּין הִיא שֶׁתֵּאֱסַר הַחֲצֵר כּוּלָּהּ
 66 בְּטַטְלוֹת.

לְעוֹלָם עוֹסְקִים הֵם בְּפֶתַח שְׂרֹחְבוֹ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְבִאֲוָן
שֶׁמֶתַח אֶת הָעֶנֶף מִן הַצֵּד של היתדות ולא מעליהם, וּבִדְרֵב
חֲסֵדָא קָא מִיפְלִגְי – וְנִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ בְּדִינוֹ שֶׁל
רַב חֲסֵדָא. רַבִּי יוֹחָנָן סוֹבֵר כֶּרֶב חֲסֵדָא שֶׁצִּוְרַת הַפֶּתַח שֶׁעֲשָׂאָה
מִן הַצֵּד לֹא עֲשָׂה וְלֹא כְּלוּם, וְעַל כֵּן הוּא סוֹבֵר שֶׁאֵין עֵנֶף זֶה
מִתִּיר לַעֲנִין שֶׁבֶת אֲלֵא לַעֲנִין כְּלָאִים בְּלֹבֵד, וְאִילוּ רִישׁ לְקִישׁ

אֵינוֹ סוֹבֵר אֶת דִּינוֹ שֶׁל רַב חֲסֵדָא, וְעַל כֵּן הוּא מִתִּיר מַחֲצִיזָה
זוֹ אֶף לִשְׁבֶּת.
הַגְמָרָא מַקְשָׁה עַל בִּיאוֹר זֶה בְּמַחְלֻקְתָּם שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ:
וְרַמִּי – יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲדָרְבֵי יוֹחָנָן, וְרַמִּי – וְכִמּוֹ
כֵּן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה מִדְּרַבִּי לְקִישׁ אֲדָרְבֵי לְקִישׁ. וְדָמָר רִישׁ
לְקִישׁ מִשּׁוּם [–בְּשֵׁם] רַבִּי יְהוּדָה פְּרָבִי חֲנִינָא,

המשך ביאור למס' עירובין ליום שבת קודש עמ' ב

לפי שאינה נידונית כ'פתח, אפילו אם יש במחיצות 'עומד מרובה על הפרוך'.

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדיון 'פרוך בעומד': אִיתְמַר –
נאמרה מחלוקת בבית המדרש, לענין מחיצה שיש בה פְּרוּץ בְּעוֹמֵד,
כלומר, ששיעור החלק הפרוך במחיצה הוא בדיוק כשיעור החלק
הבנוי שבה. רַב פֶּפְא אָמַר, מוֹתֵר – הרי זו מחיצה המתרת, ואילו
רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ אָמַר, אָסוּר.
הגמרא מבארת את סברות המחלוקת. רַב פֶּפְא אָמַר מוֹתֵר, הֵכִי
אֲנִימְרִיה רַחֲמֵנָא לְמִשָּׁה – כך לימדו הקדוש ברוך הוא למשה בסני
את דין עשיית מחיצות, לֹא תִפְרִץ רוֹבָה – אל תעשה מחיצה שרובה
פרוך, שכן מחיצה כזו אינה מועילה להתיר. ומכלל הדברים אתה
למד, שאם חציה פרוץ וחציה עומד כשירה היא. רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב
יְהוֹשֻעַ אָמַר אָסוּר, הֵכִי אֲנִימְרִיה רַחֲמֵנָא לְמִשָּׁה – כך לימדו הקדוש
ברוך הוא למשה בסני, גְּדוֹר רוֹבָה – עשה מחיצה הסגורה ברובה.
ומכאן אתה למד, שאם בנויה היא רק בחציה אין כאן מחיצה
המתרת.

הגמרא מביאה ראיה ממשנתנו לשיטת רב פפא ומקשה על דברי רב
הונא בריה דרב יהושע: תֵּנִן – שנינו במשנתנו, וְלֹא יְהוּ פְּרִיצוֹת
יִתְרוֹת עַל הַבִּנְיָן! מדייקת הגמרא: הֵא בְּבִנְיָן – אבל אם שיעור
הפירצות הוא בדיוק כשיעור הבנין, מוֹתֵר – הרי זו מחיצה המתרת,
כשיטת רב פפא, ושלא כדברי רב הונא בריה דרב יהושע.
מתרצת הגמרא: לֹא תִימָא – אל תאמר שיש לדייק מדברי המשנה
הֵא בְּבִנְיָן מוֹתֵר – שאם היתה הפירצה כשיעור הבנין הרי זו מחיצה
המתרת, אֲלֵא אִימָא – אמור ותדייק כך, אִם שִׁיעוֹר הַבִּנְיָן יִתֵּר עַל
הַפְּרִיצָה מוֹתֵר.

שבה הגמרא ומקשה: אֲכַל באופן ששיעור הפירצה הוא כשיעור
הבנין מֵאֵי – מה יהא הדין לשיטת רב הונא בריה דרב יהושע, אָסוּר,
אִי הֵכִי – אם כן, לִיתְנִי – צריכה היתה המשנה לשנון כך, וְלֹא יְהוּ
פְּרִיצוֹת בְּבִנְיָן, ולומדים היינו מכך שאף באופן ששיעור ה'פרוך'
הוא כשיעור ה'עומד' המחיצה פסולה. ומאחר ונקטה המשנה וְלֹא
יהו פירצות יתרות על הבנין' יש ללמוד שרק באופן זה המחיצה
פסולה, אבל 'פרוך בעומד' כשר, וכדברי רב פפא.
מסיקה הגמרא: קָשְׁיָא – אכן דברי המשנה קשים הם לשיטת רב הונא
בריה דרב יהושע.

הגמרא מנסה להביא ראיה נוספת לשיטת רב פפא ומקשה על דברי
רב הונא בריה דרב יהושע: תָּא שְׁמַע, שנינו במסכת סוכה (טו),
הַמְקַרָה וְ–עושה תקרה, מְסַכָּן אֶת סוֹכְתוֹ בְּשִׁפּוּדִין – מוט המשמש
לצליית בשר, אוּ בְּאִרְבּוֹת הַמָּטָה – קרשי המטה לאורכה,

שפסולים הם לסיכוך, אִם יֵשׁ רִיחַ בִּינְיָן – בין שפוד לשפוד, בְּמוֹתָן
– כפי שיעור רוחב השפוד, והניח סכך כשר באותו המקום, הסוכה
בְּשִׁירָה, לפי שאין הסכך הפסול מרובה על הכשר.
מבואר מדברי המשנה, שאין צריך שיהיה הסכך הכשר מרובה על
הפסול, אלא די בכך שיהיו שווים, ויש ללמוד מכאן שאף לענין
מחיצות די שיהא שיעור ה'פרוך' כשיעור ה'עומד', כשיטת רב פפא,
ואין צריך שיהיה 'עומד מרובה על הפרוך' כשיטת רב הונא בריה
דרב יהושע.
מתרצת הגמרא: הֵכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִין – באיזה אופן עוסקת משנה זו,
בְּשִׁנְכֵנִס וְיִוצָא – שיש מקום בין שפוד לשפוד כפי שיעור שיכול
שפוד נוסף להכנס ולצאת בריח, כלומר, שהמקום שבו הוא מניח
את הסכך הכשר גדול יותר מרוחבו של שפוד, ונמצא שהסכך הכשר
מרובה על הסכך הפסול, ולפיכך כשרה הסוכה.
סברה הגמרא שכונת התרצן כך היא, שמאחר ואין דרך להניח ריח
מצומצם בין שפוד לשפוד, לפיכך בהכרח יש לפרש את דברי המשנה
'אם יש ריח ביניהן כמותן' שאין הכוונה בצמצום אלא ב'נכנס
ויוצא', ועל כך מקשה הגמרא: וְהָא אֲפֻשֶׁר לְצִמְצָם – והרי אפשר
לאדם לכוין שיהא הריח בין שפוד לשפוד כפי שיעור הנחת שפוד
בצמצום, ואם כן מנין לך לפרש שכונת המשנה 'כמותן' היינו ב'נכנס
ויוצא'.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי אֲמִי, אכן אפשר להניח ריח מצומצם בין
שפוד לשפוד כפי רוחבו של שפוד בדיוק, אבל משנה זו אינה עוסקת
באופן כזה, אלא בְּמִעְדִּיף – באדם שלא צמצם, אלא הניח מקום בין
שפוד לשפוד כפי השיעור שניתן להכניס ולהוציא שפוד בריח,
ונמצא ששיעור הסכך הכשר מרובה על הפסול.
תירוץ נוסף מביאה הגמרא: רַבָּא אָמַר, אמנם משנה זו עוסקת
כשהניח ריח כמותם בצמצום, אך מדובר באופן שאם הָיוּ השפודים
נְתוּנִין 'עֲרֵב', כגון שמונחים לרוחב הסוכה ממזרח למערב, נִתְּנָה
לסכך הכשר 'שְׁתִי', דהיינו, מניחו על השיפודים לאורך הסוכה
מצפון לדרום, וכן אם היו השיפודים נתונים 'שְׁתִי', נִתְּנָה לסכך
הכשר 'עֲרֵב', ובאופן זה אפילו אם לא הניח ריח בין שפוד לשפוד
אלא כדי שיעור הנחת שפוד בצמצום, מכל מקום מאחר ובהכרח
הסכך הכשר מונח ראשו האחד על השפוד מכאן וראשו השני על
השפוד מכאן, נמצא שהסכך הכשר מרובה, והרי הוא מבטל את
הסכך הפסול, ולפיכך הסוכה כשרה.

הגמרא מנסה להביא ראיה לרב הונא בריה דרב יהושע הסובר
ש'פרוך בעומד אסור': תָּא שְׁמַע – בוא ושמע ראיה לדברי רב הונא
בריה דרב יהושע. שנינו בברייתא, שִׁיירָא שְׁחִנְתָּה בְּבִקְעָה, וְהִקְיִפְתָּה
לְבִקְעָה בְּגִמְלִין, וּבְאִוִּבְפּוֹת – מקום המושב שעל הגמל,

1 מְשַׁנְבְּרָא, שמאחר שנברא עוונותיו מרובים מאילו לא היה נברא,
2 וְהָלְלוּ אוֹמְרִים, נוֹחַ לוֹ לְאִדָּם שֶׁנִּבְרָא יוֹתֵר מִשְׁלֵא נִבְרָא, שמאחר
3 שנברא הרי הוא מקיים את מצוות העשה, ואם לא היה נברא לא היה
4 יכול לקיימם. נִמְנָנוּ וְנִמְרָו – עמדו למנוח קבעו כדעת הרוב שביניהם,
5 שְׁנוֹחַ היה לוֹ לְאִדָּם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשְׁנִבְרָא, עֲבָשִׁיו – ומאחר
6 שֶׁנִּבְרָא יִפְשַׁשׁ בְּמַעֲשָׁיו שעשה, ויבדוק עבירות שבידו וישוב
7 בתשובה. וְאִמְרֵי לָהּ – ויש שאמרו, יִמְשָׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׁיו, והיינו לענין
8 המעשים העתידיים לבוא, שכשיבוא לידו מעשה, יחשב בדעתו אם
9 לעשותו או לא, כגון אם באה לידו מצוה, יחשב ויעמיד לנגד עיניו
10 הפסד ממונו הכרוך בעסק המצוה, כנגד שכרה שמוכן לו לעולם
11 הבא, ואם באה לידו עבירה יחשב ויעמיד לנגד עיניו שכרו שמשתכר
12 בהנאתה, כנגד הפסדה שהוא עתיד להיפרע בעבודה לעולם הבא.

משנה

13 לעיל (א) שנינו שהכשר המבוי בטלטול הוא על ידי שיניח קורה
14 על פתח המבוי. משנתנו דנה מה היא שיעורה של אותה הקורה:
15 הַקֹּרֶה שְׁאֵמְרוּ חכמים שאפשר להכשיר המבוי על ידה, שיעורה
16 שתהיה רַחְבָּה בְּרִי לְקַבֵּל – שיוכלו להניח עליה אֲרִיִּת. וְהָאֲרִיִּת

18 הוא חֲצִי לְבֵנָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה מַפָּחִים, ונמצא רחבו של אריח טפח
19 ומחצה. ולפיכך, דִּיִּיה לְקוֹרֶה שֶׁתֵּהָא רַחְבָּה מַפָּח בְּרִי שתוכל
20 לְקַבֵּל עליה אֲרִיִּת לְרַחְבּוֹ (ציור א). וצריכה הקורה שתהיה רַחְבָּה
21 בְּרִי לְקַבֵּל אֲרִיִּת, כמו שאמרנו, וּבְרִיאָה – וכן צריכה שתהא חזקה
22 בְּרִי לְקַבֵּל אֲרִיִּת, שלא תישבר מחמת הכובד. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר,
23 הקורה די לה שתהא רַחְבָּה, אִם עַל פִּי שְׁאֵין היא בְּרִיאָה וחזקה.
24 ולפיכך, הִיתָה הקורה שֶׁל קֶשׁ וְשֶׁל – או של קָנִים, רוֹאִין אוֹתָהּ
25 בְּאֵילוּ הִיא חזקה כקורה שֶׁל מַתְכָּת, וכשירה. היתה הקורה עֲקוּמָה
26 – עשויה במין קשת, שאין אריח יכול לעמוד עליה (ציור ב), רוֹאִין
27 אוֹתָהּ בְּאֵילוּ הִיא פְּשׁוּמָה – ישרה. היתה הקורה עֲגוּלָה, בעביה
28 עד שאין אריח יכול לעמוד עליה, רוֹאִין אוֹתָהּ בְּאֵילוּ הִיא
29 מְרֻפָּעֶת – מחשבין כאילו היא מפוסלת בצידיה או חתוכה באמצע
30 עביה, ואם יש ברחבה טפח כשירה. וכמה שיעור קורה עגולה שהיא
31 כשירה, כָּל שֵׁישׁ בְּהִיקְיָפוֹ של קורה שְׁלֹשָׁה מַפָּחִים, דהיינו שצריך
32 חוט שאורכו שלשה טפחים להקיפה, סימן הוא שֵׁישׁ בֹּ – בקורה
33 רַחְבָּה מַפָּח אם יחתכנה (ציור ג). הלכך אם יש שלשה טפחים
34 בהקיפה כשירה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אדר ב', ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אליעזר שיי לבנה

שלום וברכה!

נזדמן לידי - ועל פי תורת החסידות הרי אין לך דבר שהוא במקרה, אלא הכל בהשגחה פרטית -
קטע ממכתב עתי המספר שכי' עומד לארגן אנשים שהם תמימי דיעה אתו ע"ד שינויים המוכרחים בשטח
הכלכלה וכו', ואשר באירגון זה נכנסים כמה אנשי דת אורטודוקסים.

והנה, בכלל, כשמתחילים לשנות ולחדש בשטח אחד של תכנית חיים והשפעת עולם, הרי אז נקל
יותר להאדם להוסיף חידוש ולשנות גם בשטחים אחרים של השקפתו. יחד עם זה, הנה כמו בכל תופעות
הטבע ששורר בהם החוק דהשפעת גומלין דוקא, הרי בטח גם בזה כן הוא. כוונתי להשפעת גומלין של
החברים האורטודוקסים על שאר החברים ועל תכניתו של הארגון בכלל, בהנוגע לדתנו ותורתה ומצותי.
והרי תמיד יש מקום להטבה בשטח זה.

וכ' כמארגן הקבוצה, וע"פ מכ"ע האמור גם מחולל הרעיון ורוח החי' בכל עניני', הרי אפשר שגם
בזה עליו להיות היוזם ומכריז שמוכרחת השיבה אל המקורות הנושנים-חדשים-נצחיים, תורת משה
מסיני ומצותי', ובאופן מעשיי דוקא, כי המעשה הוא העיקר, ורק המעשה הוא אבן הבוחן של כל שיטה
ואדם. ובסגנון המגילה שקורין אותה בעוד שעות ספורות: ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בהאמור ולפורים בסדר, ז.א. כדבר המגלה אשר ישלטו היהודים

גו'.

עשירות פירושים שונים ומשונים למגלת אסתר, אבל בזה כולם משתווים אשר אף שהמן אמר
להשמיד ולהרוג ומרדכי - ונהפוך הוא - בדעה אחת היו, וגם אחשוורוש וכל הדור ההוא עמהם, וללא צל של
ספק - מי הוא יהודי.

45 'רואין' בקורה עגולה, והרי כבר שנינו דין 'רואין' לעיל בקורה
 46 עקומה.
 47 מתרצת הגמרא: **סִיפָא אִיצְטְרִיכָא לִיה** – לא הוצרכה משנתנו
 48 להשמיע דין זה אלא כדי ללמדנו את הכלל השנוי בסוף דין זה, שכל
 49 דבר שיש בהיקיפו שלשה טפחים, יש בו רחב טפח, ולכן קורה
 50 עגולה שיש בהיקיפה שלשה טפחים כשרה.
 51 שואלת הגמרא: **מָנָא הָנִי מִלֵּי** – מנין לנו כלל זה שהיקף העיגול הוא
 52 שלש פעמים מידת רוחב העיגול.
 53 משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**, מן הכתוב אנו למדים כן, **אָמַר קָרָא**
 54 – שנאמר בבנין בית המקדש שבנה שלמה (מלכים א' ז ב) **'וַיַּעַשׂ אֶת**
 55 **הַיָּם מוֹצָק, עֹשֶׂר בָּאֶמֶת מִשְׁפָּתוֹ עַד שְׁפָתוֹ עֲגוּל כְּכִיב, וְחֻמֶּשׁ**
 56 **בָּאֶמֶת קוֹמָתוֹ, וְכָן שְׁלִשִּׁים בָּאֶמֶת יָסוּב אֹתוֹ כְּכִיב**. הכתוב אומר
 57 שברכיבה זו שעשה שלמה רחבה הפנימי מדופן אחת לדופן שכנגדה
 58 עשר אמות והקיפה שלשים אמה (צירור טו). ומוכח מכאן שהיקף
 59 העיגול הוא שלש פעמים מידת רחבו.
 60 מקשה הגמרא: **וְהָא אִיכָא שְׁפָתוֹ** – והרי יש שפה לכלי, וכשאמר
 61 הכתוב שהיקפו של הים הוא שלשים אמה, שפת הכלי אף היא
 62 כלולה בחשבון ההיקף, וחשבון הרוחב האמור בכתוב הוא מבפנים,
 63 ונמצא שהיקף העיגול פחות משלש פעמים מידת הרוחב, וכיצד
 64 למדו חכמים מכאן שהיקף העיגול הוא שלש פעמים מידת רחבו.
 65 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פִּיפָא, שְׁפָתוֹ שֶׁל הַיָּם שְׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, שְׁפָת**
 66 **פָּרָח שׁוֹשָׁן בְּתִיב בֵּיה** – הכתוב אומר שהיתה שפתו דקה מאד כפרח
 67 שושן, **דְּבִתִּיב (שם ז ב) 'וַעֲבִדוּ טַפַּח וְשְׁפָתוֹ בְּמַעֲשֵׂה (שְׁפָת) בּוֹס פָּרָח**
 68 **שׁוֹשָׁן אֲלֵפִים בֵּת יְבִיל'**, הרי שעובי דפנותיו בתחתיתם היה טפח,
 69 אבל מלמעלה היה עובי הדפנות דק מאד, ולכן אין לדקדק בשיעור
 70 מועט שכזה (צירור י).
 71 מקשה הגמרא: **וְהָאִיכָא מִשְׁהוֹ** – והרי רוחב מועט ודאי יש לשפתו,
 72 ואם כן לא נאמר שיעור ההיקף בכתוב אלא בהוספת שיעור מועט
 73 זה, וכיצד נלמד מכך שבכל דבר עגול שיעור היקף העיגול הוא שלש
 74 פעמים מידת רחבו.
 75 מתרצת הגמרא: **בִּי קָא חֲשִׁיב** – מה שהכתוב מונה בהיקף הים
 76 שעשה שלמה שלשים אמה, **מִנּוּאִי קָא חֲשִׁיב** – מצידו שבפנים
 77 הכתוב מונה היקפו, וכלומר היקף חללו בלא רוחב שפתו. ונמצא
 78 שהיקף חללו הוא שלש פעמים מידת רוחב חללו, ומכאן אכן יש
 79 ללמוד לכל דבר עגול, שהיקפו שלש פעמים מידת רחבו.
 80 מאחר שהגמרא הזכירה את הים שעשה שלמה כדי להביא ממנו
 81 ראייה לשיעור היקף לעומת הרוחב, מבררת הגמרא את שיעור גודלו
 82 של הים: **תַּנִּי רַבִּי חֲזִיָּא** – שנה רבי חייא ברייתא, **יָם שְׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה,**
 83 **הָיָה מִחוּץ – מְכִיל שִׁיעוֹר שֶׁל מֶאֱהָ וְחֻמֶּשִׁים מְקוֹה מְהֵרָה – מֵאָה**
 84 **וחמשים פעמים ארבעים סאה.**
 85 הגמרא מבררת כיצד הוא חשבון זה. שואלת הגמרא: **מִכֵּיךְ [הרי]**
 86 **מְקוֹה טַהֲרָה, בְּמָה הָיוּ** – כמה הוא שיעורו, **אַרְבָּעִים סָאָה, בְּרִתְנָיָא**
 87 **בברייתא, אמר הכתוב באיש שיצאה ממנו שכבת זרע (ויקרא טו טז),**
 88 **יִרְחֹץ (אֶת בְּשָׂרוֹ)**

1 **בְּמִינָה** קורה חזקה העשויה להחזיק אריח, כגון קורה של עץ שיש
 2 במינה קורות שעשויות להחזיק אריח, הדין שאפילו אם הניח קורה
 3 שאינה חזקה, **אִמְרִינָן** – אנו אומרים רואין כאילו היא חזקה. אבל
 4 אם הניח קורה של קש או של קנים **שְׁלֹא בְּמִינָה** – שאין במינה
 5 קורות שעשויות להחזיק אריח, הייתי סבור שאף רבי יהודה מודה
 6 **שְׁלֹא אִמְרִינָן** רואין כאילו היא חזקה. **קָא מִשְׁמַע לָן** משנתנו
 7 שאפילו בזה אנו אומרים רואין כאילו היא חזקה וכשרה לדעת רבי
 8 יהודה.
 9 שנינו במשנתנו, **עֲקוּמָה רֹאִין אוֹתָהּ בְּאִילוֹ הִיא פְּשׁוּמָה**. מקשה
 10 הגמרא: **פְּשִׁימָא** – והרי דין זה פשוט הוא, שהרי כבר שנינו בתחילה
 11 לדעת רבי יהודה דין 'רואין' בקורה רחבה שאינה בריאה.
 12 מתרצת הגמרא: **קָא מִשְׁמַע לָן** – דין זה נכתב במשנתנו
 13 להשמיענו את הדין בקורה שעקמומיתה היתה חוץ למבוי, **וּבְדִרְכֵּי**
 14 **זֵירָא, דְּאָמַר רַבִּי זִירָא**, קורה עקומה (וכמין קשת) שהיתה מונחת
 15 בפתח המבוי, **הִיא** מחוברת בשני צידיה **בְּתוֹךְ הַמְּבֹי,**
 16 **וְעֲקוּמוּמִיתָּהּ** מחוץ **לְמַבּוֹי** (צירור ח), או שהיתה **הִיא** עצמה
 17 מחוברת **בְּתוֹךְ עֲשָׂרִים** אמה מקרקע המבוי, **וְעֲקוּמוּמִיתָּהּ** היתה
 18 יוצאת **לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרִים** אמה, או שהיתה **הִיא** עצמה קבועה
 19 **לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה** טפחים מן הקרקע **וְעֲקוּמוּמִיתָּהּ** יורדת **לְמַטָּה**
 20 **מִעֲשָׂרָה**, **רֹאִין, כָּל שְׁאִילוֹ יִמָּל מִן הַקּוֹרָה** לגמרי החלק של
 21 **עֲקוּמוּמִיתָּהּ** הנמצא מחוץ לשיעור המקום הראוי לקורה, **וְאִין בֵּין**
 22 **זֶה לָזֶה** – ולא יהיה בין שני חלקי הקורה הנותרים מרחק **שְׁלֹשָׁה**
 23 **טפחים, אִין צָרִיף לְהַבִּיא קוֹרָה אַחֲרָה**, מפני שאנו דנין בה דין
 24 לבד ורואין את הקורה כאילו היתה מחוברת באותו מקום,
 25 שכאילו ניטל ממנה העקמומית, ונמצאת כל הקורה בתוך המבוי
 26 במקום הראוי לקורה, **וְאִם לֹא** – ואם כשינטל ממנה עקמומיתה,
 27 יהיה המרחק בין חלקי הקורה הנמצאים בתוך המבוי יותר
 28 משלשה טפחים, אין הקורה כשרה, **וְצָרִיף לְהַבִּיא קוֹרָה אַחֲרָה**
 29 להכשיר בה את המבוי. ולכן הוסיפה משנתנו דין רואין גם בקורה
 30 עקומה, להשמיענו שאף כשהיתה עקמומיתה מחוץ למבוי או
 31 מחוץ לגובה הראוי לקורה, אם העקמומיות פחות משלשה טפחים,
 32 הקורה כשרה.
 33 מקשה הגמרא: **הָא נִמְי פְּשִׁימָא** – והרי גם דין זה שקורה עקומה
 34 פחות משלשה טפחים כשרה פשוט הוא, שהרי יש כאן לבד.
 35 מתרצת הגמרא: **הִיא בְּתוֹךְ מְבֹי וְעֲקוּמוּמִיתָּהּ** חוץ **לְמַבּוֹי**
 36 **אִיצְטְרִיכָא לִיה** – משנתנו הוצרכה להשמיע דין זה של קורה
 37 עקומה, משום הלכה זו ששנה רבי זירא בקורה שהיתה היא בתוך
 38 המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי, **מָהוּ דְּתִימָא** – שהייתי סבור לומר,
 39 **לְחִישׁ –** שאף בקורה כזו יש לחוש, **דִּילְמָא אֵתִי לְאִמְשׁוּכֵי בְּתֵרָה –**
 40 **שְׁמָא יִמְשַׁךְ אַחֲרֶיהָ וְיִטְלַטל** מחוץ למבוי עד מקום שעקמומית הקורה
 41 מגעת, **קָא מִשְׁמַע לָן** – משמיעה משנתנו שאין לחשוש לכך, וקורה
 42 זו כשרה.
 43 שנינו במשנתנו, **עֲגוּלָּה רֹאִין אוֹתָהּ בְּאִילוֹ הִיא מְרֻבָּעָת**. מקשה
 44 הגמרא: **הָא תָּנוּ לָמָּה לִי** – לשם מה הוצרכה משנתנו להשמיע דין

המשך מעמ' קס

7 כגולל לקבר, או שכתב עליהם גט אשה: **כָּבֵל עוֹשִׂין לְחִינָן** – מכל
 8 דבר אפשר לעשות לחי למבוי, **אֲפִילוּ בְּרִבְרֵי שִׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים** –
 9 אפילו מבעלי חיים (צירור ח). **וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר** לעשות לחי מבעלי
 10 חיים.
 11 דין נוסף: **יָכֵן בַּעַל חַיִּים מְטַמֵּא מְשׁוּם גּוֹלָל** – אם הניחו כדי
 12 לכסות בו את ארון המת, יש לו דין 'גולל' ומטמא את הנמצא
 13 עמו באהל.

משנה

1 אם הוא כשר ללחי או לא, אבל אם לא סמכו עליו מערב שבת,
 2 לדעת שניהם אינו כשר משום לחי, ואם כן שוב יש להוכיח מדברי
 3 רב שהלכה כאבוי.
 4
 5 משנתנו מבארת מה הם הדברים שמהם אפשר לעשות לחי, ואם
 6 אפשר לעשות לחי מבעלי חיים, וכן מה דין בעלי חיים שהניחם

הקמה שהוא מקום שבינתו, וכן יכול לילך עד אלפים אמה מחוץ לאותו המקום, מפני שמותר לאדם לילך בשבת אלפים אמה מחוץ למקום שבינתו. ומבחינת זה יש להוכיח שמחיצה הנעשית מאליה הרי היא מחיצה, שהרי מחיצות אלו השנויות בברייתא מאליהן נעשו.

הגמרא מבארת שאין לדחות את הראיה בדרך שדחינו לעיל. אומרת הגמרא: וְכִי תִּימָא – ואם תרצה לומר, הֲכָא נָמִי – שגם כאן הברייתא עוסקת בַּשְּׁעָשָׂה את המחיצות מִתְחִילָה לְכָךְ – כדי שישמשו לו להיפק. בַּשְּׁלֵמָא קָמָה לְחִי – הברייתא מובנת אם נפרשה כך לענין קמה, והיינו שזרע את התבואה לשם מחיצה, אִלָּא תֵּל וְנִקְעָ שמימות עולם עשויים כך, מֵאִי אִיכָא לְמִימָר – איך נבארם, הרי לא מסתבר לומר שהברייתא עוסקת דווקא בתל או נקע שעשאם אדם לשם מחיצה. ומכאן שמחיצה הנעשית מאליה יש לה שם מחיצה.

מכח ראיה זו מסיקה הגמרא שמחיצה הנעשית מאליה לדעת כולם כשרה, ואביי ורבא נחלקו רק בלחי: אִלָּא, בְּמַחֲצוֹת הנעשין מאליהן, בּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְלִיגִי – לא נחלקו אביי ורבא, ואף רבא הסובר שלחי הנעשה ממאלו אינו לחי, מודה דְּמַחֲצוֹת הנעשית מאליה הִנָּיָא מְחִיצָה, כִּי פְלִיגִי – במה נחלקו, אֲבֵי הַסּוֹבֵר שלחי הנעשה ממאלו הוא לחי, לְמַעֲמִיָּה – לשיטתו הוא הולך, דְּאָמַר, הכשר לחי הוא מְשׁוּם מְחִיצָה, וּמְחִיצָה הַעֲשִׂיָּה מֵאֲלִיָּה הִנָּיָא מְחִיצָה, ולכך גם לחי הנעשה ממאלו כשר. וְרַבָּא לְמַעֲמִיָּה, דְּאָמַר הכשר לחי הוא מְשׁוּם הִיכָר, שאין היתר הטלטול אלא במבוי ולא ברשות הרבים, ולכן אִי עֲבִידָא בְּיָדֵים – אם נעשה הלחי בידיים הִנָּיָא הִיכָר – הרי זה היכר, וְאִי לֹא נַעֲשָׂה בִּידִים, אלא עומד שם ממאלו, לֹא הִנָּיָא הִיכָר – אין זה היכר, ולכן אינו לחי.

הגמרא מביאה ראיה מכמה מקומות אם לחי הנעשה ממאלו יש לו דין לחי או לא: תָּא שְׁמַע – בוא ושמע ראיה שלחי הנעשה ממאלו יש לו דין לחי, שנינו בברייתא, אֲבֵי דְרֵי יוֹצְאוֹת מִן הַגֶּזֶר – אבנים הבולטות מכותל המבוי לתוך רחוב המבוי זו למעלה מזו בגובה עשרה טפחים, וּמוֹכְדָלוֹת זו מִזֶּה, אם הרווח ביניהן פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טפחים, הרי זה לבד, וְאִין צְרִיךְ לְחִי אַחֵר למבוי, שאבנים אלו הן כמחבורות אחת לחברתה וכשרות משום לחי, אבל אם יש ביניהן שְׁלֹשָׁה טפחים, צְרִיךְ לְחִי אַחֵר להכשר המבוי (ציר דו). ומבחינת זה יש להוכיח שלחי הנעשה ממאלו כשר ללחי, שהרי מן הסתם לא היתה כוונתו בשעת עשיית הכותל להוציא אבנים אלו לשם לחי, ואף על פי כן אם אין ביניהן שלשה טפחים הרי זה כשר ללחי.

דוחה הגמרא ראיה זו: הֲכָא נָמִי – גם כאן יש לפרש שֶׁבְּנֵאֻן מִתְחִילָה כְּשֶׁדֵּן יוצאות מן הכותל לְכָךְ – לשם לחי, ואין להוכיח מכאן לענין לחי הנעשה ממאלו.

מקשה הגמרא על דחייה זו: אִי הָכִי – אם כן שמדובר שעשאן לשם לחי, פְּשִׁימָא – פשוט הוא הדבר שכשר משום לחי, ומה באה הברייתא ללמדנו.

מתרצת הגמרא: מָהוּ דְּתִימָא – שמה תאמר, שאפילו אם עשה אבנים אלו לשם לחי, לא יהיו כשרות ללחי, משום שאין כאן היכר שנעשו ללחי, אלא נראין שְׁלִימִסְר בְּנִינָא הוּא דְּעִבְדָא – להחזיק כותל נוסף אם ירצה לבנות שם הוא נעשה, קָא מְשַׁמַּע לָן – משמיעה הברייתא, שכוין שעשה את האבנים לשם לחי הרי זה כשר ללחי.

הגמרא מביאה ראיה נוספת: תָּא שְׁמַע – בוא ושמע ראיה אחרת שלחי העומד ממאלו יש לו דין לחי, דְּתִנִּי רַבִּי חִיָּא – שנהג רבי חיאי ברייתא, בּוֹתֵל מְבִי שְׁצִידוֹ הָאֶחָד שֶׁל כּוֹתֵל כְּנִים מְחַבְרֵי – נכנס פנימה לצד הבתים שמאחוריו, מעט יותר מצידו האחר, כלומר, שכותל המבוי באורכו צר יותר בצד אחד של המבוי מבצד האחר, ומתוך כך יש באמצע כותל המבוי כמין בליטה, בִּין שְׁנֵרָאָה הַבְּלִיטָה מְבַחֲזִין – מחוץ למבוי, לאנשי רשות הרבים, וְשָׁוָה מְבַחֲזִים – ובתוך המבוי אין הבלטה נראית, והיינו באופן שצד הכותל הכנוס והצר

הוא בצידו החיצון של המבוי (צירור ה), וְכִין שְׁנֵרָאָה המקום הכנוס מְבַחֲזִים – מתוך המבוי וְשָׁוָה מְבַחֲזִין – ומצד הכניסה למבוי אין הבלטה נראית, והיינו באופן שצד הכותל הכנוס והצר הוא בצידו הפנימי של המבוי (צירור ו), הרי אותו המקום הבולט, נִדּוֹן מְשׁוּם לְחִי – כשר ללחי. ומכאן יש להוכיח שלחי הנעשה ממאלו כשר ללחי, שהרי מסתבר שלא עשו את הכותל צר במקום אחד מחבירו יותר לשם לחי.

דוחה הגמרא ראיה זו: הֲכָא נָמִי – גם כאן יש לפרש שמדובר שְׁעָשָׂא – את אותו המקום הרחב בכותל יותר מחבירו, מִתְחִילָה לְכָךְ – בשביל לחי, ולכן הוא כשר, ואין להוכיח מכאן אם לחי העומד ממאלו כשר או לא.

מקשה הגמרא על דחייה זו: אִי הָכִי – אם כן שמדובר שעשאו בשביל לחי, מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן – מה באה הברייתא להשמיענו, הרי הדבר פשוט שהוא כשר.

מתרצת הגמרא: הָא קָא מְשַׁמַּע לָן – דין זה משמיעה לנו הברייתא, שלחי הַשְּׁנֵרָאָה מְבַחֲזִין וְשָׁוָה מְבַחֲזִים – שאינו נראה ליושבים במבוי אלא לבני רשות הרבים, הוא נִדּוֹן מְשׁוּם לְחִי, ואין צריך שיהא הלחי נראה להעומדים מבפנים.

הגמרא מביאה ראיה שאין עליה תשובה שלחי העומד ממאלו נידון משום לחי: תָּא שְׁמַע ממעשה שהיה, דְּרַב הִנּוּ יָתִיב בְּתוֹחָא מְבֹאָה – היה יושב במבוי אחד, הִנּוּ יָתִיב – והיה יושב, רַב הוּנָא קָמִיָּה (לפניו). אָמַר לִיה רַב לְשַׁמְעִיָּה – לשמושו, וִיל אִיִּתִי לִי כְּוֹנָא דְּמִנָּה – לך והבא לי כלי חרס קטן של מים. עַד דְּאָתָּא – עד שבה, נָפַל לְחִיָּא – נפל הלחי של המבוי ממקומו, אֲחִי לִיה בִּידִיה – רמז רב בידיו לשמשו שנפל העירוב ואסור לטלטל במבוי, קָם אֲדוֹכְתִיָּה – עמד השמש על מקומו. אָמַר לִיה רַב הוּנָא לרב, לֹא קָבַר לָה מָר – וכי אינו סובר מר שאפשר לְסַמּוֹךְ אֲדִיקָלָא – לסמוך על הדקל שהיה עומד שם ליד פתח המבוי. אָמַר רב, דְּמִי הָאִי מְרַבֵּן – דומה חכם זו מן החכמים (רב הונא), כְּמֵאֵן דְּלֹא פְּרָשִׁי אִינְשֵׁי שְׁמַעְתָּא – כמי שלא פירשו לו בני אדם סוגיא זו של לחי, שהרי מִי סְמִיכִין עֲלִיהָ מְאֵתְמוֹל – וכי סמכו על דקל זה מערב שבת ללחי, הלא בערב שבת סמכו על הלחי האחר שהיה שם ונפל, ואי אפשר להתיר את המבוי ולסמוך על הדקל שעומד בפתח המבוי. ומדייקת הגמרא, מְעַמָּא דְּלֹא סְמִיכִין – הטעם שאין הדקל כשר ללחי הוא משום שלא סמכו עליו מערב שבת ללחי, הָא סְמִיכִין – ומשמע שאילו היו סומכים על הדקל מערב שבת הִנּוּ לְחִי – הרי זה לחי כשר, ומוכח מדברי רב שההלכה היא כאביי הסובר שלחי העומד ממאלו (ושמכו עליו מערב שבת), הרי הוא לחי כשר.

הגמרא מבררת האם יש לדחות את הראיה, ואדרבה, להוכיח ממעשה זה שלא כדעת אביי: לִימָא אֲבֵי וְרַבָּא בְּדִלָא סְמִיכִין עֲלִיהָ פְּלִיגִי – האם אמר שמחלוקת אביי ורבא אם לחי העומד ממאלו הוא לחי או לא, היינו כשלא סמכו על אותו הלחי מערב שבת, הָא סְמִיכִין עֲלִיהָ – אבל אם סמכו על לחי זה מערב שבת, לדעת שניהם הִנּוּ לְחִי, ואם כן ממעשה זה שהיה לחי אחר ונפל באמצע השבת ולא רצה רב לסמוך על הדקל שהיה עומד בפתח המבוי, יש להוכיח שלא כדעת אביי שסובר שאף אם לא סמכו על הלחי מערב שבת הוא כשר.

משיבה הגמרא: לֹא סְלָקָא דְּעִתָּהּ – אל יעלה בדעתך לומר כן, שמחלוקת אביי ורבא בלחי שלא סמכו עליו מערב שבת, אלא מחלוקתם היא רק בלחי שסמכו עליו מערב שבת. ומנין לך שבכך נחלקו, דְּהוּא פְּרָקָא – שהיה מעשה ביצוע (מפרסת), דְּהוּא כִּי – שהיה במבוי של כָּר חָבֵב, והיה שם עומד בפתח המבוי שהיה מחזיק את היציע (צירור ז), וְהוּוּ פְּלִיגִי בָּהּ – ונחלקו בעמוד זה אֲבֵי וְרַבָּא, בּוֹלִי שְׁנִיָּהּ – כל ימיהם, אם הוא כשר ללחי או לא, אביי התייר לסמוך עליו ללחי ורבא אסר. וממה שנחלקו כל ימיהם מוכח שמחלוקתם בלחי העומד ממאלו היא בלחי שסמכו עליו מערב שבת,

נחשיב סתימה זו של 'לבוד' כמחיצות משני צידי כותלי האורך
הנכנסים לתוך החצר הגדולה, וְתִשְׁתַּרְי – ואף החצר הקטנה תהיה
מותרת בטלטול, שעל ידי הלחיים הנראים מבחוץ נחשבת שאינה
פרוצה במלואה לחצר הגדולה.
מנסה הגמרא לתרץ: וְכִי תֵימָא דְמַפְלָגִי טוֹבָא – ואם תרצה לומר
שמדובר שכותלי האורך של החצר הקטנה הנמשכים לתוך החצר
הגדולה מרוחקים יותר משלושה טפחים מכותלי האורך של החצר
הגדולה. דוחה הגמרא: וְהָא תַנִּי רַב אֲדָא בְּרַ אַבְימי קָמִיה דְּרַבִּי
חֲנִינְיָא – והרי שנה רב אדא בר אבימי לפני רבי חנינא ברייתא זו
שמוסיפה על המשנה, שמדובר שרוחב החצר הקטנה הוא כְּעֶשְׂרִי
אמות, ורוחב החצר הגדולה הוא כְּאַחַת עֶשְׂרִי אמות, ונמצא שאין
כותלי החצר הקטנה מרוחקים מכותלי החצר הגדולה בכל צד
שלושה טפחים, שהרי באמה יש ששה טפחים, וכיון שכל העורך של
החצר הגדולה על החצר הקטנה משני הצדדים יחד הוא רק אמה
אחת, אם כן כל צד של החצר הגדולה רחב יותר בשלושה טפחים
מהחצר הקטנה, ועובי הכתלים מוריד מהשיעור, ואין שלושה טפחים

ריחוק בין כותל החצר הקטנה לכותל החצר הגדולה וְצִיור ט', ואפשר
לומר ביניהם 'לבוד', וחוזרת הקושיא שסתימת ה'לבוד' שבתוך
החצר הגדולה תחשב כמחיצה לחצר הקטנה, כדין לחי הנראה
מבחוץ.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, מדובר בְּמוֹפְלָגִין מְכֻוָּתֵי זֶה – כותלי
החצר הקטנה רחוקים מכותלי החצר הגדולה מצד אחד בְּשָׁנִים –
בשני טפחים, וּמְכֻוָּתֵי זֶה – ומהצד השני בְּאַרְבָּעָה טפחים, ומדובר
שהכותל שנכנס מהחצר הקטנה אינו עבה, ובצד שרחוק ארבעה
טפחים מכותל החצר הגדולה אין יכולים לומר 'לבוד' ממנו לכותל
של החצר הגדולה, ולכן אי אפשר להתיר מכח זה את החצר הקטנה.
שואלת הגמרא: וְלִימָא לְבוֹד מְרוּחַ אַחַת – ונאמר 'לבוד' לכותל זה
של החצר הקטנה בצד שרחוק מהכותל של החצר הגדולה רק שני
טפחים, וְתִשְׁתַּרְי – והחצר הקטנה תהיה מותרת על ידי זה, שעל ידי
כך שיש לבוד בצד זה ישמש הלבוד כלחי מבחוץ לחצר הקטנה,
ונחשיב את הפירצה כפתח של החצר הקטנה, מאחר שאין בפירצה
זו יותר מעשר אמות.

המשך ביאור למס' עירובין ליום רביעי עמ' ב

מועילות כמחיצה, אין המקום נחשב רשות היחיד.
הגמרא מביאה שמועה בדין מבוי מרובע: אָמַר רַב יְהוֹדָה אָמַר רַב,
מְבֹי שְׁאַרְבֵּי בְּרַחְבּוֹ – שמידת אורכו שווה למידת רוחבו, אִינוּ יִתֵּר
בְּלָחֵי שְׂרוּחְבוֹ מִשְׁהוּ בלבד, כשאר מבוי שניתר בלחי משהו, אלא
צריך לעשות בראשו פס ברוחב ארבעה טפחים, שכיון שאורכו
ברוחבו, נעשה דינו כחצר שאינה ניתרת בלחי משהו, אלא בפס
ברוחב ארבעה, וכפי שיבואר להלן.
שמועה נוספת בדין מבוי מרובע: אָמַר רַב חִיָּיא בְּרַ אֲשִׁי אָמַר רַב,
מְבֹי שְׁאַרְבֵּי בְּרַחְבּוֹ – שמידת אורכו שווה למידת רוחבו, אִינוּ יִתֵּר
בְּקוּרָה שְׂרוּחְבָהּ מִפֶּס כשאר מבוי שניתר בקורה שרוחבה טפה, אלא
צריך לעשות בראשו פס ברוחב ארבעה טפחים, הואיל ודינו כחצר
שאינה ניתרת בקורה טפה, אלא בפס ברוחב ארבעה, וכפי שיבואר
להלן.
רבי זירא מבאר ששמועות אלו מכוונות: אָמַר רַבִּי זִירָא, בְּמָה
מְכֻוֹנִין שְׂמַעְתָּא דְּסָבִי – כמה מכוונות השמועות שאמרנו זקנים אלו
בשם רב, בִּיּוֹן דְּאֲרִיבּוֹ של מבוי זה בְּרַחְבּוֹ, הָוָה לִיה – נעשה דינו של
מבוי זה כחצר, וְחָצֵר אֵינָה נִיתֵרֶת בְּלָחֵי, וכן אינה ניתרת בקוּרָה,
אֶלָּא רק בְּפֶס אַרְבָּעָה, וכפי שיבואר להלן.
מקשה רבי זירא על דברי רב: אָמַר רַבִּי זִירָא, אִי קָשִׁיא לִי, הָא
קָשִׁיא לִי – מה שקשה לי כאן, הוא זה, לִיהָוִי הָא לָחֵי בְּפֶס מִשְׁהוּ
וְנִשְׁתַּרְי – מדוע אין אומרים שהלחי נידון כפס שרוחבו משהו, ויתיר
את המבוי שאורכו ברוחבו מדין פס.
הגמרא דוחה את קושיית רבי זירא: אִישְׁתַּמִּיטָתִיהָ הָא – נשכחה
מרבי זירא שמועה זו דְּאָמַר רַבִּי אֲסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פְּסִי חָצֵר,
צְרִיכִין שְׂהִיא בְּהֵן רֹחַב אַרְבָּעָה טפחים, שכיון שהחצר מיועדת
לתשמיש צינעא, צריך לגודרה יותר ממבוי, וכיון שמבוי שאורכו
ברוחבו דינו כחצר, אף הוא צריך פס ארבעה ואינו ניתר בפס שרוחבו
משהו.
הגמרא מבארת איזה מבוי ניתר בלחי או בקורה, ואיזו חצר ניתרת
בפס ארבעה: אָמַר רַב נַחֲמָן, נִתְמַיֵּן – מסורת בדינו מאבותינו,
אִיזוּהוּ מְבֹי שְׁנִיתֵר בְּלָחֵי, וכן ניתר גם בקוּרָה, כָּל שְׁאַרְבֵּי יִתֵּר עַל

רַחְבּוֹ, וְכֵתִים וְחֲצֵרוֹת פְּתוּחִים לְתוֹכָהּ, כלומר, ששתי חצירות
פתוחות למבוי, ובכל חצר יש בית אחד שפתחו לחצר, שכך היו
דירותיהם, שלפני כל בית היתה חצר. וְאִיזוּ הָיָא חָצֵר שְׁאִינָה נִיתֵרֶת
בְּלָחֵי, וכן אינה ניתרת בקוּרָה, אֶלָּא ניתרת בְּפֶס אַרְבָּעָה, כָּל
שְׂמֻרִיפֶעֶת – שמידת אורכה שווה למידת רוחבה, אבל חצר שאינה
מרובעת, ניתרת בלחי או בקורה.
מבררת הגמרא: האם כוונת רב נחמן היא שחצר מְרֻפֶּעֶת אִין – כן
ניתרת בפס ארבעה, אבל חצר עָנוּלָה לֹא צריכה פס ארבעה כדי
להתירה, וכי משום שעגולה היא, ניתרת בלחי שרוחבו משהו בלבד.
מבארת הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך כוונת רב נחמן, אִי אֲרִיבָה יִתֵּר
עַל רַחְבָּהּ הָוָה לִיה מְבֹי – אם אורכה של החצר גדול מרוחבה,
דינה כמבוי, וּמְבֹי בְּלָחֵי וְקוּרָה סָנִיָּא – וכדי להתיר מבוי די בלחי
או בקורה, ואף חצר זו ניתרת בלחי או בקורה. וְאִי לֹא – ואם אין
אורכה של החצר גדול מרוחבה, הָוָה לָהּ – הרי דינה כשאר חָצֵר,
וצריכה פס ברוחב ארבעה טפחים כדי להתירה. ואין כוונת רב נחמן
למעט חצר עגולה, אלא למעט חצר שאורכה יתר על רוחבה,
שאינה צריכה פס ארבעה אלא דינה כמבוי וניתרת בלחי או בקורה
בלבד.
מבררת הגמרא: וְכֵמָה יהיה אורכה יתר על רוחבה שנאמר שאין
דינה כחצר וניתרת בלחי שרוחבו משהו בלבד.
מבארת הגמרא: סָבִר שְׂמוּאֵל לְמִימָר (לומר), עַד דְּאִיבָא (שיהיה)
אורכה פִּי שְׁנַיִם בְּרַחְבָּהּ, נידונת כחצר, ורק אם אורכה פי שנים
מרוחבה, נידונת כמבוי.
מביאה הגמרא שרבי חייה חלק בזה: אָמַר לִיה רַב לשמואל, הָכִי
אָמַר חֲבִיבִי – כך אמר דודי רבי חייה, אֶפְּסִלוֹ אם אורכה יתר על
רוחבה בְּמִשְׁהוּ בלבד, דינה כמבוי, וניתרת בלחי או בקורה.
שנינו במשנה (לעיל יא): מִשְׁוֹם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר תִּלְמִיד אַחֵד כּו'
לפני רבי עקיבא, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא
פחות מארבע אמות שהוא יתר או בלחי או בקורה, על מה נחלקו,
על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים, לחי וקורה,
ובית הלל אומרים, או לחי או קורה,

1 **בְּרִכְתָּהּ** – באצבעות גדולות, דהיינו אגודלים, שיש מהן רק ארבע
2 בטפח, **הָא** – ואילו דברי נאמר **בְּזוּמְרָתָא** – באצבעות קטנות, דהיינו
3 זרתות, שיש מהן שש בטפח. **וְלֹא פְּלִיגִין** – אך אין אנו חולקים בדין.
4 **אָמַר לִיה אַבִּי רַב דִּמִּי**, אין הדבר כן, אלא **לְאִי פְּלִיגִיתוּ** – באמת
5 חולקים אתם, וּבְדִין 'עוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוֹץ מִשְׁתֵּי רוּחוֹת'
6 **פְּלִיגִיתוּ** – אתם חולקים, לְדִידָךְ – לשיטתך, עומד מרובה על הפרוץ
7 **הָיִי עוֹמֵד** אף באופן שאינו מרובה מצד אחד אלא מִשְׁתֵּי רוּחוֹת –
8 בצירוף שני צדדים, שהרי מעמיד אתה באופן שאין שיעור באחד מן
9 ה'עומדים' כדי לבטל ה'פרוץ', אלא רק בצירוף שניהם יחדיו. ואילו
10 לְשִׁטַּת רַבִּין, עומד מרובה על הפרוץ מִרוּחַ אֶחָת הָיִי עוֹמֵד, אבל
11 אם אינו מרובה אלא על ידי צירוף מִשְׁתֵּי רוּחוֹת **לֹא הָיִי עוֹמֵד**, אבל
12 שהרי הוא מעמיד באופן ששיעור רוחב ה'פרוץ' שבאמצע פחות
13 משיעור רוחב של כל אחד מן ה'עומדים' שבצדדים.
14 ומוכיח אביי את דבריו: **דְּאִי סִלְקָא דְּעֵתָךְ לֹא פְּלִיגִיתוּ** – שאם יעלה
15 על דעתך לומר שאין אתם חולקים בדין, אלא אף רבין מודה ש'עומד
16 מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד', אם כן, לְרַבִּין הָכִי אִיבָעִי
17 לִיה לְמִימַר – כך היה לו לרבין לומר, שיש רוחב של **אֶצְבָּע וְשְׁלִישׁ**
18 בעור **מִכָּאן** – מן הצד האחד, **וְאֶצְבָּע וְשְׁלִישׁ מִכָּאן** – מן הצד השני,
19 **וְאֶצְבָּע וְשְׁלִישׁ רֵיחַ בְּאֶמְצָע**, ובסך הכל ארבע אצבעות, שבאופן
20 כזה שוה רוחב הנקב לרוחב העור שבכל צד, ומצרפים את שני
21 ה'עומדים' כדי לבטל את ה'פרוץ' שביניהם, אבל מאחר ודקדק רבין
22 להעמיד באופן שרוחב הנקב קטן מרוחב העור שבכל אחד מן
23 הצדדים, יש ללמוד מכך שהוא סובר ש'עומד מרובה על הפרוץ
24 משתי רוחות לא הוי עומד'.

25 אמר לו רב דימי לאבבי, **וְאֵלָא מֵאִי** – מה סבור אתה לומר,
26 **פְּלִיגִין** – שאנו חולקים בדין 'עומד מרובה על הפרוץ משני
27 צדדים', אם כן, לְדִידִי הָכִי אִיבָעִי לִי לְמִימַר – כך היה לי לומר,
28 שיש עור ברוחב **אֶצְבָּע וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מִכָּאן** – מצידו האחד של
29 הנקב, **וְאֶצְבָּע וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מִכָּאן** – מצידו השני של הנקב,
30 **וְאֶצְבָּעִים וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁים רֵיחַ בְּאֶמְצָע**, ובסך הכל שש אצבעות,
31 שבאופן כזה הפירצה שבאמצע יתירה על כל אחד מן ה'עומדים'
32 שבצדדים, ובכל זאת מצטרפים שניהם לבטלה. ומאחר ולא נקטתי
33 באופן כזה, אלא כשרוחב הפירצה שוה לכל אחד מן ה'עומדים',
34 יש לך ללמוד שאיני מתיר ב'עומד מרובה על הפרוץ משתי
35 רוחות'. וממשיך רב דימי ואומר לאבבי, **אֵלָא אִי אִיבָא לְמִימַר**
36 **דְּפְּלִיגִין** – אם יש מקום לומר שישנה מחלוקת ביני ובין רבין, בְּדִין
37 'פְּרוֹץ בְּעוֹמֵד' **פְּלִיגִין** – אנו חולקים, שלרבין 'פרוץ כעומד אסור',
38 ועל כן הוא מעמיד באופן שהפירצה שבאמצע מועטת מכל אחד
39 מן ה'עומדים', ואילו אני סובר ש'פרוץ כעומד מותר', ועל כן אני
40 מעמיד באופן שהחלל שבאמצע שוה לכל אחד מן ה'עומדים'
41 שבצדדים.
42 שנינו במשנה: **אִם יֵשׁ לוֹ צוֹרֵת הַפֶּתַח אֶף עַל פִּי שֶׁרָחַב מֵעֶשֶׂר אִינּוֹ**
43 **צָרָהּ לְמַעַט**.
44 הגמרא מבררת דינים שונים בהכשר פתחי מבוי: **אֲשַׁכְּחִן** – מצינו
45 במשנתנו לגבי צוֹרֵת הַפֶּתַח דְּמִתְּנָא בְּרַחְבּוֹ – שמועילה היא
46 להכשיר מבוי שפתחו רחב מעשר אמות, וְכִמּוֹ כֵּן מְצִינוּ (לעיל ג) לגבי
47 **אֲמִלְתָּא** – קורה שיש בה ציורים ופיתוחים, דְּמִתְּנָא בְּנִבְהוּ –
48 שמועילה היא להכשיר מבוי שקורתו גבוהה יותר מעשרים אמה,

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אדר"ש, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מערב פורים, ומצורף אליו מכתב אחת האמהות מהתלמידים אשר בכתנו, ותוכנו, שחוששת להדתיות של בנה ש"י אשר לפי הבנתה הוא יותר מדי ומשפיע על בריאותו שלא כרצוי.

ומובן שבחלק הכתוב במכתבה, כוונתי למה שמזכירה שאיננו משתתף במשחק חבריו וכן מקמץ בטיולים וכו', צודקת היא, שהרי הגוף צריך להיות בריא ושלם, בכדי שיוכל לעבוד את ה' כדבעי (ראה רמב"ם הלכות דיעות סוף פרק ג' ורפ"ד) ובפרט ע"פ פתגם הרב המגיד ממעזריטש, נקב קטן בגוף עושה נקב גדול בנשמה, ורואים בהנוער דאמצוה"ב, שכשמשנים ממה שהורגלו במה שנוגע להגוף הרי זה משפיע על מצב העצבים שלהם וכו', ובפרט שלפ"ד, באם תראה האם שמהישיבה השפיעו על בנה שיעשה יותר שמח וישתתף עם בני גילו בעניינים של נופש, כמובן בהתאם לסדרי התורה וכיו"ב, ותראה שהשפעה באה מאלו המורים הלומד תוה"ק עם בנה, לא רק שתסכים על הדתיות שלו, כסגנונה, אלא שעוד תוסיף מצדה.

בודאי למותר לפרט המובא בכ"מ בתוה"ק חילוק דטופח, וטופח ע"מ להטפח, וכיון שתפקיד כל מורה בישראל (אפילו זה שבחיצונית אינו מלמד לימודי קדש, ועאכו"כ של זה המלמד תורתנו תורת חיים) להטפח את תלמידיו, מובן שהוא צ"ל טופח ע"מ להטפח באותן העניינים שצריך להחדיר בהתלמידים, שכולל שני העניינים העיקריים, יראתו וחכמתו (חכמה אמיתית חכמתו ורצונו של הקב"ה שנתגלתה בתורתנו) ובסדר דיראתו קודמת לחכמתו, והנמשל מובן, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בטח יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור עליהם מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ז תינוק[ו]ת של בית רבן קורין לאור הנר¹⁵ אפילו שלא בפני רבן מפני שאימת רבן עליהן ואין פושטין יד לשום
- 2 דבר אף בחול אלא על פי רבן ולפיכך לא יבאו להטות:

חלק ב סימן ערה דברים האסורים לעשות בשבת לאור הנר סעיף ז

הלכתא רבתא

יג] קורין לאור הנר - בן אצל אביו אינו קורא לאור הנר - אף שאינו פושט ידו לשום דבר¹⁶.

ציונים והוספות

- 16 מפני שאין אימתו עליו כאימת הרב על התלמידים, ובפרט שמשמע מלשון שו"ע שתינוקות של בית רבן אין פושטין ידן בבית לימודם אפילו שלא בפני רבן, אבל בן אצל אביו גם אם

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 כה מותר לצאת במיני עשבים שקושרין אותם בקשרים ותולין
- 2 אותם בצואר לרפואה ואינם כמשוי לאדם אלא כתכשיט
- 3 הואיל והם לרפואה ומטעם זה מותר לצאת בקמיע מומחה
- 4 שתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו אבל אין יוצאין בקמיע
- 5 שאינו מומחה אפילו לכרמלית.
- 6 ואיזהו קמיע מומחה כל שעשהו איש מומחה אע"פ שהקמיע
- 7 עצמה אינו מומחה וכל שכן אם קמיע עצמו הוא מומחה אע"פ
- 8 שעשהו איש שאינו מומחה.
- 9 כיצד נעשה האיש מומחה כגון שכתב לחש אחד בג' איגרות
- 10 וריפא ג' בני אדם כל איגרת רפאתה אדם אחד נעשה איש
- 11 הכותב מומחה ללחש זה וכל פעם שיכתבנו מותר לצאת בו
- 12 בשבת אע"פ שהקמיע עצמו אינו מומחה שאגרת זו הד' לא
- 13 רפאתה עדיין מעולם ואף שהאיש אינו יודע כלום ברפואות אין
- 14 בכך כלום ואם אדם אחר כתב איגרת זו הרביעית אע"פ שהוא
- 15 אותו לחש עצמו שבאיגרות הראשונות אסור לצאת הואיל ולא
- 16 כתבה איש המומחה שמזלו גורם ואף האיש המומחה לא נעשה
- 17 מומחה ע"י כן אלא ללחש זה בלבד אבל לא לשאר לחשים ואף
- 18 אם כתב כמה מיני לחשים וכל אחד מהם הועילו כמה פעמים
- 19 לא נעשה מומחה אלא ללחשים אלו שהועילו ג' פעמים אבל
- 20 לא לשאר לחשים שלא הועילו עדיין ג' פעמים:
- 21 כו וכיצד נעשה הקמיע עצמו מומחה אע"פ שלא עשאו איש
- 22 מומחה כגון שכתב לחש אחד באיגרת אחת ורפאתה אותו
- 23 איגרת ג' פעמים שנעשה זו האיגרת מומחה ומותר לכל אדם
- 24 לצאת בה בשבת אע"פ שהאיש אינו מומחה עדיין שלא כתב
- 25 אלא קמיע אחת ואם יכתוב עוד לחש זה באיגרת אחרת אסור
- 26 לצאת באותה איגרת בשבת כל זמן שלא רפאתה ג' פעמים:
- 27 כז אין האיש נעשה מומחה עד שירפאו ג' איגרותיו לג' בני
- 28 אדם כל איגרת לאדם אחד אבל אם ריפא לאדם אחד כמה
- 29 פעמים בכמה איגרות של לחש אחד לא נעשה מומחה ללחש
- 30 זה שיש מקום לתלות הרפואה במזלו של החולה שמזלו גורם

- 31 לו שיקבל רפואתו מקמיעות אבל כשכותב לחש זה לאדם אחר
- 32 אפשר שלא יועיל לו כלום ואסור לצאת בו (ואף אדם זה
- 33 שנתרפא כבר ג' פעמים אסור לצאת באיגרת אחר של איש זה
- 34 שלא נעשה עדיין מומחה לכל אדם):
- 35 כח אבל אם איגרת אחת רפאתה ג' פעמים אפילו לאדם אחד
- 36 נעשית קמיע זו מומחה לכל אדם שכל אדם מותר לצאת
- 37 בה בשבת שמן הסתם יש לתלות הרפואה בקמיע המומחה ולא
- 38 במזל החולה משא"כ כשג' איגרות רפאו אדם אחד שאז לא
- 39 נעשית שום אחת מהן קמיע מומחה וע"כ צריך לתלות הרפואה
- 40 במזל אדם או במזל הרופא הכותב איגרות או במזל החולה
- 41 שמקבל הרפואה מהאיגרות אזי לא נעשה הרופא מומחה על ידי
- 42 כך כי שמא מזל החולה גורם אלא אם כן ריפא לג' בני אדם
- 43 שאז מן הסתם הרפואה תלויה במזלו כיון שהוחזק בג' אנשים:
- 44 כט ואם הרופא אבד את המחאתו מלחש זה כגון שאחר
- 45 שריפא ג' בני אדם בלחש אחד כתב עוד ג' איגרות מלחש
- 46 זה לג' בני אדם ולא הועילו כלום מכאן ואילך אסור לצאת
- 47 באיגרותיו שיכתוב עוד או אפילו באגרות שכתב כבר בעודו
- 48 מומחה.
- 49 במה דברים אמורים באגרות שלא רפאו אלא פעם או שתיים
- 50 אבל איגרת שריפאתה כבר ג' פעמים כיון שנעשית קמיע
- 51 מומחה מצד עצמה מותר לכל אדם לצאת בה לעולם אף לאחר
- 52 שאבד הרופא שכתבה את המחאתו.
- 53 במה דברים אמורים כשנעשית איגרת זו קמיע מומחה קודם
- 54 שנעשה הרופא מומחה או אפילו אם באו ב' המחאות כאחד
- 55 כגון שכתב ב' איגרות לב' בני אדם כל אחת מהם ריפאה לאדם
- 56 אחד מהן לברו פעם או שתיים בלבד ואח"כ כתב איגרת שלישית
- 57 לאחד מהם וריפאה אותו אדם ב' פעמים ואז עדיין לא נעשה
- 58 הרופא מומחה כיון שלא הוחזק עדיין בג' אנשים וכן איגרת זו
- 59 השלישית אינה קמיע מומחה עדיין כיון שלא ריפאה אלא ב'
- 60 פעמים ואח"כ ריפאה איגרת זו השלישית פעם ג' לאדם אחר

1 נעשה רופא שכתבה מומחה ללחש זה כיון שהוחזק בג' אנשים
2 וגם איגרת זו השלישית נעשית קמיע מומחה לעולם אף לאחר
3 שיאבד הרופא המחאתו.

4 אבל אם נעשה הרופא מומחה קודם שנעשית איגרת זו קמיע
5 מומחה דהיינו שריפא כבר ג' אנשים בג' איגרות קודם שריפא
6 איגרת זו פעם ג' אף אם איגרת זו היא משני אגרות שנתחזק
7 בהן הרופא למומחה אסור לצאת בה אחר שאבד הרופא
8 המחאתו כי שמא אין איגרת זו קמיע מומחה מצד עצמו ומה
9 שריפאה פעם ג' הוא מחמת שכתבה רופא שנתברר לנו כבר
10 המחאתו ע"י שריפא כבר ג' פעמים בג' איגרות וא"כ לאחר
11 שאבד הרופא המחאתו שמא אבדה ג"כ המחאת איגרת זו:

12 ל כל קמיע מומחה שמותר לצאת בה אין חילוק בין אם הוא
13 של כתב בין אם הוא של עיקרין בין אם הוא חולה שיש בו
14 סכנה בין שאין בו סכנה ואפילו אם לא אחזו עדיין שום חולי
15 כלל אלא שהוא ממשפחת נכפין וכיוצא בהן משאר החולאים
16 ודואג שלא יאחזנו חולי משפחתו ותולה בו קמיע מותר לצאת
17 בו (בשבת לרשות הרבים).

18 וקמיע של כתב שיש בו אזכרות או פסוקים מכתבי הקודש אם
19 הוא מחופה עור שמותר ליכנס בו לבית הכסא מותר לצאת בו
20 בשבת לרשות הרבים ואם אינו מחופה עור אסור לצאת בו
21 בשבת גזירה שמא יצטרך לבית הכסא ויסירו מעליו בידו
22 וישכח ויביאנו בידו ברשות הרבים ואם הוא חולה שיש בו
23 סכנה אם יסירו מעליו אפילו לפי שעה הרי מותר לו ליכנס
24 לבית הכסא מפני פיקוח נפש ולכן מותר לו גם כן לצאת בו
25 לרשות הרבים:

26 לא לא יקשור הקמיע באצבעה או בטבעת ויצא בו לרשות
27 הרבים או לכרמלית מפני מראית העין שנראה כאלו
28 מתקשט בו בתורת תכשיט ואינו מתכוין כלל לרפואה ובאמת
29 אינו תכשיט כלל אלא מחמת הרפואה אבל כשהוא קשור ותלוי
30 בצוארו יכול להתירו ברשות הרבים אם אינו קשר של קיימא
31 ולחזור ולקשורו ואין חוששין כשמתירו בידו ברשות הרבים
32 שמא ישכח ויביאנו בידו מטעם שיתבאר בס' ש"ג:

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם אסורים
סעיפים כה"ל

תורה אור

1 **תוכן הפרק:** הטעם שהתעוררות אהבה לה' היא על
2 ידי ההתבוננות באחדותו ית'

3 **ידוע מאמר רז"ל שבשבת נתוסף בכל אחד ואחד**
4 **מישראל נשמה יתירה.**

5 איתא בגמ': נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב
6 שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו.

7 **ולכאורה אינו מובן מהו ענין הנשמה יתירה.**
8 **מפשטות לשון רז"ל שקראו שמה "נשמה" משמע**
9 **שענינה נתינת חיות לאדם, וכענין הנשמה הרגילה;**
10 **והיינו, שבשבת ניתנת חיות "יתירה" לאדם, מלבד**
11 **הנשמה שנתן הקב"ה בו בעת יצירתו (וחיות נוספת זו**
12 **אינה מורגשת אלא בשבת בלבד, ואין שייך להרגישה**
13 **בימות החול).**

14 אולם לפי זה הו"ל לאדם להרגיש בשבת שינוי
15 עצום והוספה עיקרית בחייו, מאחר שנתוספה בו
16 נשמה וחיות חדשה.

17 [ועל כן קשה:]

18 **הלא אין נרגש בנפש האדם תוספת חיותו בשבת**
19 **יותר מכלל השבוע.**

20 [ועל כרחק לא זהו ביאור מהות הנשמה היתירה, וא"כ
21 צריכים להבין מהו ענינה.

22 **ועתה הולך ומבאר ענין זה, והנקודה העיקרית**

23 **בביאור היא, ש"נשמה יתירה" אינה תוספת לחלק נשמת**
24 **האדם המחיה את הגוף (הנק' "נפש החיונית"), אלא היא**
25 **תוספת לנשמה הקדושה שבאדם, היינו נפשו האלקית.**

26 **דיש כמה מדריגות בנפש האלקית, ובחול משיג האדם**
27 **רק את המדריגה התחתונה, אבל בבוא יום השבת**
28 **מתגלית באדם מדריגה עליונה יותר, ע"י הנשמה היתירה**
29 **(אשר במשך ששת ימי החול היא בהעלם), וע"ז נתוסף**
30 **בחיי נשמתו, עד אשר ביכולתה להרגיש אז מדריגה**
31 **עליונה יותר של התקרבות לקדושתו ית'.**

32 **בהמשך המאמר יבואר, שמשתי בחינות (כלליות) אלו**
33 **בנשמת האדם, נובעות שתי מדריגות באהבת השם ית' -**
34 **המדריגה התחתונה היא האהבה להשם שהאדם יכול**
35 **לעורר בלבו במשך ששת ימי המעשה, ואילו המדריגה**
36 **העליונה היא ההתעוררות היתירה באהבת ה' אשר**
37 **ביכולת האדם לזכות לה רק ביום השבת, מכח הנשמה**
38 **היתירה שניתנה בו אז.**

39 **וזוהו שהולך ומבאר - שתי מדריגות הללו באהבת**
40 **השם:]**

41 **הענין הוא, דהנה כתיב בפרשה ראשונה דקריאת**
42 **שמע שמע ישראל כו' אחד ואהבת בכל לבבך כו'.**
43 **פירוש, שאהבה זו נולדה ונמשכה מן ההתבוננות**
44 **בגדולתו ית' איך שהו"ה אחד.**

45 **כהקדמה למצות אהבת ה' - "ואהבת את ה'**

פירוש:

1 אלקיך" - נאמר בתורה ענין אחדות ה' - "שמע ישראל
2 גו' ה' אחד". ומשמעות הקדמה זו היא, שבכדי
3 להתעורר לאהבת השם צריך האדם מקודם להבין
4 (ולהתבונן) - "שמע" לשון הבנה - באחדותו יתברך,
5 כיצד "הוי' אחד".

6 ולכאורה לא מובן קשר הענינים בין הבנת ה'
7 אחד" לאהבת ה'; דהן אמת שהתעוררות אהבת ה'
8 בלב האדם תלוי' בהתבוננות בגדלות האל- [כלשון
9 הרמב"ם "והיאך היא הדרך לאהבתו כו' בשעה
10 שיתבונן האדם במעשיו כו' ויראה מהם חכמתו כו'
11 מיד הוא אוהב ומשבח כו' השם הגדול"], אך מדוע
12 ואיך תפעל ההכרה שיש רק ה' אחד" על נפש האדם
13 שתבוא לאהבת ה'?

14 [נקודת הביאור דלהלן היא, שההכרה באחדות ה'
15 מוכרחת היא בעיקר כדי לבוא לידי קיום הפרט ד"בכל
16 לבבך" שנאמר במצות אהבת ה'. דרז"ל פירשו "בכל
17 לבבך", "בשני יצריך", והפירוש הפנימי בזה הוא "כמ"ש
18 בעץ חיים שער נ' פרק ג' בשם הזהר, שהרע נהפך להיות
19 טוב גמור כמו יצר טוב ממש", והיינו דהכוונה בענין "בשני
20 יצריך" היא שהאדם צריך להפוך גם את נפשו הבהמית
21 ויצרו הרע לאהוב את ה' (דתמורת זה מה שהם נמשכים
22 בטבעם אחרי תאוות ותענוגי עוה"ז, עליו להפוך רצונם
23 וחפצם להתאוות להתקרב לאלקות).

24 וכדי להגיע לידי כך שגם הנפש הבהמית תתהפך לאהוב
25 את ה', צריך להקדים את ההכרה וההתבוננות באחדותו ית'
26 לפי מובנה ופירושה הפנימי, היינו דלא רק שאין עוד אלוה
27 מלבדו ית', אלא שאין שום מציאות כלל מלבדו.

28 וזהו שהולך ומבאר:]

29 כמאמר רז"ל תמליכיהו בשמים וארץ וד' רוחות
30 העולם, שעל זה מורה הח' והד' דאחד, הח' הוא
31 בחינת ו' רקיעים והארץ, והד' הוא ד' רוחות
32 העולם, שהן בטלים ליחודו ית' המרומו באות
33 אל"ף.

34 לפי פשוטו של ענין, כוונת חז"ל באמרם שבשעת
35 אמירת "אחד" צריכים לכוון להמליך את הקב"ה
36 "למעלה ולמטה ולד' רוחות השמים" היא, שיכוון
37 שהקב"ה הוא מלך (ושולט) על כל העולם כולו.

38 אך עומק הכוונה בזה הוא, שצריכים להתבונן
39 כיצד אין לנבראים (השמים וארץ וד' הרוחות) שום
40 מציאות ותפיסת מקום לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו,
41 כי הם כולם בטלים אליו ית'.

42

43 הקב"ה בכבודו ובעצמו מרומם ומנושא לגמרי
44 מגדר העולמות, ומצדו ית' אין שום נתינת מקום
45 ו"ערך" למציאות של נבראים, ולפיכך לגבי מהותו
46 ועצמותו ית' כולא קמי' כלא חשיב ממש, והכל בטל
47 במציאות כנגדו ית', ו"כאילו אין שם עולמות כלל".

48 [נקצת משל לזה:

49 איש חכם שכל חיותו ומעיינו הוא העסק
50 במושכלות וענייני חכמה, ולעומתו איש פשוט וגס
51 שכל עסקו הוא בענינים גשמיים וחומריים (כמו
52 מאכלים ערבים וכו') ואין לו שום מושג בענייני חכמה
53 - הנה בעולמו של החכם, האיש הפשוט הזה לא קיים
54 כלל, שכל כך אינו נחשב למאומה, בהעדר תפיסת
55 מקום לגמרי, עד שכאילו אינו במציאות כלל].

56 וזהו ענין ה' אחד", כי לגבי מהותו ועצמותו ית',
57 שאין שום מציאות זולתו תופסת מקום, הרי הוא ית'
58 "אחד" - המציאות היחידה.

59 וזה נרמז באות אל"ף של "אחד" - המורה על ענין
60 האחדות, היינו יחודו ית'. דאע"פ שהקב"ה ברא שמים
61 וארץ וכל צבאיהם (הנרמזים באותיות ח' וד'), הרי
62 הוא ית' נשאר גם לאחר בריאתם יחיד ו"אחד", כי
63 הנבראים כולם "בטלים ליחודו ית'".

64 שזהו "ענין ומהות אחדותו של הקב"ה שנקרא
65 יחיד ומיוחד.. שכמו שהי' הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד
66 קודם הבראם כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר
67 שבראם".

68 וכמו כן למעלה עד רום המעלות, יש בחינת ו'
69 רקיעים והארץ רוחניים, בחינת לך ה' הגדולה כו'.
70 כשם שיש שמים וארץ גשמיים בעולם הזה
71 הגשמי, כך בכל עולם ועולם רוחני, גבוה מעל גבוה
72 עד רום המעלות, ישנן בחינות שמים וארץ (רוחניים);
73 וכן, כשם שבשמים הגשמיים יש שבעה רקיעים, כך
74 גם בחינת השמים הרוחניים כלולה משבעה רקיעים
75 רוחניים, ושרשם הראשון הוא - שבע המדות
76 העליונות שנמנו בכתוב "לך ה' הגדולה והגבורה
77 והתפארת גו'". וד' מדות אלו בטילות המה כולן לאור
78 אין סוף ב"ה (שזהו פירוש "לך ה' הגדולה גו'", "לך"
79 היינו הקב"ה בכבודו ובעצמו, כלומר שאין מדותיו
80 דבר מה חוץ ממנו אלא הם "לך" ממש, היינו
81 שמתאחדים עמו יתברך בתכלית היחוד).

1 נמצא, דהן הבריאה הגשמית והן הבריאה הרוחנית
2 הן בביטול אליו ית'.

3 וכולם מקבלים חיות רק מבחינת שם כבוד מלכותו
4 בוי'.

5 וכי תימא, מאחר שמצד הקב"ה עצמו הכל בטל
6 ביחודו ית', עד שהוא ית' "אחד" - ש"הוא לבדו הוא
7 יחיד ומיוחד" בדיוק "כמו שהי' הוא לבדו.. קודם
8 הבראם" - כיצד נתהוו נבראים שמרגישים את עצמם
9 ליש ודבר נפרד מאלקות (דוודאי זה גופא הוא מאת
10 הבורא)?

11 הנה על זה תיקנו לומר אחרי שמע ישראל גוי'
12 (קודם ואהבת גוי') "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
13 ועד", שהפירוש הפנימי בזה הוא, שחיות כל העולמות
14 כולם אינה אלא ממידת מלכותו ית'.

15 דהנה מידת המלכות באדם שונה משאר המדות
16 בזה שהיא כח חיצוני בלבד, לעומת שאר המדות שהן
17 הגדרת תכונותיו ומעלותיו בעצמו (כמו שכלו ושאר
18 מדות נפשו). דהרי כל גדר המלכות הוא רק השליטה
19 על הזולת; היינו שאין מדה זו חלק ממהותו ועצמותו
20 של המלך כפי שהוא לעצמו אלא רק "התפשטות"
21 שלו, כפי שבא בקשר עם אנשי מדינתו.

22 [וכן גם "שם"ו"כבוד" ("שם כבוד מלכותו") אינם
23 חלק ממהות האדם אלא רק ענין חיצוני, שהרי האדם
24 כשהוא לעצמו אינו זקוק כלל לשם, וכל הצורך בשם
25 הוא בשביל הזולת; וכן הכבוד אינו ענין במהות האדם
26 עצמו אלא רק מה שאחרים מכבדים אותו, ונמצא
27 שהכבוד אינו אלא ביחסו אל הזולת].

28 וכך הוא גם למעלה, דמידת מלכותו ית' היא רק
29 הארה חיצונית דאלקות. וזהו ענין אמירת "ברוך שם
30 כבוד מלכותו", דהיות שחיות כל העולמות כולם היא
31 ממדת המלכות כאמור, אזי באמירה זו אנו מבטאים
32 את ההכרה וההתבוננות כיצד הכח האלקי המהווה כל
33 העולמות (באופן שהם מציאות נפרדת מאלקות) אינו
34 אלא הארה חיצונית בלבד - "מלכות".

35 ולהיות כן, שמדת המלכות היא הארה חיצונית
36 בלבד ("שם כבוד מלכותו"), לפיכך אין הקב"ה
37 בעצמו כביכול נתפס בה להיות משתנה על ידה, והרי
38 הוא "יחיד ומיוחד" בדיוק כמו קודם בריאת העולמות.

39 [משל למה הדבר דומה - לאור וזיו הבא מן
40 השמש, דבהיותו רק זיו חיצוני בלבד, אינו עושה שום

41 רושם ושינוי בשמש עצמה, אם אורה מגיע לארץ
42 ומאיר ליושביו, וכן אם אורה זורח על השדה להצמיח
43 כו' - או אם יש עננים המונעים את אור השמש
44 מלזרוח על הארץ.

45 וכך בנמשל, דזה שההארה האלקית מהווה
46 נבראים שמרגישים עצמם כדבר נפרד מאלקות, אינו
47 עושה שום שינוי בעצמותו ומהותו ית', שמצדו אין
48 דבר חוץ ממנו והכל בטל במציאות אצלו ית'.

49 זאת אומרת, שזה שעולמות ונבראים מרגישים את
50 עצמם כמציאות נפרדת מאלקות הוא רק מצד הכח
51 האלקי, שהיא הארה חיצונית ממנו ית', משא"כ מצד
52 מהותו ועצמותו ית' אין שייך שיהי' איזה דבר חוץ
53 ממנו ית'.

54 ועל ידי התבוננות זו יבא לבחינת ואהבת בבל
55 לבבך.

56 וזהו השייכות בין "שמע ישראל גוי' הוי' אחד"
57 ל"ואהבת את הוי' אלקיך גוי'" דכאשר האדם מתבונן
58 בענין זה, כיצד מצד עצמותו של הקב"ה הכל בטל
59 ביחודו ית' ואין שום מציאות בלעדו, יתעורר האדם
60 באהבה ותשוקה להרגיש אמת זו דהקב"ה ולהכלל
61 ביחודו ית', ואזי יבוא לידי אהבת ה' "בכל לבבך".

62 [הדגש כאן הוא על האהבה ד"בכל לבבך", שפירושו
63 (כמחז"ל) "בשני יצריך", וכפי שימשיך בסמוך; ואהבה זו
64 תלוי' בהתבוננות הנ"ל בענין "הוי' אחד", כפי שהולך
65 ומבאר:]

66 על דרך מה שאמרו השבטים ליעקב בשם שאין
67 בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד.

68 הפירוש דלעיל במושג "הוי' אחד" (שהוא יתברך
69 הוא המציאות היחידה) עולה בקנה אחד עם פירוש
70 חז"ל בטעם שתיקנו לומר ברוך שם כבוד מלכותו כו'
71 - שיעקב אבינו ע"ה קודם פטירתו נתיירא שמא יש
72 פסול בזרעו, ובניו אמרו לו: "שמע ישראל [היינו
73 יעקב אביהם, שנקרא ישראל] הוי' אלקינו הוי' אחד"
74 - "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא
75 אחד". וכששמע זאת יעקב הודה לה' ואמר "ברוך שם
76 כבוד מלכותו לעולם ועד".

77 דלפי פשוטו קשה להבין כיצד יעקב יחשוד את
78 בניו, שבטי י"ה, שאין הם מאמינים בה' אחד ח"ו. וגם
79 יש להבין מה שהוסיפו על אמרם "שמע ישראל וגו'"
80 והאריכו עוד לומר "כשם שאין בלבך אלא אחד כך

1 אין בלבנו אלא אחד", דאחרי שכבר אמרו בקיצור
2 שהם מאמינים בה' אחד, מה היתה כוונתם בהוספה
3 זו.

4 [אך ע"פ ה"ל מובן, שאין הכוונה כאן שיעקב חשד
5 את בניו שאין הם מאמינים ח"ו בה' אחד במובן הפשוט,
6 אלא חששו הי' שמא חסר אצלם בהכרה והרגשה בתוכן
7 הפנימי דאחדות ה' - היינו שאין שום מציאות בלעדו ית'.
8 וזהו שענו השבטים ליעקב "כשם שאין בלבך כו"ן]:

9 פירוש, כשם שאין בלבך אלא אחד, כי שרשו של
10 יעקב הי' גבוה מאד נעלה שהי' בחינת מרכבה
11 ממש ליחודו ואחדותו ית'.

12 ידוע שיש ריבוי מיני חלוקי מדריגות בנשמות,
13 "כמו גודל מעלת נשמות האבות ומשה רבינו ע"ה",
14 ומדריגת הנשמה תלוי' בירידתה על ידי "השתלשלות
15 העולמות".

16 פירוש:

17 השורש הראשון של כל הנשמות כולן הוא בעולם
18 האצילות, הוא העולם הגבוה ביותר, שנקרא "עולם
19 האחדות", עולם המאוחד בתכלית עם אלקות (בלי
20 שום מקום לפירוד) - כי כל עניינו של עולם זה הוא
21 רק התפשטות וגילוי כוחותיו של הקב"ה;

22 ובזה הוא ההבדל בין הנשמות - דנשמות נמוכות
23 הן הנשמות שנוצרו ע"י ירידת שרשן ממדרגה
24 למדרגה, לדוגמא: "נשמה דבריא" היא נשמה
25 ששרשה ירד עד למדריגת עולם הבריא - ומשם
26 ניתנה הנשמה (כפי שהיא במדריגת עולם הבריא) -
27 בגוף האדם.

28 משא"כ נשמות גבוהות מאוד כמו נשמות האבות,
29 הן מעולם האצילות, זאת אומרת, שנשמתן לא ירדו
30 ממעלתן ומדריגתן שבעולם האצילות, גם בהיות
31 נשמתן למטה מלובשת בגוף. ונמצא שאצל האבות הי'
32 מאיר בגילוי האור האלקי של עולם האצילות (עולם
33 האחדות), שמצד אור זה נרגש באופן גלוי כיצד אין
34 שום דבר חוץ ממנו ית'.

35 וזהו שאמרו רז"ל "האבות הן הן המרכבה" -
36 "שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני
37 עולם הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לברו
38 כל ימיהם" - פירוש, "מרכבה" מורה על ביטול
39 מוחלט להקב"ה, שאין לאדם שום רצון לעצמו וכל
40 מגמתו היא רק למלאות רצון השי"ת בכל, כמו מרכבה

41 שבטלה לרוכב וכל ענינה הוא רק למלא רצון הרוכב
42 להובילו לכל אשר יחפץ.

43 אשר מזה מובן, שענין המרכבה אינו רק שהאבות
44 הכניעו את יצרם והבדילו והפרישו את עצמם מענייני
45 עולם הזה, אלא שהם היו "בבחינת מרכבה ממש
46 ליחודו ואחדותו ית'", היינו שאצלם הי' נרגש תמיד
47 יחודו ית' האמיתי (כפי שהוא בעולם האצילות, עולם
48 האחדות) שאין שום מציאות מלבדו, ובמדריגה זו אין
49 שום מקום מעיקרא לפירוד, ובדרך ממילא "היו
50 קדושים ומובדלים מכל ענייני עולם הזה".

51 [וזהו שהשיבו השבטים ליעקב ואמרו, כשם שאין
52 בלבך אלא אחד -]

53 כך אין בלבנו אלא אחד, אף שאנחנו למטה
54 בעלמא דפרודא.

55 וזהו החידוש והמכוון בתוספת דברי השבטים
56 ליעקב אבינו, "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין
57 בלבנו אלא אחד", דהנה נשמות השבטים היו מ"עלמא
58 דפרודא" [היינו מעולם הבריא, שכשמו כן הוא -
59 שהוא בריאה, מציאות נפרדת מאלקות (בהרגשתו)],
60 ובמילא אין אחדותו ית' נרגשת בהם בדרך ממילא
61 (כמו אצל האבות) - ומכל מקום, גם הם הגיעו לידי
62 כך שהי' נרגש אצלם יחודו ואחדותו ית', כמו האבות
63 ("כך אין בלבנו אלא אחד").

64 אעפ"כ, על ידי הכמול רצון לאכפייא לסטרא
65 אחרא שלא לחפון בשום חפץ בעולם זולת לה'
66 לברו, נעשה להם ג"כ לב אחד לאביהם שבשמים,
67 דהיינו רצון אחד פשוט התקוע בלב שלא לחפון
68 בשום חפץ בעולם זולת לה' לברו.

69 אלא שאצלם זה בא ע"י שבתחילה הכניעו את
70 יצרם (הכנעה זו נק' בזהר "לאכפייא לסטרא אחרא"),
71 עד שהגיעו לידי כך שלא היו חפצים באמת בשום דבר
72 בעולם מלבד קיום רצונו ית'.

73 מדריגה זו בעבודה שאין האדם חפץ בשום דבר
74 מלבד קיום רצונו ית', נק' "לב אחד לאביהם
75 שבשמים", מאחר שאין בלב האדם אלא רצון אחד
76 בלבד - לאביו שבשמים.

77 לבך אין בלבנו אלא אחד בלבד, הגם שאנחנו
78 למטה, נעשה למטה אחד כמו למעלה.

79 ע"י שהשבטים הכניעו את יצרם, עד שהגיעו לידי
80 כך שגם אצלם נעשה "לב אחד לאביהם שבשמים" -

1 נתגלה גם אצלם ענין אחדותו ית' (שאין עוד מציאות
2 מלבדו) כמו שהוא אצל האבות, וכך "נעשה למטה
3 כמו למעלה".

4 פירוש:

5 האבות הקדושים הם בבחינת "מעלה", כלומר,
6 שגם בהיותם נשמות בגופים האיר אצלם האור האלקי
7 כפי שהוא למעלה (בעולם האצילות), ששם מעיקרא
8 אין מקום לפירוד מאלקות;

9 והחידוש במדריגת השבטים הוא, שהם המשיכו
10 וגילו את אחדותו ית' גם למטה, גם בעולם הזה שנק'
11 "עלמא דפרודא", שמצד עצמו נרגש כמציאות נפרדת
12 מאלקות (שלכן זקוקים להתחיל בעבודה ד"אתכפא
13 סטרא אחרא").

14 [זהו גם פירוש מה שאמרו השבטים "שמע
15 ישראל.. הוי' אחד" - שגם בז' רקיעים וארץ וד'
16 רוחות (עלמא דפרודא) יתגלה ה' אחד].

17 וזהו שאמר ואהבת בכל לבבך בשני יצריך,
18 שיתחפך גם הרצון של הנפש הבהמית הנק' יצר
19 הרע להיות לה' לבדו.

20 עבודה זו של השבטים - "כך אין בלבנו אלא
21 אחד", להמשיך אחדותו ית' גם למטה בעלמא דפרודא
22 - היא היא האהבה שנצטוונו עלי' בפסוק "בכל
23 לבבך", וכפירוש חז"ל "בשני יצריך"; שענינה של
24 אהבה זו הוא לבטל את כל הרצונות הזרים של הנפש
25 הבהמית (הנק' "יצר הרע") לכל ענייני תאוות ותענוגי
26 עולם הזה, עד שיבוא לידי "אתהפכא", מלשון הפיכה,
27 שנהפך יצרו הרע לטוב, עד שבאמת אין בלבנו אלא
28 רק רצון אחד לבדו לאביו שבשמים.

29 ורצון זה ואהבה זו נולדים ונמשכים מהשכל.

30 אהבה זו לאלקות, הפועלת "ביטול הרצון" - היינו
31 ביטול רצונות זרים של הנפש הבהמית - נקראת
32 "אהבה הנולדת מן השכל", פירוש, שהיא מתעוררת
33 בלב האדם ע"י שמתבונן בשכלו בגדולתו ורוממותו
34 ית' איך דכולא קמי' כלא חשיבי ואפס בלעדו, כמבואר
35 בסמוך [בניגוד למדריגה עליונה יותר באהבה, שהיא
36 למעלה מן השכל, ואינה נולדת ע"י השכל].

37 דהיינו ע"י ההתבוננות שמתבונן בגדולתו
38 ורוממותו ית' איך דכולא קמיה כלא חשיבי ואפס
39 בלעדו, שמוה יומשך בטול הרצון.

40 והטעם שדווקא כך מגיעים לביטול הרצון - כי
41 כדי לבטל את הרצונות הזרים של הנפש הבהמית צריך
42 שיהי' נרגש בנפש האדם ענין אחדותו ית' האמיתית,
43 ש"אפס בלעדו", ולאחר שנקבע אצלו בעומק שכלו
44 שאין שום דבר נפרד ממנו ית', הנה עי"ז לא ירצה
45 בשום דבר מלבד אלקות.

46 ולפיכך, ככל שיקבע יותר בדעת האדם שאין שום
47 מציאות נפרדת מאלקות, כך לא ירצה בשום דבר
48 מלבד מה שהוא רצון העליון (כמובן, יש כמה
49 מדריגות בעבודת ה', עד כמה האדם הצליח להפוך את
50 עצמו שלא יהיו לו רצונות זרים, ומדריגת
51 ה"אתהפכא" של האדם תלוי' במידת הקליטה אצלו
52 של ענין אחדותו ית').

53 ולכן נסמך פסוק ואהבת לפסוק הוי"ה אחד דלעיל
54 מניה, כי ע"י ההתבוננות איך שהוא ית' אחד בז'
55 רקיעים והארץ כנ"ל, הרוחני' והגשמי', יומשך
56 ואהבת בכל לבבך בז':

57 ע"פ כל הנ"ל יובן הקשר בין ההתבוננות ב"ה'
58 אחד" (שמע ישראל גו' ה' אחד) ל"ואהבת גו'". כי
59 הדרך להגיע לידי אהבה "בכל לבבך" - "בשני יצריך",
60 לבטל את הרצונות הזרים של היצר הרע, עד שגם
61 הנפש הבהמית תתהפך לקדושה (שתמורת משיכתה
62 אחרי תענוגי עוה"ז יהי' כל רצונה להתקרב לאלקות)
63 - היא דוקא ע"י ההתבוננות באחדותו ית'.

64 דככל שנקלט יותר אצל האדם שאין שום דבר חוץ
65 מאלקות, הרי זה פועל יותר שלא תהי' שום פינה
66 ונקודה בחייו שאינה "ממולאת" מאלקות, עד שאין
67 שום מקום אצלו לשום ענין שהוא היפך מאלקות.

68 [מובן ופשוט, שזה דורש יגיעה עצומה, ולא די בכך
69 שהאדם מבין ומשיג בשכלו ענין אחדותו ית' הנ"ל, אלא
70 צ"ל "התבוננות" דייקא, וכפי שיבואר להלן גודל היגיעה
71 שבענין ההתבוננות בגדולת ה', שהאדם צריך לקשר דעתו
72 ולהעמיק בגדולת ה' בהעמקת הדעת, במשך שעה ארוכה,
73 שרק אז הוא מתקשר ומתחבר באלקות, עד שאחדותו ית'
74 נחקקת בנפשו ופועלת בו שינוי פנימי.

75 ומובן ג"כ ששינוי כזה לא נעשה בפעם אחת, אלא
76 קימעא קימעא, צעד אחד צעד, עולה האדם מדרגא
77 לדרגא, עד שפנימיותו נהפכת יותר ויותר לטוב].

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

רצונו ומפני שנח"ר זה מלובש בקיום המצוה שבדברים
גשמי" ע"כ נמשל לבחי' עטרה גשמי' הנעשה מאבנים
גשמי" כו' וזהו בעטרה שעטרה לו אמו בשעת מ"ת דוקא
ונמשך עי"ז ב' כתר"א לכ"א מישאל א' כנגד נעשה כו'
וגם עכשיו בעשות אדם א' מכל המצות בגופו ומאודו
נמשך ומתגלה על נפש האדם ממש בחי' עטרה וכתר עליון
כמ"ש כצנה רצון תעטרנו כו' וזהו ואשר נתן כתר מל'
בראשו ע"י קיום המצות בפ"מ שהוא בחי' מקור לבחי'
לבוש מל' אשר לבש בו המלך שזהו ענין המצות עצמן כמו
שהן טרם שמקיימין אותן בפ"מ כנ"ל ותחלה יביאו לו
לבוש מל' כנ"ל ואח"כ נתן כתר מל' בראשו ע"י קיום
המצות בפ"מ (ומ"ש למעלה בפ"י יביאו לבוש מל' מלמטה
שהוא ג"כ לעשות ענין התעוררות הרצון והתענוג במלוכה
ע"י קיום מצות המלך שנקרא סוף מעשה כו' היינו שיומשך
בחי' רצון ותענוג גם בלבוש מל' שהוא בחי' ההתנשאות
דאין מלך בלא עם כו' אך זהו כמו טפל לגבי העיקר של
הכתר מל' שהוא מה שנח"ר הוא לפניו שא' ונעשה רצונו
ע"י קיום המצות שמזה נמשך ג"כ הארה פרטי' להתלבש
בלבוש מל' כו' שהן המצות עצמן שנק' רצונו כו' וד"ל):

שער הפורים

(ח) וזהו ואשר נתן כתר מל' בראשו שזהו ענין מ"ש
במ"ת בעטרה שעטרה לו אמו כו' כנ"ל דהנה
בשעת מ"ת אמרו נעשה ונשמע כו' ופי' נעשה הוא קיום
הרצון בפ"מ בלא טעם ושכל מאחר שלא שמע עדיין כו'
אשר מזה נעשה למעלה בחי' נח"ר ועונג לפניו ממש שא'
ונעשה רצונו כנ"ל שזהו בחי' עטרה וכתר ע"ג הראש
ועד"מ הכתר והעטרה גשמי' שעושין למלך מאבנים טובות
שהאבני' הגם שהם בחי' דומם גשמי מ"מ כשמאירין
ומבהיקים נעשין לפאר והוד גדול בראש המלך עד
שמתפאר ומתענג בעטרה זו והיא עיקר המלוכה שלו שהרי
המלך בלא עטרה הנק' כתר מל' אינו מלך וכשירצה לשפוט
את העם בבחי' מלוכה אז יתן כתר מל' בראשו וישב על
כסא ממלכתו כו' וכן יובן למעלה שבשעת מ"ת כשאמרו
ישראל נעשה כו' עשו לו בחי' עטרה וכתר מל' מבחי' קיום
המצות אשר יעשה האדם בגופו דוקא כנ"ל הגם שהן
מלובשות בגשמיות ה"ז כמו בחי' אבנים טובות שהן בחי'
דומם ומ"מ נעשים עטרה ביופי גדול של הוד מלכות כן
מקיום המצות בפ"מ דוקא נעשה בחי' עטרה וכתר בראשו
של הקב"ה דהיינו בחי' העונג ונח"ר לפניו שאמ' ונעשה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

הקדב"ה ממלא את כל העולם. והנה אנו רואים שאעפ"י
שהנשמה מתלבשת בגוף ומחי' אותו הנה בגוף יש בו
התחלקות רמ"ח אברים מ"מ א"א לומר שבנשמה יש בו
ג"כ התחלקות רמ"ח כו' שהרי אנו רואים שהסומא מוליד
שלם, ואם הי' גם בנפש התחלקות רמ"ח אברים כמו בגוף,
וא"כ כשנחסר לו אבר ה"ז חסרון גם בנפש ומאין יוליד
שלם, אלא ודאי שאין הנשמה מתחלקת לרמ"ח אברים רק
שהנשמה מתלבש' במוח או בלב וממילא הוא מחי' את
הגוף רמ"ח אברים שלה וכמו למשל כשמעמידין נר על
השולחן נתמלא כל הבית אור, וכך כשמתלבשת הנפש
במוח ממילא מקבלין כל הרמ"ח אברים ממנה חיות אף
שאינה מתלבשת בכל הרמ"ח אברים כו', והנה כמו שהוא
בנפש האדם כמו"כ הוא בכל דבר כמו למשל הגלגלים
שהם עגולים, שא"א לומר שהחיות המתלבש בו הוא ג"כ
עגול, אלא הוא אור פשוט, רק שהוא מתלבש בו וממילא
יקבל ממנו חיות.

ויחי יעקב

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב
שבע שנים וארבעים ומאת שנה וצ"ל למה נא' מספר
המועט קודם למספר המרובה. וגם להבין מ"ש ויחי יעקב
בארץ מצרים שבע עשרה שנה מהו ענין שבע עשרה שנה
שחושב אותם בפ"ע. ולהבין זה י"ל מקודם משארז"ל יפה
שעה א' בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב
דלכאורה אינו מובן זה שהרי מתשובה ומעשים טובים
נעשים לברושים להנשמה בכדי שיוכל הנשם' להנות מזיו
השכינה וכמ"ש ואברהם זקן בא בימים, ופי' בזוהר באינן
יומין עילאין דהיינו בבחי' הלבושים של תו"מ, וא"כ כיון
שהם רק לבושים כדי שיוכל להנות מזיו השכינה עצמה,
ואיך הלבושים למעלה מהשגה שבג"ע כו', והענין הוא
דהנה מקודם צ"ל ההפרש שבין ג"ע לכללות העולם.
והענין הוא דהנה כתי' ואתה מחי' את כולם, והנה החיות
שמאיר בכללות העולם דימו אותו חז"ל לחיות הנשמה
המאיר בגוף וכשארז"ל מה הנשמה ממלא את הגוף כך

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **ובזה** יובן מ"ש קול כלה, כי בזמה"ג הכלה אין לה קול
2 כמ"ש הקל קול יעקב קלא קדמאה חסר וא"ו, אבל
3 לע"ל יהי' קול חתן וקול כלה שיהיו שוין בקומתן, ועוד
4 יהי' עלי' שתתעלה המל' שתהי' א"ח עט"ב שהיא תהי'
5 העיקר והחתן יהי' טפל לה, וזהו משמח חתן עם הכלה,
6 והשמחה הוא מחמת הגילוי כי גילוי גורם שמחה ושמחה
7 גורם גילוי. והענין כי הנה כתי' והי' ביום ההוא יצאו מים
8 חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני, ים הוא ים החכמה
9 שרשה חכמה שבכתר ח"ס כמ"ש ויטע ה' אלקים גן
10 בעדן מקדם, העדן כמו שהוא בקדם, וביום ההוא יצאו
11 מ"ח מירושלים מל', אל הים חכ', כי יהי' א"ח עט"ב,

12 וזה"ע אשר ברא שמספר סדר השתל' ע"ס שיצאו מהעלם
13 לגילוי ולע"ל תתעלה המל'.
14 וע"ד דוגמא מעין זה יש ג"כ עכשיו כי הנה ארז"ל אין
15 נותנין פרנסה לאדם אלא בשביל אשתו, ואדם הוא
16 אדה"ע שעל הכסא, ואין נותנין לו פרנסה אלא בשביל
17 המל', וזהו פרנסה כי פרנסה כולל מזון ולבוש, ולבוש הוא
18 יותר מוכרח מהמזון, וכן בנמשל התורה נק' בשם לחם
19 כמ"ש לכו לחמו בלחמי כמו שהלחם נתהפך ונעשה דם
20 ושולח חיות ללב ולמוח ונעשה דבר א' עם האדם, כן
21 התורה נעשה מזון לנפש, ומצות הן המה לבושים לנפש
22 שממעשה המצות נעשה לבושים לנפש בג"ע.

מוהר"ש יעקב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 **מז.**
2 **שרש** התחלקות האורות בבחי' האור לפני הצמצום ואינו
3 בבחי' הרשימו וביאור ב' המדריגות בשם הוי'.
4 לאחר שלמדנו בפרק הקודם, כי יש שרש להתחלקות
5 באורות כבר באור אין סוף שלפני הצמצום, והיא דרגת
6 העשר ספירות הגנוזות, מכאן הרבי נ"ע בפרק זה (שכולו
7 במאמר המוסגר) שהכוונה היא דווקא לאור שלפני
8 הצמצום, ולא לבחינת הרשימו – כח הגבול של הבורא לפני
9 הצמצום. ומכאן את ההבדלים, בין בחינת הגבול שבאור,
10 לבחינת הגבול של הרשימו – שרש הכלים.
11 השמות – שרשם מהרשימו, הוי' – מהאור
12 (והנה – מבהיר הרבי נ"ע, מה שנתבאר לעיל דרש ומקור
13 הקו לפני הצמצום הוא לגבי עצמות אור האין סוף שרש
14 ומקור בחינת הגבול בו, אין זה בחינת כח הגבול שבאין
15 סוף כמו בחינת הרשימו בו. אלא הכוונה על בחינת הגבול
16 שבאור גופא.

61. ראה תורה אור פ' בא (ס, א), וזה לשונו: והנה שמותיו של הקב"ה הם הכלים דע"ס דאצי' שמתלבש בהן אוא"ס ב"ה ומתייחד עמהן בתכלית היחוד ע"ד דאיהו וגרמוהי חד היינו שם אל הוא בבחי' כלי החסד. ושם אלקים בבחי' כלי הגבורה ושם אדנ"י בבחי' מל'. אמנם שם הוי"ה הוא הפנימי' של כל השמות שהם הכלים. כי הוא בבחי' האורות המתלבשים בתוך הכלים דהיינו בבחי' אל שהוא השם שבכלי החסד. הנה בבחי' האור הנמשך מא"ס ב"ה להתלבש בו הוא בחי' שם הוי"ה. וכן גם בבחי' שם אלקים שבכלי הגבורה מתלבש

17 ומפרט הרבי נ"ע יותר את ההבדל בין הגבול שבאור לגבול
18 שבכלים על פי ההבדל שבין שם הוי' לשאר השמות
19 השונים של הבורא⁶¹:
20 דהנה נתבאר לעיל פרק מ' דרשימו שהוא שרש ומקור
21 הכלים לפני הצמצום הוא ענין השמות השונים של הבורא,
22 כמו אל אלקים בו' שזהו לא האור שמתלבש בכלי, אלא
23 האור והחיות של הכלים עצמן בו', - כלומר החיות של
24 הכלי עצמו, כמו על דרך משל הנשמה והגוף, החיות של
25 הגוף עצמו ולא הנשמה שמתלבשת בו, וכך שם א-ל הוא
26 החיות של כלי החסד, ושם אלקים הוא החיות של כלי
27 הגבורה. ושרשם מהרשימו שהוא כח הגבול – שרש
28 הכלים.
29 אבל לעומת זאת האור עצמו הוא בחינת שם הוי', וכמו
30 שכתוב בסידור של אדמו"ר הזקן עם דא"ח שער המועדים⁶²
31 דפנימיות זעיר אנפין - כלומר האור שהוא הפנימיות, של
32 המידות (ז"א) – הספירות, הוא בחינת שם הוי' שזה שוה

בתוכו שם הוי"ה שהוא בבחי' האור מא"ס המתלבש בתוך הכלים הנ"ל. ועד"ז בכל השמות שאינן נמחקין שהם בבחי' הכלים. ושם הוי"ה הוא בבחי' האורות המתלבשים בהן. ולכן שם הוי"ה מצטרף עם כל השמות כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו' וכתוב הוי"ה צבאות כו' מפני שבחי' שם הוי"ה הוא הממשיך את האור א"ס להתלבש בשמות אלקים וצבאות שהם הכלים כו' שהוא הממוצע בין אורות וכלים ולכן הוא המחבר האורות עם הכלים:
62. וזה לשונו שם (עמוד 434): וא"כ מה שהונח הכלל בע"ח

והיינו דבח הגבול שמשם מגיעים שאר השמות מלבד שם
הוי', הוא כמו כח נבדל מן העצם בוי', ואילו האור שהוא
שם הוי' הוא שם המיוחד עם העצם.
ועל דרך שנתבאר לעיל פרק י' בענין התהוות הכלים מן
הרשימו שאינו בבחינת דביקות וכמו המשל של הניצוץ
הנבדל מן הגחלת שהוא נפרד מהגחלת בוי', כמו כן בחינת
הרשימו לגבי העצמות הוא כמו כח נבדל בוי' וכמו שנתבאר
במקום אחר. – כלומר, העצמות מגלה על ידי הרשימו כח
של גבול, וזה כביכול יכולת של הבורא לפעול מה שמחוזה
לו, במציאות הגבול. וכך שמות אלו מבטאים את הבורא
כפי שהוא מתגלה במציאות של גבול. אף (כפי שמבהיר
הצמח צדק בשרש מצות התפילה), שבכל השמות הכוונה
אל הבורא בעצמו, אלא שבכל השמות האלו, היחס הוא אל
הבורא כפי שפועל לעשות פעולה מוגבלת, בכלי החסד או
הגבורה וכו'.

אבל לעומת זאת שרש ומקור האור הוא בבחינת יחוד
ודביקות במקורו בוי', וזהו שם הוי' שם העצם בוי'. שהוא
מבטא את הבורא כפי שהוא בעצמותו כביכול, ולא
בהתייחס לעשיית פעולה כזו או אחרת דרך הספירות.
ולכן כאשר מדברים על מקור התחלקות הספירות באור
שלפני הצמצום, יש להדגיש כי האור שלפני הצמצום הוא
בחינת שם הוי' המיוחד עם העצם, ולא כמו כח הגבול –
שרש הכלים, שהוא כח נבדל מן העצם.

יוס ב' דחג השבועות תער"ב

בכל הספירות בוי', – כלומר השינוי בין הספירות הוא
בעיקר מצד הכלים כפי שזה מתבטא בשמות השונים של
הבורא, אך האור שמאיר בספירות, הוא אור אחד שווה,
וזה מתבטא בשם הוי' שהוא שם אחד שמתגלה בכל
הספירות.

ובפרד"ם שער ד' פרק ו' כתב הרמ"ק בענין שם מ"ה
מלגאוי⁶³ (- הפנימי) – כלומר שם הוי' כאשר מחשבים
אותו במילוי שעולה בגימטריה 45 – מ"ה (י"ד – 20,
ה"א – 6, וא"ו – 13, ה"א – 6) דשם בן ד' – הכוונה לשם
הוי' שהוא ד' אותיות, עם היות דיסודו ד' אותיות עולה
עשרה אותיות כאשר מחשבים גם את המילוי של שם ה',
ועשר האותיות שבמילוי שהם כנגד עשר ספירות והם
הספירות המתפשטים בתוך הכלים בוי', והיינו שזהו –
הספירות שבתוך הכלים - העצמות (רצונו לומר האור –
כלומר כוונת הפרד"ס במילה "העצמות" לאור) המתפשט
ומתלבש בתוך הכלים בוי', ולא החיות של הכלים עצמם.
עד כאן דברי הפרד"ס.

ואם כן כמו שהקו המאיר בכלים הוא שם הוי' כך גם
בשרשו ומקורו של הקו באור אין סוף שלפני הצמצום הוא
בחינת שם הוי' בוי'.

וידוע ההפך בין שם הוי' לשאר שמות דשם הוי' הוא שם
העצם בוי', וענין שם העצם הוא שמיוחד בהעצם וכמו
שכתוב⁶⁴ אני הוי' הוא שמי כלומר השם המיוחד בי בוי',

דבחי' ז"א הוא שם הוי' דוקא היינו בבחי' פנימיות שבו מטעם בחי'
ההתכללות ולא בבחי' החיצוניות שהרי בחי' החיצוניות מובדלים
המה זמ"ז בבחי' הפירוד כו'.

63. וזה לשונו שם: וענין זה יתבאר באדרא בספר אור יקר. מלגאו
איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כבר פי' למעלה כי בתוך הספירות הוא
העצמות, והספירות גוף אל הנשמה המתפשטת בתוכם. ולכן אחר

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

אֲכִילַת מִצָּה, וּבִקְאֵת הָלֹא נִצְטוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה מְבַעֲשׂוֹר
לְחֻדָּשׁ, שְׁנֵאֲמַר² "בְּעֶרְבֹה תֹאכְלוּ מִצָּת", וּכְתִיב³ "וְשִׁמְרָתֶם
אֶת הַמִּצְוֹת", שְׁצִירִיכָה שְׁמֹר שְׁלֹא תִתְחַמֵּץ, הָלֹא גַם אִם
הִיָּה מִסְפִּיק לְהִתְחַמֵּץ צִירִיכִים לְשִׁמְרֵה אֹתָהּ שְׁלֹא תִתְחַמֵּץ,
וְאִם כֵּן מֵהוּ הַטַּעַם שְׁלֹא הִסְפִּיק בְּצִקָּתָה שְׁלֹא אֲבוֹתֵינוּ
לְהִתְחַמֵּץ, וְגַם אִי אֶפְשָׁר לֹמַר שֶׁזֶה עֲצָמוֹ מֵה שְׁנֵצְטוּ

1 "מִצָּה" זו שְׁאֵנוֹ אוֹכְלִים עַל שׁוֹם מָה, עַל שׁוֹם שְׁלֹא
2 הִסְפִּיק בְּצִקָּתָה שְׁלֹא אֲבוֹתֵינוּ לְהִתְחַמֵּץ עַד שְׁנִגְלָה
3 עֲלֵיהֶם מִלְּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאֻלָּם,
4 שְׁנֵאֲמַר: וְיֵאֲפוּ אֶת הַבֶּצֶק כּו' עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמֵץ" כּו'.
5 וְצִירִיךְ לְהִבִּין מֵה שְׁנוֹתָן טַעַם עַל אֲכִילַת מִצָּה מִשּׁוֹם שְׁלֹא
6 הִסְפִּיק לְהִתְחַמֵּץ, מִשְׁמַע דְּלֹאֵל טַעַם זֶה לֹא הִיָּה עֲנִין

תשי"א [עמ' 220] (קונטרס צא).
(2) שמות יב, יח.
(3) שם יב, יז.

(*) נדפס בספר המאמרים תש"ד עמ' 170 ואילך. ההערות ומראי
מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.
(1) הגדה של פסח. - מאמר זה נדפס גם כן בספר המאמרים –

1 "ושמרתם את המצות" אחר כך מפני גלוי מלך מלכי
2 המלכים הקדוש ברוך הוא לא הספיק להחמיץ, והכל הוא
3 מצה אחת, ולפי זה הגה מה שאומר "שלא הספיק בצקת
4 של אבותינו להחמיץ" הגה אין זה נתינת טעם על אכילת
5 המצה כי אם כמספר דברים בלבד אשר אבותינו ביציאתם
6 ממצרים הגה לא הספיק בצקת שלהם להחמיץ, אבל באמת
7 הגה זה לא יתכן, שהרי הוא שואל "מצה זו שאנו אוכלים
8 על שום מה" ועונה "על שום שלא הספיק" כו', הרי
9 שמענה זה בא לבאר הטעם והסבה לאכילת מצה. והגה
10 גם אם נאמר דבאמת הוא רק כמספר דברים בלבד, ומה
11 שנגמר בסגנון שואל ומשיב הוא לפי שפך הוא סדר לילה
12 זה בסגנון שאלה ותשובה⁵, וכמו בשאלת הקושיות "מה
13 נשתנה הלילה הזה" והמענה "עבדים היינו", ולכן גם כאן
14 הוא בסגנון שאלה ותשובה, אבל באמת הוא רק כמספר
15 דברים בעלמא, אמנם באמתת הענין עם היות שבאמת הגה
16 סדר לילה זה הוא בדרך שאלה ומענה דוקא, דכן הוא גם
17 בהפניות דספירות העליונות ויחוד שמות הקדושים, הגה
18 הוא גם כן בדרך שאלה ומענה, דזהו אמרו ב"ן שואל
19 מ"ה⁶, דשם ב"ן שואל משם מ"ה, בכל זה הגה המענה
20 "על שום שלא הספיק" וגו' הרי אי אפשר לומר שהוא
21 טעם וסבה לאכילת מצה זו, שהרי מה שנגזטו "בערב
22 תאכלו מצות" ולשמרה מחמוץ זה היה קדם חצות, שאז
23 הוא זמן חובת מצות אכילת מצה, דמחצות⁷ לילה ראשונה
24 והלאה הגה אכילת מצה היא רשות כמאמר "מה שביעי
25 רשות אף ששי רשות", דחובת אכילת מצה הוא רק בלילה
26 ראשונה עד חצות, וראיה לזה שהרי בקרבן פסח כתיב "על
27 מצות ומררים יאכלהו", והפסח אינו נאכל אלא עד חצות,
28 אם כן הרי חובת אכילת מצה היא גם כן עד חצות, והגלוי
29 דמלך מלכי המלכים היה לאחר חצות כמו שפתיב⁸ "ויהי
30 בחצי הלילה והנר הכה" כו', "בפחות⁹ הלילה אני יוצא
31 בתוך מצרים" כו', "ועבדתי¹⁰" כו', ועל זה אמר שלא
32 הספיק להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים
33 הקדוש ברוך הוא וגאלם כו', שזה היה אחר חצות לילה,
34 אלא בהקדמת לומר שיש ב' מצות¹¹, אחת קדם חצות והיא

(4) ראה לקוטי תורה פרשת צו סוף [מאמר] דיבור המתחיל להבין כו' מצה זו.
(5) ראה ספר החינוך מצוה כא, ובמנחת חינוך שם, הגדה שבת פסח. ועיין גם כן שו"ת הרא"ש כלל כד, סעיף ב.
(6) ראה שיחת חג הפסח תש"ג אות ה.
(7) ראה בכל זה פסחים קכ, א. ושם. טור ושולחן ערוך אורח חיים ריש סימן תעז.
(8) שמות יב, כט.
(9) שם יא, ד.

35 המצה שצריכה שמור מחמץ, והב' מצה שאחר חצות שלא
36 הספיקה להחמיץ מפני גלוי מלך מלכי המלכים הקדוש
37 ברוך הוא. אמנם לפי זה צריך להבין מה שאומרים "מצה
38 זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק" וגו',
39 והלא מצה שאנו אוכלים היא לשם חובת מצוה, והינו קדם
40 חצות דוקא, ואם כן איך אומר על מצה זו שהיא משום
41 שלא הספיק להחמיץ. אף כללות הענין הוא, דבאמת יש
42 ב' מצות, מצה שקדם חצות שצריכה שמור, ומצה שאחר
43 חצות שלא הספיק להחמיץ. וזהו דקדוק לשון הפתוב,
44 דבפסוק "בערב תאכלו מצות" כתיב מצת חסר ו', ובפסוק
45 "ויאפו את הפצק עגת מצות" כתיב מלא ו', וידוע¹² דא"ו
46 הוא גלוי, והינו דמצה שאחר חצות הוא משום שנגלה
47 עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אבל מצה
48 שקדם חצות כתיב חסר ו' שצריכה שמור, וזה היה ביציאת
49 מצרים, אבל עכשו על ידי תורה ומצוות שנתנו לנו, הגה
50 גם במצה שקדם חצות מאיר לנו גם כן גלוי מלך מלכי
51 המלכים הקדוש ברוך הוא, וזהו מצה זו שאנו אוכלים קדם
52 חצות, היא על שום שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים
53 הקדוש ברוך הוא ולא הספיק להחמיץ, דגלוי זה מאיר לנו
54 במצה שקדם חצות, דהנה אמרו רבותינו ז"ל¹³: "בכל דור
55 דור חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים",
56 שיש יציאת מצרים בכל דור דור ובכל יום יום ממש,
57 דכשם שיש מצרים ויציאת מצרים בגשמיות כמו כן יש
58 מצרים ויציאת מצרים ברוחניות, והענין דמצרים הוא לשון
59 מצר וגבול, והינו מה שהנפש הבהמית מגביל ומסתיר
60 ומעלים על הנפש האלקית, דהנפש האלקית מלבש בגוש
61 הבהמית ומקיפו מכל צד ופנה, עד שהנפש האלקית
62 מתצמצם כל כך שנעשה בכחינת קטנות והעלם, שגם אם
63 מתבונן בהתבוננות אלקית, מכל מקום אין פח בגופו
64 לצאת מנרתק ומאסר הנפש הבהמית להיות באתכפא
65 ואתהפכא, כי אם הגוף עומד על תקפו, מפני
66 שההתבוננות היא בבחינת מקיף לבד ואינו נוגע בפנימיות
67 נפשו, ועל דרך גנבא¹⁴ אפוס מחתרתא רחמנא קריא¹⁵,
68 הרי שמאמין בה' שמשיג על כל פרט ובכדו להושיעו

(10) שם יב, יב. - הובא גם כתוב זה, כי ממנו נלמד שהיה גלוי מלך מלכי המלכים: ועברתי אני ולא כו'.
(11) ראה לקוטי תורה פרשת צו שם.
(12) ראה תורה אור תולדות [מאמר] דיבור המתחיל ואלה תולדות. [מאמר] דיבור המתחיל הקול קול (הקדמה לסידור).
(13) פסחים קטז, ב. ראה תניא פרק מז. תורה אור וארא [מאמר] דיבור המתחיל לכן אמור. לקוטי תורה אמור [מאמר] דיבור המתחיל וספרתם.
(14) ראה בזה קונטרס פורים ה'תשי"א עמ' 189 ואילך.

א. בהתכופות והתהפכות (שתי דרגות בשינוי הנפש הבהמית). ב. גב - על פי המחתרת, קורא בתפילה לקדוש ברוך הוא (שיצליח בגניבתו).

והם יראי אלקים ושומרים לקיים את המצוות, אף כל זה
הוא בקרירות ועל פי הנחות העולם, וכמה שמבארים
ומסבירים להם והם מבינים את הדברים בשכלם, אבל אין
פועל עליהם שום הוזה לצאת מרגילותם. וכן הוא בהנפש
הבהמית, הגם שיודע מה שהנפש האלקית מסביר לו, אבל
אינו פועל עליו לצאת ממצר הגוף ותאוותיו.
קצור. יבאר דמאמרו "על שום שלא הספיק להחמיץ"
הוא טעם על אכילת מצה, ויקשה דנצטוי לאכל
מצה עם הפסח הנאכל רק עד חצות, והגלוי דמלך מלכי
המלכים היה אחר חצות. ב' מצות, קדם ואחר חצות, ועל
ידי מתן תורה מאיר במצה דקדם חצות הגלוי דאחר חצות.
יצאת מצרים – עבודה רוחנית. ויסביר שהתבוננות של
הנפש האלקית אינה פועלת בנפש הבהמית, כדגמת העדר
פועלת יראת שמים על המתנהגים בהנחות העולם.

חג הפסח, תש"ד

בהדרוש לו ופרנסתו, ומכל מקום אין זה פועל בפנימיות
נפשו מאומה עד שעושה הפך הרצון האלקי לגמרי, וזהו
דבר והפוכו שהוא מבקש מה' יתברך שיצליח בגנבתו מה
שהוא נגד רצון ה' יתברך, ועל דרך זה הוא בהתבוננות
דנפש האלקית, הגם שמבאר ומסביר לנפש הבהמית כמה
ענינים בהשגות אלקות שהנפש הבהמית על ידי נפש
השכלית מבינם בטוב ומסכים עליהם, אמנם זהו מצד
השכל בלבד, אבל עם זה אינו פועל הוזה לצאת מרגילותו,
וכמו שאנו רואים במוחש בטבעי בגי אדם הנמשכים
בעניניהם אחרי הקרירות והנחות העולם, די וועלטלעכע
הנחות, וכמו בעניני לבושים והנהגות בגי אדם בכמה
ענינים באפני ודרכי התפלה כדיגי השלחן ערוך וכן בשארי
ענינים דהדור מצוה, הגה פשמראים להם את הענינים ההם
כמו שצריך להיות על פי דיגי התורה, הגם שמבינים היטב

לקוטי דיבורים

מאמר הפתיחה

שלום עליכם, עליכם שלום!

ביטוי דברי השלום התורתי הכללי האמורים הוא
אחת מהירושות הנפלאות שאבותינו הקדושים, אברהם
יצחק ויעקב, הנחילו לנו, בני ישראל.
זה כבר תקופה של קרוב לשלוש אלפים ושש מאות
שנה, שבמלים "שלום עליכם - עליכם שלום" הביא
אברהם אבינו לכל העולם את ההכרה בשמו הקדוש של
בורא העולם ברוך הוא.
כתוב¹ "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", אברהם
אבינו הסביר לעולם, שהש"ת הוא לא רק שברא את
העולם ומנהיג אותו בהשגחה פרטית, לאפשר לאדם
להיות טוב וישר, דבר שהיה במשמעות הביטוי "א-ל
העולם", אלא הש"ת הוא "א-ל עולם", כלומר, כל דבר
בעולם מראה על א-ל ברוך הוא, על הבורא.
אברהם אבינו הטיף לאנשי העולם, עורר את כוח
ההבנה שלהם, שיראו את האמת האמיתית של בריאת
העולם האלקית, ובמושגים מובנים להם הסביר להם
אברהם אבינו את המשמעות האמיתית של אלקות,
שמלא כל הארץ כבודו², הוא ברוך הוא - הכל, הכל -

הוא ברוך הוא, הרי ממילא כל מקום חדור אלקות.
ה"שויתי ה' לנגדי תמיד"³, שמלך מלכי המלכים
הקב"ה, שכבודו מלא כל הבריאה של העולם, עומד לידו
ורואה בכל מעשי האדם, בתוכן זה שבו מתחיל חיי
ההנהגה של היום היהודי, לפי השולחן ערוך - הביא
אברהם אבינו את בורא העולם ברוך הוא להכרת
האנושות.
זה משמעותו המלאה של ביטוי דברי השלום התורתי
"שלום עליכם - עליכם שלום", שכן, "שלום" הוא שמו
הקדוש של השי"ת, כמאמר הגמרא⁴ "שלום - שמו של
הקב"ה", המשמעות היא: שלום עליכם - השי"ת אתכם,
עליכם שלום - אתכם השי"ת.
זה גם אחד מהדברים המיוחדים הרבים, שאנו בני
ישראל, העם המיוחד, זכינו להם במדה רבה יותר ובאופן
שונה מאשר כל האנושות בכל העולם, בכך שהדת
והתורה האלקיות, שנתן השי"ת למשה ולישראל בכל
העולם, בכך שהדת והתורה האלקיות, שנתן השי"ת
למשה ולישראל - שונות מכל הדתות ומכל התורות של
שאר העמים.

י' אדר ב', ה'תש"ג

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 המלך פאָוועל אישר הצעת שרי הממשלה לתת חופשה גמורה להוד כ"ק אדמו"ר להתנהג בכל
2 תוקף עוז ההנהגה המסודרה מאתו – מאת הוד כ"ק אדמו"ר – כבתחלה, רק מושבו יהי' – זמני עד
3 אשר יוחלט – בעיר המלוכה פטרבורג על חשבון עצמו.

4 הוד כ"ק אדמו"ר הסתדר במעון פרטי ועדת החסידים צהלה ושמחה, וכה עברו חדשי שבט אדר
5 וניסן עד פטירת המלך פאָוועל²³⁰, במשך זמן זה עשה לו הרה"ק הר"מ בן הוד כ"ק אדמו"ר הכירות
6 – ע"י חברי ועד עסקני הכלל דחסידי חב"ד – בבתי הרוזנים הנסיכים והאצילים ונשא חן בעיניהם
7 לבקר את בתי עקד הספרים – הפרטים – אשר להם והי' מבלה שמה שעות ארוכות בקריאת ספרים
8 שענינו אותו, וביניהם ספרי האמונה והכפירה באמונות שונות שהי' מענין אותו במאד.

9 בביתו של אחד מרוזני פטרבורג – אַרקאַדי זובראָוו – נוצרי אדוק מאד, נפגש הר"מ עם בא כח
10 ממשלת אוסטריא קתולי ותיק ומענין לענין באו על אודות הבדל עיקרי אמונתם, והר"מ כדרכו נאם
11 על נושא זה בהבדל עיקרי אמונתם וביותר בהבדל טבעי בני אמונתם ויפרט את תענועי בני
12 היעזואיטים²³¹ ואכזריותיהם לעומת רוע הנהגת כהני הנוצרים מה שעשה רושם בלתי נעים על זובראָוו
13 ורושם רע על השר הקתולי.

— — — —

14
15 כעבור משך זמן והר"מ הוזמן מאת הרוזן זובראָוו לכבדו בביקורו להשתתף בהויכוח הערוך מאת
16 כהן בית תפלתו הפרטית למועד אשר הגבילו.

17 הר"מ קבל את ההצעה להשתתף בהויכוח ונאם נאום חריף על נושא הדתות העתיקות באמונת
18 הצאבא בימי אברהם²³² והגדיל לנאום על אמונת היחוד שהאמין אברהם ופירסם, ובסדר מסודר דבר
19 בסגנון מחוטב אודות השתלשלות האמונות, חלופיהם וחלופי חלופיהם, והראה באותות הבלי מחוקקי
20 הדתות אשר זולת מה שהעתיקו מדת משה וישראל אין בהם כל מאומה, וידבר במעלת התורה שהיא
21 דת אלקית על שארי התורות שהן דתות בני אדם.

22 הנאום עשה רושם עז על המסובים באופן אשר גם גדולי החכמה ואדוקי תורת הנוצרים ודתיים
23 לא מצאו ידיהם ורגליהם ולא ענו כל מאומה, אבל טינא גדולה נשארה בלבם על הר"מ, ואחדים הביעו
24 את דעתם כי לא טוב עשה לנאום באופן כזה לבטל עיקרי אמונתם, ואשר לא מנע לדבר גם על הקדוש
25 לחלק גדול מאנשי התבל. הר"מ ענה, אלפי בעלי ראות יכולים להביא תועלת מאחד הרואה, אבל אלף
26 עיורים לא יוסיפו מאומה על עיור אחד.

המשניות להרמב"ם עבודה זרה פ"ד מ"ז: באומה הנקראת צאבים
והם האומה שיצא אברהם אבינו ע"ה מביניהם וחלק על טעותם
וסברתם המקולקלת במה שנתן האלהים בלבו מן החכמה והיו
מגדלין ומכבדין הכוכבים ומיחסין בהם פעולות שאינן להם.

(230) ראה – בשינויים – רשימת היומן של רבינו – מוצש"ק
שמות תרס"ז (ספר השיחות תורת שלום ע' 83. לעיל ע' 000).

(231) = כת הישועים (פלג בנצרות).

(232) ראה מורה נבוכים ח"ג פכ"ט: ידוע שאברהם אבינו ע"ה
גדל באמונת הצאבה ודעתם שאין אלוה רק הכוכבים. ובפירוש

1 הנדיבות אחת ממדות המסולאות, הבאות לנו בירושה
2 מאבותינו, והיא מצות האל יתברך אשר יצוה לכל אחד ואחד
3 מאתנו לאמר, עזב תעזב והקים תקים לכל יצור אשר מעפר
4 ואפר גלמתי, וצלמי בו הושם, להיות בעזרו. ואשרי מי
5 שבדרכי קדש יהלך, בה החזיקו ומחזיקים חסידים ואנשי
6 מעשה, יהי ד' אלקי אבותינו אתם, ועזרתו יקדם פניהם.
7 אמנם כל איש באשר הוא חוסה תחת דגל הקדוש, אשר
8 בשם חסיד יכונה, לא רק באלה בהרמת איזה שקלים, גם
9 בסכומים נכונים, יוכל לשלם חובו במורשי לבבו, אל גזעו ובור
10 מחצבתו. לא ידעתי את מי אדברה, לי אחת המה כל איש
11 ישראל, אשר לבו תם ומוחו יגביל לתורת ד', יהי באיזה דבר
12 שיהי, מזמירת מלך ישראל, האמורה בתום לב, וברגש
13 הנרצה, עד לימוד סוגיא היותר חמורה בשי"ס, וענין העמוק

14 ביותר בדא"ח, כולם כאחד מרועה אחד ניתנו, ואל אחד
15 אמרם. לא את חכמתנו והשגתנו האלקים דורש, ולא
16 בתבונתנו יתאוה. ברצונו יתברך עלה, כי יואיל להתענג על
17 שפיכת נפש, ולב תם הולך מישרים, בלמדו תורתו, בהחזיקו
18 לומדי' ובקיימו מצותיו ית'. והחסידים הם אלו שמביאים
19 בפועל בחיים ההויים בעצמם וכן גם בזולתם את אשר ידעו
20 מהדברים הטובים בקביעות עתים לתורה בשיעורים ברבים
21 בחול ובשי"ק, בשיחות רעים האהובים וקירוב הלבבות. וזאת
22 היא דרישת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ
23 זי"ע כתוב מפורש באגרתו הדפוסה מכבר.
24 והנה אתם עמם תלמידיו הנעלה היקר והכי נכבד הרב ר'
25 אברהם אלי' שי' אשר בעזרת יושבי העיר היו יכולים ליסד
26 שיעורי לימוד בדא"ח ובנגלה, ואז אור יהי' במושבותם בגו"ר.
27 והי' ברכה כאו"י ובן מורו ורבו.

אג"ק מזהר"י צ כרך יד

המשך ביאור למס' עירובין ליום חמישי עמ' א

1 שכותב בה במקדש את פרשת סוטה, אבל פרשת סוטה שבתורה יכול
2 לכתובה בדיו שיש בו קנקנתום.
3 הגמרא מבררת את טעם מחלוקתם של רבי יהודה ורבי יעקב.
4 שואלת הגמרא: **מאי פנייהו** – במה נחלקו רבי יהודה ורבי יעקב.
5 משיבה הגמרא: **אמר רב ירמיה, למחוק לה לסוטה**, את פרשת
6 סוטה **מן התורה** – מספר תורה, **איכא פנייהו** – בזה נחלקו. שרבי
7 יהודה סבר שמותר למחוק מספר תורה את פרשת סוטה לתוך המים
8 כדי להשקות בהם את הסוטה, ולכן אוסר לכתוב בדיו שיש בו
9 קנקנתום, כיון שאם יטיל קנקנתום בדיו לא יוכל למחוק את הכתב.
10 ורבי יעקב סבר שאסור למחוק את פרשת סוטה שבספר תורה
11 להשקות בו את הסוטה, ולכן מותר לכתוב את פרשת סוטה שבתורה
12 אף בדיו שיש בו קנקנתום.
13 מוסיפה הגמרא: **והני תנאי** – ואלו התנאים רבי יהודה ורבי יעקב,
14 שנחלקו אם אפשר למחוק לסוטה את פרשת סוטה מספר תורה, **פי**
15 **הני תנאי** – נחלקו באותה מחלוקת שנחלקו בה תנאים אחרים אם
16 צריך שתהיה כתיבת המגילה לשמה, **דתנאי** – ששנינו בברייתא,
17 סוטה שנכתבה מגילתה, והודתה שזינתה ואמרה טמאה אני, **אין**
18 **מגילתה** שנכתבה עבורה, **בשירה להשקות בה** – למחוקה במים
19 ולהשקות בהם **סוטה אחרת**, כיון שלא נכתבה לשמה. ורבי אחי בר
20 **יאשיה אמר, מגילתה** – מגילה שנכתבה עבור סוטה אחת, **בשירה**
21 **להשקות בה סוטה אחרת**, שאין צריך שתהיה המגילה כתובה לשם
22 אותה סוטה. ורבי יהודה ורבי יעקב נחלקו במחלוקת זו, שרבי יהודה
23 הסובר שאפשר למחוק את פרשת סוטה מספר תורה, סובר כרבי אחי
24 בר יאשיה, שאין צריך שתהיה המגילה כתובה לשם אותה סוטה.
25 ורבי יעקב הסובר שאין מוחקים פרשת סוטה מספר תורה, סובר
26 כתנא קמא, האומר שמגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה אחת אין
27 משקים בה סוטה אחרת.
28 הגמרא דוחה ואומרת שאין לתלות מחלוקת אחת בחברתה: **אמר**

29 **רב פפא, דילמא לא היא** – שמא אין לתלות את דעת רבי יעקב
30 בדעתו של תנא קמא, **שעך כאן לא קאמר תנא קמא ה"ם** –
31 שם בדין מגילה שנכתבה לשם סוטה אחרת שהיא פסולה, **אלא**
32 **כיון דאינתיק לשום רחל** – כיון שנכתבה המגילה וניתקה מכל
33 שאר נשים שבעולם ונתייחדה לשם רחל, **תו לא הדרא מינתקא**
34 **לשום לאה** – אי אפשר לחזור ולנתקה משאר נשים ולייחדה לשם
35 לאה, ולכן פסולה. **אבל גבי** – אצל פרשת סוטה שנכתבה בספר
36 **תורה, דסתמא מיפתחא** – כיון שנכתבה בסתם שלא לשם אשה
37 מיוחדת, **הכי נמי** – בזה יודה תנא קמא **דמחקינן**, משום שלא
38 נכתבה פרשת סוטה שבתורה לשם אשה מיוחדת, ולא ניתקה
39 עבורה משאר נשים.
40 וכן **אמר רב נחמן בר יצחק** שאין לתלות מחלוקת זו אם אפשר
41 למחוק לסוטה פרשת סוטה מספר תורה, במחלוקת שנחלקו תנאים
42 אם מגילת סוטה שנכתבה לאחת כשירה לאחרת, **ודילמא לא היא**
43 – ושמא אין לתלות את דעת רבי יהודה בדעתו של רבי אחי בר
44 יאשיה, **שעך כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה ה"ם** – שם בדין
45 מגילה שנכתבה לשם סוטה אחת שהיא כשירה לאחרת, **אלא**
46 **דאיכתיב מיתה לשום סוטה בעולם** – כיון שמכל מקום נכתבה
47 לשם השקאת סוטה, **אבל גבי** פרשת סוטה שנכתבה בספר **תורה**,
48 כיון **דלהתלמד בתיבא** – שנכתבה בשביל שילמדו ממנה ולא בשביל
49 להשקות בה את הסוטה, **הכי נמי** – בזה יודה רבי אחי בר יאשיה,
50 **דלא מחקינן** – שאין מוחקים מפרשת סוטה שבתורה להשקות בה
51 את הסוטה.
52 הגמרא מבררת את דעתו של רבי אחי בר יאשיה. שואלת הגמרא:
53 **ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה** – והאם רבי אחי בר יאשיה אינו
54 סובר **להא דתנן** – את מה ששנינו לענין גט אשה, שהלכה היא
55 שצריך לכתוב בגט את שם האיש והאשה המתגרשת, ושנינו במשנה
56 [גיטין כד.] **כתב גט** בשביל לגרש בו את אשתו

פרשת צו

ו' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ז' צוֹ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הוּא הָעֹלָה עַל־מִזְבֵּחַ עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּיל עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּהּ בּוֹ: ח' וְלֶכֶשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ כֹּד וּמִכֹּנָסִי כֹד וְלֶכֶשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאִשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (לוי) ט' וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלֶכֶשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחוּץ לַמִּחֲנֶה אֶל־מְקוֹם טָהוֹר: ח' וְהָאִשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּהּ בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֵיעַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעַרְךָ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: ו' אִשׁ תִּמְיד תִּקְדָּה עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: ס' (ישראל) וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֹתָהּ בְּגִי־אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ח' וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסֵּלַת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמְנָהּ וְאֵת כָּל־הַלֵּבָנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזִיכָרָהּ לַיהוָה: ט' וְהִנֹּתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִצֹּת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצֵר אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ: ל' לֹא תֹאפֶה חֲמִין חֲלָקִים נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשִּׁי קָדֹשׁ קָדָשִׁים הוּא כַחֲטָאֹת וּכְאָשָׁם: מ' כָּל־זֶכֶר בְּבָנֵי אַהֲרֹן יֹאכְלֶנָה חֶק־עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשִּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר־יִנָּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: פ'

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטר שיחות חכ"ב ע' 2)

זאת תורת העולה (ו, ב)

והודיעך, שאף-על-פי שחבר בית-המקדש ואין קרבן נזהג, אולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה העולם עומד . . אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה ושגין בפרשת קרבנות - מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבים קרבן עולה לפני, שגומר "זאת תורת העולה" (תנחומא)

מסביר בתורת החסידות, שמעלתה של הקרבת הקרבנות, היא לא בעבודת הרוחנית, אלא דוקא שהיא פעלה גשמית - שחיטת בהמה גשמית ע"ג המזבח. שזה מבטא את בחירתו של הקרב"ה בישיראל, לא מצד מעלותיהם הרוחניות של ישראל, אלא מפני רצונו החפשי של הקרב"ה. לכן מעשה גשמי מביע את הקשר העמוק בין הקרב"ה לישראל.

על-פי-זה נוכל להבין מדוע המדרש אומר שאילולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה העולם עומד, כי כשאדם מבגד לומד את תורת הקרבנות, עקר הדגש הוא הלמוד

והבנת הענין, שזה בעקר פעלה רוחנית. ואלו כאשר ילד קורא בפרשת הקרבנות, הוא צדין אינו יודע ומבין כלל בענין, וכל פעלתו בקריאת פרשת הקרבנות היא פעלה גשמית.

שני י' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י' זֹה קַרְבֵּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ עֲשִׂיֹת הָאֹפֶה סֵלַת מִנְחָה תִּמְיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: י"י עַל־מִחֲכַת בִּשְׂמֹן תַּעֲשֶׂה מִרְכַּבְתָּ תְּבִיאָנָה תִּפְנִי מִנַּחַת פְּתִים תִּקְרִיב רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: י"ג וְהַכֹּהֵן הַמִּשִּׁיחַ תַּחֲתָיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק־עוֹלָם לַיהוָה כָּל־לֵיל תִּקְטָר: י"ד וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּל־לֵיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: פ' י"ז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י"ח דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאֹת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחֹט הָעֹלָה תִּשְׁחֹט הַחֲטָאֹת לִפְנֵי יְהוָה קָדֹשׁ קָדָשִׁים הוּא: י"ט הַכֹּהֵן הַמַּחְטָא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֹּאכַל בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד: כ' כָּל אֲשֶׁר־יִנָּע בְּבִשְׂרָהּ יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִנָּע מִדָּמָה עַל־הַפֶּגֶד אֲשֶׁר יִנָּע עָלֶיהָ תִּכְבֶּם בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: כ"א וְכָל־יֶחֱרֹשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁלְּבוּ יִשְׁכַּר וְאִם־כִּבְלֵי נְחֹשֶׁת בְּשִׁלָּה וּמֶרֶק וְשֹׁטֵף בְּמִים: כ"ב כָּל־זֶכֶר בַּבְּהֵמָה יֹאכַל אֹתָהּ קָדֹשׁ קָדָשִׁים הוּא: כ"ג וְכָל־חֲטָאֹת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לִכְפֹּר בַּקָּדֹשׁ לֹא תֹאכַל בָּאִשׁ תִּשְׂרֹף: פ' ז' וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשָׁם קָדֹשׁ קָדָשִׁים הוּא: כ' בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחֹטוּ אֶת־הָאֲשָׁם וְאֶת־דָּמּוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ג' וְזֹאת כָּל־חֲלָבֹי יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת־הָאֵלֶּיָּה וְאֶת־הַחֲלָב הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקָּרֵב: ד' וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹת וְאֶת־הַחֲלָב אֲשֶׁר עָלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הִיתְרֹת עַל־הַפֶּגֶד עַל־הַכִּלִּיֹת יִסְרֹנָה: ח' וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אֲשָׁם הוּא: י' כָּל־זֶכֶר בַּבְּהֵמָה יֹאכְלֶנָה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ יֹאכַל קָדֹשׁ קָדָשִׁים הוּא: י"א כַחֲטָאֹת כָּאֲשָׁם תֹּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּרֵבּ לֹו יִהְיֶה: י"ב וְהַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הַקָּרִיב לִפְנֵי לֹו יִהְיֶה: י"ג וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתָּנוּר וְכָל־נֶעֱשֶׂה

במרחשת ועל־מחבת לפהן המקריב אותה לו
תהיה: וכל־מנחה בלולה־בשמן וחרבה לכל־בני
אהרן תהיה איש באחיו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חכ"ה ע' 134)

והרים את הדשן . . ושמו אצל המזבח. והוציא את הדשן
אל מחוץ למחנה אל מקום טהור (ו, גיד)

שרפת חלקי הקרבן על המזבח מסמלת את זכונו של העולם
הגשמי, והעלאתו לקדשה. באפן כללי נחלקים הם לשנים: חלקי
הקרבן שנושרפים כליל, הם מסמלים את החלקים הנזפים
שבעולם, שנופכים להיות חלק מהקדשה, כמו תשמישי מצוה.
לצמח זאת, האפר שנושא מן הקרבן, מסמל את החלק הגס
שבעולם, שאינו יכול לעלות לקדשה, ורק משמש את היהודי
לצרכים אחרים.

האפר עצמו נחלק גם לשנים, יש אפר שבו מקימים את מצות
'תרימת הדשן', האפר מסלק מן המזבח, אף הוא נשאר "אצל
המזבח" - קרוב למזבח, אלו חלקי העולם שאינם הופכים
להיות חלק מהקדשה, אף רואים בהם משמשים לעניגי
קדשה. ואלו יש אפר שבו מקימים את מצות 'הוצאת הדשן',
אפר זה מוצא אל מחוץ למחנה, על פניו אינו נראה כלל
שמועיל לעניגי קדשה, אף גם בו המטרה הסופית היא להביא
תועלת לעניגי קדשה.

שלישי י וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב
ליהוה: י אם על־תודה יקריבנו והקריב י על־זבח
התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן וסלת מרפכת חלת בלולת בשמן:
י על־חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על־זבח תורת
שלמיו: י והקריב ממנו אחד מכל־קרבן תרומה
ליהוה לפהן הורק את־דם השלמים לו יהיה:
י ובשר זבח תורת שלמיו ביום קרבנו יאכל
ל־אִיגִיחַ ממנו עד־בקר: י ואם־גִּדֵּר י או גִּדְּהָ
זבח קרבנו ביום הקריבו את־זבחו יאכל וממחרת
והנותר ממנו יאכל: י והנותר מבשר הזבח ביום
השלישי באש ישרף: י ואם האכל יאכל מבשר־
זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו
לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו
עונה תשא: י והבשר אשר־יגע בכל־טמא לא
יאכל באש ישרף והבשר פליטהור יאכל בשר:
י והנפש אשר־תאכל בשר מזבח השלמים אשר
ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא

מעמיה: י ונפש כִּי־תגע בכל־טמא בטמאת אדם
או בבהמה טמאה או בכל־שקץ טמא ואכל
מבשר־זבח השלמים אשר ליהוה ונכרתה הנפש
ההוא מעמיה: י וידבר יהוה אלי־משה לאמר:
י דבר אל־בני ישראל לאמר כל־חלב שור וכשב
ועז לא תאכלו: י וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה
לכל־מלאכה ואכל לא תאכלו: י כי כל־אכל
חלב מן־הבהמה אשר יקריב ממנה אשה ליהוה
ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: י וכל־דם לא
תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: י כל־
נפש אשר־תאכל כל־דם ונכרתה הנפש ההוא
מעמיה: פ י וידבר יהוה אלי־משה לאמר: י דבר
אל־בני ישראל לאמר המקריב את־זבח שלמיו
ליהוה יביא את־קרבנו ליהוה מזבח שלמיו: י ידיו
תביאנה את אשי יהוה את־החלב על־החזה
יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה:
י והקטיר הפהן את־החלב המזבחה והיה החזה
לאהרן ולבניו: י ואת שוק הימין תתנו תרומה
לפהן מזבחי שלמיכם: י המקריב את־דם
השלמים ואת־החלב מבני אהרן לו תהיה שוק
הימין למנה: י כי את־חזה התנופה ואת שוק
התרומה לקחתו מאת בני־ישראל מזבחי
שלמיהם ואתו אתם לאהרן הפהן ולבניו לחק־
עולם מאת בני ישראל: י זאת משחת אהרן
ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם לכהן
ליהוה: י אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו
אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדורם: י זאת
התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמזואים
ולזבח השלמים: י אשר צוה יהוה את־משה בהר
סיני ביום צוה את־בני ישראל להקריב את־
קרבניהם ליהוה במדבר סיני: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חכ"ה ע' 1)

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים (ו, ד)
אין זו חובה, אלא דרך ארץ - שלא לזלזל בהוצאת הדשן
בגדים שהוא משמש בהן תמיד (רש"י)
הקשה הרמב"ן: מנין לרש"י שאין זו חובה? ויש לישב

מִהֶן פְּחוּתָהּ בַּמַּעֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּצַּד נְקוּדַת מִבְּטוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן כָּלפִּי הַקָּבִ"ה אֵין הַבְּדֵל בֵּין שְׁתֵּי הַפְּעֻלֹת.

חמישי י' וַיִּגַּשׁ אֶת פֶּר הַחַטָּאת וּסְמֶלֶךְ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחַטָּאת: י' וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיַּחַטֵּא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדָּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו: י"א וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־חִלְבָּהֶן וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה הַמִּזְבֵּחַ: י"ב וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת־עוֹרוֹ וְאֶת־בִּשְׂרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ שֶׁרָף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: י"ג וַיִּקְרַב אֶת אֵיל הָעֹלָה וּסְמֶלֶךְ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: י"ד וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: י"ה וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לַנֶּתְחָיו וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנֶּתְחִים וְאֶת־הַפָּדִי: י"ז וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכִּרְעִים רָחֵץ בַּמַּיִם וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא לְרִיח־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לַיהוָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ח"א ע' 217)

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ו, י)

תמיד - אפילו בשבת, תמיד - אפילו בטמאה (ירושלמי יומא פ"ד ה"ו)

מבאר בתורת החסידות שהמזבח מרמז על לבו של האדם. ו'אש תמיד' רומזת על התשוקה וההתלהבות לקב"ה הנוצרת תמיד בלבו של כל אדם. מדברי הירושלמי נתן ללמד הוראה בעבודת האדם: שבת - משמעותה התנתקות מעניני העולם, והתחברות אף ורק לענינים רוחניים. במצב כזה יכול לחשב האדם שאינו זקוק ללחט והתשוקה שבלבו להתקרב אל הקב"ה. אומרת התורה, אש תמיד - אפילו בשבת, גם כשהאדם נמצא בהתעלות רוחנית ומנתק מעניני העולם, צריכה לער בו גם בחינות התלהבות ותשוקה. טמאה - הוא המצב הגרוע ביותר, האדם נמצא ברחוק גמור מן הקדושה. ואם כך עלול הוא לחשב, שאבד את הקשר עם הקדושה, ולכן אינו צריך להרגיש חמימות והתלהבות בדברים שבקדושה. בא הכתוב ומלמדנו אש תמיד - אפילו בטמאה, גם במצב גרוע ביותר, האדם צריך לעורר בעצמו את 'אש התמיד' והיא תרומם אותו ממצבו הירוד.

ששי י"ז וַיִּקְרַב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֵּאִים וּסְמֶלֶךְ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: י"ח וַיִּשְׁחֹט

בפשטות, אם היתה חובה להחליף את הבגדים, הנה צריך לצוות להקנין סט נוסף של בגדים פחות חשובים מהבגדים הרגילים שישמשו להוצאת הדשן. ומנה שאין צווי מיוחד על כך - משמע שהחלפת הבגדים היא דרך ארץ ולא חובה.

רביעי ח' א' וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב' קח אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וְאֶת הַבָּגָדִים וְאֶת שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת פֶּר הַחַטָּאת וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֶת סֵל הַמִּצּוֹת: ג' וְאֶת כָּל־הָעֵדָה הַקְהָל אֱלֹפֶתֶח אֹהֶל מוֹעֵד: - וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֱלֹפֶתֶח אֹהֶל מוֹעֵד: ה' וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: ו' וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם בַּמַּיִם: ז' וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכִּתְנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֹפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֹפֶד וַיֹּאפֶד לוֹ כּו: ח' וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתָּמִים: ט' וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹל פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גִּזֹּר הַקֹּדֶשׁ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: י' וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת־שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם: י"א וַיִּזַּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַ פַּעֲמִים וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ לְקֹדֶשׁ: י"ב וַיִּצַק מִשֵּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֹהֶרֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ: י"ג וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בָּנָי אֹהֶרֶן וַיִּלְבָּשֶׁם כִּתְנֵת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֵט וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ח"א ע' 5)

והרים את הדשן . . וישמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ו, ג-ד) בגדים שבישל בהן קדרה לרבו - אל ימזג בהן כוס לרבו, לקח "ולבש בגדים אחרים" - פחותין מהן (רש"י)

אם הוצאת הדשן היא פעולה פחותה מתרומת הדשן, מדוע אותו כהן עושה את שתי הפעולות? לכאורה מתאים יותר שיעשו על-ידי שני כהנים שונים? ויש לישב, וללמד מכך הוראה בעבודת האדם: כְּאֲשֶׁר הָאָדָם הוּא כְּבִטּוֹל גָּמוֹר לְבוּרָא, וְכָל מִטְרָת פְּעוּלָתוֹ הִיא לְמַלֵּא אֶת רָצוֹן ה', אֵין הַבְּדֵל אֲצִלוֹ אִם הַפְּעֻלָּה שְׁעוּשָׁה חֲשׂוּבָה או פחותה, באם צריך לעשות - הוא עושה. לכן יכול הכהן לעשות את שתי העבודות, למרות שאחת

כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: ֹּ וְהַנּוֹתֵר
בְּבֶשֶׂר וּבִלְחָם בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: ֹּ וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מִלֹּאת יְמֵי מִלֵּאֵיכֶם
כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יִדְכֶם: ֹּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:
ֹּ וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וּלְיָלָל שִׁבְעַת
יָמִים וּשְׁמֹרְתֶם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ
כִּי־כֵן צִוִּיתִי: ֹּ וַיַּעַשׂ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטר שיחות חז"ל ע' 20)

אם על תודה נקריבנו (י, יב)

אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, כגון יורדי גס והלכי
מדבריות וכו' כושי בית האסורים וחולה שנתפא (רש"י)
יש להקשות: מנין לרש"י שקרבן תודה הוא על גס ודוקא,
ולא תודה לה' סתם? וגם אם הכונה על גס, מה הקרח לומר
דוקא ד' נסים אלו בלבד? ויש לומר: אלו קרבן תודה הוא
הודאה לה', היו צריכים להביא קרבן תודה כל יום, שהרי
הקב"ה עושה חסדים בכל רגע ורגע עם כל אדם. וזה אינו
מתקבל על הדעת. לכן רש"י מפרש שקרבן תודה מביאים על
ארוץ חריג - גס. ודוקא ד' נסים אלו, כי הצויי להביא קרבן
תודה נאמר לדור המדבר, שם קרו נסים גלויים כל יום - וירידת
המן, ענני הכבוד, באר מרים וכו', ואם הכונה בקרבן תודה היא
על גס סתם, היו דור המדבר צריכים להביא קרבן כל יום. לכן
רש"י מפרש דוקא ד' נסים הללו, שדור המדבר לא היו.

◆ ◆ ◆

חצי קדיש

וַתַּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ
וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוּרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן
בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן
קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלַעֲלָמִי עֲלָמִיא. וַיִּתְבָּרַךְ,
וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה,
וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה רַבָּא דְקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אַמֵּן לְעֶלְמָא מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא,
וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן

◆ ◆ ◆

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - תפארת לוי יצחק, ס' יקרא ע' 100)
ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו (ח,

(יב)

יש להבין בפנימיות הענינים, מדוע משיחת אהרן נעשתה
על־ידי משה, אף שכהנתו של משה פחותה בדרגתה מכהנתו

ויקח משה מדמו ויתן על־תנוך אֶזְנוֹ־אַהֲרֹן הַיִּמָּנִית
וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיִּמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן רַגְלוֹ הַיִּמָּנִית:
כֹּ וַיִּקְרַב אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם עַל־
תְּנוּךְ אֲזָנָם הַיִּמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדָם הַיִּמָּנִית וְעַל־בֶּהֱן
רַגְלָם הַיִּמָּנִית וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
סְבִיב: כֹּ וַיִּקָּח אֶת־הַחֹלֶב וְאֶת־הָאֵלֶּיָּה וְאֶת־כֹּל־
הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֶת־יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־
שְׁתֵּי הַכֹּהֲלִית וְאֶת־חֻלְבָּהֶן וְאֶת־שׁוֹךְ הַיָּמִין: כֹּ וּמִסֵּל
הַמִּצֹּת אֲשֶׁר ׀ לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חֵלֶת מִצָּה אַחַת
וְחֵלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־
הַחֻלָּיִם וְעַל־שׁוֹךְ הַיָּמִין: כֹּ וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל־פְּנֵי
אַהֲרֹן וְעַל־פְּנֵי בָנָיו וַיִּגַּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:
כֹּ וַיִּקָּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִּזְבֵּחַ
עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא
לִיהוָה: כֹּ וַיִּקָּח מֹשֶׁה אֶת־הַחֹהֶה וַיִּנִּיפֵהוּ תְנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה מֵאִיל הַמִּלֵּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמִנָּה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

והרים ממנו בקמצו . . והקטיר המזבח . . והנותר ממנה
יאכלו אהרן ובניו . . לא תאפה חמץ חלקם (י, ח"י)
לא תאפה חמץ חלקם - אף השירים אסורים בחמץ (רש"י)
קרבן המנחה, העשוי מקמח, רומז על צרכי האדם. הקמץ
המורם מן המנחה ומקטר על המזבח, רומז לזמן המקדש לתורה
ותפלה - שברך כלל הנו מקצת היום. ואלו שרי המנחה -
המותרים באכילה - מורים לשאר הזמן שבו עוסקים בעניני
העולם הזה. כשם שהקרבן הקמץ מקדש ומתירה את השירים,
כך הזמן המקדש לתורה ותפלה במשך היום, מתיר ומקדש את
שאר היום שהעוסק בעניני העולם יהיה "חלין שנעשו על טהרת
הקדש". וכשם ששרי המנחה אסורים בחמץ, כך גם שהאדם
עוסק בשאר היום בעניני העולם הזה, עליו לעבוד מתוך ענוה
והתבטלות לבוּרָא העולם.

שביעי 5 וַיִּקָּח מֹשֶׁה מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּן עַל־אַהֲרֹן עַל־בִּגְדָיו וְעַל־בָּנָיו וְעַל־
בִּגְדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בִּגְדָיו וְאֶת־
בָּנָיו וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו אֹתוֹ: ֹּ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן
וְאֶל־בָּנָיו בִּשְׁלֹו אֶת־הַבֶּשֶׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֶׁם
תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בֶּסֶל הַמִּלֵּאִים

יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ בֵּיכֶן צִוִּיתִי: ֹל־וַיַּעַשׂ אֶהָרֹן וּבָנָיו
אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטר־שיחות ח"ג ע' 978)

בַּיּוֹם קָרַבְנוּ יָאֵכָל לֹא נִינִחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר (ז, טו)

בְּקִדְשִׁים לִלְלָה הוֹלֵךְ אַחֵר הַיּוֹם (חולין פג, א)

יש לבאר על-פי פנימיות הענינים, מדוע בסדר העולם היום
הולך אחר הלילה, ואלו לגבי הקרבנות הלילה הולך לאחר היום.
יש לומר, העולם מתחיל ב'ערב' מצב חשוף ברוחניות, ותפקידו
של האדם להפכו ל'יום'-אור. הקרבנות לעמית זאת, מורים על
אור נעלה שיוזר לעולם ויכחו אפשר להאיר את העולם. לכן
קודם-כל מגיע האור, ורק אח"כ מאירים עמו את הלילה.

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן.

של אהרן. בתורת הקסידות מבאר שמשה ואהרן הם כנגד תורה
ותפלה. משה כנגד תורה - וזכר תורת משה עבדי. אהרן כנגד
תפלה - ותפלות כנגד קרבנות תקנום. לכן משיחת אהרן הייתה
על-ידי משה, היות שכל הענינים שבועולם שרשם מן התורה,
לכן גם התפלה (אהרן) צריכה לבוא על-ידי תורה (משה).

מפסיר ֹל־וּמִפְתָּחֹ אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ שְׁבַעַת יָמִים
עַד יוֹם מִלֵּאת יְמֵי מִלְאֵיכֶם בִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא
אֶת־יְדֵיכֶם: ֹל־פֶּאֶשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה
לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: ֹל־וּפְתָחֹ אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ
יוֹמָם וּלְלִילָה שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכָּיהָ דְּרִכֵּינַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ
עֶשֶׂר וּבְכּוֹד. יִי חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל הַתּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת
שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרָה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרָה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ**

וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרָה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרָה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרָה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרָה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(כר) בְּמַעֲצוֹת, בְּמַעֲצוֹת שְׁלֹהֶם, לֹא בְּמַעֲצוֹתִי, כֹּא כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֹתֵיכֶם סָפוּ
עַל־זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ בִשָּׂר: כֹּה כִּי לֹא־דַבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיאִי
אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דְּבָרֵי עוֹלָה וּזְבִיחַ: כֹּה כִּי אִם־אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם
לֵאמֹר שְׂמְעוּ בְּקוֹלִי וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהִלַּכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן יִיטֵב לָכֶם: כֹּה וְלֹא שְׂמְעוּ וְלֹא־הָטוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּלְכּוּ בְּמַעֲצוֹת

הפטרָת פרשת צו לקריאה בציבור ולשמו"ת בירמיה פרק ז

קפא

ויכפי שְׁמִי שִׁיד "בְּשֵׁרֹת לֶבָם הָרַע". בְּשֵׁרִירוֹת לֶבָם, כְּפִי שֶׁלֶבָם רֹאֶה. מִלְשׁוֹן "אֲשׁוּרָנוּ" (במדבר כד.י). פְּרוֹשׁ אַחֵר, בְּתַקְףָּ לֶבָם, מִלְשׁוֹן "שִׁירִי וְקַנְיָם". וּבְתַרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עֲזִיָּאל, בְּתַרְהוֹר לֶבָם. וַיִּחְיוּ לְאַחֲזֹר, כְּלוּמָר, בְּכָל יוֹם הָיוּ פּוֹחֲתִים וְהוֹלְכִים בְּעֹבֹדֶת ה'. וְלֹא לִפְנֵים, וְלֹא הָיוּ מוֹסִיפִים וְהוֹלְכִים. (כח) יוֹם הַשָּׁבָע וְשִׁלַּח, מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם הַשָּׁבָע וְשִׁלּוֹת. (כח) וְנִבְרָתָה מִפִּיהֶם, וְנִפְסְקָה הַזִּכְרָתָה בְּפִיהֶם.

בְּשֵׁרֹת לֶבָם הָרַע וַיִּהְיוּ לְאַחֲזֹר וְלֹא לִפְנֵים: כֹּה לִמּוֹד הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשִׁלַּח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדֵי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשָּׁבָע וְשִׁלַּח: כִּי וְלֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּקְשׁוּ אֶת־עַרְפֹּם הָרַעוּ מֵאֲבוֹתָם: כִּי וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַיךָ וְקִרְאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה: כֹּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר אֲבֵרָה הָאֱמוּנָה וְנִבְרָתָה מִפִּיהֶם: ט כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל חֲכֶם בְּחֻמָּתוֹ וְאֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל הַגָּבוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: כֹּה כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֹּׁפֵל וַיֵּדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וַיִּצְדָּקָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן אֵלֶּה חֲפָצָתִי נֹאֵם־יְהוָה:

לְאַחֵר שְׁמִי הַהִפְטָרָה יֹאמַר הַמַּפְטִיר בְּרֻכּוֹת אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וַצֶּדֶק: נֶאֱמָן, אֵתֶּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלֵּךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֵתֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֵת נֶפֶשׁ תוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיְגַל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תְּחִילַת זְמַן קִידוּשׁ לִבְנֵה בֵּאֵה"ק: תְּחִילַת לַיִל שְׁלִישִׁי, ח' נִסָּן

לוח זמנים לשבוע פרשת צו בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
			ש	א	ש	א								
באר שבע (ח)	5:45	5:38	8:13	8:08	8:45	8:41	9:47	9:43	17:53	17:57	18:17	18:21	17:37	18:30
חיפה (ח)	5:44	5:37	8:12	8:08	8:44	8:40	9:46	9:42	17:53	17:57	18:17	18:21	17:26	18:30
ירושלים (ח)	5:42	5:34	8:11	8:07	8:43	8:38	9:44	9:41	17:53	17:57	18:17	18:21	17:17	18:29
תל אביב (ח)	5:46	5:39	8:13	8:09	8:46	8:41	9:47	9:43	17:53	17:57	18:17	18:21	17:36	18:31
אוסטריה, וינה (ח)	6:00	5:47	8:28	8:21	8:59	8:52	10:01	9:55	18:07	18:15	18:36	18:45	17:56	18:58
אוסטרליה, מלבורן (ק)	7:17	7:22	9:48	9:50	10:20	10:22	11:23	11:24	19:40	19:30	20:05	19:56	19:14	20:06
אוקראינה, אודסה (ח)	6:04	5:52	8:30	8:23	9:03	8:56	10:04	9:59	18:08	18:16	18:36	18:45	17:57	18:49
אוקראינה, דונייצק (ח)	5:35	5:22	8:02	7:55	8:34	8:27	9:35	9:30	17:40	17:49	18:10	18:19	17:30	18:23
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	5:46	5:34	8:13	8:06	8:45	8:38	9:46	9:41	17:51	18:00	18:20	18:29	17:40	18:33
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:13	5:59	8:39	8:31	9:11	9:04	10:12	10:07	18:15	18:25	18:46	18:56	18:05	19:00
אוקראינה, קייב (ח)	6:04	5:51	8:31	8:24	9:03	8:56	10:04	9:59	18:09	18:19	18:40	18:50	17:59	18:54
איטליה, מילאנו (ח)	6:29	6:18	8:56	8:50	9:28	9:22	10:30	10:25	18:35	18:43	19:03	19:11	18:23	19:24
אקוואדור, קיטו (ח)	6:11	6:10	8:45	8:43	9:15	9:13	10:17	10:15	18:33	18:31	18:54	18:52	18:13	18:56
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:52	6:57	9:22	9:24	9:55	9:56	10:57	10:57	19:10	19:02	19:35	19:27	18:46	19:37
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:39	7:46	10:13	10:15	10:44	10:46	11:47	11:48	20:06	19:56	20:33	20:23	19:40	20:27
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:12	7:02	9:39	9:33	10:11	10:06	11:13	11:08	19:18	19:24	19:44	19:50	19:05	19:54
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:00	6:50	9:28	9:23	10:00	9:55	11:02	10:57	19:09	19:15	19:35	19:41	18:56	19:52
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	7:01	6:51	9:29	9:23	10:01	9:55	11:02	10:58	19:08	19:14	19:34	19:41	18:55	19:52
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:37	7:26	10:05	9:59	10:37	10:31	11:38	11:33	19:45	19:52	20:12	20:19	19:33	20:30
ארה"ב, היוסטון (ק)	7:26	7:18	9:53	9:49	10:26	10:21	11:27	11:23	19:34	19:38	19:57	20:01	19:19	20:10
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:57	6:48	9:25	9:20	9:57	9:52	10:58	10:54	19:06	19:11	19:31	19:35	18:52	19:44
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:25	7:19	9:53	9:49	10:25	10:21	11:27	11:23	19:33	19:36	19:56	19:59	19:17	20:08
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:58	6:48	9:24	9:18	9:57	9:51	10:58	10:54	19:03	19:09	19:29	19:36	18:50	19:49
ארה"ב, שיקאגו (ק)	6:54	6:44	9:23	9:17	9:54	9:48	10:56	10:51	19:04	19:11	19:31	19:38	18:52	19:48
בוליביה, לה-פס (ח)	6:27	6:28	9:03	9:02	9:32	9:31	10:35	10:34	18:54	18:50	19:16	19:12	18:33	19:16
בלגיה, אנטוורפן (ח)	6:49	6:36	9:16	9:08	9:48	9:41	10:49	10:43	18:52	19:03	19:24	19:34	18:43	19:50
בלגיה, בריסל (ח)	6:49	6:35	9:16	9:08	9:48	9:40	10:49	10:43	18:54	19:04	19:25	19:35	18:44	19:50
ברזיל, ס. פאולו (ח)	6:04	6:07	8:36	8:36	9:07	9:08	10:10	10:09	18:25	18:19	18:47	18:41	18:02	18:48
ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)	5:51	5:53	8:22	8:23	8:54	8:54	9:56	9:56	18:11	18:05	18:33	18:28	17:48	18:34
בריטניה, לונדון (ח)	6:06	5:52	8:34	8:26	9:06	8:58	10:07	10:01	18:12	18:22	18:43	18:54	18:03	19:09
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:15	6:01	8:42	8:34	9:14	9:06	10:16	10:10	18:20	18:31	18:53	19:04	18:11	19:20
גרמניה, ברלין (ח)	6:13	5:59	8:40	8:32	9:12	9:04	10:13	10:07	18:17	18:28	18:49	19:00	18:08	19:04
גרמניה, פרנקפורט (ח)	6:30	6:17	8:59	8:51	9:30	9:23	10:31	10:26	18:38	18:47	19:08	19:18	18:28	19:22
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:03	6:06	8:37	8:38	9:07	9:08	10:10	10:10	18:29	18:22	18:52	18:45	18:05	18:49
הודו, בומביי (ח)	6:43	6:38	9:10	9:07	9:43	9:40	10:45	10:42	18:51	18:52	19:13	19:14	18:34	19:18
הודו, פונה (ח)	6:38	6:33	9:06	9:03	9:38	9:35	10:40	10:37	18:48	18:50	19:10	19:12	18:32	19:16
הונגריה, בודפשט (ח)	5:50	5:38	8:17	8:10	8:49	8:42	9:50	9:45	17:55	18:03	18:24	18:33	17:44	18:37
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:10	6:00	8:37	8:31	9:09	9:03	10:10	10:06	18:15	18:22	18:42	18:48	18:03	18:52
יוון, אתונה (ח)	6:30	6:21	8:58	8:52	9:30	9:25	10:31	10:27	18:37	18:42	19:02	19:08	18:23	19:12
מולדובה, קישינב (ח)	6:12	6:00	8:38	8:31	9:10	9:04	10:11	10:06	18:15	18:23	18:44	18:52	18:04	18:56

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:30	6:36	9:08	9:05	9:38	9:35	10:40	10:38	18:54	18:56	19:16	19:18	18:37	19:22
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	7:27	7:35	9:57	10:00	10:30	10:33	11:32	11:34	19:47	19:36	20:14	20:03	19:24	20:07
נפאל, קטמנדו (ח)	6:05	5:59	8:36	8:32	9:07	9:03	10:09	10:05	18:19	18:22	18:42	18:45	18:04	18:49
סינגפור, סינגפור (ח)	7:07	7:05	9:36	9:34	10:08	10:06	11:10	11:08	19:18	19:17	19:39	19:38	18:59	19:42
פולין, ורשא (ח)	5:42	5:28	8:09	8:01	8:41	8:33	9:42	9:36	17:48	17:58	18:20	18:30	17:39	18:34
פרו, לימה (ח)	6:10	6:10	8:38	8:38	9:11	9:10	10:13	10:12	18:23	18:19	18:44	18:40	18:01	18:44
צרפת, ליון (ח)	6:46	6:34	9:14	9:07	9:46	9:39	10:47	10:42	18:53	19:01	19:21	19:29	18:41	19:42
צרפת, פריז (ח)	6:56	6:43	9:24	9:17	9:56	9:48	10:57	10:51	19:02	19:12	19:32	19:42	18:52	19:55
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:54	5:52	8:27	8:25	8:57	8:55	10:00	9:58	18:15	18:14	18:36	18:35	17:56	18:39
קנדה, טורונטו (ק)	7:22	7:11	9:50	9:44	10:22	10:16	11:23	11:19	19:30	19:37	19:58	20:05	19:18	20:17
קנדה, מונטריאול (ק)	6:59	6:48	9:27	9:20	9:59	9:52	11:00	10:55	19:06	19:14	19:34	19:42	18:55	19:55
קפריסין, לרנקה (ח)	5:52	5:44	8:18	8:13	8:51	8:46	9:52	9:48	17:56	18:00	18:20	18:25	17:42	18:29
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	8:03	7:47	10:30	10:21	11:02	10:53	12:03	11:56	20:07	20:19	20:40	20:52	19:59	20:56
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:35	7:19	10:03	9:55	10:34	10:26	11:36	11:29	19:42	19:54	20:16	20:28	19:34	20:45
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	7:28	7:16	9:54	9:47	10:27	10:20	11:28	11:23	19:32	19:40	20:01	20:09	19:21	20:13
שווייץ, ציריך (ח)	6:30	6:18	8:59	8:52	9:30	9:23	10:32	10:27	18:39	18:47	19:08	19:16	18:28	19:29
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:22	6:18	8:49	8:47	9:22	9:19	10:23	10:21	18:31	18:31	18:52	18:53	18:13	18:57

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התנועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מן כל פלאיב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00365
17/03/2013

P.P.

שולם

1949

תל אביב

